

1956

Monasticon Praemonstratense: id est historia circariarum atque canoniarum candidi et canonici ordinis Praemonstratensis / Vol. 3

Norbert Backmund, O.Praem.

Follow this and additional works at: https://digitalcommons.snc.edu/premonstratensian_research

Part of the [European History Commons](#), [Medieval History Commons](#), [Medieval Studies Commons](#), and the [Religion Commons](#)

Recommended Citation

Backmund,, Norbert O.Praem., "Monasticon Praemonstratense: id est historia circariarum atque canoniarum candidi et canonici ordinis Praemonstratensis / Vol. 3" (1956). *Premonstratensian Research*. 5.
https://digitalcommons.snc.edu/premonstratensian_research/5

This Book is brought to you for free and open access by the Center for Norbertine Studies at Digital Commons @ St. Norbert College. It has been accepted for inclusion in Premonstratensian Research by an authorized administrator of Digital Commons @ St. Norbert College. For more information, please contact sarah.titus@snc.edu.

MONASTICON PRAEMONSTRATENSE

ID EST
HISTORIA CIRCARIARUM ATQUE CANONIARUM
CANDIDI ET CANONICI ORDINIS
PRAEMONSTRATENSIS

Auctore
P. Norberto Backmund O. Praem.
Ecclesiae Windbergensis in Bavaria Canonico

TOMUS
TERTIUS

Archives
[St. Norbert Abbey
De Pere, Wisc.

Straubing 1956

Cl. Attenkofersche Buchdruckerei

De licentia Superiorum
Ordinis:
Windbergae, die 3a Januarii 1956
Dr. M. O. v. d. Hagen O. Praem.
Prior

Licentia Ordinarii:
Imprimatur
Ratisbonae, die 17a Febr. 1956
J. Baldauf
Vic. Gen.

Propriis sumptibus auctoris
(13a) Kloster Windberg, P. Hunderdorf Ndb. (Germania)

PRAEFATIO

Brevem medullam eorum, quae in praefatione primi voluminis diximus, hic repetere haud inutile censemus. Non pauci enim subscriptores praesens tantum volumen emerunt, et ideo de scopo et de structura operis oportet eos esse instructos.

Cum nullos alios fontes hactenus haberemus in Monasteriologia Praemonstratensi nisi Lairuelz. Hugo (opera rarissima!) et Waefelghem, quae nullo modo sufficiunt, mendisque scatent, maxima viget ubique confusio et incertitudo. Opportunum ergo esse putavimus, conamen instituire, operibus extantibus meliora substituendi. Hoc nostrum opus evidenter est imperfectum et incompletum, historicus in eo multa replendet et desiderabit quidem, sed ut speramus, melius tamen est illis, quibus eatenus contenti esse debuimus.

Divisum est opus hoc juxta circarias¹⁾, quales erant medio aevo, ab anno scilicet 1320 usque ad saeculum XVI. Si aliqua monasteria perierunt ante divisionem Ordinis in circarias, vel orta sunt post suppressio-

¹⁾ Monasteria Ordinis in quodam regno vel provincia sita paulo post annum 1200 in „circarias“ aduniebantur. Ordo noster videtur esse primus omnium, qui divisionem regionalem huiusmodi introduxit. Circariis primo praefuit abbas quilibet ut „circator“, dein duo visitatores annui, postremo ab anno 1630 Vicarius Abbatis Generalis ad vitam. Quae divisio post saeculum XV non iam erat stricta, fere semper complures circariae, praesertim cum in eodem regno erant sitae, cumulatim administrabantur. — Terminum „Circaria“ correspondent apud in alios ordines „congregatio, provincia, oboedientia“ etc. Vox „Congregatio“, apud Praemonstratenses, a saeculo XVI tantum adhibebatur, si aliqua pars se ab unitate Ordinis seiunxit, ut v. g. in Hispania, in Lotharingia et in Belgio. — Vide de his omnibus infra in capite de Catalogis Ordinis.

nem illius circariae, tamen hoc in opere adscribuntur circariae circumiacenti secundum regionem, etsi forte ad illam de facto numquam pertinuerint. Novae canoniae, saeculis XIX et XX fundatae, in fine huius voluminis breviter separatim tractantur. Tantum ea monasteria singulatim proferuntur et expresse tractantur, quae fuerunt vere domus formatae, scilicet abbatiae, praepositurae sui juris, parthenones, si fuerint a canonis virorum separati et sui juris saltem quoad bona, prioratus conventuales; de aliis vero prioratibus, praepositis, et residentiis, eae tantum referuntur, in quibus vixit, ad tempus saltem, vera vita conventualis, quod saepe difficile est ad discernendum. Recensentur etiam collegia studiorum; sed curiae et parochiae incorporatae, quae in quibusdam regionibus non raro etiam „prioratus“ appellabantur, sub abbazia nominantur, a qua dependebant.

Praeponitur volumini I et (fusus) II elenchus bibliographiae generalis, quem etiam huic volumini inserimus, omissis tamen libris, qui ad historiam circariarum Galliae et Hispaniae nullo modo attinent. Ceteroquin structura operis nostri videtur esse clara et uniformis, et explicatione vix indiget. Censemus tamen aliquas annotationes esse praemittendas.

Secundo loco, ad dexteram nominis singulorum monasteriorum, inveniuntur patronus ecclesiae, nisi ille cum nomine ipsius monasterii aperte coincidat. Generatim in Ordine nostro, Beata Maria Virgo considerabatur tamquam patrona primaria, cui saepius alius patronus secundarius accedit. Sed multoties ille secundarius paulatim praevaluit, ideo primariam in documentis plus minusve neglectam, seu postea omnino oblivioni datam jure merito omisimus vel saltem inter parentheses posuimus. Initio omnes abbatiae Ordinis erant monasteria duplicia, quae institutio anno 1140 supprimitur. Abhinc multoties canoniae erigunt asceteria in vicinitate, illis quoad omnia subdita et unita, qui mos, saltem in meridie, versus finem saec. XII pariter cessat. Evolutio ulterior in singulis circariis hac de re valde differt, ideo fuse de ea loquimur in praefatione unicuique circariae praecedenti.

In Ordine nostro abbas fundator alius canoniae, in illam exercuit jus „patris abbatis“ seu paternitatis, quae interdum decreto Capituli Generalis est mutata. Nequaquam enim semper paternitas illius canoniae, a qua nova plantatio erat egressa, in posterum fuit servata. Ultimis saeculis generatim matres abbatiae longe distantes, vel extra propriam circariam sitae aegre ferebantur, et canoniae in propria circaria illis paulatim sunt substitutae. Canoniae quae de alio ordine, praesertim ex canonicis regulatis Ord. Sti. Augustini ad Ordinem nostrum transierunt, vel quae ex

seipsis sunt ortae, communiter ut „Filiae Praemonstrati“ habebantur. In antiquis vero catalogis videmus permulta monasteria utriusque sexus indicata ut „Filiae Praemonstrati“, de quibus ceteroquin constat, ea fuisse de facto subjecta paternitati alius canoniae propioris. Saepius considerabantur tamquam „Filiae speciales Praemonstrati“ tales canoniae, in quibus conditiones extraordinarie difficiles hanc submissionem immediatam exigere videbantur.

Adducimus apud singulas canonicas parochias et ecclesias incorporatas, quae generatim etiam erant, saltem a saeculis XIII/XIV, a religiosis administratae; ecclesias jure patronatus tantum dependentes, prioratus et hospitalia, refugia et curias magis praecipuas. Evolutionem oeconomicam monasteriorum nonnisi per transennam tangere possumus, quia hoc materiam nostram nimis dilataret. Etiam de sanctis, beatis et aliis membris illustribus singularum domuum breviter tantum tractamus, hoc enim scopus specialis alius operis esse oportet²⁾. Archiva dioecesana, etsi sint maximi momenti pro historia vitae interioris, generatim expresse non adducimus. In serie abbatum, commendatariorum minori typo sunt impressi. Sequuntur in fine, ubi opus est, duo appendices: „Dubia“ et „Praetermissa“. In primo tractatur de domibus, de quibus non certe constat, an fuerint domus vere formatae, vel ad Ordinem umquam pertinuerint; in secundo vero de illis, quae falso ab auctoribus quibusdam Ordini attribuntur, vel quae certe numquam extiterunt.

Omnem materiam in tribus his voluminibus elaboratam diuturnis itineribus per totam fere Europam congressimus, archiva consulentes, litteraturam competentem studentes, reiperitos adeuntes. Illi qui nobis praestiterunt auxilium, in finem uniuscuiusque tomi enumerantur, debitis gratiis adiunctis.

²⁾ Vitas tamen et litteraturam praecipuam, ad hoc attinentem, semper adducimus. — Unicum opus huiusmodi hactenus est GOOVAERTS (v. infra). Multa, vel potius nimia continet, sed difficile quid in eo invenitur, quia tomi III et IV sunt supplementa primi et secundi, et quia totum opus indice plane caret. Propterea confecimus indicem eius, et addidimus eum suo loco apud unaquaque canoniam.

Huic ultimo volumini inseruimus etiam brevem conspectum monasteriorum modernorum, id est saeculis XIX/XX fundatorum. Quae generatim ab historicis non respiciuntur quidem, tamen censuimus, et illorum fata et foundationes aliquando fieri „historiam“, annotatione et memoria dignam. Etiam Hugo annalista noster, coenobia suo tempore Ordini aggregata, commemoravit. Schemata genealogica et mappae geographicae circariarum dein adiunguntur ut in aliis tomis. Catalogi circariarum Ordinis, de quibus sequitur caput, videntur nobis esse maximi momenti. Vide ergo ibi de indicibus illis, hactenus immerito neglectis, et in opere hoc sub signis N, L, S, U, V, A, W, T, H, P saepe occurrentibus. Studio heraldicae artis maximam operam dedimus, ergo stemmata abbatiarum inserere haud inutile esse censuimus, eo magis quod nemo hactenus hac de re curaverit.

Supplementum extensum, et indices varii in fine ad omnia volumina referunt.

Windbergae, in festo Epiphaniae 1956.

P. Norbertus Backmund O. Praem.

LITTERATURA GENERALIS

in hoc opere saepius citata

- AA.SS. *Acta Sanctorum*, edd. Bollandus etc. — Antwerpiae, Bruxellis, Tongerloae, Paris 1643/1940, 68 voll.
- L. d'ACHERY, *Veterum aliquot scriptorum... spicilegium* (13 voll. Paris 1655/77, nova ed. de LA BARRE, 3 voll. ibid. 1723)
- ALBRECHT Dionysius O. Praem., *Manuale Canonicorum Praemonstratensium*, Argentorati 1742
- U. BERLIERE, *Les Monastères doubles aux XIIe et XIIIe siècles*, in: *Mémoires de l'Académie Royale de Belgique XVIII* (Bruxelles 1923)
- IDEM, *Notes sur les Manuscrits de l'Abbé Hugo d'Etival, conservés à Nancy*, in: *Compte Rendu des séances de la Commission Royale d'Histoire de Belgique*, 5e Série, Vol. VII (1898) pp. 113/70
- J. BÖHMER, *Regesta Imperii*, Oeniponte 1896/1951
- U. CHEVALIER, *Répertoire des Sources historiques du Moyen Age*, Paris 1905/07
- L. COTTINEAU, *Répertoire topo-bibliographique des Abbayes et Prieurés*, Mâcon 1935/45, 2 voll.
- Ch. DEREINE, *Les Origines de Prémontré* (RHE 42, 1947, pp. 352/78)
- DHGE *Dictionnaire d'Histoire et de Géographie ecclésiastique*, edd. A. BAUDRILLART et alii, Paris/Louvain 1912 sq.
- M. DUPRE, O Praem., *Annales Breves O Praem*, Amiens 1645. 2a editio, procurata a J. V. SPILBEECK, Namur 1886
- A. ERENS, O. Praem., *Les soeurs dans l'Ordre de Prémontré*, (*Anal. Praem.* V, 1929, pp. 5/26)
- Form.Pr. J. EVERS, O. Praem., *Formularium Praemonstratense*, (*Anal. Praem.* VIII, 1932, et IX, 1933, ed. text.)
- Ob.Praem. IDEM, *L'Obituaire de l'Abbaye de Prémontré*, 2e partie, (*Anal. Praem.* I 1925, ed Textus. Vide infra: WAEFELGHEM)
- II P. FABRE, *Le Liber Censuum de l'Eglise Romaine*, Paris 1892

- Gall.Christ. *Gallia Christiana Vetus*, 13 voll., edd. Maurini Parisiis 1715/85
 Vet., N. *Nova*, XIV/XVI ed. HAUREAU ibid. 1856/65, *Novissima* ed
 J. H. ALBANES Valence 1895/1920
- L. GOOVAERTS, O. Praem., *Dictionnaire bio-bibliographique
 des écrivains, artistes, et savants de l'Ordre de Prémontré*, 4 voll.
 Bruxellis 1900/16
- B. GRASSL O. Praem., *Der Prämonstratenserorden, seine Ge-
 schichte und seine Ausbreitung bis zur Gegenwart*. (*Anal. Praem.* X,
 1934, ed text.)
- H. HEIJMAN O. Praem., *Untersuchungen über die Prämonstra-
 tensergewohnheiten*, ibidem VIII/IX (1923/33) — Cf. ad. hoc:
 P. VERMEER, *De invloed van de „Carta Caritatis“ van Citeaux
 op de Statuten van Prémontré*, in: *Studia Catholica*, Maart 1951,
 pp. 65/77
- A. HUBER O. Praem., *Die Prämonstratenser*, Baden-Baden 1955
- Ch. L. HUGO O. Praem., *Sacri Ordinis Praemonstratensis Anna-
 les*, 2 voll., Nanceii 1734/36 (Materialia ad hoc opus congesta:
 18 voll. in fol., Bibl. Publ. de Nancy MS 992 et 995)
- SAM IDEM, *Sacrae Antiquitatis Monumenta*, Prima editio: 2 voll. Sti-
 Ep.Gerv. vagii 1725, secunda; 1 vol. in fol., St. Dié 1731. In hoc volumine
 habentur *Epistolae Gervasii Abbatidis Generalis* (1216/19), pp. 1/124.
 Partim etiam sunt publicatae, una cum compluribus usquedum
 ignotis, secundum Cod. Rawlinson, C 533 Oxford Bodleian, a
 C. R. CHENEY in *Bulletin of the John Library*, Manchester 1950
 Cod.Rawl. XXXIII 1.
- L. JANAUSCHEK, *Origines Cistercienses*, Wien 1877
- S. de LAIRUELZ, O. Praem., *Optica Regularium*, Pont-à-Mous-
 son 1603
- P. LEFEVRE O. Praem., *Les Statuts de Prémontré, réformés sur
 les Ordres de Grégoire IX et d'Innocent IV au XIIIe siècle*.
 Louvain 1946
- LTK *Lexikon für Theologie und Kirche*, ed. M. BUCHBERGER, 10 voll.
 Freiburg i. Br. 1930/39
- G. LIENHARDT O. Praem., *Ephemerides Hagiologicae Ordinis
 Praemonstratensis*, Augsburg 1764, *Auctarium Ephemeridum*, ibid.
 1767
- E. MARTENE, *Veterum Scriptorum et Monumentorum ecclesia-
 sticorum... collectio*, 9 voll. Paris 1724/33
- IDEM, *Primaria Instituta Canoniconum Praemonstratensium*, in:
De Antiquis Ecclesiae Ritibus III, Antwerpiae 1737 (pp. 894/942)
 vel Venetiae 1788 pp. 323/36.

- E. MARTENE-U. DURAND, *Thesaurus novus anecdotorum*, 5 voll. Paris 1717
- MIGNE PL. J. P. MIGNE, *Patrologiae Cursus completa*. Series prima, i. e. Latina 221 voll. Paris 1844/90
- A. MIRAEUS, O. Praem., *Chronicon Ordinis Praemonstratensis*, Coloniae 1614
- MGH *Monumenta Germaniae Historica*, ed. PERTZ (SS = Scriptores, Necr. = Necrologia)
- J. LE PAIGE, O. Praem., *Bibliotheca Ordinis Praemonstratensis*, Paris 1633
- F. PETIT, O. Praem., *L'Ordre de Prémontré*, Paris 1927
- IDEM, *La Spiritualité des Prémontrés aux XIIe et XIIIe siècles*, Paris 1947
- H. PEZ, *Thesaurus anecdotorum novissimus*, 6 voll. Augsburg 1721/29
- A. POTTHAST, *Bibliotheca Historica Medii Aevi*, Berlin 1862/88
- RAMAK- KERS J. RAMACKERS, *Verzeichnis der in der Sammlung Hugo der Stadtbibliothek Nancy überlieferten älteren Papst- und Kaiserurkunden*, in *Anal. Praem.* XI (1935) pp. 129/47
- Reichsreg. *Die Reichsregisterbücher Kaiser Karls V.*, hrsg. v. Kais.-Wilh.-Inst. f. D. Gesch., und d. Staatsarch. Wien, von L. GROSS, Wien/Leipzig 1934
- Karls V.
- Rep.Germ. *Repertorium Germanicum, Regesten aus den päpstlichen Archiven zur Geschichte des Deutschen Reiches und seiner Territorien bis zum 14./15. Jahrhundert* (Hsg. vom Kgl. Preuß. Histor. Institut in Rom, Berlin 1897 ff)
- F. W. ROTH, *Eine Briefsammlung des 12. Jahrhunderts aus dem Kloster Steinfeld* (epistolae Udalrici Praepositi 1152/70), in: *Neues Archiv* XXI (1896) 558/61, et *Zeitschr. Aach. Gesch. Ver.* XVIII (1896) 242 ff
- G. SCHREIBER, *Prämonstratenserkultur des XII. Jahrhunderts*, in: *Anal. Praem.* XVI (1940) 53/104 et XVII (1941) 5/33
- F. TIMMERMANN O. Praem., *Brevis Dissertatio de Fine et Institutione Ordinis Praemonstratensis*, 2a ed. Tornaci 1892
- E. VALVEKENS O. Praem., *La Situation Financière du Chapitre Général de Prémontré au début du 16e siècle*, in: *Anal. Praem.* XIV (1938) 137/88
- ADDspr IDEM, *Acta et Documenta Joannis de Pruëti abbatis Praemonstratensis*, ibid. XXX (1954) 236/78 et XXXI (1955) 136/58, 253/79
- IDEM, *Les Chapitres généraux de l'Abbé Général Jean Despruets 1572/96*, ibidem XVI (1940) Ed. textus

- IDEM, *Acta Capituli Generalis an. 1498*, ibid. in articulo *Textes relatifs à la reforme des Statuts Prémontrés en 1505*, ibid XV (1939) 31/41
- IDEM, *Les Visites canoniques des Abbayes Prémontrées au XUI^e siècle*, ibidem XXII/XXV (1946/49) ed. text.
- IDEM, *Le Cardinal Pisani, abbé commendataire de Prémontré 1535/61*, ibidem XVII (1941) pp. 65/163
- IDEM, *Le Cardinal Hippolyte d'Este, abbé commendataire de Prémontré, 1562/72*, ibidem XVIII (1942) pp. 91/135
- Chr. VANDERSTERRE O. Praem., *Natales Sanctorum Ordinis Praemonstratensis*, Antwerpia 1625
- Vita Norb. A. *Vita Norberti Archiepiscopi Magdeburgensis*, ed. R. WILMANS in MGH II XSS (1856) pp. 663 sq.
- Vita Norb. B. *Vita S. Norberti auctore canonico Praemonstratensi coaevo*, in MIGNE PL vol. CLXX, col. 1253/1344, et in AA. SS. 6. junii
- R. V. WAEFELGHEM O. Praem., *Répertoire des sources imprimées et manuscrites, relatives à l'histoire et à la liturgie des monastères de l'ordre de Prémontré*, Bruxelles 1930
- Ob.Praem. I IDEM, *Obituaire de l'Abbaye de Prémontré, prima pars*, in AOP V/VIII, Bruxelles 1909/12 (vide supra EVERS)
- Stat. IDEM, *Les premiers Statuts de Prémontré*, ibidem IX 1913
- A. ZAK O. Praem., *Episcopatus Ordinis Praemonstratensis*, in *Anal. Praem.* IV (1928) et V (1929)
- Anal. Praem. *Analecta Praemonstratensia*, Tongerlo 1925/52, Averbode 1953 sq.
- An. Norb. *Annales Norbertines*, Frigolet 1863/92
- BN *Bibliothèque Norbertine*, Parc 1899/1905, deinde:
- AOP *Analectes de l'Ordre de Prémontré*, ibidem 1905/14
- Bibl.Ec.Ch. *Bibliothèque de l'Ecole des Chartes, consacrée spécialement à l'étude du Moyen Age*, Paris 1839 sq.
- Pro Nostris, Ephemerides Circariae Brabantiae*, Averbode 1929 sq.
- ROPM *Revue de l'Ordre de Prémontré et de ses missions*, Parc 1905/14
- RHE *Revue d'Histoire Ecclésiastique*, Louvain
- Stud.Mitt. *Studien und Mitteilungen aus dem Benediktiner und Cistercienserorden*, München 1880 ff.
- OSB

REGISTRA SUMMORUM PONTIFICUM

chronologica ordinata, in quantum hactenus in lucem sunt edita

(BEF = Bibliothèque des Ecoles Françaises d'Athènes et de Rome;
n. t. = nondum terminatum)

- JAFFE Ph. JAFFE, *Regesta Pontificum Romanorum usque ad annum 1198*. Prima ed. Lipsiae 1851, secunda correctata et aucta auspiciis G. WATTENBACH, curaverunt S. LOEWENFELD, F. KALTENBRUNNER et P. EWALD, 2 voll. Lipsiae 1885/88
- POTT-HAST A. POTTHAST, *Regesta Pontificum Romanorum 1198—1364*, 2a ed. 2 voll. Berlin 1873/75
- BRACK-MANN P. F. KEHR, *Regesta Pontificum Romanorum, Germania Pontificia*, ed. A. BRACKMANN, 2 voll. Berolini 1911/35 (*Italia Pont.* 8 voll. ibidem 1906/35)
- Germ.Pont. P. PRESSUTTI, *Regesta Honorii III*, 2 voll. Roma 1888/95
- AUVRAY *Les Registres de Grégoire IX* (1227/41), ed. L. AUVRAY, (BEF), 3 tomi, Paris 1890/1918
- BERGER *Les Registres d'Innocent IV* (1243/54), ed. E. BERGER (BEF), 4 tomi, Paris 1894
- Reg. *Les Registres d'Alexandre IV* (1254/61), edd. C. BOUREL DE LA
- Alex. IV RONGIERE, J. DE LOYE et A. COULON (BEF), 6 fasc., n. t., Paris
- Reg. *Les Registres d'Urbain IV* (1261/64), ed. M. J. GUIRAUD (BEF),
- Urbain IV 12 fasc. sed absque indice, Paris
- Reg. *Les Registres de Clement IV* (1265/68), ed. M. E. JORDAN (BEF),
- Clem. IV 7 fasc. Paris
- Reg. *Les Registres de Gregoire X et de Jean XXI* (1271/77), ed.
- Greg. X M. GUIRAUD et L. CADIER (BEF), 4 fasc., n. t., Paris
- Reg. *Les Registres de Nicolas III* (1277/80), ed. M. J. GAY (BEF),
- Nic. III 5 fasc. Paris 1938
- Reg. *Les Registres de Martin IV* (1281/85), ed. M. OLLIVIER-MARTIN
- Martin IV (BEF), 3 fasc., Paris 1901/13
- Reg. *Les Registres de Honorius IV* (1285/87), ed. M. PROU (BEF),
- Hon. IV 1 tome Paris 1888

- Reg. Nic. IV *Les Registres de Nicolas IV* (1288/92), ed. M. E. LANGLOIS (BEF), 9 fasc. Paris
- Reg. Bonif. VIII *Les Registres de Boniface VIII* (1294—1303), ed. G. DIGARD, et alii (BEF), 17 fasc., Paris 1939
- Reg. Ben. XI *Les Registres de Benoit XI* (1303/04), ed. M. GRANDJEAN 5 fasc. (BEF) Paris 1905
- Reg. Clem. V *Regestum Clementis PP. V. (1305/14) ed. cura et studio monachorum O.S.B.*, 9 voll, 1 suppl., sed absque indice, Romae 1885 sq. (*Table chronologique et Table des Incipit*, edd. FAWTIER/LANHERS (BEF), Paris 1950
- Lett. secr. Jean XXII(F) *Lettres secrètes et curiales du Pape Jean XXII (1316/34) relatives à la France*, ed M. A. COULON (BEF), n. t., 5 fasc., Paris
- Lett. com. Jean XXII *Lettres communes du Pape Jean XXII*, ed. M. G. MOLLAT, 30 fasc. Paris 1905/47 (BEF)
- Reg. Nik. V *Register des Gegenpapstes Nikolaus V* (1328/30), ed. EUBEL in *Archivalische Zeitschrift* 1893, pp. 123/212
- Reg. Ben. XII *Les Registres et Lettres communes de Benoit XII* (1334/42), ed. M. VIDAL (BEF), 6 fasc., Paris 1911
- Lett.clos. Ben. XII France *Lettres closes de Benoit XII relatives à la France*, ed. M. G. DAUMET (BEF), 3 fasc., Paris
- Lett.Clos. Ben. XII(E) *Lettres closes de Benoit XII interessant des pays autres que la France*, ed. M. VIDAL (BEF), 6 fasc., Paris 1913/50
- Lett.clos. Clem. VI(F) *Lettres closes de Clément VI (1342/52) relatives à la France*, ed. M. VIDAL (BEF), 5 fasc., Paris, n. t.
- Reg. Innoc. VI *Registres d'Innocent VI* (1352/62), ed. M. DEPREZ (BEF), 1 fasc. n. t. Paris
- Lett.com. Urb. V *Lettres communes d'Urbain V*, ed. M. LAURENT, Paris 1954 (BEF)
- Lett.(F) resp.Reg. Urb. V *Lettres secrètes d'Urbain V (1362/70) relatives à la France*, 2 fasc. n. t., ed. P. LECACHEUX (BEF)
- Reg. Greg. XI *Registres d'Urbain V*, 1 fasc. n. t., ed. M. DUBRULLE (BEF), Paris
- Reg. Mart. V *Les Registres de Grégoire XI* (1370/78), ed M. MIROT (BEF), 3 fasc. n. t., Paris
- Reg. Leo X *Bullenregister Martin V* in *Mittlg. Inst. Österr. Gesch. Ergbd.* I (1885) 401 ff., 1894, 661 ff.
- Reg. Leo X *Register Leos X. (bis 1515)*, n. t., edd. J. HERGENRÖTHER 1884/91

CIRCARIAE NORMANNIAE

Normannia proprie dicta, antiqua provincia regni Galliae, complectit antiquam metropolim Rothomagensensem, id est dioeceses Rouen, Séez, Evreux, Lisieux, Bayeux, Coutances et Avranches, archidiaconatus Vexin Français, et diaconatus de Chaumont-en-Vexin, Magny, Meulan et Pontoise. Circariae Normanniae has fines longe sunt transgressae, et mutationes varias videntur subiisse medio aevo, quas, deficientibus Actibus Capitulorum, ex catalogis Ordinis partim tantum possumus reconstruere. Marcheroux et Rissons geographice quidem spectabant ad Normanniam, tamen nomen dederunt Circariae Ponthivi. Primitus, secundum catalogos antiquiores (NUSLV) et A. Normannia erat circaria una et indivisa, cui secundum UVS, insuper erant addicta coenobia Doue, Neuffontaines et Clermont St. André. L. attribuit Lieu-Dieu et Perray-Neuf Circariae Arvernicae, quae ante an 1290 non extitit, sed ad quam Perrodium Novum reapse postea videtur transiisse.³⁾ Catalogi recentiores (HWTP) dividunt in Normanniam Borealem, Australem et Arverniam, quam divisionem circa annum 1290 esse peractam, tuto licet supponere. Distributio autem monasteriorum, hac occasione facta, nullo modo correspondit vero situi geographico, mappa docente. Circaria „Borealis“ potius occidentalis vel australis oportuit vocari, „Australem“ vero orientalem seu borealem malumus appellare. Boreali praeterea erant addicta coenobia longe dissita in Britannia et in Poitou. Quae divisio, parum logica, mox iterum videtur esse subrogata. In ACG nobis relictis una tantum circaria occurrit.

Initio s. XVII. Bellozanne et Isledieu transierunt ad Circariam Ponthivi, reliquae abbatiae omnes praeter Beauport et Blanchelande, ad Congregationem Antiqui Rigoris, quae pariter sibi erexit Circariam propriam Normanniae. Circaria autem Observantiae Communis s. XVIII constitit coenobiis ut sequitur: Abbecourt, Beauport, Bellozanne, Blanchelande, Chambrefontaine, Hermières, Joyenval, St. Just-en-Chaussée et Collegium Parisiense. Canonicae in Normannia sitae partim erant conspicuae et insignes, nonnullae optime floruerunt immo tempore commendae. De monialibus in hac circaria ne vestigium quidem invenimus

³⁾ Sacc. XVII. Circ. Arvernicae denuo exstincta, revertit ad Circ. Normanniae. Forsan etiam Pleineselve post destructionem eius per Anglos, ad tempus spectabat ad Circariam nostram. Quod innuit enim nota, illi abbatiae in Catalogo Tongerloensi adscripta: „Non hic! Quod abbas de Jardo innititur occupare istud monasterium.“ Quae nota etiam confirmat aliquomodo hypothesim nostram, de asceterio Rupellensi hic infra, p. 31 expressam.

VISITATORES ET VICARII (ACG Laon)

Abb. Cuissiacensis 1498	Dns. Praemonstr. 1532
Dns. Praemonstratensis 1499/1500	Abb. Silly 1534
Abb. Dommartin et St. André 1501/02	Dns. Praemonstr. 1535
Dns. Praemonstr. 1503	Abb. de Jandeures 1558/59
Abbas Montis Dei 1504	Dns. Praemonstr. 1574/75
Abb. Séry 1505	Fr. Martinus Bourlier, prof. de Jandeures 1579/84
Dns. Praemonstr. 1506/08	Dns. Praemonstr. 1619
Abb. Lucernae 1509/14	Idem, sed Perray-Neuf, Etoile et Lieu Dieu visitat Cuissiacensis 1622
Dns. Praemonstr. 1515/18	Prior Belliportus 1657/60
Abb. Chambrefontaine 1519/21	Prior Perrodii Novi 1663
Abb. Joyenval 1527	
Abb. Isledieu 1530	

CIRCARIA NORMANNIAE BOREALIS

BEAUPORT B. M. V.

Bellus Portus, de Pulcro (Pulchro) Portu, de Bello Portu in Gailou, Bauport.
Amoene situm ad ripam maris, in parochia de Plouézec (nunc de Kérity)
prope Paimpol. Dioc. de St. Briec, Dép. Côtes-du-Nord.

Abbatia celebris, unica quam Ordo habuit in Brittannia (Bretagne).
Inter annos 1184 et 89, Alanus d'Avaugouier, comes de Penthievre, de
Goello et de Tréguier, collocavit canonicos OSA in monasterio iam exi-
stente in Insula Guirg Inis, quod abhinc vocabatur St. Riom. Canoniam
dotatur multis bonis et beneficiis in Anglia, et confirmatur a S. Ponti-
fice an. 1198. Eodem circiter tempore, idem fundator condit in conspectu
dictae insulae, in terra firma, canoniam Belliportus, quam tradit Prae-
monstratensibus e Lucerna, eam pariter ditans multis bonis in Anglia
sitis. Anno 1202, canoniam St. Riom, ruinosam et collapsam, ab episcopo Do-
lensi incorporatur novae fundationi cum omnibus pertinentiis. Bellus
Portus, ex hac duplici fundatione, facta est dives, ambae mensae va-
luerunt 48000 Libr., etsi saec. XV amissione bonorum anglorum, medie-
tate proventuum fuisset privata¹⁾. Canoniam possedit altam justitiam ab

¹⁾ Sic sec. LESAGE. (BONNAIRE: mensa abb. 14000, GESLIN de BOUR-
GOGNE: 60000 Libr.). Canoniam aliis pecuniam feneratori dedit more mensae
publicae (Banque, Bank).

an. 1239, et jus pontificalium ab an. 1456. Erat filia Lucernae, sed de jure paternitatis litigabatur vehementer, praesertim saec. XVII. Ecclesias possedit sequentes, quas vi privilegii, an. 1260 obtenti, pro posse propriis religiosis deserviebat: Plouha (1211), Plouézec 1206, Boqueho, Pordic 1211, Yvias 1211, Plélo 1211, Plouvara 1211, Etables 1211, Kérity 1202, Perros-Hamon cum filiabus Lannevez et Lanvignec (1202), Plouagat 1202. Parochias insuper ex dotatione canonicae St. Rionis: Ile-aux-Cerfs, Bréhat et Ile-Béniguet, quae omnes desierunt propter depopulationem insularum; denique prioratum claustralem in West Ravendale, novem ecclesiis praeditum²⁾, et prioratus simplices in Baguer-Pican St. Macaire (1209), et Châteaulaudren N. D. de Fontaines. In parochiam Goudelin canonica exercuit jus patronatus alternatim cum abbazia Beau-lieu OSA. An. 1464 obiit in Beauport Fr. Yvo Belhuc in odore sanctitatis. Anno 1540 fit commendata, nihilominus bene floruit annis 1675—1763. An. 1630 reformatur. Tentamen incorporandi canoniam Daoulas OSA an. 1683 non successit³⁾. Status personalis an. 1615: 15 DD, 1768: 25 DD, quorum 12 residebant. In actu suppressionis an. 1790 erant ibi 19 DD (10 residentes), et 2100 volumina in bibliotheca. Inter an. 1800 et 25 ecclesiae fornices et turris corruerunt, dein magna pars ecclesiae est deleta. Conamine R. de Lamennais, canoniam restaurandi an. 1820 frustrato, comes de Pononstki acquisivit eam an. 1845, conservans abhinc aedes ruinosas, restaurans integras. Posteritas eius adhuc hodie canoniam possidet. Supersunt ruinae pulcherrimae ecclesiae gothicae et refectorii, et duae partes monasterii integrae, continentes capitulum et magnam aulam saec. XII. Stalla chori (s. XV) nunc sunt in abbazia Boquen O. Cist.

Archivalia: Arch. Dép. Côtes-du-Nord, St. Brieuc 230 art. 1198/1780 Sér. H (cartons 34/83, non cotés). Ibid. Sér. Q cart. 4 (Kérity) et 8 (Plouézec). — BMun Nancy MS 992 III, 315 sq., 1006 p. 252 — BN Paris FF 20891⁴⁾ —

²⁾ Vide vol. II 87, 592, 596.

³⁾ Hoc anno enim conventus de Daoulas prope Brest cessit abbatiam suam canonicae de Beauport, una cum 12 ecclesiis incorporatis, erga pensionem solvendam. Quod vero rex non sancivit, et univit mensam abbatialem de Daoulas Collegio S. J. in Brest. De unione mensae conventualis cum Beauport per 35 annos litigatum est, sed absque eventu. Anno 1715 Belliportus, qui intendit introductionem Ordinis nostri in Daoulas, proposuit se velle exponere 15 canonicos in Seminario Brestensi, 10 in Folgoët, et 15 in Daoulas, si mensa conventualis dictae canonicae ei concederetur. (Arch. Dép. Côtes-du-Nord, Fonds Beauport).

⁴⁾ v. WAEFELGHEM citat: BN Paris S 6 I 1162 (revera FL 13906) in fidem DARAS, qui addit nr. 58 (FF 18996) et 59 (61 FL 4899 nr. 13). In hisce omnibus habetur confusio cum abbazia Bonport O. Cist.

Arch. Episc. St. Brieuc: Opera P. J. LESAGE, canonici Belliportus († 1832) 4 voll. MSS⁵⁾ — Arch. Dép. Rennes: 1 fasc.

Fontes et Litteratura: HUGO I 307, pr. 257/72 — WAEFELGHEM 22 — AA. SS. 19a maii, pp. 560, 579 — BEAUNIER/BESSE VIII 284 — *Cat. Fact.* I 140, III 312a — *CatMSSBDép* III — CHEVALIER 341 — COTTINEAU 309, 2299 — DARAS 43 — DEMAY *Norm.* 2657/59, 2745 — DHGE VII 226 — DUGDALE/DODSWORTH, *Mon. Anglic.* (v. supra II 30) IV 1015/16 — *Gall. Chr. vet.* IV 158, N XIV 1109 — GOOVAERTS I 506, II 101, IV 152, 283 — LECESTRE 47 — *Lettr. com.* Jean XXII cf. ind. — LONGNON *Pouillés* III 341, 342, 355, 377, 381, 392 — PICOT 404, 405 — POTTHAST 112, 251, 1757, 3237, 3242, 4547, 12205, 12207, 12382, 13792. 17601, 17766, 17798, 18031, 18037, 18054, 18056, 20691, 20696 — *Reg. Ben XII* 755 — STEIN 405 — H. d'ARBOIS DE JUBAINVILLE, *Mots bretons dans les chartes de B.*, (*Rev. Celtique* III 1878, 395/418) — A. BARTHELEMY, *Charte de 1224 pour B. (BComH Bretagne II, 1850, 191)* — IDEM, *L'Abbaye de B. (Mélanges HArBretagne, St. Brieuc 1854/58, II 27/39)* — IDEM, *Sceaux de l'Abbaye de B.*, (*Rev. Ar IX, 1853, 750*) — E. BONNAIRE, *Histoire des abbayes de St. Riom et de B., depuis les origines jusqu'en 1630 (Ecoles des Chartes, Promotions 1925, pp. 27/35)* — J. GESLIN DE BOURGOGNE/A. de BARTHELEMY, *Anciens evechés de Bretagne. Histoire et monuments. St. Brieuc.* Paris/St. Brieuc 1864, IV 1/228 — J. BRAUNWALD, *L'Abbaye de B. (Congr. Arch. 107e sess. 1949 pp. 80/101, cf. Anal. Praem. 1954, p. 314)* — A. de CAUMONT, *Abécédaire ou rudiment d'archéologie...*, Caen 1867/69 II 116 — IDEM, *Relation d'une promenade archéologique en Bretagne*, (*Bull. Mon.* XVI, 1850, 437/44) — G. DOTTIN, *Mots celtiques dans les chartes de B. (Rev. Celtique VII, 1886, 52/75, 200/09)* — L. DUBREUIL, *La vente des biens nationaux dans le Dép. des Côtes-du-Nord*, Paris 1912, pp. 29, 34, 38/41 — R. DURAND, *Une lettre de cachet à l'abbé de B. (Ann. Bretagne XXXI, 1916, 47/50)* — Ch. de FREMINVILLE, *Antiquités de Bretagne*, Brest 1837, pp. 100/19 — J. GAULTIER de MOTTAY, *Repertoire archéologique du Dép. des Côtes-du-Nord (MSArH Côtes-du-Nord, St. Brieuc 1884, pp. 207/08)* — A. GUILLOTIN de CORSON, *Pouillé historique de l'Archevêché de Rennes*, Rennes/Paris 1880/86, II 750/54 — M. HABASQUE, *Notions historiques... sur le littoral des Côtes-du-Nord*, St. Brieuc 1832, I 216/51 — P. HEMON, *Le diocèse de St. Brieuc pendant la période révolutionnaire*, St. Brieuc 1894 (*Confér. ecclés. de 1892*) I 56/59, 243, cf. *Ann. Ar. Bretagne XII 1897, 627* — G. JOLLIVET, *Les Côtes-du-Nord, Histoire et Géographie*, Guingamp 1854, 279/84 — Ch. de LA MONNERAYE, *Essai sur l'architecture religieuse en Bretagne pendant la durée des XI et XIIe siècles (BAr Assoc. Bretonne I, 1849,*

⁵⁾ Continet: „*Histoire du Diocèse de St. Brieuc de 1786 à 1832*“, 2 voll. et „*Journal de Voyage. Lettres d'Erasmus à Eusébie*“, id est, narratio factorum eius in exilio annis 1790/1802. Peragravit Belgium, Germaniam, Helvetiam et Poloniam, pluries commoratus est in abbatii Ordinis nostri, pro quo MS illud est fons magni momenti. De persona auctoris v. GOOVAERTS I 505, et HEMON art. cit.

87/99) — P. LE BEGUEC, *L'abbaye de B., insérée dans l'ensemble du développement monastique*, St. Brieuc 1954 — *Journal du P. J. LESAGE (Semaine Religieuse de St. Brieuc* 1891 pp. 214/15, 439/43; 1912 pp. 348/51, 446/48, 542/44) — LUCAS, *Documents pour servir à l'histoire de l'aliénation de l'abbaye de B. (Rev. H de l'Ouest VII, 1891, 277/88)* — H. MORICE, *Mémoires pour servir de preuves à l'histoire ecclésiastique .. de Bretagne*, Paris 1742, I pp. 732, 782, 796, 843, 880, 943, 1004, 1013, 1018, 1586 — H. MORVAN, *L'abbaye de B. Etude historique et archéologique (MSECôtes-du-Nord LII, 1920, 33/69. T. à p. St. Brieuc 1921. Cf. Anal. Praem. II 312)* — A. RAME in *B.Ar.Assoc. Bretonne VI, 1857, 61/70* — *Bull. Mon. V, 1849, 7/14* —

Series abbatum (DHGE)

Radulfus 1206	Joannes Huet 1442 res.
Gulielmus Larcher 1206 res.	Petrus Huet 1456/79 res.
Radulphus 1207/08 (per unum annum)	Amalricus de la Roche 1479—90
Simon 1215/20	Robertus de La Vallée 1491—98
Andreas 1220	Joannes Le Bigot 1498—1540
S... 1220—22	Aegidius Quimper de Lanascot 1532 coadj. abbas 1540—46
Rogerus 1224/32	Simon de Maillé de Brezé 1546—54
Hervacus 1249	Franciscus d'Acigné 1554—
Robertus Barbe 1252/72	Card. Alexander Farnese —1560—73
Yvo de Kéritry ca. 1275	Torquatus de Gondy 1573—77
Gulielmus de Paimpol 1276	Carolus de Contin 1577—81
Michael Gauthier † 23. X. 12..	Claudius Chataignier de La Roche- Posay 1581—96
Petrus d'Agreville 1284	Claudius de Marboeuf 1596—1603
Joannes de Montmartin res. 12..	Ferdinandus Chataignier de La Roche- Posay 1603—07
Joannes de Humo res. 1303 ⁶⁾	Gabriel de Laurendeau 1607—18
Michael Vivien † 1304?	Nicolaus David 1618—27
Andreas Le Feuvre 1304/30	Ludovicus Chataignier de La Roche- Posay 1627—34 res.
Joannes Cornette 13..	Carolus Chataignier de La Roche- Posay 1634—39 res.
Gulielmus de Pommerit 1352/55	Annas Chataignier de La Roche-Posay 1639—78
Jacobus Moriceau 1356/73	
Joannes Gillard 1386—97	
Joannes Boschier 1397—1441 res.	

⁶⁾ PICOT 404.

Henr. Achilles de la Rochefoucauld
1679—98

Alexander de La Rochefoucauld
1698—1722

Louis Colbert 1722 res.

Freder. Hieron. de Roye de la Rochefoucauld 1722—29

Ludov. Franc. Vivet de Montelus
1729—45

Petrus de Rastignac 1745—47

Alex. Hinisdal de Fumal 1747—79

N. de Goyon 1779—85

Alph. Const. de Pontevès 1785—90

BLANCHELANDE B. M. V. et St. Nicolaus

Alta Brugeria, Blancalanda. — Vitetur confusio cum abbazia Blanchland in Anglia.

Com. Neufmesnil-Varenguebec, Dép. de la Manche. Dioc. de Coutances.

Abbatia, fundata an. 1154/55 in Brocqueboeuf (Lithuaire St. Jacques) a Gulielmo de Orval pro tribus eremitis. Paulo post translata est in vicinam Blancalandam et Ord. Praem. tradita a Richardo barone de la Haye du Puits, constabulario Normanniae. Monasterium dedicatur an. 1170, ecclesia an. 1185. Filia de Dommartin. Prioratus dependentes: Cammeringham in Anglia⁷⁾, La Lande, Brocqueboeuf, Etoubelon (1210) Cottebrune, Anglesqueville (1213), Monaqueville Ste. Marguerite, et St. Martin de Bellouse sive Martinvast in insula Guernsey. Ecclesiae incorporatae: Alonne N. D. (1189), Alonne St. Pierre (1190), Arneville, Angoville, Octeville-l'Avenel (1217), Bosville, Brucheville, Bolleville (1197), Cretteville (1157), Denville, Gorges, Jersey St. Laurent, Prétot (1231/37), Ravenoville (1164), St. Denis-le-Vetu (1199), St. Aubin-du-Perron (1176), St. Germain-le-Gaillard (1176), St. Symphorien, Regneville (1188), et capella in Lestre. Abbates infulantur an. 1413. Reditus annui: 10310 Libr. Commenda annis 1643—1748 et 1765—90. Status personalis: 1465: 11 DD, 1484: 8, 1615: 13, 1766: 11 rel. residentes et 7 extra; 1790, in actu suppressionis: 4 residentes. Anno 1824 omnes aedes iam fuerunt ruinatae. An. 1845 ruina ecclesiae (saec. XIII, cum pulchra turre) solo aequatur, tunc tumuli et epitaphia abbatum, religiosorum et fundatorum translata sunt in ecclesiam de Neufmesnil. Supersunt pulchrae portae saec. XIII, domus abbatialis s. XVI, magna pars monasterii (s. XVIII) cum aula saec. XII (refectorium?). Altare maius nunc est in Couville, stalla in asceterio St. Sauveur-le-Vicomte. Aedes monasterii anno 1880 factae sunt domus matrix Congregationis „Auxiliatricum Animarum Purgatorii“.

⁷⁾ v. vol. II 43, 594.

Archivalium ingens multitudo (1400 fasc.) in bello peracto combusta est in St. Lô, ubi deposita erat in Arch. Dép. Exstat tamen inventarium (ISAD) — Arch. N. Paris S 3303 (17 docum. 1662/1784) — Arch. Dép. Calvados H 20, 27, 4133 — BMun Caen MS 79 — BMun Cherbourg MS 260 f. 21, MS 114 — BMun Nancy MS 991 II 635/38; 992 IV 238/48, 258/65; 1006 f. 234, 238, 242 — BN Paris FL 10065 f. 89/101, FF 4900 f. 188, 193; Coll. Baluze t. 58 f. 207/99. — MS DEGROULT 225.

Fontes et Litteratura: HUGO I 345, pr. 292/95 — WAEFELGHEM 36, 46, 69, 85, 140 — BEAUNIER/BESSE VII 158 — *CatChartCollHerFr. Normandie* nr. 918/22 — *Cat. Fact.* I 334, IV 314, 315 — *CatMSSBDép* X, XLI, XLIV, XLV — COTTINEAU 388, 510, 890, 1082, 1547 — DARAS 46 — DEMAY *Norm.* 2661/63, 2756 — DHGE IX 100/04 — DUGDALE/DODSWORTH *Monasticon Anglicanum* VII 1114 — *Gallia Chr. N* XI 944/49 — GOOVAERTS II 39, IV 18, 341 — JAFFE 10791, 14737 — ISAD Manche H I 1, pp. 16/220 — LECESTRE 47 — *Lettr. com. Jean XXII* 44190, 46660 — *Lib. Feodum* (v. supra II 28) 192, 1073 — LONGNON *Pouillés* II cf. ind. (com. Neufmesnil) — MIGNE PL t. 207, c. 1165, 1166 — *Neustria Pia* 842 — RAMACKERS PUF II 111, 227 — *Reg. Urbain V* nr. 191 — ROUND I 309/12 — STAPLETON I cxlv, cclxxxviii — STEIN nr. 494/96 — J. COLOMBI, *Dissertatio de Blancalandano coenobio et de Lucerna.... in pago Abrincensi*, Lyon 1660 — L. DELISLE, *Actes relatifs aux abbayes et à divers établissements ecclésiastiques de Basse Normandie, conservés dans les collections de Gaignières*, St Lô 1898 — L. DERIES, *La vie monastique en Normandie*, St. Lô 1933, pp. 257/65 — L. de GERVILLE, *Recherches sur les abbayes... de la Manche* (MSAnNormandie II, 1825, 56/62) — P. LECACHEUX, *Essai historique sur l'Hotel-Dieu de Coutances*, 2 voll. Paris 1899, cf. ind. II 438 — A. LECANU, *Histoire du diocèse de Coutances et d'Avranches*, 2 voll. Coutances 1898 (multa continet, praesertim de ecclesiis incorporatis, sed caret indice) — L. QUENAULT, *L'Abbé Toulorge, ou le martyr de la vérité*⁸⁾, Coutances 1869 — N. RENAUD, *Revue monumentale et historique de l'arrondissement de Coutances, canton de la Haye du Puits* (Annu. Manche 1859, 1/34) — F. RICHOMME, *Blanchelande, abbaye du diocèse de Coutances*, ibid. 1839, pp. 380/84 — E. VIVIER, *Le département de la Manche, notice historique et géographique*, Nantes 1938 — BAc Ebroic. I (1837) 116/25. Vide etiam apud Cammeringham vol. II 43.

Series abbatum (nisi aliter notetur, sec. DHGE, emend. sec. ISAD Manche)

1. (Ignotus) 1155	Robertus de Ravenoville 1213—17
2. Ranulphus de Roncey 1155—67	Petrus 1227
Petrus le Poète 1167—1213 res.	Nicolaus de Sturville † 1232

⁸⁾ Adrianus Toulorge, canonicus Blancalandae, an. 1793 martyr pro fide occubuit. Processus beatificationis eius est initiatus.

Petrus de Baudienville res. 1247
 Robertus d'Hairou 1247—53 res.
 Thomas de St. Mère-Eglise † 1260
 Petrus de St. Mère-Eglise ca. 1265
 Gulielmus Aubert de Ste. Marie
 † 1271
 Thomas Fabien 1271—98
 Robertus Hardi 1298—1331
 Joannes Pitebout 1331—37
 Gulielmus de Crésal 1337—49
 Nicolaus de la Bonneville
 1349—62
 Albinus Leroux 1362—77
 Thomas des Iles 1379, † post 1404⁹⁾
 Thomas de St. Lô I 1412—47
 Thomas de St. Lô II 1447—61
 Nicolaus Mulot 1461—80 res.
 Petrus Pitebout ca. 1480—86
 Robertus Rosselins ca. 1488—1501
 Petrus Lefebvre 1501—07
 Laurentius Mulot 1507 —
 res. ante 1535
 Nicolaus Le Maistre I res. 1537
 Nicolaus Le Maistre II 1537—57

Nicolaus Averoult 1557¹⁰⁾
 Franciscus de Bouliers 1557—75
 Philippus Trousssey I 1575—89 res.
 Franciscus Trousssey 1590—1614
 Philippus Trousssey II 1614—43
 Card. Hieron. Grimaldi 1643—48
 Joseph Zongo Ondedei 1648—51 res.
 Joannes Vinc. de Tulles 1651—68
 Franciscus de Caillebot 1668—71
 Melchior Harod de St. Romain
 1671—72 res.¹¹⁾
 Joannes Bapt. Boyer 1672—85
 Franc. Le Vasseur de Coignée
 1685—1720
 Aegidius Bern. Raguet 1721—23 res.
 Paulus Claud. de Lormande 1723—38
 Alex. Lebrun d'Inteville 1738—48
 postea abb. in Licques
 Hieronymus Le Prevost 1748—65
 Andreas Franc. Talaru de Chalmazel
 1765—90. simul abb. in Lieu-Dieu

Inseri nequeunt:

Robertus (in fine saec. XIV)
 Richardus (item, regn. per 12
 annos)

L'ETOILE SS. Trinitatis (vel SS. Salvatoris¹²⁾)

Stella, Ecclesia de St. — L'Estelle, -stoille, -stoile, -toille.

Com. Authon, cant. St. Amand, arr. Vendôme, Dép. Loir-et-Cher. Dioc. Chartres, ab an. 1697 Blois. Quondam sita erat in confinibus trium provinciarum Touraine, Beauce et Perche. — Vitetur confusio cum abbacia O. Cist eiusdem nominis (Vienne).

⁹⁾ ISAD Manche H 175, 176.

¹⁰⁾ Loco Nicolai et successoris eius, HUGO habet Robertum Carron.

¹¹⁾ pro annis 1634—72, HUGO habet loco abbatum supradictorum: Car. Franc. de Raconis, N. de St. Germain, et N. de la Salle.

¹²⁾ ambo patrocinia a cunabulis occurrunt promiscue.

Abbatia. Monasterium perantiquum, ignoti originis. Saec. IX prioratus OSB, postea OSA. An. 1114 videtur fuisse abbatia OSB¹³⁾. Anno 1130, instigante Theobaldo comite Campaniae, introducuntur Praemonstratenses ex archicoenobio per Gaufridum de Lèves (Grisegonelle), comitem de Vendôme, et Mathilde eius uxore. De monialibus nihil constat. Confirmationes pontificiae: an 1147, 1187, 1287. An. 1132 Episcopus Carnotensis canonicae, quae semper fuit modica, adiungit eremum de Monthalan Prioratus: L'Ecotière, ecclesiae incorporatae: Les Hayes (cum prioratu de La Roche-Perdriel), Authon 1185, La Mancelière, Locquenay, N. D. de Lorette. Patronatus: Maisonnelles. Pluries in bellis devastata et combusta, ita anno 1362, medio saec. XV, an. 1519 (tunc periit archivum), et 1570. An. 1559 fit commenda, an. 1660 amplectitur Congregationem Antiqui Rigoris, in qua pertinuit ad Circariam Normanniae. Reditus annui 1766: mensa abb. 2000, conv. 1647 Libr. Status personalis: 1131: 12, ca. 1460: 5, 1768: 7, 1785: 4 DD, 1790: 3 residentes, 2 extra. Anno 1772 intendebatur a Capitulo Generali (id est, nationali) Ordinis fusio huius canonicae cum Sto. Georgio in Nemore^{13a)}, sed ambae communitates, etsi exiguae, tantopere sunt protestatae, ut conamen non successerit. An. 1790 suppressa est. Aedes monasterii medio saec. XIX sunt rasae. Superest ecclesia integra saec. XII cum tribus apsidibus, profanata in horreum. Antiqua sacristia nunc est capella. Anno 1887, Principissa Sarsini-Aldobrandini, proprietaria monasterii, in aede juxta ecclesiam neoerecto, instituit prioratum pro canonicis e Frigolet, qui tamen anno 1892 locum iterum dereliquerunt.

Archivalia: Arch. Dép. Loir-et-Cher. Blois: 12 H 1—12 H 14 (14 fasc. cum 273 documentis an. 1449/1780). Praeterea: 21 H 69, E 93, 104; Q 1390, 1423. — Arch. Dép. du Calvados H 18, 30 — Arch. Dép. de la Sarthe G 385, H 972, 1726, 1729 — Arch. N. Paris P 604/06, S 3292 col. 545 — BMun Chartres MS 195 — BMun Nancy 992/XV 417 — BMun Orléans MS 394, 435 bis (Historia canonicae), 482, 487, 555 — BN Paris FL 17048 p. 157; Coll. Moreau t. 62 p. 177; Estampes Va 70 (imago an. 1695) — BMun Vendome MS 278 (Catalogus librorum biblioth. saec. XVIII).

Fontes et Litteratura: HUGO II 873, pr. 529/30 — IDEM SAM Ep. Gerv. 76 — WAEFELGHEM 144, 148 — BEAUNIER/BESSE I 189 — BREQUIGNY VII 200, VIII 153 — Cat. Fact. III 332, cf. ind. — CatMSSBDép. III 479, XI — CHEVALIER 1052 — COTTINEAU 1027, 1081, 1973 — DARAS ANF 67 — DELISLE Roul. 391 — Gall. Chr. X VIII 1401, instr. 192, 427, 428, 439 — GOOVAERTS I 81, 542, III 150, IV 63, 155, 207 — LECESTRE 49 — Lettr. com. Jean XXII 16627 — LONGNON Pouillés IV 105, 138, 166, 226 —

¹³⁾ an. 1114: Michael abbas SS. Trinitatis de Stella OSB (METAIS, Rec. p. 71).

^{13a)} St. Georges-des-Bois, de quo vide infra suo loco.

PICOT 526 — PIOLIN HEM cf. ind. — POTTHAST 5800, 9711 — PRES-SUTTI 1339 — VALVEKENS ACG 1498 (*Anal. Pr.* XV) pp. 32, 36, 38 — BILARD, *Analyse des documents historiques dans les archives de la Sarthe* nr. 605 — BOUCHOT, *Inventaire de la collection Gaignières* nr. 2527/29, 5283 — (L. DARAS), *L'abbaye de l'Etoile* (*An. Norb.* 1886/89 cf. indd.) — LANDAU, *Notice sur Ste. Radegonde de l'Ecotière* (*BSAr Vendômois* IX, 1870. 132/48) — G. LAUNAY, *Répertoire archéologique de l'Arrond. de Vendôme*. Vend. 1889, p. 91¹⁴) — Ch. METAIS, *L'abbaye de l'E., inventaire du 7 mars 1790, (Etudes et documents, I, Orléans 1889, pp. 70/76)* — IDEM, *Recueil de chartes Vendômoises*, Vendôme 1905/10, cf. ind. p. 485 — Ph. de PASSAC, *Vendôme et le Vendômois*, Vend. 1823, pp. 87/88 — J. de PETIGNY, *Histoire archéologique du Vendômois*, 2a ed. Vendôme 1882, pp. 435, 520, 532, 596 — E. PILTE, *Petit repertoire archéologique des édifices religieux du diocèse actuel de Blois*, (St. Dizier) 1931, pp. 226/27 — M. de ROCHAMBEAU, *Le Vendômois épigraphique et iconographique*, Paris 1894, II 428/38 — R. de ST. VENANT, *Dictionnaire topographique, historique... du Vendômois*, Vend. 1912, I 482/86 — IDEM, *Une excursion à Authon... et St. Georges-des-Bois*, (*BSArScLittér. Vendômois* XXXV, 1896, pp. 177/84) — Ibidem 1865: pp. 57, 138, 151; 1866: p. 196; 1869: pp. 262, 263, 271; 1878: p. 83; XVIII (1879) pp. 50, 83; 1880: pp. 63; 1881: p. 324 — *Rev. HArMaine* V, 1879, p. 379.

Series abbatum (si non aliter notetur, sec. St. VENANT)

Theodoricus 1132/46	Gulielmus 1248/50
Radulphus 1157, † 1177	Joannes 1250/65
Imbertus 1172 ¹⁵)	Guido 1270, † 1275
Joannes le Gascon 1178	Godefridus 1288, † 1298
Richardus ca. 1180/90 ¹⁶)	Nicolaus de Vaux 1308 ¹⁹)
Galterus 1189/90, 1199/1211 ¹⁷)	Julianus 1310, † 1317
Michael 1214, † 1229	Joannes 1322/28
Gaufridus 1228—34	Guido 1335
Adam ca. 1235/40 ¹⁸)	Joannes Le Picard — 1344
Hugo 1240	Gulielmus La Caille — 1385
Godefridus 1240/48	Stephanus Broderel 1386/1419

¹⁴) Ab eodem auctore citatur: „*Dissertation sur les titres les plus anciens de l'Abbaye de l'Etoile*“ (*Oeuvres* III, 347), quod vero nequidem in bibliothecis et archivis in Blois invenire seu comprobare potuimus.

¹⁵) METAIS, *Cartulaire de l'Abbaye de Vendôme* nr. 570.

¹⁶) *Ob. Praem.* I 26. IV.

¹⁷) 1189/90: *Province du Maine* IV, 1896, p. 127.

¹⁸) *Ob. Praem.* I, 19. V.

¹⁹) METAIS, *Recueil* nr. 91.

Joannes de Fontenay 1419—59
 Gulielmus de Cormeray 1459/69
 Joannes de Cormeray 1472
 Gulielmus de Montesson 1480/98
 simul abbas Sti. Joannis Ambian.²⁰⁾
 Joannes de Montesson 1499—1516
 Ambrosius de Montesson 1516—57
 Joannes de Lavardin 1558—85
 Claudius Quenault 1585—1603 res.
 Jacobus de Lavardin 1604—23
 Valentinus du Raynier 1624—68

Franc. Lecomte de Nonant 1669—80
 Alexius Léonard de Bellemore
 1680—1701
 Robertus Perrot 1702—42
 Joannes Jos. Baisle 1742—48
 Petrus Franc. Basset de Jolimont
 1750—80
 Joannes Duchillaud d'Effieux
 1780—90
 Inscr. nequit
 Stephanus 12. (Ob. Praem. I 23. III)

LIEU - DIEU B.M.V.

Locus Dei in Jar(do) - in Gardo - in Gardio. — Lieu Deu en Jart, Jart, Nostre-Dame de Jart-en-Poitou. Hodie: Lieu-Dieu-en-Jard. Vitetur confusio cum canonica Jard OSA (Dép. Seine-et-Marne), cum Dilo. et, cum variis aliis „Loci Dei“ (vide COTTINEAU suo loco).

Com. Jard. cant. Talmont, Dép. de la Vendée, Dioc. Poitiers, ab an. 1317 Luçon.

Abbatia quondam insignis. Fundata est inter annos 1180/89 a Richardo „Coeur de Lion“, rege Angliae, tamquam cella O. Praem. modice dotata, in parochia Gênetouze prope La Roche-s.-Yon. Rex reversus ab itineribus, liberationi suae e captivitate voluit erigere monumentum evehendo hanc domum in abbatiam anno 1196, munificenter augendo eius dotationem. Filia Praemonstrati²¹⁾. Paulo post (ante an. 1198) translata est in parochiam Jard juxta oceanum, ubi nomen suum retinens, abhinc vocabatur: Lieu-Dieu-en-Jard²²⁾. Locus primitivus facta est curia principalis abbatiae, sub nomine „Lieu-Dieu-lès-Venansault“. Certe non fuit monasterium duplex, tamen paternitati eius subditus est parthenon in La Rochelle, probabiliter saec. XV. Propter interitum totalem archivorum, historia eius parum est nota, sed extensio ruinarum et magnitudo proventuum (mensa abb.: 17 000, conv.: 10 000 Libr.) probant, Locum Dei fuisse abbatiam

²⁰⁾ LEDRU, *L'Abbaye du Perray Neuf* (v. infra) V 55

²¹⁾ Cat. H: filia Lucernae.

²²⁾ parochia et prioratus Stae. Radegundis in Jard, iam antea in vicinitate existens, nil habet commune cum foundatione nostra (cf. de hoc prioratu Arch. Dép. Vienne Fonds Ste. Croix de Poitiers, fasc. 93/94).

conspiciam^{22a}). Ecclesias incorporatas non habuit²³), praeter prioratum N. D. de la Fontaine d'Havouys, sine jure parochiali, et sat longe distantem²⁴). Abbas erat „abbé-baron“, Vix alia domus Ordinis in Gallia aerumnis et fato sinistro magis erat percussa quam Locus Dei. An. 1384, et iterum saec XV combusta est ab Anglis, et anno 1568 tam funditus est eversa a Calvinistis, ut non amplius potuerit resurgere. Misere abhinc elanguit, eo magis, quod divitiae eius iam ab anno 1484 cupiditatem commendatariorum excitaverant. An. 1615: 10 religiosi. Anno 1660 nomen dedit Congregationi Antiqui Rigoris, sed Abbas Generalis vi fecit expellere reformatos anno sequenti. Abbas Generalis Colbert decrevit unionem mensae conventualis cum Collegio Parisiensi, quod provocavit processum a parte episcopi de Luçon, Mgr. de Bussy, anno 1726²⁵). Ab anno 1717 aedes claustrales, iam valde ruinatae, partim sunt solo aequatae²⁶). Abhinc unus tantum religiosus ibi resedit, tamen an. 1754 ibi fuit conventus²⁷) absque officio canoniali. Anno 1766 adnumeratur Circariae Normanniae Congregationis Antiqui Rigoris. An. 1790, cum esset suppressa, religiosus erat destituta. Nunc est magnum praedium. Pars aedificiorum subsistit, cum bello et extenso refectorio et capitulo (XIII/XIV s.), et partibus ecclesiae et claustrum (XIII s.). In Génétouze superest ecclesia primitiva canonicae, in horreum pressumdata.

Archivalia proprie dicta subsistunt fere nulla. Arch. Dép. Vendée: B 1426, G 5, H 67 (19 documenta 1498/1775). Q 4/6, 98. Ibid. J Chartier Peault 9, J Coll. Bouron 301 — Arch. Dép. Calvados H 28 (cf. ISAD Fonds Ardenne p. 7/8) — Arch. Dép. Vienne H suppl. 3 (5 docum. 1379/1671), B 125: (5 docum. 1760/71) — Arch. N. Paris L 336, S 4342/53, Z² 1262, Z² 1287/97 — BMun Nancy 995/I 169/70 —

Fontes et Litteratura: HUGO II 67, prob. 32/39 — IDEM SAM Ep. Gerv. 126 — WAEFELGHEM 150 — BEAUNIER/BESSE III 175 (profunde errat dicendo hanc abbatiam fuisse OSB ante saec. XVII) — BOUTARIC 5056, 6021 — CANIVEZ VI 699 — *Cat. Fact.* III 409, IV 234, VII 361, cf. ind. — COTTINEAU 1609 — DARAS ANF 68 — DEMAY *Norm.* 2686 —

^{22a}) An. 1320, cum tota Circaria solveret tallias 300 Librarum in „magna collectione“, Locus Dei solus solvit centum! (*Cat. T.*)

²³) in chartis fundationis, et confirmatione bonorum occurrit nulla, nec aliqua memoratur apud GUERIN I 407, 409/11.

²⁴) an. 1223: „fratres de Fonte Havuys in foresta Guerchiae commorantes“. Forte antea dependebat ab abbacia de Montfort OSB. An. 1790 iam diu fuerat unita mensae conventuali. Vide Arch. Dép. Loire-Inférieure, ISAD B 858, BMun Nantes Coll. Dugast-Matifeux II n. 158, 220.

²⁵) quem processum perdidit episcopus (*Cat. Fact.* IV 234).

²⁶) BMun Nancy MS 995/I, 169.

²⁷) occurrit J. de la Fonchère, can. eccles. Loci Dei in Jardo, † 28. X. 1754, in Necrologio abb. Sti. Nicolai in Furnis (vide vol. II 429).

Gali. Chr. II 1444/45, instr. 423/25 — GOOVAERTS IV 162, 311 — *Lettr. com. Jean XXII* cf. ind. — *Lettr. com. Urbain V* 1435 — Du TEMS II 579 — E. L. AILLERY, *Pouillé de l'évêché de Luçon*, Fontenay-le-Comte 1860, xxxiiij/ij, 120, 132 — E. L. AILLERY / J. HUET, *Chroniques paroissiales (Archives du Diocèse de Luçon 1908)* VII 226 — Ch. AUBER, *Histoire générale... du Poitou*, Fontenay-le-Comte 1885/93, VIII p. 424/26 — L. de BOUTETIERE, *Cartulaire de l'Abbaye d'Orbestier (ArchPoitou VI, 1877, num. 31 et 51)* — L. CHARRIER, *Jard. sa géographie, son origine et son histoire*, La Roche-sur-Yon 1906 — C. DUGAST / MATIFEUX, *Etat du Poitou sous Louis XIV*, Fontenay-le-Comte 1865, pp. 464/66 — P. GUERIN, *Recueil des documents concernant le Poitou contenus dans les registres de la Chancellerie de la France*, 7 voll. (ArchPoitou I 1881, II 1883, IV 1888, V 1891, VII 1896 cf. indd.) — GUILLOTIN de CORSON (vide ap. Beauport) II 744/50 — P. MARCHEGAY, *Cartulaires du Bas-Poitou (Dép. de la Vendée)*, Les Roches-Baritaud 1877, cf. ind. p. 365 — N. du TRESSAY, *Histoire des moines et des évêques de Luçon*, Paris 1869, I 393, II 115 — ArchPoitou VIII p. 31 —

Series abbatum (nisi aliter notetur, sec. Gall. Chr.,
emendata sec. GUÉRIN)

Andreas 1208/17 ²⁸)	Philibertus de Malins 1579
Joannes 1217 ²⁹)	Petrus Bernard 1581/1611
Gulielmus 1251/61 ³⁰)	N. d'Escoubleau de Sourdis † 1615
Durandus 1290	Henricus de Béthune 1624 († 1646?)
Dionysius Leboeuf 1364	Henr. d'Escoubleau de Sourdis 1647
Petrus 1409, 1424, 1448	idem ac praecedens?
Elias Tirant 1457/67, — † 1484 ³¹)	Franciscus de Rochechouart 1647—
Renatus de la Tremblaye 1484—	Franc. de Clairambault Palluau 1654
Joannes de la Tremoille 1484 ³¹)	Gilbertus de Clairambault de Palluau
Claudius de Bessey 1541/47	† 1680 (cf. Licques)
Joannes de Bessey 1553	Julius de Clairambault de Palluau
Jacobus des Prés de Montpezat 1555,	1695—1714 (simul abb. in
res. ante an. 1560	Chartreuve)
Philibertus Babou 1560	Joannes Talbot Stoonor 1714—56
Joannes de Malins 1568	Andr. Talaru de Chalmazel 1756—71
	simul abb. in Blanchelande

²⁸) Cartulaire de l'abbaye de l'Absie (ArchPoitou XXV, 1895, 143).

²⁹) ArchPoitou VI, 1877, 35.

³⁰) Ibid. p. 54.

³¹) defuncto abbate Elia, conventus canonice elegit Renatum. Curia autem Romana intrusit Joannem de la Tremoille anno 1484, qui vi armata abbatiam invasit (ArchPoitou XXXVIII, 1909, p. 142 n).

N. Jacquement d'Ancyse 1771—75³²⁾

Ludov. de Jarente d'Orgeval
1775—88³²⁾

M. Carol. de Mercy 1788—90³²⁾

Inseri nequeunt:

Everardus

Joannes

Stephanus

Petrus

Gulielmus

Renelmus

(Ob. Praem. I 29. X)

LA LUZERNE SS. Trinitas

Lucerna, Luserna — La Lucerne, La L. d'Outremer.

In solitudine sita prope Granville versus orientem, arr. d'Avranches. Dioc. Avranches, nunc Coutances, Dép. de la Manche.

Abbatia insignis. Fundata anno 1143 in Courbefosse ab Ausculpho de Subligny et Richardo eius fratre, episcopo Abrincensi. Anno 1145 transfertur ad fluvium Thar, an. 1164 in alium locum inter fluvios Thar et Tharnet. Filia de Dommartin. Filias genuit sequentes: Ardenne, Beauport, Belle Etoile et Mondaye. Ecclesia et monasterium consecrantur an. 1178. Initio Ordini nondum erat aggregata. Ecclesiae incorporatae: Angey 1222, St. Jean-le-Thomas, Tourville (ubi canonici habuit dominium feudale), La Rochelle, St. Martin-des-Champs, Champeaux, Reffuville, Montviron, Raids, Tribehou 1184, Mesnil-Robert 1187, Hérenguerville. Abbatia, quae an. 1456 jus obtinuit pontificalium, omnino devastata est saec. XIV in bellis, iterum a Calvinistis an. 1594. Abbas Philippus Badin (1407—52) dominationi Anglorum se subiecit, et ideo monasterium a destructione salvavit, immo aliqua bona in Anglia sita recuperavit. An. 1659 aggregatur Congregationi Antiqui Rigoris. An. 1648 redditus annui erant 13 000 Librarum, an. 1780 autem mensa abb. 4193, conventualis 5441 Libr. Canonici regularitatem suam debuit emere altis pensionibus a fisco regio. Status personalis 1719: 12 residentes, 8 extra. 1766: 17 religiosi 1790: 9 residentes, 5 extra. Post suppressionem an. 1790 canonici facta est fabrica textoria, ecclesia profanatur, anno 1837 fornices eius corruerunt. Bibliotheca nunc est in Bibl. Municipali in Avranches, cathedra ecclesiae est in Coutances St. Pierre. Superest perpulchra ruina ecclesiae cum alta turre (s. XIII), una ala monasterii, domus portaria et domus abbatialis.

Archivalia: Arch. Dép. de la Manche, St. Lo: H 8001/8151, 151 articuli (omnia combusta sunt an. 1940, vide inventarium in ISAD. Manche. Cartularium edd. DUBOSC) — Arch. Dép. Calvados H 23, 29, 30 — Arch. Dép. Orne:

³²⁾ *Alm. Royal*, et Arch. Dép. Vendée H 67.

cf. ISAD Orne H p. 195 — Arch. N. Paris L 980, LL 1585, S 3303⁴ — BMun Avranches MS 205, 246 f. 158 — BMun Caen Coll. Mancel MS 4 — BMun Cherbourg MS 244 — BMun Laon MS 247 f. 9/13 — BMun Nancy 992/X 361/442 — BN Paris FL 10071 (Copia Cartularii), FF 4902 f. 282, 288, 296/300, 302 (extractum necrologii).

Fontes et Litteratura: LEPAIGE II 478 (Tancred) — HUGO II 93, prob. 62 sq. — WAEFELGHEM 140 — BEAUNIER/BESSE VII 108 — *Cat. Actes Henri II* 105 — *Cat. MSSBDép.* X, XLI, XLIV — *Cat. Rôles* I 299 — CAUMONT (v. Beauport) *Abécédaire* II 62 — CHEVALIER 1781 — COTTINEAU 1686, 3196 — DARAS ANF 70 — DELISLE *CAPhAug* 1526 — DEMAY *Norm.* 2688, 2817 — DOUET D'ARCQ ISAN 8814 — *Form. Pr.* 264 — *Gall. Chr. vet.* IV 580, N XI 556 — GOOVAERTS I 243, 618, II 27, IV 176 — JAFFE 15517 — LECANU (v. Blanchelande) passim — LECESTRE 49 — *Lett. com. Jean XXII* cf. ind. — LONGNON *Pouillés* II cf. ind. — MIGNE PL t. 180, c. 1017, t. 202 c. 1347, t. 215 c. 529 — *Neustria Pia* 793/95 — POTTHAST 1744, 2412 — *Reg. Urbain IU* 1818 — ROUND I 281/83 — SANDRET 181/84 — STAPLETON I/II cf. indd. — STEIN 1840 — G. de BANVILLE, *Excursion dans le Bas-Cotentin*, (BSAr Orne XLV, 1926, pp. 27/34) — BOUDENT/GODELINIERE, *Essai historique et statistique sur l'Avranchin*, Avranches 1844, II 94/110 — A. de CAUMONT, *Notes sur quelques monuments du Dép. de la Manche*, (Bull. Mon. III 1837, 335) — J. COLOMBI (v. Blanchelande) — (A. COUETTE), *La Lucerne d'Outremer. Histoire locale*. Avranches 1920 — A. DELALANDE, *Histoire des guerres de religion dans la Manche*, Paris/Valogne 1844, p. 193 — L. DERIES, *La vie monastique en Normandie*, St. Lô 1933, pp. 265/71 — M. DUBOSC, *Cartulaires de la Manche. Abbaye de la Luzerne*, St. Lô 1878 — L. de GERVILLE, *Recherches sur les abbayes de la Manche. La Luzerne* (MSAnNormandie II, 1825, 108/18) — P. de GIBON, *Quelques notes sur l'abbaye de la Lucerne* (BSEtHPays de Granville, V 1909, pp. 191/202 et in *Annu. Assoc. Normande* LXXVIII, 1911, 224/35) — E. Le HERICHER, *Avranchin monumental et historique*, Avranches 1845/65, II 5/143 — O. LANFRANC de PANTHOU, *Monographie de la commune de Reffuville*, (BSArAvranches XIV, 1908, pp. 9/48, 141/204) — P. LECACHEUX (v. Blanchelande) — L. REGNIER, *Notes sur l'abbaye de la Luzerne au diocèse d'Avranches, et sur l'architecture de l'Ordre de Prémontré* (*Annu. Assoc. Normande* XVIII, 1911, pp. 222 et 262) T. à p. Paris 1911 — E. RINGARD, *Les origines de l'Ordre de Prémontré en Normandie. Recherches sur la filiation des abbayes de la Lucerne et d'Ardenne* (*Anal. Praem.* II, 1926, 159/76) — E. VIVIER *Le dép. de la Manche* (v. Blanchelande) — IDEM, *La Haye-Pesnel et ses environs. L'abbaye de la Luzerne*. La Haye-Pesnel s. d. — *Souvenir illustré de l'abbaye de la Luzerne. Notes d'histoire et d'archéologie*. (36 pp. s. 1. et d., post 1926) — BSArAvranches et de Mortain IV 451, 500; XVII 139; XIX 50, 122 bis 208; XXIII, XXIV — MSArAvranchin et de Mortain IV 192, 197; XIV 200

Series abbatum (Gallia Chr., emend. sec. ISAD Manche)

Ansgotus 1157/1204	Joannes de Piron 1540—48
Radulphus de Dragueville 1213/15	Card. Odetus de Chatillon 1548—50
Daniel —1225	Andreas de Guidotti 1551—72
Radulphus 1225/27	Joannes de Grimouville OSB 1572—75
Thomas ca. 1234	Renatus Jourdain 1575—92 res.
Nicolaus Bouteriaie 1235/56	Petrus Morillant 1592—96
Petrus de Tourville 1257—74	Joannes de la Bellière 1596—1621
Joannes Bouteriaie 1275/80	Franciscus de la Bellière 1621—56
Aegidius de la Mouche 1289	N. Le Prevost 1656—59
Robertus de St. Jean 1290/1326	possessionem non obtinuit
Thomas Barbon 1326/34	Dionysius le Coursonnois 1659—72
Radulphus Le Clerc 1334—70	vide supra apud Lavaldeu (II 385)
Thomas Tacon 1370—78	Valentinus de Bigorre 1672—99
Joannes de Talvende 1378—96	N. de Barrière 1699—1700
Joannes du Rocher 1396—1407	bullas non obtinuit
Philippus Badin 1407—52	Joannes Ethéart 1700—12
Godefridus Le Court 1452—63	antea abb. in Ardenne
Richardus I. de Laval 1464—96	Hyacinthus Joh. des Noires-Terres
Richardus II. de Laval 1496-1504	1712—26
postea abb. in Ardenne	Joannes Bapt. Pelvé 1727—47
Franciscus Caignon 1507—28	(an. 1726 iam coadjutor)
Card. Gabriel de Grammont	Petrus Renatus de Cuvigny
1528—30 res.	1748—70
Franciscus de la Guiche 1530—40	Claudius Dutot 1770—86
	Bernardinus Gauthier de
	Lespagnerie 1786—90

LE PERRY-NEUF B. M. V.

Prædium, Perredium-, Perrodium-, Porretum Novum. — Boscus Ranulphi, Nemus Ranulphi. Le Perray-Blanc (ad vitandam confusionem cum Le Perray-aux-Nonnains, sive Le Perray-Noir, monialium OSB, Dép. Maine-et-Loire), Perré-Neuf, Perrey-Nouf, Perroy-Nouef, dou Perrey jousté Sablé.

Abbatia fundata an. 1189 a Roberto Barone de Sablé, Hersinde matre sua et Petro de Brion, in loco Boisrenoult, qui hodie vocatur Le Gault Filia Praemonstrati. Anno 1209 transfertur in Perrodium Novum a

Gulielmo des Roches, senescallo de Anjou, et Margareta filia fundatoris Roberti. In Boisrenoult adhuc an. 1727 videbantur rudera primi monasterii³³⁾. Sacc. XV, quo multa passa est in bellis, canoniam videtur transisse ad Circariam Arverniam. Possedit prioratum simplicem in Cornillé, cui adnexa erat parochia La Cour. Quae ambo unita sunt, saec. XVII, Collegio La Flèche S. J. Secus canoniam nullas possedit ecclesias. Anno 1539 commenda, an. 1615 separatio mensarum. An. 1675 aggregatur Congregationi Antiqui Rigoris, in qua pertinuit ad Circ. Normanniae. Reditus annui ca. 7000 Libr., mensa abbatialis valuit 3300 Libr. (an. 1747). Status personalis an. 1602: 8 DD, 5 nov., 1615: 10 DD, 3 nov., 1747: 12 rel., 1768: 10, 1790 in actu suppressionis: 7. Ecclesia quae erat pulchra et vasta, deleta est circa annum 1835. Superest domus abbatialis saec. XVIII, quae una cum praedio nuper donata est Ordini Carthusiensi. Aliqua stalla gothica, et alia ornamenta ecclesiae nunc sunt in ecclesia parochiali de Précigné.

Archivalia: Arch. Dép. de la Sarthe H 1001/1109, 2175 (685 documenta). Cf. ibidem B 749, 907, E 271/72, E Suppl. p. 466 (ISAD Sarthe, H) — Arch. Dép. Maine-et-Loire 1 fasc., 1 charta — Arch. Dép. Calvados H 18 — Arch. Dép. Orne cf. ISAD Orne p. 235 — Arch. Comm. Le Mans 13 — Arch. N. Rég. du Parlement X 8325 fol. 380/83 — Arch. Cognier H 63/66 — BMun Angers MS 865, 777, 1026 — BMun Nancy 992 XIII 435 — BN Paris nouv. acqu. FF 12885 (obituar.) K 186 nr. 120 —

Fontes et Litteratura: LEPAIGE V 980/88, 1031/34 — HUGO II 533, 539, pr. 353/58 — IDEM SAM *Ep. Gerv.* H 76, 95, *Cod. Rowl.* 75 — BEAUNIER/BESSE VIII 99, 113 — *Cat. Fact.* I 183, cf. ind. — COTTINEAU 895, 2256 — DARAS ANF 74 — DENIFLE I 100 — *Gall. Chr.* XIV 735 — GOOVAERTS IV 245 — ISAD Sarthe H vol. IV I, 1/29 — LAUER II 297, 313 — LECESTRE 49 — LONGNON *Pouillés* III 186, 225, 247 — PIOLIN HEM IV 200/01 — IDEM, *EMRev* cf. ind. IV — POTTHAST 3350 — VALVEKENS ACG 1498, 36, 38 — IDEM, *Vis. Can.* II 150/52 — J. M. ALLIOT, *Les visites archidiaconales de Josas*, Paris 1902, 87 — A. LEDRU, *L'Abbaye de N. D. du Perray-Neuf à Précigné (La Province du Maine V, 1897, pp. 357/65, VI, 1898, 25/30, 51/58, 80/87, 110/18, 140/47, 168/78 — IDEM, Charte du P. N., ibidem IV, 1896, 126 — IDEM, La statue funéraire du Perray-Neuf (RevHArMaine II, 1877, 336/59. T. à p. Mamers 1879) — IDEM, A travers la France en 1422, ibid. IV, 1879, 198/219, cf. p. 379 — G. MENAGE, Histoire du Sablé, I (Paris 1683) pp. 169, 356, 364; II (Le Mans 1847) p. 214 — J. PESCHE, Dictionnaire topographique et historique de la Sarthe, Le Mans 1829/42, IV 393/94 — M. SALMON, Recherches sur les anciens monuments des environs de Sablé, (BSAgricult. Sarthe VIII, 1848, 279) — N. TRESVAUX, Histoire de l'église et du diocèse d'Angers, 2 voll. Paris/Angers 1858, I 240/42, 396, II 608.*

³³⁾ ISAD Sarthe H 1009.

Series abbatum (nisi aliter notetur, sec. LEDRU)

Geraldus 1189	Rolandus Denis 1452—78 res.
Robertus 1200	Petrus Roulière 1478—91
Philippus de Tours 1205/10 ³⁴)	Gulielmus de Launay 1491—97
Drogo 1214	Thomas de l'Ecluse 1497/99 ³⁵)
Stephanus depos. 1216 ^{34a})	Michael de Solesmes 1499—1502
Richardus 1225/29	Joannes Allain I. 1502—18 ³⁶)
Joannes 1229/39	Joannes Allain II. 1518—38
Stephanus 1240	Guido Pierres 1538—45 res.
Nicolaus 1241/43	Joannes Pierres 1545—70 res.
Gulielmus 1243	Benedictus de St. François 1570—74
Thomas 1260/68	Rainaldus de Beaune 1574—87
Hamelinus 1268/88	Urbanus de Guedon 1587—ca. 1600
Joannes Hernault 1288—1302	Joannes de Bourgon ca. 1600—16
Martinus 1302—24 res.	Hamelinus Arnou 1616—29
Thomas Renard de Suza 1324/33	Henricus de Laval 1629—54
Nicolaus Baudouin 1333/36	Franciscus de Servient 1654—59
Julianus 1344/61	Augustinus de Servient 1659—1716
Joannes le Templier 1361/89 res.	Joannes B. Varadier de St. Andiol 1717—47
Gervasius Leroux 1390—1416	Paulus de St. Julien 1747—49
Gulielmus Girard 1416—22	Benedictus d'Heliot 1749—79 ³⁷)
Hamelinus Phallot 1422—33	N. de Mallian 1779—87 ³⁷)
Michael Lemaire 1433—52	N. de Mallian 1787—90 ³⁷)

³⁴) C. PORT, *Archives de l'Hotel Dieu d'Angers*, doc. xxxiiij et lv.

^{34a}) HUGO SAM Ep. Gerv. 76 — Series HUGO, quoad s. XII/XIII, valde differt a LEDRU.

³⁵) LEDRU putat eum esse omittendum, quia Michael crimine iam an. 1497 dignitatem abbatialem usurpare tentavit. Forte primo venit Thomas loco eius, dein illo secesso in Ambianum, Michael rehabilitatus biennio post. Gallia erronee habet „Thomam de Solesmes“ pro annis 1499/1502.

³⁶) Secundum MS 777 (BMun Angers) iam an. 1518 resignavit in favorem nepotis commendatarii, qui celeber scriptor fuit et fautor artium.

³⁷) *Alm. Royal.*

LA ROCHELLE Sta. Margareta

Sta. Margareta de Rupella, Saincte Margueritte des Socurs Blanches; Couvent de St. Augustin³³⁾ Ordre de Prémontré, dites les Socurs Blanches; Les Nonains. Civitas in Dép. Charente-Maritime. Dioc. Saintes, nunc ipsa sedes episcopalis.

Ultimus parthenon Ordinis in Gallia. Saeculo XVI hoc asceterium exstitisse novimus, origo autem illius, seu historia anterior omnino sunt ignotae, deficientibus archivis. Valde probabile est, illud, ut caetera asceteria Ordinis in Gallia, esse ortum per translationem sororum cuiusdam monasterii duplicis vicini. Quod in nostro casu, certe non fuit Locus Dei in Jardo non longe distans, sub cuius paternitate parthenonem stetisse asserit annalista Hugo, addens eum pertinuisse ad Circariam Gasconiae. Parthenones quidem, quoad circariam, abbatiam matrem sequi solebant, tamen hoc asceterium primitus spectasse am Gasconiam nullo modo negamus³⁹⁾. Putamus enim, Stam. Margaretam esse ortam per translationem parthenonis de Mirabello (Mirambeau), cuius existentia, hactenus ignota, nuper innotuit, et de quo vide infra apud Circ. Gasconiae. Mirabellum videtur interisse una cum abbazia sua matre, Plana Silva, initio saec. XV; et sorores dein translatae in Rupellam, ab Ordine provide paternitati abbatis Loci Dei sunt subditae, simulque probabiliter Circariae Normanniae Borealis aggregatae.

Anno 1538, Capitulum Generale abbati Loci Restaurati committit visitationem Stae. Margaretae⁴⁰⁾. Status personalis an. 1531: 11 religiosae, 1536: 7, 1562: 5, 1571: 2⁴¹⁾. Ex paucis documentis, nobis relictis, clare patet, hanc domum numquam liquisse habitum vel regulam Ordinis, ut falso autumant quidam auctores⁴²⁾. Cum anno 1567 omnes ecclesiae civitatis ab haereticis funditus sint devastatae, et monasteria suppressa, solum asceterium Stae. Margaretae fuit exemptum. Ecclesia eius unicum refugium catholicae religionis fuit in civitate per decennia. Communitas tamen sororum paulatim est exstincta. An. 1579 una sola monialis super-

³³⁾ S. Augustinus considerabatur ut patronus Ordinis.

³⁹⁾ Cat. P. adnumerat asceterium Circariae Normanniae Borealis, HUGO autem Circ. Gasconiae. Vide etiam supra p. 13, et infra apud Pleineselve.

⁴⁰⁾ ACG Laon MS 538.

⁴¹⁾ BMun La Rochelle MS 136, 3. Ibidem p. 11 legimus etiam, burgimagistrum, scabinos et „pares“ civitatis se designavisse tamquam „fundatores, patronos et collatores“ conventus.

⁴²⁾ Ita HUGO — J.B.E.J. probat I 494, hunc errorem prodire ab auctore quodam acatholico et contemporaneo, qui conventum nostrum cum alio quodam, in eadem civitate sito confudit.

fuit. Ab anno 1605, episcopus Sanctonensis instituit apud ecclesiam Stae. Margaretae capitulum aliquorum sacerdotum, qui anno 1614 canonice regulae Oratorii Sti. Philippi se adiunxerunt. Iam an. 1608 rex decrevit traditionem monasterii, ecclesiae et bonorum⁴³⁾ ad parochiam, „cum nulla superesset monialis“. Capitulum Generale O. Praem. hoc nullo modo probavit, sed statuit anno 1657: „Adhibeatur diligentia ad recuperandum monasterium monialium, quod in La Rochelle occupant Fratres Oratorii.“ Monasterium, abhinc vulgo vocatum „L'Oratoire“, suppressum est an. 1792. Anno 1819 fit Seminarium Episcopale, an. 1844 traditur FF. Scholarum. Quorum schola an. 1880 saecularizatur, et ecclesia profanatur in theatrum. Hodie est schola publica, in ecclesia supersunt muri exteriores cum fenestris et duabus portis saec. XV de tempore parthenonis.

Archivalia: Archivum proprie dictum est amissum. Inveniuntur in Arch. Dép. de la Charente Maritime, H 74, 50 documenta et 2 registra de tempore Oratorii. Longe maioris momenti sunt notae. P. Arcère, Oratoriani et civitatis historiographi in BMun La Rochelle MS 134/36, ubi habentur multa documenta monasterii nostri ab anno 1531.

Litteratura: HUGO II 151 — WAEFELGHEM 256 — BEAUNIER/BESSE III 157 — *CatMssBDép.* VIII 62/63 — COTTINEAU 2488 — du TEMS II 544/45 — L. E. ARCERE, *Histoire de la Ville de La Rochelle*, La R. 1766, II 22, 69, 129, 491/94 — N. BACKMUND, *Ste. Marguerite de la Rochelle, un couvent de moniales prémontrées* (BS des Ant. de l'Ouest 1956 I) — S. BRAUD, *Notice historique sur le sanctuaire de Ste. Marguerite à La Rochelle*, La R. 1881 — J.B.J.(OURDAN), *Ephémérides Historiques de La Rochelle*, 2 voll. La R. 1870/71, cf. ind. 535, 581, II 574 — E. TROCME, *L'Eglise Réformée de La Rochelle jusqu'en 1628* (BSHProtestantisme Français IC, 1952, pp. 138/39, 173).

⁴³⁾ Reditus annui erant 80 Librarum an. 1614.

CIRCARIA NORMANNIAE AUSTRALIS

ARDENNE B. M. V.

Ardena — Ardennes. -aines, -aine, -eine (s), -ene, -ayne (s), -ane.

Com. St. Germain-la-Blancheherbe, in colle media hora distans a civitate Caen, Dép. Calvados, Dioc. Bayeux.

Abbatia insignis. Anno 1138 Aiulphus du Four, et Aselina uxor eius dederunt capellam de Ardenne viro cuidam Gilberto, qui erexit ibi parvum coenobium. Quod anno 1144 ab episcopo Baiocensi, Philippo de Harcourt, traditum est Ordini Praem. et abbatae Lucernae. Initio prioratus, anno 1150 fit abbatia, et anno demum 1156 de jure aggregatur Ordini tamquam filia Lucernae. Confirmatio pontificia an. 1161. De monialibus nihil constat. Ecclesiae incorporatae et administratae: Blay 11..., le Breuil 11.../1301, Coulombs 1198, Cuy 1494, Lébisay 1291 (prioratus, simplex capella); St. Thomas de Lion-sur-Mer 1328 (item), Le Mesnil-de-Briouze 1325, St. Contest 1210, St. Germain-la-Blancheherbe 12..., St. Nicolas-sur-Orne 1276¹⁾, Ste. Trinité de l'Hermitage, Ségriefontaine 1219, Tesnières (capella grangiae et baronia). Jure patronatus tantum: Athis, Bois d'Elle, Berjou. An. 1230 abbas cum 25 canonicis a ruente templi fornice oppressus, interiit. Iam prius aliis, an. 1507, abbatia locuples fit commenda, an. 1520 peragitur reformatio. Saec. XVI bellis multa est passa. Quia Ardena semper praetendebat se esse fundatam an. 1121, litigabat contra jus paternitatis Lucernae, quod an. 1621 processu favorabili abiicit²⁾. An. 1629 se adiunxit Congregationi Antiqui Rigoris, in qua pertinuit ad Circ. Normanniae. Currente saec. XVII conventus semper processus movit contra rapaces suos abbates, de partitione bonorum. Mensa abbatialis: 17800 Libr. Status personalis an. 1587: 8 DD, 4 nov.; 1624: 20 DD, 1628: 35 DD, 1768: 23. Anno 1790 suppressa, Ecclesia (pulchra valde, constructa saec. XIV/XV) annis 1799/1802 inservit cultui protestantium, dein definitive est profanata in horreum. An. 1830 adhuc omnes aedes, quae erant venustae

¹⁾ capella pluries translata (ISAD Orne H 20/30). Anno 1755, canonici habuit 11 beneficia maiora, et nullum minus.

²⁾ Arch. Dép. Calvados H 23/24.

et extensae, substituerunt integrae. Dein partim sunt deletae. An. 1939 extitit ecclesia, horreum decimarum spectabile (saec. XIII), domus portaria saec. XII, et pars monasterii (saec. XVII). Quae omnia in bello an. 1940/44 partim sunt deleta, sed auxiliante gubernio, iam reconstruuntur in statum pristinum.

Archivalia: Arch. Dép. du Calvados, Caen: H 1/659 (659 fasciculi, qui continent inter alia cartularium s. XII/1640), et Q 997 (72 docum.) — Arch. Dép. de l'Orne, Alençon H 1/37 (1025 documenta, 8 registra, cartul. saec. XVI) — BMun de Caen MS 302, 304, 303 (Cartular. an. 1636, periit); 401 f. 165/90. Coll. Mancel MSS 75, 77/79 (obituar. et cartularium s. XVIII), 160 — BMun Laon ACG (MS 538) 637, 677 — BMun Nancy 992/I, 215/29 — BN Paris FL 10081 pp. 133/43 (cartular.) 10063 f. 26/127, 17135 pp. 117/48; FF 4902 f. 211/14. Coll. Baluze 38 f. 3/4, 58 f. 214/16 — BAbb de Mondaye, *Monumenta Ardensensia* 3 voll., MS auct. A. NIQUET 1864. MS DEGROULT ibid. 71/77

Fontes et Litteratura: HUGO I 188, pr. 111/15 — WAEFELGHEM 9 — BEAUNIER/BESSE VII 133 — BEZIERS III 383/84 — *Cat. Cart. Dép.* 42/43 — *Cat. Fact.* I 436, V 407, VIII 3 — *CatMSSBDép.* XIV, XLIV — *Cat. Rôles* I 242 — De CAUMONT I 67, 69, 71/88. Etiam in *Bull. Mon.* VIII (1842) 400/17 — CHEVALIER 204 — COTTINEAU 893, 1587, 2640, 2708, 2994 — DARAS 40 — DELISLE *Roul.* 446 — DEMAY *Cclair* 2649/50, 2731 — IDEM *Norm.* cf. ind. — DHGE III 1602 — *Dict. Top. Calvados* p. 7 — DOUET D'ARCQ ISAN 8133 — DUBRULLE *Bull. Reims* 503 — FISQUET 213 — *Formularium Praemonstratense* nr. 218/19 — *Gallia Christiana vetus* IV 76, nova XI 459 — ISAD Calvados H 1/659 — ISAD Orne H cf. ind. p. 9 — ISAD Seine-Infér. G 4537 — GOOVAERTS IV 285, 294 — JAFFE 8603, 13026 — JOANNE (Beaulieu Com. de Caen, St. Germain) — LECESTRE 48 — LECHAUDE D'ANIZY I 1/46, II 378 — *Lettr. com. Jean XXII* cf. ind. — MIGNE t. 179 col. 869, t. 215 c. 256, 594 — Du MOUSTIER *Neustria Pia* 702/10 — POTTHAST 2109, 2472 — PRESSUTTI III 1053 — *Rec. Act. Clergé* XII 673, 999, 1011 — *Rect. Act. Henri II* 62, 65 — *Reg. Ben.* XII 1250 — *Reg. Grégoire X* 1052 — *Reg. Urbain IV* 2069 — ROUND I 182/83 — STAPLETON I xxix, clj — STEIN 187/89 — R. BOSCHMANS, *Notes historiques sur l'Origine „prémontrée“ d'Ardenne* (*Cahiers Léopold Delisle, Soc. Parisienne d'Hist. et d'Archéol. Normandes* IV 1950, pp. 1/30) — A. CHARMA, *Note sur un billet d'indulgences délivré au XIIIe siècle par l'abbaye d'Ardenne à ses bienfaiteurs* (*MSAnNormandie* VII, 1847, 537/54, t. à p. Paris 1850) — A. ELIE, *Histoire de la paroisse de St. Contest, Caen* 1901 — (J. ETHEART), *Les pieuses fables du Père Hugo dans son histoire de St. Norbert*, s. 1. 1705 — N. De FARCY, *Abbayes du diocèse de Bayeux*, 4 voll. Laval 1886/88, cf. indd. — C. J. LAFFETAY, *Histoire du diocèse de Bayeux*, B. 1855/76, I 23/24 — E. LAMBERT, *Les monuments de Caen. L'Abbaye d'A.* Caen 1938 — G. LAVALLEY, *Catalogue des ouvrages Normands de la Bibl. Municipale de Caen*, 3 voll., Caen 1911, II 1/2 (Index antiquorum imaginum canonicae) — E. LIOT,

Excursion à l'Abbaye d'A., Caen 1890 — P. de LONGUEMARE, *Notice sur Ardennes*, in: *La Normandie Monumentale*, Le Havre 1895, I 115/21 — E. RINGARD, *Les origines de l'Ordre de Prémontré en Normandie. Recherches sur la filiation des abbayes de la Luzerne et d'Ardenne* (*Anal. Praem.* II, 1926, 159/77) — A. ROSTAND, *Les bâtiments claustraux d'Ardenne* (*BSAnNormandie* XXX, 1915, 369/72) — N. de la RUE, *Essais historiques sur la Ville de Caen*, Caen 1820, II 98 sq. — VAULTIER, *Histoire de Caen* (1843) passim — *BSAnNormandie* IX, 1877, p. 242 — *Congr. Arch.* LXXV (1908) 360/66 — *MSAnNormandie* XVIII (1851) 292.

Series abbatum (nisi aliter notetur, sec. Galliam Chr.)

Garinus 1160	Petrus 1405—27 ⁹⁾
Walterus † 1180	Joannes 1437 ¹⁰⁾
Robertus 1180—1206	Robertus Chartier 1450/64
Nicolaus 1210 ⁴⁾	Joannes Du Pont 1464—78 ¹¹⁾
Roger 1219/20 ⁵⁾	Richardus de la Val I 1478—96
Ranulphus 1238 ⁶⁾	simul abbas Lucernae
Radulphus † 1268	Richardus de Believre 1496—97 ^{11a)}
Gulielmus 1260—82	Richardus de la Val II 1496—1507
Thomas 1282—97	simul abbas Lucernae —1504
Joannes 1297 ⁷⁾	Petrus de la Val 1507—15
Joannes Le Blond † 1324	Petrus du Vivier 1515—23
Nicolaus Aubery 1324—60 ⁸⁾	Thomas de Chauvay 1523—40 res. \
Gulielmus Graveron 1360—,	Margarinus de la Bigne 1540—57
† 1385	Joh. Bapt. de Villemor 1559—99 res.
Gervasius res. ante 1387	Petrus de Villemor 1599—1613 res.
Matthaeus Jourdain 1387, † 1399	Gulielmus Gallodé de Champ-
Henricus † 1404	brûlé 1614—37
	Georgius Sallet 1637—41

⁴⁾ Probabiliter idem, qui secundum HUGO obiit circa annum 1230, oppressus a fornice corrumpente, quod accidit, secundum necrologium loci, anno 1213. Forte etiam alius Nicolaus regnavit inter Rogerum et Ranulphum, quem Gallia ponit an. 1218.

⁵⁾ DEMAY *Norm.* 2731.

⁶⁾ ISAD Calvados H 14.

⁷⁾ Ibid. H 152. Forte est idem ac sequens.

⁸⁾ Cf. ISAD Orne H 6, 7.

⁹⁾ ISAD Calvados H 14, H 243.

¹⁰⁾ Ibid. H 6.

¹¹⁾ Ibidem, iam occurrit an. 1461.

^{11a)} HUGO nescit, Forte est idem ac sequens.

Antonius de Morenvilliers 1641—61
 Henricus Laisné 1661—70
 Ludov. Annas Aubert de Villeserain
 1670/71 (non confirmatus)
 Ludov. de Fourbin de la Marthe
 1671—72

Joachim Faultrier 1673—1709
 Casparus Fogasse de la Bastie
 1709—39
 Joannes Claudius de la Croix Che-
 vrières de St. Vallier 1739—65
 Eduardus Booth 1765—90

BELLE-ETOILE B. M. V.

Bella Stella. — Belle Estelle, -Stoille, -Etoile, -Estoille, Bellestoille, Bele Etoile.

Duabus leucis distat a Condé s. Noireau, prope Cérisy, Cant. Flers. Dép. Orne, Dioc. Bayeux, nunc Séc.

Abbatia. Ineunte saec. XIII, juxta oratorium Sti. Jacobi in Monte vicino se fixerant eremitae, quibus Henricus de Beaufou, baro de Cérisy, coepit construere monasterium in valle. Quod primo voluit aggregare Cisterciensibus, a qua intentione tamen destitit an. 1213. Donatio fit definitiva an. 1215, erectio canonica pro Ordine Praem. an. 1216. Anno sequenti, eremitae reverterunt in montem; superior tamen eorum fit abbas communitatis Ord. Praem., e Lucerna advocatae. Quae canonica facta est mater Bellae Stellae. Dotatio, quae erat mediocris, paulatim aucta est a nobilibus regionis, scilicet familiis de Bordel, Tesson, Samoy, Tilly, Vassy, du Rosel etc. Abbas erat baro de Cérisy. Ecclesiae incorporatae et administratae: La Chapelle-Bayvel (1217), Brocottes (1220), Belle-Etoile (1217), Chanu (1232), Bernay-sur-Orne (1239), St. Jean d'Asnières cum prioratu simplici adhaerenti ad Stum. Eustachium¹²⁾. Capellae: Cérisy St. Jacques du Mont, Hospitale Sti. Mauri in Vire, patronatus in Le Mesnil-Villement (1216) et Repentigny (ante saec. XVIII), ad breve tempus etiam: St. Vigor-des-Monts (1217) et La Chapelle-Engerbold. Anno 1755 possedit 6 beneficia maiora et unum minus. Habuit refugium in Caen, ubi an. 1559 intendit instituere Collegium studiorum¹³⁾. Abbatia, quae iam multa erat passa in bellis saec. XIV/XV, anno 1540 facta est commenda, et annis 1562/63 a Calvinistis est combusta. Anni 1589/1625 habuit commendatarium haereticum, qui ecclesiam abbatialem primo adaptavit cultui suo, dein vertit in stabulum,

¹²⁾ Qui prioratus anno 1263 traditur abbatae Bellae Stellae ea sub conditione. „ut 2 canonicos eo mitteret, et si bona prioratus augerentur, mahis; usquedum 13 canonici ibi Deo servirent . . .“ Anno 1297: Prior et fratres. (ISAD Orne H 187).

¹³⁾ ISAD Orne H 214.

monasterium vero, eiectionis religiosi, in domum profanam. Canonici etiam secus enormia est passa superbia et rapacitate „abbatum“ suorum. An. 1630 se adiunxit Congregationi Antiqui Rigoris, tunc vixit ibi prior 104 annorum. Reditus annui: 6174 Libr., mensa conventualis an 1730: 5405 Libr. Status personalis: 1728: 14, 1768: 15, 1790, quo anno est suppressa, 10 religiosi. An. 1808 fit fabrica, an. 1818 corruunt fornices, an. 1826 destruitur turris ecclesiae, quae abhinc decidit in ruinas. Supersunt ruinae modicae ecclesiae gothicae, ala monasterii (saec. XV, nunc horreum) et domus abbatialis¹⁴). Altare maius, stalla chori et alia ornamenta ecclesiae nunc sunt in Moutiers-Tinchebray et in Cérisy.

Archivalia supersunt uberrima: Arch. Dép. de l'Orne, Alençon H 38/417, 5355/58, 5565/66 (universim 10814 documenta quorum 163 registra. Vide ISAD Orne H, indicem, et Sér. Q ibidem) — Arch. Dép. Calvados 7 doc. 1628/1713 (H 18, 25, 27, 1815), Q 1001 9 docum. — Arch. N. Paris G⁹ 12 — BMun Nancy 992/III 64/68, IV 241/57 — BN Paris FL 10065 fol. 48/58 (copia cartularii).

Fontes et Litteratura: LAIRUELZ 396 — HUGO I 251, pr. 200/01 — WAEFELGHEM 27 — BEAUNIER BESSE VII 134 — BEZIERS II 409/13 — *Cat. Fact.* I 151 — *Cat. Rôles* I 256, 327, 350 — De CAUMONT I 482/88 — CHEVALIER 360 — COTTINEAU 329 — DARAS 45 — DELISLE Roul. 451 — DEMAY Norm. 2750 — DHGE VII 838 — FISQUET 215 — *Form. Pr.* nr. 218/19 — *Gall. Chr.* XI 462 — ISAD Orne H pp. xxj/xxij, 13/85, 370 — LECESTRE 49 — LONGNON *Pouillés* II 96, 107, 132, 250, 259, 344, 352, 370 — Du MOUSTIER *Neustria Pia*, passim — *Reg. Nicolaus IV* 3747 — SANDRET 237/39 — STAPLETON II cf. ind. — J. BLIN, *Petit tableau des ravages faits par les Huguenots de 1562 à 1574 dans ... le diocèse de Séz* (Avignon 1888) pp. 39, 40, 133/51 — G. BOUET, *Excursion à l'abbaye de Belle-Etoile (Annu. Ass. Normande XXXV, 1869, p. 482; et Bull. Mon. XXXIV, 1868, pp. 881/90 — L. DUMAINE, Tinchebray et sa région au bocage Normand, 3 voll. Paris 1883/87, cf. indd. — A. DUPONT, Ce qui reste des objets artistiques ou religieux, provenant de l'Abbaye de B. E. (Au Pays Virois VIII, 1925, pp. 72/78) — L. DUVAL, Recherches sur Guillaume Gougeon et sur divers travaux de sculpture exécutés à ... l'abbaye de B. E., au XVIIIe siècle (Bimensuel Soc. Flammariion VI, 1888, pp. 12/21) — J. FOURNÉE, Les biens et privilèges de l'abbaye de B. E., Torigni 1939 — IDEM, Les abbés de B. E. 1216/1790 (Pays Normand 1934, pp. 12/17, 25/33, T. à p. Flers 1935) — IDEM, La commune de Cérisy-Belle Etoile pendant la Révolution, Vire 1940 — IDEM, Notes sur une ancienne famille de Normandie: les de Beaufou, Paris 19... — IDEM, Le domaine de B. E. depuis la Révolution, Torigni 19... — R. HERVAL, L'Abbaye de B. E. (Au Pays Virois VII, 1924, 33/39, T. à p. St. Hilaire-*

¹⁴) Anno 1955 invenimus Bellam Stellam tamquam proprietatem Societatis cuiusdam xylopolae, quae eam desolatam relinquit absque custode vel habitatore ullo.

du-Haucourt 1924) — J. M. HUREL, *Notice sur l'abbaye de B. E., arrond. de Domfront (Orne)*, Falaise 1841 — G. MADELAINE, *Etude sur l'abbaye de B. E. (Semaine Religieuse du Dioc. de Bayeux, VI 1870, pp. 163/67, 179/82, 195/200)* — E. de MARCERE, *Les procès de l'abbaye de Cérisy-Belle Etoile. (Au Pays Bas Normand 1926 pp. 9/17; 1927 pp. 23/24, 78/85; 1928 pp. 9/42; 1929 pp. 27/39. T. à p. Flers 1930)* — M. de MAUREY d'ORVILLE, *Recherches historiques sur la ville, les évêques et le diocèse de Séez*, Séez 1829, pp. 314/17 — L. de la SICOTIERE et A. POULET MALASSIS, *Le département de l'Orne archéologique et pittoresque*, Laigle 1845, pp. 74/77 — A. SURVILLE, *L'Abbaye de B. E. (BSHArOrne XXXI, 1912. T. à p. Alençon 1912)* — IDEM, *Flers et ses environs. Histoire générale, féodale et religieuse des 14 communes du canton de Flers*, Flers 1923 — MSAnNormandie XVIII, 1851, 294 —

Series abbatum (FOURNEE)

Joannes de Monufray 1216/18	Robertus Chaulier 1422—
Petrus † 1229?	Richardus Loyson 1422—
Gulielmus d'Asnières 1252	Michael Baoust 1433/46
Richardus 1261	Richard Becket 1446—55
Gulielmus Duredent ¹⁵⁾	Joannes Hubert 1455—75
Radulphus	Joannes Gallier 1480/97 ¹⁷⁾
Richardus	Thomas Chancerel 1500—15
Thomas	Joannes Le Prince 1515—40 ¹⁸⁾
Robertus Augier	Jacobus d'Harcourt 1540—52
Godefridus † 1300	Philippus de la Grenarie 1553—89
Joannes de St. Georges 1301	Jacobus de Crux 1589—1620 ¹⁹⁾
Robertus 1307/11	Petrus Scarron 1620—26 res.
Joannes de Brocottes 1310/30	Jacobus Gaubard 1626—28
Robertus Bonamy 1370/96	Petrus de Roussel 1629—47
Petrus le Petit ca. 1396/1400	Jacobus Charton 1648—53
Robertus 1416 ¹⁹⁾	Claudius Le Chapellier 1653—82
Joannes Frangipani 1417/22	Philippus Le Chapellier 1682—94
	Carolus de Mazoyer de Verneuil 1695—96

¹⁵⁾ Hic abbas et 4 sequentes sunt inserendi, et quidem hoc ordine, secundo dimidio saec. XIII (*Neustria Pia*).

¹⁶⁾ ISAD Orne H 149.

¹⁷⁾ aemulus intrusus: Godefridus de St. Germain 1480.

¹⁸⁾ item: Godefridus Gueroult.

¹⁹⁾ nobilis acatholicus, qui ad tempus instituit „abbatem“ fictitium (Strohmänn, homme de paille), sacerdotem nempe Aegidium Busnel.

Joannes de Mazoyer de Verneuil 1696
 Petrus de Villelongue 1696—1728
 Joannes Gédéon Thinet d'Arnouville
 1728—38
 Claudius Brosseau 1738—42
 Joannes B. H. de St. Didier de Roche-
 fort 1742—74
 Petrus de Ruallent 1775—84
 Hubertus de l'Estrades de Boulhiens
 1784—90

Inseri nequeunt:
 Hugo (Necr. Isledieu 29. X)
 Joannes Condami (Necr. loci
 30. XII)
 Nicolaus Leblanc (Necr. Mon-
 daye 3. V)
 Godefridus (Neustria Pia)
 Isaac (SICOTIERE p. 46n, ex
 Cartulario de Savigny)

BELLOSANNE B. M. V. (et Sta. Margareta)

Bellozanne, -ane, Bella Osanna, -Hosanna, -Osenna, Bellosanna.
 Com. Brémontier-Merval, cant. Gournay, Dép. Seine-Maritime, Dioc. Rouen.

Abbatia, cuius fundatio coepta est ab Hugone V. de Gournay, com-
 pleta anno 1198. Filia de Isledieu. Confirmationes regiae an. 1198, 1199
 et 1304. Ecclesiae incorporatae: Bellosanne Ste. Marguerite, Brémontier,
 St. Lucien, Merval, Elbeuf, N. D. du Til, et prioratus Valguyon²¹). Ab
 anno 1399, abbas possedit unam praebendam in ecclesia collegiata de
 Gournay. Multa passa est canoniam in bellis saec. XIV/XVI, ab an. 1521
 erat commendata. Inter abbates commendatarios emicuerunt poetae cele-
 bres F. Vatable, J. Amyot et P. Ronsard. Ab an. 1657 pertinuerat ad
 Circ. Ponthivi. Anno 1680, quo habet duos tantum religiosos, devastata
 et ruinata est omnino, deinde vero restructa. An. 1766, quo iterum
 pertinuit ad Circariam Normanniae, habet 5 religiosos intra, et 7 extra.
 Reditus abbatis fuerunt 7114 Librarum. Post suppressionem an. 1790
 omnes aedes solo sunt aequatae, loco earum nunc est castellum. In eccle-
 sia vicina de Brémontier pulchra sunt suppellectilia et ornamenta, ab ipsis
 quondam religiosis pro ecclesia abbatali artificiose confecta.

Archivalia: Pauca supersunt in Arch. Seine Maritime, Rouen: 36 arti-
 culi (4 H 1/36, cf. Répert. Numér. Sér. H Seine Infér. Rouen 1921, t. I 19 et III).
 Maior pars archivi an. 1791 non iam extitit — ISAD Seine Infér. G 729, 733,
 754, 1719, 1794, 1796, 1799, 1800, 1807, 2005, 2006, 4199, 4377, 4537, 4558,
 6224, 9265 — Arch. Dép. Calvados H 30 — BMun Nancy III 223/32 235 —

Fontes et Litteratura: HUGO I 287, pr. 230/37 — WAEFELGHEM
 29 — BEAUNIER/BESSE VII 61 — *Cat. Chart. Coll. Her. Fr. Normandie*

²¹) De quo vide infra suo loco.

nr. 597 — CHEVALIER 363 — COTTINEAU 336 — DARAS 45 — DARSY
Clergé 245 — DELISLE *Roul.* 460 — DEMAY *Norm.* 2751/53 — DHGE VII
 925 — DOUET D' ARCQ ISAN 8537 — DU MOUSTIER *Neustria Pia* 891/92
 — DUPRE *Ann. Brev.* 18 — FISQUET 480 — *Gall. Chr. vet.* IV 145, N XI 334
 — GOOVAERTS I 49, II 49 — ISAD *Seine Inf.* H II V, 19 — LECESTRE 47
 — LONGNON *Pouillés* II 16, 39, 48, 49 — *Reg. Ben.* XII 5424 — J. BUNEL et
 A. TOUGARD, *Géographie du Dép. de la Seine-Inférieure, Arr. de Neufchâtel*
 (Rouen 1875/79) I 177/80 — A. COCHET, *Notice historique sur l'ancienne*
abbaye de Bellozanne (Précis analytique des Travaux de l'Académie Royale de
Rouen XLIX, 1847, pp. 327/36 — J. E. DECORDE, *Essay historique et archéolo-*
gique sur le canton de Gournay, Paris/Rouen 1861, pp. 46/65 — A. GUIL-
METH, Description . . . des arrondissements . . . de Neufchâtel III (Paris
 1838) 188/92 — D. GURNEY, *The Record of the House of Gournay, London*
 1848, pp. 155/59 — R. HERVAL, *En Normandie de la Bresle à la Dive,*
Grenoble 1900 p. 27 — N. R. de LA MAIRE, *Recherches historiques sur les*
possessions des Sires . . . de Gournay . . . et sur toutes les communes de l'ar-
rondissement de Neufchâtel, Gournay 1852, pp. 16/18 — IDEM, *Supplément*
aux Recherches historiques sur la Ville de Gournay-en-Bray, Gournay 1854,
 pp. 397/403 — *MSAnNormandie* XVIII, 1851, 294.

Series abbatum (nisi aliter notetur, sec. Gallia Chr.)

Radulphus 1198	Joannes Boudet 1499—1519
Gulielmus 1212	Antonius d'Outreleau 1519—21
Durandus 1225 ²²⁾	Robertus Coppin 1521
Helerius 1232/33	Michael Lelong 1522—39
Hugo 1259/66	Ludov. Héraut de Servillon 1539—43
Gulielmus 1330	Franc. Vatable 1543—47
Joannes Martin 1337/48	Jacobus Amyot 1547—64 res.
Nicolaus 1350/62	Petrus Ronsard 1564 res.
Adrianus Hestrel 1388	Joannes de Maumont 1564/76
Joannes Brunet 1403	Joannes Touchart 1583/97 ²³⁾
Matthaeus Lejeune 1404/24	Carolus Brossin O. Praed. 1588/99 ²⁴⁾
Hugo Parent 1425/42	Antonius Regnard 1599—1626
Joannes Pinart 1450—66	Joannes Coignard 1626—68 res.
Godefridus de L'Isle 1466—	Jacobus de Fieux 1668—75 res.
Joannes Leclerc 1476—99	Stephanus de Fieux 1676—94

²²⁾ DECORDE I. c.

²³⁾ ISAD Seine-Infér. D 547

²⁴⁾ possessionem non obtinuit

Petrus de Hangest d'Argenlieu

1694—1701

Dionysius Leger 1701—29

Urbanus Robinet 1729—58

Thomas Le Rat 1759—90²⁵⁾

Inseri nequit:

Richardus (Necr. Blanchelande

11. XII)

F A L A I S E S. Joannes Baptista

Pha-, Falesia, -llesia, -llizia, -cisia. — Saint Jean-de-la-Falaise, -eise, -eyse, -aize, -oize, -oyse, Falloyse, -oise.

Juxta muros oppidi Falaise, Dép. Calvados. Dioc. Séez, nunc Bayeux.

Abbatia. Anno 1127, Gunfridus filius Rogeri civis oppidi Falesiensis hospitalem crexit domum, de consensu Henrici I, ducis Normanniae. Instituto xenodochio, pauperum servitio se devovit fundator. Confirmatio Pontificia an. 1130. Primo erat communitas clericorum, ab anno circiter 1133 vero canonicorum OSA sub tutela abbatis de St. Lô²⁶⁾. Anno 1159 transit ad Ord. Praem. advocatis religiosis e Dommartin, cuius filia fit Falesia. Anno sequenti abbatia, Ecclesiae incorporatae et administratae: St. Agnan d'Avesnes, Loucé 12... Bailleul 1481, Beaumais, St. Pierre-du-Bû cum capella de Couvrigny, St. Martin-du-Bû, et capellae St. Etienne de Juillé, Vaux-St. Clair, Sti. Nicolai et St. Prisci in castro Falesiae²⁷⁾. Patronatus tantum: St. Pavin, Le Mesnil-Hermé, Corday, Fourneaux, Boucé, Commeaux. Abbates infulantur an. 1475. Bona eius erant divisa in 2 feoda: St. Jean et Vaux. Reditus: 10100 Libr. Primus commendatarius (ab an. 1540) dilapidavit bona monasterii, solo aequavit hospitale, usquedum a religiosis servitum, numerum canonicorum reduxit de 20 ad 8. Bis diruta fuerat an Calvinistis saec. XVI. Anno 1623 tentatur reformatio, sed frustra. An. 1631, definitive 1636 adiungitur Congregationi Antiqui Rigoris. An 1719: 15, 1768: 22 religiosi. An 1790 suppressum. Superest pars monasterii (s. XVIII) in qua est hodie schola catholica.

Archivalia exstant multa: Arch. Dép. Calvados, Caen H 4030/4350 (320 fasciculi cum 5840 documentis. 4123/32 sunt Acta Ordinis in genere, praesertim Congr. Antiqui Rigoris). Cf. Fonds Ardenne ibidem H 18, H 25, H 27. Sér. Q 1006 (14 docum.) — ACG Laon MS 538, p. 681 — Arch. Dép. Orne, Alençon

²⁵⁾ Alm. Roy.

²⁶⁾ Hoc tempore, canonici fundavit prioratum in Bourgachard, qui annis 1142/59 ei subiectus, tamen Ordinem Praem. non amplexus, postea sui juris est factus (COTTINEAU 459).

²⁷⁾ Anno 1755 possedit 13 beneficia maiora, et unum minus.

59 documenta (ISAD Orne H cf. ind. p. 270) — ISAD Sarthe B 2116, E 14 — Arch. Episc. de Bayeux: 293 docum. et diplomata 1611/1765 (Necrologium) — Arch. N. Paris Trés. des Chartes col. 4, J — BMun Coll. Mancel MS 73, 75 — BMun Falaise MS 4 n. 19 — BMun Nancy 992/IX 183/204 — BN Paris FL 10068 ff. 246, 254, 256 — Arch. Abb. Mondaye (MS. 2): Necrologium.

Fontes et Litteratura: HUGO I 913, pr. 699/702 — WAEFELGHEM 231 — BEAUNIER/BESSE VII 220 — BERGER 8257 — *Cat. Fact.* cf. ind. — *CatMSSBDép.* XLIV — De CAUMONT II 461/63 — CHEVALIER 2715 — COTTINEAU 1102 — DARAS 59 — DELISLE *CatPhAug* 925 — IDEM *Henri II* 13, 29 — IDEM *Roul.* 446, 472 — DEMAY *Norm.* 2680/81 — DENIFLE I 89 — DOUET D'ARCQ ISAN 8703, 9305 — FISQUET *Séer* 164/66 — *Form. Pr.* nr. 63 — *Gall. Chr. vet.* IV 529, N XI 754 — GOOVAERTS III 153, 159, IV 64, 136, 195, 210, 284 — HOMMEY II 303/07, 407/12 — LECESTRE 49 — LECHAUD D'ANIZY I 320/53 — LONGNON *Pouillés* II 203, 226/27, 320/21 — *Neustria Pia* 750/57 — POTTHAST 14460 18106 — RAMACKERS PUF II 199 — *Reg. Ben.* XII 1214 — *Reg. Léon X* 2305 — ROUND I 213/15 — F. GALERON, A. BREBISSON et J. DESNOYERS, *Statistique de l'Arr. de Falaise*, F. 1826/29, I cf. ind. — P. G. LANGEVIN, *Recherches Historiques sur Falaise*, F. 1814, 62/83 — A. MERIEL, *Histoire de l'Abbaye royale de St. Jean-de-la-Falaise*, Alençon 1883 — IDEM, *Le doyenné de Falaise avant 1789*, Argentan 1882 — A. TESSON, *L'Abbaye de St. Jean de Falaise*, (Courrier de Mondaye 1955, 19/22) —

Series abbatum (nisi aliter notetur, sec. Gallia)

Gunfridus prior 1127—34	Dionysius 1223/33 ²⁸⁾
Rogerus de Vitry 1134—40	Gulielmus 1234 ²⁹⁾
Godefridus de Pierrefitte 1140—	Rogerus 1234
Robertus de Méré 1162—71	Walterus 1251, 1253
Robertus Taon 1171 depos.	Robertus de Boucé 1252
abb. in Isledieu 1187	Nicolaus 1260 ³⁰⁾
Fulco de Longueth † 1177	Stephanus Oyn 1266
Walterus de Vitry 1177—1209	Walterus —1269
Joannes de Guibray † 1209	Aubertus 1293
Aubertus 1209—13	Radulphus le Luctier 1310
Nicolaus 1213/17	Joannes Dodeman post 1310
postea abb. in Ardenne	Petrus Maillard ca. 1330/40
Walterus 1221	Reginaldus Mechin 1354/59

²⁸⁾ ISAD Orne H 1112, 1734

²⁹⁾ Ibid. H 6

³⁰⁾ Ibid. H 1418

Radulphus de Fousseur 1360
 Gulielmus Lambert 1380/1416
 Robertus Grange 1425, † 1451
 (res.)
 Petrus 1427
 Richardus des Landes 1452—70
 res.
 Philippus de Lépinasse 1470—79
 Joannes Jonquin 1479—1506
 Henricus de Manoury 1506 intrusus
 Thomas de Malebiche 1506—16
 Robertus Morel 1516—21
 Joannes de Glatigny 1521—40
 Ambrosius d'Osseuvillers 1540—55
 Ludov. de Montgomery 1555—74
 Claudius du Vieux-Pont 1574—80
 Joannes du Vieux-Pont 1580—1623

Andreas Frémot 1623—24
 Renatus Marescot 1624—49
 Andreas Mondain 1649—50
 Paulus de Machault 1650—84
 Petrus Felix de Paradis 1684—
 Petrus d'Albon —1708
 Carolus P. Beaupoil de St. Aulaire
 1708—53
 N. de Gauchat 1757—77
 N. d'Estocquois de Schulemborg
 1777—80
 N. de Noguès 1780—90

Inseri nequeunt:

Adam ca. 1233 (Gallia)
 Thomas 12.. (ibid.)
 Michel de St. Omer 12..

ISLEDIEU B. M. V.

Insula in amno Andelle, com. de Perruel, prope Vascoeul. Cant. Fleury-sur-Andelle, Dép. Eure, Dioc. Rouen, nunc Evreux.

Antiquitus nuncupata „Insula hominis“, dein Insula Dei. Iledieu, Lilledieu, L'Ylle-Dieu. Vitetur confusio cum abbatia Isle Dieu sive Noirmoutier O. Cist.

Abbatia, Gilbertus de Vascoeul et Reginaldus de Pavilly congregaverunt eremitas in hac regione viventes (praesertim in Ste. Honorine, com. de Hogues) an. 1187 in monasterio sub directione abbatis de Silly, qui exercuit exinde paternitatem. Ecclesia dedicatur an. 1207, consecratur an. 1265. Filia: Bellozanne. Ecclesiae et parochiae incorporatae: Greuville, St. Denis-le-Thibout, Grainville-sur-Ry, Martainville, St. Ouen-de-Bras, Bornambusc, Vinemerville 1364, Le Tronquay cum filiali Les Hogues, St. Georges-des-Groscilliers, St. Julien de Mantes; et prioratus Abenon 1302, et Charlton in Anglia, de quo vide supra suo loco. Anno 1755 habuit 10 beneficia maiora, et 2 minora. An 1649 partitio mensarum: duae partes conventui, una abbati. Reditus annui 6500 Libr. Anno 1657 addicitur Circariae Ponthivi, sed ca. an. 1672 nomen dat Congregationi Antiqui Rigoris, in qua pertinet ad Circ. Normanniae. Ab an. 1669 constructio novi monasterii. 1684: 8 religiosi, 1719: 3, 1768: 14,

1790 in actu suppressionis, 4. Facta est dein fabrica, quae anno 1887 incendio combusta, dein paulatim solo aequata est³¹⁾. Supersunt pauca rudera, horreum saec. XIII et porta.

Archivalia: Arch. Dép. de l'Eure, Evreux: 52 fasc. cum 946 documentis (H 349/401) — Arch. Dép. de l'Orne, Alençon cf. ISAD Orne H. ind. p. 152 — Arch. Dép. Calvados, Caen H 18, 30 — BN Paris FL 10070 — ACG Laon 670.

Fontes et Litteratura: HUGO I 881, pr. 677/85 — WAEFELGHEM 121 — BEAUNIER/BESSE VII 61 — *Cat. Fact.* II 532, V 151 — *Cat. Rôles* I 298, 323 — CHEVALIER 1486 — COTTINEAU 1447, 2749 — DARAS 62 — DELISLE *Actes Henri II* 332 — IDEM *Roul.* 460 — DEMAY *Norm.* 2801/03 — DUPLESSIS II 328 — FISQUET 483 — *Form. Pr.* nr. 62 — *Gallia Chr. vet.* IV 524, N XI 340/43 — GOOVAERTS I 618, IV 163 — ISAD Eure H 349/401, pp. 65/72 — LECESTRE 49 — LONGNON *Pouillés II* cf. ind. — *Neustria Pia* 884/91 — *Reg. Leo X* 6687 — STAPLETON I cxlvij — VALVEKENS *Chap. Gen. Despr.* cf. ind. — BALLIN, *L'Abbaye de l'Isle-Dieu (Procès Verbal CAnSeine-Infér. I, 1864, 175)* — M. de BLOSSEVILLE, *Dictionnaire Topogr. du dép. de l'Eure*, Paris 1877, p. 118 — M. CHARPILLON, *Dictionnaire historique de toutes les communes du Dép. de l'Eure*, 2 voll. Les Andelys 1868/79, II 631/32 — DELARUE, *Relation historique et géographique de l'établissement et du progrès de l'abbaye de l'Isle-Dieu, dressée en 1760*, Paris 1760 — L. DELISLE/L. PASSY, *Mémoires et notes de Mr. Auguste Le Prevost pour servir à l'Histoire du Dép. de l'Eure*, Evreux 1864, II 530/32 — P. DUCHEMIN, *Notice historique sur Vascoeuil et le prieuré (sic!) de l'Isle-Dieu*, Gisors 1888 — G. LE BRETON, *Pierre tumulaire de l'Abbaye de l'Isle-Dieu (Revue Soc. Sav. Départ 7e sér. III, 1881, 304/09)* — IDEM, *Deux pierres tumulaires de l'Abbaye de l'Isle-Dieu (Procès Verbal CAnSeine-Infér. V, 1882, 368/73)* — C. de STABENRATH, *Notice historique sur l'Abbaye de l'Isle-Dieu (RevHDépNormande, Pont-Audemer 1836)* — *MSAnNormandie XVIII, 1851, 55.* — Cf. HERVAL (v. Bellozanne).

Series abbatum (nisi aliter notetur, sec. Gallia Chr.,
emend. secundum Arch. Dép. Eure)

Robertus Thaon 1187/88	Radulphus 1203
quondam abb. in Falaise	Robertus 1214/21
Godefridus 1198	Godefridus † 1226 ³³⁾
Hugo de Gournay † 1211 ³²⁾	Robertus 1246

³¹⁾ Aedes adhuc integrae exacte descriptae sunt anno 1836 a STABENRATH 1. c. In ecclesia profanata tunc videbantur pulchra epitaphia, quae modo extant in Musaco Rothomagensi. Loco canonicae nunc est fabrica moderna, in qua unus alterve murus est antiquus.

³²⁾ Asserente HUGO. — Gallia dubitat.

³³⁾ HUGO. — Gallia nescit.

Joannes 1262/64
 Petrus 1273/79³⁴⁾
 Gulielmus de Lyons 1281—1302
 Robertus de Lyons 1302—08
 Reginaldus 1325/26
 Gulielmus du Menil-Amis † 1359
 Joannes de Lesques 1359—64
 Arnoldus Gueroult inter an.
 1364/70
 Reginaldus Gueroult 1370
 Petrus Moricault 1381—1400
 Joannes de Rosco 1400—10
 Philippus le Ver 1410—20
 Reginaldus Briant ca. 1420—25
 Petrus Maserier 1425, † 1442
 Laurentius Dusquesné 1442/69
 Richardus Le Saonnier 1470—84
 Robertus Méhoult 1484—1500 res.
 Gulielmus Le Roy 1500—04
 Petrus de Savary 1504—14

Joannes de Carouge 1515—25
 Stephanus Besnier 1525
 Virgilius de Limoges 1525—31
 dein abbas Praemonstratensis
 Gilbertus de Limoges
 Gasparus Gorin res. 1578
 Carolus de Martainville
 an. 1578 commendatarius,
 an. 1618—24 ab. regularis
 Ludov. de Martainville 1624—25
 Ludov. de Romé 1625—75
 Antonius Ricouard d'Herouville
 1676/84
 Carolus Lud. de Caves de Préfontaine
 1700/22
 Petrus de la Rue 1722—79
 Franc. de Vintimille 1779—88³⁵⁾
 N. de Maillé 1788—90³⁵⁾
 Inscr. nequeunt: (ex necr. loci)
 Gulielmus de Perruel l. IV
 Gilbertus 4. XII
 Gulielmus d'Ozonville

MONDAYE St. Martinus

Mons Dei. -de Acio, -de Aë. Juctum — Mont d'Aé. -d'Aie. -d'Aide, Mon-
 Montdez. -dée, -dieu. -dae. -daie, -daé. Mon Deu. Dae. Aë. Juct. („Mons
 Auxilii“ vocatur saec. XIII/XIV in catalogis Ordinis).

Com. Juaye-Mondaye, prope Bayeux versus austrum. Dép. Calvados, Dioc.
 Lisieux, nunc Bayeux.

Abbatia fundata circa annum 1202 a familia de Percy, in praedio
 donato a Jordano de Hommet, episcopo de Lisieux. Filia Lucernae.
 Parochiae incorporatae: Juaye 1215, Ellon 1259, Trun 1228; et ca-
 pellae St. Barthélémy (hospitale); N. D. de La Haye d'Aiguillon 1224,
 St. André-du-Bosq. et capella castrum in Juaye 1240. Jure patronatus

³⁴⁾ Probabiliter duo erant Petri „de Sigy“, sive „de Silly“. Alter invenitur in
 necrologio loci die 4a maii, alter in Necr. Bellosannae 10. II.

³⁵⁾ *Alm. Roy.*

tantum: Noron³⁶). An. 1755, canonia possedit quatuor beneficia maiora, et nullum minus. Habuit refugium in Caen. Reditus annui: 7523 Libr. Commenda annis 1633/1704, et 1763/90. An. 1634 se adiungit Congregationi Antiqui Rigoris. Novitiatus communis pro Circ. Normanniae an. 1685/90. Status personalis: 1319: 16, 1756: 19 religiosi, an. 1790: 7 residentes, 3 extra. An. 1706/27 reconstruitur totum monasterium, nihil e medio aevo superest. Abbas Philippus L'Hermitte infusus est (1704/25). Quo regnante, ecclesia pulchra constructa est a Fr. Eustachio Restout priore, architecto et pictore celebri³⁷). An. 1790 suppressa est canonia, ecclesia facta est parochialis. Monasterium erat collegium privatum an. 1809—12, annis vero 1815—45 asceterium O. Cist. Ref.³⁸), anno demum 1858 est recuperatum ab Ordine, per abbatem Grimbergensem in Belgio. Anno 1873 denuo fit abbatia. Annis 1880/94 et 1903/21 conventus vixit in exilio, secunda vice in Bois-Seigneur-Isaac in Belgio. Nostris temporibus fundavit prioratus in Nantes, in Balarin, et in Etiolles, de quibus vide infra suo loco. Prioratus fundati in Longpont prope Paris (1923—48) et Rabat in Mauretania (1948—54) iterum desierunt. Anno 1953, communitas, quae modo pertinet ad Circariam Galliae, habuit 41 religiosos.

Archivalia: Arch. Dép. Calvados, Caen H 28 6388/6440 (7 cartularia XIII/XV saec., et 45 fasciculi cum 363 documentis), sér. Q 1013 (35 doc.) — Ibid. Versement au Greffe du Tribunal de Bayeux: Abb. de Mondaye 1747—89. Arch. Capituli Cathedr. Baiocensis: 170 MSS et libri ex Monte Dei. MS 12070/72: 3 cartularia XIV/XV s. Quatuor registra (MSS 1210, 12080, 12092, 12103, saec. XV), 2 chartae 1287/1301 (MS 192) — Arch. Nat. Paris L 1001, S 3219 — Babbaye de Mondaye: Cartularium ex MSS Capituli Baiocensis transcriptum an. 1889, 3 voll. MSS. Diurnale Abbatis F. Reusse, titulo: „*Registre des évènements les plus remarquables depuis l'introduction de la réforme à Mondée jusqu'à présent 1760*“. MS DEGROULT 1/31, 91/104 (Invent. Biblioth.), 177/207, 261/64, 235, 239. Ibid. Collectiones NIQUET, de PANTHOU et MADELAINE. Journal du P. SADOT 1858/1905. Registrum Renov. Votorum an. 1754/90 — BMun Bayeux MS 303, 418 — BMun Caen MS 79, 292 — BMun Nancy 991/II 525/26, 992/XII 257/79 — BN Paris FL 10073.

Fontes et Litteratura: HUGO II 315, pr. 188/92 — WAEFELGHEM 168 — BEAUNIER/BESSE VII 201 — BEZIERS II 258/60 — *Cat. Fact*

³⁶) de FARCY I 273 citat etiam Trevières. Immerito tamen, asserente R. P. DEGROULT

³⁷) Vide de eo GOOVAERTS II 89. Picturae eius, post suppressionem abbatiae in eccl. Cathedralem Baiocensem ablatae, post restaurationem monasterio sunt restituae.

³⁸) Quae communitas, translata in Maubec, deinde in La Cour Pétral, hodie degit in Clairefontaine in Belgio.

cf. ind. — *CatMSSBDép.* X 363, XIV 296, XL, XLIV — *Cat. Rôles* I 267 — De CAUMONT III 361/74 — CHEVALIER 1969 — COTTINEAU 1407, 1493, 1882, 3228 — DARAS 72 — DELISLE *Roul.* 405 — DEMAY *Norm.* 2820 — DOUET D'ARCQ ISAN 8850/51, 9316 — DUBRULLE *Bull. R.* 503 — FISQUET 373 — *Gall. Chr.* X XI 860 — GOOVAERTS I 26, 32, 176, 549, II 16, 24, 87, 90, III 13, 151/53, 166, IV 16, 173, 181, 206, 240, 242, 300 — ISAD Orne H 213 — LECESTRE 49 — LECHAUDÉ D'ANIZY II 55/58 — *Lettr. com.* Jean XXII 55137 — LONGNON *Pouillés* II cf. ind. — *Neustria Pia* 905 — POTTHAST 8498 — *Reg. Leo X* 6687, 12881 — STAPLETON II cccxiiij (Montdée) — STEIN 2477 — VALVEKENS ACG 1498, 38, 40 — V. DESDIGUIERES, *Excursion à l'Abbaye de M. (AnnuAssoc. Normande XLIII, 1877, 427)* — E. de LAHEUDRIE, *Histoire du Bessin*, Caen 1930, I 124, 140, 183, 184, 195, 223, II 162, 185 — N. LAVALLEY/DUPERROUX, *Sur l'église de Mondaye (BSAnNormande I 1860/61, pp. 314/23)* — (G. MADELAINE) *Fêtes de la Bénédiction de l'Abbé de Mondaye (Semaine Relig. Dioc. de Bayeux IX, 1873, pp. 650/56)* — IDEM, *L'abbaye de M. au XVIIIe siècle*, ibidem pp. 330/34, 345/49 — IDEM, *L'abbaye de M. au moment de la Révolution et depuis le concordat*, ibidem V 1869, pp. 362/66, 394/98, 409/15, 426/32, 456/63, 507/12, 586 — IDEM, *Essai historique sur l'Abbaye de M., de l'Ordre de Prémontré*, Caen 1874 — P. Alph. de Lig. (PARIS), *Abbaye de Mondaye. La Comtesse de Salisbury et ses enfants (Sem. Relig. Dioc. de Bayeux V 1869, pp. 83/87, 100/03)* — IDEM, *L'Abbaye de Mondaye* (ibidem III 1867, pp. 309/11, 320/22, 346/48) — IDEM, *L'Abbaye de Mondaye et le Rev. Père Eustache Restout 1655/1743* ibidem IV, 1868, pp. 191/96, 210/15) — J. PELCOQ, *L'église abbatiale de Mondaye (La Revue du Touring Club de France XLV, 1935, pp. 241/45)* — IDEM, *L'Abbaye de M., Bayeux 1935* — A. PIEL, *Inventaire historique des actes transcrits aux insinuations ecclésiastiques de l'ancien diocèse de Lisieux 1692/1790, 5 voll.* Lisieux 1891/95, cf. ind. — J. TOLMER, *L'abbaye de M., Paris 1908* — *Excursions dans le Bessin (BSAnOrne XLII, 1923, pp. 98/105)* — *Expulsion, le jeudi 4 nov. 1880, des PP. Prémontrés de l'Abbaye de M., Bayeux 1880* — BN V, 1903, p. 208 — *MSAnNormandie XVIII, 1851, 106* — *Rev. Mabillon XI 9* —

Series abbatum (nisi aliter notetur, sec. MADELAINE, *Essai*
Emendata a. R. P. Michaele DEGROULT, archivario canonice)

Rogierius de Juetz † 1215	Richardus Simonis 1327/49
Richardus 1216—25	Robertus Garet 1360, † 1372
Rogierius 1225—42	Gaufridus Randouin 1389/90
Gabriel du Fay 1266, † 1276	Robertus de Bacilly 1417/18
Gaufridus † 1280	Thomas Arnould ca. 1421
Gaufridus Blason 1281, † 1312	Joannes Louys 1429/39
Gaufridus de Champrepus 1318	Gulielmus 1440
Radulphus d'Orival 1327	Petrus 1452/57

Gulielmus 1462 ³⁹⁾	Claudius Ph. Leclerc du Tremblay
Thomas 1465	1631—1704
Gulielmus de Bigot 1470	Philippus Lhermite 1704—25
Joannes le Barberel † 1482	Oliverius Jahouel coadj. 1719
Samson † 1487	abbas 1725—38
Laurentius de Cussy 1487/90	Ludovicus Reusse 1738—63
Joannes Pellecocq 1494 ⁴⁰⁾	Carolus Franc. Raffin 1763—82
Nicolaus de la Boysaine 1494/97	Carolus Franc. de la Rochefoucauld
Aegidius L'Ours 1497—1512 res.	Dubreuil 1782—84
Joannes Ferey 1512—57 res.	Joannes Bochard de Champigny
Aegidius de Valognes 1557—62	1784—90
Gulielmus Poineau 1562/67	Josephus Willekens superior 1859,
Julianus Guichard post 1567	prior 1862, abbas 1873—1908
Guido Habel ca. 1570?	Josephus de Panthou 1908—15
Joannes Bourdon 1572?—87 res.	Exuperius Auvray 1915—42
Franciscus du Bouillonay 1587-1631	Norbertus Huchet 1942—47 res.
	Yvo Bossière 1947—56 res.
	Paulus Dupont 1956—

SILLY Assumptio B. M. V. et St. Laurentius

Cili-, Sili-, Silli-, Sillyacum, Silleyum, -cium, -eum, Sylleium, Selesia. Beate Marie de Gouffer(n), Gofer, Golfer, Goffer. Abbatia de Bosco.

Silli, Silly-en-Gouffern, N. Dame-de-Gouffern. Vitetur confusio cum abbatia St. André-en-Gouffern O. Cist.

In silva Gouffern, cant. Exmes, arr. Argentan, Dép. Orne, dioc. Séc. S.

Abbatia conspicua. Fundata an. 1151 ab equite quodam Drogone, dotata a Mathilde imperatrice an. 1154. Filia Praemonstrati, mater de Isledieu. Confirmationes pontificiae an. 1179, 1198, 1223, ca. 1255, 1271, 1284, 1286. Prioratus: La Roche, ecclesiae incorporatae: Silly N. D., Aubry-en-Exmes 1226, Belhôtel ca. 1180/90, Fougny 1168/84, Bourg-St. Léonard 1168/84, Chagny 1224, Courgeron 1504/1694, N. D. du Repos, Marigny 1210, Ommoy 1223, Say 11... , Survie 1209, Le Mesnil-Gonfroi, Vandes 1198, St. Hilaire-de-Briouze 1212, St. Lambert-sur-Dives ante 1218, capellae St. Gilles et St. Agathaut in Aubry-le-Panthou, et in Maimbeville. Jure praesentationis tantum: St. Denis-des-Ifs. Anno 1755: 17 beneficia maiora, et unum minus. Navis ecclesiae abbatialis spectabat ad parochiam, chorus ad conventum, donec anno 1726 constructa

³⁹⁾ ISAD Calvados, Ardenne H 13.

⁴⁰⁾ Arch. Dep. Calvados, Fonds Ardenne, Carton Aff. Gén. No 845 bis et ter.

est ecclesia parochialis separata⁴²). Abbatia possedit redditus annuos 6336 Librarum, et dominia feodalia de Chagny, de Courgeron, de Montagu, et de Fougy. An. 1545 commenda. Anno 1603 divisio mensarum in tres partes: una pro abbate, una pro conventu, et una pro solvendis repARATIONIBUS et oneribus. Status personalis an. 1445: 10 canonici, 1541: 9, 1597: 6 et 1 novitius, 1631: 4, 1658: 21, 1768: 25, 1774: 20. Ab anno 1630 pertinuit ad Congregationem Antiqui Rigoris, Circ. Normanniae. An. 1790 suppressum. Monasterium an. 1845 adhuc integrum, an. 1860 in statu lamentabili: paulo post solo est aequatum. Ecclesia, quae fuerat vasta et pulchra, (de novo consecrata initio saec. XVII) corruiit an. 1806. Muro eius orientali apposita est deinde nova ecclesia parochialis modica, quae continet perpulchrum antiquum altare maius, a J. Restout confectum.

Archivalia: Arch. Dép. Orne, Alençon H 1044/1825, 1919, 5428, 5572/74 (Universim 13761 documenta, quorum 5729 chartae pergamenae, et 203 registra. Obituarium H 1069. Cf. Sér. Q). Fundus ditissimus pro historia Ordinis, et Congregationis Antiqui Rigoris. — Arch. Dép. Calvados Fonds Ardenne, Suite Carton R 40, 41, 43, 44. Ibidem H 18, 22, 24, 25, 27, 7723/24 — BMun Nancy 992 — BN Paris FF 4901 f. 139, FL 10079, et 11059 (Extracta cartularii). — Arch. Abb. Mondaye: Notes P. J. Pelcoq.

Fontes et Litteratura: HUGO II 803, pr. 502/04 — WAEFELGHEM 280 (confusio cum St. André-en-Goufer) — BEAUNIER/BESSE VII 221 — BOUTARIC II 775 — *Cat. Chart. Coll. Her. Fr. Normandie* nr. 240 — *Cat. Fact.* cf. ind. X 440 — *Cat. Rôles* I 258 — CHEVALIER 2963 — COTTEAU 461, 827, 1205, 3035 — DARAS 83 — DELISLE CAPHAug 2196 — IDEM *Actes Henri II* 30, 103, 127, 183 — DEMAY *Norm.* 2886 — DOUET D'ARCOQ ISAN 9111 — FISQUET *Sécz* 166/68 — *Gall. Chr. N.* XI 758/61 — GOOVAERTS IV 186, 326 — HOMMEY II 354/60, 428/38 — ISAD Orne H I xxij/ijj, 214/352, II 259, IV 285, 336 — ISAD *Seine Infér.* G 4537 — LECESTRE 49 — LECHAUDE D'ANIZY I 169/72 — *Lett. Innocent VI* 822, 827 — LONGNON *Pouillés II* cf. ind. — de MAUREY D'ORVILLE (vide Belle-Etoile) 317/18 — MOLINIER nr. 197 — *Neustria Pia* 830 sq. — POTT-HAST 326, 976, 1264, 12543, 13149, 13631, 15870, 15951, 16858 — RAMAKERS PUF 44 sq. nr. 148, 200, 284, 285, 304 — ROUND I 241/44 — SICO-TIERE (v. Belle-Etoile) 189/93 — STAPLETON I cccxv — STEIN 3706/09 — N. BACKMUND, *Notes sur l'Abbaye de Silly-en-Gouffern. Un règlement concernant les pitances dans l'abbaye en 1317. La chronologie des abbés (Annales de Normandie V, 1955, pp. 295/300)* — M. BLIN, *Un privilège inédit du pape Innocent III, publié d'après la cartulaire de Silly*, Avignon 1888 — A. CHOLLET, *Le bourg de St. Léonard-Fougy (BSHArOrne XXVII, 1908, pp. 583/605)*

⁴²) Quod factum est, ne officia canonicorum conturbentur . . . par les confusions et les cacophonies, que le chant de la paroisse cause dans leur chocur . . ." (ISAD Orne H 1806)

— G. DESVAUX, *L'église de Silly-en-Gouffern*, ibidem XXI, 1902, 249/53 — L. V. DUMAINE, *Mgr. Louis d'Aquin, évêque de Séez 1667—1710*, Paris 1902. cf. ind. — L. DUVAL, *Essai sur la topographie ancienne du département de l'Orne, suivi du tableau de l'organisation religieuse de son territoire avant la Révolution*, Alençon 1882 — IDEM, *Travaux d'art religieux exécutés à l'Abbaye de N. D. de Silly-en-Gouffern, aux X^{VI}e et X^{VII}e siècles* (Réunion Soc. Beaux Arts départem. XXV, 1901, 525) — M. GRAVELLE/DESULIS, *Notice sur l'Abbaye de S.*, Alençon 1852 — G. LANGLAIS, *Notes d'Histoire diocésaine* (Semaine catholique du dioc. de Séez LXXII, 1938, nr. 43, pp. 526/28) —

Series abbatum (nisi aliter notetur, sec. Gall. Chr.⁴³⁾

Alanus 1154—	Reginaldus 1354 ⁴⁹⁾
Radulphus 1179/89	Radulphus —1362 ⁵⁰⁾
Gulielmus 1203	Petrus 1362— ⁵⁰⁾
Godefridus 1208/09 ⁴⁴⁾	Nicolaus (de Pommainville?)
A... 1211 ⁴⁵⁾	—1365 ⁵¹⁾
Godefridus 1216	Matthacus (Pavel?) 1365— ⁵¹⁾
Michael 1242/43 ⁴⁶⁾	Radulphus —1368
Philippus ca. 1250	Gulielmus Héméry 1368— ⁵²⁾
Godefridus 1260 ⁴⁷⁾	Joannes Champin (Chanvin)
Richardus Fournier 1309	1369/87 ⁵³⁾
Richardus de Pavel 1317/27 ⁴⁸⁾	

⁴³⁾ Vide de hac serie articulum N. BACKMUND, supra citatum.

⁴⁴⁾ ISAD Orne H 1577, 1707. Forte est idem ac Godefridus, quem Gallia ponit an. 1216.

⁴⁵⁾ ISAD Orne H 1749

⁴⁶⁾ Ibid. H 1714

⁴⁷⁾ Ibid. H 1418

⁴⁸⁾ Ibid. H 1068

⁴⁹⁾ *Lettr. Innocent VI* 822, 827.

⁵⁰⁾ *Reg. Urbain V*, nr. 243. Radulphus forte est idem qui occurrit in Necrologio Bellosannae die 24a. VIII.

⁵¹⁾ ISAD Orne H 1048. Ambo abbates ibi citantur absque cognomine, quocum tamen occurrunt absque dato, sed intra hoc saeculum in Gallia Chr. et in necrologio loci die 17a maii.

⁵²⁾ Gallia habet etiam alium Gulielmum anno 1384, pro quo vero tunc, secundum archiva, non est locus. Forsan est confusio, vel falsa datatio pro Gulielmo Héméry.

⁵³⁾ Archiva (ISAD Orne H 1489, 1729, 1768) abunde probant Joannem tam diu regnavisse. Videtur resignasse, occurrit enim ibidem anno 1390 (H 1112) „Joannes de Champin, prior in Vandes“, quod est ecclesia canonica incorporata.

Nicolaus Nicolet 1394/1400
 Joannes Le Cordier 1400—25
 Gulielmus Le Cordier 1425—44
 simul abbas Sti. Martini in Sécz OSB
 Joannes Le Cordier de Magny
 1444—54
 Mauritius de Magny 1454—99 res.
 Joannes Le Fort 1499—1513⁵⁴⁾
 Gulielmus Paris 1513—15⁵⁵⁾
 Ludovicus de Bailleul 1546—83⁵⁶⁾
 Nicolaus Le Forestier 1583—84
 Thomas Loyseau 1586/98
 Jacobus Le Veneur I 1604/13
 Joannes Le Veneur 1614—
 Jacobus Le Veneur II 1625/37
 Franciscus Le Veneur 1637—67
 Henricus Dumont 1667—84
 Bertrandus de Bartains de Tournefort
 1685—1727

Dominicus Barn. Turgot de St. Clair
 1727—28
 Ludov. Franc. Néel de Cristot
 1728—75⁵⁷⁾
 Jacobus Franc. Hennebert 1783—90⁵⁷⁾

Inseri nequeunt:

Geroldus 11.. (Necr. Praem. 24. I)
 Radulphus 12.. (Necr. Isledieu
 21. X)
 Petrus de Castel 12.. (Necr. loci
 17. II)
 Gulielmus (Necr. Isledieu 21. X)
 Michael (Necr. loci 21. X)
 Gerardus
 Thomas
 Sigehardus
 Silvester (Necr. loci 10. XI)

VALGUYON B. M. V.

Vallis Guidonis (vitetur confusio cum Valvion, de quo supra vol. II 571)
 Sequanae adiacens, com. de Freneuse, Cant. de Bonnières, arr. de Mantes. Dép.
 Seine-et-Oise, Dioc. Chartres, nunc Versailles.

Prioratus abbatiæ Bellosanne, fundatus an. 1234 a Guidone de Malvoisin, domino de Rosny, pro 5 canonicis. Hugo dicit eum fuisse „quondam conventualem“. Sacc. XVI habuit priores commendatarios⁵⁸⁾.

Archivalia et Litteratura: v. Bellosanne, et HUGO I 292, pr. 235 — COTTINEAU 3262 — LONGNON Pouillés IV 210.

⁵⁴⁾ In ISAD Orne H 1424 et 1489 occurrit iam annis 1486/87. Secundum chartas originales, est apertus error, vide BACKMUND p. 299.

⁵⁵⁾ ISAD Orne H 1070/71, 1793.

⁵⁶⁾ Ibid. 1353, 1474, 1670. Abbates Petrus de Silly et Julianus Lemaître an. 1556 (Ibid. H 1052) revera spectant ad St. André-en-Goufer, cf. BACKMUND l. c.

⁵⁷⁾ *Alm. Roy*, qui habet etiam pro annis 1775/83 abbatem J. B. Duplessis d'Argentré. Secundum archiva tamen videtur non obtinuisse possessionem.

⁵⁸⁾ *Cat. Chart. Coll. Her. Fr. Normandie* nr. 597.

CIRCARIA LOTHARINGIAE

Praeter Flandriam longe minorem, circaria haec absque dubio erat florentissima omnium intra fines Galliae modernae. Se extendebat a dioecesi Remensi, ab aquilone, super Metensem, Tullensem, Virdunensem usque ad Lingonensem ad meridiem. Politice divisa erat haec regio in varia territoria, ad Sacrum Romanum Imperium generatim spectantia, ut ducatus Bar et Lorraine, episcopatus Virdunensis et Metensis¹⁾. Pauca tantum monasteria ab initio erant ditionis gallicae. Propterea evolutio huius circariae reliquis in Gallia sitis aliquatenus differt.

Ordo introductus est in has orientales partes Galliae a Simone duce Lotharingiae (1126, Ste. Marie-au-Bois) qui Sancto Norberto erat familiaris. Exinde principes et nobiles regionis aemulati sunt augendo fundationes pro Ordine per triginta annos. E Lotharingia, Ordo tunc propagatus est in terras longinquas, ut in Graeciam, in Italiam et in Hungariam. Omnia coenobia erant duplicia; parthenones post annum 1140 generatim sunt translati²⁾, et saeculo sequenti extincti praeter Crécy (quod periit circa an. 1300), et Belle Tanche (videtur desiisse inter an. 1360 et 1404). Crécy non est ortum e monasterio duplici, sed tamquam asceterium iam formatum Ordini se subdidit, quod in Gallia erat rarissimum. Justemont adhuc habuit sorores donatas in actu suppressionis.

¹⁾ In monasteriis in dioecesi Metensi sitis, elementum germanicum semper erat notabile. Annis 1871/1918 et 1940/44 haec regio spectavit ad Germaniam, ideo pars bibliographiae ad has domus attinentis, teutonico sermone est redacta.

²⁾ Collocati sunt generatim nequaquam procul, sed quadrante vel „ictu lapidis“ distantes, ergo potius iuxta abbatiam. Ad distinguenda haec asceteria ab abbatia matre, data sunt eis nomina ut „Grangia, Silva, Cella, Domus Dominarum“. Quae omnia censemur esse accidentalia, et insuper confusionis praestitisse occasionem. Ergo relinquimus methodum abbatis HUGO, inserentis ea hisce sub denominationibus, et adducimus ea immediate post abbatiam matrem, nisi forte loca eorum habuerint antiquitus nomina propria. In Bonfays, parthenon videtur semper mansisse abbatiae adnexus.

In ortu et progressu circariae maximam partem, et quidem singularem omnino habuit canoniam St. Pierremont prope Metas. Fundata an. 1096 pro canonicis O. S. A., saeculo sequenti, cum Ordo Praemonstratensis adhuc habebatur tamquam ramus Canoniorum Regularium O. S. A. potius quam ut Ordo sui juris, abbatia Petrimontana, zelo ac vigore fervens, verum centrum est facta pro diffusionem vitae et normae canonicae. Varias communitates tum eremitarum, tum clericorum, eam adiecerunt, ut communionem Ordinis ac Regulae efflagitarent: ita probabiliter Riéval, et certe Belval, Justemont, Metz Ste. Croix, Septfontaines et Freisdorf. Quae cum omnes ab ipsis abbatibus Petrimontis statim vel mox normis Praemonstratensium fuerint adductae, patet ipsam canoniam Petrimontanam pariter illis adhaesisse, etsi non definitive et quasi fluctuante, inter annos 1130 et 1175. A Petromonte postulantur abbates in canonicas Praemonstratensium et vice versa, continuus est mutuus transitus fratrum, donec St. Pierremont definitive selegit normam canonicorum Ord. Sti. Augustini inter an. 1154 et 75³).

Duae ex abbatibus huius circariae antea fuerant Ord. Sti. Benedicti (Estival et Verdun). In regione saec. XVI iam ad Galliam pertinente, commenda statim coepit saevire, praesertim in Belval, Flabémont, Mureau, Riéval et Verdun. Abbatia Verdunensis, ditissima omnium, quae iam saec. XV data est a Papis in commendam, saec. XVI habuit commendatariorum optimum, scilicet Nicolaum Psaume, unum ex viris praestantissimis Ordinis illius temporis. In ipso ducatu Lotharingiae, commenda tandem introducta est per Stanislaum regem Poloniae ibi regnantem, anno 1740, quo obtinuit breve a Benedicto PP. XIV⁴). Canonicae L'Etanche, Pont-a-Mousson, Metz Ste. Croix et Salival numquam fuerunt sub commenda. Anno 1590, abbatia Stae. Crucis Metensis supprimitur a rege Galliae, an. 1747 celebris canonica Stivagiensis, decus circariae, post longa litigia unitur sedi Tullensi. Inter viros praeclaros, quos genuit haec circaria, praeter dictum Psalmaeum eminent Carolus L. Hugo, abbas Stivagiensis et historiographus Ordinis, et Servatius de Lairuelz, abbas Stae. Mariae in Nemore, qui fundavit Congregationem Antiqui Rigoris. Quae reformatio, efficax simul ac Capiti Ordinis fidelis, large se diffudit in Gallia, in decursu saeculi XVII tota nostra circaria se ei adiunxit. Usque ad ultimam aggregationem huiusmodi, scilicet Septemfontium an. 1675, „Lotharingi non reformati“ a Capitulo Generali ad-

³) Vide infra apud abbatias St. Annalis et St. Pierremont.

⁴) Abbatia Mussipontana vigore huius brevis a commenda mansit exempta. Tamen Stanislaus hac de re non curans, nominavit ibi commendatarium — licet regularem anno 1762, et exulare coactus est abbas legitimus.

dicebantur Circariae „Burgundiae et Campaniae“, quae vario sub nomine canonicas communi observantiae Ordinis in Gallia orientali fideles, est complexa. Suppressio monasteriorum in parte orientali non est peracta an. 1790, ut ceteroquin in Gallia, sed anno sequenti. — Congregationi Antiqui Rigoris dedicamus infra caput speciale sub sequenti.

Abbatiae Circ. Lotharingiae generatim saec. XVIII splendida erexerunt nova aedificia, in venusto stylo huic regioni proprio, secus in Gallia minus usitato ac evoluto. Sed pro dolor, insania revolutionis, praesertim vero incuria saec. XIX maiorem partem evertit. Supersunt ecclesia et totum monasterium in Pont-a-Mousson et in l'Etanche, ambo tamen combusta in bellis 1914 et 1944, sed hactenus unum, modestum scilicet Stagnum, restructum est. In Ste.-Marie-au-Bois et in Etival subsistunt pretiosa residua medii aevi, pulchra ecclesia Stivagii (s. XII) est unica ecclesia abbatialis circariae, quae cultui adhuc inservit. Pulchrae et amplae aedes claustrales videntur in Verdun, Jandeures, et Rengéval; minores, et partim collapsae in Septfontaines et in Jovilliers. Prioratus Benoitteaux subsistit integer. De reliquis coenobiis utriusque sexus supersunt pauca rudera tantum vel nulla.

VISITATORES ET VICARII GENERALES CIRCARIAE LOTHARINGIAE (ACG Laon, HUGO)

Abb. Sti. Pauli Virdun... 1399, 1446, 1455	Idem cum abbate de Mureau... 1510—14
Abb. Cuissiacensis... 1498	Dns. Praemonstratensis 1515—31
Idem, et Salinae Vallis... 1499	Abb. Laudunensis... 1532—38
Abb. Cuissiac... 1500	Abb. Jovillarensis... 1543
Dnus. Praemonstr. et abb. Laudun. 1501	Abb. Stae. Mariae in Nemore 1558/65
Dns. Praem. cum aliquo praelato: 1502	Abb. Salinaevallis 1588/92
Abb. Cuissy et Justemont... 1503	Abb. Stae. Mariae in Nem. 1600
Abb. Cuissy... 1504	Dom. Praemonstratensis 1619
Abb. St. Jean d'Amiens et Auxerre 1505	Abb. de Jovilliers 1622
Abb. Justemont... 1506, 1508/09	Abb. de Jandeures 1624
Idem et abb. Metensis... 1507	(de cetero vide apud Burgundiam in Supplemento)

ARCHIVALIA ET FONTES NONDUM PUBLICATI.

hanc CIRCARIAM TANGENTES praeter ea, quae supra iam notavimus.

Annales Canonici et Candidi Ordinis Praemonstratensis (initio saec. XVII). MS ex Lotharingia, quam circariam praecipue tractat, 295 pp., quondam Philipps Middlehill MS 8269, nunc apud W. Foyle, Beeleigh Abbey, Maldon (Essex).

Cat. Actes Ferry TV *Catalogue des Actes de Ferry IV, duc de Lorraine 1312/29.* MS Arch. Dép. Meurthe & Moselle, Nancy, elaboravit J. BRIDOT.

Cat. Actes Thiebaut II *Catalogue des Actes de Thiébaud II, duc de Lorraine 1303/12* item elabor. A. M. MARIONNET.

Obs. Séc. Ph. FERRY, *Observations séculaires*, MS 4 voll saec. XIX, quorum 3 sunt combusta in BMun Metz an. 1944, ubi tamen asservantur copiae (MS 859/60).

Notes sur les Abblayes du Barrois (MS 1230 BMun Rouen).

BIBLIOGRAPHIA :

Confer primo vol. II 452 sq., supra pp. 7, et infra p. 130.

FONTES :

E. DELCAMBRE, *Inventaire sommaire des Archives Départementales antérieures à 1790; B Lettres patentes des Ducs de Lorraine et de Bar*, 4 voll, Nancy 1949/53.

H. F. BUFFET, *Archives Départementales de la Meuse, Répertoire Numérique de la Série H*, Bar-le-Duc 1942.

DRIHV L. DUHAMEL et alii; *Documents rares ou inédits de l'histoire des Vosges*, 11 voll. Epinal 1868 sq.

E. DUVERNOY, *Catalogue des Actes des ducs de Lorraine de 1048/1139 et de 1176 à 1220*, Nancy 1915.

CACB M. GROSDIDIER de MATONS, *Catalogue des actes des Comtes de Bar 1022/1239*, Paris 1922.

A. LESORT, *Chroniques et chartes de l'Abbaye de St. Mihiel*, Paris 1909.

P. MARICHAL, *Cartulaire de l'Evêché de Metz*, 2 voll. Paris 1906/08.

L. Le MERCIER DE MORIERE, *Catalogue des actes de Mathieu II, duc de Lorraine 1230/51*, Nancy 1893.

J. De PANGE, *Catalogue des actes de Ferry III, duc de Lorraine 1251/1303*, Paris 1930.

E. PERRIN, *Catalogue des actes de Franchise de la Lorraine, antérieures à 1350*, Metz s. d.

- Ch. p. A. PHILIPPE, *Les chartes parties des archives départementales des Vosges*, (BCTH. 1921, 153/209).
- VULothr H. SAUERLAND, *Vatikanische Urkunden und Regesten zur Geschichte Lothringens*, 2 voll. Metz 1901/05.
- K. WICHMANN, *Metzer Bannrollen*, 4 voll. Metz 1912.

LITTERATURA :

- A. AIMOND, *Le 8e centenaire de l'Ordre de Prémontré et du diocèse de Verdun* (Sem. Relig. Verdun 1920).
- Inscr. A. BENOIT, *Les anciennes inscriptions des abbayes de l'Ordre de Prémontré situées dans le dép. des Vosges* (BSPHilomVosg XVIII, 1892/93, 61/95).
- C. CONSTANTIN, *L'évêché du dép. de la Meurthe de 1791 à 1802* (MSAr Lorraine LXXII, 1934).
- A. GAIN, *Liste des émigrés, déportés et condamnés pour cause révolutionnaire du dép. de la Moselle*, 6 voll. Metz 1925/32.
- K. KRAUS, *Kunst und Alterthum in Lothringen*, Strassburg 1889.
- H. REINERS u. W. EWALD, *Kunstdenkmäler zwischen Maas und Mosel*, München 1921.
- Sc. Lorr. E. Des ROBERT, *Tableau systématique des sceaux de Lorraine, des Pays rhénans et autres, du Trésor des Chartes de Lorraine et des séries anciennes, des archives de Meurthe et Moselle*. Bade 1952.
- Reichsland *Das Reichsland Elsaß-Lothringen*, 3 Bde. Strassburg 1898/1903.
- Revol. *La Révolution dans les Vosges*, Epinal 1904 sv.
- Vosges (Generalia vide: LEPAGE PDToul 86/89, et *Journ. SArLorraine* 1874 138/43.)

BELLE TANCHE B. M. V.

Bellum Stagnum. — Belétang, Beltange, Belle Stainche, -tange, -Stanche.

Com. de Borny, in suburbio civitatis Metensis, in eadem dioecesi. Dép. de la Moselle.

Parthenon, qui videtur esse ortus una cum abbazia Salinaevallis, a qua dependebat. Historia huius asceterii, quod diutius aliis extitit, parum est nota; et insuper apud probatos nostros auctores confusioni cui dam videtur esse obnoxia. Si traditio domestica Salinaevallis est fidedigna, hanc canoniam nempe iam esse fundatam circa annum 1140, probabiliter condita est tamquam monasterium duplex, et ideo Bellum Stagnum inde oriri potuit currente saec. XII per translationem sororum.

Si autem Salina Vallis fundata est versus annum 1157 tantum, parthenon, qui anno 1172 prima vice memoratur, probabilius ab initio fuit separatus. Bellum Stagnum occurrit in omni catalogo recentiori: A: B. St., Filia Praemonstrati⁵⁾ — W: B. St. moniales, filia Salinevallis — T: B. St. — P: B. St. prope Metas, filia Saline Vallis. Quod demonstrat asceterium adhuc extitisse saec. XIV, omnibus fere reliquis in Gallia iam suppressis. Subiectio paternitati archicoenobii elevationem monialium ad gradum „sororum cantantium“ reddit probabilem. Sed etiam chartis patet, annis 1304 et 1360 adhuc ibi fuisse moniales⁶⁾. Asceterium possedit ecclesiam incorporatam in Lezey, quae post „annihilationem“ illius transiit ad Salival⁷⁾. Hugo aperte confundit Bellum Stagnum cum Bello Rivo (Bérup), de quo vide infra sub dubiis, et ubi probabilius numquam fuerunt moniales. Belle Tanche videtur esse derelicta anno 1404, et versa in beneficium simplex Salinaevallis. Quod, saeculo sequenti solo aequatum, anno 1552, cum interea tamquam curia fuisset instauratum, a Salina Valle traditum est monasterio Coelestinorum Metensium, ea sub conditione, ut fratres eius clerici possent hospitari apud illos, si ordinationis causa adirent Metam. Quae mutatio an. 1614, et iterum an. 1632 per bullas pontificias ad irritum facta, tamen mansit in vigore. Subsistit capella gothica, pertinens ad novitiatum Congregationis Sororum Sti. Vincentii.

Archivalia: Arch. Dép. Meurthe-et-Moselle H 1240 — Arch. Dép. Moselle H 4523/28 (docum. an. 1267/1486), J 831.

Litteratura: HUGO I 301 — WAEFELGHEM 33 — *Dict. Top. Moselle* 19 — DORVAUX *Pouillé* cf. ind. 791 — *Reichsland Elsass-Lothr.* III 70 — VIVILLE II 39 — WICHMANN (cf. Metz) III 588, 591.

BELVAL B. M. V.

Bella Vallis; — in Dueleto, Pulchra Vallis (antea: Aurea Vallis). — Belle-, Bele-, Belvail, -val, -vaux. Belval-enDuelet, -en Diolet, -Dyolet, -Dieullet, B. en-Argonne, B.-Bois-les-Dames. — Vitetur confusio cum Bellevaux (Circ. Arvernicae) etcum multis aliis coenobiis huius nominis.

Amoene sita prope Buzancy versus aquilonem, arr. Vouziers, Dép. des Ardennes, Dioc. Reims (1801—21 Metz).

⁵⁾ Manus eiusdem scriptoris verba „Filia Praemonstrati“ iterum delevit. Assertio Lairuelii p. 394: „B. St. praepositura prope Metas, Salinae Vallis, vel ut alii volunt, Sti. Pauli Virdunensis filia“ caret omni probatione.

⁶⁾ DORVAUX 9 n, et FERRY *Obs. Séc.* II 200. Apud DORVAUX occurrit tamquam abbatia, quod videtur esse error.

⁷⁾ Arch. Dép. Metz H 1225.

Abbatia insignis. Fundata est inter annos 1120 et 30 ab Adalberone Episcopo Virdunensi pro canonicis O. S. A ex Pierremont, qui statim vel mox amplexi sunt normam Praemonstratensem⁸⁾. Primus abbas moniales, una cum canonicis advolatas, collocavit in Bois-des-Dames, locum quadrante distantem, de quo infra suo loco. Bella Vallis stetit sub paternitate archicoenobii, et genuit filias sequentes: Septfontaines-en-Bassigny, L'Etanche, Flabémont, forte etiam Kalavryta (Circ. Graeciae). Abbatiae Stae. Crucis Metensis et Justimontis diu subfuerunt paternitati Bellaevallis. Parochiae incorporatae: Fossé, Fontenilles, Vaudiculet, Nouart, Tailly, Longwé-la-Croix, et prioratus: Crécy (primitus parthenon) et St. Etienne-à-Arnes, de quibus vide infra suo loco. Sub Balduino de Beaumont, abbate sancto et provido († 1348) optime floruit canonica, quae fuit „charroyable“, quatenus scilicet debuit praebere regi belligeranti carrum quatuor rotis praeditum⁹⁾. Permulti canonici Bellaevallis postulati sunt alibi in abbates. Bellavallis, cuius thesaurus reliquiarum fuit celeberrimus, erat ergastulum regum et Ordinis pro tota provincia Lotharingiae. Anno 1533, et definitive an. 1607 fit commenda. Nihilominus floruit, praesertim cum fuit aggregata Congregationi Antiqui Rigoris anno 1622, in qua pertinuit ad Circ. Franciae. Ambae mensae coniunctae valebant 14000 Libr. an. 1711; separatio peracta est sub abbate Boucher († 1607). Annis 1593 et 1636 expoliata et devastata est. Habuit refugium cum capella in Stenay, quod vendidit saec. XVII. Status personalis: 1622: 2 DD, 3 cler. 4 nov.; 1768: 19 DD, 1790: item 18, qui omnes praeter unum praestiterunt iuramentum constitutionis. Eodem anno suppressa est canonica. destructio ecclesiae coepit anno 1819, fuerat longitudinis 50 metrorum, altitudinis 10. Superest aedes conventualis saec. XVII, satis elegans, in bello 1914/18 deleta, nuper restaurata in stabulum bovium. Exstant etiam residuae quaedam aedes saec. XIII, cum parte claustrum, dormitorii et capituli. Stalla chori et ornamenta ecclesiae (saec. XVIII) nunc sunt in ecclesia de Grandpré.

Archivalia: perierunt fere integra. Registrum an. 1613 (489 pp) in Arch. Dép. Ardennes, Mézières G 672. Ibidem H 490, et Q 526 (1 fasc.) — Ibid. J 31

⁸⁾ Annus foundationis 1133, generatim traditus, probabilis est annus aggregationis definitivae ad Ord. Praem. Charta enim anni 1133, ab HUGO I pr. cciij designata tamquam charta foundationis, aperte est mera confirmatio foundationis antea peractae. Propter influxum, quem exercuit in ortum canonicae Justimontis, fundatio Bellaevallis, tamquam filiae Petrimontis, anno 1124 debet esse anterior. Secundum traditionem non satis probatam, Bellavallis est condita in loco pervetusti sanctuarii pagani (cf. R. GRAFFIN, *Les fouilles de Belval*, Charleville 1893).

⁹⁾ LALORE in *Rev. Champ. Brie* XVI (1889) 245.

(D. GUELLIOT, vide vol. II 357) — Arch. Dép. Calvados H 18 — Arch. Rethel. Monaco T 412 (doc. an. 1572) — BMun Charleville: MS 9280 *Catalogus Librorum Bibl. S. Mariae Bellaevallensis an. 1741*. Ibidem asservantur 83 MSS mediaevalia ex Belval, liturgica et biblica, perpulchre scripta.

Fontes et Litteraturae: HUGO I 253, pr. 203/16 — IDEM SAM II 542, 543, 545/51; *Ep. Gerv.* 86 (Cod. Rowl. 73) — WAEFELGHEM 30 — *Cat. Fact.* IV 559b — *Cat. MSS BDép* XXXVIII, 448, V cf. ind. — CHEVALIER 363 — COTTINEAU 338, 2101, 3309 — DHGE VII 964 — DOUET d'ARCQ ISAN 8150, 8533 — *Gall. Chr.* N. IX 322 — GOOVAERTS III 11 — GOSSET 248 — HUBERT 449/50 — ISAD *Ardennes* IV (1888) p. 175 — ISAD *Orne* H cf. ind. 26 — JAFFE 7929, 8805 — LAUER I 62, 309 — LECESTRE 48 — LONGNON *Pouillés* VI 32/34, 42, 44, 58, 709 — IDEM *DocChBr* cf. ind. II 589, III 482 — MARLOT 871/75 — MEYRAC 667/68 — MOLINIER nr. 201 — PICOT 397 — POTTHAST 1264 — *Reg. Alexander IU* 649 — *Reg. Ben.* XII 7016 — *Reg. Hon. IU* 1294 — Des ROBERT *Sc. Lorr.* Nr. 8182/83 — ROBERT *Temp. Cl. Reims* xxix — STEIN nr. 438 — VALVEKENS *Chap. Gen. Despruets* cf. ind. — VARIN cf. ind. 77 — VINCENT cf. ind. 475 — D. GANNERON, *Centuries au Pays des Essuens (1640)* publ. P. LAURENT Paris 1894, cf. ind. p. 604 — R. GRAFFIN, *Jacques Testu, abbé de Belval (RH Ardennaise VIII, 1901, 5/62)* — IDEM, *Souvenirs archéologiques de l'Abbaye de B.* (Ibid. II, 1895, 5; 13) — O. GUELLIOT, *Accord passé en 1252 entre le curé de Longwé et les paroissiens.* (*Nouv. R. Champ. Brie* XII, 1934, 25/28) — J. HUBERT, *Mélanges d'Histoire Ardennaise*, Charleville 1876, pp. 95/108 — H. MANCEAU, *Belval-en-Dieulet (L'Automobilisme Ardennais, Mars/Avril 1951, pp. 17/24)* — A. MEYRAC, *Légende dorée des Ardennes*, Reims 1908; 177/87 — J. REJALOT, *Les derniers jours de l'abbaye de B.* (*Anal. Praem.* II, 1926, 190/210; IV, 1928, 414/21).

Series abbatum (GUELLIOT, HUGO)

Radulphus OSA? 1133	Balduinus 1179 ¹⁰⁾
Philippus 1137/40 dein abbas Stagni	Vivianus 1183/88 ¹¹⁾
Theodoricus 1140 res.	Balduinus 1190 ¹²⁾
Philippus 1145/60 dein abb. Praemonstrati	Drogo 1195/99
Joannes 1160/62	Nicolaus 1209
Theodoricus 1170/71	Joannes 1211
Emilius 1174/77	Odo 1214/18
	Goscelo 1225

¹⁰⁾ Gallia Chr. loco eius habet Bernardum.

¹¹⁾ Arch. Dép. Nancy H 1087. Forte antea fuerat abbas in Justemont.

¹²⁾ Gallia Chr. loco eius habet Dominicum.

Joannes 1240
 Theodoricus? 1241¹³⁾
 W(ilhelmus?) 1257¹⁴⁾
 Simon 1260
 Gosselinus 1262/66¹⁵⁾
 Jacobus (de Wimpy?) 1273/81 res.
 simul abbas de Bucilly
 Joannes 1286/1300
 Joannes de Loignies 1303/16 res.
 Balduinus de Beaumont 1316—48
 Jacobus de Beaumont 13..
 Richardus de Mallevault¹⁶⁾
 Joannes de Villemont 13..
 Joannes de Rauconade 1377/1414
 Joannes de Buzancy 1414
 Joannes Maubert 14..¹⁷⁾
 Jacobus d'Amoisy 1423¹⁸⁾
 Joannes de Damousy † 1442
 Henricus de Cesse 1443—79
 Ponsardus Ostelles 1479
 Reinerius (electus) ante 1490
 Vivianus 1490
 Ponsardus Ferry 1490/97

Pontius Dufer † 1503¹⁹⁾
 Joannes Collard 1503—33 res.
 Joannes du Sart 1533—45
 Nicolaus de Joyeuse 1545—87
 Antonius de Joyeuse 1587—93 res.²⁰⁾
 Gilmer 1593—
 Thomas Boucher 1601—10
 simul abbas in Thenailles,
 antea in Longwé²¹⁾
 Franc. Anton. de Joyeuse 1610—23
 Renatus Lud. de Figucmont 1623—54
 Petrus Bertier 1654/55 res.
 Claudius de Joyeuse 1655—62
 Jacobus Testu 1662—1705²²⁾
 Franc. Carbonnet de Canisy 1706—24
 Claudius Thouvenin 1724—43
 Guido de Hillerin 1743—67
 N. Tonneguy Duchastel 1767—78
 Jos. Franc. de Matide 1778—90
 Inseri nequeunt: (GUELLIOT)
 Emilius 12..
 Philippus 12..
 Nicolaus Huard 14..
 Simon 14..

¹³⁾ HUGO affirmat, GUELLIOT dubitat.

¹⁴⁾ HUGO nescit.

¹⁵⁾ LONGNON *DocChBr* 146. — HUGO nescit.

¹⁶⁾ Videtur fuisse antea abbas in Flabémont, ca. 1330/42, dein in Metz Ste. Croix 1344/46. In Bellavalle regnavit probabiliter post annum 1348.

¹⁷⁾ HUGO nescit, loco eius habet pro anno 1417 Ponsardum Ferry, qui ponendus est in fine saeculi, secundum GUELLIOT. Iste habet insuper, absque dato, Joannem de Wimpy inter Joannem Maubert et J. de Daumousey. Videtur tamen esse confusio cum successore aut cum praedecessore.

¹⁸⁾ Des ROBERT nr. 8183. Forte est idem qui sequens.

¹⁹⁾ Ita GUELLIOT. — HUGO: 1490—1504.

²⁰⁾ Com. M. de SARS (Urcel) putat hunc abbatem esse ponendum inter annos 1593/1607. (Communicatio privata)

²¹⁾ Item: 1607/22.

²²⁾ GUELLIOT: 1657—1706.

BENOITEVAUX B. M. V.

Benedicta Vallis.

Antea vocatum Martinhan. Com. de Rambluzin, arr. de Verdun, in eadem dioecesi, Dép. de la Meuse. Vitetur confusio cum variis aliis coenobiis huius nominis (vide COTTINEAU).

Prioratus abbatiæ Stagni. Iam circa annum 1180 ibi est eremus et curia dictæ abbatiæ. Cum peregrinatio ad imaginem miraculosam B. M. V. in diem cresceret, erigitur anno 1670 in parochiam ad nutum abbatis, mensæ conventuali adnexam. Exponuntur ibi abhinc aliqui canonici. Decreto Capituli Generalis an. 1717 segregatur a Stagno et erigitur in prioratum sui juris Congregationis Antiqui Rigoris, instigante D. Daguessau, Regni Franciæ cancellario. Quod vero machinationibus abbatum Circariæ, nomine Ducis Lotharingiæ, ad irritum est factum, sicut et novum tentamen an. 1754. An. 1790 suppressus, facta est parochia saecularis, peregrinatio adhuc floret. An. 1851 sacerdos quidam erexit in aedibus, quæ una cum ecclesia subsistunt omnes, canoniam O. S. A., ad restaurandam Congregationem Sti. Petri Fourier, sed non obtinuit sanctionem ecclesiasticam et iterum est exstincta fundatio.

Archivalia: vide L'Etanche.

Litteratura: item. Specialia: BUFFET 20 — COTTINEAU 347 — DHGE VIII 274 — Ch. AIMOND, *Notre Dame de B.*, Benoîtevaux 1937 (cum fusa bibliographia) — E. THIRIET, *N. D. de B.*, Paris 1906, 2a ed. ibid. 1925 — *Journ. Sar Lorraine* 1884: 27/33, 73/75, 95 — *MSAr Lorraine* 1883: 336/69 — Amplam litteraturam devotionalem omittimus.

BOIS-DES-DAMES

Silva Dominarum. Non longe a Belval, de quo vide supra.

Parthenon ortus per translationem sororum Bellaevallensium circa annum 1137. Probabiliter communitas mox unita est asceterio Crécy, de quo vide infra suo loco.

HUGO I 264, II 817 — *Gallia Chr.* IX 100.

BONFAYS B. M. V.

Bonum Fagetum, Bona Fagus, Bonifagium. — Boin-, Bon-, Bomfai, -fail, -faill, -faix, -faiz, -fay, -fayl, -fays, -fayt, -fagit, -ffahi, -ffaux, ffay, -fey, -feys. Pronuntiatur Bonfé-i.

In valle remota et nemorosa prope Mirecourt versus austrum, cant. de Dompaire, dioc. de Toul, nunc St. Dié, Dep. des Vosges.

Abbatia fundata an. 1145 a Gulielmo d'Archies, domino de Bernay. Filia de Flabémont. Monasterium duplex usque ad annum circiter 1180. Confirmationes pontificiae an. 1147, 1162 et 1236. Ecclesiae incorporatae et administratae: St. Baslemont, Monthureux-le-Sec, St. Vallier. Canoniam semper erat modica, praesertim a prima devastatione sua 1439. Versus annum 1500 iterum deletur. Reditus ambarum mensarum initio saec. XVIII: 2911 Libr., an. 1789 mensa abbatialis sola: 2000 Libr. Annis 1539/89 et 1749/90 commenda. An. 1635 aggregatur Congregationi Antiqui Rigoris. 1698: 5, 1768: 7 religiosi. Anno 1790, in actu suppressionis 5 canonici et unus conversus. Nunc est praedium, in quo unus alterve murus probabiliter est de aedibus monasterii saec. XVIII.

Archivalia: Arch. Dép. Vosges, Epinal, XVI H 1/37 (continent cartularium saec. XVIII). Sér. Q: 4Q25, 9Q4, 9Q10 — Arch. Dép. Nancy H 1086. 1275; B 292, 647, 1902, 1935 5447, 5514, 5604, G 1327 — *Cat. Actes Thiébaud* ibid. cf. ind. — Arch. Calvados H 18 — BN Paris Coll. de Lorraine vol. 281, et 720 — Dr. LIEGEOIS scripsit historiam abbatiae circa annum 1920, nondum publicatam (cf. *MAcStanislas* 1919/20 xliv)

Fontes et Litteratura: HUGO I 379, pr. 307/18 — WAEFELGHEM 39 — BENOIT *Inscr.* 62/65 — CALMET *Hist. Lorr.* II 28, Not. I 141 — CHEVALIER 441 — COTTINEAU 420 — DARAS 47 — DELCAMBRE I 198, IV 212 — DELISLE *Roul.* 434 — DHGE IX 855 — *Dict. Top. Vosges* 53 — DURIVAL II 160 — *Form. Pr.* nr. 96 — *Gall. Chr.* N XIII 1149/52 — ISAD *Meurthe et Moselle* H I 116 — ISAD *Vosges* G cf. ind.; H II xiv/xv, 102/34 — JAFFE 9191, 14 567, 14 475 — LAUER I 309, 435 — LECESTRE 48 — LEPAGE *PD Toul* 185 — LONGNON *Pouillés* V 315 — MARTIN *HDToul* I 246, II 116, 221 — MIGNE *PL* t. 180, c. 1307; t. 201 c. 1094 — PICART II 182 — PHILIPPE *Ch. p.* cf. ind. — POTTHAST 10 441 — *Reg. Ben.* XII 5427 — *Reg. Hon.* IV 3257 — Des ROBERT *Sc. Lorr.* 8184/87 — STEIN 515 — LIEGEOIS/F. CLASQUIN, *Essai de reconstruction de l'Abbaye de B. et de ses dépendances*, Epinal 1908 (cf. *Revol. Vosges* I, 1907/08, 191) — M. C. IDOUX, *Guillaume d'Archies, fondateur de Bonfays*, (BSArLorraine 1910, 193/208).

Series abbatum (Nisi aliter notetur, sec. ISAD Vosges H II xiv)

Guntherus 1145/55

Cono 1231/36

Ascelinus 1155/ca. 1175

Nicolaus de Ville 1236/38

Gardericus ca. 1175

Thiebaldus 1247

Wiardus 1° 1181—98

Herbertus 1268/76

Ymerus 1198

Aubertus 1277/87

Wiardus 2° 1219—ca. 1230

Simon 1287—1324 res.

Jacobus 1326/27²³⁾
 Joannes 1330/32
 Gerardus 1332/41
 Theobaldus 1344/47
 Ludovicus 1360/78
 Petrus des Rochers 1379—ca. 82
 Ulricus de Neufchateau 1390
 Hugo ca. 1393²⁴⁾
 Dominicus de Velotte 1394—1439
 Desiderius Legrand 1439—50
 Gulielmus de Remoncourt 1450—57
 Nicolaus Magnien 1457—80
 Gerardus Raulin ante 1487—90
 Joannes de Cortesiis 1490—98
 Stephanus Morizot 1498—1501
 Joannes Morizot 1501—05
 Nicolaus Rouyer 1505—23
 Nicolaus de Breux 1523—26
 Theodoricus Deschaux 1526—39

Stephanus de Martoy 1539—62
 dein abbas in Flabémont
 Nicolaus Precheur 1562—77
 aemulus: Hector de Ligniville
 Joannes Gentilhomme 1577—89
 Georgius de Mitry OSB, coadj.
 1581 abbas 1589—1617
 Christophorus de Mitry coadj.
 1617 abbas 1617—53
 Joann. Damascenus Périn
 1653—67 res.
 Godefridus Mouron 1667—98
 Arnoldus Simon 1698—1721
 Felix Malcuit 1721—26
 Antonius Varnier 1726—49
 N. Le Bègue de Nonsard 1749—53
 (cf. Flabémont)
 Joannes des Tournelles 1753—62
 (Stanislaus?) Miaskowski 1762—67
 cf. Rengéval
 Nicolaus de Tournet 1767—84
 Joannes Simonnet des Tournelles
 1784—90

BONLIEU St. Nicolaus

Bonus Locus — In Euffigneix, prope chaumont, Dioc. Langres, Dép. Haute Marne.

Parthenon, quo sunt translatae sorores abbatae Septfontaines-en-Basigny. Charta quaedam anni 1174 loquitur de eo: quod est unicum vestigium existentiae eius. Secus occurrit tamquam curia, quae saec. XVII/XVIII pertinuit ad mensam abbatialem Septemfontium. Capella restructa anno 1695, extitit usque ad revolutionem. Monasterium „Sta Maria in Berca“, de quo vide infra sub dubiis, nihil habet commune cum hoc asceterio.

Quoad omnia vide infra apud Septfontaines. Cf. HUGO II 153, a quo descripserunt COTTINEAU 421, WAEFELGHEM 257 et alii quam plures.

²³⁾ Des ROBERT 8186.

²⁴⁾ *Form. Pr.* 96.

BONNEVAL B. M. V.

Bona Vallis — Prope Hénaménil versus austrum, non longe a Lunéville, Dioc. Toul, nunc Nancy. Dép. Meurthe et Moselle.²⁵⁾

Prioratus abbatae Miraevallis, a qua longe abest. Habuit justitiam integram, erat initio conventualis, asserente ipso Hugo. Diu possidebatur a prioribus commendatariis, quod innuit cum esse ortum e prioratu conventuali, et fuisse habitum ut domum primitus formatam. Anno 1401 ibi erat unus religiosus tantum. In posterum, Miravalle laborante penuria canonicorum, prior Bonaevallis generatim erat idem ac parochus de Hénaménil, ecclesia vicina, eidem abbatae incorporata. Anno 1660, frustra reclamante abbata matre, unitur prioratui Sti. Joseph in Nancy, cuius erat possessio principalis. Hodie est praedium.

Archivalia: Arch. Dép. Nancy H 1088 (prioratus vester Bonaevallis an. 1317), 1263, 1268/72. — Arch. Dép. des Vosges, Epinal XX H 135.

Litteratura deest. Cf. HUGO II 312, et apud Mureau et Nancy St. Joseph.

CRECY Sta. Margareta

Cressiacum, Crisseium, Crisiacum, Cressy.

Com. Brecy-Brières, Arr. Vouziers, Dép. Ardennes, Dioc. Reims.

Parthenon, fundatus et dotatus ante annum 1137 ab Aleyde de Grand-pré, Henrico Le Roux et Odino d'Aultry. Hugo putat sorores canonice Bellaevallis, in Bois-les-Dames antea degentes, eo circa annum 1137 fuisse translatas²⁶⁾. Auctor vero quidam modernus autumat, asceterium iam formatum eo circiter anno expostulasse regulam norbertinam²⁷⁾, cui sententiae et nos favemus. Crécy probabiliter primitus secutus est normas abbatae Montis Sti. Petri, ideo Ordinis Sti. Augustini, postea vero exemplum abbatae Bellavallis sequens, Ordini nostro se adiunxit. Anno 1137 dominium loci confirmatur Bellaevalli²⁸⁾. Occurrit in catalogis ULVS tamquam „Chrissein sorores“, quod manifestat, hanc domum diutius exstitisse quam cetera asceteria in Gallia. Anno 1225 numerus monialium restrictus est ad decem, quod decretum an. 1280 iterum est

²⁵⁾ Videtur confusio cum Bonneval, prioratu quondam abbatae Flabonismontis, et cum multis aliis coenobiis huius nominis (cf. COTTINEAU).

²⁶⁾ II 817.

²⁷⁾ MARTIN CPL p. 8.

²⁸⁾ HUGO I prob. 204.

inculcatum. Saec. XIII et XIV ibi erat praepositus et prior. An. 1288 adhuc floruit, sed paulo post videtur desiisse et versus in prioratum simplicem, cuius detentor tum prior, tum praepositus solebat appellari. Saec. XVI bis occurrit in documentis tamquam abbatia²⁹⁾, sed videtur esse error. Saec. XVI habuit priores commendatarios. 1624 unitur mensae abbatiali Bellaevallis, a qua ceteroquin semper dependebat. Anno 1679 peracta est unio prioratus Seminario Maiori Remensi, quod in praxim deductum est tantum post mortem ultimi prioris commendatarii, scilicet anno 1708. Abhinc fuit praedium. Supersunt aedes, sed non ecclesia.

Archivalia: Arch. Dép. des Ardennes, Sér. G; Fonds du Grand Séminaire. (Non classé.)

Litteratura: HUGO I 264, 561, II 817 — WAEFELGHEM 70, 281 — CHEVALIER 823 — COTTINEAU 912 — *Epistolae Gervasii Abb.*, Cod. Rawlinson 73 — *Gall. Chr.* IX 180, 322 — ROBERT *Temp. Cl. R.* xxx — O. GUELLIOT, *Notice sur le prieuré de Crécy, près de Vouziers* (Rev. Champ. Brie IV, 1878, 401/13) — D. NOEL, *L'Abbaye de Crécy, de l'Ordre de Prémontré, au diocèse de Reims, son origine et sa ruine*. (Echo de Givet 1875, t. à p).

L'ETANCHE Annuntiatio B. M. V.

Stagnum, Stanchium, Stanchia, Stancnum, Piscina. — L'Etange, Lestainge, L'Estanche.

In solitudine situm com. Deuxnouds-aux-Bois, prope Hattonchatel. Dép. Meuse. Dioc. Verdun. Vitetur confusio cum asceterio O.Cist. eiusdem nominis in dép. Vosges.

Abbatia. Secundum traditionem non probatam, fundatio facta est verus annum 1144 ab Alberone de Chiny et Bertrando Le Loup, et nepote eius Alberto domino de Faverolles³⁰⁾. Hugo asserit, monasterium et ecclesiam fuisse dedicata an. 1147, quod vero non probatur archivis subsistentibus. Prima charta est anni 1157, ex qua patet monasterium initio fuisse duplex. Ceteroquin de sororibus nihil scitur omnino. Abbatia constructa est per Philippum abbatem Bellaevallensem, qui ad novam plantationem transiit. Inde Stagnum habebatur abhinc ut filia illius ca-

²⁹⁾ GUELLIOT 408 n. An. 1661, prior quidam commendatarius sibi vindicavit titulum „abbatis de Crécy“.

³⁰⁾ Fundatio ante annum 1144: MGH SS X 513. — Faverolles fuerat nomen loci primitivum.

noniae. Ecclesiae incorporatae et administratae: Creue, St. Maurice (1277), et prioratus in Benoitevaux, de quo supra suo loco. Patronatum habuit in Woël. Confirmationes pontificiae 1180, 1194, 1213, 1278. Possedit refugium in St. Mihiel. Fuit semper paupera et modica; a saec. XVII videtur numquam habuisse plus quam octo religiosos (1682: 7; 1698: 6, 1790: 7).

Reditus 7578 Librarum. An. 1626 adiungitur Congregationi Antiqui Rigoris, numquam fuit commenda. Ab an. 1600, et 1743 construuntur novae aedes, ecclesia terminatur an. 1770. An. 1632 devastata omnino, tunc omnia fere archiva antiquiora perierunt, canoniam per quinquennium mansit desolata. Anno 1628 separatio mensarum, quae revocatur postea, sed renovatur an. 1743. An. 1790 suppressa, aedes et ecclesia supersunt tamquam praedium; post destructionem sub bello 1914/18 sunt restructa. Ecclesia nunc est horreum.

Archivalia: Arch. Dép. de la Meuse, Bar-le-Duc: 29 H 1/13 (1255 documenta). Ibid. Sér. B 27, 46, 72, 100, 109/10, 122, 176, 182, 193, 219, 222, 224, 225, 243, 249, 258, 260, 274, 290, 296, 300, 388, 413, 447/49, 482, 492, 505, 539, 683, 900, 938, 1017, 1041/50, 1209; F 106, XI, an. 1157/1853; Q 821/23 — Arch. Dép. Metz J 805 — Arch. Dép. Nancy B 436, 475, 480, 6312 — BMun Bar-le-Duc MS 149, MS 212 — BMun St. Dié MS 94 — Bn Paris Coll. Lorraine t. 721 f. 46, Coll. Moreau t. 128 p. 151 — BMun Verdun MS 409 (Invent. Chartarum 1657/1711, Chronicon s. XVII) — Arch. Dép. Calvados H 18, 24.

Fontes et Litteratura: HUGO II 837, pr. 512/19 — WAEFELGHEM 147 — BUFFET 20 — CALMET *Hist. Lorr.* VII, ii, lxxij/lxxx — *CatMSSBDép.* XXIV 493, XLIII 254, 675 — *CatMagny* nr. 1824 — CHEVALIER 1048, 3002 — CLOUET (v. Verdun St. Paul) II 246 n. 3 — COTTINEAU 1079 — DARAS 66 — DELCAMBRE I 215, III 107, IV 232 — DHGE I 1420 (Albéron de Chiny) — *Dict. Top. Meuse* 80 — DURIVAL II 310 — DUVERNOY nr. 229 — *Form Pr.* 223 — *Gall. Chr.* N XIII 1340 — GOOVAERTS I 79, 102, 133, 548, 565, 643; II 82, 241; III 26, 68; IV 154, 181 — GROSDIDIER CACB nr. 70 — JAFFE 13699 — LAUER I 435 — LECESTER 48 — LESORT cf. ind. 483 — LONGNON *Pouillés* V 359, 387 — MARTIN CPL passim — MEINERT I 418 — DES ROBERT *Sc. Lorr.* 8228/34 — ROBINET/GILLANT III 673/89 — VALVEKENS ACG 1498, 35 — IDEM *Chap. G. Despr.* cf. ind. — G. CLANCHE, *Décès et sépulture de Nicolas Rouyer, abbé d l'Etanche 1765* (BSArLorraine 1936, p. 223) — J. DENAIX, *Hattonchâtel*, Verdun 1950, 31/35 et passim — C. E. DUMONT, *Histoire des monastères de l'Etanche et de Benoitevaux*, Nancy 1853, nova ed. ibid. 1888 — *Journ. SAr. Lorraine* XLVII (1898) p. 58/59.

Series abbatum (Si non aliter notetur, sec. ROBINET-
GILLANT)

Philippus ante 1144/50 antea abb. in Belval	Joannes Damel 1493—1500 simul abbas Salinaevallis
Otto 1174	Georgius de Vannes 1500—12
Petrus ante 1180 ³¹⁾	Desiderius Vignon 1512—20
Bonardus 1180 cf. Jovilliers	Ascelinus Guerrin I 1520—42 res.
Gerardus ca. 1186/94	Ascelinus Guerrin II sive Valère 1542—53
Herbertus 1197 ³²⁾	Germanus Tricard 1553—76
Anselmus 1212 ^{32a)}	Desiderius Collot 1576—88
Warnerus 1240	Thomas Jeanon 1588—93 res.
Joannes 1259/60	Firminus la Trompette 1596—1626
Theobaldus 1267/78	Joannes la Trompette 1626—70 res.
Nicolaus —1281	Macarius Guinet 1670—72 res.
Joannes 1281—	Dominicus Callot 1672—84
Nicolaus 1298 ³³⁾	Edmundus Maclot 1685—1711
Jacobus 1322/25 ³⁴⁾	Joannes F. J. Boucart 1711—49
Gerardus 1339/71 ³⁵⁾	Nicolaus Rouyer 1750—65
Andreas 1385/1404	Stephanus Thenaudel 1765—86
Waltrinus de Manicourt 1404/07	Joseph Prélat 1786—90
Joannes d'Amance 1407/31	
Rolinus 1435	
Michael Lambault 1467/82	Inseri nequit:
Joannes de Molley 1484/85	Simon (Ob. Praem. 5. XI)

ETIVAL St. Petrus

Sti-, Sty-, Estivagium, -vaïum, Stiva Vallis. — Hêti-, Asti-, Sti-, Sty-, Eti-, Ete-, Este-, Esti-, Estyval, -vay, -vail, -vai, -vais, -vaix, -vaus, -vaig. (Germanice: zu Stive, Stiffey, Stifey) — Vitetur confusio cum asceterio OSB eiusdem nominis (Dép. Somme).

³¹⁾ Ob. Praem. 8. VIII.

³²⁾ Des ROBERT 8229.

^{32a)} MIGNE PL t. 216 c. 723.

³³⁾ Ibid. 8232.

³⁴⁾ Ibid. 8233.

³⁵⁾ Ibid. 8234.

Cant. de Raon-l'Etape, ad flumen Valdange, prope Senones. Dép. Vosges. Dioc. Toul, dein St. Dié.

Abbatia percelebris. Fundata est medio saeculo VII a Sancto Leudino pro monachis sub regula Sti. Columbani, postea Sti. Benedicti militantibus. Anno 884, Carolus Crassus rex Stivagium dedit abbatae Andlaviensi³⁶⁾, cuius fundatrix Sta. Richardis in locum Benedictinorum ibi substituit canonicos saeculares. Collegiata haec a praeposito erat gubernata, ad nutum abbatissae Andlaviensis. De cuius consensu, in locum saecularium veniunt canonici regulares Ord. Praem. ex Flabémont, anno 1140. Initio monasterium duplex, de cuius monialibus vide sub sequenti. Abbatissa Andlaviensis ampla sibi reservavit iura in Stivagium, praesertim circa temporalia. Habuit ibi, verbi gratia, ius investiturae, etsi postremo restrictum, ad annum usque 1685. Abbas Stivagiensis tenebatur quotannis celebrare missam in Andlau, in festo SS. Petri & Pauli, et debuit concomitari abbatissam itinerantem ad Curiam Imperialem. De iuribus abbatum Stivagiensium, qui iam ante annum 1300 erant infulati, in canoniam Hohenburg vide infra apud Montem Stae. Odiliae. Parochiae incorporatae et administratae: Etival (altare parochiale „bassae curiae“ ad B. M. V. in capella quadam ecclesiae abbatialis) cum filialibus Nonpatélize, St. Rémy, St. Michel, La Bourgonce, et Neuveville-lès-Raon; Montreux cum filiali Nonhigny, Doncières cum Xafféwillers; prioratus in Weinbach³⁷⁾ et in St. Gorgon³⁸⁾. Abbatia medio aevo in modum castri erat munita et cincta moenibus. Anno 1569 omnino combusta, an. 1646 iterum devastata et exspoliata est. An. 1627 adiuncta est Congregationi Antiqui Rigoris. Reditus annui: mensa conv. 2000, abbatialis 2500 Libr.³⁹⁾. Separatio mensarum anno 1611. Status personalis 1698: 11, 1768: 29 rel., 1790: 10 DD residentes, 8 extra, 5 clerici et 6 conversi. Ch. L. Hugo abbas celeberrimus, historiographus Ordinis, instituit prelum in canoniam an. 1712, et movit processum contra episcopum Tullensem, statuens Stivagium a saeculo esse abbatiam nullius, ab ordinario plane independentem. Quo processu fauste finito per elevationem ipsius ad dignitatem episcopalem episcopus Tullensis, post mortem eius,

³⁶⁾ Andlau, abbatia imperialis canonissarum saecularium in Alsatia. Vide COTTINEAU 98.

³⁷⁾ Iuxta Kaysersberg in Alsatia. Patronus capellae erat St. Michael. Saec. XIV, Weinbach sive Wimbach erat curia, s. XV prioratus. Numquam videtur tamen fuisse conventualis. Vitetur confusio cum monasterio FF. O. Min. Cap in eodem loco, ab abbate Stivagiensi fundato.

³⁸⁾ Vide de eo infra apud Mont St. Odile.

³⁹⁾ Secundum LECESTRE, redditus universim erant 13709 Librarum.

processu renovato praevaluit, et omnia redegit in cassum. Anno 1747, mensa abbatialis Stivagii unita est sedi Tullensi, post creationem sedis Sti. Deodati vero an. 1777 ad illum transiit. Disciplina regularis in hac canonia videtur semper fuisse bona. Sacc. XVIII eriguntur novae aedes speciosae et vastae, sed non perficiuntur. An. 1790 canonia suppressa est. Bibliotheca, quae erat celebris (7145 voll.) nunc est in BBMun Epinal et St. Dié. Substitit ecclesia pulchra sacc. XII, cum choro gothico. Nunc est parochialis. Anno 1944 diruta, iam reconstruitur ad modum pristinum. Aedes claustrales partim supersunt, sed totaliter in privatas habitationes sunt commutatae.

Archivalia: Arch. Dép. Vosges, Epinal: XVII H 1/72 (67 fasc. et 6 registra, universim 1976 documenta) — Arch. Dép. Haut Rhin, Colmar 1 fasc. (1615/1791) — Arch. Dép. Meurthe & Moselle, Nancy: H 343, 1405; B 4204, 7222, 8440, 8527, 8612, 8637, 8693, 8726; G 1 bis (V 189). Ibid. *Actes Ferry IU* et *Cat. Actes Thiébaut II* cf. indd. — Arch. Dép. Calvados H 18 — Bayr. Staatsbibl. München MS 1897 (*Chronicon Mrii. Stivag.*) — Mairie de St. Dié: Fonds Etival — BMun Nancy MS 539/41, MS 1786 (Necrologium), MS 1787 Historia abbatiae, MS 1788: cartularium, MS 2182 item copia. — BN Paris Coll. Lorraine t. 284 f. 32, t. 617. Ibid. FL 17 142 f. 195, nouv. acqu. lat. nr. 298: Obituarium — BMun St. Dié MS 71 (Catal. Bibliothecae 1739); MS 94 f. 149; Cartularium (Fonds Ferry) — BBAbbaye de Frigolet: Reg. Professionum.

Fontes et Litteratura: LAIRUELZ 392/93 — HUGO II 889 prob. 538/59 — WAEFELGHEM 84, 376 — BENOIT *Inscr.* 67/79 — CALMET *Hist. Lorr.* VII ii. lxxv/lxxvii — *Cat. Fact.* VI 115 — *Cat.MSSBDép* III, IV, XLIII cf. indd. — CHEVALIER 1052 — COTTINEAU 1079 — DARAS 58 — DELCAMBRE I 215 — *Dict. Top. Vosges* 149 — DRIHV IV 243/45 — DURIVAL II 189 — *Gall. Chr.* N XIII 1427 — GOOVAERTS I 17, 26, 39, 62, 284, 420, 537, 643; II 46, 109, 113, 137; III 16, 21, 110/29, 166; IV 209, 268 — ISAD *Vosges* G cf. ind. — ISAD *Vosges* H xvi/xvii, 135/73 — JAFFE 8109, 9128, 14 573 — LAUER I 485 — LECESTRE 48 — LEPAGE *Dép. Vosges* II 205/07 — IDEM *PDToul* 185 — *Lett. com. Jean XXII* cf. ind. — LONGNON *Pouillés* V 316 — LOUIS *Dép. Vosges* VII 270/72 — MABILLON *Ann.* I 462, 506, III 260, 678 — MARTENE/DURAND *Uoy. Litt.* I 2. 136 — MARTIN *HD'Toul* cf. ind., de abbate Hugo II 457/83 — MEINERT I *Champ. Lothr.* 198 — LE MERCIER LA MORIERE cf. ind. — MIGNE PL t. 179 c. 524, t. 180 c. 1274, t. 201 c. 1098 — MOLINIER 218 — DE PANGE nr. 1371 — PERRIN 112 — PHILIPPE *Ch. p.* cf. ind. 208 — PICART cf. ind. — POTTHAST 7456 — PRESSUTTI 5594 — RAMACKERS *Urk. Nancy* 134 — DES ROBERT *Sc. Lorr.* 8188/92 — SCHOEPFLIN, *Alastia Diplomatica* I 316, 685, 861, 941 — STEIN 1278 — A. BENOIT, *L'Abbaye d'Etival, sa bibliothèque, ses manuscrits, ses archives* (BSPHilomVosg X 1884/85, 79/92) — E. DIDIER/LAURENT, *Correspondance de l'Abbé Hugo d'E. avec le nonce de Lucerne, D. Passionci 1723/26* (ibid. XXVII, 1901/02, 5/30, t. a. p, St. Dié 1902) — A. DIGOT, *Eloge historique de*

Ch. L. Hugo (*MSroyale Sc. Lettr. Arts Nancy*, 1842, 100/69) — P. M. FAVRET, *Inventaire de l'Abbaye d'E. 1791* (*Revol. Vosges* VI, 1912/13, 227/52) — G. DURAND, *Eglises Romanes des Vosges*, Paris 1913, 213/22, cf. ind. 391 — Ch. FONTAINE, *Recueil de différents monuments du diocèse de St. Dié*, St. D. 1875, I 15/16 — D. GAZEAU, *Etival* (*Le Catholicisme*, Paris 1953, IV 598/99) — J. GERARD, *Un moine sous la révolution: le dernier procureur de l'Abbaye d'Etival*, Medard Coutat 1750/1836 (*Pays Lorrain* XXX, 1938, 76/82) — M. C. IDOUX, *Rélatons d'Etival avec les monastères alsaciens d'Andlau et de Hohenburg* (*AnSEDép. des Vosges* LXXXIX, 1913, 1/108, t. à p. Epinal) — A. JEROME, *Testament de Ch. L. Hugo* (*BSPPhilom. Vosg.* VI, 1880/81, 10/17. T. a p. Nancy 1896) — IDEM, *Une épisode de l'histoire d'Etival. L'union de la mense abbatiale à Evêché de Toul 1739/47* (*MAcStanislas* Nancy 1896, 94/140) — H. LAMY, *Requête de l'abbé Hugo au Souverain Pontife lors du conflit de la juridiction 1727* (*Anal. Praem.* XII, 1936, 79/82) — MATTER, *Notice sur les abbayes d'Etival... et 3 manuscrits de la bibliothèque de St. Dié* (*Rev. d'Alsace*, Colmar 1852, p. 49) — M. de MEULEMEESTER, *Deux documents concernant l'abbaye d'E. à la Bibl. de St. Dié*, (*Anal. Praem.* III, 1927, 194/99) — F. PETIT, *Le Rev. Père Epiphane Louys, abbé d'E.* (*ibid.* XXIV, 1948, 132/57) — A. PHILIPPE, *La pierre tombale de l'abbé d'Etival, Demenge II (1356/87)* in: *BSE Vosges* I (1920) 49/51 — IDEM, *Le sanctuaire de l'église abbatiale d'Etival, sa date et ses auteurs* (*Bull. Mon.* 1931, 113/16 et *Congr. Arch.* 1934, 154/63) — Ch. ROUSSEL, *Episode de l'histoire de Etival 1739/47* (*Semaine Relig. de St. Dié* 1926, pp. 100/04, 108/09) — J. VACANT, *La Bibliothèque du Grand Séminaire de Nancy*, Nancy 1897, pp. 9, 44/45, 50/55, 61/55, 71, 78/81, 97 — *Journ. SArLorraine* 1852, 129/39; 1868 230/35; 1869 14/15; 1899 82, 83 — *Recueil Docum. SArLorraine* 1862 102; 1893 cf. table 350 — *RevHLorraine* LXXX 1936 121.

Series abbatum (ISAD Vosges H II xvij)

Gilbertus 1147	Gerardus de Ville 2 ^o 1312—28
Hugo 1150/58	Dominicus de Ramberviller
Raimbaldus 1161/68	1328—36
Walterus 1168—77	Albertus de Onville 1336/37
Warnerus 1177/87	Theodoricus du Moulin 1338/41
Aubertus 1203	Petrus 1341—56
Hugo 1222	Dominicus de Nancey 1356—87
Theodoricus 1266/78	Gulielmus Malhoste 1387/1421
Philippus 1280/90	Dominicus de Midrevaux 1437/50
Gerardus de Ville 1 ^o 1291—1310	Gerardus d'Essey 1461—81
res.	Petrus de Corsieux 1481—85
Simon 1310—12	Franciscus Fagnozel 1485—1515

Joannes Féal 1515—16
 Desiderius Banviet 1516—43
 Antonius Nic. Saffroy 1554
 Joannes de Maizières 1554—81
 Antonius Doridant coadj. 1575,
 abb. 1581—1609
 Desiderius Frouart coadj. 1603,
 abb. 1609—17
 Joannes Frouart 1617—55
 Hilarion Rampant 1656—63
 antea abb. in Justemont
 Epiphanius Louys 1663—82
 Simeon Godin 1682—1723
 Carolus Lud. Hugo 1723—39
 abhinc episc. Tullenses:
 Scipio Hier. Bégon 1739—53

Claudius Drouas 1754—73
 Steph. Fr. Xav. de Champorcin
 1773—77
 item episc. Sti. Deodati:
 Barthol. L. M. de Chaumont de la
 Galaizière 1777—90
 (cf. Genlis)

Inseri nequeunt:
 Geraldus 11..
 Hamandus 11..
 Nicolaus 12.. 20. I
 Widericus 12.. 24. VIII
 Stephanus 12.. 19. IX
 Richerus 12.. 15. XI
 Lisiardus 12.. 13. XII

ETIVAL Sta. Odilia

Les fins des Dames, La Chapelle-aux-Dames.

Parthenon juxta abbatiam praecedentem, quadrante distans. De historia eius nihil scitur, probabiliter initio saec. XIII interiit. Capella eius, quae postea facta est locus peregrinationis, exstitit usque ad revolutionem.

Cf. Arch. Dép. Vosges XVII H 2, p. 123 (descriptio capellae saec. XVII) et HUGO.

FLABEMONT Assumptio B. M. V.

Fle-, Flo-, Flabonis Mons, -bonus Mons, -bemons. — Flabue-, Flebue-, Flabeu-, Fleube-, Flebili-, Flabo-, Flave-, Flabieu-, Fleibue-, Flabon-, Flabou-, Flabel-, Flaibel-, Flabues-, Flasel-, Flable-, Flabesmont.

Com. de Tignécourt, cant. de Lamarche, arr. Neufchâteau, Dép. Vosges. Dioc. Toul, nunc St. Dié. Quondam sita erat in territorio dicto „Barrois mouvant“.

Abbatia fundata inter annos 1132 et 38 a Guidone d'Aigremont, e familia dominorum de Deuilly. Filia de Belval, mater de Etival, Clara-vallis (Circ. Gasconiae) et Bonfays, Initio mon. duplex; de sororibus vide sub sequenti. Fundata est in colle vicino, paulo post translata est in lo-

cum definitivum, qui antea appellabatur Baigneval. An. 1140 confirmatio episcopalis, pontificia an. 1148 et 1188. Ecclesiae incorporatae et administratae: St. Julien 1161, Tignecourt, Crainvilliers 1163, Sérocourt, Frain, Mandres 1239, Ozainvilliers, Fauconcourt, Tilleux, Dombasle-en-Xaintois, Marainville, Xercelle 1238 (postea destructum), et prioratus Bonneval⁴⁰). Anno 1500 abbates infulantur. Anno 1634 aggregatio ad Congr. Antiqui Rigris.

Eodem tempore monasterium bellis devastatum est. Reditus mensae abb. 3500, conv. 2000 Libr. 1697: 6 DD, anno 1790, in actu suppressionis, 11 religiosi. Tunc 2278 volumina aderant in bibliotheca. Aedes abbatae, medio saec. XVIII sumptuose restructae, sunt quoad maiorem partem deletae. Subsistunt porta maior, una ala hospitii et stabula. Pulchra cathedra ecclesiae nunc est in Halor.

Archivalia: Arch. Dép. Vosges, Epinal: 73 chartae et 524 documenta, 2 manualia s. XVIII. — Arch. Dép. Meurthe & Moselle, Nancy: H 478, 1086; B 436, 480, 1935, 4204, 4415, 12 056, *Cat. Actes Thiébaud* II cf. ind. — Ibid. Sér. CC de incendio 1619) — Arch. Dép. Calvados H 18 — Arch. Dép. Orne H 1057, 1087 — BN Paris FL 17 048 p. 585, Coll. Lorraine t. 284 f. 88 — BMun Nancy 992/VIII 1/14.

Fontes et Litteratura: HUGO I 653, pr. 546/59 — WAEFELGHEM 86, 376 — BENOIT *Inscr.* 79/87 — CALMET *Hist. Lorr.* VII, ij 82 — *Cat. Fact.* VII 606 — *Cat. MSSBDép* XXXVIII 448, XLVIII 210 — COTTINEAU 1146 — DARAS 60 — DELCAMBRE I 216, II 178, IV 233 — *Dict. Top. Vosges* 160 — DRIHV III 28, 33, VII 7 — DURIVAL II 377 — *Form. Pr.* Nr. 131, 223 — GAIN Nr. 812 — *Gall. Chr.* N XIII 1133 — GOOVAERTS III 111, IV 72 — GROS-DIDIER CACB cf. ind. 148 — ISAD *Meurthe & Moselle* H I 116 — ISAD *Vosges* G cf. ind. — item H xix/xx, 173/92 — JAFFE 9230, 16 162 — LAUER II 492 — LECESTRE 48 — LEPAGE *Dép. des Vosges* II 212/13 — IDEM *PDToul* 136/37, 149, 185 — LESORT cf. ind. 470 — LONGNON *Pouillés* V 315, 322 — LOUIS VII 281 — MARTIN CPL passim — IDEM *HDToul* cf. ind. — MIGNE t. 180 c. 1332; t. 204 c. 1313; t. 216 c. 170 — PHILIPPE *Ch. p. Dr.* 2, 18 — PICART cf. ind. — POTTHAST 3876, 7265 — PRESSUTTI 5023 — Des ROBERT *Sc. Lorr.* 8193/8201 — E. COSSIN, *Le huitième centenaire de l'Abbaye de F. (Bulletin Paroissial Vosgien, Déc. 1938 - Mars 1940)* — Ch. GUYOT, *Une épisode de l'histoire de Flabémont (AnSE Vosges LXVI, 1890, 151/75)* — A. PHILIPPE *Anciennes cloches Vosgiennes XIXVIII siècles*, Epinal 1925, p. 28 — *BSArLorraine* 1912 p. 162/65 — *Journ. SArLorraine* 1898, 193/98 — *Recueil Docum. SArLorraine* 1893 cf. table p. 352.

⁴⁰) Vide *MSArLorraine* LX, 1910, 106/218. Sacc. XII datur Flabonismonti a canonia Hérival OSA, cui redditur anno 1311. Non videtur fuisse conventualis tempore O. Praem.

Series abbatum (nisi aliter notetur, sec. ISAD Vosges H II xix)

Stephanus 1140—80	Gulielmus 14. . ⁴³⁾
Hugo 1183—ca. 1201	Simon de Malzeroy 1409/35
Galterus 1204/13	Joannes de Marey 1435—50 antea abb. in Rengéal
Albertus 1214/19	Desiderius Legrand 1450—68 antea abb. in Bonfays
Cono 1224	Joannes de Sérocourt 1468 —
G... 1232	Joannes Baretti 1473/78
Nicolaus 1238/39 ⁴¹⁾	Antonius Miquel 1479—ca. 1500 ⁴⁴⁾
Hugo 1249/53	Joannes Pasel ca. 1500—26 res. iam antea coadj.
Joannes 1255/56	Annas du Chastelet 1526—90 ⁴⁵⁾
Hugo 1259/ante 1262	Nicolaus Roussel 1590—96 res.
Nicolaus 1273	Renatus du Chastelet 1596—98
Albericus 1276	Jacobus Jourdeul 1598—1610 ⁴⁶⁾
Joannes 1289/93	Carolus de Vaudémont 1610—12 ⁴⁷⁾
Gerardus de Sérocourt 1303/24	Franciscus Brunesseaux OSB 1612—37 ⁴⁸⁾
Richardus de Malevaux 1330/42 postea abb. in Metz et in Belval	simul abb as in Rengéal
Joannes de Chatenoy 1344/46	Philippus de Landres 1620 coadj., abbas 1638—44
Richardus 1346/56	Sebastianus Collignon 1644
Joannes 1356 ⁴²⁾	Laurentius Brisacier 1644—90 ⁴⁹⁾
Hugo de Fouchecourt 1374/83	
Godefridus de Lamarche 1388/99	

⁴¹⁾ Des ROBERT 8194.

⁴²⁾ Arch. Dép. Vosges XVII H 2, 7.

⁴³⁾ Obiit die 22a nov. saec. XV, secundum necrologium loci. Cum alibi ei vix sit locus hoc saeculo, optime hic inseri potest.

⁴⁴⁾ Sic secundum GUYOT. — HUGO: —1527, Joannes Pasel 1527—39.

⁴⁵⁾ GUYOT. — Opprimendo Joannem Pasel, Annas vi se intrudit an. 1526, sed confirmationem regiam anno tandem 1539 obtinuit, id est post mortem Joannis. Conventus tunc canonice elegit Joannem Merot, qui tamen non obtinuit possessionem.

⁴⁶⁾ Abbas iste erat pro spiritualibus tantum, et „confidentarius“ Joannis du Chastelet, qui temporalia detinuit.

⁴⁷⁾ Puellus fuit sexennis, nihilominus bullas a Curia Romana obtinuit (GUYOT).

⁴⁸⁾ Transiit ad Ordinem Praem. Ab anno 1634 exclusive vixit in Rengéal.

⁴⁹⁾ Secundum GUYOT, Sebastianum Collignon secutus est Carolus Brisacier commendatarius, quod videtur esse confusio cum Laurentio avunculo.

Jac. Carolus Brisacier 1690—1706

Nicolaus Brisacier I 1707—28

Carolus Crolot coadj. 1708,
abb. 1728—40

Nicolaus Brisacier II 1740—50

Car. Philippus Le Bègue de Nonsard
1750—90 (cf. Bonfays)

FLABEMONT

Grangia Dominarum, La Grange-aux-Dames (vitetur confusio cum Metz Ste. Croix)

Parthenon non longe a canonica praecedenti, ortus per translationem sororum illius post annum 1180. Anno 1213 adhuc florebat. Saec. XIII periit.

Quoad omnia vide apud praecedentem. Cf. HUGO I 664 et 763 — *Gall. Chr.* N XIII 836.

FREISTROFF B. M. V. et St. Gangolphus

Nomen loci verum et primitivum est Freisdorf.

Prope Bouzonville (Busendorf), a quo una leuca distat, arr. de Boulay (Bolchen); Dép. de la Moselle, dioc. Metz.

Abbatia fundata an. 1130 tamquam canonica a Wirico de Walcourt⁵⁰), sub paternitate de St. Pierremont. Non est quidem certum, utrum fuerit OSA an O. Praem. Factum, quod in instrumento confirmationis foundationis iam peractae, an. 1130, Stephanum de Bar episcopus Metensis stipulatur ut abbates Freisdorfenses obediant abbati Sti. Petrimontis, ut Cistercienses solent oboedire abbati suo Generali⁵¹); innuit in actu foundationis regulam Praemonstratensem non fuisse praevisam. Tamen videtur nobis probabile, Petrimontem, sicuti eodem tempore in Belval et alibi, illam mox ibi introduxisse. Cum secundus abbas Freisdorfensis, Simon, temporalia male administraret, una cum conventu est expulsus, et moniales O. Cist. ei sunt substitutae. Quae cum mox secessissent machinationibus Simonis, circa annum 1200 Freisdorf datum est Praemonstratensibus ex Justemont, et ex Sta. Cruce Metensi. Anno 1208, his iterum eiectis, revertuntur virgines Cistercienses, insistente Matthaeo duce Lotharingiae. Monialium iura contra Stam. Crucem Metensem a Bertrando.

⁵⁰) Vide vol. I 119.

⁵¹) *Gall. Chr.* XIII 943. Quae insolita stipulatio aliquos auctores induxit ad opinionem, monasterium iam tunc fuisse fundatum pro monachis Ord. Cist., sed immerito. St. Pierremont habebatur ut caput Congregationis cuiusdam canonicorum OSA. Congregationes istae saec. XII libenter constitutionem Cisterciensium imitaverunt, quae et in nostro casu designabatur ut exemplum sequendum.

episcopo Metensi confirmantur⁵²⁾ Anno 1460, in locum monialium veniunt monachi Cistercienses, qui abbatiam tandem pacifice incolunt usque ad annum 1790.

Archivalia: Arch. Dép. de la Moselle, Metz, H 681/95 — Instrumentum foundationis in Arch. Dép. Nancy, Trésor des chartes, Abbaye d'Orval . . . nr. 58.

Litteratura: Fontes Ordinis nesciunt. HUGO II 783 — BACKMUND, *Neuere Forschungen* (Anal. Praem. XV, 1939, 69) — BEYER/ELTESTER/GOERZ, *Urkundenbuch* cf. ind. — CALMET *Hist. Lorr.* II preuves 294 — FABRE *Lib.Cens.* 174 — *Gall.Chr.* N XIII 943 — JANAUSCHEK 279 — *Reichsland* III 313.

HAMEWILLER St. Blasius

Hamerivilla, Haméwillers, Hamerwiller. La Grange-au-Bois, Schurholtz.

Medio inter Neufchef et Knutange itinere, quondam in medio silvarum, prope Thionville. Dép. de la Moselle, Dioc. Metz.

Parthenon. Data est haec curia abbatiae Justimontis anno 1153 a Joanne abbate Sti. Huberti O. S. B. in Belgio. Inter hunc annum, et an. 1184, sorores Justimontis eo sunt translatae⁵³⁾. An. 1206 floret, post annum 1224 non amplius occurrunt ibi sorores. Iterum fit curia. An. 1582 ibi existit adhuc „une eglise avec ung petit cloistre“⁵⁴⁾. Tamen religiosi videntur ibi non resedisse. Saec. XVII ibi commoratur eremita ad nuntum abbatibus. Saeculo sequenti, capella et aedes collabuntur in ruinas. Loco earum, anno 1862 erecta est nova capella in honorem B. M. V. ad Nives.

Archivalia: vide Justemont. Idem dic de Litteratura.

Litteratura: Specialia: HUGO I 797, 959 — WAEFELGHEM 108 — COTTINEAU 1376.

JANDEURES Assumptio B. M. V.

Jen-, Jan-, Jain-, Gendoria(e), Jeanduria, -dures, -deures, -dheurs, -deres, -doires, Gendore, Jean d'Heurs.

Com. Lisle-en-Rigault, prope Bar-le-Duc versus austrum. Dioc. Toul, nunc Verdun, Dép. de la Meuse. Quondam situm in territorio dicto „Barrois mouvant“.

⁵²⁾ *Reichsland Elsaß Lothr.* III 313.

⁵³⁾ Non vero sorores Stac. Crucis Metensis, ut primo autumat CALMET. Probabiliter quoad moniales, eadem separatio secundum nationes est peracta, qualis apud canonicos (vide infra apud Justemont et Metz Ste. Croix.).

⁵⁴⁾ Cartul. Justemont (BB. de Mondaye) II 127.

Abbatia. Partem huius allodii Walfridus castellanus Barrensis concesserat abbati de Beaulieu-en-Argonne OSB. Theodoricus eius filius tradidit residuam partem abbati Sti. Leonis Tullensis, ad construendum ibi coenobium, quod confirmavit filius suus, Gerardus, anno 1126. Verum Sibaldus abbas Sti. Leonis foundationem non fecit, sed ante annum 1140, transmisit totam possessionem per manus Henrici episcopi Tullensis Herberto abbati Regiae-vallis, cui etiam concessit abbas Belliloci suam partem, a Walfrido donatam, Anno 1143 fundatio novae canonicae erat perfecta. Erat filia de Riéval, monasterium duplex, sorores mox transferuntur in Plainemont, de quo infra. Confirmationes pontificiae an. 1147, 1180 et 1200. Ecclesiae incorporatae et administratae: Jandeures St. Christophe, Contrisson 1170, Andernay ca. 1202, Combles 1187, Vassin-court, Ville-sur-Saulx cum filiali Lisle-Rigault, et Gravières (quam amisit ante saec. XVI, sicut Chamboré). Venerationi ibi exponebantur reliquiae Sti. Christophori. Incendia an. 1405 et 1778. Possedit, ab an. 1723, altam et bassam iustitiam. An. 1535 monasterium splendide reconstruitur, vocabatur tunc miraculum artis in opere gothico, capitulum erat „totius Ordinis pulcherrimum“⁵⁵). Reditus an. 1790: mensa abb. 6903, conv. 5079 Libr.⁵⁶). Status personalis: An. 1561: 6 DD, 1623: 9, 1724: 10, 1752: 8 DD et 1 conversus, et 5 ad extra; 1790: 7 DD, 1 conv., 4 ad extra. Abbatia in bello an. 1556 expoliatur, magna pars archivi tunc periit, quod iterum accidit an. 1778. An. 1634 se adiungit Congregationi Antiqui Rigoris. An. 1724/42 construitur novum monasterium opera fr. Nicolai Pierson, architecti ex Ordine⁵⁷), et ab an. 1742 nova ecclesia. An. 1790 suppressum est, in bibliotheca tunc erant 325 volumina. Ecclesia mox deletur, monasterium fit castellum, et datur a Napoleone Imperatore mariscalco Oudinot. Supersunt duae alae, satis elegantes et decorae aspectu. Altare maius nunc est in Lisle-en-Rigault.

Archivalia: Arch. Dép. de la Meuse, Bar-le-Duc: 27 H 1/3 (108 docum.); B 682, 699, 742, 750, 800, 864; C 116, 655, 677, 2177, 2179, 2180; 3 G 38; L 1845; Q 813 — Arch. Dép. Meurthe & Moselle, Nancy: Cartul. 1147/1314 (B 479), B 291, 436, 475, 476, 480, 1499, H 1276 — Arch. Dép. Orne H 1059 — BMun Bar-le-Duc: MS 90 (Historia canonicae auct. M. SERVAIS), MS 149 — BMun Nancy MS 995/III 48 Necrologium — BN Paris FF Nouv. Acqu. 7425 pp. 154/89; Coll. Lorraine t. 285 f. 3/56 — BMun Rouen MS 1230.

⁵⁵) LAIRUELZ 391.

⁵⁶) Catal. Averbodiensis, saec. XV, Jandurias nuncupat „ecclesiam pauperem“.

⁵⁷) GOOVAERTS II 46.

Fontes et Litteratura: HUGO I 851, pr. 654/56 — WAEFELGHEM 128 — BUFFET 20 — CALMET *Hist. Lorr.* VII. ij, cii/vj — IDEM *Bibl. Lorr.* (1751) 391 — *Cat. Fact.* I 23, II 562, V 679 — *Cat. MSSB Dép.* XXIV 493, 480, XLVIII 210 — CHEVALIER 1561 — COTTINEAU 1474 — DARAS 63 — DELCAMBRE I 224, IV 243 — *Dict. Top. Meuse* 116 — DURIVAL II 363 — *Gall. Chr.* N. XIII 1139 — GOOVAERTS I 25, 87, 96, 140, 268, 567; II 46; III 49, 111; IV 114, 337 — GROSDIDIER CACB cf. ind. 154 — JAFFE 9071, 14 410, 14 580 — LAUER I 309, 368 — LEPAGE *PDToul* 138/39, 185 — LONGNON *Pouillés* V 316 — MARTIN *HDToul* cf. ind. — MIGNE t. 180 c. 1233 — PICART cf. ind. — POTTHAST 5717 — PRESSUTTI 1148 — DES ROBERT *Sc. Lorr.* 8178, 8202/11 — ROBINET/GILLANT II 281/304 — STEIN 1737/38 — VALVEKENS *Chap. Gen. Despr.* cf. ind. — IDEM, *Vis. Can.* II 166 — J. LABOURASSE *Jandeures, abbaye et domaine: Bar-le-Duc* 1899 — *MS ArLorraine* 1867, pp. 195/96 —

Series abbatum (Gallia chr. et ROBINET/GILLANT)

Theobaldus 1143	Drogo 1266/71
Herbertus 1154	Gerardus 1283—1320 ⁶⁰⁾
Petrus 1163	Joannes de Saudrupt 1320/27
Beda 1164/69	Joannes de Bar 1333/44 ⁶¹⁾
Raynaldus 1170	Joannes de La Mothe 1374/83
Fridericus 1174/87	Joannes de Mognéville 1383—
Ponsardus 1189/90	Gerardus de la Mothe 1400/20 ⁶²⁾
Albertus 1191	Gulielmus de Trémont 1433/35
Petrus 1200	Desiderius de Rosnes 1439/63
Gerardus 1213/18	Franciscus Martin 1479/86
Alardus 1229/37 ⁵⁸⁾	Franciscus de Contrisson
Laurentius 1239/45	1486—1503
Nicolaus 1266 ⁵⁹⁾	Andreas de Contrisson 1503—32

⁵⁸⁾ apud *Gallia Chr.* l. c. Alardum praecedunt Gulielmus et Walterus (ut infra) absque dato.

⁵⁹⁾ Sigillum eius adhuc adhibebatur an. 1276 (Des ROBERT 8202), nisi forte alius Nicolaus secutus sit Drogonem.

⁶⁰⁾ *Gallia Chr.* inserit Albericum et Henricum inter Drogonem et Gerardum, absque anno.

⁶¹⁾ Des ROBERT 8203. Quem sequuntur, apud *Gall. Chr.*, Nicolaus de Couvonge et Joannes de Saudru, qui secundum LABOURASSE 200, est idem ac Joannes de Bar.

⁶²⁾ Des ROBERT 8205.

Henricus la Londre 1532—40
 Jacobus Havot 1540—50 res.
 Franciscus Lecoq OSB 1550—67
 Desiderius Cousin 1567—88 res.
 Renatus Masset 1588—91 res.
 Claudius de St. Baussant OSB
 1591—1606⁶³⁾
 Claudius Arragon 1606—17 res.
 aemulus intrusus:
 Nicolaus Barnet (cf. Jovilliers) 1606
 Alexander de Longeville coadj.
 1613, abb. 1617—28, res.
 Nicolaus Voillot 1628—71⁶⁴⁾
 Franciscus Buirette 1671—99

Franciscus Spierre 1699—1723
 intrusi commendatarii,
 eodem tempore:
 Zacharias Morel 1674—83
 Franc. Philippus Morel 1683—89
 Isaac de Charost 1690—1718
 Nicolaus François 1723—44
 Joseph Billiard 1744—51
 Joannes Jos. Alliot 1752—90
 Inseri nequeunt:
 Gulielmus 12..
 Waltherus 18. VI. 12..
 Albericus 19. VIII. 12..
 Henricus 12..
 Nicolaus de Couvonge 8. II. 13..

JOVILLIERS SS. Petrus (et Paulus)

Jovis-, Jo-, Jau-, Gauvillaris, -vilaria, -villare, -villers, -viler, Jouillé.

Com. Stainville, arr. Ancerville, prope Bar-le-Duc versus austrum. Dioc. Toul, nunc Verdun, Dép. de la Meuse.

Abbatia. In loco, quo antiquitus fuerat fanum Jovis, erat ecclesia parochialis, quam Henricus episcopus Tullensis concessit abbatae Regiae-vallis, et quam annis 1141/42 Godefridus, senescallus Campaniae, auxit bonis. Initio curia, dein filia de Riéval. Moniales translatae sunt in Nantelle, de quo infra. Lairuelz nuncupat Jovillare „coenobium omnium nostri Ordinis quae vidi saluberrimum“. Ecclesiae incorporatae et administratae: Jovilliers cum Nantelle, Juvigny 1171, Aulnois 1264, Baudricourt 1171, Savonnières, prioratus Montault, de quo infra, et capella Hurtebise⁶⁵⁾. Confirmationes pontificiae: 1178, 1181. Pluries in bellis

⁶³⁾ Intrusus per Curiam Romanam. Divisit mensas.

⁶⁴⁾ Commendatarii aemuli eius tempore: Nicolaus de Conti 1629/48, Elpidius Benedetti 1648/52, Petrus Chanlaire 1652. Nullus eorum possessionem obtinuit.

⁶⁵⁾ Saec. XVIII, praeter parochiam „bassae curiae“ in Jovilliers, tantum Juvigny et Savonnières a canonicis erant administratae.

est devastata, ita an. 1592, 1652, et 1661. An. 1535/36 temporalia a rege Galliae erant confiscata⁶⁶⁾. Habuit iustitiam integram. Anno 1657 adiungitur Circariae Burgundiae, anno 1672 vero cum esset penitus collapsa, se adiunxit Congregationi Antiqui Rigoris, et per abbatem Sauvage penitus restaurata est ad intra et ad extra. Separatio mensarum anno 1628. Reditus an. 1744: mensa abbatialis 4000, conventualis: 3205 Libr. Status personalis 1698: 7 Rel., 1743: 7 DD et 3 conv., 1762: 9 DD et 1 conv., 1790: 6 DD residentes, 2 extra, 1 clericus et 1 conversus. Annis 1730/43 nova surgunt aedificia splendida et extensa, ecclesia in actu suppressionis an. 1790 nondum erat perfecta. Bibliotheca tunc habuit 868 volumina. Nunc est praedium, superest magna pars monasterii, quod in dies miserius collabitur. Visenda praesertim est venusta facies ecclesiae biturris, unicum ipsius residuum. Altaria nunc sunt in Stainville, et in Menil-sur-Saulx.

Archivalia: Arch. Dép. Meuse, Bar-le-Duc: 28 H 1/2 (104 documenta, an. 1468/1791. Continent inventarium archivi perditum). B 197, 268 f. 210, 317 f. 30/31, 327 f. 161/64, 335 f. 117, 341 f. 164, 342 f. 101, 355, 362, 365, 395, 417, 424 f. 24, 546, 714; C 657; 7F8. Cf. Sér. Q — Arch. Dép. Metz J 807 (an. 1641/44) — Arch. Dép. Nancy B 484, 530 — Arch. Dép. Caen H 18 — BMun Nancy 995/III 1/4 Necrologium, MS 1000 f. 372/456 Historia canonica an. 1769, auct. P. MARIN — BN Paris Coll. Lorraine t. 285 f. 57 sq. — BMun Rouen MS 1230.

Fontes et Litteratura: LEPAIGE 332 — HUGO I 921 pr. 709/23 — WAEFELGHEM 131 — BUFFET 20 — CALMET *Histor. Lorr.* VII, ij, cvij/cxiiij — *Cat. Fact.* VII 435, 483 — *Cat. MSS BDép.* XLVIII 210 — COTTEINEAU 1492 — DARAS 63 — DELCAMBRE II 185, IV 244 — *Dict. Top. Meuse* 117 — DURIVAL II 364 — *Gall. Chr.* N XIII 1144 — GOOVAERTS I 133, 268; II 96; III 111, 158; IV 215 — GROSDIDIER CACB cf. ind. 154 — JAFFE 13 437, 14 574, 14 580, 16 109 — LAUER I 368, 369 — LECESTRE 49 — LEPAGE *PDToul* cf. ind. — *Lettr. com. Jean XXII* 47 872 — LONGNON *Pouillés* V 316 — MARTIN *HDToul* cf. ind. — MIGNE t. 201 c. 1100; t. 215 c. 1122 — Des ROBERT *Sc. Lorr.* 8212/24 — ROBINET/GILLANT II 331/52 — VALVEKENS *Chap. G. Despr.* cf. ind. — L. BRAYE, *Léopold Charles de Choiseul-Stainville, abbé de Jovilliers, archevêque de Cambrai* (BS *Lettres Bar-le-Duc*, 1936, p. 241) — E. Des ROBERT, *Taque aux armes de Jean Niguet, abbé de J.* (BS *ArLorraine* 1923, nr. 4/6, p. 51/55).

⁶⁶⁾ Arch. Dép. Meuse B 546, 355.

Series abbatum (nisi aliter notetur, sec. ROBINET/GILLANT)

Raymundus 1142/81	Petrus Joannes Mathy 1579—92
Jacobus 1184	Nicolaus Barnet 1592.—1624
Bonardus 1190 ^{66a)}	Nicolaus Baudin 1625—27
Cono 1191/97 ⁶⁷⁾	Aegidius de Villelongue 1627—40
Gerardus 1204	Raynaldus Bourguignon 1640
Petrus 1211/17	confirmationem non obtinuit
Godefridus 1220	Franciscus Fouquet 1640—43
Laurentius 1224	Franciscus de Riguet 1643—59 res.
Jacobus 1278/80 ⁶⁸⁾	Joannes du Han de Martigny
Gerardus 1282 ⁶⁹⁾	1659—62 res. ⁷²⁾
Walterus 1284	Carolus du Fresnoy 1663—70
Andreas 1286/1307 ⁷⁰⁾	Edmundus Sauvage 1670—88
Joannes de la Mache 1313/32	antea abb. in Bucilly
Hugo de Trouville 1332/60	Joannes Ancel 1690—1715
Hugo de Lucy post an. 1360 ⁷¹⁾	Claudius Collin 1715—43
Henricus 1378	Leopoldus Car. de Choiseul-
Martinus de Chamouilley	Stainville 1743—62 res.
1389/1401	Joannes Ant. Goy 1762—90
Stephanus 1406/16	Inseri nequeunt:
Gerardus Vignon de Vaulz	Joannes ante 1162 Ob. Praem
1458/87	30. X
Bernardus du Pont versus an. 1503,	Joannes † 8. II
res. ca. 1510	Stephanus † 1. XI. 12..
Petrus Charpentier 1510—26 res.	Stephanus † 8. IX. 12..
Joannes Niguet 1526—58 res.	Henricus de Lucy † 13. XII.
Joannes Baudin 1558—79	(12..?)

^{66a)} Arch. Dép. Nancy B 477 f. 18 v, et Necr. Ste. Marie du Bois 8, II. — Forte antea fuerat abbas in Stagno.

⁶⁷⁾ Arch. Dép. Nancy H 1092. HUGO nescit.

⁶⁸⁾ Des ROBERT 8215. Apud *Galliam Chr.*, Jacobum praecedunt duo Stephani et Henricus de Lucy (ut infra).

⁶⁹⁾ Des ROBERT 8216. Gallia et HUGO ignorant.

⁷⁰⁾ Des ROBERT 8217.

⁷¹⁾ Antea abbas in Riéval. Apud *Galliam Chr.* cum sequitur Joannes Vantherini. Non est certum, quando alter Hugo desierit, et alter coeperit.

⁷²⁾ Nec iste, nec Carolus Leop. de Lorraine aemulus contemporaneus potuit obtinere confirmationem.

Joannes Vantherini de Menul
† 22. III. 13..

Hatto de Thenailles
† 24. VII. 14..

JUSTEMONT Assumptio B. M. V.

Justus Mons, Justi-, Justemons, de Monte Justino.

Germanice: Justenberg, Justberg, Jusbergh.

Com. Vitry-sur-Orne, cant. Moyeuvre-Grande, arr. de Thionville. Dép. de la Moselle, Dioc. Metz.

Abbatia conspicua, cuius fundatio peracta est modo satis insolito. Juxta Mosellam, non longe a Metis, in loco dicto Runeiware, extiterat communitas clericorum vel eremitarum, regulam Sti. Augustini probabiliter profitens⁷³⁾. Ante annum 1120, hoc coenobium translatum est in Buris. Inter annos 1120 et 24 fundavit, ex donatione Euphemiae de Watronville, canoniam de Justemont, quae ei mansit unita. Circa annum 1130 ambo monasteria, quae fuerunt duplicia, mediante abbatia Bellaevallis amplexa sunt normam Praemonstratensium. Mox Zacharias, primus abbas, omnes religiosos transtulit in Justimontem, monialibus in Buris relictis. Inde dissensiones sub Stephano, tertio abbate. Versus annum 1150, communitas est iterum divisa, et utraque domus facta est sui juris. Justemont reservatur Germanis. Buris vero (postea vocata Sta. Crux Metensis) Gallis⁷⁴⁾. In posterum, Justus Mons considerabatur ut filia Bellae Vallis, et Sta. Crux ut filia ipsius, non secus atque Salival. Sorores Justimontis transferuntur in Hameviller, de quo supra. De ecclesia eius, dedicata an. 1174, quae substitit usque ad annum 1791, scribit Lairuelz an. 1603: „structura templi, reliquiis 11000 Virginum prae-divitis, Valli Secretae est simillima“. Ecclesiae incorporatae: Fontoy 1228, capella castralis ad Stum. Joannem ibidem 1206-16.., Richemont 1297, Justemont, Amnéville, et capella de Haméviller. Advocati erant duces de Bar, ab an. 1431 Lotharingiae. Confirmatio pontificia 1181, 1236.

⁷³⁾ Secundum MEURISSE 408, religiosi se nuncupaverunt „Ordinis Sti. Eligii“, inde forsan patronus canoniae Metensis. Ceteroquin ordo huiusmodi est ignotus.

⁷⁴⁾ Sic versio probabilior (SCHNEIDER o. c.). Altera, a canonicis Justimontis in suo cartulario (BB Abb. de Mondaye) ad maiorem domus gloriam contexta, vult primos religiosos fuisse missos an. 1124 ab ipso Sto. Norberto ex archicoenobio, petente Euphemia fundatrice. Quae sententia omni probatione caret, et videtur nobis esse rejicienda, quidquid dicat JACQUEMIN o. c. Confer infra relationem foundationis abbatiae Stae. Crucis Metensis. Separatio secundum nationes videtur etiam esse peracta apud sorores (v. Haméviller).

Saec. XV depauperata, an. 1593 devastata est. An. 1620 aggregatur ad Congr. Ant. Rigoris, separatio mensarum an. 1615. Abbas Claudius Gilbin, unus ex primis asseclis reformationis Lairuelii, iam an. 1621 se et canoniam suam ab illa denuo se avertit, et factus est oppugnator illius acerrimus. Eodem tempore, a peste et a bello devastata est canoniam, quae Claudio defuncto, ad Congregationem revertit. Generatim habuit 13 canonicos, 1717: 12 rel., 1750: 15, 1790: 7 rel. residentes. Justemont restauravit III Ordinem Praem. saecularem, sub titulo „Congregatio Scapularis albi Sti. Norberti“, plus quam centum annis ante abbatem v. Silbermann, cui generatim hoc meritum attribuitur⁷⁵). Etiam habuit semper sorores donatas usque ad suppressionem. Reditus annui: 5800 Libr. A medio saec. XVII optime floruit canoniam, donec facta est sub commendam an. 1750. Anno 1790 declaratur „domus centralis“ pro religiosis, qui votis vellent manere fideles. Die 1a januarii 1791 adhuc admittitur professio votorum, sed paulo post canoniam supprimitur. Annis 1793/1820 omnes aedes destruuntur praeter domum abbatialem et portam. Altare maius nunc est in Vitry-s. Orne.

Archivalia: Arch. Dép. de la Moselle H 994/1024 (31 fasc., continet cartularium s. XVIII). B 2419, J 808 — Arch. Dép. Calvados H 22 — Arch. Dép. Meurthe & Moselle H 1276, B 476 — BAbbaye de Mondaye: Cartularium et Chronicon s. XVIII, quondam in archivo parochiae Vitry-s. Orne — BN Paris Nouv. Acq. FF MS 20894 f. 257, 22393 f. 83/102, FL MS 10021 c. 384 f. 67 — Coll. de Lorraine vol. 720 f. 221, vol. 971 f. 114 — Coll. Moreau t. 51 f. 165 —

Fontes et Litteratura: LAIRUELZ 394 — HUGO I 945, pr. 728/32 — WAEFELGHEM 132 — BOUTEILLER 133 — BÜNGER (*Anal. Praem.* XIII 149) — CALMET *Hist. de Lorr.* II 85/87 — IDEM, *Notice* I 610 — *CatMSSBDép.* IV — *Cat. Fact* V 140 — *Cat. Magny* nr. 1811 — CHEVALIER 1591 — COTTINEAU 1501 — DARAS 65 — DELCAMBRE IV 244 — DELISLE *Roul.* 430 — *Dict. Top. Moselle* 133 — DORVAUX 5, 8, 9, 42, 88, 293, 300, 301 — DURIVAL II 324 — GAIN Nr. 142, 2748, 2874 — *Gall. Chr.* N XIII 948/53 — GOOVAERTS I 55, 284, 289, 478, 563, 610; II 27; IV 119, 214 — GROTE (cf. vol. I 32, p. 265) — JAFFE 14411 — KRAUS 241 — LAUER I 435, 487 — LECESTRE 49 — LESPRAND *Clergé* I 183/88 — *Lettr. com. Jean XXII* 26732 — LONGNON *Pouillés* V 216, 242, 273 — MARICHAL cf. ind. — MARTIN CPL passim — MEINERT *PUrk Frankr.* cf. ind. — MEURISSE 408/12 — *Mecklenburg. Urkundenbuch* (vide vol. I 212) I nr. 118 — POTTHAST 10183, 26413 — *Reichsland Els. Lothr.* II 495 — *Reichsreg. Karls V.* 2724 — Des ROBERT *Sc. Lorr.* 8225/27 — ROTH *Briefsammlung des Propstes Ulrich v. Steinfeld* (vide vol. I 194) nr. 7, 23, 57? — SAUERLAND

⁷⁵) Abbas canoniam Sti. Salvatoris in Bavaria, vide vol. I 46/47 et GOOVAERTS II 180.

VULothr I et II cf. ind. — SCHNEIDER, *La Ville de Metz* (vide infra apud Ste. Croix de Metz) cf. ind. — VIVILLE II 213 — WOLFRAM *Chron. Jaique Dex* (vide Metz Ste. Croix) cf. ind. — ZAK (vide vol. I 33) — (D. J. FRANÇOIS et D. N. TABOUILLOT) *Histoire générale de Metz, par des religieux Bénédictins de la Congrégation de St. Vannes*, 6 voll. Metz 1769/81, II 238/44, 308 — E. JACQUEMIN, *L'Abbaye de N. D. de Justemont*, Metz 1950 — *Journ. SARLorraine* 1897, p. 186 — *MSArLorraine* 1872 p. 161 —

Series abbatum (Nisi aliter notetur, sec. Arch. Dép. de la Moselle)

1. Abbates communes cum Sta Cruce Metensi	Pierron 1275 ⁸²⁾ Hugo versus 1286
Zacharias 1124	Matthias 1292
Leherus —1136	Simon de Aharis 1309 postea abbas in Braine, in Chaumont et in Cuiissy
Stephanus 1136—ca. 63	Hugo de Lubey 1312/34 ⁸³⁾
2. Abbates Justimontis	Simon de Briey 13..
Godefridus 1163/64 ⁷⁶⁾	Adam ca. 1355
Vivianus 1172/77 ⁷⁷⁾	Gulielmus de Briey versus 1367
Rainaldus ante an. 1184	Hugo 1382
Walterus ca. 1195 ⁷⁸⁾	Joannes de Moyenvic 1386 ⁸⁴⁾
Philippus ca. 1196 ⁷⁹⁾	Mathias Millart 1397/1411
Vivianus II? ca. 1200 ⁸⁰⁾	Vivianus III 1417
Ludovicus 1218	Gerardus d'Alnou 1 ^o 1420/27 ⁸⁵⁾
Godefridus 1224/38	Theodorus de Semécourt ca. 1423
Henricus 1243	Gerardus d'Alnou 2 ^o 1428/29
Gerardus 1252/66	
Jacobus 1268 ⁸¹⁾	

⁷⁶⁾ Arch. Dép. Metz H 3869¹.

⁷⁷⁾ Ibid. H 3884², et Arch. Dép. Nancy H 1224, 15.

⁷⁸⁾ Arch. Dép. Metz H 3884⁵.

⁷⁹⁾ Ibid. H 3869^{4/6}.

⁸⁰⁾ HUGO. — Forsan fuit postea abbas in Belval.

⁸¹⁾ HUGO.

⁸²⁾ Des ROBERT 8226.

⁸³⁾ Arch. Dép. Metz H 996; Des ROBERT 8227. Cf. Jovilliers.

⁸⁴⁾ Arch. Dép. Metz H 1011 pro anno 1386. Secundum series traditas occurrit tantum an. 1380.

⁸⁵⁾ MARICHAL l. c.

⁸⁶⁾ Arch. Dép. Metz H 1011⁷.

Jacobus d'Alnou I 1438/43 ⁸⁶⁾	Nicolaus Herman 1590—1609 res.
Nicolaus de Ham 1443—50	Claudius Gilbin 1609—36
Joannes de Fontois 1450—57	Claudius Morizet 1636—51 res. ⁸⁷⁾
Joannes Léocart 1457—58	Hilarion Rampant 1651—56
Joannes de la Serre 1458—60	dein abbas Stivagii
Joannes de Richemont 1460	Servatius Regnault 1656—95
Jacobus d'Alnou II 1460—62	Hieronymus Bertinet 1695—1721
Joannes de Guénange 1463—80	Franciscus Gaillard 1721—27
Jacobus de Rombes 1480—89	Jacobus Petrus Jussy 1727—50
Joannes de Hayange 1489—1521	Ludovicus de Salm 1750—53
Joannes de Hamelcourt I	Carol. Roger de Beaufremont de
1521—41 res.	Listenois 1753—69
Joannes de Hamelcourt II	N. de Lezay de Marnésia 1769—79
1541—71	Ludov. Le Bègue de Majainville
Ludovicus Cocquerel 1571—90	1779—90

METZ Stae Crucis et Sti. Eligii

Stae. Crucis ante Metim, Sta. Crux de ultra Mosellam — Saint Alloy, Saint Eloy, Sainte Creux devant Mes, -hors de Metz, -as Signors.

Abbatia initio praeclara. Fundatio eius arcte cohaeret cum Justomonte, de quo sub praecedenti. Conversus quidam OSA ex abbazia de Belval adiit Stephanum de Bar, episcopum Metensem circa annum 1124, ut ei daret locum dictum Runeiware juxta Mosellam prope Metas versus aquilonem, ad fundandam canoniam. Novum monasterium mox a dicto episcopo consecratur, quod post annum 1133, e Bella Valle assumit consuetudines Praemonstratenses. Initio una erat communitas cum Justomonte, sub uno abbate. Propter inundationes Mosellae canoniam transferatur in locum vicinum Buris (hodie Thury), a pia muliere Ida donatum. Vetus coenobium Runeiware, quod ab initio fuerat duplex, linquitur monialibus. Quae mox ab inundatione pariter oppressae, a Zacharia abbate collocantur in monasterio Buris, canonicis inde translatis in Justomonte. Ex dissensione nationali ibi scinduntur communitates utriusque sexus, circa annum 1160. Germani manent in Justomonte resp. Haméwiller, Galli revertuntur in Buris, ubi habitant abhinc una cum monialibus, de quarum sorte vide sub sequenti. Anno sequenti ambae canonicae

⁸⁷⁾ Aemulus commendatarius N. de Mercy nihil obtinuit.

ab episcopo confirmantur ut duae abbatiae sui juris. Canonica Metensis, quae semper mansit sub paternitate Justimontis, et quae obtinuit confirmationes pontificias an. 1181, 1182 et 1205, iam a saec. XII appellata est. Stae. Crucis propter insignem reliquiam ab equite quodam flandro e Terra Sancta allata.

Abbas eius pedum suum recipere tenebatur ab episcopo Metensi. Ecclesias incorporatas initio habuit nullas, an. 1194 adquisivit St. Baudier, postea insuper La Maxe, quas tamen saec. XVI iterum amiserat. Habuit curias cum dominio feudali in Outremont, Corre et Tapes, cum capellis. Abbatia, quae semper mansit modica et pauper, an 1324 in bello est devastata, et an. 1444 iterum a civibus urbis. An 1552 in obsidione civitatis monasterium est solo aequatum. In loco eius nunc est praedium, vulgo „La Petite Thury“. Religiosi aufugerunt in domum suam intra moenia civitatis sitam. Abbates et conventuales accusabantur quod partes Caesaris, cui eo usque fuerant subditi, sequerentur. Quod in oculis regis Galliae crimen fuit tantopere nefandum, ut abbatiam suppresserit an. 1590. Infelix abbas perpetuo incarceratus est. Summus Pontifex approbavit decretum anno sequenti. Ordo nil omisit, ut canoniam avulsam recuperaret. Suppressionem a Curia Romana sancitam plane spernens, abbatem nominavit Joannem Chesneau anno 1595, cui tamen rex confirmationem recusavit. Anno 1601 abbas est „prior“ in grangia de Outremont, ubi parvam communitatem alit. Anno tamen sequenti videtur esse prior in Belval. Anno tandem 1605 rex eum confirmat, ei et ultimo religioso superstiti addicuntur redditus grangiae de Marivaux et pensio, quam tamen civitas Metensis numquam solvit. Abbas, ut fictionem continuitatis monasterii sui fulciret, nominat coadjutorem anno 1615, sed in cassum. Ordo anno 1620 frustra proponit, collegium in aedibus abbatiae erectum, bonisque illius dotatum, religiosis suis administrare. Quod collegium, traditum clero saeculari anno 1595, committitur Societati Jesu anno 1622. Anno 1640 Patres Societatis collegium transtulerunt in alium locum, et abbatia Sti. Eligii vendita est Carmelitibus Discalceatis, quorum aedes et ecclesia, mox neoerectae, hodie continent Bibliothecam Municipalem. Post diuturnum processum, Societas Jesu solvit abbatiae Justimontis tenuem summam 3261 Librarum in compensationem. Post suppressionem Societatis abbatia Justimontis iterum bona collegii vindicavit an. 1762, sed nihil impetravit.

Archivalia: Arch. Dép. de la Moselle, Metz: H 3855/93 (28 fasc., historia abbatiae s. XV, H 3857) D 1/5, J 814 — Arch. Mun. Metz GG 287/88 II 62/63 — BN Paris Nouv. acqu. FF 6728 nr. 4/6; Coll. de Lorraine vol. 980.

Fontes et Litteratura: HUGO I 571, pr. 473/77 — WAEFELGHEM 255 — BÜNGER (*Anal. Praem.* XIII 149) — CHEVALIER 531 — COTTINEAU 533, 1835 — DELISLE *Roul.* 400 — DORVAUX 4, 8, 9, 42, 47, 152, 293, 299/301, 315, 343, 344 — *Form. Pr.* nr. 262 — *Gall. Chr.* N XIII 836, vet. IV 319 — JACQUEMIN (vide Justemont) passim — JAFFE 14409 — KRAUS 109 — LESORT cf. ind. 498 — LONGNON *Pouillés* V 197, 216 — MARTENE/DURAND *Uoy. Litt.* I 2, 127 — MEINERT *Champ. Lothr.* 197 — MEURISSE 408/09, 436 — MIGNE t. 200, 1312 — RAMACKERS *Urk.* Nancy 135, 145 — *Reichsland* III 1/III 2, 666/67 — Des ROBERT *Sc. Lorr.* 8251 — VIVILLE I 398/99 — WICHMANN cf. ind. III 588/89 — ZAK PAM (vide vol. I 33) 17 — E. de BOUTEILLER/BONNARDOT, *La guerre de Metz en 1324*, Paris 1875, p. 172 — CHABERT, *Les rues de Metz (L'Austrasie 1859 sq.)* — A. DUVAL, *La Maxe*, Sélégat 1932, pp. 10/14, 23/25, 27/30, 75/76 — d'HANNONCELLES, *Metz ancien*, M. 1856, II 109, 115, 191, 219, 259 — *Les Chroniques de la Ville de Metz 900/1552*, edd. J. F. HUGUENIN, Metz 1838, pp. 9, 45 — E. JACQUEMIN, *Notes sur l'Abbaye Prémontrée de St. Eloy, appelée aussi de Ste. Croix* (*Rev. Ecclés. de Metz* LI, 1951, pp. 79/85) — P. MENDEL, *Les atours de la ville de Metz*, M. 1932, pp. 399, 400, 406, 412, 419, 434 — N. QUEPAT, *Histoire de Woippy*, Metz 1878 — J. SCHNEIDER, *La Ville de Metz aux XIIIe et XIVe siècles*, M. 1950, cf. ind. 585 — G. THIRIOT, *Recueil des Epitaphes des Collégiales et couvents de la ville de Metz*, Langres 1933, pp. 141/43 — G. WOLFRAM, *Die Metzzer Chronik des Jaique Dex* (*Quellen zur Lothringischen Geschichte* IV, Metz 1906, pp. 138, 141, 311) — *Les établissements des Jésuites en France depuis 4 siècles*, Enghien/Wetteren 1953, III 238/39 —

Series abbatum (secundum Arch. Dép. de la Moselle⁸⁸)

Abbates ante annum 1152 vide	Theodoricus 1196/1200 ⁹¹)
supra apud Justemont.	Ulricus (Werricus) 1200/22 ⁹²)
Stephanus 1152/76 ⁹⁰)	Gulielmus 1243 ⁹³)
Hugo 1180/96 ⁹⁰)	Radulphus 1263/68 ⁹⁴)

⁸⁸) Series hactenus traditae (*Gallia Chr.* et HUGO II. cc.), tenues et deficientes, vix duodecim abbates continent. Putamus PP. Societatis Jesu, abbatiae ab anno 1622 detentores, nec auctoribus Galliae Christianae, nec ullo canonico Praemonstratensi umquam praeuisse accessum ad archiva, ex ratione quae facilis est intellectu.

⁸⁹) Arch. Dép. Metz H 3869¹, item Nancy H 1224, 15. — HUGO I ccx.

⁹⁰) Arch. Dép. Metz H 3853 et 3889.

⁹¹) Ibid. 3884¹ et 3884⁹.

⁹²) Ibid. 3884¹, 3885 et 3891. JACQUEMIN o. c. adducit abbatem quendam Hugonem pro anno 1220, qui in archivo (quod auctor iste non videtur consultasse) non occurrit.

⁹³) Arch. Dép. Metz H 3876.

⁹⁴) Ibid. 3883 et 3893.

Pontius 1276/78⁹⁵)
 Theobaldus 1285⁹⁶)
 Odericus (Euris) 1290⁹⁷)
 Gerardus 1293⁹⁸)
 Joannes Willebourg (1°?) 1300/07⁹⁹)
 Petrus 1313¹⁰⁰)
 Jacobus 1318/24¹⁰¹)
 Joannes (Willebourg 2°?)
 1325/28⁹⁹)
 Jacobus de Belmont 1330/35¹⁰²)
 Jacobus Dernaville 1336¹⁰³)
 idem ac praecedens?
 Richardus Malonvaulz 1344/45¹⁰⁴)

antea abb. in Flabémont, postea in
 Belval
 Joannes Lukins ante an. 1349¹⁰⁵)
 Simon Quippelz 1349/66¹⁰⁶)
 Joannes Aubert 1372/92¹⁰⁷)
 Godefridus 1392/1410¹⁰⁸)
 Conradus 1426¹⁰⁹)
 Theodoricus Jaidit 1430¹¹⁰)
 Simon 1441¹¹¹)
 Gerardus Lauffer ca. 1450¹¹²)
 Dominicus de Montoy 1455¹¹³)
 Gerardus Merquaire 1460/81¹¹⁴)
 Desiderius de Moyon 1483/99¹¹⁵)

⁹⁵) Ibid. 3867 et 3889.

⁹⁶) Ibid. 3892.

⁹⁷) Ibid. 3874⁴.

⁹⁸) WICHMANN 1293, 8.

⁹⁹) Ibidem III 589, et SCHNEIDER 395. Fieri potest, Joannem, qui occurrit annis 1325/28 (Arch. Dép. Metz 3875, 3889, 3893) esse eundem.

¹⁰⁰) Arch. Dép. Metz 3384. Videtur esse dubius.

¹⁰¹) Ibid. 3875, 3891². Forte est idem ac Jacobus de Belmont.

¹⁰²) Ibid. 3868, 3875, 3890².

¹⁰³) Ibid. 3875².

¹⁰⁴) Ibid. 3876², 3893.

¹⁰⁵) Ibid. 3865². Idem ac Joannes Willebourg?

¹⁰⁶) Ibid. 3866, 3874 et saepius; BN Paris FF Nouv. acqu. 6728, 4.

¹⁰⁷) Arch. Dép. Metz H 3880⁹, 3889, 3893.

¹⁰⁸) Ibid. 3860, 3868⁴, 3875².

¹⁰⁹) Ibid. 3873³.

¹¹⁰) Ibid. 3881.

¹¹¹) Ibid. 3885.

¹¹²) Ibid. 3870⁴.

¹¹³) Ibid. 3885.

¹¹⁴) Ibidem, et 3889. Secundum Rotulum Admontensem (BUENGER, *Anal. Praem.* XIII 149) obiit an. 1485, ergo videtur resignasse. JACQUEMIN, *L'Abbaye de Justemont* p. 29.

¹¹⁵) Arch. Dép. Metz H 3863, 3893.

Gerardus Denis (de Viget)
1501/15¹¹⁶)
Desiderius de St. Dié coadj. 1506,
abbas 1521/27¹¹⁷)
Hugo La Chausse 1531/43¹¹⁸)
Joannes Noz 1544/49¹¹⁹)
Michael Rodel 1556/80¹²⁰)
Mathias Bachehay 1581/84¹²¹)
Petrus Jodin 1586/90 depos.¹²²)
Guerry Huart 1584/87, 1590/91,
1596¹²³)
Nicolaus Philippe 1592—95 res.¹²⁴)

Joannes Chesneau 1587,
1595/1616¹²⁵)
Everardus de Salles coadj. 1615¹²⁶)
Inseri nequeunt:
Vincentius † 17. VI
Ludovicus Nocr. Cuissy 23. XII
Gerardus 11..
Roger
Jacobus, prof. abbatiæ Stæ. Ma-
riæ in Nemore, incuius obituari-
o occurrit die 31a julii.

METZ Ste. Croix-aux-Dames

Grangia Dominarum.

Stæ. Croix au waire, La Grange-aux-Dames (vitetur confusio cum Flabémont).
In Woippy prope Metas. Dép. de la Moselle, Dioc. Metz.

Parthenon abbatiæ præcedenti adnexus, tamen situs in loco primi-
tivo monasterii (Runcieware), et aliquantulum ab hoc distans. Post re-
ditum canonicorum ex Justomonte circa an. 1160 Sta. Crux mansit mo-
nasterium duplex, neque omnes moniales castrametatae sunt in Hamé-
viller, ut primus autumat Calmet, et post eum omnes ceteri auctores.

¹¹⁶) Ibid. 3893, ubi occurrit iam an. 1487.

¹¹⁷) Ibid. 3864, 3881, 3884¹¹. Arch. Dép. Nancy H 1224, 10; JACQUEMIN *Abb de Justemont* 29.

¹¹⁸) Arch. Dép. Metz 3868⁵, 3870⁵, 3873⁴.

¹¹⁹) Ibid. 3873³, 3882.

¹²⁰) Ibid. 3866/76 et saepius.

¹²¹) Ibid. 3856, 3870⁵.

¹²²) Ibid. 3868⁵, 3876, 3879².

¹²³) Ibid. 3854¹, 3882. Incarceratus est, anno 1591 conventus declarat eum non esse abbatem legitimum.

¹²⁴) Ibid. 3854².

¹²⁵) Electus an. 1587, sed. non confirmatus. Ultima vice occurrit an. 1616 (Ibid. H 3858¹).

¹²⁶) Ordini videtur fuisse alienus. A nemine confirmatus, numquam abbas est factus. Ibid. 3854³.

Videtur econtra apud sorores, eadem separatio secundum nationes fuisse peracta quae apud canonicos. Anno 1238 occurrunt „domine de Sta. Cruce au waire“, quae „de consensu abbatis sui totiusque conventus...“ videntur esse sui juris quoad temporalia¹²⁷⁾. Expressio „domine“ forte innuit, eas fuisse „sorores cantantes“. Adhuc annis 1324¹²⁸⁾ et 1401¹²⁹⁾ distinguitur inter „Ste. Creux-as-signors“, et „Ste. Creux-as-dames“, quod vero non dat plenam certitudinem, parthenon extitisse usque ad saeculum XV, quo abbatia hanc curiam alienavit.

Archivalia et Litteratura vide sub praecedenti. Cf. HUGO I 664, 763 — COTTINEAU 1333 — Gall. Chr. N XIII 836.

MUREAU B. M. V.

Nomen derivatum est a cognomine quodam germanico „Mirwald“. Canonici, huius originis ignari, postea nomen latinum creaverunt „Mira Vallis“. — Mir-, Myr-, Mur-, Miro-, Myro-, Muro-, Mire-, Mireuvault, -vaul, -vaulz, -vaux, -vaut, -valt, -valz, -valx, -vath, -walt, -wath, -wal, -wault, Myruaut, Muriaux, Mirvaust, Moureau, Meureau Mureaux, Mirvaldum.

In valle silvestri et remota, com. de Pargny-sous-Mureau, prope Neufchâteau versus orientem. Dép. des Vosges, Dioc. Toul, nunc St. Dié.

Abbatia. Fundata est a religiosorum examine, quod ex amore solitudinis et vitae austerioris dereliquerant abbatiam Septemfontium ante annum 1147. Oliverius de Neufchâteau et Wiardus de Rebeville deriderunt locum et dotationem novi monasterii, quod erat duplex (vide sub sequenti). Paulo post foundationem translatum est in locum aptiorem non longe distantem, forte ad segregandas moniales. Anno 1157 constructio videtur fuisse perfecta, huius enim anni est confirmatio episcopi Tullensis, quae prima existit charta monasterii. Confirmatio pontificia an. 1180. Advocati fuerunt Domini de Boulémont, ab anno vero 1291 reges Galliae. Situs monasterii in limitibus regni Galliae (intra quod semper fuit sita) et ducatus Lotharingiae causavit iteratas destructiones, non obstante munitione, qua canonici circumdederunt domum suam an. 1384. Ab an. 1161 habuit metalla ferraria in Chaligny. Ecclesiae incorporatae, et ab initio saec. XIII administratae: Pargny, Vannes 1226, Morionvilliers cum filiali Trampont 1172, Midrevaux 1196, Frébécourt 1216, Dainville-aux-Forges 1235, Hénaménil 1265, Sauvigny 1248, Brissei 1181—1540, Gouécourt 1648, Prez-sous-la Fauche 1540. Quibus accedit

¹²⁷⁾ Arch. Dép. Metz H 3876.

¹²⁸⁾ Ibid. 3875.

¹²⁹⁾ Ibid. 3875².

prioratus conventualis de Bonneval, longe distans, de quo supra. Longius distabant prioratus de Radru, parochia de Rouvrois cum capella de Bonlieu, quae omnes sitae erant in Luxemburgo belgico. Abbatia insuper possedit refugium in Toul, curiam Sti. Pancracii in Grimautvillers cum capella (1217), capellam castralem de Boulémont, et capellas Stae. Margaretae in Verdun, et Stae. Margaretae in Neufchateau, juxta quam exerebat hospitale anno 1196. Malitia commendatariorum, tantopere erat saec. XVI dilapsa, ut pauci eius religiosi vagarent mendicantes. Cardinalis Erricus de Lorraine, qui definitive separavit mensas an. 1605, instauravit vitam communem. Reditus annui: 9349 Libr. Anno 1621 aggregatio ad Congr. Ant. Rigoris, in qua postremo pertinuit ad Circ. Franciae. Status personalis: 1566: 8, 1637: 6, 1698: 8, 1747: 15, 1768: 24, 1790: 13 DD. Ecclesia romanica quae fuerat longitudinis 200 pedum, et latitudinis 50, extitit usque ad suppressionem an. 1790. Bibliotheca, quae tunc erat 4660 voluminum, nunc est in BMun Neufchateau. Superest aedificium portae satis ruinosum, aliqua pars aedium s. XVIII, quae inserviunt custodi nemorum in habitationem, et extensae ruinae ecclesiae et monasterii, vegetatione coopertae et in dies magis collabentes.

Archivalia supersunt multa, sed distributa sunt in quatuor loca: Arch. Dép. des Vosges, Epinal, nondum catalogizata (XX H), 301 chartae, et 1018 documenta papyracea, 2 voll. cartularia, et inventaria s. XVII — Arch. Dép. de la Meuse, Bar-le-Duc: 3 capsae 30 H 1/3 — Arch. Dép. de la Haute-Marne, Chaumont: 3 fasc. (477 documenta) — Arch. Dép. de la Meurthe & Moselle, Nancy: H 1087/93 (309 docum. 1159/1784); cf. B 1898, 4501; G 145, 203, 225, 1353; H 535, 1146, 1263, 1268, 1269, 1273, 2963; cf. ibi etiam CatActes Ferry IV et Cat. Actes Thiébaut II cf. indd. — BMun Nancy 992/XII 357/429 (materia optime exarata) — BN Paris Coll. Moreau t. 123 p. 22; t. 135 p. 15 — De sigillis vide MAROT 81/83.

Fontes et Litteratura: HUGO II 287, pr. 162/81 — WAEFELGHEM 175 — BENOIT *Inscr.* 87/95 — BUFFET 20 — CALMET *Hist. Lorr.* VII, ij, clvij — *Cat. Fact.* III 718 — *CatMSSBDép* IV — CHEVALIER 2046 — COTTINEAU 2019 — DARAS 73 — DRIHV I 1/3, III 1/28, IV 28/48, V 11/13, 17, VII 11/16, VIII 113 — DELCAMBRE I 242, II 198, III 121 — DUVERNOY cf. ind. 260 — *Form.Pr.* nr. 11, 131 — *Gall.Chr.* N XIII 1157/61 — GOOVAERTS I 47, 173, 563, 610, 641; II 202; III 189; IV 351 — GROSDIER CACB nr. 303 — ISAD *Meurthe & Moselle* H I 116/17 — ISAD *Vosges* G cf. ind.; H III (volumen speciale abbatiae destinatum, Epinal 1933) — JAFFE 13 692, 14 813 — LAUER I 310 — LECESTRE 48 — LEPAGE *Dép. Vosges* II 348 — IDEM *PDToul* 117, 127, 138/39, 186 — LESORT cf. ind. 488 — LONGNON *Pouillés* V 104, 259, 270, 315 — IDEM *DocChBr* II 506, III 264 — MARTIN *HDToul* cf. ind. — MEINERT 301/406 — LE MERCIER DE MORIERE cf. ind. — MIGNE t. 201 c. 1173 — De PANGE nr. 101, 699, 1380, 1381, 1445 — PERRIN

193 bis — PHILIPPE *Ch. p. cf. ind.* 206 — PICART xcj/xciij — PICOT 557 — POTTHAST 3273 — *Reg. Hon. IU* 3257 — Des ROBERT *Sc. Lorr.* 8238/44 — STEIN 2634 — WICHMANN III 610 — P. MAROT, *Etudes sur l'Abbaye de Mureau* (BSE Vosges IV, 1923, pp. 40/42, 81/84; V 1924 p. 72/83) — A. PHILIPPE, *Les archives de l'Abbaye de Mureau en Champagne* (La Bibliographie Moderne, XXV, 1930/31 pp. 184/98) — J. SIMONNET, *Essai sur l'histoire et la généalogie des Sires de Joinville 1008/1386*, Langres 1875, pp. 196, 198 — N. TILLIERE, *Notre Dame du Bonlieu* (Anl'Institut. Ar. Luxembourg XLII, 1907, pp. 225/51) — *Unbénéfice norbertin au Luxembourg* (BN XII, 1910, 97/104) — *Anal. Praem.* XVI 101 — *JournSArLorr* 1878 214/23 — *MSArLorraine* 1872 p. 168; 1930/31 table p. 189 —

Series abbatum (nisi aliter notetur, sec. ISAD Vosges H III)

Gulielmus I 1147/64	Stephanus Bazelaire 1499—
Gulielmus II 1180/1210 ¹³⁰⁾	Claudius Haucort 1510/14 res.
Robertus 1215/16 ¹³¹⁾	Nicolaus Morizot 1515/28
Hugo 1220	Claudius d'Anglure 1529—41
Herrmann 1236/42	N. Thomas post 1541 ¹³³⁾
Joannes 1254/77	Petrus de Beaujeu ante 1553 ¹³³⁾
Jacobus 1286/90	Christophorus de Choiseul
Mascellinus de Midrevaux	1553/63 res.
1290/1314 ¹³²⁾	Claudius de Beaujeu 1563/67
Gerardus de Rupe 1317/52	Philippus de Choiseul 1574/82
Reginaldus 1358	Card. Carolus de Lorraine-Guise 1582
Nicolaus 1368/70	Erricus de Lorraine 1583—1610
Petrus de Mousson 1377/78	Carolus de Lorraine-Chaligny
Philibertus de Beaufremont 1378/98	1611—23
Hugo de Germai 1400— ca. 1436	Card. Franc. de Lorraine 1 ^o
Gerardus Huel 1439/75 res.	1622—39
Desiderius Walterus du Port	Jacobus de Drac 1639—45
1475—99 res.	Henricus Le Roy 1645/46

¹³⁰⁾ Arch. Dép. Metz 3884⁴, item Bar-le-Duc 30 H 2. Difficile est dictu, quando alter Gulielmus desierit, alterque coeperit.

¹³¹⁾ Arch. Dép. Nancy H 1088. Ibidem H 1093 occurrit anno 1226.

¹³²⁾ Ita ISAD Vosges l. c. — PICOT 557: Marcellinus. HUGO: Maceus 1314. Marcellinus eius successor †7. V. Des ROBERT 8243: Masson 1312.

¹³³⁾ Gallia et HUGO. In amplis archivis non inveniuntur.

Quintinus Le Maire 1646
 Card. Franc. de Lorraine 2°
 1651/60¹³⁴⁾
 Petrus de Gangueries 1661—66 res.
 Aegidius Brunet 1667—1709
 Carolus Claudius de Laigle 1709—33

Carolus J. M. Foyal de Donnery
 1733—65
 Stephanus Bonnot de Condillac
 1765—80
 Sebast. Corentin Le Dall de
 Tromelin 1781—90

MUREAU

Parthenon, qui a fundatione canonicae floruit usque ad saec. XIII. Anno 1244 adhuc existebat. Verum, in amplo archivo Miraevallis sorores ne citantur quidem. Audiamus ergo HUGO: „ . . . uno lapidis iactu, ad occidentem matricis ecclesiae supra montem nemoribus consitum, situs erat parthenon, in quo numerosam virginum cohortem adunaverant Miraevallis abbates. Rudera illius etiamnum prostantia, spatiosam admodum fuisse domum profundis circumquaque vallatam fossis demonstrant.“

Quoad omnia, vide sub praecedenti.

NANTELE B. M. V.

Nantelium, Nantel, Nanteuil

non longe a Jovilliers, de quo supra. Dép. Meuse, Dioc. Toul nunc Verdun.

Parthenon fundatus per translationem sororum de Jovilliers post annum 1158, periit probabiliter saec. XIII. Dein facta est capella filialis parochiae de Jovilliers, peregrinatio celebris ad statuam B. M. V. Capella adhuc existebat anno 1736, nunc est praedium.

Vide apud Jovilliers. — HUGO II 331, 930 — WAEFELGHEM 176 — Dict. Top. Meuse 166.

PLAINEMONT

Pleinemont, Plemont, Planus Mons

non longe a Jandeures, Dioc. Toul, nunc Verdun. Dép. de la Meuse.

Parthenon ortus per translationem sororum Janduriarum post annum 1143. Dotatus est ab Odone de Jaria. Adhuc existebat anno 1220, in bello quodam omnino est destructus. Dein fit curia, nil amplius superest.

¹³⁴⁾ Arch. Dép. Nancy H 1088, ISAD *Vosges* H III 22, 118.

Vide apud Jandeures.— HUGO I 860, II 571 — WAEFELGHEM 195 — Dict. Top. Meuse 181.

PONT-A-MOUSSON B. M. V.

Dép. de la Meurthe & Moselle, Dioc. Toul, nunc Nancy.

Abbatia praeclara, primaria in circaria. Fundata est anno 1126 a Simone duce Lotharingiae, familiari Sti. Norberti, in

STE. MARIE-AU-BOIS B. M. V. et Sti. Stephani¹³⁵⁾

Sta. Maria in Nemore, -ad Nemus, -in Bosco, -de Prisneio, -juxta Prisney. Saincte Marie ad boix, -des Bois, du Bois.

Filia Praemonstrati. Solitariae sita in valle silvestri inter Vilcey et Prény, prope Pont-a-Mousson versus aquilonem. Monasterium duplex usque ad annum 1181, quo canonici transferuntur in locum vicinum. De asceterio v. infra apud „Ste. Marie-au-Bois“. Confirmationes pontificiae an. 1181, 1187. Ecclesiae incorporatae: Viéville cum Vilcey, Pagny, Bey cum Lanfrocur, Moulin, Hageville, Onville, Blanzey, Manonville et St. Privat. In refugio suo ad Stum. Nicasium in Pont-à-Mousson an. 1603 instituit collegium. Refectorium abbatiae erat „totius Ordinis commodissimum, ne dicam pulcherrimum, si non extaret Viconiense¹³⁶⁾“. Cives Metenses an. 1427 combusserunt canoniam. Celeber abbas Servatius de Lairuelz annis 1606/12 eam e solitudine sua transtulit in civitatem.

PONT-A-MOUSSON B. M. V.

Sta. Maria Maior Mussipontana, Sainte-Marie-Majeure ad ripam Mosellae. Ste. Marie-au-Bois facta est curia, in Pont-à-Mousson vero eriguntur splendida aedificia nova, abhinc cunabula et centrum reformationis, id est Congregationis Antiqui Rigoris, a dicto abbate Lairuelz institutae. Reditus annui: 9000 Libr. Status personalis: 1623: ca. 60; 1665: ca. 40; 1698: 22 religiosi, 1790: 12 DD et 10 FF. 1768: 21. Omnes abbates erant regulares, cum Curia Romana regi Stanislao an. 1740 concessit jus nominandi abbates, abbatia nostra expresse est exempta. Tamen rex abbates nominavit, etsi regulares. An. 1792 monasterium suppressum est. An. 1817—1907 fuit Seminarium minus dioecesis, Nanceiensis, dein vi legum separationis a gubernio est sequestrata,

¹³⁵⁾ Stephanus: LAIRUELZ 391.

¹³⁶⁾ Ibidem.

una cum bibliotheca et archivo, quae fuerant adhuc notabilia. Ecclesia abbatialis iamdudum non erat in usu. Aedes monasterii versae sunt in nosocomium municipale. Anno 1944, sub bello, concrematae sunt, una cum bibliotheca¹³⁷). Sors ruinarum, in diem collabentium, nondum est certum. In Ste. Marie-au-Bois, quod nunc est praedium, supersunt facies ecclesiae romanicae, dormitorium et capitulum eiusdem epochae, et aliqua pulchra residua gothica.

Archivalia: Arch. Dép. Meurthe et Moselle, Nancy: H 1094/1223 (3834 documenta); B 106, 2279, 8232, 8248, 8285, 8294; G 932, 1018, 1094, 1097; H 2119, 2204; L 479, 2035; Q 493/96, 498. *Cat. Actes Thiébaut II* cf. ind. — Arch. Dép. Calvados H 18, 22, 24, 25, 27, 28 — BMun Nancy MS 41, MS 144. MS 927, f. 225 (scr. abbatum), MS 1005 (registrum abbatum), MS 1131 (necrologium), MS 1779/82 (4 voll. ex annis 1661/1789, registra professionum, extant in duplo) — BMun St. Mihiel MS 141 — BN Paris MS 22305 Nouv. Acq. 1913/14: FF 11 830/34; Coll. Lorraine t. 289, 318 f. 341; t. 720.

Fontes et Litteratura:¹³⁸) LEPAIGE II 471, 596 — HUGO II 199. pr. 133/40 — WAEFELGHEM 257 — CALMET *Hist. Lorr.* VII, ij, vj/x, cxxi/vj — *Cat. Fact.* IV 510 — *CatMSSBDép* IV, XIII — CHEVALIER 2148, 2423, 2794 — CONSTANTIN 344/45 — COTTINEAU 391, 2322, 2786 — DARAS 75, 79 — DELCAMBRE I 260, III 129 — DELISLE *Roul.* 432 — *Dict. Top. Meurthe* 139 — DURAND (vide Etival) cf. ind. 395 — DURIVAL II 215 — DUVERNOY cf. ind. 262 — *Form. Pr.* nr. 89, 223, 262, 275 — GAIN cf. ind. — *Gall. Chr.* XIII 1100, 1127/33 — GOOVAERTS vide infra p. . . — GROSSE-DIER CACB cf. ind. 165 — ISAD *Meurthe et Moselle* H I 117/32 — JAFFE 14 581 — LAUER I 310, 430, 432, 435, 496 — LECESTRE 49 — LEPAGE *Com. Meurthe* I 162, II 457/58 — IDEM, *PDToul* 157, 180, 186 — LESORT cf. ind. 498 (Ste. Marie) — *Lettr. com. Jean XXII* 8201 — LONGNON *Pouillés* V 315 — MARTENE/DURAND *Voy. Litt.* I 2, 115, 128 — MARTIN CPL passim — IDEM, *HDToul* cf. ind. De Servatio de Lairuelz II 110/17 — IDEM, *Servais de Lairuelz* (RPM, v. infra) — Le MERCIER DE MORIERE cf. ind. — MIDOT *Vindiciae* (v. infra) — MOLINIER nr. 314 — DE PANGE cf. ind. — REINERS/EWALD 32/37, fusa bibliographia 134/35 — Des ROBERT *Sc.Lorr.* 8176, 8252/76 — VACANT (v. Etival) — WICHMANN III 611 — E. de BOUTELLER, *Sur Prény et l'Abbaye de Ste. Marie-au-Bois* (BSArMoselle II, 1859, 176) — V. de CIVRY, *Les ruines lorraines, chroniques monumentales, Ste. Marie-au-Bois*, Nancy 1845 — A. DIGOT, *Notice sur l'église prieurale de Blanzey* (Bull.

¹³⁷) Id est, aula bibliothecae optime ornatae. Libri qui superfuerant pretiosi e tempore abbatiae, praesertim haereditas litteraria abbatibus Hugo, anno 1907 venerant in BMun Nancy.

¹³⁸) Cum haec abbatia arcte sit connexa cum Congregatione Ant. Rigoris, omnis bibliographia citata infra sub hoc capite pariter ad eam attinet, praesertim GOOVAERTS.

Mon. 1850, VI, 545/58; et *MSAr Lorraine* II, 1851, 36/50) — A. DIGOT/CHATELAIN, *L'Abbaye de Ste. Marie-au-Bois* (*BSArLorraine* VII, 1857, 315/27) — M. FAVIER, *Note sur l'Obituaire de Ste. Marie-au-Bois* (*BSArLorraine* XIII/ XIV, 1913, 102/11) — L. GERMAIN, *Ste. Marie-Majeure, patronne de l'Abbaye de Pont-à-Mousson* (*MSArLorraine* XLV, 1895, 295/321) — P. N. GUINET, *Ramusculus excerptus, ab antiquissima arbore quae numquam emarcuit, sed etiam nunc post sex saecula virescit, successiones abbatum regularium olim marianorum nemorensium, nunc Mussipontanorum Ord. Praem. Dioc. Tullensis ect., Ponti Mussi* 1693 — N. HENRY, *Histoire de Pont-à-Mousson et de ses environs*, P.-à-M. 1839 — P. MAROT, *L'abbaye de Pont-à-Mousson* (*Congr.Arch.* Paris 1934, 219/44) — *BSArLorraine* 1913 pp. 102/11 — *Journ.SArLorraine* 1860 p. 72, 1872 p. 163, 1900 p. 52/54 — *MSArLorraine* 1867 p. 189; 1887 p. 212; 1891 pp. 338/40; 1912 pp. 135/37, 171/72 — *RecDocSArLorraine* 1862 106, 171/72; 1893 cf. ind. 381.

Series abbatum (nisi aliter notetur, sec. HUGO)

Richardus 1126/55	P 1264 ¹³⁹⁾
Cono 1160/67	Rembaldus 1268
Richardus 1168—	Simon 1272
Simon † 1174	Walterus 1275
Arnulphus 1174—	Dominicus de Vendières 1280/81
Garnerus 1181/83	Theodoricus 1283/86
Petrus 1187	Nicolaus 1290
Erlandus 1195	Theodoricus 1295/97
Herbertus † 1198	Joannes de Prény † 1326
Robertus —1201	Joannes de Chambley 1331 ¹⁴⁰⁾
abbas Sti. Pauli deinde	Joannes d'Onville † 1342
Virdunensis	Joannes 1347
Joseph 1201— ^{138a)}	forte idem praecedens
Gerardus 1248/53	Jacobus de Bouillonville 1376
Rembaldus 1261	Joannes Genin ¹⁴¹⁾
Gerardus 1264	Petrus Genin 1382—1426 ¹⁴¹⁾

^{138a)} CHAUSSIER, Abbaye de Gorze 180.

¹³⁹⁾ Des ROBERT 8255.

¹⁴⁰⁾ Ibid. 8258.

¹⁴¹⁾ HUGO: „fratres germani, qui regimen inter se et velut in solidum partiti sunt“.

Joannes Griffon 1455/62 ¹⁴²⁾	Alexander Guilleaume 1695—1710
Joannes de Dieulouard 1469/79 res. ¹⁴³⁾	Joseph Malcastel 1710—17
Joannes de Mamey 1498 res.	Nicolaus Felix 1717—54
Petrus de Preny 1498—1505	Christophorus Brusseau 1754—62
Dominicus Thuilier I 1505—34 ¹⁴¹⁾	Nicolaus Breton 1762—88
Nicolaus Thuilier coadj. 1528, abbas 1534—58	Joannes F. Lallemand 1788—91 ¹⁴⁶⁾
Dominicus Thuilier II coadj. 1549, abbas 1558—65	Inseri nequeunt: (Necr. loci)
Desiderius Malhusson 1565—94	Hugo
Daniel Picart 1594—1600	Humbertus † 15. IX
Servatius de Lairuelz 1600—31	Drogo † 17. II
Petrus Desbans Coadj. 1606, abb. 1631—43 ¹⁴⁵⁾	Aegidius † 18. IV
Petrus Thienville 1643—53 res.	Fulco
Nicolaus Guinet 1653—95	Atto ¹⁴⁷⁾ † 16. III
	Gobertus 13. . . res. Ob. Praem. 29. VII

RENGEVAL (B. M. V. et) St. Maria Magdalena

Rengie-, Reginae Vallis, Rengis-, Reingis-, Rengivallis¹⁴⁸⁾. — Range-, Rangé-, Renge-, Ringe-, Rengisvaus, -val, -valle, -vaulx, -valx, -vaulz.

Com. Corniéville, cant. Commercy, a quo non longe distat versus orientem. Dép. Meuse, Dioc. Toul, nunc Verdun.

¹⁴²⁾ Des ROBERT 8260.

¹⁴³⁾ Ibid. 8261.

¹⁴⁴⁾ Abbas Mengin de Leyr an. 1523, cuius sigillum affert Des ROBERT 8262 ist probabiliter idem.

¹⁴⁵⁾ Abbas Generalis electus, sed non confirmatus anno 1635, abbas Cuissiacensis an. 1643.

¹⁴⁶⁾ GERMAIN 319.

¹⁴⁷⁾ Qui sex abbates in serie tradita ab HUGO et a *Gallia Chr.* sunt inserti primo dimidio saec. XIII.

¹⁴⁸⁾ Saepe apud auctores Regia vel Regis Vallis idem est ac Rengéval. Quod est aperta confusio, ambo semper referunt ad Riéval tantum. Cf. IDOUX, *Relations d'Etival* (vide supra p. 70) 40 n. Si invenimus interdum Regis Vallis (Cat. U), Regival (HUGO II ccciv) vel similia pro Rengéval, censemus hunc errorem ita esse explicandum: Medio aevo scriptores saepe solebant omittere litteram n, eam tamen indicando parva linea superposita vocabulo antecedenti. Quae linea a copista quodam potuit negligi.

Abbatia. Fundata est an. 1152 ab Hadwige d'Aspremont, comitissa de Montagu, et duobus eius filiis. Filia de Riéval. Ab anno 1419 stetit sub paternitate archicoenobii. Moniales locatae erant in vicino „Valle Nonnarum“, de quo sub sequenti. Confirmationes pontificiae an. 1179 et 1186. Ecclesiae incorporatae et administratae: Rengéval, Jouy-sous-les-Cotes, Corniéville, Euville; et eremi in Jévaux et Grange-en-Woëvre. Inter praecipuas eius reliquias emicuerunt panni infantuli Jesu, Caput Sti. Matthaei apostoli, unum ex ciliciis Stae. Mariae Magdalenae, et ossa Sti. Christophori. Medio aevo, teste catalogo Averbodiensi, videtur fuisse „pauper ecclesia“, sed saec. XVII, reditus eius erant 7035 Librarum. Habuit altam et bassam justitiam, abbas non erat infulatus. Refugia habuit in Bar et in Toul. Devastatum est monasterium annis 1442¹⁴⁹⁾, 1637, 1644, 1646. Anno 1627 adiungitur Congr. Ant. Rigris. Ab anno 1753 in commenda. Status personalis: 1602: 2 abbates, 5 DD residentes et 2 extra, 1 frater. 1698: 6, 1772: 12 DD, 1790: 7 DD et 1 frater. Ab anno 1700 constructio perpulchri novi monasterii, an. 1729 solo aequatur venusta ecclesia gothica et erigitur novum templum. Anno 1790 suppressa est canonica. Subsistunt duae alae monasterii, celsae et amoenae structurae, in quibus visendae sunt praesertim refectorium, claustrum, scala et culina.

Archivalia: Arch. Dép. Meuse, Bar-le-Duc: 31 H 1 (cartularium s. XVIII), 31 H 2 (78 documenta 1168/1791. Maior pars archivi periit). B 261, 263, 310, 314, C 3030, 3036, 3039; 2 E 345; F 106 — Arch. Dép. Calvados H 18 — Arch. Dép. Nancy B 476/78 (cartul. s. XIII/XIV); B 293, 1902, G 1295, H 139 — BN Paris MS 287 f. 11, Coll. Lorraine t. 721 f. 99.

Fontes et Litteratura: HUGO II 635, pr. 422/25 — WAEFELGHEM 206 — BUFFET 21 — CALMET *Hist. Lorr.* VII ij. cxv/viij — *Cat. Magny* nr. 1718 — COTTINEAU 2402 — DARAS 75 — DELISLE *Roul* 468 — DELCAMBRE I 253, II 206 — *Dict. Top. Meuse* 187 — DURIVAL II 301 — *Form. Pr.* nr. 223, 262, 275 — *Gall. Chr.* XIII 1152 — GOOVAERTS IV 283 — JAFFE 13 495, 14 580, 16 109 — LAUER I 310, 435 — LECESTRE 49 — LEPAGE *PD Toul* 136/37 — LONGNON *Pouillés* V cf. ind. — MEINERT 191 — *Reg. Clément III* 1188 — Des ROBERT *Sc. Lorr.* 8245/49 — ROBINET/ GILLANT III 66/82 — STEIN 3134/35 — VACANT (v. Etival) 48 — C. E. DUMONT, *Histoire des fiefs et principaux villages de la seigneurie de Commercy*, Nancy/Paris 1856, I 363/502 — S. FRANÇOIS/VIVES, *Les Seigneurs de Commercy au moyen-âge*, Nancy 1938, cf. ind. 191 — F. G. FRUSSOTTE, *Le „Trimaza“ de l'Abbaye de R. en 1446/63 (Semaine Religieuse de Verdun XL, 1929, 152/56)* — B. GRASSL, *L'Abbaye de R. (Anal. Praem. XIII 70/71)* — E. Des

¹⁴⁹⁾ Tunc abbas Rengisvallis cum pretiosis reliquiis suis mendicans circuevit regiones, ad colligendam pecuniam pro reconstructione (cf. FRUSSOTTE).

ROBERT, *Deux épisodes de la vie de St. Norbert: panneaux en bois sculpté. provenant de l'Abbaye de R. (BSArLorraine I, 1901, 159/63) — Ibidem 1907 p. 239 — Journ. SArLorraine XLVIII, 1899, 74/78 (falso dicit hoc referre ad Rieval) — Recueil Doc. SArLorraine 1862 p. 175.*

Series abbatum (si non aliter notetur, sec. ROBINET/GILLANT)

Simon de Brixey 1152—69	Pontius de Fremeréville 1435—40
Joannes 1170	Albericus de Jouy 1441—43
Simon 1174/84	Junius † 1443
Petrus 1185/97 ¹⁵⁰⁾	(idem ac praecedens?)
A ca. 1200 ¹⁵¹⁾	Desiderius de Courcelles 1444—77
Hugo post 1200	Joannes Adnet 1477—99
Humbertus 1212/18	Desiderius de Jouy 1499—1510
Willermus 1220	Joannes Clement 1510—37
Guarinus 1226	Nicolaus Thuillier 1 ^o 1537—42
Adam 1230	Jacobus Legrand 1542—48
Lietardus 1260, † 1276	Nicolaus Thuillier 2 ^o 1548—58
Lambertus 1280/90	simul abb. in Ste. Marie-au-Bois
Walterus 1291/96	Petrus de Thuilly 1558—68
Petrus 1307	Nicolaus Vivenet 1568—82
Lambertus 1312	Joannes Mairecolas 1582 res.
Philippus 1321/28	Stephanus Aubry 1582—1604
Petrus 1333/42	Franciscus Brunesseaux 1604—37
Hermannus de Prény 1350, † 1368	simul abbas in Flabémont
Joannes de Prény 1372/79	Thomas Brunesseaux 1637—47
Rogerus 1380—91	Bonaventura Messin 1647—69
Guido d'Aspremont 1 ^o 1392-98 res.	Bernardinus Roussel coadj. 1667,
Simon d'Amance 1398—1400	abbas 1669—92
Guido d'Aspremont 2 ^o 1400—28	Joannes Charton 1692—1724
Joannes d'Aspremont 1416 ¹⁵²⁾	Nicolaus Habert 1724—53
Joannes de Maroy 1428—35	Stanislaus Miaskowski 1753—67
postea abb. in Flabémont	(cf. Bonfays)
	Jacobus Honor. Moreau 1767—90

¹⁵⁰⁾ Arch. Dép. Nancy H 1092.

¹⁵¹⁾ Arch. Dép. Metz H 3884⁴.

¹⁵²⁾ Des ROBERT 8248. Forte est idem ac praecedens.

Inseri nequeunt (sec. necr. loci)

Alexander † 6. III. 12..

Joannes 12..

Ancelinus † 22. IX. 12..

Nicolaus 13..

Gerardus † 18. III.

RENGEVAL

Vallis Nonnarum, Martini Fons. — Martin-Fontaine, Val des Nonnes.

Duabus leucis distat ab abbazia matre, una a civitate Tullensi.

Parthenon, fundatus an. 1153 a Hadwige d'Aspremont, fundatrice abbatae Rengisvallis, dotatus a Guidone de Joinville. In fine saeculi XIII dissolvitur. Postea in loco eius erigitur coenobium O. Er. St. Aug.

HUGO II 237, 648, pr. 78/79 — MARTIN CPL 6 n — COTTINEAU 1759.

RIEVAL B. M. V.

Regia-, Regie-, Regis Vallis — Roya-, Riez-, Roy-, Royen-, Rin-, Rival, -vaul, -valx, -vaulz. Vitetur confusio cum abbazia O. Cist. eiusdem nominis in Anglia, et cum abbazia praecedenti.

Secus „Viam Regiam“ in com. Mesnil-la-Horgne, cant. de Void, non longe a Commercy, Dép. Meuse, Dioc. Toul, nunc Verdun.

Abbatia, primis saeculis insignis. Historia foundationis eius, ex defectu archivorum, est penitus ignota. Authentice prima vice occurrit ca. 1132/40, sed certum est, foundationem fuisse peractam longe prius, ad minus — ut ait Hugo — ante annum 1124. Traditio asserit fundatorem fuisse Raineraldum I comitem de Bar. Probabiliter Regia Vallis progressa est e canonica St. Pierremont O. S. A., et sicuti aliae filiae illius Belval, Septfontaines etc. postea Ordinem nostrum est professa. Confirmationes pontificiae an. 1141, 1148, 1179, 1181. Initio monasterium duplex, de monialibus v. infra. Filia Praemonstrati. Regia Vallis transplantavit Ordinem in longinquum regnum Hungariae, materque evasit canoniarum Varadhegyfok (?), Garab, Nagyolasz, Bozok¹⁵³), Jandeures, Jovilliers, Rengeval et Ste. Marie-au-Bois. Ecclesia incorporatae: Laneuveville-au-Rupt 1266, Villeroy circa 1290, Sanzey, Sauvoy. Reditus annui 6092 Libr. Refugium in Commercy. Juxta viam sita, saepe in bellis est eversa, post devastationem totalem anni 1636 non amplius recuperavit antiquum splendorem. Tunc etiam interierunt archiva. Anno 1657 aggregatur

¹⁵³) Vide vol. I 415, 433, 439, 453, 466.

Circariae Burgundiae, sed iam ab anno 1664 pertinuit ad Congr. Antiqui Rigoris (Circaria Franciae). Status personalis: 1603: 8, 1631: 2 vel 3, 1698: 4, 1779: 6 canonici. 1790: praeter abbatem 5 canonici et 2 oblato. Separatio mensarum initio saec. XVII. Versus annum 1690 commenda, anno 1725 iterum fit regularis, ad evitandum interitum. An. 1790 suppressa. Tunc 525 volumina habuit bibliotheca, aedes viles et modicae nondum erant perfectae, ecclesia erat rasa, ut pulchrior ei substitueretur, sacristia provisorie erat pro capella. Versus annum 1830 omnia incendio sunt deleta. Nunc est praedium, aedes adhuc existens partim est s. XVIII, sed nullius momenti. Altare nunc est in ecclesia parochiali vicina.

Archivalia: Arch. Dép. Meuse, Bar-le-Duc: 32 H 1 (63 documenta 1148/1793); C 1056, 2 E 862 — Arch. Dép. Nancy B 184, 4686, 6596, G 183, H 342 — BN Paris Coll. Lorraine t. 287 f. 11; t. 312 f. 87/101 (doc. saec. XII); t. 721 f. 90 — Arch. Dép. Calvados H 18.

Fontes et Litteratura: HUGO II 613, pr. 403/16 — WAEFELGHEM 209 — BRUNEL cf. ind. — BUFFET 21 — CALMET *Hist. Lorr.* VII ij, cxcix/cc — *CatMSSBDép* XXIV 493 — COTTINEAU 2463 — DARAS 75 — *Dict. Top. Meuse* 194 — DURIVAL II 301 — *Gall. Chr.* N XIII 1124 — GOOVAERTS IV 101 — GROSDIDIER CACB cf. ind. 162 — JAFFE 8143, 13 499, 14 580, 16 109 — LAUER I 310, 435 — LECESTRE 49 — LEPAGE *PD Toul* 134/35, 186 — LESORT cf. ind. 496 — *Lettr. com. Jean XXII* 21 891, 21 896, 21 898 — LONGNON *Pouillés* V 316 — MARTIN CPL passim — IDEM *HDToul* cf. ind. — MEINERT 57 — POTTHAST 1264 — RAMACKERS *Urk. Nancy* 133, 135 — Des ROBERT *Sc. Lorr.* 8250 — ROBINET/GILLANT III 778/85 — SAUERLAND *UULothr.* 430, 432 — DUMONT (v. Rengéval) II 411/61 — FRANÇOIS/VIVES (v. ibidem) 192 — A. LESORT/M. PREVOST, *Bulles inédites des papes Eugène III, Lucius III, Célestin III et Innocent III* (*Bibl. Ec. Ch.* 1903, pp. 7/9) — E. PRAROND, *Cartulaire du Comté de Ponthieu* (*MSEAbbeville* 1898) 137, 257 — H. V. SAUERLAND, *Urkunden u. Regesten zur Geschichte der Rheinlande aus dem Vatikanischen Archiv* (Bonn 1902) I 761, 769, 770.

Series abbatum (ROBINET/GILLANT)

Herbertus 1141/48

Raymundus 1160

Drogo 1165/72

Walterus 1172—94

Gerardus 1194

Cono 1198

Joscelinus ca. 1200¹⁵⁴⁾

vide Abbecourt

Gerardus — 1219

Laurentius 1220

¹⁵⁴⁾ *Ob. Praem.* 27. XI.

Walterus 1225/34
 Gulielmus 1260/66
 Manasses 1285
 Aubertus 1321/22 res.
 Hugo de Lucey 1322/25
 postea abb. in Jovilliers
 Henricus 1332
 Varinus 1346¹⁵⁵⁾
 Adam ca. 1350/75
 Rainerus 1380/87
 Joannes de Vacon 1409
 Albericus de Sorcy 1447
 Joannes Perrin 1450/53
 Desiderius de Vaux 1471/81¹⁵⁶⁾
 Dominicus de Sonsault 1488, † 1510
 Guarinus Thibaut ca. 1512
 Aegidius de Maizières 1514—21
 Bartholomaeus Chevresson † 1534
 Stephanus de Metz † 1544
 Walterinus Maucollot 1544—95
 aemulus commendatarius:

Joannes Le Paige 1581/87
 Humbertus La Ratte 1595— ca. 98
 res.
 Jac. de la Roche-Guyon
 ca. 1598—1605 res.
 Jacobus Pérignon 1605—10
 Franciscus de Riquely 1612—69 res.
 Simon Parisot 1669—99 res.
 Carolus Le Manier 1699—1725
 Hyacinthus Collart coadj. 1721
 abbas 1725—39
 Franciscus Cordier ante 1747—68
 Claudius Desmoulins 1768—90

 Inseri nequeunt:
 Cefridus † 23. VI
 Lambertus † 17. VII
 Dominicus † 6. VIII
 Gerardus † 12. VIII
 Lambertus † 15. IX
 Simon † 5. IX
 Gerardus † 19. XII
 Eligius † 13. XII.

R I E V A L

Domus Dominarum, La Nonnerie.

„Uno lapidis ictu“ distans ab abbacia matre, ut supra.

Parthenon, quo transtulit Herbertus abbas sorores Regievallis. Tantum e necrologio huius abbaciae est notus, nec erui potest quando desierit.

HUGO I 631 — WAEFELGHEM 78 — LAIRUELZ 391 — *Gall. Chr.* N. XIII 1124.

¹⁵⁵⁾ Des ROBERT 8250.

¹⁵⁶⁾ ISAD Vosges H III 21. Obiit an. 1481.

ST. ANNALIS

Dioc. Metensis.

Abbatia, quam extitisse constat tantum ex instrumento, quo Honorius III PP. approbavit Ordinem Praem. in manus Sti. Norberti fundatoris anno 1126¹⁵⁷). Inter novem abbatias, tunc iam existentes, enumeratur etiam „ecclesia Sti. Annalis in Metensi (scil. dioecesi)“. Quod monasterium, numquam hactenus in suo situ definitum, omnibus historicis et auctoribus mansit problema inextricabile. PP. Bollandistae, recte afferentes, sanctum huiusmodi numquam vixisse, iam putaverunt nomen „Annalis“ esse corruptelam, sed falso identificant hoc monasterium cum Salinavalle¹⁵⁸). Inter recentes Zak falsa profert¹⁵⁹), nec prior nostra thesis, hanc domum collocans in Runciware prope Metas¹⁶⁰), teneri potest. Sed ut iam eodem loco haesitanter tunc suspicabamur, modo censemus hanc abbatiam St. Annalis esse eandem ac St. Arnual in regione Sarae, prope Saarbrücken versus austrum, in dioecesi quondam Metensi situm¹⁶¹). Erat ibi ecclesia collegiata, Sto. Arnoaldo episco Metensi sacra et ab eo saec. VII fundata. Secuta est regulam Sti. Chrodegangi, sed circa annum 1120, ad breve tempus videtur esse amplexa Praemonstratensem¹⁶²). Cuius rei promotor fuit probabiliter Albero de Montreuil, praepositus illius, archidiaconus Metensis et postea archiepiscopus Trevirensis¹⁶³), qui non secus ac Stephanus de Bar, Episcopus Metensis, tali reformationi, „regularizationi“ scilicet collegiatarum et cleri saecularis (a Sto. Norberto intenta), maxime favebat. Collegiata in St. Arnual dicitur initialiter fuisse secunda in diocesi Metensi¹⁶⁴), et pondus eius patet ex facto, quod dictus Albero archiepiscopus anno 1147, ibi magna cum pompa recepit et hospitavit regem Galliae cruce signatum, exercitumque eius collegit. Identitas Sti. Annalis cum St. Arnual etiam aliis ex fontibus innuitur: in MSS anni 1617, ex Steinfeldia proveniente¹⁶⁵), et in Vita Sti. Norberti

¹⁵⁷) JAFFE 7244, LEPAIGE 392, HUGO I pr. ix.

¹⁵⁸) AASS Jun. I (1695) 844.

¹⁵⁹) LTK I 457.

¹⁶⁰) *Anal. Praem.* XV 1939, p. 78/79.

¹⁶¹) J. S. KIRCH, *La Collégiale de St. Arnual*, Strasbourg 1929.

¹⁶²) Confer casum analogum in Zyfflich (vol. I 202).

¹⁶³) Vita eius in MGH SS VIII 236, litteratura in DHGE I 1420 et LTK I 206.

¹⁶⁴) KIRCH o. c. 16.

¹⁶⁵) *Variorum Praemonstratensis Ordinis monasteriorum origines* (BMun Nancy MS 1006, p. 178).

auctore M. Dupré¹⁶⁶), in bulla anni 1126 expresse non dicitur „St. Annalis“, sed „ecclesia Sti. Arnualis Diocesis Metensis“. St. Arnual mox normas Praemonstratenses videtur iterum liquisse, et floruit tamquam collegiata usque ad annum 1802. Ordo noster, ope Alberonis archiepiscopi, loco eius paulo post obtinuit abbatiam Vadegotianam non longe distantem.

STE. MARIE-DES-BOIS Sta. Magdalena

Cella Dominarum, Antiqua abbatia.

Non longe distans ab abbatia eiusdem nominis, quam adduximus supra sub nomine Pont-à-Mousson. Dioc. Toul, dein Nancy, Dép. Meurthe-et-Moselle.

Parthenon, dependens a canonica Stae. Mariae in Nemore. Designatio „Antiqua abbatia“ demonstrat, ibi fuisse primitus sedem monasterii duplicis. Canonici videntur sibi construxisse novam domum in vicinitate paulo post annum 1140, relictis in loco sororibus. Anno 1181 adhuc floruit parthenon, qui probabiliter saeculo sequenti periit. Ecclesia eius „haud ignobilis“ erat adhuc integra tempore Lairuelii; abbas Hugo, ineunte saec. XVIII, eam vidit in ruinis. Supersunt pauca rudera.

HUGO I 507 — LAIRUELZ 392 — WAEFELGHEM 53 — COTTINEAU 644.

ST. PIERREMONT St. Petrus

Pierremont, Mons Sti. Petri.

Com. Avril, prope Briey versus aquilonem, non longe a Metis. Dép. Meurthe-et-Moselle, Dioc. Metz, nunc Nancy.

Abbatia percelebris canonicorum OSA, fundata ante annum 1096 a Mathilde, comitissa Tusciae. Ineunte saec. XII, ibi erat verum centrum propagationis vitae canonicae secundum formam mitiorem „Novi Ordinis“¹⁶⁷), multasque genuit filias. Circa annos 1120/30, sub Rudolpho abbate, maior pars illarum (Belval, Justemont, Metz Ste. Croix, Freisdorf, Riéval, Septfontaines-en-Bassigny) transiit ad Ordinem Praemonstratensem. Videtur Rudolphus induxisse ipsam suam canoniam ad amplectendum eundem Ordinem de facto. Anno 1142 abbas subsignat, una cum 5 aliis abbatibus Ord. Praem., instrumentum de distantia tenenda inter coenobia Ord. Cist. et Ord. Praem., ex quo patet eum fuisse tunc tem-

¹⁶⁶) Paris 1627.

¹⁶⁷) DEREINE *ChRegL* (vide vol. II 356) p. 27.

poris habitum tamquam abbatem Ordinis¹⁶⁸). Communis omnino erat mutus transgressus fratrum inter Petrimontem et canonicas Praemonstratensium¹⁶⁹). Philippus canonicus Justimontis, ab Hadriano PP IV anno 1154 imponitur ut abbas communitati Petrimontanae, ea sub conditione, ut „Praemonstratensium veste deposita, superpelliceum sumeret“¹⁷⁰), ex quo patet, hanc incorporationem nondum fuisse peractam de jure. Atamen Philippus, negligens praeceptum Summi Pontificis, nihil omisit, ut canonicos suos adduceret ad normam suam Praemonstratensem, illosque expulit, qui acquiescere noluerunt. Litem inde exortam Alexander PP III decedit restaurando „statum quo“ anno 1177, quo iubet „ . . . ut ordo canonicus, qui secundum Deum et Sti. Augustini regulam in superpelliceis et nigris cappis antiquitus in ecclesia ipsa fuerat constitutus . . . inviolabiliter observetur“. St. Pierremont magnum influxum habuit in evolutionem Praemonstratensium in Lotharingia, immo vera „motio“ (mouvement, Bewegung) ab ea emanavit, etsi postremo Ordini suo primitivo manserit fidelis. Suppressa est canonica in Revolutione Gallica.

Archivalia: Arch. Dép. Nancy et Metz — Cartularium s. XIII BN Paris FL nouv. acqu. 1608 — BMun Metz: Historia abbatae auct. A. DROUIN (1675) MS 74.

Litteratura: CALMET *Hist. Lorr.* VII ij, clxix/clxxij — COTTINEAU 2852 — *Gall. Chr.* N XIII 938 — JAFFE 9969 — MIGNE t. 188 p. 1372 — STEIN 3524/26.

SALIVAL Nativitas B. M. V. (et St. Fiacrius)

Saliva-, Salina-, Salvia-, Salis-, Salli-, Salva Vallis — Sali-, Salli-, Saly-, Salin-, Sallin-, Sailinvalz, -vas, -val, -vais, -vauls, vals, -vault, -vaulz, -was.

Com. Morville-les-Vic, prope Moyenvic, arr. Chateau-Salins, Dép. Moselle, Dioc. Metz.

Abbatia conspicua. Authentice fundata est versus annum 1157, juxta antiquam capellam Sti. Fiacrii, a Mathilde comitissa de Salm-Homburg, confirmatio imperialis an. 1162, pontificia 1180, 1186. Filia de Justemont.

¹⁶⁸) LEPAIGE 322.

¹⁶⁹) Qui transitus continuus, postremo deflexus in abusum, per conventionem inter abbates Petrimontis et Bellaevallis anno 1177 est derogatus. (HUGO I ccix).

¹⁷⁰) JAFFE 9969, MIGNE l. c.

Secundum traditionem domesticam¹⁷²⁾ fundatio peracta est longe prius, circa annum 1140, quod nobis videtur probabilius, propter moniales, quae inveniuntur in Belle Tanche, sub paternitate abbatis Salivallis. Advocati erant comites de Dachsburg, dein episcopi Metenses. Ecclesiae incorporatae et administratae: Tarquinpol 1274, Moncourt 1291, Lagarde 1173, et capella St. Livier cum sanctuario. Jure patronatus dependebant: Lezey 1186 (vide apud Belle Tanche), et Brin 1290. Ecclesia consecratur anno 1316. Numquam fuit in commendam. Possedit refugia in Metz et in Château-Salins. Anno 1590 devastatum est. Annis 1614/30 dividuntur mensae, et introducitur Congregatio Ant. Rigoris. Reditus annui: 13700 Libr. Status personalis: 1698: 7, 1768: 20 religiosi. 1790: 7 DD residentes, 10 fratres, 1 conversus. Saec. XVII pulchrae exsurgunt novae aedes. Videtur ibi fuisse officina, in qua religiosi artifices sculpservnt opera e ligno et alabastro, frater conversus N. Pierson erat celeberrimus architectus. Anno 1791 suppressa est. Ecclesia biturris et maior pars aedium mox solo sunt aequatae; ex paucis residuis quae supersunt: domus abbatialis, porta, stabula, videtur haec abbatia fuisse quondam valde extensa et pulchra. Stalla chori nunc sunt in ecclesia FF. Minorum Nanceii, ornamenta lignea ecclesiae venerunt in Château-Salins et carthusiam Bosserville, et inde anno 1903 in Pleterje in Jugoslavia. Aedes residuae in bello an. 1944 sunt combustae.

Archivalia: Arch. Dép. Meurthe-et-Moselle, Nancy: H 1224/62 (4 registra, et cartularium s. XVIII). Ibid. B 423, 436, 481, 917, 1911, 5838, 6913, 8294, 10 339, 10 346, 12 066, 12 401; G 871, 1024, 1031, 1060, 1193; H 617, 1128, 2721; L 911; Q 437 — BMun Nancy 991/II pp. 584/85 — Arch. Calvados H 18, H 30.

Fontes et Litteratura: HUGO II 718/30, pr. 454/68 — WAEFELGHEM 266 — CALMET *Hist. Lorr.* VII ij, cci/iv — IDEM *Notice* II 375 — *Cat. Fact.* III 54, IV 36, V 493 — CHEVALIER 2817 — CONSTANTIN 345 — COTTINEAU 2936 — DARAS 80 — DELCAMBRE I 262, II 213 — DELISLE *Roul* 433 — *Dict. Top. Meurthe* 123 — DORVAUX 4, 9, 42, 88, 157, 158, 170, 178, 292, 327, 346, 379, 380, 382, 383, 410, 422, 519/20, 529, 547, 619 — DOUET D'ARCQ ISAN 9082 — DUVERNOY nr. 236 — FRANÇOIS/TABOUILLOT (v. apud Justemont) II 279/80 — *Form. Pr.* nr. 262 — GAIN nr. 3360 — *Gall. Chr.* N XIII 953/57 — GOOVAERTS I 31, IV 309 — ISAD *Meurthe-et-Moselle* H I 132/37 — JAFFE 13 693, 15 654 — KRAUS 906/08 — LECESTRE 49 — LEPAGE *Com. de la Meurthe* I xxxvj, II 507/08 — IDEM, *Dép. Meurthe* II 529 — LONGNON *Pouillés* V — MARICHAL cf. ind. —

¹⁷²⁾ Cartularium s. XVI (Arch. Dép. Nancy H 1224) p. 17.

MARTIN CPL 10 et passim — IDEM, *Qu. Notes*, passim — MEURISSE cf. ind. — MIGNE t. 202 c. 1426 — MGH SS XX 550 — De PANGE cf. ind. — RAMACKERS *Urk. Nancy* 134, 146 — *Reg. Ben.* XII 7825, 9094 — *Reichslande Els. Lothr.* III 954 — *Repert. German.* IV i, 468, 842 — Des ROBERT *Sc. Lorr.* 8268/84 — STEIN 3616 — WICHMANN (cf. Metz) III 591 — B. GRASSL, *L'Abbaye de Salival en Lorraine* (*Anal. Praem.* XII, 1936, 181/82) — A. d'HERBOMEZ, *Cartulaire d l'Abbaye de Gorze*, Paris 1898, nr. 192 — G. PIERSON, *L'Abbaye de Salival* (*BSArLorraine*, 2e sér. X, 1868, 170/92, t. à p.) — J. A. SCHMIDT, *Une relique bibliographique de l'Abbaye de S.* (*Journ. SArLorraine* XVII, 1868, 82/87) — L. WIENER, *Notes sur les sculptures attribuées à l'Abbaye de S.* (*Ibid.* XLIV, 1895, 90/105) — *BSArLorraine* 1907, pp. 190/212; 238 — *MSArLorraine* 1872, pp. 104, 164.

Series abbatum (sec. Cartularium Arch. Dép. Nancy H 1224/26, et notitias privatas, lictas a N. DORVAUX in Bibl. Seminarii Maioris Metensis)

Hugo 1159/60	Marsilius ¹⁷⁵)
Tescelinus 1172/75	Drogo 1255/72
Hecelinus 1176/80	Ferry 1274/76
Cono 1186/88 ¹⁷³)	Hugo 1279 ¹⁷⁶)
Jacobus 1192/96	Walterus 1279 ¹⁷⁶)
Adam 1197/1200	Forio 1286/92
Henricus † 1206	Otho 1293/95
Andreas 1211/18 ¹⁷⁴)	Gerardus de Moyenvic 1299/1301
Thomas 1220	Joannes 1302/14
Gosselo	Simon Poince 1314/17
Isembardus	Gerardus 1317—18 ¹⁷⁷)

¹⁷³) *Ibid.* p. 7, et DORVAUX. — Arch. Dép. Metz H 3869⁴ occurrit adhuc anno 1196. Forte resignavit.

¹⁷⁴) Arch. Dép. Nancy l. c. 5, 17 — DUVERNOY nr. 236 — MEURISSE: iam anno 1206.

¹⁷⁵) Cartularium nescit hos tres abbates. Videntur inserendi inter Thomam et Drogonem, asserente DORVAUX, qui Gosseloni praeponit insuper Guarinum (Druinum) tamquam dubium.

¹⁷⁶) MEURISSE et DORVAUX nesciunt. Occurrunt tamen in cartulario supradicto pp. 16 et 17. DORVAUX sic ordinat: Drogo 1255/72, Ferry 1274/84, Forco (sic!) 1286/92.

¹⁷⁷) DORVAUX. — Secundum cartularium (H 1225, 511). Gerardus quidam occurrit anno 1347.

Simon de Morspach 1318—25
 Balduinus 1325/48
 Joannes coadj. ante 1334, abbas
 post. an. 1348, † 1353
 Andreas 1353—60
 Gerardus 1360/67
 Druinus † 1373
 Joannes de Lunéville res. an. 1380
 Nicolaus de Hainau 1392
 Joannes de Vic 1396/97, res. inter
 an. 1397 et 1401
 Nicolaus Gerardin 1403/04¹⁷⁸⁾
 Gerardus de Chambrey 1404¹⁷⁹⁾
 Hermannus 1406
 Stephanus † 1409
 Gerardus de Vic 1408/19
 Salomon 1419/21
 Gulielmus Minel 1421—28 res.
 Nicolaus Burlay 1428—35 res.
 Dominicus Dremant 1436—ca. 1454
 Joannes Salmon ca. 1454—83
 Simon de Morville 1483—89

Nicolaus Henry 1489—96
 Joannes Daniel 1496—1500
 simul abbas in Stagno
 Gerardus du Fraine 1500—06
 Marianus Hannemann 1506—32
 Nicolaus Aubertin 1533—53¹⁸¹⁾
 Claudius de Villers 1553¹⁸²⁾
 Anstianus Marien 1554—73 res.
 Mathias Pierson 1573—99
 Mathias Bonherbe 1599—1608
 Joannes de Gombervaux
 1608—66¹⁸³⁾
 Franciscus de Villequoy 1666—68
 Hyacinthus Vaillant 1668—70
 Antonius Colard 1670—81
 Remigius Josnet 1681—1720
 Franciscus Lelorrain 1720—38
 Petrus Gillet 1738—53
 Joannes Jacquot 1753—77
 Franciscus Quentin 1777—88
 Nicolaus Etienne 1788—91

¹⁷⁸⁾ Etiam vocabatur Nicolaus de Vic. (DORVAUX: — 1406).

¹⁷⁹⁾ Arch. Dép. Nancy H 1224, 9. — DORVAUX dicit tantum eum fuisse priorem an. 1391/92.

¹⁸⁰⁾ Sic secundum cartularium 9, 17, 319. — MARICHAL, probabiliter erronee: 1420/24. — DORVAUX: 1415/17, † 1419.

¹⁸¹⁾ Habuit coadjutorem Joannem Aubertin 1547, qui obiit anno sequenti. Intrusores commendatarii, qui tamen non obtinuerunt possessionem: Cardin. R. de Lenoncourt 1553, Michael Legrand 1554.

¹⁸²⁾ DORVAUX nescit, sicut alia series. Occurrit tamen in dicto cartulario p. 16.

¹⁸³⁾ 1608: Cartularium p. 9.

SEPTFONTAINES-EN-BASSIGNY B. M. V.
et St. Nicolaus

Septem Fontes in Bassiniaco, -in Burgundia (Primitus: Francavallis sive Stus. Petrus in Sylva Brixii) — Septfonds, Setfonteinnes. (Vitetur confusio cum Septfontaines-en-Thiérange, Circ. Floreffeae).

In com. Blancheville, prope Andelot, Dép. Haute Marne, Dioc. Langres.

Abbatia, fundata ante annum 1123 in Roche-sur-Rognon, sive Franchevaux prope Chaumont, pro eremitis a Josberto sacerdote coadunatis. Ecclesia Remensis et abbatia Claraevallis O. Cist. donaverunt terram. An. 1123 confirmatio episcopalis, an. 1125 introductio regulae Sti. Augustini et affiliatio ad abbatiam St. Pierremont, cuius abbas fit simul abbas in Franchevaux. Versus annum 1130 translata est communitas in feodum Villiers, datum a toparchis de Nogent, de Joinville et de Reynel, cui loco dein episcopus Lingonensis imposuit nomen Septfontaines. Confirmatio pontificia anno 1138. Stus. Bernardus impetravit unionem canoniae ad Ordinem Praemonstratensem paulo post, sub paternitate abbatiae Bellaevallis in Argonia. Monasterium duplex, moniales mox translatae sunt in curiam Euffigneix sive Bonlieu, de qua supra. Parochiae incorporatae: Andelot, St. Evre, Villiers-le-Sec, Euffigneix, Roche-sur-Rognon, Blancheville, Rochefort, Septfontaines, et cremus St. Nicolas-de-Septfonds prope Vaucouleurs¹⁸⁴). Ambae mensae simul valebant 6521 Libr. Status personalis: 1300: 30; 1373: 4; 1510: 8; 1560: 6; 1675: 1 canonicus et 1 conversus; 1768: 10, 1789: 9 religiosi. Inter annos 1331 et 70 canonica passa est aerumnas multas, ita ut numerus religiosorum sit reductus de 26 ad 15. Bis ab haereticis combusta saec. XVI, et a Suecis an. 1640. Anno 1540 reconstructa, an. 1622 commenda. Anni 1622—75 unus tantum religiosus emisit professionem. Anno 1657 adiuncta est Circariae Burgundiae, anno autem 1675, tamquam ultima canonica Circariae, adiungitur Congregationi Antiqui Rigoris, quod eam praeservavit ab interitu imminenti. Exsurgunt novae aedes, an. 1720 dedicatur nova ecclesia. Bibliotheca: 1673: 500, 1790, anno suppressionis: 2800 volumina. Post annum 1813 ecclesia biturris paulatim destruitur, suppellex et ornamenta ecclesiae quoad maiorem partem venerunt in Juzennecourt. Chorus tantum superest, sicut et maior pars aedium monasterii, quae an. 1886 ab amico quodam artis et historiae, comite A. Ducos, acquisitae et bene restauratae, post eius mortem autem gubernio sunt legatae. Nunc est ibi museum.

¹⁸⁴) ROBINET/GILLANT III 535. Honorius PP. III anno 1221 permittit: „ecclesias ad ipsos pleno iure spectantes, cum eas vacare contigerit, fratribus suis gubernandas committere“ (PRESSUTTI l. c.).

Archivalia: Arch. Dép. de la Haute-Marne, Chaumont: 10 H 1/13 (cum 13 fasc., 1 registrum, 2 cartularia, universim 381 documenta). (Coll. Laloy F 310 et F 567. Coll. Jolibois XI 112/38. Coll., Ducos — Arch. Dép. Nancy E 249, H 1146, 2306 — Paris Arch. N. F 1² 318, G⁸ 651 — BMun Laon ACG (MS 538 I) 219/20 — BMun Nancy MS 1763 — BN Paris FF 20 897 f. 120, Coll. Champagne 152, nr. 32. Coll. Moreau t. 795 f. 53 — Bibl. Royer, Langres, MS 44 — BBSémin. de Langres: Fonds Froissey, Mahieu et Roussel — Repertorium archivorum v. J. G. GIGOT in *Cahiers Haut Marnais* no. 47.

Fontes et Litteratura: HUGO II 781, pr. 485/93 — WAEFELGHEM 276 — CANIVEZ VI 284 — *Cat. Fact.* X 432 — *Cat.MSSBDép* XXXVIII p. 448 — CHEVALIER 2929 — COTTINEAU 3011 — DARAS 82 — *Form. Pr.* nr. 83, 84 — *Gall. Chr.* N IV 567/71 — GOOVAERTS I 475, IV 324 — JAFFE 7931, 8977, 13 494, 17 388 — LECESTRE 48 — *Lettr. com. Jean XXII* 25 804 — LONGNON *DocChBr* II 173, 506 — IDEM, *Pouillés* I 137, 163 — MARTENE/DURAND *Uoy. Litt.* I 2, 134 — MIGNE t. 179, c. 391; t. 180, c. 1176 — PHILIPPE *Ch. p. cf. ind.* 208 — POTTHAST 6670 — PRESSUTTI 3408 — Des ROBERT *Sc. Lorr.* 8285/86 — STEIN 3684 — Du TEMS IV 567/71 — VALVEKENS *Ch. Gen. Despr.* cf. ind. — J. d'ARBAUMONT, *Cartulaire du Prieuré de St. Etienne de Vignory (SHArLangres 1882)* cf. ind. — A. AUBREVILLE, *Histoire de la Cure d'Andelot, de ses curés, ses revenus, sa fondation* (edd. V. FROUSSARD, in: *Rev.Champ.Brie* 1899 pp 241/54, 478/500, 570/87) — H. de FLAMMARE, *Le Nivernais pendant la guerre de 100 ans*, Nevers/Paris 1913, I 25 — E. JOLIBOIS, *La Haute Marne ancienne et moderne. Dictionnaire géographique et historique*, Chaumont 1858, p. 501 — J. LAURENT/CLAUDON, *Abbayes et prieurés de l'ancienne France, XII/III, Dioc. de Langres et de Dijon*, Ligugé/Paris 1941, pp 374/77 — J. MIALON, *Septfontaines (AnSHAr Beaux Arts de Chaumont, IV, 1911/20, 55.7)* — A. ROSEROT, *Catalogue des Actes Royaux conservés dans les Archives de la Haute Marne*, (Bibliographie Moderne, Besançon 1905) nr. 84, 98, 130, 142, 173, 190, 211, 213 — IDEM, *Dictionnaire topographique de la Haute Marne*, Paris 1903, p. 165 — A. ROUSSEL, *Le diocèse de Langres, histoire et statistique*, Langres 1873/79, I 296, II 24/25 — IDEM, *L'Abbaye de S. de l'Ordre de Prémontré (Anal. Praem. XX/XXI, 1940, pp. 5/72)* — N. VALLET, *Notice historique sur S. (AlmAnnu Haute Marne 1852, 2e p. 57/59)* — J. SIMONNET, *Essai sur l'histoire et la généalogie des sires de Joinville*, Langres 1875, p. 87.

Series abbatum (ROUSSEL)

Rudolphus 1125	Macelinus 1169/79
simul abb. in St. Pierremont	Balduinus 1181
Becelinus 1138/45	Lambertus 1182/84
Lambertus 1147/52	Rogerus 1187
Garnerius 1153	Hubertus 1189
Rogerus 1158/62	Nicolaus 1194/96

Petrus 1198/1200
 G... ca. 1200¹⁸⁵)
 Simon 1206/14
 Joannes 1221
 Macelinus 1224
 Radulphus 1246
 Simon 1254/59
 Balduinus 1261/63
 Galterus 1268/75
 Dominicus 1281/1304
 Petrus 1304/13, 1329/35
 Nicolaus 1339/46
 Joannes de Roche I 1346
 Aubertus de Roche 1372/88
 Joannes de Roche II 1393/1414
 Joannes Jacquinet 1423
 Joannes de Andelot 1425—57
 Gulielmus de Blancheville 1459
 Joannes Panche 1466/77
 Jacobus Hayne 1480 res.

Jacobus Brisson 1510 res.
 Petrus Thomassin 1518—52
 Ludov. de la Haye des Salles
 1552—64
 N. Le Potier 1564—66
 Godefridus de St. Belin 1566—73
 Nicolaus Charnot 1573—96¹⁸⁶)
 Claudius de St. Belin 1596—1622
 Gabriel de St. Belin 1622—55
 Vedastus F. C. N. de l'Hostel
 d'Escot 1655—83
 Henricus Ren. Richomme de la
 Borde 1684—1741
 Petrus Godefr. de la Roche 1742—81
 Stephanus Fr. Fallot de Beaumont
 1781—90
 Inscr. nequeunt:
 Macharius 27. X (Necr. Beaulieu)
 Matheus 29. V (Necr. Chapelle-
 aux-Pl.)

VANAUULT - LES - DAMES St. Remigius

Vanaudium-ad-Dominas, Wandium, Vandium — Wasnoo-, -non, -nau, Vanaux, Vanon-les-Nonnains.

Cant. de Heiltz-le-Maurupt, arr. Vitry-le-François, Dép. Marne, Dioc. Chalons.

Inter annos 1135 et 40, propter magnum affluxum religiosorum, primus abbas Sti. Pauli Virdunensis erexit novam domum in Vanault. De consilio Eugenii PP. III successor eius revocavit inde canonicos, et collocavit ibi moniales suas anno 1148. Circa annum 1247 adhuc floruit, sed versus annum 1250 mutatum est asceterium in prioratum canonicorum, a Sto. Paulo dependentem. Ecclesia parochialis (Vanault-la-Paroisse) erat separata. Reditus annui 600 Libr. Anno 1517 eo secessit conven-

¹⁸⁵) Arch. Dép. Metz H 3884⁴.

¹⁸⁶) Iam anno 1564 occurrit tamquam abbas, sed non videtur tunc obtinuisse confirmationem (ROUSSEL, *Abb. de S. 69*).

tus Sti. Pauli propter pestem Viriduni grassantem. An. 1573 prioratus unitur hospitali Stae Crucis in Joinville, beneficium vero mansit ad collationem abbatis Sti. Pauli.

Archivalia vide Verdun St. Paul. Cf. Arch. Dép. Bar-les-Duc 33 H 7, 231/47 — BMun Verdun MS 14 f. 126, 201/36.

Litteratura: HUGO expresse non adducit, — WAEFELGHEM profert falsa (nr. 366) — *Cat. Fact.* VI 294 — COTTINEAU 3293 — LONGNON *DocChBr* III 654 — IDEM *Pouillés* VI 164, 146, 173, 716.

VERDUN (SS. Pauli Apostoli et) Pauli Episcopi Viridunensis

Sti. Pauli Viridunensis. -extra muros, St. Paul-hors-les-murs.

In civitate et diocesi eiusdem nominis. Dép. de la Meuse.

Abbatia praeclara, una ex maximis et ditissimis Ordo quas habuit in Gallia. Fundata est circa annos 637/42 tamquam collegium clericorum juxta capellam Sti. Saturnini a Sto. Paulo Viridunensi episcopo, qui postea in ea est sepultus. Tantopere effloruit dein peregrinatio ad sanctum fundatorem, ut Wicfredus episcopus ibi collocaret monachos OSB. anno 973. Tunc vocari coepit „ad Stum Paulum“. Propter dissolutionem an. 1135 ab Alberone episcopo, suadente Sto. Bernardo, traditur Praemonstratensibus ex archicoenobio. Sub secundo abbate ibi fuerunt 300 religiosi utriusque sexus. Sorores an. 1147/48 transferuntur in Vanault, de quo supra. Confirmatio pontificia an. 1147, 1179. Ecclesiae incorporatae et quoad maiorem partem administratae, in diocesi Viridunensi: Verdun St. Victor, Haudainville, Dieue, Somme-Dieue, Chaumont-sur-Aire, Nixéville, Dieppes, Charny, Recicourt, Dombasle, Mangiennes, Rouvres. Manheulles 1194, Rupt-en-Woevre, Ronvaux; in diocesi Tullensi: Courouvres 1219, Longchamps-sur-Aire; in dioec. Metensi: Rombas s. X, Scarponne; in dioec. Remensi: Brieculles-sur-Meuse; in dioec. Catalaunensi: Bassuet, Vauray, Vanault-les-Dames, Vanault-la-Paroisse; in dioec. Trevirensi: Vertons St. Remy, Robelmont. Sequentes ecclesias, intra diocesim Viridunensem sitas, ante s. XVI amisit: Forges, Cumières et Regneville (—1184), Verdun St. Jacques (ante portas monasterii), Hennemont, Othe, Refroicourt, Sevrincourt, Locville, Viéville. Extra dictam diocesim sitas: Hadonville, Chauvigny, Douzey et capella Verrières. Prioratum habuit in Burlebach, de quo infra sub dubiis, et in Vanault post extinctionem asceterii. Reditus annui: mensa abbatialis 30 000, conventualis 18 000 Libr. Jura pontificalia abbatia obtinuit anno 1450, testibus epitaphiis tamen patet, abbates iam antea hoc privilegio esse gavisos. Anno 1246 deleta est canonica, dein constructum est, annis

1249/1312, perpulchrum et vastum templum novum, gemma artis gothicae, longitudinis 225 pedum¹⁸⁷). In fine saec. XIV valde depauperata erat, centum annis post canoniam primum traditur in commendam a Sixto PP. IV, et quidem nepoti suo Juliano della Rovere, qui postea Julius PP. II est factus. Status personalis: 1683: 10, 1702: 10 canonici, 1768: 40 religiosi, 1790: 13 DD residentes, 1 diaconus et 1 conversus. Annis 1548—94 et ab anno 1628 erat in commenda. Celeber commendatarius Nicolaus Pseume Ordinem est professus, quem in Concilio Tridentino repraesentavit. Anno 1553 destruitur funditus, omnes aedes solo aequantur, sub praetextu strategiae. Transfertur canoniam intra moenia civitatis, annis 1556/74 construitur novum monasterium. Anno 1620 canoniam se adiungit Congregationi Ant. Rigoris Saec. XVIII ibi erat novitiatus Circ. Campaniae. In fine saec. XVIII, ecclesia denuo raditur, et incipitur constructio vastae novae ecclesiae ad instar Sti. Pauli Londiniensis, quae in actu suppressionis an. 1791 nondum erat perfecta. Die 2a septembris an. 1792 per sex hebdomadas restituitur, favente exercitu austriaco. Dein ecclesia definitive deletur. Ultimus prior, D. Martin, aufugit ad exterarum regiones, magna cum pecunia, quam reversus, in restaurationem sui monasterii expendere intendebat. Mutato tamen consilio in detrimentum Ordinis, post annum 1815 omnia expendit in favorem dioecesis. Supersunt aedes claustrales saec. XVI, in quibus nunc sunt officia publica (sous-préfecture).

Archivalia: Arch. Dép. Meuse, Bar-le-Duc 10 capsae 33 H 1/9 (1852 documenta 1158/1790). Cf. B 231, 240, 311; C 3239; 5 E 169; F 94; 11 F 83, cf. sér. Q — Arch. Calvados H 18, 24, 30 — Arch. Meurthe-et-Moselle H 2197 — Arch. Orne H 1062 — Arch. Nat. Paris G 8, 660 — BMun Bar-le-Duc: MS 149 — BMun Chalons s-M.: nr. 9 Fonds Garinet — BMun Nancy 991/II 628/34, 995/III 108/22, 5, 32/37 — BN Paris Coll. de Lorraine t. 337 (1031/1728), MS 725 f. 161 — BMun Reims MS 346 — BMun Verdun, MS 14: Chron. an. 1575, auct. P. F. PAYEN, MS 751: cartularium, MS 435, MS 380, 480, 492; MS 12: Obituarium s. XII/XIII (maximi momenti/), MS 13: obituarium s. XVII, cat. abbatum; MS 167: Index epitaphiorum s. XVIII — Imagines abbatis N. Psaulme in Nancy, Musée de Lorraine et in hospitali Stae. Catharinae Virduni.

Fontes et Litteratura: LAIRUELZ 393 — LEPAIGE 472, 493 — HUGO II 505, pr. 319/36 — IDEM SAM I 327/426 — IDEM *Ep. Gerv.* 69 — WAEFELGHEM 245 — BUFFET 21 — CALMET *Histor. Loor.* VII, ij, clxv/viii — *Cat. BMSSDép* V, XXIV 493, XXXVIII, XLI — *Cat. Fact.* I 457, III 600, V 40, VI 294 — CHEVALIER 2753 — COTTINEAU 3334 — DARAS 87 — DELCAMBRE I 272 — DELISLE *Roul* 434 — *Form. Pr.* nr. 56, 57, 68, 69

¹⁸⁷⁾ Descriptio eius minuta: BMun Verdun MS 13.

— *Gall. Chr.* N XIII 1327/40, vet. IV 710 — GOOVAERTS II 66/70, III 16, 170, IV 113, 213, 271, 307, 336 — GROSDIDIER CACB cf. ind. 166 — JAFFE 7772, 8287, 12 123, 13 493 — LAUER I 324, 432, 437 — LECESTRE 48 — LEPAGE PDToul 190 — *Lettr. com.* Jean XXII cf. ind. — LESORT cf. ind. 500 — LONGNON *Pouillés* V — MABILLON *Ann.* I, III/VI — MARICHAL cf. ind. — MEINERT 37, 43, 47, 55, 148, 244, 263, 269 — MIGNE t. 163 c. 1176, t. 179 c. 277, t. 220 c. 1164 — MOLINIER nr. 321 — MGH SS X 510 — PERRIN 52, 57, 61 — POTTHAST 6670 — PRESSUTTI 3408 — RAMACKERS *Urk. Nancy* 131 — *Reg. Ben.* XII 921, 1013, 3095, 7830 — *Reg. Boniface VIII* 2715, 4921 — *Reichsreg. Karls V.* 2556, 6068 — Des ROBERT *Sc. Lorr.* 8287/96 — ROBINET/GILLANT I 244/62 — SAUERLAND *UULothr* I et II cf. ind. — STEIN 4060 — VALVEKENS ACG 1498, 33/35 — IDEM *ADDespr* (1954) 277 — IDEM *Chap. Gen. Despr.* cf. ind. — VINCENT 251, 418, — WICHMANN III 612 — Ch. AIMOND, *Le Necrologe de la Cathédrale de Verdun*, Strasbourg 1910, cf. ind. 207 — A. CLOUET, *Histoire de Verdun*, Verdun 1867, I 345/48, 488/89; II 220/24, 235, 260; III 89, 233, 652 et passim (indice caret) — A. ERENS, *Nicolas Psaume, abbé de St. Paul, Evêque de Verdun* (*Anal. Praem.* XI, 1935, 171/217) — N. FRIZON, *Petite Bibliothèque Verdunoise* 5 voll. Verdun 1885/89 (contient correspondentiam Nicolai Psaume) — N. GABRIEL, *Etude sur Nicolas Psaume, évêque et comte de Verdun*, Verdun 1867 — A. GILLANT, *Recherches bibliographiques sur le Clergé du diocèse de V.: Le prieur Martin de St. Paul*, Verdun 1905, pp. 77/92 — A. LIONNOIS, *Sépultures anciennes et épitaphes de St. Paul de Verdun, fait en 1552*, Nancy 1779, 2a ed. 1865 — N. ROUSSEL, *Histoire ecclésiastique et civile de Verdun* (Verdun 1745, 2a ed. 2 voll. Bar-le-Duc 1863:) I 272/74, II 13, 26, 184 — Ch. SOUPLET, *Saint Paul, 13e évêque de Verdun*, Verd. 1949, pp. 69/84 — J. v. SPILBEECK, *Nicolaus Psaume, évêque de Verdun* (*Précis Hist.* XXXVII, 1888, pp. 425/41, 509/21, 579/95; XXXVIII, 1889, pp. 20/28) — *Annales Sti. Pauli Verdunensis* (908/1215, 1249, 1419): MGH SS XVI, 500/02 — E. BROUETTE in „*Leodium*“ XLII, 1955, 47/48.

Series abbatum (Nisi aliter notetur, sec. ROBINET/GILLANT)

Roger 1135—38

Joannes † 1201

Theodoricus de Salm 1138—48

Robertus 1201—03

Bartholomaeus 1148—69

antea abbas Stac. Mariae
in Nemore

Constantinus 1170—78 res.

Bartholomaeus 1203—04

Arnulphus 1178—83

Wermundus 1204—08

Tescelinus 1184/ca. 86

antea abb. Praemonstrati

Walterus † 1190

Constantinus 1191/93

Joannes 1208/11

Ulricus 1193/95

Hubertus 1212

Gerebertus 1215/17
 Robertus 1219?
 Bononus 1230/32¹⁸⁸⁾
 Gerardus 1235—67
 Herbertus de Brioules 1270/92¹⁸⁹⁾
 Joannes de Manheulles † 1311
 Joannes de Philomena † 1316
 Nicolaus de Rouvre 1316—24
 Joannes de Rubto † 1327¹⁹⁰⁾
 Joannes de Chateau-Porcien
 1327—¹⁹⁰⁾
 Nicolaus de Verdun 1331/49¹⁹¹⁾
 Jacobus de Verdun 1357/58
 Rogerus † 1368
 Arnulphus de Lendes † 1382
 Remigius Gelée 1382—88 res.
 Pontius Martelli 1388—91 res.
 Joannes d'Anisy 1393, res. 1397
 Franciscus de Kerne 1397¹⁹²⁾
 Habrandus de Mambris
 1397—1444
 Joannes Tardy I 1444—61
 Joannes Tardy II 1461—66
 Roger 1466¹⁹³⁾
 Joannes Ant. Richeret 1467—71

Cardin. Julianus della Rovere
 1471—82
 Hubertus de Monthermé 1482—97
 simul abb. Praemonstrati
 Adam de Haudrecourt 1497—1500
 Tugdualdus d'Evenne 1500—05
 simul abbas Cuissiac.
 Joannes Pseaume 1505—17
 Joannes Charlier 1517—19
 Franciscus Pseaume 1520—38 res.
 Ludovicus de Lorraine¹⁹⁴⁾
 Nicolaus Pseaume 1541—75¹⁹⁵⁾
 Cardin. Nicolaus Pelvé 1575—94
 Franciscus de Sorcy 1594—¹⁹⁶⁾
 Philippus de Pellevé 1594—1633
 Paulus Eduardus Molé 1639—47 res.
 Franciscus Molé 1647—1712¹⁹⁷⁾
 Joannes Ethéart 1712¹⁹⁸⁾
 Cardin. Petrus Ottoboni 1716—40
 Cardin. Petrus Guérin de Tencin
 1741—57
 fiscus regius 1758—59
 Joannes Aegid. de Coëtlosquet
 1759—83
 N. Ferraube 1783—86
 Maria Jos. de Galard de Terrante
 1786—90

¹⁸⁸⁾ Arch. Dép. de la Meuse MS 751.

¹⁸⁹⁾ Arch. Dép. Nancy B 508 acte 23 (1270). Secundum ROBINET/GILLANT obiit an. 1292, Thomas 1270/77 secundum archiva, videtur esse omittendus.

¹⁹⁰⁾ *Lettr. com. Jean XXII* 27 722.

¹⁹¹⁾ Des ROBERT 8291. Obiit an. 1349.

¹⁹²⁾ Resignavit ante obtentam possessionem.

¹⁹³⁾ Des ROBERT 8295.

¹⁹⁴⁾ Intrusus et aemulus tempore abbatis Francisci.

¹⁹⁵⁾ Carolus de Lorraine, Card. de Guise, temporalia detinuit an. 1548—74.

¹⁹⁶⁾ An. 1594 canonicè electus, possessionem de jure non obtinuit. Ad tempus duo erant abbates.

¹⁹⁷⁾ Numquam bullas obtinuit.

¹⁹⁸⁾ Abbas de Lucerna (v. GOOVAERTS I 243 et supra p. 28). Obiit ante obtentam possessionem.

D U B I A

BERUPT

Bellum Rivum — Belrup, -ruit, -rut.

Com. Sécourt, Cant. Verny, 3 leucis distans a Metis. Dioc. Metz, Dép. de la Moselle.

Curia dependens ab abbazia Salinaevallis. Bertrandus Episcopus Metensis (1181/1212) benedixit capellam eius¹⁹⁹⁾ Primus Calmet, et post eum Hugo et omnes sequelae eorum, autumant Bellum Rivum et Bellum Stagnum (Belle Tanche, v. supra) esse idem, et ideo Bérup fuisse parthenonem dependentem a Salina Valle. Atqui ex cartulario illius abbatae clare patet hoc esse falsum. Prima charta, quae attinet ad Bérup, loquitur an. 1215 de „fratribus ecclesiae de Bello Rivo“²⁰⁰⁾, sed tacet de sororibus, nec alia quaedam charta seu documentum tales memorat. Saepe quidem mentio occurrit stagni cuiusdam ibi existentis, quod forte fuerat occasio confusionis cum „Bello Stagno“. Saeculis sequentibus habebatur ut prioratus cum curia, cuius coloni pertinebant ad parochiam „bassae curiae“ Salinaevallis, longe distantis. Anno 1786 scribit abbas: „Depuis 600 ans, l'abbaye possède la petite seigneurie de Bérup, elle y plaça une chapelle, et y mit plusieurs fois un de ses religieux, pour veiller sur ses cultivateurs et les biens . . . ce n'est pas un prieuré . . .“²⁰¹⁾. Quidquid sit, tamquam parthenon, Bérup videtur esse praetermittendum.

Arch. Dép. Nancy H 1235, H 1249 — HUGO I 301 — DORVAUX cf. ind. — KRAUS 36 — *Reichsland Els.Lothr.* III 70 — Quoad omnia, vide supra apud Belle Tanche et apud Salival.

B U R L E B A C H

Vallis Dei — in parochia Sandweiler, in Ducatu Luxemburgensi. Dioc. Trier, nunc Luxemburg. Sine ulla ratione vocatur „Valdieu“ a quibusdam (COTTINEAU, ZAK).

Curia Sti. Pauli Virdunensis, et prioratus, qui forte initio erat conventualis. Anno 1176, Henricus comes de Namur et de Luxemburg, donavit abbatae Sti. Pauli vallem Burlebach „ad habitationem construendam“. Instrumentum donationis loquitur de „fratribus ibi manen-

¹⁹⁹⁾ Arch. Dép. Nancy H 1249.

²⁰⁰⁾ Ibid. H 1225, 51. Vox „ecclesia“ forte innuit, ibi fuisse domum formatam.

²⁰¹⁾ Ibid. H 1235.

tibus²⁰²). Anno 1318, abbatia Sti. Pauli curiam locatur laicis²⁰³). Anno 1378, laici quidam donant eam abbatae Münster in Luxemburg OSB²⁰⁴). ex quo patet, abbatiam Sti. Pauli curiam alienasse inter annos 1318 et 78. Hodie loco eius est praedium dictum „Birelergrund“.

Archivalia: vide Verdun St. Paul. — HUGO II 1024, cccxxxj — COTTINEAU 3260 — ZAK PAM 38.

MONTAULT

Mons Oculi.

3 leucis distans a canonia Jovilliers, Dép. Meuse, Dioc. Verdun.

Ecclesia collegiata, cum ecclesia parochialis separata. Quatuor ex praebendis eius data sunt anno 1213 abbatae de Jovillari, a Godefrido dynasta de Joinville. Residebant abhinc ibi quatuor canonici dictae canoniae, qui etiam parochiam administrabant. Videtur ad tempus fuisse domus formata²⁰⁵). In bello anno 1592 est deleta, nec amplius restructa.

Archivalia et Litteraturam v. apud Jovilliers.

ST. ETIENNE - A - ARNES Annuntiatio B. M. V.

Sti. Stephani ad Arnam, -Arnas.

Cant. de Machault, arr. de Vouziers, Dép. des Ardennes, dioc. Reims.

Prioratus abbatae de Belval, fundatus annis 1141/45 a Samsone archiepiscopo Remensi. Saec. XIII erat ibi domus formata cum pluribus canonicis, cum propria capella ab ecclesia parochiali separata. Canonici numquam administraverunt parochiam. Reditus annui 2240 Libr. A saeculo XVI non amplius ibi erant religiosi. Dati sunt reditus prioribus commendatariis, qui praesentabantur quidem ab abbate commendatario Bellaevallensi, nominabantur vero a Curia Romana. Interdum erant hi priores ex Ordine, sed non residebant. Aedes prioratus saec. XVII sunt rasae, capella corrui, et an. 1692 pariter solo est aequata.

HUGO I 207, 264 — WAEFELGHEM 222 — COTTINEAU 2665 — J. N. LOUIS, *Histoire de St. Etienne-d-Arnes*, Reims 1902, pp. 10/19, 78/81, 125/29.

²⁰²) C. WAMPACH, *Urkunden- und Quellenbuch zur Geschichte der altluxemburgischen Territorien bis zur burgundischen Zeit*, I (Luxemburg 1935) nr. 494. Cf. HUGO II 335, 637.

²⁰³) WÜRTH-PAQUET, *Table chronologique des chartes et diplômes de l'ancien comté de Luxembourg. Règne de Jean, Roi de Bohême*. Luxembg. 1863, nr. 283.

²⁰⁴) Ibidem, *Règne de Wenceslas de Bohême*, Lux. 1869, nr. 826, 833.

²⁰⁵) Confer casus analogos de Diest et de Nieuwpoort (vol. II 342 et 439).

PRAETERMISSA

DOMPAIRE

Arr. Mirecourt, dioc. de Toul, nunc St. Dié, Dép. Vosges.

Secundum JOANNE (1872) erat abbatia O. Praem. Revera fuit ecclesia dependens a canonica saeculari Remiremont. — COTTINEAU 985

STA. MARIA IN BERCA

Monasterium quod insertum est, post canoniam Septfontaines, catalogis antiquioribus. In utroque Cat. N. deest. U habet „Sta Maria in Berocz“, V: „St. M. in Berock“, L item „Berck“, fabulansque addit „filia Bellaevallis“; S habet „St. M in Berok“, Catalogi recentiores ipsum omittunt, sed HW adiungunt abbatiae Septemfontium, quae insertionem illam in catalogis supradictis praecedit, voces „in Burg(undia)“. MIRAEUS et Cat. P. apud quem hic passus videtur esse interpolatio ex catalogo anteriori, habent „in Berca“. Quam formam adoptat HUGO, qui primus, ex sola insertione immediata post Septemfontes in dictis catalogis, concludit hoc esse idem quod asceterium Bonlieu ab illa abbatia dependens, non curans de discrepantia nominis. Nomen enim proprium et primitivum praefati asceterii non erat Berca vel aliquid huiusmodi, sed Euffigneix. Censemus „Sta Maria in Berok“ esse corruptelam vel reduplicationem pro „Sta Maria in Nemore“, vel pro ipsa Septfontaines, quae alio nomine vocari potuit „Sta. Maria in Burgundia“²⁰⁶). Confirmatur haec nostra sententia ex eo, quod omnes catalogi parthenones gallicos omittunt, praeter duo vel tres, ultimae suppressioni rigorosae an. 1270 superstites, quibus tamen solent adiungere vocem „sorores“. Asceterium Septemfontibus adiunctum, de quo fere nihil scitur, quodque semel tantum saec. XII authentice occurrit, erat tenuissimum omnium, ideoque certe a catalogis fuisset praetermissum.

HUGO II 153 — WAEFELGHEM 257 — LAIRUELZ 391.

ST. MARTIN-DES-CHAMPS

Com. St. Jean-des-Vignes, cant. Chalon-s.-S., Dép. Saone-et-Loire.

Secundum COTTINEAU 2793 prioratus O Praem., revera OSB, abbatiae Sti. Petri in Chalon-sur-Saone.

²⁰⁶) Cf. Bessunum (vol. II 572) iisdem catalogis insertum, ab HUGO pariter habitum pro asceterio, quod vero reapse est duplicatio pro „Ressunum“.

CONGREGATIO ANTIQUI RIGORIS

Cum saeculo XVI fervor reformandi vitam regularem ubique cresceret, neque in Ordine Praemonstratensi defuerunt conamina, disciplinam languentem, immo saepius dissolutam reducendi ad zelum pristinum. Ineunte saeculo, Ordo nova redegit statuta, quae tamen in quibusdam tantum circariis veros protulerunt fructus reformationis, ut in Hungaria et in Saxonia. Per multis canonis tunc praerant abbates strenui et exemplares. Sed humana fragilitas, abusus in ecclesia universali existentes, et in diem crescens haeresis successum efficacem impederunt. Concilium Tridentinum sanationem malorum in radice efficere non potuit, quia in ipsa Curia Romana, malorum gravissima de facto manserunt: scilicet mos tradendi omnes fere episcopatus et beneficia pinguiora aulicis et nobilibus quibuslibet, vocatione sacerdotali generatim carentibus; et inde, ad satisfaciendum illorum rapacitati, emanavit vitium nepotismi, perniciose cumulatio beneficiorum, et nefastum systema commendarum. Tunc nihilominus surrexerunt sancti homines, qui divinitus afflati, multimode renovaverunt faciem Ecclesiae, novos passim fundantes ordines et congregationes, veteresque reformantes. Inter quos eminuit Societas Jesu, quae hoc saeculo multa contribuit ad salvandam Ecclesiam, aggressionem haeresium et propria corruptione periclitantem. Quae Societas, inter alia, praesertim consolidavit methodum scholarum, gymnasiis et collegiis suis fundamentum ponens „instructionis mediae“, qua hodie adhuc utimur. In scholis eius, nova generatio academica, zelo fervens pro Deo et pro Ecclesia renovata, novum hausit spiritum, exigentis temporis adaptatum. Quae generatio, etiam ubi Ordines antiquos est amplexa, fervorem, pietatem et mentalitatem Societatis Jesu secum tulit, eamque illis plus minusve impressit. Ita Ordines reformati sunt quidem, et denuo ubique effloruerunt novo vigore, sed in spiritu a traditione propria aliquatenus alieno.

Ut iam in capite „De Circariis Galliae in genere“ exposuimus, Abbas Generalis Despruets studuit Ordinem nostrum efficaciter reformare secundum traditionem antiquam. Sed „spiritus temporis“ fuit fortior. Duo fuerunt in Ordine eiusmodi conamina reformationis, successu coro-

nata: videlicet Congregatio¹⁾ Hispanica, et Congregatio Antiqui Rigoris, ex Circaria Lotharingiae orta. Dum altera traditionem Ordinis reapse adulteravit, consuetudines Hieronymitarum et Jesuitarum ex integro fere amplectens, et unioni cum Ordine postremo valedicens; altera e contra, de qua hic agimus maior cum pietate ad fontes Ordinis disciplinam reducere studuit, praxes aliquas modernas quidem adoptans, sed unioni Ordinis semper manens fidelis. Auctor huius reformationis fuit praeclarus ille Servatius de Lairuelz²⁾, abbas Mussipontanus. Natus est anno 1560 in Soignies, civitate Belgii. Avunculus eius erat Jacobus Colpin, in ecclesia Sogniacensi canonicus, qui, Societatem Jesu ineundi causa, Viridunum se receperat; sed Nicolai Psalmaei de sua abbazia Sancti Pauli renovanda meditantis monitu, Norbertinum institutum in hoc Paulino monasterio amplexus erat, paucisque mensibus post editam professionem, coenobii gubernaculis sub prioris nomine susceptis, aliquam reformationis speciem introduxerat.

Ad quem Annibal (hoc erat nomen eius in mundo) et consobrinus eius accedentes, candidis Ordinis vestibus induti, et professione emissam, Mussipontum studiorum causa fuerunt missi. Annibal, post professionem Servatius³⁾, annis 1580/85 versatus est in academia prope Collegium S. J., partim in Desiderii de la Cour, Petrique Forerii contubernio⁴⁾, partim in ipso Jesuitarum convictu. Dein Lutetiae audivit theologiam. Cum adhuc ibi divinis scientiis navaret operam, a Francisco Loiseleur, vicario DD. Joannis Despruets Abbatis Generalis, Galliarum monasteria perlustraturo, comes adscitus est, et officii sui munere fungens in multis coenobiis disciplinam adeo labefactatam esse advertit ut de ea utcumque instauranda nulla spes superesse videretur. Post annum 1596, Servatius a successore Joannis Despruets, F. de Longpré, Visitator generalis Ordinis

¹⁾ Vide supra p. 3 n.

²⁾ Hoc nomen aliter ab aliis auctoribus scriptum, nempe: Les-, Lai-, Layruels, -uelz, -uel, -uelius; in Germania: Layerfels, Laierfelius. Ipse Servatius scribere solebat Lairvelz.

³⁾ GOOVAERTS I 478 dicit, nomen novum (quod erat nomen genitoris sui) illi fuisse impositum ab episcopo occasione confirmationis, MARTIN CPL 36 autem affirmat hoc esse actum in die professionis. Quod nobis videtur magis probabile — etsi collatio novi nominis novitiis tunc nondum erat consuetudo communis — quia MARTIN diligenter ex primis fontibus suam hausit materiam.

⁴⁾ Desiderius de la Cour fuit auctor reformationis Benedictinorum (Congrégation de Saint-Vannes), Petrus Fourier fundavit Congregationem Ssmi. Salvatoris Canonicorum OSA. Uterque, non aliter ac Lairuelz, gloriosum suum Ordinem antiquum ad mentem Societatis Jesu, et illa favente, reformavit.

est nominatus, et multa, hoc munere fungens, instituit itinera. Ad tempus dein ad suos Viridunumque reversus, dissolutionem confratrum cernens, coepit dubitare, num inter huiusmodi sodales posset animae suae salutem agere; jamque statuerat, deserto suo Ordine, vel ad Benedictinorum vixdum a Sancto-Vitone ortam congregationem, vel ad Capucinos, vel ad Carthusienses evolare. Cum vero quos anteferret discernere non posset, P. Anselmum Andream S. J., virum apostolico studio flagrantem, adiit eique animi fluctuationem aperuit. Sed ille ad perseverandum in suo Ordine et ad suscipiendum in eo reformationis opus vehementer impulit. Quibus exhortationibus confirmatus, Servatius eo magis ad Ordinis sui renovationem totum animum intendit. Paulatim saniores partem confratrum suorum in Lotharingia hos litteris, illos alloquiis, omnes vero comitate morumque commoditate sibi devinxit. Mox, visitator in Circaria Lotharingiae renuntiatus, a Daniele Picard, abbate Stae Mariae in Nemore, coadjutor cooptatus fuit et brevi successor eius evasit anno 1599

Statim coepit in suum Marianum coenobium introducere reformationem. Anno sequenti, indefesse munere suo Visitatoris Generalis Ordinis fungens, peragravit omnes fere circarias Ordinis, praesertim Germaniam, Austriam et Bohemiam, et in Ordinis sui monasteria reformationem, at non adeo strictiorem, vel induxit, vel ab aliis magni nominis abbatibus⁵⁾ inductam approbavit; interim suorum haud immemor, P. Anselmum Andream aliosque Patres Soc. Jesu misit ut disciplinae restorationem in Mariano coenobio promoverent. Abhinc nil omisit ut saltem in sua circaria reformationem rigorosam praepararet, et animos reluctantes convinceret. Ad proprios tirones in sacro zelo confirmandos varios scripsit libros asceticos ad mentem insignium scriptorum Societatis Jesu⁶⁾. Quae opera, cum „spiritualitas“ propria in Ordine Praemonstratensi eousque vix esset evoluta, et libri huiusmodi a membris Ordinis conscripti et propria traditione imbuti plane deficerent, per duo fere

⁵⁾ Adiutores eius, congeneres spiritu, praesertim erant abbates Andreas Vögele Windbergensis, Balth. Panhausen et Norb. Horrichem Steinfeldenses, Hilger Cremer Knechtstedenensis, Joh. Roberti Floeffiensis et Caspar v. Questenberg Strahoviensis. De activitate sua reformatoria multa refert Lairuelz in sua *Optica Regularium*. Confer etiam BACKMUND in *Anal. Praem.* IX, 1933, pp. 33/37 et XXIX, 1953, 238/45.

⁶⁾ Praeter *Optica Regularium* (v. supra p. 8) citamus, omissis longis titulis: *Catechismus Novitiorum* (2 tomi, Mussiponti 1623) et *Meditationes* (ibid. 1621). Vide GOOVAERTS l. c. et MARTIN CPL 70/71.

saecula in eo valde fuerunt aestimata⁷⁾, et indolem eius exinde formarunt. Spiritum Jesuitarum sibi suisque magis imprimere studens, Servatius voluit, ut Marianum suum coenobium Mussiponti juxta Collegium S. J. haberet seminarium, quod in antiquo hospitali Sti. Nicasii instituit anno 1603⁸⁾, Monasterii vero sui, iamdiu vetustate fatiscantis, e silvis, in quibus latebat praedonibus et ignorantiae obnoxium, in eandem urbem transferendi consilium iniit, quod anno 1607 probaverunt Abbas Generalis, Summus Pontifex, Dux Lotharingiae, et episcopi Metensis et Tullensis. Statim Universitati contiguum et vastum crexit monasterium, illudque Collegio Jesuitarum connexuit porticu plus quam millibus passibus porrecta, qua ad audiendas magistrorum lectiones sine pluviarum injuria pergerent discipuli. Novum coenobium anno 1612 fuit inauguratum, et relicto uno sacerdote cum aliquibus conversis in veteri Nemorensi monasterio, totam communitatem transtulit Mussipontum. Anno 1611 Abbas Generalis F. de Longpré litteras misit, quibus summis laudibus laudaret inceptum, et Servatium sociosque eius vehementer hortaretur ut Sti. Norberti vestigiis summo studio insisterent, et ideo ad illam abstinentiam a carnibus perpetuam, strictumque illud jejunium ab Exaltatione Stae. Crucis usque ad Pascha redirent. Servatius ergo omnium votorum compos factus, strictas constitutiones e primaeva institutione Ordinis depromptas exaravit, et subscripsit ipse anno 1613, una cum pluribus religiosis monasterii sui, et P. Petro Desbans, qui e Bellavallensi monasterio Mussipontum ad amplectendam reformationem accurrerat⁹⁾. Ad stabiliendum novum institutum, Servatius decrevit mensurarum separationem, quam Paulus V PP. anno 1613 confirmavit. Sed validius etiam fulciri Marianam reformationem brevi necesse fuit, quippe cum, ut in rebus alicuius momenti fieri solet, non omnes de Servatii consilio consentirent. Optimi totis manibus applauserunt, alii de eventu dubitabant, alii vero, ab omni instaurationis specie abhorrentes, Servatio, ut solet, ambitionis notam inurere tentarunt, ejusque conamen

⁷⁾ Saeculum XVII hanc absentiam propriae „spiritualitatis“, mentem potius coarctantis, non habuit — quod revera est — pro qualitate laudanda, sed pro defectu lamentabili. Quam lacunam ergo libris supradictis adimplere studuerunt Lairuelius et sequaces eius. Attamen nec „gloria eucharistica“ Sti. Norberti, neque „quinque fines Ordinis“ Servatium habent auctorem. Illa orta est in Belgio (Vide supra vol. II 265 n), hi vero saec. XIX in Frigolet (cf. *Pro Nostris* I, 1929, p. 9).

⁸⁾ Quod hospitale, postea a FF. Minimis emptum, situm erat in via „Rue de la Poterne“. Monasterium Stae. Mariae Majoris paulo post alio in loco constructum est.

⁹⁾ Qui primus et fidelissimus assecla Lairuelii primo factus est successor eius, dein Abbas Generalis electus, postremo abbas Cuissiacensis.

improbarunt ut quid novum, Ordinis prosperitati et unitati exitiosum¹⁰⁾. Qua diversitate opinionum inquietatus, Petrus Gosset, Abbas Generalis, anno 1616 seipsum contulit Mussipontum. Per aliquot hebdomades diligentissime inquisivit de omnibus, et ibi demum tam perfectum vitae regularis exercitium comperit, ut ea quae vidisset ipse, maiora esse opinione, et perseverantiam in inceptis optandam esse aperte declaraverit. Servatum ergo et conventum suum, ut in sancto suo proposito permanerent invicti adversus detractores et impugnatores litteris authenticis munivit die 4a junii 1616. Summus Pontifex, bulla data die 18a julii 1617, instaurationem initam auctoritate apostolica roboravit. In quibus litteris, Paulus V articulos a P. Gosset approbatos confirmavit quos conceptis verbis sic retulit:

„Abstinencia perpetua a carnibus, et jejunium ab Exaltatione S. Crucis usque ad Pascha; silentium regulare; laneorum usus cum sola culcita straminea; dormitio in dormitorio, comestio in refectorio; lectio perpetua in mensa; recitatio quotidiana officii parvi B. M. V.; matutinarum officium media nocte; habitus totaliter albus; capitulum culparum quotidie; novitiatus annus secundus; confessio hebdomadaria; accessus sacerdotum ad altare pene quotidianus, et non sacerdotum ad sacram synaxim: hebdomadarius; serotinum examen conscientiae, meditatio quotidiana; recollectio annua cum confessione generali totius anni et renovatio annua professionis, addita clausula de non acceptanda et procuranda dispensatione super praedictis praeterquam a Sede Apostolica, et de eligendis abbate ac priore optimis, quando opus erit, necnon de beneficio vel dignitate directe vel indirecte non procurandis“. Reformata monasteria in unam Congregationem coadunavit Summus Pontifex¹¹⁾, cui caput praefecit monasterium Mussipontanum, et ab eo nomen imposuit Sanctae Mariae Majoris. Sodalitas illa, auctoritate apostolica a cuiuscumque visitoris jurisdictione exempta, regeretur ad instar totius Ordinis ab annuis suis capitulis, ad quae convenirent bini ad minus e singulis canonis deputandi et a vicario generali quoque triennio in Congregationis Capitulo eligendo abbatique Praemonstratensi, ut membrum capiti, subiecto; qui tamen nihil innovare in hac sodalitate posset nec visitare domos, nisi adiuncto sibi vicario generali aut alio a Congregatione deputato. Congregatio unum aut plures novitiatus communes

¹⁰⁾ Non defuerunt in posterum abbates regulares, qui reformationem desiderarent pro conventu suo, non autem pro seipsis; et commendatarii, qui sperarent religiosos reformatos, ad frugalitatem primaevam reversos, paucis posse redditibus contentari.

¹¹⁾ Designatio tamen primitiva ei data est postea tantum, vide infra.

institueret¹²⁾. Inter innovationes ab illa introducta, praeter nomen novum in professione imponendum, erat praesertim derelictio principii stabilitatis, quod apud ordines antiquos est aliquid essenziale. Religiosi Congregationis ab uno in aliud monasterium, de decreto Capituli aut vicarii generalis abhinc poterant transferri. Abbates vero manserunt „ad vitam“.

Reformatione sua tantis auctoritatibus roborata, et tam firmis constitutionibus munita, vim adversantium impavido animo exspectare potuit Servatius, et sibi etiam consociare alia Circariae Lotharingiae coenobia. Anno 1620 Salina Vallis, verbis et exemplis ultimorum abbatum ad hoc maxime parata, strictiori observantiae Congregationis se adiunxit. Eodem anno secutus est Justus Mons, duce abbate Claudio Gilbin, canonico Nemorensi et ipsius reformatoris discipulo. Eodem quoque anno, quo aggregatus est et Stus. Paulus Virdunensis, Petrus Gosset abbas Generalis primum Capitulum Congregationis praesedit Mussiponti. In qua concione Congregationis statuta quibusdam articulis suffulsit, omnesque solemniter in manibus eius professionem renovaverunt tribusque votis religiosus hoc iuramentum addidere, se numquam ullum beneficium, ullamve dignitatem nec dispensationem in articulis Reformationis collaturos, nec nisi digniori suffragia sua in eligendis praesulibus daturus. Capitulo celebrato, omnes eius patres novas litteras ad Summum Pontificem Gregorium XV miserunt quibus omnium Reformationis statutorum alteram confirmationem obtinerent, suumque inceptum adversus futuras persecutiones validius stabilirent. Bulla data die 17a apr. 1621, Gregorius omnes tum veteres a Paulo approbatos, tum recentiores articulos ratos habuit, voluitque ut Congregatio illa quam antecessor sub nomine Sanctae-Mariae-Majoris erexerat, cui vero quidem Servatius ipse designationem „Communitas“ initio dederat, „Congregatio Antiqui Rigoris“ deinceps nuncuparetur¹³⁾. Ut sodalitas illa, sua tutela fundata, cresceret, Abbas Generalis omnibus coenobiis Ordinis, cuiusvis circariae, ut in strictiorem observantiam transirent, Congregationique se adiungerent, amplissimam dedit licentiam. Eodem anno rex Galliae, rogante abbate coadjutore Sti. Pauli Virdunensis, permisit ut reformatio in quaelibet Ordinis monasteria, di-

¹²⁾ Novitiatus communis Circariae saltem Lotharingiae, anno demum 1636 in monasterio Mussipontano est institutus, una cum domo studiorum centrali, ita ut coenobium illud vere fuit caput et centrum totius sodalitat. Attamen ex actis posterioribus Capitulorum Congregationis vidimus, et alios novitiatus existere, ab uno ad aliud monasterium mutabiles. Unaquaeque circaria, post divisionem Congregationis, habuit suum novitiatum, ita saec. XVIII Normannia in Mondaye, Lotharingia in Verdun.

¹³⁾ Constat tamen ex pietate erga fundatorem, titulum primitivum semper fuisse retentum ut secundarium.

tionem suam subiecta, introduceretur; quod primum, eodem quoque anno, actum est in Belval et in Longwé.

At unde minus expectabantur, dein venerunt persecutiones. Claudius Gilbin, abbas Justimontis, anno vix elapso post introductam reformationem, sive incepti sui taedio affectus, sive Servatio invidens, ad laxiorem vitam reversus est, atque infensus abhinc Congregationi, quibus potuit armis eam lacessivit. In Capitulo Generali Ordinis an. 1625 celebrato, vehementer in eam invehens, declaravit eam esse lugendam novitatem, bullis anterioribus Summorum Pontificum oppositam, praecipue bullis Julii II, diplomata insuper quae in confirmationem reformationis afferebantur, esse subreptitia... et demum novitatem illam omnino esse delendam. Patres Capituli decisionem distulerunt ad proximum Capitulum, scil. anni 1627. At interea, Congregatione aucta abbatibus Stagno (1626), Etival et Rengéval (1627), difficultates se praeparabant in quibusdam domibus ei adnexis. Reluctabat hinc inde pars conventus minus sana seu non reformata, pensionibus sibi concessis generatim haud contenta, et interdum separatio mensarum peragi non potuit absque litigio. In Capitulo Generali an. 1627 Servatius ambitionis est accusatus, omnibus Ordinis honoribus exutus, iisque in posterum indignus est declaratus. Capitulantes, auctore Claudio Gilbin, bullas a Congregatione allatas rejecerunt, immo, eas in praejudicium Ordinis vergere somniabant, Romanoque tribunali exhibendas esse censuerunt. Romamque igitur in jus vocarunt Servatium, ut diplomata sua probaret authentica, ac temeritatis suae, ut pro rato habebant, condignam poenam referret. Ad sustinendam hanc litem, constituerunt Ordinis in Curia Romana procuratorem, Joannem David abbatem Ninivensem^{13a)}, virum Servatianae reformationi infensissimum. Sed et Servatius procuratores ablegavit Romam, seduloque curavit, ut per amicos potentes ad Cardinalem Bandini, Ordinis protectorem, aliosque Romanae Curiae principes, aditum commendationis haberent. Auditor causarum Sacri Tribunalis Rotae, ad hanc litem dirimendam designatus, auditis singulis partibus, nihil esse, neque obreptitium, neque subreptitium in toto reformationis negotio, triplici decisione 10 aprilis, 21 junii et 11 decembris eiusdem anni 1628 declaravit, ac insuper sententiam sollemnem, die 9a februarii, dedit qua Servatiani in litterarum apostolicarum plenario effectum retinebantur.

Non tantum in Gallia, ubi interea Reformatio se extenderat in Normanniam (Ardenne 1627/28, Belle Etoile et Silly 1629/30), sed et Romae novas insidias meditabatur Ninivensis abbas, accepta clade minime fractus sed ira et furore obcaecatus. At frustra; Rota enim duo-

^{13a)} V. supra vol. II 317.

bus aliis decisionibus (30a martii et 18 junii 1629) atque altera sententia sollemnis (12a januarii 1630) Congregationem ratam habuit. Hostes dein, ut Normannos saltem ad se reducerent, et Ordinis instaurationi quam plurimas facerent moras, omni ope studuerunt. Priores Ardennensem et Silleiensem, patres Capituli Generalis anni 1630 a Servatianis discedere jusserunt. Eos vero cum se numquam ab incepto defecturos contendissent, ut rebellionis convictos, officio suo spoliaverunt, alios ipsorum sequaces, ab ordinum suorum exercitio suspenderunt, hujus consilii strenuos defensores, inauditos atque indemnatos, vinculisque onustos, Lutetiam mitti, et apposito falso contumaciae crimine, ad publicos carceres trahi jusserunt. Petrum vero Desbans, praesidem Congregationis, et Simonem Raguët, priorem Bellaevallis, qui Normannos istos in Sodalitatem receperant, crimine doloso, quod jurisdictionem indebitam in religiosos sibi non subditos exercuissent, omnibus honoribus sollemniter exuerunt, et ad quamcumque dignitatem declaraverunt inhabiles. Quod videtur fuisse ultima impugnatio malevolorum adversus Sodalitatem Servatii. Omnia mox redacta sunt ad irritum.

At persecutione furente, Reformati Congregationem suam verbis ac scriptis defendebant. Nicolaus Guinet, canonicus Stac. Mariae Majoris, scripsit suum „*Ramusculum excerptum*“, praeter alia commentaria, quae typis mandavit¹⁴⁾. Servatius ipse scripsit „*Apologiam pro quorumcumque Ordinem reformatioribus*“, quae licet anno 1629 approbata typisque permissa, non iam invenitur. Est incertum an fuerit impressa. Petrus Desbans anno 1630 prelisque Mussipontanis mandavit suum „*Statum Reformationis*“. Joannes Midot, canonicus Tullensis et amicus intimus Servatii, anno 1632 publicavit, in duas partes divisas, „*Vindicias Communitatis Norbertinae Antiqui Rigoris*“.

Quos amici sui commentarios non legit Servatius de Lairuelz. Peste Mussiponte grassante, cum suis in solitudinem monasterii Nemorensis secesserat, ubi die 18a octobris 1631 pie obdormivit¹⁵⁾. Vix Servatius obierat, arma, fames et pestilentia dirissime saevierunt in Lotharingia, multaque monasteria fuerunt diruta et combusta. Sed interea, Reformati copias suas multiplicarunt. Aggregata sunt Congregationi coenobia Mondaye, Flabémont et Jandeures anno 1634, Falaise an. 1631/35, Bonfays 1635, Séry 1636, quo anno etiam Justus Mons, Claudio Gilbin defuncto, paenitens rediit. Introducta est tunc res nova et inaudita. Fundata sunt

¹⁴⁾ Titulum completum vide supra p. 95. De scriptis P. DESBANS et J. MIDOT vide infra apud bibliographiam.

¹⁵⁾ Imagines duae depictae Servatii extant in „Musée de Lorraine“ Nanceii.

enim seu a benefactoribus, seu ab ipsa Congregatione, varia coenobia nova, atvero prae timore commendae non tamquam abbatiae (etsi re-
ditibus has plerumque superaverunt) sed ut prioratus aut residentiae ad
instar domuum mendicantium seu residentiarum Soc. Jesu. Erant hae
domus quidem sui juris quoad bona, priores tamen et conventuales erant
ad nutum Capitulorum Congregationis amovibiles. Praeter Parey-sous-
Montfort, et Montem Stae. Odiliae (1662 et 1627) omnes prioratus huius-
modi siti erant in civitatibus: Nancy 1635, Briculles 1638, Paris 1662
et Charleville 1676. In Gallia, saeculo XVII currente Congregationi
adiuncta sunt coenobia sequentia: Chaumont 1640, Genlis et Cussy
1641, Bucilly tandem 1651, Ressons 1653, La Lucerne et Etoile 1660,
Marcheroux et Isledieu ca. 1672, Perray-Neuf 1675. Abbatiae superstites
Circariae Lotharingiae, penitus collapsae, se adiunxerunt satis sero: Rié-
val 1664, Jovilliers 1672, et Septfontaines en-Bassigny 1675¹⁶). Apud
duas domos aggregatio intenta non successit: Sens St. Paul, cuius abbas
reformatos, quos acciverat, ne quidem potuit alere; et Lieu-Dieu-en-
Jard, cuius ingressum in Congregationem anno 1660 Abbas Generalis vi
armata impedivit¹⁷). Fundatio intenta prioratus in Rouen annis 1679/83
pariter non successit.

Quantopere mens Capituli Generalis erga Congregationem interea
fuerit mutata, apparet anno 1635, cum Petrus Desbans, abbas Mussipon-
tanus, qui paulo ante ab illo fuerat punitus et humiliatus, fuit electus
in Abbatem Generalem. Qua electione a Cardinale Richelieu intrusore
frustrata, eo defuncto electus est an. 1643 socius Petri indefessus, Si-
mon Raguét, in successorem. Sed hac vice malevoli fratres, veriti ne
novus praesul archicoenobium et deinceps totum Ordinem Congregationi
devinciret, electionem hanc quibus potuerunt naevis, cum Parisiis apud
regem, tum Romae apud Summum Pontificem insimularunt, totisque
sategerunt conatibus, ut Ragueto confirmationem electionis postulanti
breve denegaretur. Res per duos annos sub iudice fuit, et Raguét, ne
disciplina Ordinis tantis discordiis pateretur, ultro abbatiam abdicavit.

Augustinus Le Scellier, Ragueti competitor et successor, licet antea
instaurandae cuidam reformationi in Gallia praesertim plurimum alla-
boravisset, Congregationi Antiqui Rigoris, non ex malevolentia quidem,

¹⁶) De quibus abbatibus vide supra suo loco apud circarias, quibus antea fuerant
adscriptae. Hic infra tractamus tantum de prioratibus ortis saec. XVII, et
de abbatibus alienigenis, qui se an. 1525/26 Congregationi adiunxerunt.

¹⁷) Quod fuse narrat HUGO l. c. — Adversarii Reformationis assecclas illius
illudendo vocaverunt „les Rigoustins“, voce „Rigorem“ revocanti.

sed ex zelo vindicandae suae auctoritatis, infensus aliquandiu visus est¹⁸⁾, sed summam totius controversiae in amicabili congressu et a pacificis arbitris terminari voluit anno 1661 in abbazia Bonne-Espérance, in Hannonia. Inter alia enim contendebat contra bullas Summorum Pontificum, Abbatem Generalem, Capitulo Congregationis praesidentem, Capituli futuri locum posse indicare, mutareque decreta Capitulorum eorundem quibus praefuisset; domos vero visitantem, movere posse professos de loco in locum; posse etiam retinere religiosos Congregationis ad se refugientes, eosque segregare in aliis monasteriis, quae non fuerint Sodalitatis. Patribus denique abbatibus jus postulabat visitandi coenobia filiationis suae, etsi Reformationis essent. Quae omnia in quinque sessionibus hinc inde agitata fuerunt. Abbas Generalis postremo de plerisque suis postulatis decessit, adeptus tantum jus mutandi religiosos et indicendi locum Capitulis, sub quibusdam saltem conditionibus.

Multiplicatio domorum, ex dissimilibus animorum generumque studiis, causavit dissensiones in Congregatione, praesertim inter Gallos et Lotharingos, tunc adhuc sub proprio principe viventes. Praemonstratenses Galli, aegre ferentes Lotharingorum jugum, atque hanc jactantes causam, quod Congregatio sic dispersa ab uno tantum praeside et annuo Capitulo recte administrari non posset, iam ab anno 1672, a Consilio Regio et a Capitulo Generali Ordinis frustra petierant Sodalitatis divisionem in plures provincias. In aliquam tamen compensationem, Capitulum proprium Congregationis Normannis, anno 1674, concesserat ut regionis suae nec novitii, nec professi in monasteria ceterarum circariarum transferrentur¹⁹⁾. Sed sejunctionis illud studium, ad tempus remissum, non elanguit, et in Capitulo Sodalitatis, Bella Valle an. 1689 habito, Michael Colbert, Abbas Generalis, Gallis quoad omnia favens, et maior pars capitulantium a Gallis conflata, in tres circarias monasteria reformata distribuerunt. Cum singulis circariis vicarii generales et annua capitula concederentur, Congregatio Servatiana, quae saec XVIII vocabatur „Vicaria“, in tres sodalitates prorsus liberas vere distrahebatur. Quod decretum anno sequenti quidem revocatum, postea definitive revalidatum est. Michael Colbert abhinc studuit totam Congregationem subdere Gallis, et variis machinationibus Lotharingis et Normannis detrimenta intulit. Quae dissensiones paulatim tantum sunt pacatae. Nihilominus bona fama Congregationis non cessavit augeri. Ex Circariis Germaniae non-

¹⁸⁾ Quam animositatem in casu Loci Dei vix enarrato patefecit.

¹⁹⁾ Qua cum re cohaerere videtur fundatio intenta prioratus in urbe Rothomagensi, de quo v. infra p. 140.

nulli canonici, zelo observantiae strictioris ferventes, ad illam transierunt, inter quos enitent Dionysius Albrecht Teplensis²⁰⁾, et Hermannus Stelz Ursbergensis²¹⁾. Annis 1725/26 canonicae Vaas et St. Georges-des-Bois OSA, ambae in diocesi Cenomanensi sitae et penitus collapsae, penitentibus eorum abbatibus commendatariis, Ordini Praemonstratensi et Congregationi Ant. Rigoris sunt adnexae.

Non tantum zelo disciplinae, sed etiam studiis et scientiis Servatiani longe praecelluerunt circariis Observantiae Communis in Gallia. Floruit Congregatio usque ad perturbationem Gallicam. Ex elencho anni 1770²²⁾ vidimus, 40 domus quas habuit „Vicaria Antiqui Rigoris“, non tantum numero religiosorum, sed etiam quantitate reddituum illis pariter fuisse superiores, quod demonstrat eius monasteria fuisse observantia ferventiora, bonaque melius administrata. Dolendum est valde, quod ampla archiva subsistentia a nemine fere hactenus sint exarata²³⁾, et historia maximae et gloriosissimae Reformationis in Ordine Praemonstratensi ab historicis tantopere sit neglecta.

VICARIA ANTIQUI RIGORIS

anno 1766 (TAIEE)

Circaria Campaniae²⁴⁾:

Belval, Briulles, Bucilly, Charleville, Chaumont, Cuissy, L'Etanche, Genlis, Longwé, Marcheroux, Mureau, Paris, Ressons, Riéval. Septfontaines, Séry, Verdun.

Circaria Lotharingiae:

Bonfays, Etival, Flabémont, Jandeures, Jovilliers, Justemont, Mont-St. Odile, Nancy, Parey, Pont-à-Mousson, Rengéval, Salival.

Circaria Normanniae:

Ardenne, Belle-Etoile, Falaise, Iledieu, Lieu-Dieu²⁵⁾, Lucerne, Mondaye, Perray-Neuf, St. Georges-des-Bois, Silly, Vaas.

²⁰⁾ GOOVAERTS I 17. Factus est prior Montis Stae Odiliae.

²¹⁾ Ibidem II 202. Obiit an. 1661 in Miravalle.

²²⁾ Vide supra II 470.

²³⁾ Praeter E. MARTIN, canonicum Nanceiensem, cuius opera infra adducimus, nemo hactenus de historia Congregationis exaranda curavit. Historia illius saec. XVIII, est ut ita dicam, ignota.

²⁴⁾ Sic vocatur aptius Circ. Franciae, a saec. XVIII.

²⁵⁾ Quae domus etsi quasi suppressa et derelicta, tamen saec. XVIII Congregationi videtur esse aggregata. Aliis elenchis est inserta, aliis non.

CAPITULA CONGREGATIONIS ANNUA

Tribus circariis communia. Est index incompletus. (Arch. Dép. Nancy)

Pont-à-Mousson 1620
 Ardenne 1632—35. 1640
 Pont-à-Mousson 1642
 Belval 1646
 Verdun 1651—53
 Pont-à-Mousson 1654
 Séry 1655
 Verdun 1658, 1660
 Belval 1664, 1666, 1667
 Verdun 1669
 Paris 1674
 Verdun 1676
 Ardenne 1679, 1681, 1683
 Bucilly 1687
 Verdun 1688
 Belval 1689—90
 Paris 1690
 Cuissy 1692
 Belval 1697—99
 Verdun 1706
 Belval 1707
 Cuissy 1708
 Bucilly 1709—11
 Verdun 1712
 Cuissy 1713
 Pont-à-Mousson 1714
 Verdun 1715
 Bucilly 1716—17
 Verdun 1718
 Bucilly 1719

Verdun 1720
 Belval 1721—22
 Cuissy 1723
 Belval 1724—28
 Cuissy 1729
 Pont-à-Mousson 1730
 Verdun 1731
 Belval 1732—41
 Pont-à-Mousson 1742
 Belval 1743
 Verdun 1744—46
 Pont-à-Mousson 1747
 Verdun 1748—51
 Falaise 1760
 Jovilliers 1761
 Verdun 1762
 Pont-à-Mousson 1763
 Ardenne 1764
 Silly 1765
 Pont-à-Mousson 1766
 Ardenne 1767
 Bucilly 1768
 Pont-à-Mousson 1769
 Cuissy 1770—74
 Bucilly 1775
 Pont-à-Mousson 1776
 Bucilly 1777
 Cuissy 1778—83

Archivalia Congregationem tangentia

vide apud omnes abbatias et prioratus eiusdem, praesertim Mussipontanam (BMun Nancy MS 1000, 1005, 1006). — In Arch. Dép. Calvados: H. 4126, 4129 (Acta Capitulum), H 27, 29, 4124. Arch. Dép. Orne: H 1078 (Acta Capit.) — Vide MARTIN, CPL pp. v/vij, CatMSSBDép XIII (Nancy).

BIBLIOGRAPHIA

Vide vol. II 452 sq., et supra p. 55. Sequentia sunt specialia:

- D. ALBRECHT, *Manuale canonicorum Praemonstratensium exhibens voluntatem divinam. . . quibus privilegia gratiae dicto Ordini concessa . . . atque Catalogus monasteriorum Praemonstr. hoc saeculo vigentium annectuntur* (Argentorati 1742).
- P. DESBANS, *Status strictioris reformationis in Ordine Praemonstratensi* (Mussiponti 1630).
- (E. MACLOT), *Institutio reformationis in Ordine Praemonstratensi, continens erectionem, constitutiones, et privilegia Congregationis seu Communitatis Antiqui Rigoris eiusdem Ordinis, auctoritate apostolica approbatiae, ad instantiam Rmi Petri Gosset abbatis Praem. et Generalis* (Paris 1697).
- Qu. Notes E. MARTIN, *Quelques notes sur Servais de Lairuelz et la Congrégation de l'Antique Rigueur* (ROPM XIII, 1911, pp. 365/78, XIV, 1912, pp. 64/72).
- CPL IDEM, *Servais de Lairuels et la réforme des Prémontrés en Lorraine et en France* (Sem. Rel. du Dioc. de Nancy, t. à p. Nancy 1893).
- IDEM, *De canonicis Praemonstratensibus in Lotharingia, et de Congregatione Antiqui Rigoris a Servatio de Lairuelz instituta*, Nancy 1891.
- J. MIDOT, *Vindiciae Communitatis Norbertinae Antiqui Rigoris scriptae ad Ecclicium Sylvium Elyarem, commentarium causarum, firmitati Communitatis Norbertinae Antiqui Rigoris adstipulantium* (Vandières 1632).
- C. SAULNIER, *Statuta candidi et canonici Ord. Praem.* (1630) . . editio secunda, variis Generalium et Provincialium Capitulum decretis illustrata . . quibus accesserunt . . articuli Reformationis seu Communitatis Antiqui Rigoris. Editio prima Stivagii 1725, tertia Luxemburgi 1776.
- Confer etiam LEPAIGE 749/59, et GOOVAERTS I 16, 17, 24, 25, 31, 38, 39, 47, 59, 62, 71, 87, 102, 112, 117, 124, 133, 139, 140, 161, 172, 173, 194, 243, 252, 261, 268, 284, 290, 295, 336, 337, 420, 478, 495, 502, 518, 535, 537, 548, 557, 563, 565, 567, 568, 569, 576,

585, 590, 592, 596, 610, 618, 643; II 24, 27, 29, 37, 46, 56, 75, 81, 86/90, 96, 109, 113, 114, 137, 202, 239, 241, 297, 344, 368; III 11, 13, 16, 21, 26, 32, 48, 68, 110/29, 153, 157, 158, 159, 165, 166, 172, 189, 191, 192; IV 31, 42, 56, 86, 137, 157, 164, 181, 189, 209, 242, 252, 284, 315, 342.

BRIEULLES-sur-Meuse Assumptio B. M. V.

Briolae, Briculle.

Oppidum in Dép. Meuse. Dioc. Reims, nunc Verdun.

Prioratus, fundatus juxta ecclesiam parochialem, ab an. 1181 abbatae Sti. Pauli Virdunensis incorporatam, annis 1632/42 a Petro de Cadenet, viro nobili, qui possederat toparchiam loci. Confirmatio apostolica anno 1660. Anxie retinuit titulum „residentia“, ne daretur prioribus commendatariis. Constructum est an. 1659 ab ipso fundatore monasterium sufficiens et decens. Reditus annui 3130 Libr. Anno 1790: 6 religiosi canonici et 2 conversi. Ecclesia rasa est an. 1792, loco eius nunc est coemeterium. Monasterium subsistit. Dimidia pars est schola municipalis. altera est xenodochium.

Archivalia: Arch. dép. de la Meuse, Bar-le-Duc: 26 H 1/5 (1363 documenta), et F 106 (V). Cf. ser. Q —²⁶⁾.

Litteratura: HUGO I 413, pr. 330 — WAEFELGHEM 45 — BUFFET 19 — COTTINEAU 502 — GOSSET 249 — LONGNON *Pouillés* VI 33, 69 — E. MARTIN, *Qu. Notes* 71 — ROBINET/GILLANT IV 305/14 — C. BONNABELLE, *Notice sur B.-sur-Meuse*, Montmédy s. d. — M. JEANTIN, *Manuel de la Meuse. Arrond. de Montmédy*, Nancy 1860, I 260 — J. NICOLAS, *Les bas-reliefs de l'église de Briculles-s. M.* (BSArLorraine 1908 34/38).

Series priorum (ROBINET/GILLANT)

Macarius Guinet 1636—54, 60—69 Laurentius Beurthe 1676

Joseph Molet 1658—60, 69/71 Raphael Quentin 1677

Ildephonsus Genin 1671/72 Antonius Aubertin 1677/78

²⁶⁾ MS intitulum: „Mémoire de ce qu'on trouve des antiquitez du lieu de Brielle-sur-Meuse, d l'establissement d'une maison ou résidence pour les religieux de la Congrégation, ou de l'Ancienne Rigueur de l'Ordre de Prémontré et des choses les plus remarquables qui se sont passées depuis le dit establissement selon l'ordre des années depuis l'an 1632, jusqu'en 1665“ auctore Macario GUINET, non tantum pro historia domus Briolensis, sed pro tota Congregatione maximi momenti, quod adducit MARTIN CPL vj, magnoque cum fructu excerpfit, anno 1891 detinebatur a. D. Ruinet Parisiis. Depositum hodiernum eruere non potuimus.

Nicolaus Pierret 1678/79
 Servatius Frouart 1679/83
 Claudius Bigeois 1683/86
 Bernardus Billotte 1686/87
 Nicolaus Coffin 1687/92
 Vincentius Thoinel 1694/96
 Franciscus Humbert 1698
 Joseph Clausse 1699
 Urbanus Fumet 1700/01
 Nicolaus Fagotin 1702/09
 F. Majottel 1710

Jacobus Robinet 1711
 Fridericus Colson 1712
 Thomas Colson 1° 1713/20
 Franciscus Macquet 1721/22
 Thomas Colson 2° 1727
 Joseph de Vaux 1728/37
 Petrus Langlois 1738/50
 Claudius Chéru 1752/53
 Franciscus Piedfer 1756/77
 Philippus Mauclerc — 1785
 Claudius Henr. Vermont 1785/90

CHARLEVILLE S. Mons Calvariae

(Mont) Calvaire, Belair, Mons Calvariae juxta Carolopolim.

In Belair supra Mosam, juxta nunc intra civitatem Charleville. Dép. des Ardennes, Dioc. Reims.

Prioratus. Fundatus est anno 1627 pro Hieronymitis, a Carolo Duce de Gonzaga et Mantua, fundatore civitatis Carolopolitanae. Anno 1637 iungitur Congregationi Pisanæ. Propter vitam minus ordinatam religiosorum, instigante archiepiscopo Remensi, hoc monasterium de consensu ducis Mantuani, suppressum est anno 1676 et datum Congregationi Antiqui Rigoris Ord. Praem., cui est impositum, Hieronymitas superstites alere. Reditus: 1400 Libr. Generatim ibi erant 3 religiosi tantum, anno suppressionis 1790, in bibliotheca erant 473 volumina. Capella solo aequata est an 1889, aedes modicae monasterii anno 1940 in bello destructae sunt.

Archivalia: Arch. Dép. Ardennes, Mézières H 506 (1 fasc., 5 docum.), H 386 (1 fasc. 34 doc.), H 387 (36 doc.), Q 534 (11 doc.) — Arch. Dép. Calvados H 18 — Arch. Histor. Charleville GG 89 — BMun Charleville — BMun Nancy 992/V 4/8.

Litteratura: HUGO I 433 — WAEFELGHEM 50 — COTTINEAU 566 — ISAD Ardennes IV, H II 136, 141/42, 185 — E. BAUDSON, *Histoire de Charleville*, s. l. 1947, pp. 53, 54, 76, 109, 116, 117, 153, 154 — J. HUBERT, *Mélanges d'histoire Ardennaise*, Charleville 1876, pp. 15/23 — P. LAURENT, *Inventaire sommaire des Archives Historiques de Charleville*, Ch. 1895.

MONT ST. ODILE St. Odilia

Mons Stae. Odiliae. Hohenburg. Odilienberg (antiquitus Altitona).

Amoenissime situm in summitate alti montis eiusdem nominis, in parochia Ottrott, arr. Molsheim, in Alsatia (Dép. Bas-Rhin). Dioc. Strasbourg.

Percelebris quondam abbatia imperialis: primo monialium O. S. B., dein canonissarum saecularium, saec. VII ab Adalrico Alsatie duce fundata, vulgo Hohenburg nuncupata. Herrad de Landsberg, abbatissa praeclara, ad pedem montis fundavit, anno 1178 pro canonicis O. Praem. de Stivagio, prioratum juxta capellam pervetustam tunc iam dilapsam, Sto. Gorgonio sacram²⁷⁾. Herrade petente, Fridericus Imperator eodem anno hanc foundationem confirmavit, quem sequuntur an. 1181 S. Pontifex et an. 1183 Episcopus Argentoratensis. Praeter hunc prioratum, abbas Stivagiensis possedit unam praebendam canonicam in Hohenburg, quam praebuit duobus canonicis Ordinis, in ipsa canonica Hohenburg residentibus. Abbates Stivagienses habuerunt ius visitationis in Hohenburg, quo cum semper arcte fuerunt connexi. Post destructionem abbatia Hohenburgensis anno 1547, quatuordecim eius canonici saeculares praebendati effugerunt una cum canonissis, dum soli Praemonstratenses manserunt, quibus episcopus concessit usumfructum bonorum monasterii, et quorum unus vixit abhinc in ruinis illius, donec annis 1607/13 novum parvum monasterium cum ecclesia ibi sit erectum ab abbate Stivagiensi. Quo ab haereticis an. 1622 combusto, annis 1625/30 nova ecclesia erigitur. A Suecis omnia denuo diruuntur, una cum prioratu St. Gorgon, anno 1632. Usque ad annum 1649 Mons Stae. Odiliae omnino manet desolatus. Post bellum an. 1654 reconstructio, an. 1661 erigitur prioratus sui juris Congregationis Ant. Rigoris. Annis 1672 et 81 a Gallis iterum combustum est monasterium, quod hoc tempore incorporatur regno Galliae. Annis 1687/92 construitur ecclesia hodierna, an. 1684/1702 monasterium novum, quod multas continet partes e medio aevo. Anno 1726 demum, dono episcopi, Ordo acquirit plenum jus proprietatis. Saec XVIII, praeter priorem, generatim sex vel octo canonici ibi resederunt, curam habentes peregrinorum, semper et undique ad sepulchrum S. Odiliae affluentium. Aestate anni 1791 supprimitur, et sanc-

²⁷⁾ Kolisacker, Com. Ottrott. Qui prioratus erat domus formata. Praeter eum, abbatia Hohenburg an. 1182 etiam fundavit vicinam abbatiam Trutenhausen OSA, in eundem finem. BRACKMANN *Germ. Pont.* II 3, 36 erronee dicit hoc monasterium, quod insuper confundit cum Niedermünster, abbatia sorore Hohenburgensi adnexa, ad pedem montis sita, fuisse OSB usque ad annum 1540, dein prioratus OPraem an. 1746—91.

tuarium violatur. Anno 1853 monasterium fit proprietas episcopi Argentoratensis, qui sorores Ord. Sti. Francisci ibi collocat.

Archivalia: Arch. Dép. Bas-Rhin, Strasbourg: G 23, 263, 1216/49, 1962, 1249 h, 2007/09, 2079/82, 2128, 2317/57, 2578/79, H 1240/41 — Arch. Dép. Caen H 18.

Litteratura: HUGO II 391, 437 pr. 247/70 — WAEFELGHEM 263 — COTTINEAU 1424 — *Gall. Chr.* N V 838 — GOOVAERTS III 210 — D. ALBRECHT, *History von Hohenburg*, Schlettstadt 1751 — M. BARTH, *Die heilige Odilia*, Strassburg 1938, I 299/327 — J. M. D. CLAUSS, *Historisch-topographisches Wörterbuch des Elsaß*, Zabern 1895, pp. 813/19 cum fusa bibliographia — GRANDIDIER, *Alsatia Sacra*, ed. INGOLD Colmar 1899, 4 voll. — A. REINHARD, *Le Mont St. Odile et ses environs Notices historiques et descriptives*, Strasbourg 1888 — J. PFEFFINGER, *Hohenburg oder der Odilienberg, samt seinen Umgebungen, in topographischer und geschichtlicher Hinsicht*, Strassburg 1812, pp. 86/91 — L. REY, *Notice historique sur la montagne de Ste. Odile*, Strasb. 1834 — K. ROTH, *Der St. Odilienberg*, in STOLER, *Alsatia* (1856/57) pp. 65/118 — J. SILBERMANN, *Beschreibung von Hohenburg*, Strassburg 1781, nova ed. a. W. STROBEL 1835.

Series priorum (GRANDIDIER)

Albert Rivière 1650—71	Fredericus Colson 1712—18
Servatius Morceaux 1 ^o 1671—81	Carolus Martin 1 ^o 1718
Franciscus Scharff 1681—82	Franciscus Marquet 1719
Fridericus Brulle 1682/84	Carolus Martin 2 ^o 1720
Hugo Peltre 1 ^o 1684/85	dein abbas in Cuissy
Servatius Morceaux 2 ^o 1685—95	Joannes Raigner 1725/26
Arnulphus Simon 1695—98	Franciscus Maclot 1730
dein abbas in Bonfays	Reginaldus Vautrop 1732/37
Hugo Peltre 2 ^o 1698—1706	Fredericus Brioleux 1737
Claudius Collin 1706—08	Dionysius Albrecht 1737—55
dein abbas in Jovilliers	Nicolaus Klein 1755—91
Hugo Peltre 3 ^o 1708—12	

NANCY St. Joseph

Civitas principalis in Dép. Meurthe-et-Moselle, Dioc. Toul, ab an. 1776 ipsa diocesis.

Domus sororum paenitentium Stae. M. Magdalenae, vulgo „Madelonettes“, anno 1635 ab abbatibus Circariae, Congregationi Ant. Rigoris adhaerentibus est acquisita.

Initio erat refugium tantum, et absque dotatione, ita ut unus tantum religiosus ibi potuerit vivere, donec prioratus Bonneval, de quo supra, ei est unitus in dotationem anno 1661. Abhinc erat domus sui juris, in qua residebant generatim 4—5 religiosi. Reditus annui: 3492 Libr. Anno 1713 incipitur constructio novae ecclesiae, quae anno demum 1759 perfecta et consecrata est. An. 1777 incipitur erectio novi monasterii, quod post suppressionem an. 1790 mutatur in casernam, et circa annum 1900 quod aequatur, Ecclesia inde ab an. 1807 inservit cultui Calvinistarum, quod destructionem eius praepedivit.

Archivalia: Arch. Dép. Meurthe-et-Moselle, Nancy H 1263/78 (11 capsae et 3 registra), B 2338, 12 029; L 1702, 1720; Q 655, 660 — Arch. Calvados H 18.

Litteratura: HUGO I 917, pr. 703/09 — WAEFELGHEM 232 — *CatMSSBDép* IV — CONSTANTIN 346 — COTTINEAU 2028 — DARAS 73 — GOOVAERTS I 63, 268, 548, III 111 — ISAD, *Meurthe et Moselle* H I 137/38 — LECESTRE 49 — LEPAGE *Com. de la Meurthe* I rxxvj — IDEM *Dép. Meurthe* II 420 — MARTIN *HDToul* II 232, 518, III 314 — IDEM *Qu. Notes* — STEIN 2658 — J. FAVIER, *Coup d'oeil sur les bibliothèques des convents du district de Nancy* (MSAr Lorraine 1883, p. 134) — GUILLAUME, *Histoire du diocèse de Toul et celui de Nancy*, Nancy 1866, III 349/50 — J. J. LIONNOIS, *Histoire des Villes Vieille et Neuve de Nancy, depuis leur fondation jusqu'en 1788*, Nancy 1811, II 239/46 — Ch. PFISTER, *Histoire de Nancy*, Paris/Nancy 1909, II 795/801 — Fr. PUAUX, *Comment Saint-Joseph des Prémontrés est devenu le temple de l'église réformée de Nancy* (BSH Protestantisme Français LVII, 1908, 352/58) — *CongrArchFrance* 1934, p. 52.

Series priorum (LIONNOIS)

Anastasius Lescamoussier 1637/44	Athanasius Majottel 1689
Godefridus Mouron 1644—54	Ignatius Chouffer 2 ^o 1690—92
postea abbas Bonifageti	Rochus Cherrier 1692—99
Joannes Bardin 1656—61	Car. Ludov. Hugo 1708—13
Sebastianus Collignon 1661—65	postea abb. Stivagii
(vide Flabémont)	Ambrosius Franc. Gaillard
Joseph Bardin 1666—74	1714—21
Edmundus Maclot 1675	Hyacinthus Collard 1722—23 ²⁸)
dein abbas Stagni	Nicolaus François 1723
Marianus Bacnot 1676—80	dein abb. in Jandeures
Ignatus Chouffer 1 ^o 1680—88	N. Richier 1724—52

²⁸) Machinatus est incorporationem mensae abbatialis de Riéval prioratui suo, quod ad irritum redegerunt canonici Regiaevallis eligendo eum in abbatem regularem.

Christophorus Christallin 1°

1758—60

N. Dordelu 1760—62

Christophorus Christallin 2°

1762—90

PAREY-sous-Montfort Sta. Maria in Bethlehem

Paret.

Cant. Bulgnéville, arr. Neufchâteau, Dép. Vosges. Dioc. Toul, nunc St. Dié.

Prioratus fundatus anno 1662 a Joachim Vaultrin, ex hoc vico oriundo, et administratore apud Cameram Apostolicam Romae. Generatim hic vivebant quatuor canonici, qui parochiam loci, quae antiquitus fuerat ad praesentationem prioris de Bourg Ste. Marie OSB, administrabant. Superiores erant ad nutum Capitulorum Congregationis Ant. Rigoris amovibiles. Religiosi possidebant dominia de Parey et de Lucy, anno 1679 acquisiverunt etiam dominium de Mandre, et voluerunt conventum eo transferre, quod vero Capitulum Provinciale non permisit an. 1683, ideo Mandre iterum est alienatum. Anno 1790: 5 religiosi, et 500 volumina in bibliotheca. Post suppressionem, pulchra ecclesia, saec. XVIII constructa, facta est parochialis; monasterium extensum et quondam spectabile partim est schola, sed maior pars eius misere corruit.

Archivalia: Arch. Dép. Vosges, Epinal: XIX H 1/24 (1 registrum et 23 fasciculi) — Arch. Dép. Nancy B 112, 11 368, 11 788.

Litteratura: HUGO II 493, pr. 337/50 — WAEFELGHEM 193 — COTTINEAU 2193 — DARAS 73 — *Dict. Top. Vosges* 314 — ISAD Vosges H II xxj, 192/204 — LAUER I 435 — F. de LIOCOURT, *L'art religieux dans l'arrondissement de Neufchâteau (MSArLorraine, LXIII, 1913, 347/48)* — Ch. GUYOT, *La terre de Mandre, près Mirecourt, au XVIIe s. et les Prémontrés de Parey-sous-Montfort (JournSArLorraine XXXIX, 1890, 51/57)*.

Series priorum (ISAD Vosges xxj)

Michael Voirin 1666

Joachim Laplume 1669/70

Paulus Ferry 1672/74

Gervasius Gerard 1678

Stephanus Mathieu 1679/81

Franciscus Messin 1684/88

Michael Dombrot 1689/91

Claudius Fr. Deguerre 1° 1706

Basilus Rambonnet 1708

Joannes B. Florentin 1710

Franciscus Mansuy 1712/16

Claudius Fr. Deguerre 2° 1728/35

Nicolaus Tournay 1738/45

Casparus Collin 1746

Nicolaus Collin 1747

F. A. Gaget 1748/59

Franciscus Pattin 1779/82

J. A. Finot 1784/90

PARIS SS. Sacramenti

Venerabile Sacramentum, La Croix Rouge.

In ipsa metropoli Galliae, in eadem dioecesi.

Prioratus et collegium Congregationis Antiqui Rigoris. De cuius Capituli decreto fundatum est anno 1660. Congregatio contulit summam 30000 Librarum in hunc finem, et emit anno sequenti proprietatem extensam in suburbio St. Germain, ubi viae Rue de Sèvres et du Cherchemidi contingunt, vulgo Carrefour de la Croix Rouge. Anno 1662 consentiunt abbas Sti. Germani in Pratis OSB, et ipse Rex, qui se dixit esse fundatorem. Uxor eius Anna multis donis promovit foundationem, cui abbates Normanniae initio non participaverunt. Anno 1663 consecrata est ecclesia, biennio post terminatur constructio monasterii. Reditus annui 12783 Libr. Anno 1768 ibi erant 15 religiosi, qui omni tempore cultui SS. Sacramenti et Immaculatae Conceptionis BMV speciali devotione se voverunt. An. 1790 suppressum, nihil superest de aedibus.

Archivalia: Arch. Nat. Paris H⁵ 4060/63; L 766 nr. 15, 958; S 4340/41 — Arch. Orne, Alençon: H 1059; Arch. Calvados, Caen: H 18, H 19, H 4128.

Litteratura: HUGO II 1057, pr. 666/67 — WAEFELGHEM 311 — BEAUNIER/BESSE I 122 — COTTINEAU 2196 — DARAS 74 — COCHERIS III 230/32 — Quoad sequentia vide supra vol. II 519/20: BOURNON 265 — DULAURE IV 135 — FELIBIEN III 832/34 — FRANCKLIN III 161/63 — PIGANOL DE LA FORCE VII 363/66 — de SAINT VICTOR IV 239/41 — TUETÉY Rép. III nr. 4507/14 — BILLECOCQ, *Les Prémontrés de la Croix Rouge (BHS 6e arrond. 1899, 109/17)* — P. FROMAGEOT, *La Rue du Cherchemidi et ses habitants depuis des origines jusqu'à nos jours*, Paris 1915, pp.183/215 — Ch. GROLLEAU/G. GARNIER, *Un logis de J. K. Huysmans: Les Prémontrés de la Croix Rouge*, Paris 1928 — *Sous la chapelle des Prémontrés (BSamismum. Paris XI, 1897, 74/75)*.

ST. GEORGES-DES-BOIS

Sti. Georgii in Nemore, -de Nemore, -in Bosco, -in Luco.

Saint Georges au Bois, -du Bois, -en Forêt.

Juxta vicum St. Martin-des-Bois, cant. Montoir, Dép. Loir-et-Cher, Dioc. Le Mans, nunc Blois.

Abbatia quondam insignis. Fundata circa annum 550 pro monachis OSB a Sto. Innocentio episcopo Cenomanensi. A Normannis diruta saec IX, renovatur anno 1045 pro canonicis OSA a Godefrido de Martell, comite de Anjou. Ius pontificalium concessum est saec. XVII. Ecclesiae incorporatae et pro posse administratae: St. Jacques de Beauchesne, St. Firmin-des-Prés, St. Pierre-des-Bois (in loco), St. Martin-des-Bois (juxta

canoniam), St. Jacques-des-Guérêts, St. Arnoult cum capella separata Ste. Madeleine du Fresne, Lavardin cum capella separata de La Fosse-Poudrière, Tours St. Vincent, Neuillé-le-Lierre, Vendôme St. Lubin, ibidem St. Pierre de la Motte, Villefranche, Villiers-Faux, Montreuil-le-Henry, Ste. Anne, Epiais, Lisle, Espéreuse, prioratus Villethiou, St. Aimé, Vason St. Leu et St. Gilles, et capella Temple-des-Aires²⁹⁾. Ecclesia parochialis ad Stum. Petrum primum erat in navi ecclesiae abbatialis, quae cum corruisset, in grangia nova ecclesia parochialis erecta est. 1632. Zelante abbate suo commendatario, anno 1725 canonica se adiunxit Ordini Praem. et Congregationi Antiqui Rigoris. Primi canonici venerunt ex Etoile, ultimo canonico superstite ex Ord. Sti. Augustini data est pensio. Reditus annui erant 5000 Librarum, nihilominus Abbas Generalis circa annum 1770 intendit fusionem canoniarum Etoile et Sti. Georgii propter „paupertatem“. Quod tamen non est executus. Anno 1790, cum esset habitata a 3 canonicis, abbatia est suppressa. Ecclesia pulchra gothica (s. XIII) subsistit, orbata quidem turre et parte navis anno 1809. Facta est abhinc capella domestica, quae mutatis possessoribus, bis profanata et pie restaurata est. Modo est in bono statu, sed vacua. Claustum extensum, quoad maiorem partem iam ante an. 1790 videtur fuisse destructum, superest una ala cum vasto et pulchro capitulo saec. XIII. Altare maius est in vicina ecclesia St. Martin-des-Bois.

Archivalia ante an. 1725 fere omnia perierunt. Arch. Dép. du Loir-et-Cher, Blois: 20 fasc. cum 482 documentis (43 H 1/20). Ibid. Q 30, 1355, 1386, 1423 — Arch. Dép. de la Sarthe, Le Mans: G 340, 347, 354/55, 357 58, 368, 379, 383, 385, 387, 391, 399, 408, 443; H 849, 2139 — Arch. Orne, Alençon: H 1061, 1 — BMun Nancy 992/XII 457/60 — Catalogus Bibliothecae in BMun Vendôme MS 278, cf. *CatMSSBDép* III 479.

Fontes et Litteratura: HUGO I 719 — WAEFELGHEM 225 — BEAUNIER/BESSE VIII 158 — *Cat. Fact.* cf. ind. X 387 — CELIER 44 — COTTINEAU 1978, 2058, 2701, 2703, 2598, 3383 — DARAS 77 — *Gall. Chr.* N XIV 508 — LECESTRE 49 — LONGNON *Pouillés* (Tours) 32, 98, 100, 114 — PIOLIN *EMRev* IV 305 — IDEM *HEM* III 166/69 — PRESSUTI 1940 — *Rég. Léon X* 4997 — *Reg. Urbain IU* 1614?, 2657 — J. CHAVIGNY, *Nos antiquas abbayes: St. Georges-du-Bois (Le Flambeau du Centre, IV, 1936, 30/50)* — LAURAND, (*Eglise de St. Georges-au-Bois, BSAr Orléanais I, 1854, pp. 182, 205*) — F. LESUEUR, *L'Abbaye de St. Georges-du-Bois*, Paris 1936 — A. SIMON, *Histoire de Vendôme et de ses environs*, Vendôme 1835, III 284/89 — *BSArVendômois IX, 1870, 116/21* — Quoad sequentia, vide supra p. 22 apud Etoile: G. LAUNAY, *Rép. Archéol.* 51 — METAIS, *Rec. Chartes* cf. ind. —

²⁹⁾ *Pouillé du Diocèse du Mans*, MS anni 1772 in Arch. Dép. de la Sarthe. HUGO omittit St. Aimé, Temple-des-Aires et Villefranche, sed addit Bollou.

de PASSAC 81 — de PETIGNY 2a ed. 718 — E. PILTE 209 — de ROCHAM-
BEAU II 191 — de ST. VENANT *Excursion* 197/202.

Abbatēs commendatarii ab anno 1721:

(Alm. Royal et Arch. Dép. de Blois et du Mans)

Dominicus Franc. Hamon des Roches
1721—40

Mégrigny 1743—63

N. de Lannoy 1740—43

Joannes M. A. de Pujols 1763—86

Ludov. Augustus Lefèvre de

Gulielmus A. de Juglart du Tillet
1786—90

V A A S B. M. V.

Vedo-, Vada-, Vedatium, -cium. — Vas, Vaz, Vaulx, Vast, Vaast, Was, Waaz.

Prope Chateau-du-Loir, cant. Mayet, super flumen Loir, Dép. de la Sarthe.
Dioc. du Mans.

Abbatia perantiqua, cuius origo propter interitum archivorum plane
est ignotus. Secundum traditionem fundata est saec. IX vel X, sed vide-
tur esse fabula seu legenda. Authentice prima vice occurrit medio saec.
XII tamquam canonica OSA. Anno 1370 ab Anglis funditus est eversa.
Ecclesias habuit incorporatas: Luceau, Quincampoix, St. Pierre-de-Ché-
villé, Vaas St. Georges, Châtillon-la-Madeleine, Châtillon-la-Chartre,
Lhomme, Epeigné, St. Pierre de Nevilly, Serrain, prioratus Rohard, et
capellae Meaux, La Besnerie, Tartifume, Vanvert et La Robinière³⁰).
Reditus annui 3000 Libr. Anno 1726, per abbatem suum commendata-
rium adnexa est Ord. Praem., et Congreg. Ant. Rigoris. Anno 1790
suppressa est. Abbatia subsistit integra. Pulchra ecclesia gothica (saec.
XIV) nunc est parochialis, domus abbatialis habitatur, et monasterium
est fabrica, nunc vacua.

Archivalia perierunt an. 1370, recentiora partim petulanter sunt combusta
an. 1790. Subsistunt in Arch. Dép. de la Sarthe, Le Mans: H 493/518; cf. 849,
1487; B 2252, 2254, 2259, 2268, 2281; E Suppl. p. 112, 384, 419, 423, 429/31, 536;
G 340, 345, 352, 368, 384/85, 392, 395, 398, 404, 441, 443, 894 — Arch. Orne,
Alençon H 1062.

Litteratura: HUGO II 1053, pr. 655/63 — WAEFELGHEM 310 —
BEAUNIER/BESSE VIII 159 — *Cat. Fact.* cf. ind. X 515 — CELIER 17 —
COTTINEAU 2058, 3017, 3251 — *Gallia Chr.* N XIV 510/11 — ISAD Sarthe
H 1 217/24 — LECESTRE 49 — *Lettr. com. Jean XXII* cf. ind. LONGNON
III 30 — D. PIOLIN *EMrev* cf. ind. — IDEM, HEM II 107 — *Reg. Léon X*
6094 — F. LEGEAY, *Recherches historiques sur Vaas et Lavernat*, Paris 1855 —

³⁰) *Pouillé du Diocèse du Mans*, l. c. Anno 1755, abbatia possedit 10 beneficia
maiora, et 3 minora.

PESCHE, *Dictionnaire topogr. de la Sarthe* VI 415 — VOISIN, *Notice sur les châteaux de Ganes et la fondation de l'Abbaye de Uaas* (Soc. Franç. Conserv. M., Le Mans 1853, p. 64).

Abbates commendatarii ab anno 1724:

(Arch. Dép. Sarthe)

Renatus Carolus Vesnier 1724—44

Joseph Maria C. de Siochan

Paulus Chauchon 1744—77

1777—90

Fundatio non perfecta:

ROUEN

Civitas in Dép. Seine-Maritime, ipsa diocesis.

Anno 1679, cum abbatia Insulae Dei magno esset in discrimine, propositum est in conferentia Patrum Congregationis Ant. Rigoris, habita Ardennae, transferre canoniam Insulae Dei in civitatem Rothomagensis, et exstruere ibi novum monasterium. Quod propositum in alia conferentia an. 1681, propter difficultates pecuniarias derelictum est. Commendatum est dein nihilominus fundare, expensis abbatiarum Normanniae, prioratum Rothomagi, et transferre eo novitiatum communem dictae Circariae. Capitulum Congregationis Ant. Rigoris, an. 1683 Ardennae habitum, decrevit sequentia: „Les suppliants seroient convenus du consentement dudit chapitre, d'achepter aus depens des dites maisons de Normandie la Chartreuse dite St. Hilaire ou de la Rose, scise au faubourg de la ville de Rouen, pour en faire un établissement, ou maison régulière pour les abbayes de la dite province ou Circarie de Normandie, et ce à cause des affaires continuelles, que les dites abbayes ont à poursuivre au Parlement dudit Rouen, et des inconvénients, qu'il y auroit de voir, que les procureurs des religieux poursuivent les affaires...” Quod anno sequenti confirmatur a Vicario Generali Congregationis, scilicet priore Cuissiacensi. Anno 1685 res incipitur, formatur commissio, sed propter nimias expensas postremo nullum habuit successum.

Archivalia: Arch. Dép. du Calvados, Caen, H 4127, Fonds Falaise.

Litteratura: deest. (Hactenus omnino fuerat ignotum.)

PRAETERMISSA

PARCY

Secundum WAEFELGHEM 192 erat prioratus in diocesi Tullensi, quem distinguit a Parey-sous-Montfort. Revera est idem.

CIRCARIA ARVERNIAE

Minima omnium erat haec circaria in Gallia. Quatuor eius abbatii se extendit in regiones Bourbonnais, Auvergne et Velais, et in dioeceses Clermont, Le Puy et Nevers. Creata est in fine saeculi XIII tantum ex partibus circariarum vicinarum: Neuffontaines, Clermont et Doue spectaverant ad Normanniam, Bellavallis ad Franciam. Praeter Doam, commenda rapax omnes canonicas huius circariae invasit citius reliquis in Gallia, iam quidem secundo dimidio saeculi XV. Quod praeter paucitatem monasteriorum, et distantia illorum a reliquis circariis causa fuit collapsus et dissolutionis completae, ita ut Capitulum Generale anni 1622 declaraverit, Circarias Arverniae et Gasconiae versari in statu miserrimo. Ex canoniis eius sola Claromontana erat insignis atque praestans. Abbatia Novemfontium celebris evasit per unicum sanctum quam dedit Gallia Ordini. Monialium parthenones extiterunt in Doue et in Bellevaux, praeter Albamterram, cuius fata vere fuerunt extraordinaria. Le Perray-Neuf (Circ. Normanniae Borealis) iam medio saeculo XIII, et iterum saec. XV et XVI pertinuit ad Circ. Arverniam¹⁾, quae saeculo XVII est suppressa. Monasteria eius adiudicata sunt Circariis Gasconiae et Campaniae. Tamen invenimus an. 1742 abbatem Fontiscalidi tamquam „Vicarium Generalem Circ. Arverniam“. Doa suppressa est iam an. 1770. Ecclesia eius et monasterium fere integrum, ut in Bellavalle, subsistunt. Monasterium superest in Novemfontibus, et capella romanica in Albaterra.

VISITATORES ET VICARII CIRCARIAE

(Nisi aliter notetur, sec. ACG)

Abb. Laudunens. 1498
Abb. Cuissy 1500
Dns. Praemonstratensis
cum abb. Laudunensi: 1501

Abb. Sti. Mariani Altissidor.
1502/04
Abb. de Amiens et Auxerre:
1506/08

¹⁾ Vide supra pp. 13 et 28. Catalogus L, caute legendus, immo abbatiam Lieu-Dieu adscribit Circ. Arverniam.

Abb. de Auxerre 1509—14
 Abb. Auxerre et Bellelay: 1515
 Abb. Praemonstratensis 1516
 Abb. Chambrefontaine 1519—22
 Abb. de Auxerre 1523—26
 Abb. de Joyenval 1527/29
 Abb. Insulae Dei 1530/33

Abb. Sti. Justi 1534/37
 Abb. Loci Restaurati 1538
 Abb. Sti. Pauli de Sens 1616/19
 Dom. Praemonstrat. 1622, 1657
 Prior Claromontanus 1660/86
 Abbas de Foncaude 1742²⁾

AUBETERRE (SS. Gervasii, Protasii et) Petronillae

Albaterre, Albapetra, Aubepierre, Ste. Perronnelle d'Aubeterre — de Schola, Escolette. (Vitetur confusio cum variis aliis coenobiis huius nominis, vide COTTINEAU 188)

Com. Brout-Vernet, Dép. de l'Allier, dioc. Clermont, nunc Moulins.

Asceterium, cuius origo est in tenebris, cuiusque historia vix est clarior. Annis 965/70 occurrit tamquam parthenon OSB, capella „de Schola“ dependet postea a prioratu Souvigny, Ordinis Cluniacensium. Quod monasterium videtur ruisse, anno 1150 autem esse relevatum a Sancto Gilberto, qui uxorem Ponciam et filiam Petronillam ibi collocavit cum lectissimo grege virginum, sub regula Praemonstratensium. Stetit parthenon abhinc sub paternitate abbatis Novemfontium, octo millibus distantis, cuius tamen non videtur fuisse mera sectio feminea. Poncia et Petronilla, non secus ac Gilbertus ipse, mortuae in odore sanctitatis, successive ibi factae fuerant magistrae. Anno 1217 verbum fit de monialibus in „Escolette“. Ex interitu totali archivorum non tantum suiipsius, sed etiam abbatis matris nil scitur omnino de eius historia ad annum usque 1535. Saec. XVI, et saec. sequenti ineunte inveniuntur ibi sorores sub paternitate abbatum Novemfontium, quarum priorissae erant ad nutum illorum. Non est tamen certum, an fuerint adhuc Ord. Praem. Priorissa Magdalena de Seymiers († 1603) erat professa parthenonis de Marcigny-les-Nonnains OSB³⁾. Priorissa sequens nominata est adhuc ab abbate Novemfontium⁴⁾. Bona prioratus tunc erant distincta a parthenone, qui videtur esse suppressus initio saec. XVII. Bona eius data sunt hospitali de Gannat⁵⁾, ecclesia in Aube-

²⁾ Arch. Dép. Puy-de-Dôme H 16, 12a

³⁾ MALVIELLE l. c. De quo monasterio vide COTTINEAU 1740.

⁴⁾ BSEBourbonnais 1950 pp. 106, 108

⁵⁾ MORET l. c.

terre mansit prioratus simplex, spectans ad abbatiam de Neuffontaines. Priores erant de gremio illius, tamen non residebant in loco. Capella romanica saec. XII superest, in horreum profanata. Inveniuntur in ea picturae murales saec. XIII/XIV.

Archivalia subsistunt nulla. — Cf. Arch. Dép. de l'Allier, Sér. Q distr. de Gannat.

Litteratura: HUGO I 737 — WAEFELGHEM 14 — BEAUNIER/BESSE V 124 — BOUDANT (v. Neuffontaines) 412 — CORNILLON (vide ibidem) I 152 — COTTINEAU 189 — DHGE V 244 — *Gall. Chr. vetus* III 322 — MORET cf. ind. — M. GENERMONT, in: *BSE Bourbonnais* 1927, p. 375 — G. MALVIELLE, *Le Prieuré d'Aubeterre, ses prieures et prieurs* (Ibidem 1951, pp. 111/17) — Ph. TIERSOINIER, *La chapelle de l'ancien prieuré d'Aubeterre* (ibidem 1902, pp. 80/82) — J. VIPLE, *Notes sur Aubeterre*, (ibidem 1927 pp. 344/56)

BELLEVAUX B. M. V. et St. Paulus⁶⁾

Bella Vallis, de Bellis Vallibus, Bellae Valles, eccl. Bellevallensis.

Bele-, Belle-, Bel-, Bellavaux, -Vox, -vaux, -vault, -vaulx, -veau, -veaulx. (Vitetur confusio cum Belval Circ. Lotharingiae, et cum variis aliis coenobiis huius nominis (v. COTTINEAU).

Com. Limanton, versus aquilonem istius vici, in valle solitaria, cant. Chatillon-en-Bâzois, dép. Nièvre, dioc. Nevers.

Abbatia fundata, secundum Hugo, anno 1152 in loco qui antea vocabatur Gaudiacus (Jouet), a Gulielmo III comite de Nevers, filia Novemfontium. Secundum D. Martène, fundata est anno 1188 a Rocelino de Marmagne et uxore sua Damerone, qui ambo ibi intraverunt. Confirmatur partim haec sententia ab Obituario Floreffiensis⁷⁾. Concludi inde potest, Bellamvallem initio fuisse monasterium duplex, quod anno demum 1188 fuisse ortum vix credi potest. Duas proponimus solutiones problematis: Aut Bellavallis fundata est circa annum 1150 a dicto comite Nivernensi, cum asceterio adiuncto, sed pro alio forsan ordine (OSA?), vel insufficienter dotata, et Rocelinus an. 1188 monasterium languens de novo fundavit, dotationem auxit, aggregationemque ad Ordinem Praem. impetravit; aut Bellavallis numquam fuit monasterium duplex, et Damerone — alias Damerone — intravit in quodlibet aliud asceterium alius ordinis, vel in asceterium quoddam Bellaevalli subditum,

⁶⁾ An. 1193 vocatur: Sti. Pauli Bellaevallensis (Arch. Dép. Nièvre 52 H 1). Saec. XVI/XVIII generatim vocabatur: Nostre Dame de Bellevaux.

⁷⁾ BARBIER (vide supra vol. II 376) p. 50: „Commemoratio Dameronis prioris et fundatricis Bellevallis“.

satis distans ab ea ut Albaterra a Novemfontibus, brevi tempore tantum existens, et propter interitum archivorum nobis hodie penitus latens. Cui sententiae favent archiva subsistentia, in quibus Bellavallis anno 1193 designatur ut ecclesia pauper, et ubi verbum fit tantum de „fratribus ibi servientibus“⁸⁾. Ecclesia incorporata: Crécy-sur-Canne (1223), patronatus: Château-Chinon (1317). Saec. XIV igne combustum est monasterium, qua occasione bibliotheca et pars archivi perierunt⁹⁾. A Calvinistis funditus eversum est anno 1562. Misere abhinc elanguit. Circa annum 1598 facta est sub commenda. Primitus pertinuerat ad Circ. Franciae, ab anno 1622 spectabat ad Circ. Campaniae. In secundo dimidio saec. XVII aedificia sunt restructa. Reditus an. 1766: 3578 Libr., redditus puri an. 1790: 2565. Status personalis: 1548: 4DD, 1583: 2, item 1618, 1710: 5, 1708: 4, 1790: 3. Commissio Regularium an. 1768 eam destinavit ad suppressionem, quod decretum tamen non est executum. Anno 1790 suppressa est. Aedificia subsistunt integra, tamquam praedium. Ecclesia modica saec. XIII, nunc in horreum depravata, ecclesiae Loci Dei in Génétouze est simillima¹⁰⁾. Medio saec. XIX adhuc erat altior, habuit magnam fenestram gothicam in fronte occidentali et parvam turrem in choro¹¹⁾. In monasterio immo conservata est bibliotheca cum armariis vacuis.

Archivalia: Arch. Dép. de la Nièvre, Nevers: 52 H 1/2 (15 documenta an 1193/1759) et manuale reddituum an. 1538 — Ibid. Coll. H. de Flamare I 103, II 131 — Arch. Dép. Clermont-Ferrand 16 H, fasc. 17^b, 4³; et fasc. 18^c, 7¹¹ (documenta saec. XVII) — Arch. Nat. Paris L 998/1000, S 3303⁵/3303¹⁰ — Soc. Nivernaise des Lettres, Sciences et Arts, Nevers, Coll. Soustrait nr. 70/201 (copiae doc. 1193/1782).

Fontes et Litteratura: HUGO I 267 — WAEFELGHEM 28 — AUVRAY 2820 — BEAUNIER/BESSE VI 113 — *Cat. Fact.* III 106, V 201 — CHEVALIER 361 — COTTINEAU 334 — DARAS 45 — DHGE VII 878 — DUPRE *Ann. Brev.* 13 — *Form. Pr.* nr. 59, 60, 112 — *Gall. Chr.* XII 683 — GOOVAERTS IV 75 — LECESTRE 45 — LONGNON *Pouillés* IV 505, 532 — MARTENE/DURAND *Uoy. Litt.* I 52 — *Rev. Mabillon* III 132 — J. G. BULLIOT, *Essai historique sur l'Abbaye de St. Martin d'Autun*, A. 1849, II 338 — C. CACHET, *Etat du personnel des... congrégations religieuses... dans... la Nièvre* (BSNivernaise 1920, p. 32) — IDEM, *Quelques abbés de Bellevaux* (ibidem 1923, pp. 90/91, 101) — J. CHARRIER, *Histoire religieuse du dép. de la Nièvre pendant la Révolution*, Paris 1926, I 78, 270 — V. MOREAU, *Moulins*

⁸⁾ Arch. Dép. Nièvre I. c.

⁹⁾ *Form. Pr.* nr. 60

¹⁰⁾ Vide supra p. 24

¹¹⁾ Imago abbatiae ca. an. 1840 apud MOREILLET/BARAT I. c.

Engilbert, Nevers 1904, p. 126 — M. MORELLET/BARAT, *Le Nivernois. Album historique et pittoresque*. Nevers 1840, II 213 — C. de SOULTRAIT, *Répertoire archéologique du département de la Nièvre*, Paris 1875, p. 10 — IDEM, *Armorial du Nivernais*. Nevers 1879, p. 72 pl. V.

Series abbatum (nisi aliter notetur sec. Gall. Christ.,
emendata et aucta ex Arch. Dép. de la Nièvre)

V 1188	Blasius de Lanlu 1481/90
Odo 1209 ¹²⁾	Petrus de Fontenay —1499
Joannes 1222	Petrus de Bourges 1499
Reginaldus 1253 ¹³⁾	Jacobus de Champdiou 1501/18 ¹⁸⁾
Michael 1255	Franciscus de Fontenay 1520/50
Guerricus 1256/61 ¹⁴⁾	Gulielmus de Maraffin 1550/52 ¹⁹⁾
Gulielmus 1262	Joannes de Maraffin 1552/60 ²⁰⁾
Godefridus 1269	Helinus de Lamoignon 1564/78 ²¹⁾
Guido 1287	Franciscus Griveaul OSB 1581 ²²⁾
Joannes 1311 ¹⁵⁾	Carolus de Moret 1583/89 ²³⁾
Edmundus 1320	Nicolaus Bouillet 1591/96
Haymo 1331	Joannes Mariotte 1599—1607 ²⁴⁾
Gulielmus 1372 ¹⁶⁾	Blasius Cornu de Tournon 1611—29
Petrus 1390/1406	Gabriel Mignot 1648/80
Robertus Erard 1418/38 ¹⁷⁾	Michael C. R. de Bussy-Rabutin 1693—1736
Joannes de Lanlu 1440/70	N. de Sollières 1737—56
	Joannes Bapt. de Chaffois 1756—90

¹²⁾ Coll. H. de Flamare (Arch. Dép. Nièvre) I 105

¹³⁾ CACHET 90

¹⁴⁾ Idem auctor p. 101 probat Guerricum, quem series Galliae Christ. erronee facit abbatem secundum, hic esse ponendum.

¹⁵⁾ Arch. Dép. Nièvre 52 H 1.

¹⁶⁾ CACHET 90

¹⁷⁾ sive Herard (HUGO: Girard). Anno 1453 occurrit tamquam prior (Arch. Dép. Nièvre I. c.) — Gall. Chr. habet Petrum de Fontenay commendatarium in successorem, eius, pro annis 1440/42, quem vero nec HUGO adducit, nec CACHET. Videtur esse confusio cum abbate eiusdem nominis, qui obiit an. 1499.

¹⁸⁾ Coll. Soultrait, Limanton

¹⁹⁾ CACHET 90

²⁰⁾ Coll. de Flamare I 106

²¹⁾ Arch. Dép. Nièvre 52 H 2, f. 238

²²⁾ Coll. Soultrait, Limanton; et CACHET 90

²³⁾ Coll. de Flamare I. c.

²⁴⁾ Ibid. I 107, Coll. Soultrait I. c.

CLERMONT St. Andreas

Sti. Andreae in suburbio Claromontensi, -prope et extra muros civitatis Claromontanae — Saint Andrey les Clermont, -Andrieu-, -Clairmont.

Juxta, nunc intra civitatem Clermont-Ferrand, sede episcopali, dép. Puy-de-Dôme.

Abbatia insignis, primaria in circaria. Juxta antiquam ecclesiam, saec. VI Sto. Andreae dedicatam, Petrus de Chamalières praepositus ecclesiae Cathedralis Claromontanae²⁵⁾ circa annum 1169 instituit Praemonstratenses ex abbazia Novemfontium. Instrumentum foundationis anni 1149, communiter traditum, certe est falsum²⁶⁾, et Gulielmus VII comes de Clermont, quem canonici semper vindicant fundatorem, fuit auctor dotationis et benefactor tantum. Anno 1174, in confirmatione pontificia, prima vice authentice occurrit monasterium, et quidem tamquam prioratus. Anno 1181 memoratur primus abbas. Prioratus habuit in Sayat, Montéléon, et Pont-du-Breuil; ecclesias incorporatas: St. Bonnet-près-Orcival, Merdogne (1201), Clermont Ste. Catherine²⁷⁾, Jussat 1588, Saulzet-le-Froid, Villars. Curiae (praeter Sayat): La Védrine, Merdogne (hodie Gergovie). Abbatia possedit etiam multas „capellanas“ seu „vicarias“, altaribus ecclesiae abbatialis et aliarum ecclesiarum adnexas²⁸⁾, propriisque redditibus provisas, quae committi solebant canonicis eius. Saec. XV/XVI, munera sacristae et infirmarii fuerunt propriae fundationes cum praebendis, more collegiatarum, quibus beneficiis sollemniter abbas providit canonicos suos. Abbatia Sti. Andreae, quorum praelati non erant infulati, erat necropolis Delphinorum Arvernicae. Ab anno 1374 mensae iam fuerant separatae. Reditus annui: 7000 Libr. Ab anno 1485 habuit abbates commendatarios, et quidem pessimos, qui iterum iterumque movebant lites et processus contra conventum²⁹⁾. Abbatia, quae primitus pertinuerat ad Circ. Normanniae, ab an. 1622 spectabat

²⁵⁾ In obituario canonicae, die 16a januarii, vocatur fundator (TARDIEU 357)

²⁶⁾ Fundatio hoc anno, et a fundatore tam glorioso, postea a canonicis est ficta, ut primum in circaria sibi possent vindicare, prae canonici Novemfontium tenui et paupercula. Si abbatia Sti. Andreae an. 1149 esset orta, illa non potuisset eius esse genitrix. Insuper Stus. Andreas, ut illa, probabiliter habuisset parthenon adiunctum. Atqui de monialibus in archivis tam amplis nullum invenitur vestigium.

²⁷⁾ Erat „in sacristia monasterii, officium claustrale“.

²⁸⁾ Quas vicarias enumerat HUGO l. c.

²⁹⁾ Primus abbas commendatarius contractu se obstrinxit alere 11 canonicos et 6 novitios.

ad Circ. Campaniae. Anno 1668, aedes fuerunt in statu pessimo, religiosi aderant pauci. 1615: 11 DD, 3 nov; 1766: 10 DD residentes, 1 novitius, 1 conversus, 7 DD ad extra. 1790: 8 rel. residentes, qui omnes iuraverunt in actu suppressionis. Ecclesia destruitur anno 1793, monasterium mox factum est orphanotrophium a FF. Doctrinae Christianae directum. Per leges separationis an. 1904 saecularizatum est. Superest magna pars aedium saec. XVIII, cum refectorio, quae continent duas scholas laicales.

Archivalia supersunt uberrima in Arch. Dép. du Puy-de-dôme, Clermont-Ferrand. H 16, nondum ordinatum. 90 fasciculi continentes 2093 diplomata et 2 cartularia, et 2000 alia documenta. H 16, 12d continet epistolas abbatum Gerialium, acta visitationis, deliberationes capitulares, libros professionum; 10c: *Histoire de l'Abbaye*. Ibidem C 31, 1919, 2172, 2671, 3156, 3355, 4980, 5030, 5080, 7082, 7281, 7287, 4C 474. — BMun Clermont-Ferrand: MS 673 f. 43/49; 672 f. 22 — BMun Nancy 992/I 152/79 — Obituarium originale non amplius invenitur.

Fontes et Litteratura: HUGO I 157/64, pr. 144/60 — WAEFELGHEM 218 — BEAUNIER/BESSE V 109 — *Cat. Fact.* V 198, 342b — *Cat. MSSBDép.* XIV 177/78 — CHAIX 293, 354, 506 — CHEVALIER 2664 — COTTINEAU 807, 1823, 1961 — DARAS 55 — DARSY *Clergé* 223/24 — DOUET D'ARCQ ISAN 8649 — *Gall. Chr. vetus* IV 45/46, N II 710/14 — GOOVAERTS I 503, 609, II 192, IV 30, 109, 324, 327 — JAFFE 12379, 16269 — LECESTRE 45 — *Lettr. com. Jean XXII* cf. ind. — *Lettr. com. Urbain V* 1237 — MOLINIER nr. 471 — *Rec. Actes Clergé* IV 265, 1139, 1180 — *Reg. Benoit XII* cf. ind. — STEIN 981/82 — Du TEMS III 199/201 — WIEDERHOLD VI 3 — P. AUDIGIER, *Projet de l'histoire de l'Auvergne*, Clermont 1894, cf. ind. 552 — E. BALUZE, *Histoire généalogique de la maison d'Auvergne*, Paris 1708, II 61, 62, 259, 264, 272 et passim — Ph. de BOSREDON, *Sigillographie de l'ancienne Auvergne*, Brive 1895, nr. 1389/92 — G. FOURNIER, *La création de la grange de Gergovie par les Prémontrés de St. André et sa transformation en seigneurie (XII/XI^{ve} siècle)* in: *Moyen Age* 1950, nr. 3/4, pp. 307/55. Recens. in *Anal. Praem.* 1951, 65 — LABBE, *Excerpta ex calendario monasterii Sti. Andreae* (Bibliotheca MSS. Nova, 1657, II 761/63) — F. POEY D'AVANT, *Monnaies féodales de la France*, Paris 1858, I 347 — P. SAVARON/P. DURAND, *Les origines de la ville de Clermont*, Paris 1662, pp. 36, 113, 114 — A. TARDIEU, *Histoire de la ville de Clermont Ferrand*, Moulins 1870, 357/67 (cum imagine abbatiae an. 1450) — IDEM *Grand dictionnaire historique du Puy-de-Dôme*, Moulins 1877, 135/36 — BSHAuvergne 1882, pp. 21/23; 1883 p. 24.

Series abbatum (nisi aliter notetur, sec. Gallia Chr. emendata et aucta sec. Arch. Dép. Puy-de-Dôme)

Gualterus prior 1174

Durandus 1185-ca. 96 res.

Rogerus abbas 1181

Joannes 1196

- Thomas 1200/03
 Joannes 1204/08
 Thomas 1214
 R... 1216³⁰⁾
 Gulielmus 1240
 Petrus 1242
 Arnoldus du Bois 1225³¹⁾
 Gulielmus Bompar 1243, res.
 Petrus 1255³⁰⁾
 Gulielmus d'Ussende 1256/59
 Petrus de Chamalières 1259—65
 Geraldus 1266/67³⁰⁾
 Petrus Teyssier 1273/78
 Gulielmus de Besse 1278—96
 Stephanus 1296
 Bertrandus de Plauzat † 1300³⁰⁾
 Geraldus d'Ussende 1300—04
 forte antea abb. in Neuffontaines
 Joannes 1304/05
 Bertrandus de Murol 1305—³²⁾
 Astorgius Barat 1307/20
 Jacobus de Serre 1320—53
 Matthaeus de Puyrainaud
 1353—59 res.
 Bompar (Bonus) 1359/60
 Geraldus Jaumar 1360/71³³⁾
 Stephanus Rauzier 1374/1406
 Gulielmus Simon † 1409
 Stephanus d'Issartaux 1415/37
 Beraldus de la Volpillière
 1440/51
 Joannes de la Volpillière
 1455—85 res.
 Gulielmus de la Volpillière 1487-1529
 Claudius du Prat 1529—33
 Cardin. Philippus de la Chambre
 1533—50
 Cardin. Tiberius Crispus I
 1550/53 res.³⁴⁾
 Tiberius Crispus II 1557
 Cardin. Prosper de la Ste. Croix
 1563—82 res.
 Hieronymus Ravasquier 1582—85
 Stephanus de la Barge 1585—99
 Carolus de Valois 1599
 Ludovicus de Valois 1607/22³⁵⁾
 Henricus Ardier 1624—64
 Casparus de Toureil 1665—1712
 Joannes Ant. de Neuenstein 1713/40³⁶⁾
 Joannes Bapt. de Scy-Montbeillard
 1741—90

³⁰⁾ HUGO nescit.

³¹⁾ TARDIEU l. c. — In necrologio loci: + 24. X.

³²⁾ TARDIEU: an. 1254. HUGO confundit eum cum Bertrando de Plauzat ut supra.

³³⁾ HUGO: Matthaeus Saumar 1371.

³⁴⁾ Anno 1553 vocatur „Cardinalis Stae. Agathae“. Difficile est determinandum, quando avunculus desierit, neposque coeperit beneficium possidere.

³⁵⁾ TARDIEU habet: Annet de Chauffrut 1610, Ludov. de Valois 1618/22.

³⁶⁾ TARDIEU: N. de Scy-Montbeillard I 1726—40, et II (nepos eius) 1740—90. Quod est, secundum archiva, apertus error.

DOUE (B. M. V. et) St. Jacobus

Doa, Dua, Domus Douae — Doe, Doë, Douë (numquam Doué), Douhe, Dohë, La Doue, Doe-en-Vellay.

Amoenissime situm super vallem Ligeris, in monte non longe a civitate Le Puy versus orientem. Com. St. Germain-Laprade, Dép. Haute-Loire, dioc. Le Puy.

Abbatia fundata versus annum 1138 a Raymundo et Gulielmo de St. Quentin pro canonicis OSA, juxta oratorium quoddam B. M. V. dedicatum. Initio monasterium duplex³⁷⁾. Petrus de Solignac, episcopus Podiensis, hanc domum cessit Ord. Praem., frustrata annexione ad congregationem Sti. Evurcii Aurelianensis³⁸⁾. Filia Praemonstrati. Possedit ecclesias sequentes: St. Germain-Laprade, Fugères, Borne, St. Julien d'Ance, Pontempeyrat, Crussol. Refugium in Le Puy. Anno 1443 abbates infulantur. Abbas erat conservator privilegiorum Ecclesiae Cathedralis Podiensis, arbiter natus inter episcopum et capitulum, et habuit primum stallum in Ecclesia Cathedrali post quatuor dignitarios capituli. Reditus annui 3697 Libr. Numerus religiosorum videtur numquam transgressisse duodecim. An. 1566 et 1603: 4 DD et 1 nov., 1666 et 1712: 2 DD, 1719: 6 DD, 1766: 3 DD et 1 conversus residentes, et 5 DD ad extra. Anno 1566 tantopere est devastatum a Calvinistis, et iterum an. 1589 a civibus Podii, ut exinde elanguerit. Annis 1590—1677 in commendata. Doa, quae saec. XIII spectaverat ad Normanniam, ab anno 1622 addicta erat Circ. Gasconiae. Anno 1770, a Capitulo Nationali Galliae suppressa est canonica, ambaeque mensae unitae et episcopatu Podiensi attributae. Annis 1781/82 monasterium ab ipso Ordine est venditum et dilapidatum. Nihilominus rex adhuc nominavit commendatarium an. 1787, post mortem ultimi abbatis regularis, virum piissimum, qui restorationem canonicae aediumque illius collapsarum habuit in mente, nec amplius tamen potuit exsequi. Superest pars ecclesiae romanicae, in horreum depravata, cum choro, turri et transeptis. Exstat pariter magna pars monasterii, quod nunc est praedium.

Archivalia: Maior pars periit. Arch. Dép. de la Haute Loire, Le Puy, 18 H 1/231. (nr. 46: Inventarium Archivorum an. 1788.) — Arch. N. Paris G^o 510/12, 632, 4 (an. 1770/72) — Arch. Paroisse de St. Germain-Laprade — Collection Bertrand de Doue (apud Mme. Paul Buyon de la Tour, Doue) — BMun Nancy 992/VII, 3/8, 139.

³⁷⁾ Obituarium Praem. 21. IX: Margareta soror Doe. Ceteroquin de asceterio in Doa nihil scitur.

³⁸⁾ Ste. Euverte d'Orléans, v. supra vol. II 506.

Fontes et Litteratura: HUGO I 613 — WAEFELGHEM 77 — BEAUNIER/BESSE V 160 — COTTINEAU 994, 2709, 2749, 2791 — DARAS 58 — *Dict. Top. Haute Loire* 170 — *Gall. Chr. N. II* 769/73 — ISAD *Haute Loire*, Sér. G (1903), passim — LECESTRE 46 — *Lettr. com. Jean XXII* cf. ind. — *Reg. Benoît XII* 212, 5381, 5684, 6991 — *Rev. Mabillon III* 131 — Du TEMS III 388 — VALVEKENS *Chap. Gen. Despr.* cf. ind. — A. BOUDON, *Les municipalités du Puy pendant la période révolutionnaire 1791, Le Puy 1894*, I 56/57 — F. de la CONTERIE, *La restauration de l'Abbaye de Doue en 1625 (BHS Acadu Puy, XXXIII, 1953, 118)* — A. JACOTIN, *Preuves de la maison de Polignac*, 5 voll. Paris 1898/1906 cf. ind. — P. LE BLANC, *Journal de J. Baudoin sur les Grands-Jours de Languedoc (AnS Acadu Puy, XXX, 1869)* — Ed. MARTENE/CHARVIN, *Histoire de la Congrégation de St. Maur 1612/1767*, La Rochelle 1928/43, II 39 — R. PONTVIANNE, *Recherches historiques sur l'Abbaye de Doue et sur les prieurés qui en dépendaient*, Le Puy 1900 I (vol. II. de paroiss. non prodit) — Ch. ROCHER, *Pouillés du diocèse du Puy. L'Abbaye de Doue (Tablettes historiques du Velay IV, 520/21)* — A. de ST. AHOND, *L'ancienne abbaye de Doue*, Sures 1900 — N. et F. THIOLLIER, *Architecture religieuse à l'époque romane dans l'ancien diocèse du Puy*, Le Puy 1900, 109/11.

Series abbatum (PONTVIANNE)

Gaufridus 1184/1200	Joannes Francon 1361/75
Armandus Dussoyre 1215/33	Joannes Planchemine 1382/85
Bernardus d'Espaly 1233/40	Dalmatius Thouzet 1392/1422
Imbertus 1240—45	Joannes Chambon 1423/36
Jarenton de Glavenas 1245/55	Petrus Rodier 1440
Giraldus 1268/72	dein abbas in Cuissy
Gulielmus de Plauzat 1293/1306 ³⁹⁾	Robertus de Montanhac 1443/45
Petrus Peytavin 1307	Matthaeus de Burianne 1445/81
Petrus de la Garde 1312/18	Joannes de Burianne I 1481—88
Petrus Perçamy 1319	Thomas Duron 1488—93
Petrus Poitevin du Gard 1320/30 ⁴⁰⁾	Claudius de Burianne 1493—1529
Stephanus de Bodasel 1332	Joannes de Burianne II 1529—60
Stephanus Benoist 1334/35	Christophorus Allard 1560—90
Joannes de St. Paul 1340/50	Henricus Berald 1590
Petrus de la Roche 1351	Joannes Dulac 1605
Joannes de Lobeyrac 1351	Martinus Barry I 1609—24
	Martinus Barry II 1630/42

³⁹⁾ An. 1308 occurrit apud PICOT 523.

⁴⁰⁾ Forte 4 Petri ab an. 1307 sunt una cademque persona.

N. Barry 16 . /76 ^{40a)}	Petrus Emman. Fagnier de Neuville 1752—53
Henricus de Sénec terre 1676—77	Joannes Bapt. Opinel 1753—62 res. ⁴¹⁾
Silvester de Morgues de St. Germain 1679—1714. Abhinc abbates non iam residebant.	Martinus Gaudivally 1762
Robertus de Villers de la Berchère 1714—26	Bartholomaeus Mocquet 1762—70, † 1787
Petrus Franc. Iraitlh 1726—29	Joseph V. S. Bergonhon de Rachat-Desgranges 1787—90
Joannes Ludov. Genestet 1729—41	Inseri nequit:
Gustavus Ferdin. Krust 1741—52	Wibertus 12.. Ob. Praem. 9 VI.

NEUFFONTAINES (B. M. V. et) St. Gilbertus

Novemfontes, -tium; Sancti Ger-, Gir-, Gilberti in Arvernia — Neuffons, -fonds, Saint Gilbert en Auvergne.

Secus viam in com. St. Didier-en-Rollat, cant. Escurolles, dép. Allier, dioc. Clermont, nunc Moulins. Hodie vocatur Saint-Gilbert.

Abbatia fundata circa annum 1150 a Sancto Gilberto equite et toparcha loci, que dedit omnia sua ad fundandam hanc canoniam, una cum hospitali adnexo, a sororibus Ordinis forte administrato. Uxorem et filiam collocavit in asceterio Aubeterre iam existenti, et satis distanti, quod ad regulam Praemonstratensem conversum, abhinc suberat paternitati abbatum Novemfontium. Filia de Dilo, filiae eius fuerunt Bellevaux et Clermont St. André. Historia abbatiae, quae erat regia et possidens justitiam integram, propter interitum archivorum vix est nota. Confirmationes pontificiae an. 1184 et 1188. Ecclesiae incorporatae: St. Didier-en-Billy, Monteignet, Neuglise; beneficia simplicia: Aubeterre, Luzeray, Moladier, Braville St. Abdon, Lezat⁴²⁾. Canoniam erat

^{40a)} *Gallia Christ.*, et exinde omnes auctores habent unum abbatem huius nominis tantum: Martinum Barry 1613/76. Revera extitisse tres abbates huiusmodi, primus lucide exponit A. BOUDON-LASHERMES, *Les Uigueries carolingiennes vellaves*, Yssingeaux 1935, pp. 42/43.

⁴¹⁾ Vide *Anal. Praem.* X 162

⁴²⁾ *BSE Bourbonnais* 1950 p. 108

pauper, redditus annui mensae abbatialis an. 1683 erant 1500, conventualis 2400 Librarum. Saec. XIII pertinuerat ad Circ. Normanniae, ab an. 1622 ad Circ. Campaniae. Erat sub commenda iam a fine saec. XV. Status personalis 1615: 6 DD, 3 nov., 1768: 4 religiosi. Saec. XVI memoria sepulchri Sti. Gilberti fuerat perdita. Instigante J. Lepaige, procuratore Ordinis, anno 1615 denuo detecta sunt ossa illius sancti, qui semper in regione magno habebatur in honore. Anno 1790 suppressum est. Reliquarium Sti. Gilberti, magnam partem continens ossium, an. 1791 ablatum in St. Didier, non iam invenitur⁴³). Ecclesia abbatialis destructa est an. 1845/50, superest modica domus abbatis et monasterium integrum ut fuerat an. 1790, continens capitulum et calefactorium saec. XIII/XIV.⁴⁴).

Archivalia: perierunt fere omnia. Arch. Dép. de l'Allier, Yzeure: H 0927 (1 fasc. cum 16 documentis). Ibidem D 49; E 148, 258, 315 (cf. ISAD Allier D et E, index) G 137¹. Sér. Q distr. de Gannat 54, 55, 63, 276 — Arch. Dép. Clermont Ferrand C 7350, 7403; G Insin. Episc. Reg. 33 f. 2; 37 f. 147; 46 f. 44; 49 f. 21; 101 f. 62; 106 f. 136, 201; 114 f. 230 — BMun Clermont-Ferrand MS 673 f. 59/61 — BMun Laon MS 538 p. 701.

Fontes et Litteratura: LEPAIGE 482, 1042/46 — HUGO I 743, pr. 598 — WAEFELGHEM 226 — AASS Junii I 762/66 (Vita S. Gilberti) — BEAUNIER/BESSE V 110 — CHAIX 344, 360/63 — COTTINEAU 1872, 2057 — *Form. Pr.* nr. 21 — *Gallia Chr.* II 414/15 — JAFFE 16 268 — LECESTRE 45 — *Lettr. com. Jean XXII* cf. ind. — MIGNE t. 204, c. 1355/57 — MORET I 653/56 — PICOT 76, 523 — POTTHAST 2270, 24 165 — PREVOST RBC 185 — *Reg. Bonif. VIII* 522 — *Reg. Clemens V* 9470 — *Reg. Leon X* 6394, 12 907 — Du TEMS III 202 — VALVEKENS *Chap. Gen. Despr.* cf. ind. — VERNIERE 64 — G. BOUDANT, *Abbaye de Neuffontaines (BSE Bourbonnais VI, 1856/58, 400/39; t. à p. Moulins 1858)* — J. BRANCHE, *La Vie des Saints d'Auvergne et du Velay* (2a ed. proc. MARMAISSE, 2 voll. Clermont 1858) I 185/87 — J. CORNILLON, *Vente des biens nationaux dans l'Allier*, Moulins 1911/13, I 160, 169, 176 — L. COTE, *Un chevalier qui se fit moine: Saint Gilbert, abbé de Neuffontaines*, Moulins 1952 — M. GENERMONT, *Notes sur Saint Gilbert*, (BSE Bourbonnais 1927 pp. 369/73) — M. HUILLARD/BREHOLLES, *Archives Nationales. Titres de la Maison Ducale de Bourbon*, 2 voll. et table, Paris 1867/82, nr. 368, 2768A, 6140 — G. MALVIELLE, *Quelques prieurs claustraux*

⁴³) Vide art. MALVIELLE. Nuper (1945/46) denuo factae sunt excavationes in loco ecclesiae abbatialis deletae, ad inveniendā ossa Sti. Gilberti, sed frustra.

⁴⁴) Ala opposita, pariter subsistens, forte quondam fuerat hospitium vel xenodochium. Reliqua pars monasterii videtur fuisse destructum iam ante an. 1790. Confer quod diximus supra vol. II 446/47.

de St. Gilbert, et prieurs-curés de St. Didier (BSE Bourbonnais 1951 86/90) —
 IDEM, *Les sépultures de St. Gilbert et ses reliques* (Ibidem 1952 182/88) —
 IDEM, *Les abbés de St. Gilbert de Neuffonts* (ibid. 1950 104/10) — J. VIPLE,
Notes sur Neuffonts, (ibid. 1927 344/56) — De Sancto Gilberto cf. etiam Chron-
 icon Roberti Altissiodor., vide supra II 476.

Series abbatum (Si non aliter notetur, sec. Gallia Chr., aucta et
 emendata secundum MALVIELLE)

Gilbertus prior 1150/52	Petrus Goynon 1464 ⁴⁰⁾
Godefridus prior res. 1158	Gulielmus de St. Avit 1489/99
Petrus abbas 1159	Franciscus de St. Avit 1536
Joannes 1188	Gilbertus Bayard 1552, res. 1566
Stephanus ca. 1200	Blasius Lappelain 1566/79
B... 1213/33	Blasius Colin 1590
Pontius 1253	Thomas d'Apchon 1603/15 ⁵⁰⁾
Arnulphus 1259 ⁴⁵⁾	(Ignotus) † 1634
Geraldus de Ussende 1280 ⁴⁶⁾	Claudius de Prevost 1635—43 res.
forte postea abb. Sti. Andreae	Jacobus du Croc 1643 — ca. 1678
Petrus de Montmond 1281/86 ⁴⁶⁾	Ludovicus Archon 1678—1717
Stephanus 1286/95 ⁴⁶⁾	Franciscus Roussel de Tilly
Hugo de Merdogne 1305/24 ⁴⁷⁾	1717—32 res.
Joannes de Ruzella 1325/29	Carolus de l'Isle du Gast
Gulielmus 1350	1732—39
Joannes Boirolle 1380/1400	Petrus de Marsan 1739—71
Joannes Chaput 1400/24	Antonius Car. de Beaupoil de
Humbertus de Chareil 1441/46	St. Aulaire 1771—82 res.
Imbertus 1461 ⁴⁸⁾	Carolus Henr. de Rosière de Soran
	1782—90

⁴⁵⁾ HUILLARD/BREHOLLES 368

⁴⁶⁾ Reg. Boniface VIII 522

⁴⁷⁾ Reg. Clement U 9470, PICOT 523

⁴⁸⁾ HUILLARD/BREHOLLES 6140. Forte est idem ac praecedens.

⁴⁹⁾ Arch. Dép. Allier 1. c.

⁵⁰⁾ Anno 1615, ad beneficium quoddam pinguius adipiscendum, transit ad Ord.
 Sti. Benedicti, et fuit exinde commendatarius. Anno 1644 adhuc erat in vivis
 (MALVIELLE Les abbés 1. c.)

CIRCARIA GASCONIAE

Pariter ac Flandria, Floreffia et Burgundia, et haec quoque circaria erat in cervice duarum nationum, necnon regnorum. Se extendit in meridiem regni Galliae, et in partes Hispaniae, scilicet in Navarram et Cataloniam. Abbatae Lahonce, et Urdax, sicut et prioratus Behaune erant linguae basconicae¹⁾. Sed quoad reliquas canonias, discrepantia haud erat tanta medio aevo quam hodie, utebantur nempe nec lingua gallica, nec hispanica, sed idiomatibus quibusdam intermediis, inter se simillimis, quae nunc vulgo vocantur „catalán“, „béarnais“, „gascon“ et „provençal“. Circaria se extendit in multas dioeceses: Bayonne, Couserans, Oloron, Auch, Aire, Dax, St. Pons, Marseille, Bordeaux, Toulouse, Agen, Urgel, Tortosa et Vich. Usque ad saeculum XVI, nexus inter canonias in utroque latere Pyrenaeorum sitas erat arctus. Multoties invenimus abbates ex Navarra vel ex Catalonia ortos in monasteriis gallicis, vel viceversa. Quinque canoniae et abbatae sui juris ante saeculum XVI aut interierunt, aut ordinem dereliquerunt, aut in statum beneficii simplicis sunt redactae: Behaune, Huveaune, Mur, Vallclara et Fondarella. Parthenon Rupellensis, de quo supra, ad tempus ad Circ. Gasconiae videtur pertinuisse, dum Plana Silva forte Normanniae Boreali postremo dedit nomen. Ultra Pyrenaeos, solae Bellpuig et Urdax initio saec. XVI fuerunt superstites in parte, tunc iam ad regnum Hispaniae spectante. Urdax mox transiit ad Circariam Hispaniae. Bellipodium an. 1573 hoc exemplum sequi noluit. Quo anno Joannes de Serido, grangarius de Vic-Fezensac, visitavit nomine Abbatis Generalis omnes filias Casaedei in Hispania sitas²⁾. Anno 1641, petentibus religiosis, abbas Castellae visitavit Bellipodium³⁾, quod postea tandem, etsi coacte et recalcitrans, Congregationi Hispaniae se adiunxit. Anno tamen 1687 abbas eius iterum petiit confirmationem ad vitam ab abbate Praemonstratensi. An. 1715 rex Hispaniae tentamina huiusmodi inhibuit, proclamans abbatias sui

¹⁾ Vasconia sive Basconia esset nomen exactum huius regionis, ideo et circariae. Tamen in omnibus catalogis, sicut in omni documento Ordinis, occurrit forma nominis minus accurata: „Gasconia“, quam ergo et nos censemus esse retinendam.

²⁾ Arch. dép. Gers H 5,55

³⁾ Ibid. 56

regni nullam habere partem cum Gallia. Reditu igitur ad unionem circariae et Ordinis ita frustrato, Bellipodium declaravit se ab Ordine et a Congregatione esse exemptum an. 1734, soli Stae. Sedi subditum. Saeculis XVII/XVIII, suppressa Circaria Arvernicae, Doue adscripta est Gasconiae.

Propter distantiam, Capitulum Generale decrevit an. 1322, quod abbates huius circariae omni tantum triennio Praemonstratum deberent adire, et quidem alternatim: quod primo anno contigit abbatibus Casaedei, Castellae, Bellipodii et Urdacii; secundo Deivillae, Arthous et Lahonce, tertio Combalongae, Capellae, Fontiscalidi et Planaesilvae⁴⁾. Miramur abbatiam Ybelniae in hoc elencho desiderari. In nullo praeterea catalogo haec domus circariae nostrae est adscripta, sed semper separatim, quasi ad nullam pertineret. Tamen est probabile, ut iam facit annalista Hugo, et Capitulum Generale postremo hanc domum adnumerasse Circ. Gasconiae, ut decuit propter illius situm et filiationem.

Gasconia, cum esset sita ante portas Hispaniae, quo medio aevo maximus erat affluxus fidelium Stum. Jacobum Compostellae petentium, consita erat xenodochiis ad recipiendos peregrinos. Omnia fere commissa fuerunt religiosiis, et quidem haud pauca Ordini nostro. Omnis abbatia possedit unum vel complura eorum, immo duo coenobia circariae exorta sunt ex eis: Behaune et Urdax, forte etiam Pleineselve. Ecclesiae abbatiis incorporate, in Gasconia vocabantur „grangiae“, canonici ea administrantes vero „grangarii“. Quae vox, restricta ad Praemonstratenses⁵⁾ probat ortum earum ex curiis. In nulla circaria Galliae erant abbatiae tot prioratibus ditatae quot in Gasconia. Plures eorum, praesertim xenodochia, certe primitus fuerant domus formatae. Circaria possedit tres prioratus, qui erant tanti momenti, ut abbatiis fere aequipararentur: Lannes, Vic-Fezensac et Sarrance⁶⁾. Una abbatia, Urdax scilicet, exercuit jura quasi episcopalia in parochias suas: quae vero concessa sunt post transitum eius ad Circariam Hispaniae, in quo regno talia privilegia facilius quam alibi abbatiis sunt data.

Monialium vestigia invenimus in Bellpuig, Behaune, Casedieu et in Pleineselve. De sorte earum nihil fere scimus, circa omnia fere redacti ad coniecturas. Casadei videtur sorores suas tradidisse Ordini Cisterciensi. Probabile est, etiam alias canonicas initio habuisse parthenones adiunctos,

⁴⁾ CARESMAR Anales 345, Arch. dép. Gers l. c.

⁵⁾ BMun Auch MS 72, f. 88b — Qui mos non viguit in Hispania, nec in parte orientali circariae (Fontcaude).

⁶⁾ Vic-Fezensac ad tempus erat sui juris. Alii duo, ad instar abbatiarum, adhuc an. 1700 tallias solverunt Ordini. In Hispania prioratus, etsi fuerint simplices, facile vocabantur „monasteria“ (vide infra apud St. Ana de Arros).

praesertim Vallclara, La Capelle, La Castelle, Combelongue; forte etiam Urdax. Certum videtur, circariam hanc decreta de suppressione monasteriorum duplicium fuisse executam statim, et quidem satis rigore.

Praeter Bernardum de Foncaude, et aliquos scriptores illustres saeculi XVIII in Bellipodio nullos novimus in hac circaria viros studiis praeclaros. Cuius causa, absque dubio partim est sequens: abbatiae Gasconiae bellis et aerumnis omnimodis terribilia perpressae sunt nimis. In bello sic dicto „centum annorum“, inter Gallos et Anglos saevienti, Gasconiae Circaria plus caeteris saec. XIV et XV est devastata. Iam tunc Planasilva percussa est ad mortem, et Cumbalunga ad languorem. Saec. XVI, inter annos 1560 et 75, favente regina Navarrae, Calvinistae dominaverunt his provinciis. Rabie vere immani saevierunt in monasteria, quae concremaverunt cuncta, una cum archivis et bibliothecis. Necaverunt permultos religiosos, immo communitates integras. Quare nullam habemus documentationem circa foundationem et historiam primaevam abbatiarum Pleineselve, Lahonce, Combelongue, La Castelle, Arthous et Divielle, et nonnisi parcam de reliquis⁷⁾. Archivum integrum abbatiae Urdacensis anno 1793 a Gallis est combustum.

Quibus cladibus antecesserant aliae aerumnae, relaxationi et corruptioni praeeparantes viam: in Gallia enim meridionali, fiscalismus curialis ex Avenione, praesertim tempore antipaparum se diffudit plus quam alibi. Canonici etiam regulares, non exclusis Praemonstratensibus, vivebant circa multa ad instar saecularium. In variis abbatibus nostris⁸⁾ omnia officia ecclesiastica et claustralia, ut sacristia, vestiarius, immo lampas ecclesiae, gaudebant propriis proventibus et facta sunt beneficia, a religiosis paupertatem nescientibus aucta piis foundationibus; quibus accedit multitudo haud minus ditata capellarum et altarium intra et circa ecclesias abbatiales. Canonici provideri solebant ab abbate hisce beneficiis. Praeterea, Curia Pontificia Avenionensis mox suppressit ius liberae electionis, et a saeculo sequenti, coepit imponere abbatibus superiores saepe Ordini alienos, qui vix umquam residentes, bona illarum devoraverunt. Religiosi tamen, hanc „reservationem nominationis“ diu ignorantes ac spernentes, perrexerunt abbates suos eligere canonice. Inde irae, anathemata et depositiones. Inve-

⁷⁾ Archiva Casaedei et Bellipodii, nunc quoad maiorem partem pariter amissa, feliciter antea fuerant excerpta ab historiae consultis, quorum annotationes nobis sunt tradita.

⁸⁾ Quod nobis est notum ex archivis duarum abbatiarum spectabilium: Clermont St. André (v. supra p. 146) et La Casedieu (Arch. dép. Gers H 5). Aliarum abbatiarum archiva plerumque perierunt, ideo parum probari potest hac de re. Sed est probabile, dictos abusos, quos reformatio saec. XVII est abolita, viguisse saltem in ditioribus ex illis.

nimus igitur haud raro duo abbates simul, alterum non residentem, a Curia nominatum, alterum residentem et canonice electum. Systema non minus nefastum commendae regiae, inde ab anno 1516, res vertit in peius. Quibus omnibus intellectis, nullo modo miramur, Circariam Gasconiae, quondam florentissimam, initio saeculi XVII fuisse versatam in statu tam lamentabili, ut regenerationis eius vix remanserit spes⁹⁾.

Anno 1623, abbas Generalis Gosset introduxit reformationem quandam. „Antiquus Rigor“ Lairuelii numquam penetravit Gasconiam. Abbatia Sti. Joannis de Castella, dives et spectabilis, quae saec. XVI Ordini dederat maximum suum patrem J. Despruets, altis pensionibus potuit servare suam regularitatem, et paulatim denuo effloruit. Ambae abbatiae in Hispaniae sitae optime floruerunt usque ad suppressiones an. 1809/39, sed in Gallia maior pars canoniarum elanguit usque in finem (an. 1790), paucis tantum religiosis in iis habitantibus¹⁰⁾.

Aedificia relative multa subsistunt in hac circaria. Ecclesiae plurium abbatiarum ab ovo videntur fuisse parvae, ut Bellpuig, Mur, Lahonce et Vic-Fezensac, aliae destructione saec. XIV/XVI mutilatae, partim tantum sunt dein reconstructae: Foncaude, Combelongue, Pleineselve. Praeter has ecclesias subsistunt templa in Urdax, Sarrance, Lannes, et omnium pulcherrimum: Arthous. Rudera inveniuntur in Divielle. Aedes claustrales plus minusve supersunt in Arthous, Behaune, Bellpuig, La Castelle, Lahonce, Lannes, Mur, Sarrance et Urdax; ruinae vel pauca rudera in Divielle, Combelongue, Fontcaude. Ecclesiae, praeter Sarrance et Urdax, sunt saec. XII/XIII. — In regionem huius circariae ordo revertit, fundans anno 1858 abbatiam in Frigolet prope Tarascon.

VISITATORES ET VICARII GENERALES CIRCARIAE GASCONIAE (ACG Laon, Arch. Dép. Foix,

H 77 Toulouse et Auch H 5)

Abbas Deivillae 1428

Abb. Casaedei 1503/14

Abb. Casaedei 1499

Abb. Generalis 1515/18

Abb. Generalis 1500

Abb. Chambrefontaine 1519

⁹⁾ Relatio status circariae saec. XVII in ACG Laon MS 538 II pp. 631 sq.

¹⁰⁾ Confer praefationes nostras „De Gallia in genere“ (supra II 441 sq.), et infra apud Circariam Hispaniae. — Apud abbates triennales Bellipodi et Urdacii non indicavimus, ut secus de more, cui abbatiae forte praefuerint ante vel postea. Systema Congregationis Hispanicae enim secum tulit, ut abbates triennales in decursu vitae suae in omnibus 18 canoniis aliqua triennia persolverint. Indicatio minuta omnium abbatiatuum materiam nostram hic nimis augeret, nec posset esse completa.

Abb. Casaedei 1520/26
 Abb. de Joyenval 1527
 Abb. Insulae Dei 1530
 Abb. Generalis 1532
 Abb. La Castelle 1534
 Abb. de St. Just 1535/38
 Abb. Lieu-Restauré 1538
 Abb. Lucernae 1619/22
 Abb. de Castella 1634/63
 Abb. Casaedei 1676

Abb. de Castella 1681
 Abb. Casaedei 1685
 Abb. Castellae 1690/98
 idem 1716/17
 Joh. Petrus Dumoret, Prior
 Capellae 1732/33
 Abbas Castellae 1756
 Joseph Gaspar, Prior Casaedei
 1762/90

FONTES ET LITTERATURA

in elenchis supra adductis (II 452/62, et III 7/12) omissae. Vide infra apud Circ. Hispaniae: Espasa, Madoz, Muñoz, Zak.

V. DUBARRAT, *Le Missel de Bayonne de 1543. Introduction*, Pau 1901.

J. E. DUFOURCET, *Les Landes et les Landais. Histoire et Archéologie*. Dax 1892.

P. de MARCA, *Histoire de Béarn*, nova ed. publ. A. DUBARRAT, 2 voll. Pau 1894/1912.

R. VEILLET, *Recherches sur la Ville et sur l'église de Bayonne*, nova ed. publ. A. DUBARRAT / J. B. DARANATZ, 3 voll. Bayonne/Pau 1924.

BCECat *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, Barcelona.

BSEBBayonne *Bulletin de la Société de Sciences, Lettres, d'Arts et d'Etudes régionales de Bayonne*.

FONTES NONDUM PUBLICATI

Anales J. CARESMAR, *Anales del Real Monasterio de Bellpuig de las Avellanas de la Orden de Canonigos Regulares Premonstratenses en el Principado de Cataluña, su propagación en abadías, prioratos dependientes, sus dotaciones, donaciones, privilegios pontificios etc.*, 372 pp. — MSS Bibl. Hermanos Maristas, Las Avellanas.

De rebus IDEM, *De rebus ecclesiae Stae. Mariae Bellipodiensis Avellanarum in Catalonia, Ordinis Can. Reg. Sti. Augustini Praemonstratensis* — 735 pp. (1773) MS Archivo Rectoria Vilanova del Sal, prope Balaguer. Copia extat in monasterio Las Avellanas.

J. PASQUAL, *Sacrae Antiquitatis Cataloniae Monumenta*. MS s. XVIII (MS 729 BB. Central Barcelona, Inventarium in *Butlletí Bibl. Catal.* V 1920 pp. 198/208).

BMun Nancy MSS 992, 995. Materia ab his abbatibus annalistae Hugo transmissa est plus quam tenuis.

LARCHER *Glanages*, MS BMun Tarbes, 25 voll. Excerpta ex archivis abbatis Casadei, in omni fere tomo. Cum Casadei fuisset domus primaria circariae, ad historiam omnium illius canoniarum maxime attinet.

ART A B. M. V.

Bellpuig de Artá, prioratus Artense.

In promunturio orientali insulae Mallorca (Balears, Hispania), Dioc. Palma de Mallorca.

Prioratus. Raimundus episcopus de Mallorca, post expugnationem insulae ante annum 1230 advocavit Praemonstratenses ex Bellpuig. Primitus aderant quatuor canonici, postea plures. In instrumento foundationis praevidetur, quod Ordo conventui Artensi aggreget sacerdotes et clericos saeculares. Saeculo XIII, monasterium cumulatur beneficiis a nobilibus et episcopis insulae, canonicis eius committuntur praebendae in ecclesia cathedrali. Parochia de Artá, 3 km a prioratu distans, ei incorporatur. Anno 1425, prior et octo religiosi conventum formantes, reverterunt in abbatiam matrem, quae commutavit hoc ipso anno Artam longinquam cum vicina villa Os de Balaguer. Prioratus supprimitur.

Archivalia propria non subsistunt. Notum est tantum ex operibus CARESMAR *De rebus* 416, *Anales* 275/76. Fontibus Ordinis fuerat ignotum.

Litteratura: V. MUT, *Historia del Reino de Mallorca*, Palma 1650, II ix p. 560 — *Butlletí de la Soc. Arqueologica Luliana* X (1903) 321, cf. 1908.

ARTHOUS B. M. V.

Artosa, -osium (non vero Artona) — Arthos, -tos, -tous, -toux.

Inter Peyrehourade et Hastings versus austrum, arr. Dax. dép. des Landes, dioc. Dax, Gallia.

Abbatia. Fundata est versus annum 1160 a Martino Sancho de Domezain¹¹). Filia Casadei. Benefactores erant, praeter episcopos Aquenses (Dax), vicecomites de Bearn, nobiles de Orthe, de Soule, de Gramont et

¹¹) Teste necrologio Casadei (LARCHER I. c.) die 11. XII. — DUFOURCET concludit ex stylo ecclesiae, fundationem fuisse factam pro alio ordine initio saec. XII. Quod LAMBERT melius instructus, magisque competens probat esse falsum, eodem ex argumento. Ecclesia enim adhuc existens constructa est post medium saec. XII.

de Domezain. Ecclesiae incorporatae: Pagolle 1178 (postea data prioratui de Sarrance), Hastings, Suberno (de quo infra sub dubiis), Sept-Haux in Cauneille, St. Jacobus de Souraïde. Reditus annui 6000 Libr. Ab anno 1514 definitive commenda. Annis 1527 et funditus an. 1571 deleta. 1766: 5 DD residentes, 3 extra. 1790, in actu suppressionis: 3 residentes. Subsistit integrum fere monasterium, in praedium versum. Ecclesia saec. XII modo horreum, est vasta atque perpulchra. Navis eius satis longa alto muro dividitur in duas partes, quarum una religiosis, altera populo erat reservata¹²).

Archivalia perierunt fere omnia. Arch. Dép. des Landes, Mont-de-Marsan: H 149 (1 charta, 2 reg. 1781/91) — Arch. Basses Pyrénées, Pau: G 17 f. 14r, G 18 f. 29 r, G 21 f. 95 r, G 47 f. 191, G 78 — Arch. Tribun. de Dax: Invent. Archivorum 1732 (cf. NOGARET 240) — BN Paris FL 12773 pp. 257/63 (excerpta obituarii, edd. DEGERT).

Fontes et Litteratura: HUGO I 208 — WAEFELGHEM 13 — BEAUNIER/BESSE III 56 — CHEVALIER 229 — CLERGEAC cf. ind. — COTINEAU 165, 3011 — DARAS 41 — DEGERT *Ev. de Dax* (cf. Divielle) 102 — DHGE IV 807 — DUFOURCET *Les Landes* 254/58 — *Gall. Chr. vet.* IV 96/97, NI 1067 — ISAD *Landes* H 20 — LECESTRE 46 — de MARCA (ed. DUBARAT) II 264, 300 — MOLINIER no. 589 — PRESSUTTI 633 — *Rôles Gascons* (BEMONT) II 1418, 1419 — Du TEMS I 457/58 — VEILLET I 74, 566, II 9, 10 — C. AMESTOY, *Un joyeux repas de contrat de mariage chez le notaire Morel en 1663* (BSE Bayonne 1927 pp. 258/68) — J. CENAC/MONCAUT, *Voyage archéologique dans l'ancienne vicomté de Béarn*, Tarbes/Paris 1856, pp. 25/27 — A. DEGERT, *Le nécrologe d'Arthous* (BSBorda XLVIII, 1924, pp. 175/87) — J. E. DUFOURCET/TAILLEBOIS/CAMIADÉ, *La ville d'Hastings et l'Abbaye d'Arthous* (*L'Aquitaine historique et monumentale*, BSBorda, Dax 1890, pp. 3/20) — M. E. LAMBERT, *L'Abbaye d'Arthous* (*Congr. Arch.* C II, 1939, Paris 1941, pp. 462/86. Cf. LV, 1888, p. 75) — J. NOGARET, *L'abbaye d'Arthous et le prieuré de Suberno* (BSE Bayonne 1930, pp. 218/46).

Series abbatum (si non aliter notetur, sec. Gall. Chr. et CLERGEAC)

Gulielmus 1178

Arnaldus Sancii † 1280

Antonius d'Ortegui 1318

Sanctius de Salva 1328¹³)

Gulielmus Arnaldi 1375

Arnaldus de Gayac 1379¹⁴)

Michael de Monségur 1415

Guido de Ruif 1447

¹²) Quod erat commune in hac regione (LAMBERT l. c.).

¹³) NOGARET 221.

¹⁴) Arch. Dép. Gers H 5,53

Joannes de Fourcade 1448/61
 Bertrandus de Cassos 1489
 Bertrandus de Bergayn 1497/1514
 Joannes de Noguès 1521/43 res.
 Joannes du Branar 1538/69
 Salvatus d'Iharce I 1569—1602
 Salvatus d'Iharce II 1602—48¹⁵⁾
 Gratianus de Garderard 1648/55
 Arnaldus Lamy 1655/64
 Ludovicus de Montesquiou
 d'Artagnan 1681—1731
 Simon Petrus de la Corrée 1731—38
 Carolus de Romatet 1738 —85
 Dominicus d'Harander 1784—89
 Franciscus d'Espéziez 1789—90
 Inscr. nequeunt: (sec. necrologia
 loci et Casaedei)
 Gulielmus Rustaing 13 . .
 Arnaldus Gulielmi † 31. I
 postea vel antea abb. Deivillae

Vitalis d'Albret saec. XIII vel XIV
 Joannes † 13. III
 Joannes † 14. III
 Raimundus Arnaldi † 16. III
 Abstemius † 23. III
 Petrus † 23. IV
 Petrus † 28. IV
 Carbonnel † 15. V (cf. Combe-
 longue)
 Vincentius † 7. VI
 Joannes † 10. VI
 Bernardus † 10. VII
 Arnaldus † 19. VII
 Gulielmus Arnaldi † 17. VIII
 Bertrandus † 14. IX
 Bernardus (Bertrandus?) † 18. IX
 Petrus Arnaldi † 14. IX (Necr. La
 Castelle)

BEHAUNE S. Petrus

Behaume, -hauns; Sent Per de Behaun, B. en -Lantabat.

Com. de Lantabat, cant. Iholdy, arr. Mauléon, Dép. Basses-Pyrénées, Dioc. Bayonne, Gallia.

Prioratus. Antiquum xenodochium, in quo Deo serviebant absque regula fratres et sorores, usquedum anno 1227, abbas de Lahonce eos „ad obedientiam recepit, quia nullius ordinis erant, nec ibidem vestigium aliquid religionis cuiuspiam invenit“¹⁶⁾. Ad quam aggregationem Ordini Praem. moverat Arnaldus de Luxa, loci toparcha et nepos fundatoris. Primitus monasterium duplex sui juris, filia de Lahonce, gubernatum a priore, qui assidebat Comitibus Regni Navarrae. Parochia incorporata: Lantabat St. Martin. Anno 1384 erant ibi „frays, donats et donades“¹⁷⁾. Saec. XVI devasta-

¹⁵⁾ *Gallia Chr.* inserit abbatem N. de Charritte ab an. 1605.

¹⁶⁾ HUGO I pr. 196

¹⁷⁾ LARCHER *Glanages* VI 114

tum est, et abhinc fuit beneficium simplex sub abbazia de Lahonce, usque ad suppressionem an. 1790. Subsistit aedes prioralis, nunc domus parochi.

Archivalia: vide Lahonce. Arch. Dép. Basses-Pyr. Pau H 126/27 — LAR-CHER *Glanages* VI 110/14 — Catalogi Ordinis hanc domum omittunt.

Litteratura: HUGO I 245, pr. 195/96 — WAEFELGHEM 25 — BEAUNIER/BESSE III 58 — COTTINEAU 322 — DUBARRAT *Missel de Bayonne* (cf. Lahonce) — *Gall. Chr.* N I 1323 — P. HARISTOY, *Les paroisses du pays basque pendant la période révolutionnaire* (*EtHdioc. de Bayonne* VII 126/33, et t. à p. Pau 1895, I 326/33).

Priores (Arch. Dép. Basses-Pyrénées)

Bernardus de Luxa 1227

Jaulmes d'Elicery 1584

Marcus Ant. d'Elicery 1636/96

N. Bisquey 1698/1701

Arnaldus Domecq 1701—47

N. Moreau 1747—63

Joann. B. Darrigol 1763—81

Ludov. Jos. de Suhare 1781—89

Martinus St. Jaime

1789—91

BELLPUIG DE LAS AVELLANAS B. M. V.

Belli-, Pulcri-, Pulchri-, Polcro-, Pulchropodium. Bellipodium Avellanarum: Pulcher Mons — Vel-, Bel-, Bell-, Bellipuig, -puch, pch. — Bellpuig de les Avellanes, Sta. Maria de las Avellanas (sic est nomen eius modernum).

In loco remoto in com. Os prope Balaguer, versus aquilonem. Prov. de Lerida, dioec. Urgel, sec. catalogos N 1, N 2, AULS autem Lerida, Hispania. Vitetur confusio cum oppido Bellpuig, sive B. de Urgel in eadem provincia, ubi erat conventus OFM.

Abbatia praeclara, de cuius foundatione fontes Ordinis, et inde varii quoque alii auctores generatim referunt confusa¹⁸⁾. Materiam attamen critice perspicendo, exaratam a Caresmar, historiographo huius canonicae doctissimo, res ita se habuisse putamus: vir quidam sanctus, nomine Joannes de Orgañá, in specu quodam in culmine Montis Malet, prope Villanova del Sal amoene sito, vitam coepit eremiticam circa medium saeculum XII. Eum Ordinem nostrum esse professum in abbazia Vallisclarae, et Bellipodium esse continuationem illius, ut supponit Caresmar, vix probari

¹⁸⁾ Abbas E. Noriega, historiographus Ordinis in Hispania, confitetur se e Bellopodio nullam recepisse materiam (HUGO I, praefatio). Ea igitur, quae sua sponte communicavit abbati HUGO, sunt manca et partim penitus erronea. Quas lacunas complere erroresque corrigere studentes, de hac abbazia fusius aliis tractamus.

potest¹⁹⁾. Paulatim discipulos congregavit Joannes, ortaue est communitas absque regula. Dulcia uxor Ermengaudi comitis Urgellensis, Joannis eremitae consanguinei, construxit capellam in caverna, et dotavit monasteriolum. Nomen loci (Mons Malet, id est malus) mutatum est in „Bellipodium“, id est mons pulcher.

Fundatus est paulo post prioratus cum hospitali in loco vicino „de Fontibus amoenis“ nuncupato, quo dictus Ermengaudus fecit accersire Praemonstratenses ex abbatia Casaedei²⁰⁾. Cum communitas eremitarum in Bellpuig fuerit sita in terra arida et inaquosa, nec vita monastica absque regula canonica ibi potuerit prosperare, fundatores una cum abbate Casaedei persuaserunt Joannem de Orgañá, ut se suosque ad Fontes Amoenas transferret, normasque Ordinis assumeret. Et factum est ita. Retento nomine Bellipodii, nova canonica Ord. Praem. confirmatur anno 1166. Anno 1168 consecratur ecclesia. Instrumentum foundationis stipulatur, ut „religiosi numquam alii ordini se adiungerent, nec umquam alii ecclesiae sint subiecti quam Urgellensi“. Inde omnes abbates neolecti tenebantur praestare oboedientiam episcopo dictae ecclesiae. Postea tamen paternitas abbatum Casaedei est recognita. Videtur Joannem de Orgañá numquam fuisse abbatem, sed priorem tantum, et semper vixisse — forte parva communitate circumdatum — in suo specu, ubi circa annum 1200 in odore sanctitatis occubuit. Completa translatio in novum locum — qui inter annos 1184 et 95 evectus est in abbatiam — non videtur fuisse peracta nisi paulatim. Comites Urgellenses munificenter auxerunt dotationem. Patet ex documentis, monasterium adhuc anno 1202 habuisse parthenonem adiunctum²¹⁾. Bellpuig unam tantum genuit filiam: Fondarella. Canonica vicina de Mur O. S. A. sub tutela eius, saec. XIII ad tempus transiit ad Ordinem Praemonstratensem²²⁾ Praeterea, ecclesias incorporatas habuit nullas, praeter prioratus de Artá et de Bonrepos, de quibus vide suo loco, respective infra

¹⁹⁾ Vita antiquissima B. Joannis initio saec. XVII est scripta (v. AASS I. c.). Nil refert de professione eius in Valleclara, de qua canonica vide infra suo loco. Caresmar probabiliter contexit suam hypothesim ad dandam suo monasterio originem magis ordinatam, et praesertim ortum non ex matre gallica, sed ex indigena!

²⁰⁾ Instrumentum, ex quo hoc eruitur (CARESMAR, *Anales* 137), videtur esse copia spuria vel adulterata alicuius documenti authentici, quod iam cognovit VILLANUEVA I. c. Praeter Bellpuig, Praemonstratenses galli tunc et alios prioratus fundaverunt in Hispania, quam habuerunt pro terra missionis: Fuentelequina, Retuerta, Valleclara, Arros. Origo Bellipodii ex Casaedei est longe probabilior quam ortus ex Valleclara, quam praefert Caresmar.

²¹⁾ CARESMAR *Anales* 203. Vide infra sub dubiis (Aguilar et Bonrepos).

²²⁾ Vide infra suo loco.

sub dubiis. Abbas insuper erat parochus natus ditionis de Tosca, in qua sita erat monasterium, quae tamen saec. XVIII fuit absque parochianis. Eodem saeculo, abbatia ad breve tempus possedit alium prioratum: S. Maria de la Alegria²³⁾. Canoniam, cuius abbates erant mitrati, semper magnas partes egit tum in circaria, tum in vita politica Cataloniae. Bibliotheca eius erat celebris. Status personalis: 1220: 21 DD et 1 conv., 1324: 12 DD, 1441: 8; 1523: 3, 1577: 6 DD et 1 donatus, 1622 et 1681: 4 DD; 1747: 16 DD et 1 conv., 1820: 15 DD, 1835: 13 DD. Ab initio saeculi XV usque ad medium saec. XVI misere gemuit sub commenda. Abbates commendarii nominabantur a Nuntio Apostolico. Anno 1523 tantopere erat collapsa, ut tres religiosi superstites debuerint aufugere in alias canonicas, prae egestate. Annis 1577/81 abbas Retortae reformationem Circariae Hispanicae vi imposuit, cui tamen conventus cum successu se opposuit. Anno 1597, Philippus Rex Hispaniae loco Praemonstratensium voluit introducere monachos Hieronymitas, quod tamen Summus Pontifex filio illius, Ferdinando expresse negavit²⁴⁾. Initio saeculi XVII Episcopus Ilerdensis (Lerida), auxiliantibus abbate pessimo et rege Hispaniae, suppressionem abbatiae studuit obtinere in favorem Universitatis, quam ipse fundaverat Ilerdae, sed in cassum²⁵⁾. Anno 1665, definitive vero tandem 1687, introducuntur abbates triennales, et Bellipodium recalcitrans adiungitur Congregationi Hispaniae²⁶⁾. Abhinc conventus proposuit tres candidatos gubernio regio, quod unum eorum nominavit. Etiam postea abbatia saepius est conata reverti sub auctoritate et unione Ordinis. Sed rex Hispaniae hoc inhibente, anno 1734 omnino a Congregatione ei odiosa se separavit, abhinc recognoscens tantum auctoritatem Curiae Romanae et Senatus Aragonensis Barcinone. Consuetudines tamen Congr. Hispaniae manutenuit. Quae stipulatio disciplinae non favit, tamen saec. XVIII abbatia erat florentissima. Inter canonicos eius fuerunt tres historiographi praeclari: J. Caresmar, J. Pasqual et J. Martí. Annis 1810/13 communitas a Gallis expulsa, exsul vixit; annis 1820/23 monasterium fuit suppressum. Definitiva suppressio acta est an. 1835. Ecclesia modica (saec. XIII) profanata est, altaria et ornamenta eius

²³⁾ Paulum distat a Bellpuig. Fuit sita prope Benabarre in Aragón, absque iure parochiali, annis 1715—34 tantum monasterio unitus (cf. HUGO).

²⁴⁾ Sub praetextu passus in instrumento foundationis occurrentis: „Non transead ad alium ordinem“ (MONFAR 409).

²⁵⁾ Extrema necessitate angustiat, religiosi adierunt Capitulum Generale: „Anno 1618, prior et supprior Bellipodii supplicaverunt Capitulum libello, dicentes, abbatem monasterii alienationem in potestatem saecularium omni modo tentari“ (ACG Laon I f. 573).

²⁶⁾ Annis 1675/87 praefuerunt „praesides“ triennales. De Congregatione Hispaniae vide infra apud illam circariam.

ablata sunt in ecclesias vicinas, ubi anno 1936 sunt combusta. Monasterium, quod subsistit integrum, anno 1843 venditum, factum est praedium. Annis 1884/90 Bellpuig fuit refugium monachorum Ord. Cist. Ref. ex Deivilla²⁷⁾ profugorum. Anno 1906 proprietarius monasterii vendidit praeclara epitaphia fundatorum²⁸⁾. Anno 1910 abbatia acquiritur a Congregatione Fratrum Scholarum B.M.V., quae instituit ibi novitiatum suum, ampliavit aedificia, et in stylo primitivo pro tempore perficit ecclesiam. Perpulchrum claustrum saeculi XII superest, spectabilia sunt etiam capitulum et dormitorium eiusdem epochae, et refectorium saec. XVIII.

Archivalia: Arch. Nac. Madrid: Clero C, Doc. 1003/05 (60chartae), Papeles: Leg. 2790 — Archivo de la Corona de Aragón, Barcelona, Registros de la Cancillería 90 f. 15; 100 f. 153; 114 f. 152/53; 121/22 f. 35; 177 f. 69/70; 180 f. 69 et 70; 206 f. 116; 211 f. 234; 382 f. 8; 484 f. 45; 1425 f. 158; 2170 f. 109; 2162 f. 117; 2319 f. 184; 2393 f. 171/72; 2421 f. 21 et 97; 2360 f. 111; 2585 f. 18; 2920 f. 80 et 111/15; 3137 f. 90; 3143 f. 113; 3259 f. 168/70; 3882 f. 20/21; 4250 f. 18/19; 4256 f. 77/78; 4849 f. 74/79; 5222 f. 104/08; 5225 f. 6/21; 5505 f. 7 — Arch. Episc. Seo de Urgel: Exemptos III (electiones abbatum 1795/1807) — Arch. Mun. de Balaguer — Arch. Parroquial Vilanova del Sal: MS CARESMAR *De rebus* (v. supra p. 158), et 8 chartae s. XIV/XV — Bibl. Central, Barcelona: MS PASQUAL (v. supra l. c.) III 617, V 89/97 (descriptio monasterii ca. an. 1800), X 643 — Bibl. HH. Maristas, in loco: MS CARESMAR, *Anales* (v. supra l. c.) — BB. Franciscanos, Vich: Libros de cuentas; „*Memorias del Monasterio*“ (MS auctore I. RIBOT an. 1828) vol. I — Vol. II et III dicti MS videntur periisse, IV et V sunt apud H. Ed. CORREDERA, HH. Maristas Vich, sicut et *Relicta Visitationum* 1693 et 1725; Libros de cuentas 1532. — Opera nondum publicata vide infra post litteraturam.

Fontes et Litteratura: HUGO I 282/87 — IDEM SAM *Ep. Gerv.* H 114 — WAEFELGHEM 29 — AA. SS. 8 Apr. I 802/04 (*Vita B. Joannis de Orgaña*. Etiam apud LEPAIGE II 506) — COTTINEAU 223, 336 — DHGE V 1006 — ESPASA VII 1600/02 — GOOVAERTS I 104/08, 293, 567, 595; II 18, 189; III 32, 48, 158; IV 26, 67/72, 238, 296 — KEHR *Papsturkunden in Spanien, I. Katalonien*, Berlin 1926, cf. ind. — *Lettr. com. Ben.* XII 1214, 3247 — *Lettr. com. Jean XXII* 13625, 14808, 18352, 21016, 21020, 28527, 30089, 50700 — MUÑOZ 42 — POTTHAST 2924, 4014, 4376, 7028 — *Reg. Bonif. VIII* 1408 — R. d'ALOS *Contribució a la bibliografia del P. Jaume Caresmar (Butlletí de la Bibl. de Catalunya* III, 1916, 28/36; V/VI, 1918/19, 52/82) — C. BARRAQUER, *Las casas de religiosos en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX*, Barcelona 1906, I 309/24 — IDEM, *Los religiosos en Cataluña durante la primera mitad del siglo XIX*, Barcelona 1915, I 141, III 418/32 — F. CARRERAS Y CANDI, *Geografía General de Catalunya, Prov. de Lleyda* (auct. C. ROCAFORT), Barcelona s. d., pp.

²⁷⁾ Divielle, abbatia quondam O. Praem. eiusdem circariae, de qua vide infra suo loco.

²⁸⁾ Quae nunc sunt in New York, Collection of Mediaeval Art, Fort Tyron Park.

291/97, 850 — IDEM, *Lo priorat de Bon Repos y les pretensions de la mitra d'Urgell l'any 1786*, (BCECat IX, nr. 52 et 53) — J. GUDIOL Y CUNILL, *Nocions de arqueologia sagrada catalana*, Vich 1902, p. 453 — V. LAMPEREZ Y ROMEA, *Historia de la arquitectura cristiana española en la edad media*, Madrid 1908/09, II 405 — F. MARTORELL Y TRABALL, *Manuscris dels PP. Caresmar, Pasqual i Martí a la Biblioteca del Convent des Franciscans de Balaguer* (Estudis Universitaris Catalans XII, 1927, 178/240) Quae MSS partim an. 1936 sunt combusta, partim venerunt post bellum civilem in Las Avellanas, partim in BB. Franciscanorum in Vich. — D. MONFAR Y SORS, *Historia de los condes de Urgel*, Barcelona 1853, I 405/14 — J. PLEYAN DE PORTA, *Album historico y monumental de Lerida y su provincia*, Lerida 1885, p. 5 — J. M. POU I MARTI, *Historia de la Ciutat de Balaguer*, Manresa 1913, pp. 68, 88, 89, 318 et passim — J. PUIG Y CADAFAALCH (et alii), *L'arquitectura romanica a Catalunya*, Barcelona 1918, III 467/69 — G. PUJADAS, *Cronica universal des principado de Catalunya*, Barcelona 1832, VIII 502/04 — C. ROCAFORT, *Bellpuig de les Avellanes* (BCECat 1906) — J. J. RORIMER, *A Fourteenth Century Catalan Tomb and the Cloisters and Related Monuments* (Art Review of the Chicago University, 1931) — IDEM, *The Metropolitan Museum of Art. The Cloisters. The Building and the Collection of Mediaeval Art in Fort Tyron Park*. New York 1951, pp. 67/73 — J. SANABRE, *El Archivo de la Catedral de Barcelona*, B. 1948, cf. ind. (Avellanas et Caresmar) — F. TORRES AMAT, *Memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de los escritores catalanes*, Barcelona 1836, pp. 176/82, 469/71 — J. VILLANUEVA, *Viage literario a las iglesias de España*, Madrid 1850, XII 76/101 — Opera non publicata, in BB. HH. Maristas, Las Avellanas: E. CORREDERA GUTIERREZ, *Historia del Monasterio de Bellpuig de las Avellanas*. I 1166—1479 (Tesis doctoral Univ. de Valencia, 1954), II 1479—1835 (praeparatur) — Fr. Moyses ASTIER, *Historia del Monasterio de B. de las Avellanas*, s. d.

Series abbatum (si non aliter notetur, sec. CARESMAR, MS RIBOT et Arch. Episc. Urgel)

Joannes de Orgañá, prior 1166, res.	Geraldus 1220 ³¹⁾ , 1224/29
Gulielmus prior 1172/82	Bernardus de la Portella 1236/38
Bertrandus prior 1182 ²⁹⁾	Bernardus de Narbonne 1239/42
Raymundus abbas 1195/1202	Joannes Cerdan 1243/80
Arnaldus de Monte 1203	Petrus 1282/98
Gulielmus Garcia 1208/18 ³⁰⁾	Bernardus 1299
Gulielmus 1219/22	Berengarius 1310/20
(idem ac praecedens?)	Gaillardus 1320-48

²⁹⁾ Arch. Nac. Madrid, Clero C 1003 nr. 5.

³⁰⁾ Videtur esse idem ac W . . . abbas, occurrens apud HUGO SAM *Ep. Gerv.* 114.

³¹⁾ Arch. Nac. Madrid l. c.

Joannes d' Andrest 1348/65³²⁾
 Arnaldus de Melhon -1395³³⁾
 antea abb. Capellae,
 postea Casaedei
 Gulielmus 1396-1403³⁴⁾
 Gulielmus Rainaldi electus 1403³⁵⁾
 Gulielmus 1425³⁶⁾
 Franciscus 1438/41
 Arnaldus Roger de Palhies 1445/61³⁷⁾
 Franciscus Blanc I 1479/1505
 Mateo de Fita 1519
 Gulielmus Ramón de Vich 1521
 Cyprianus Benetí O. Praed. 1522—23
 Petrus Calvó 1523—24
 Meldior de San Juan 1524—27
 Joannes de Cordona 1527—47
 Thomas Campanér 1547/49
 Franciscus Blanc II 1551³⁸⁾
 Juan Castillo 1577³⁹⁾
 Antonius Gesé 1565-81

Joannes Gesé administr. 1° 1581/82
 Ignatius de Gutierrez 1582/83
 Gulielmus de Fragarpar inter
 an. 1583 et 89
 Joannes Gesé 2° ca. 1588/89³⁹⁾
 Petrus Fontanella 1589- ca. 1604
 Bernardus Marta ca. 1605/10
 Ferdinandus de Ruimoroso ca. 1608
 Bernardus Langor 1611/25
 Michael Claverol⁴⁰⁾ 1625—
 Joannes Segon
 Dominicus Porquet
 Leo Trilla depos. an. 1665
 Didacus del Solar 1665-69⁴¹⁾
 Bartholomaeus Morelló 1669-72
 Petrus de S. Juan abbas 1672-75
 praeses 1675-81
 Joseph Moga administr. 1681-84
 Franciscus Ginesta admin, 1684-87,
 abbas 1687-90

³²⁾ Arch. Dép. Gers, Auch H 5,53. Berenger de Corta anno 1348 electus, non obtinuit possessionem (ibid.).

³³⁾ CLERGEAC cf. ind.

³⁴⁾ Arch. Corona de Aragón, Reg. 2170 f. 109.

³⁵⁾ Arch. Dép. Gers H 5,36.

³⁶⁾ Arch. Corona de Aragón, Reg. 2920 f. 88 (idem ac praecedens?). Hoc tempore videtur fuisse magna confusio in canonia, quia rex Aragoniae petiit visitationem ab abbate Casaedei an. 1437 (Arch. Dép. Gers H 5,53). Gulielmum secutus est Franciscus.

³⁷⁾ Arch. Cor de Aragón Reg. 3143 f. 113; GAMS 87. — Episcopus iste Urgellensis fuit commendatarius „auctoritate apostolica deputatus“.

³⁸⁾ Ibidem Reg. 5225 12v. Videntur fuisse commendatarii intrusi.

³⁹⁾ Gulielmus de Fragarpar et Joan. Gesé successive confirmantur a Joanne abbate Casaedei, sed praevalet Petrus Fontanella a rege Hispaniae nominatus (ibid.).

⁴⁰⁾ Hic et duo successores erant „administratores“ seu praesides inter annos 1625 et 1660. Anno 1644 abbatia vacabat.

⁴¹⁾ HUGO II 1139/40.

Benedictus Garret 1 ^o 1690-93	Antonius Bellsola 1 ^o 1774—77
Michael Molas 1693-96	Franciscus Amell 4 ^o 1777—80
Benedictus Garret 2 ^o 1696-1703	Antonius Bellsola 2 ^o 1780—83
Norbertus Rocajulia 1703-08	Joseph Rey 1783—86
Augustinus Bover 1 ^o 1708-12	Franciscus Amell 5 ^o 1786—89
Hieronimus Serrano 1 ^o 1712-15	Jacobus Pasqual 1 ^o 1789—92
Augustinus Bover 2 ^o 1715—18	Hyacinthus Martí 1 ^o 1792—95
Candidus Corominas 1 ^o 1718—22	Joseph Martí 2 ^o 1795—98
Augustinus Bover 3 ^o 1722—25	Narcissus Sola 1 ^o 1798—1801
Hieronimus Serrano 2 ^o 1725—28	Joseph Martí 3 ^o 1801—04
Daniel Finestres 1728—33	Narcissus Sola 2 ^o 1804—07
Petrus Joan. Bover 1 ^o 1733—36	Hyacinthus Martí 2 ^o 1807—10
Petrus Trelles 1736—39	Narcissus Sola, praeses 1810/11
Candidus Corominas 2 ^o 1739—42	Raimundus Sabater item 1811/14,
Petrus J. Bover 2 ^o 1742—45	Hyacinthus Martí 3 ^o 1814—17
Antonius Trueta 1 ^o 1745—48	Ignatius Cantalozella 1817—20
Hieronimus Comabella 1748—51	Raimundus Sabater praeses
Antonius Trueta 2 ^o 1751—54	1820—24 et 1827—28. 1 ^o Abbas
Jacobus Caresmar 1 ^o 1754—57	1824—28
Franciscus Amell 1 ^o 1757—60	Ignatius Ribot 1828—31
Antonius Trueta 3 ^o 1760—63	Cajetanus Roca 1831—34
Franciscus Amell 2 ^o 1763—66	Raimundus Sabater 2 ^o 1834—35
Jacobus Caresmar 2 ^o 1766—69	
Franciscus Amell 3 ^o 1769—72	Inseri nequit:
Antonius Trueta 4 ^o 1772—74	Antenius 24. I (Necr. La Castelle)

LA CAPELLE B. M. V.

Capella prope Tolosam, Lacapele. — Vitetur confusio cum innumeris coenobiis huius nominis, praesertim cum La Chapelle-aux-Planches, Spieskappel, Kappel, Keppel et Schillingskapellen, monasteriis Ordinis Praemonstratensis, quae omnia latine appellabantur „Capella“. (Cf. vol. I 135, et II 490).

Iuxta flumen Garonne, com. de Merville, cant. Grenade. Dep. Haute-Garonne, Gallia, dioc. Toulouse. In loco valde remoto; hodie vocatur „La Capellette“.

Abbatia fundata circa annum 1142 a Bernardo Jourdain de l'Isle, perfecta anno 1160. Filia Casaedei. De monialibus nihil constat authentice. Destructa ab Albigenis initio saec. XIII, in qua clade archiva iam perierunt. Ecclesiae incorporatae: Rustignac, Mairas, Merville, Bouta, La Coute, Fourclens, et capellae in St. Jean et St. Rustice. Sanctus Dominicus, Tolosae commorans, tanta tunc amicitia coniunctus erat abbatae Capelensi, et abbati eius Joanni, ut quoties post praedicationis instantiam orationi vacare volebat, eo se reciperet. Sacra haec inter otia Ordinis sui jecit fundamenta, regulam, statuta, ritum et habitum Praemonstratensium adoptans⁴²). Reditus annui: 2560 Libr. Mensa abbatialis sola anno 1790: 3500. Ab haereticis anno 1570 adeo funditus est eversa, ut ad annum usque 1586 iacuerit desolata. Dein paulatim est reconstructa, sed minori forma. Saeculo XVII bonos habuit commendatarios, vere benefactores, sicut et fuit ultimus. 1768, et 1786: 7 religiosi. Paulo post suppressionem an. 1790 omnes aedes sunt deletae. Hodie est praedium. Superest puteus saec. XVIII, discernuntur fundamenta.

Archivalia: Arch. Dép. Hte.-Garonne, Toulouse 1 fasc. (sér. H non coté: doc. saec. XVII/XVIII, copia unius chartae an. 1277, vestitiones 1760/84). Ibidem B 389, f. 129; 390 f. 96; 354 f. 365; 348 f. 178. Cf. Sér. Q — Arch. Dép. Ariège, Foix: H 82 (processus an. 1621) — Arch. Dép. Calvados H 24 — Archivum Castelli de Merville: doc. saec. XIV/XV, in BB. ibidem MSS 773/78, 782, 790, 793, 795; — Statuta Ordinis 1290 — Arch. Com. Grenade cf. RUMEAU — ACG Laon 538 II 637 — LARCHER *Glanages* V 98/106, 631.

Fontes et Litteratura: HUGO I 465 — IDEM SAM *Ep. Gerv.* 9 — WAEFELGHEM 55 — BEAUNIER/BESSE IV 282 — CHEVALIER 575 — COTTINEAU 592 — DARAS 50 — DHGE XI 850 — DOUET D'ARCQ III 8584 — *Gall. Chr.* N XIII 143/46 — GOOVAERTS IV 26 — GOELLER (v. Combe-longue) 138, 144, 157 — LECSTRE 46 — *Lettr. com Ben.* XII 8458 — *Lettr. com. Jean XXII* 10531, 10534, 10724, 10732, 12485, 15151, 15249, 43914, 46129, 55535, 63010 — VIC VAISSETE IV 645/46 — C. DOUAIS, *Les manuscrits du Château de Merville*, Paris/Toulouse 1890, pp. 60/62, 168 — A LARRONDO, *Une commune rurale avant la Révolution, ou histoire de la Baronie de Merville*, Toulouse/Paris 1891, pp. 433/80, cf. 5/9 et passim — R. RUMEAU *Inventaire sommaire des Archives Communales de la Ville de Grenade*, Toulouse/Paris 1896, Sér. I cf. ind. p. 234, Sér. II item p. 61.

⁴²) Stus. Dominicus iam in abbatia Vitis, patriae suae Osma vicinae, Ordini nostro a juventute fuerat familiaris; in specu juxta abbatiam Ord. Praem. in Segovia fecerat exercitia spiritualia. Opinio autem abbatis de Noriega, eum intrasse in La Vid, et emisisse ibi vota, vix teneri potest (NORIEGA, *Dissertatio historica de Sto. Dominico de Guzman, Ordinis Praedicatorum Patriarcha, canonico regulari augustiniano-Praemonstratensi, in observantissimo monasterio Stae. Mariae de La Vid*. Salamanca 1723.)

Series abbatum (si non aliter notetur, sec. Gall.
Chr. et LARRONDO)

Gulielmus 1162/65	Stephanus de Lachan 1413
Bos ⁴³⁾ † 1169	Dominicus de Melhon 1418/48 ⁴⁷⁾
Bernardus 1171/74	Raimundus de Descuto ca. 1450/60
Arnaldus 1174/78	Gulielmus Gorda (in de l'Isle?) 1460/61 ⁴⁸⁾
Bonushomo † 1200	Bernardus de Dojal 1461—78 res.
Joannes † 1215	Bernardus de la Tour 1478—1503
Gulielmus † 1232	Joannes de Senac 1503—39
Raimundus † 1244	Joannes Capeyrin 1539—42
Otho de Vic 1244	Jacobus de Bernuy 1542—72
Joannes 1247	Sedisvacantia 1572—87 ⁴⁹⁾
Joannes 1277 ⁴⁴⁾	Bertrandus Descars 1587—1616
Raimundus Garcias 1279/85	Joannes Lud. de Berthier 1617—62
Arnaldus Gulielmus de Tourdun 1293/98 ⁴⁵⁾	Antonius Franc. de Berthier 1662—1705
Sancius 1299, † 1302	Henricus Montlezun de St. Lary 1705—41
Bantius † 1316	N. de St. Hermine 1741
Jacobus 1320/22 ⁴⁶⁾	Alexius E. des Gallois de la Tour 1741—53
Arnaldus Calberti 1322-40 ⁴⁶⁾	Franc. Tristan de Cambon 1753—90
Arnaldus du Verger 1367/74	Inseri nequit:
Bernardus (de Domo?) 1391/94	Gulielmus Geraldus † 14. V (Necr. de Arthous)
Arnaldus de Melhon ante 1395 antea abb. in Fontcaude cf. Bellpuig et Casedieu	
Bernardus de Porta 1401/13	

⁴³⁾ Quod nomen minus aptum videtur esse corruptela.

⁴⁴⁾ Arch. Dép. Hte-Garonne, Fonds La Capelle.

⁴⁵⁾ GAUBIN (cf. Casedieu) 141.

⁴⁶⁾ GOELLER l. c.

⁴⁷⁾ Sic secundum Arch. Cast. de Merville. *Gall. Chr.* habet: 1459/60.

⁴⁸⁾ Arch. Cast. de Merville.

⁴⁹⁾ Qua durante, Jac. Descars, baro de Merville, fruitur bonis.

LA CASEDIEU B. M. V.

Casa Dei — Lacazedieu, -diu, -diou, La Casadieu, Cazedieu (Numquam Chaisedieu).

Secus viam in medio inter Marciac et Beaumarchès, cant. de Plaisance, Dép. Gers. Dioc. Auch, Gallia. — Vitetur confusio cum Vicogne (Circ. Flandriae) et cum praecleara abbatia OSB Chaisedieu (Dép. Allier).

Abbatia insignis, quondam primaria in circaria. Historia eius feliciter melius caeteris est nota. Fundata est in limitibus comitatum de Pardiach et de Bigorre, a Frelone quodam⁵⁰⁾, Petro comite de Bigorre, et Gulielmo d'Andozile, archiepiscopo Auxitano, qui anno 1135, advocavit Praemonstratenses e Sto. Martino Laudunensi, ad extirpandam haeresim Petri de Bruys in regione grassantem⁵¹⁾. Bernardus de Troucens, toparcha de Peyrusse, de Tourdun et de Juillac, qui dederat terram et locum, ad minus debet designari tamquam cofundator. Etiam comites de Pardiach ad fundationem contribuerunt multa. Anno 1157 consecratur ecclesia. Initio monasterium duplex, etiamsi de monialibus nec in necrologio, neque in archivis inveniat vestigium. Tamen respecto more Ordinis, existentia monialium probatur e facto, quod filiae Casaedei tales habuerunt. Sorores videntur fuisse translatae, sub primo abbate, in locum Goujon, de quo infra. Casa Dei, vera „mater circariae“, Ordinem transtulit in Hispaniam, et filias genuit sequentes: Retuerta, St. Jean-de-La Castelle, Combelongue, Bellpuig, Lahonce, Urdax, Arthous, Divielle, La Capelle. Abbates, ab anno 1462 mitrati⁵²⁾, erant domini in oppidis Beaumarchès, Plaisance et Marciac, et saec. XV/XVI usi sunt proprio „vicario generali“. Casa Dei possidebat prioratus in Vic-Fezensac et St. Ana de Arros, de quibus vide suis locis. Ecclesiae incorporatae: Marrenx, Coutenx cum filiali Selerin, Cayron, Andenac, Devezé cum filiali Theus, Ste. Quitterie de Ribaute (Plaisance), Montclar-Labarthe, Feugat; quas omnes pro posse administrabat, sicuti

⁵⁰⁾ Citamus in sequenti opinionem GAUBIN l. c. — De fundatoribus ceteroquin dissentiunt auctores. DUPRE: Froco et Frelon fundatores. *Gallia Chr.*: Frelon et archiep. Auxitanus. HUGO: Frelon, Petrus comes et Christianus quidam. Secundum LARCHER, de Frelone nil invenitur in Archivis. Nil mirum: archivistae enim et chronistae monasteriorum tunc temporis fundatores, qui nobili genere non erant orti, pudenter solebant reticere et quam nobilissimos eis substituere. Cf. Tusschenbeek, vol. II 424, et hic supra Clermont St. André p. 146.

⁵¹⁾ Quae haeresis videtur fuisse similis Tanchelmismo, quem oppugnaverant, secundum traditionem Ordinis, Sanctus Norbertus Antwerpiae anno 1124. (Cf. tamen supra II 265 n.) De Petro de Bruys v.: CHEVALIER 3697.

⁵²⁾ LARCHER V 153.

ecclesias prioratui Vic-Fezensac incorporatas: Sarambat, Lubiach, Tabaux, Bougos et Morede. Anno 1489 denuo consecratur ecclesia, quae erat necropolis nobilium de Bigorre, de Pardiac et de Armagnac. Saec. XIV/XVI, religiosi videntur vixisse ad instar canonicorum saecularium, gaudebant enim propriis praebendis et multiplicabant pias foundationes pro capellis, altaribus et variis officiis ecclesiae. Qua ex causa, abbatia probabiliter saec. XVI erat depauperata. Casa Dei, aedium amplitudine, templi elegantia, et proventuum quondam magnitudine prae aliis spectabilis, anno 1570 ab haereticis funditus est eversa. Annis 1474/83, 1533/1673, et 1693/1790 fuit sub commenda. Status personalis: 1298: 22 DD, 1340 plus quam 30, 1696: 3, 1739: 7 DD residentes, 1755: item 11, 1766: 5 res. et 1 novitius, 9 extra; 1786: 10 religiosi. Anno 1694, religiosi pepigerunt foedus cum commendatario, vi cuius illi quotannis solvebant 1800 Libras. Anno 1707 proventus sunt divisi in tres partes, et ab anno 1757 mensa conventualis valebat 7141, abbatialis 5389 Libras. A saeculo XVI, abbates pendebant quotannis magnam summam ad sustentandos clericos suos studiis Tolosae vacantes, ubi abbatia habebat parvum collegium. Anno 1790 suppressa est canonica. Aedes adhuc exsistebant anno 1810. An. 1853 ecclesia iam erat deleta, substituerunt duae alae conventus, et perpulchrum ingensque molendinum gothicum. Hodie fere omnia sunt rasa, et loco canonicae est praedium.

Archivalia:⁵³⁾ Arch. Dép. du Gers, Auch H 5/7, 11, 97/99 (inter alia pretiosum inventarium summarium archivorum an. 1749 (H 5), 3 registra s. XV/XVI, 1 charta s. XV). Cf. sér. Q. — Ibidem MS ineditum E. BLANC, *L'abbaye de Lacasedieu en Pardiac d'après les Glanages de Larcher* (565 pp.) — Arch. dép. Pau G 78 — Arch. dép. Calvados H 24 — Arch. dép. Toulouse B 109 f. 125, 297 f. 333, 425 f. 187 — BMun Auch MS 72, pp. 883/86, cf. MS 73 — BMun Nancy 992 V, 161/65 — BN Paris Coll. Languedoc-Doat VI f. 371 — BMun Tarbes *Glanages* LARCHER II 250, IV 10/12, 32/38, 40/46, 74/76, 354/57, 382/92, 421/24, 429/32; V 15/98 (Necrologium); VI integrum fere volumen; VII 47, 62, 327, 386, 435; VIII 375; IX 307; X 131, 354, 373; XI 17, 117, 415; XII 131, 160, 191, 322, 350, 361, 402, 406, 415, 419, 453; XIII 220, 221, 235, 245, 252, 255, 334, 367; XIV 84, 173; XVI 9, 209, 220; XX 385; XXI/XXV passim.

De Collegio Tolosano nihil invenitur in Arch. dép. Haute-Garonne.

Fontes et Litteratura: HUGO I 481 — IDEM SAM *Ep. Gerv.* 49, 50 — BEAUNIER BESSE III 15 — WAEFELGHEM 51 — *Cat. Fact.* V 572, 612 — *Cat. MSSB* Dép IV — CHEVALIER 598 — CLERGEAC *Chronol.* 28/32 — DARAS 50/52 — DHGE XI 1268 — DUPRE *Ann.* 8 — *Form. Pr.* nr. 26 — *Gall. Chr. vet.* IV 226, N I 1031/36 — GOOVAERTS IV 27, 277 — JAFFE 8472 — LAUER I 157, 163, 184 — LECESTRE 46 — *Lettr. com. Jean XXII* 10724, 12485, 14537, 24407,

⁵³⁾ Sequentia partim sunt desumpta ex schedariis optime congestis „Centre de documentation des Archives départementales du Gers“, Auch.

24408, 30089 — *Lettr. com. Urbain V* 1303 — de MARCA I 407 — MOLINIER nr. 585 — *Reg. Ben. XII* 3192, 5483 — STEIN nr. 1781 — Du TEMS I 435/38 — WIEDERHOLD VII 63 — L. C. BRUGELES, *Chroniques ecclésiastiques du diocèse d'Auch, suivies de celles des comtes du même diocèse*, Toulouse 1746, p. 305, 315, 317 et passim — A. CAZAURAN, *Cartulaire de Berdoues* (La Haye 1905) 594, 630, 820 — M. CENAC/MONCAUT, *Voyage archéologique et historique dans les anciens comtés d'Astarac et de Pardiac*, Paris/Mirande 1857, pp. 101/02, 113/15 — CLERGEAC, *Les Du Faur, abbés de la Casedieu* (*Rev. de Gascogne* 1909, 545/49) — IDEM, *Les abbayes de Gascogne du XIIe siècle au Grand Schisme* (ibidem XLVII, 1906, p. 320) — J. GAUBIN, *Histoire de l'Abbaye de la C. depuis sa fondation*, I vol., Toulouse 1904 (vol. II non est publicatum) — IDEM, *Les possessions de l'abbaye de la Casedieu (Rapport au Congr. Soc. Sav. Bordeaux 1903)* — L. GUERARD, *Documents pontificaux sur la Gascogne d'après les Archives du Vatican. Pontificat de Jean XXII 1316/34*. (Paris/Auch 1896) II 9/10 — J. J. MONLEZUN, *Histoire de la Gascogne*, Auch 1846, II 167, VI 226/231 — *Annu. Dép. Gers*, Auch 1889 p. 331, 1956 p. 644.

Series abbatum (nisi aliter notetur, sec. GAUBIN et CLERGEAC)

Bernardus 1135/48	Jordanus — 1209 ⁵⁸)
Garcias 1148/51	Joannes — 1215 ⁵⁹)
Pontius 1151/54	Raimundus Gulielmus 1216/26
Bernardus 1156/58 ⁵⁴)	Sanctius de Betplan 1 ^o 1227
Geraldus 1159/63 ⁵⁵)	Geraldus 1231
Gulielmus 1166 ⁵⁶)	Bernardus 1236/37
Bernardus 1168	Sanctius de Betplan 2 ^o 1237/57 ⁶⁰)
Pontius 1184/85 ⁵⁷)	Fontanerius de Flaran 1261/63
Bernardus 1195	

⁵⁴) CAZAURAN 94.

⁵⁵) Etsi sit locus pro eo in serie, in archivo non occurrit. HUGO solus autumat se cum invenisse in chartis abbatiarum Circ. Flandriae. Forte est confusio cum Vicogne, quae pariter alio nomine vocabatur „Casa Dei“, et quae annis 1151/68 habuit abbatem Gerardum (Vide supra II 436).

⁵⁶) CARESMAR *De rebus* 691. Cum charta, in qua citatur dictus abbas, videatur esse spuria mendisque scateat, et ipse est dubius.

⁵⁷) CAZAURAN 104.

⁵⁸) DEGERT, *Hist. des évêques d'Aire*, p. 62.

⁵⁹) Arch. Dép. Gers, H 5, 496. Idem ac praecedens?

⁶⁰) Ibidem 92. Sanctius occurrit iam an. 1227. Nisi forte sit error pro 1237, bis fuit abbas. Arnaldus Gulielmus, quem adducunt HUGO et Gallia pro annis 1253/60, sec. Arch. Dép. Gers H 5 109 est omittendus.

- Raimundus Gulielmus de Ribaute
1265/66⁶¹)
- Arnaldus de St. Loubouer 1266—78
antea abb. in Divielle
et in La Castelle
- Dominicus de La Lane 1278—81
- Stephanus de Loubat 1281—1301
- Sanctius des Caunets de Montes-
quiou 1301—07⁶²)
- Vitalis de La Garde 1308—36
- Dominicus d'Angays 1336—60
- Joannes de Cers 1360—71⁶³)
antea abb. Fontiscalidi
- Gaillardus de Condom 1371—95
- Arnaldus de Melhon 1395—1413
antea abb. in Capella et in Bellpuig
- Petrus de Rigaud 1413—27⁶⁴)
- Dominicus de Montaignut 1427—34
- Bernardus de Jû 1434—59
- Petrus de Montus 1459—73
- Petrus de Mesengarbe 1473
possessionem non obtinuit
- Joannes de Lascun 1474—83
- Petrus a Sto. Mauritio 1483—88
- Raphael Riari, Cardin. Sti. Georgii
1485⁶⁵)
- Joannes Dumestre 1488—1506
- Gulielmus Du Prat 1506—08
- Joannes de Montaignut 1508—28
- Antonius d'Antin, aemulus
1511—18⁶⁵)
- Bernardus du Faur 1528—33
- Petrus Cassaignan 1533
possessionem non obtinuit
- Jacobus du Faur 1533—71
- Petrus du Faur 1572—83
- Joannes du Faur 1583—1608 res.
- Bernardus d'Affis 1608—27
- Joannes F. Rochechouart d'Esclassant
1628—38
- Carolus Rochechouart d'Esclassant
1638—68
- Daniel de Barès de St. Martin
commend. 1669, regul. 1673—93
- Paulus de Courduchesne 1693—1718
simul abbas de Pleineselve
- Antonius de Batz de Lagorze
1718—34⁶⁶)
- Zacharias de Palerne 1734—58
- Joannes Bernardus de Vienne
1758—90

⁶¹) Nécrologe de St. Jean-de-la-Castelle (ed. DEGERT) p. 43.

⁶²) Arch. Dep. Gers H 5,28. *Gallia Chr.* eum erronee vocat Arnaldum.

⁶³) Necr. Casaedei 25. XI. — CLERGEAC erronee: J. de Curia. REY (vide apud. Fontcaude): de Circeo, gallice: Cers.

⁶⁴) Gulielmus de l'Orme, quem habent *Gallia Chr.* et HUGO, est omittendus.

⁶⁵) Arch. Dép. Gers H 5,46. Possessionem non obtinuerunt.

⁶⁶) Bullas numquam obtinuit.

COMBELONGUE (B. M. V et) St. Laurentius

Comba-, Cumbalunga, -longa, Vallis Longa, Casalia Sti. Laurentii Combaelon-gae, Saint Laurens de C., Comalondhe.

In montibus Pyrenaeis, prope Rimont versus austrum, arr. St. Giron, Dép. Ariège. Dioc. (St. Lizier de) Couserans, nunc Pamiers.

Abbatia fundata, secundum traditionem, anno 1138 ab Arnaldo de Austria⁶⁷⁾ comite de Pailhas. Anno 1143, Combalonga enumeratur inter bona fundatitia abbatis suae matris, nempe Casae Dei; ergo fundatio monasterii, quod anno 1165 prima vice authentice occurrit, tunc videtur nondum fuisse perfecta. De sororibus nihil constat, quod factum pariter innuit, fundamentum canonicae non fuisse positum ante annum 1140. Ecclesiae incorporatae: Rimont (quod oppidum canonicae debet suum esse), Campagne. Jure paternitatis, alternatim cum abbate de Mas d'Azil OSB, dependebat La Bastide-de-Serou. Curiae cum capellis: La Grangette, Combelonguette. Filiam genuit unam: Fontcaude. Anno 1446, aerumnis belli tantopere est deleta, ut nuntiatur sit Curiae Romanae, quod religiosi „... a dicto campestri loco (sc. Combelongue) mutaverunt monasterium ad fortalicium, prope parochialem ecclesiam ville Bastite Seronis Sure, praedicti Conseranensis dioecesis, partim illius monasterii patronatus...“⁶⁸⁾. Quae translatio in La Bastide-de-Serou non videtur esse deducta in praxim; aut saltem religiosi emigrantes mox ad sua sunt iterum reversi. Ab anno 1520 sub commendatione. Anno 1569, denuo grassantium haereticorum iterato impetu, canonica est subversa, et abiit pene in favillas. Anno 1571, Parlamentum Tolosanum, de rogatu commendatarii et prioris, permisit monasterium penitus ruinatum transferre in Rimont⁶⁹⁾ quod pariter mansit littera mortua. Medio saeculo XVII corruerunt fornices ecclesiae, quia abbates inde ab anno 1569 nullas fecerant reparationes. Tres partes claustrum tunc iam fuerant deletae, nec umquam restructae. Anno 1724, maiore parte ecclesiae destructa, partim tantum (presbyterii scilicet) fit restructio. Ad annum usque 1695, religiosi 2000 Libras annuatim solverant commendatario, dein separatae sunt mensae. Reditus annui an. 1789: 5000 Libr.⁷⁰⁾, status personalis an.

⁶⁷⁾ Hoc nomen designat nobilem quendam regionalem (cf. HUGO l. c.). BEAUNIER BESSE autumat fundationem esse peractam an. 1131, quod probari nequit Instrumentum fundationis quod legitur apud PRADET, canonicae addicens divitias ingentes, est mera phantasia.

⁶⁸⁾ DENIFLE l. c.

⁶⁹⁾ Arch. Dép. Haute-Garonne, Toulouse, B 65 p. 294.

⁷⁰⁾ Arch. Nat. Paris K 1162.

1688: 4 religiosi, 1766: 5. Monasterium a saeculo XV usque ad suppressionem 1790 elanguit. Videtur modo subsistere ut erat in actu suppressionis: rudimentum ecclesiae saec. XII, et modicum aedificium, nunc inserviens tamquam asyllum aestivale pro liberis (colonie de vacances) sub directione dioecessana.

Archivalia: Arch. Dép. Ariège, Foix: 10 fasc. H 74/83 (docum. saec. XIV/XVIII, vestitiones, relictia visitationum saec. XVIII) — Arch. Dép. Toulouse. B 240 f. 323; 243 f. 533; 429 f. 345; 442 f. 547 — Arch. Dép. Calvados H 24 — Arch. Nat. Paris G⁸, 627; JJ 178 nr. 83 — BN Paris Coll. Languedoc-Doat XCVII f. 136 — LARCHER *Glanages* X 299 — BMun Nancy 992 V, 259/60.

Fontes et Litteratura: HUGO I 539, pr. 446 — BEAUNIER/BESSE III 52 — WAEFELGHEM 65 — *Cat. Fact.* II 68, III 98 — CHEVALIER 756 — CLERGEAC *Chron.* 70/72 — COTTINEAU 845, 1336, 2468 — DARAS 55 — DENIFLE nr. 995 — DHGE XIII 359 — DOUET D'ARCQ III 8660 — GOOVAERTS I 618 — *Gall. Chr. vet.* IV 288, N I 1143/46 — LAUER I 156, 174 — LECESTRE 46 — *Lettr. com. Jean XXII* 2432, 5523, 5895, 6919 15151, 15226, 15249, 1830, 24407/08, 24444, 24453, 30089, 62094 — de MARCA II 585 — RUMEAU (v. La Capelle) p. 49 c. 2 — Du TEMS I 491/92 — G. ARNAUD. *Histoire de la Révolution dans le Dép. de l'Ariège*, Toulouse 1904, pp. 33, 134 — A. BARBIER, *L'Abbaye de Combelongue en Couserans en 1680 (Revue de Comminges VIII, 1893, pp. 45/54)* — De BARDIES, *Excursion à Combelongue (BSSc Ariège IX 1903/04, 217/20)* — H. CASTILLON, *Histoire du Comté de Foix*, Toulouse 1852, I 330, II 130, 184, 330 — M. H. DUCLOS, *Histoire des Ariégeois*, Paris 1887, I passim, II 196/200, III 551/55 — E. GOELLER, *Einnahmen der Apostolischen Kammer Johannes XXII* (Paderborn 1910) 194, 202 — A. PRADET, *L'Abbaye de C.* (AN 1886, pp. 13/16, 32/36, 53/58, 78/85, 106/15, 122/32. Nil valet omnino) — R. RUMEAU, *Monographie de la Bastide-de-Serou*, Toulouse 1882, pp. 22, 25, 37, 104, 150.

Series abbatum (nisi aliter notetur, sec. HUGO et CLERGEAC)

Antonius inter an. 1143 et 65 ⁷¹⁾	Geraldus 1220
Arnaldus 1165/89	Joannes 1229/35
Michael de Verdun 1191	Michael 1238/41
Navarrus d'Aqs 1208 res. (cf. Divielle)	Raimundus Gulielmus 1251 ⁷²⁾
Petrus 1211/16	Isarnus 1251/56 ⁷³⁾
	Arnaldus 1257/63

⁷¹⁾ Fuit filius fundatoris et primus abbas; ut fertur, unus ex discipulis Sti. Norberti. Cum canonici vix iam an. 1138 fuerit abbatia, hunc annum communiter pro eo relatum non admittimus.

⁷²⁾ GAUBIN (v. Casedieu) 46.

⁷³⁾ CASTILLON I 330.

Bernardus 1272/80
 Petrus 1282
 Michael Carbonnel 1297/1308⁷⁴⁾
 Joannes de La Vigne 1314—21⁷⁵⁾
 Jacobus 1322
 antea abb. in Capella
 Petrus de Pira 1326/45⁷⁶⁾
 Gulielmus de Lorda 1347⁷⁷⁾
 Jacobus du Verger 1373—91
 Michael de Durban 1391/99
 Raymundus d'Arias 1448/61⁷⁸⁾
 Arnaldus d'Arias 1461—95⁷⁹⁾
 Geraldus de la Font 1495—1520 res.
 Firminetus de Capdeville 1520/29 res.
 Gulielmus de Dominico 1529—30
 Arnaldus de Darrerio 1530⁸⁰⁾
 Arnaldus Gulielmus de Mauléon
 1530⁸⁰⁾
 Manfredus Rogerus de Comminges
 1530—54

Joannes Roger de Comminges
 1554—64
 Sanctius de Massas 1564—82
 Franciscus de St. Géry
 1582—1602 res.
 Petrus de Buisson 1602—11
 Joannes Ant. de Mauléon 1611—27
 Joannes Franc. Mauléon de Durban
 1627—55 res.
 Franciscus de la Bourgade 1655—72
 Antonius Esprit 1672 — ante 1692
 Gabriel de St. Esteuve 1699—1708⁸¹⁾
 Alexander de Pontac 1708—25
 Joannes de Montault 1725—41
 Franc. Casimir d'Arbaud de Jougues
 1741—90

Inseri nequeunt:

Bertrandus † 29. I Necr. Casedieu
 Petrus Giraud † 23. VIII⁸²⁾

DIVIELLE B. M. V.

Deivilla, Diubiella, -bela. — Diubiole, -bielle, -bele; Duvielle, Villedieu.

Vitetur confusio cum aliis coenobiis „Villa Dei“ vel similiter nuncupatis.

Non longe a flumine Adour, com. Goos, cant. Montfort, Dép. des Landes, Dioc. Dax. — Gallia.

⁷⁴⁾ PICOT 537. Cf. Arthous.

⁷⁵⁾ Necrologium Casaedei (LARCHER) p. 19 — *Lettr. com. Jean XXII* 15151.

⁷⁶⁾ Arch. Dép. Ariège H 79. — CLERGEAC vocat eum „du Pin“.

⁷⁷⁾ Arch. Dép. Ariège H 76.

⁷⁸⁾ CASTILLON II 130, Arch. Dép. Ariège H 76, Arch. Dép. Gers H 5,54.

⁷⁹⁾ Arch. Dép. Gers H 5,54. Resignavit in manus sequentis.

⁸⁰⁾ Ambo canonice electi, non obtinuerunt possessionem.

⁸¹⁾ Nominatus ante an. 1692, bullatus tandem an. 1699.

⁸²⁾ Forte est idem ac Petrus ut supra (1282), vel ac abbas Fontiscalidi eiusdem nominis. Abbates tunc saepe ab una domo ad alteram postulabantur.

Abbatia. Secundum traditionem, fundata erat saec. XII pro Ordine Cisterciensi. Etsi hac de re nihil authentice constet (fontes Ordinis illius hanc domum plane ignorant), probabilis tamen videtur existentia alicuius monasterii ante adventum Praemonstratensium, effecti versus annum 1209 per Navarrum d'Aqs, episcopum Conseranensem et abbatem Cumbaelungae. Filia Casaedei. Ecclesiae incorporatae: Goos, Préchacq, Donzacq, Herm, Seyresse, Egrelay, Oeyreluy, St. Just-Ibarre (xenodochium). Circa annum 1440 iam facta est sub commenda. Anno 1569, cum haberet 15 religiosos, funditus est deleta atque combusta. Reditus annui saec. XVIII: 4400, 1789: ambae mensae 8000 Librarum. Ultimus commendatarius fuit optimus, praedecessores eius vero pessimi. An. 1766: 3 religiosi residentes, 2 extra. Anno 1790 suppressa est abbatia. Aedes acquisiverunt anno 1870 monachi Ord. Cist. Ref. ex Melleray, qui annis 1880/90 vixerunt exules in Bellpuig de las Avellanas in Hispania: de qua abbatia vide hic supra. Nova fundatio non prosperavit, nec fuit elevata ad dignitatem abbatialem. Ideo Cistercienses denuo liquerunt Deivillam anno 1936, dioecesi vendentes aedes et extensum praedium. Monasterium, cuius maior pars adhuc erat temporis Praemonstratensium, hodie est in manibus laicorum, et quidem in statu lamentabili. Ecclesia materia explosiva nuper est destructa. claustru ruina est totalis.

Archivalia perierunt fere omnia. Arch. Dép. des Landes, Mont-de-Marsan: H 147/48 (1 charta, 9 documenta et 1 registrum 1731/90); Sér. Q: 1 Q 25. — Arch. Dép. Basses-Pyrén. G 78 — Arch. Dép. Calvados H 24 — BMun Nancy 992 VII 1/2 — LARCHER *Glanages* V 28, 145, 170, 169, XIV 160, XXII 45.

Fontes et Litteratura: HUGO I 599 — WAEFELGHEM 166 — BEAUNIER/BESSE III 6 — CARTE *Cat. Rôles Gasc.* I 146 — CHEVALIER 939, 3305 — CLERGEAG *Chron.* 44/45 — COTTINEAU 975, 1032, 3024 — DARAS 57 — DENIFLE nr. 478 — DUFOURCET *Les Landes* 258/61 — *Gall. Chr. vet.* IV 326, N I 1068 — GOOVAERTS IV 336 — ISAD *Landes* H 20/21 — JANAU-SCHEK *Orig. Cist.* I lxxv — LECESTRE 46 — LEGE *Le diocèse* (v. St. Jean-de-la-Castelle) II 271 — *Lettr. com. Jean XXII* cf. ind. — PRESSUTTI nr. 633 — *Reg. Ben.* XII 6635 — *Reg. Leon. X* nr. 4412 — *Rôl. Gasc.* II 973, 1361 — Du TEMS I 458/59 — VEILLET cf. ind. III xxix — F. ABBADIE, *L'incendie de l'abbaye de D.* (BSBorda II, 1877, 211/20) — A. DEGERT, *Histoire des évêques de Dax*, Paris 1903, pp. 95/96 — IDEM, *Addition à la Gallia Christiana: les abbés de Divielle* (*Revue de Gascogne* LVI, 1920, p. 185) — IDEM, *L'Abbaye de D: Les Origines* (ibidem 1924, pp. 23/30) — IDEM, *Les Prémontrés à D.* (ibid. pp. 114/26) — IDEM, *Les abbés de D. jusqu'au concordat de François Ier* (ibid. pp. 158/67) — IDEM, *Les abbés de D. depuis le concordat jusqu'à la Révolution* (ibid. 1926, pp. 21/31, 212/22) — IDEM, *Les derniers jours de D.* (ibidem pp. 109/13) — IDEM, *Un faussaire gascon, Bertrand de Compaigne* (ibidem XLVII, 1907, pp. 289/321) — A. DOMPNIER DE SAUVIAC, *Chronique de la cité et du diocèse de Dax*, Dax 1873,

X 30 et passim — DUBARRAT, *La charte de Divielle (Mélanges de bibliographie et d'histoire locale* IV, 1900, 244/58) — G. LASSERE, *Le monastère de N. D. de Divielle (Nos Cahiers, Grand Séminaire de Poyanne* XVIII, 1911, XIX 1912, pp. 8/21; XX 1913, pp. 1/56).

Series abbatum (nisi aliter notetur, sec. DEGERT)

1. Bernardus de Vigniez 1209—	Franciscus de Pardeilhan 1551—72
Nicolaus de Labatut ca. 1230	Jacobus d'Absac de Ladouze 1572/75
Arnaldus Raymundus de Tartas 1232	Franc. de Noailles 1575—85
Arnaldus de St. Loubouer ante 1266 postea abb. Casaedei et Castellae	Aegidius de Noailles 1585—89 non obtinuit bullas
Bernardus 1269	Jacobus de Perulhe 1589—
Vitalis 1287	Jacobus Sombrun 1607/09
Joannes 1312	Bertrandus de Poyanne 1610/13
Bernardus? 1329?	Bernardus de Poyanne I 1613/28
Bertrandus —1374	Bertrandus de Baylenx 1626—49 ⁸⁶⁾
Bertrandus 1374—	Bernardus de Poyanne II 1649—51 res.
Arnaldus 1396	Jacobus de Grammont 1651/52 ⁸⁷⁾
Arnaldus 1428/39 ⁸³⁾	Jacobus d'Aspremont 1651—1714
Stephanus de Gert 1446	Jacobus d'Esquilles 1714—21
Ludovicus d'Albret 1451	Henricus de Navailles 1721—50
Michael 1483 ⁸⁴⁾	Ludov. J. de la Roche-St. André 1750/86
Joannes Degert 1493	Claudius F. L'Allemand 1786—90
Achilles d'Albret 1513	
Joannes de Baylenx 1514	Inseri nequeunt:
Bernardus de Capite Mensurae —1520 ⁸⁵⁾	Fortanerus ⁸⁸⁾
Bertrandus de Pardailhan 1532	Elias de Tartas
	Joannes Habert

⁸³⁾ Arch. Nac. Madrid, Clero Reg. 9634, Fonds Cerrato.

⁸⁴⁾ Arch. Dép. Gers H 5,34. — Cardinalis Petrus de Foix, commendatarius an. 1490 (*Gallia Chr.*), est valde dubius.

⁸⁵⁾ Arch. Dép. Gers H 5,54.

⁸⁶⁾ Dum Bernardus nominatus est a rege, Bertrandus abbatiam obtinuit a Curia Romana.

⁸⁷⁾ A Curia Romana nominatus, possessionem non obtinuit,

⁸⁸⁾ ut sequentes, secundum *Galliam Christianam*.

Bertrandus † 26. 2

Berthonius † 23. 9.

W. quondam abbas † 29. 1
(Necr. Castellae)

Arnaldus Gulielmus † 31. 1.
antea vel postea abb. Arthous

Bernardus du Verger † 11. VIII
(Necr. Casaedei)

FONDARELLA St. Nicolaus

Sanctus Nicolaus, — Farandella, Dalfadarella, Alfandarella, Alfaudarella. Hospital de Doña Sibila, -de la Noble Sibila; San Nicolas de F., -del Hospitalet.

Juxta vicum Mollerusa, prope Lerida versus orientem, prov. de Lerida, Dioc. Vich⁸⁹⁾, ab anno 1598 Solsona. — Hispania.

Abbatia. Fundatio eius, una cum xenodochio ab Ermengauda comite Urgellensi an. 1148, tamquam filia Bellipodii, ut habet Hugo; vel decennio post, tamquam prioratus Casaedei⁹⁰⁾, est plus quam dubia. Secundum documenta fide digna, relata a Caresmar, fundatum est hospitale Sti Nicolai a Gulielmo de Anglesola, et Sibilia eius uxore, anno circiter 1220, et ab ipsis traditum abbatae Bellipodiensi anno 1224. Instrumentum traditionis stipulatur, ut „maneat prioratus, donec Deo volente et adiuvante ascendat in abbatiam“. Abbas Bellipodii promisit „tenere tres sacerdotes in Sto. Nicolao, qui semper celebrent divina officia“. Anno 1231, iam est abbatia, cum 9 religiosis. Anno 1250, ignotis ex causis, iterum minuitur in prioratum. Anno 1257: 8, 1285: 8, 1302: 2 religiosi. Exeunte saec. XIII prioratus collabitur, priores et pauci religiosi ibi residentes sunt denuo ad nutum abbatis Bellipodiensis. Nihilominus citatur adhuc ut domus sui juris in omnibus catalogis Ordinis. Tamen Cat. Tongerloensis adiungit: „non est abbatia, proinde solvit hospitale (sic!), et partem ecclesiae Bellipodii“. De historia eius saeculis sequentibus fere nihil scitur. Anno 1505 ultima vice occurrit prior ex Ordine. Ab anno 1510 prioratus est commenda cleri sac-

⁸⁹⁾ In omnibus catalogis Ordinis invenitur „Sanctus Nicolaus, filia Bellipodii, in dioc. Urgellensi“, vel in aliis: „Ilerdensi“ (Lerida). Authentice minime constat. hunc locum unquam pertinuisse ad dioecesim, Urgellensem, etsi sita saltem sit ad limites illius. Paulo post fundationem, an. 1231, monasterium sollemniter se submittit episcopo de Vich, quod forte innuit casum antea fuisse dubium.

⁹⁰⁾ Quod legitur in instrumento quodam spurio ex archivis Bellipodii (CARESMAR *Anales* p. 137): „Gulielmus de Anglesola fundavit ante annum 1164 monasterium novum in Fontibus Amoenis . . . et de consilio sororum suarum Ninive et Sybilla donavit hunc locum, et alium ad Stum. Nicolaum in Fondarella abbati Gulielmo de Casedieu, ut instituat ibi monasteria ordinis.“ -- Atqui Gulielmus de Anglesola et sorores eius vixerunt annis 1220/40, et fundaverunt Stum. Nicolaum, ut patet ex chartis authenticis, annis 1220/26.

cularis, et amisit omnem connexum cum abbatia sua matre, in cuius archi-
vis non amplius citatur. An. 1705, supprimitur omnino et unitur episcopatu
de Solsona, qui fecit serviri ecclesiam a sacerdote quodam saeculari. Nes-
citur quando fuerit destructus. Nunc immo vel memoria monasterii periit.
Subsistit nomen „camino del hospitalet“ pro via, in cuius bifurcatione cum
via de Palau monasterium fuerat situm. Nuper rusticus quidam, vertendo
aratrum, invenit fundamenta illius.

Archivalia: MS Can. RIPOLL (Arch. Episc. de Vich) IV sq. 1 — CARES-
MAR *Anales* 248, 262/64, 268, 304.

Fontes et Litteratura: HUGO II 341 — WAEFELGHEM 241 —
COTTINEAU 2824 — ESPASA XXIV 280 — F. CARRERAS I CANDI,
Geografía General de Catalunya, Prov. de Lleyda (v. Bellpuig) 161/65 — VILLA-
NUEVA, *Viage literario* (item) VII 22, XII 258/61, 84 — ZAK 14 — D. J. R. V.,
*Documentos inéditos, con qué se demuestra la existencia de un monasterio de Pre-
monstratenses en la diócesis de Vich a principios del siglo XIII*, Vich 1827.

Series abbatum et priorum (nisi aliter notetur,
secundum CARESMAR)

Raimundus prior 1225/27	Gulielmus de Rubio 1271
Arsivus prior 1230	Bernardus Montañana 1275
Bernardus de Filola abbas 1231	Raimundus de Conzano 2 ^o 1278
Arsivus abbas 1233/35	Petrus Piquer 1282
Carbonell abbas 1241/49	Michael Pedró 1301/02
Bernardus Carbonell prior 1251	Bertrandus de la Tito 1350
idem ac praecedens?	Joannes Rius — 1505
Petrus de Conorbath 1255/61	Joannes Castillo 1510
Raimundus de Conzano 1 ^o 1268	
ut sequentes, prior	

FONTCAUDE B. M. V.

Fons Calidus.

Fon-, Fontcaude, -chaude.

Com. de Cazedarnes, cant. de St. Chinian, arr. de St. Pons, dép. Hérault. Dioc.
Narbonne, ab an. 1318 St. Pons-de-Thomières, nunc Montpellier. — Gallia.

Abbatia. Ecclesia de Fontcaude anno 1154 data est abbatiae de Valcros
OSA⁹¹) a Bernardo et Arnulpho de Clairmont, ad instituendum ibi novum

⁹¹) Prope Montpellier, dioc. de Maguelonne, Hérault. Fundata ante annum 1138,
an. 1239 unitur ecclesiae cathedrali de Maguelonne.

monasterium. Auxiliantibus toparchis de Rochefort et de Durasfort, prioratus erectus est in Fontecalido. Cum vita canonicorum de Valcros displicuerit fundatoribus, subtracta denuo sunt bona fundatitia et data abbatiae Combalongae circa annum 1163. Introducitur norma Praemonstratensium, quod confirmatur a S. Pontifice anno sequenti. In Valcros exoritur dissensio. Similiter ac in St. Pierremont⁹²⁾, pars communitatis adhaeret reformationi Norbertinae, quae post multa litigia, inde secedit in Fontcaude post annum 1177. Definitiva transactio inter ambo monasteria fit anno 1179, quo Fonscalidus videtur fuisse erectus in abbatiam. Stetit sub paternitate Combaelongae, mater extitit de Huveaune. Prioratus simplices habuit in Savignac et in Puisserguier, curiam cum capella in Lussau, et alias capellas in Capeatang et in Cazalviel. Saeculis XII/XII canonica videtur fuisse verum „scriptorium“. Bernardus abbas, in fine saec. XII, scripsit „Librum adversus Waldensium sectam“. Iam a saec. XV abbatia erat sub commenda. Reditus annui 1832 Libr.⁹³⁾. Status personalis an. 1276: 12 religiosi, 1298: 11, 1379: 0, 1434: 5, 1524: 4, 1551: 2, 1598: 6, 1640: 5, 1768: 2, 1790: 2, quorum unus residebat. A Calvinistis penitus est diruta canonica anno 1567. Exinde depauperata, misere elanguit. Ecclesia in forma valde reducta reconstruitur. Mensae, iubente Capitulo Generali an. 1687, sunt separatae. Tamen canonica anno 1730 fuit in statu tam lamentabili, ut episcopus Sti. Pontii proposuerit institutionem abbatis regularis. Nominatus tunc est quidam monachus Cisterciensis, qui monasterio nullo modo evasit in emolumentum. Econtra: nam anno 1768 abbas debuit deponi, et Commissio Regularium paulo post decrevit suppressionem monasterii. Iam nullus admittitur successor, partim venduntur bona et aedes, nullus religiosus residet in canonica, cuius membrum unicum fuit parochus de Savignac. Anno tamen 1784 nominatur novus commendatarius. Anno 1790 suppressio demum peragitur. Ecclesia saec. XIII, mutilata quidem, sed pulchra, subsistit in horreum depravata, sicut et monasterium fere totum, cuius maior pars est ruinata atque collapsa. Tria capitella claustrum, nuper reperta, asservantur in ecclesia de Nissan (Hérault).

Archivalia: Arch. Dép. Hérault, Montpellier Sér. H non coté: 24 fasciculi, qui continent doc. saec. XIV/XVIII. Inter alia: Cartularium, et Inventarium Bibliothecae an. 1352. Sér. B multa continet, sed nondum est ordinata.

⁹²⁾ Vide supra p. 103. Ut illic, et in Valcros tentamen videtur fuisse factum transeundi ad Ordinem Praem., sed absque successu. Confer Mur, hic infra.

⁹³⁾ Secundum *Alm. Royal*, tamen erant 5000 Librarum an. 1771, et 10000 an. 1784, quod videtur esse error.

Sér. Q: 249, 414, 426 — Arch. Nat. Paris G^s 1390, f. 2873 no. 499/512; S 7545 — Arch. Dép. Toulouse B 3 82 f. 234; 400 f. 314 — Fonds P. REY, Maureilhan⁹⁴⁾.

Fontes et Litteratura: HUGO I 683, pr. 564/68 — WAEFELGHEM 90 — CHEVALIER 1139 — COTTINEAU 1178, 3271 — *Gall. Chr. N* VI 266/70 — GOELLER (vide Combelongue) 136, 141, 165 — GOOVAERTS I 53, III 179 — JAFFE 11058 — LECESTRE 46 — *Lettr. com. Jean XXII* cf. ind. — MIGNE PL t. 200 c. 308, 394 — PICOT 502n, 537 — STEIN 1383 — VIC VAISSETE IV 863/64 — E. BONNET, *Répertoire archéologique du dép. de l'Hérault. Périodes visigothique, carolingienne et romane*. Montpellier 1938, p. 17 — IDEM, *Antiquités et monuments du dép. de l'Hérault*, Montp. 1905 pp. 398/99 — IDEM, *Bibliographie du diocèse de Montpellier*, Montp. 1900 p. 125 — P. CAMBON, *La vente des biens nationaux pendant la Révolution dans les districts de Béziers et de St. Pons*, Montp. 1951, pp. 19, 131, 132, 153 — L. NOGUIER, *BSArBéziers* 2e sér. XIII, p. 495 — E. SABATIER *Cazouls-les-Béziers et ses environs*, ibidem le sér. III, 1840, pp. 19/22, pl. II — J. SAHUC, *Notes sur l'archéologie religieuse dans l'ancien diocèse de St. Pons (Mélanges de ... Cabrières*, Paris 1899, II 390) — IDEM, *Dictionnaire topographique et historique de l'arrondissement de St. Pons*, s. l. et d. 104. — IDEM, *Archives de l'ancien évêché de St. Pons. Inventaire de 1746*. Montpellier 1907. I 97, II 305, 323 — J. SEGONDY, *Cessenon-sur-Orb*. Montpellier 1949, pp. 400, 414 et passim. — SOUPAIRAC, *Nouveau petit dictionnaire géographique et historique du dép. de l'Hérault ...* Montpellier 1881, pp. 8/10 — De abbate Bernardo: DHGE VIII 662/63. — MIGNE PL t. 204, 793/840. — L. VERREES, *Le traité de l'abbé Bernard de Foncaude contre les Vaudois et les Ariens (Anal. Praem. XXXI, 1955, 5/35)*.

Series abbatum (nisi aliter notetur, sec. REY)

Bernardus 1177/88 ⁹⁵⁾	Jacobus 1260
Petrus Geraldus 1193/94	Berengarius 1275/82
Marcus 1198/1204	Sanctius 1287/98 res.
Joannes du Puy 1205	Petrus de Marceilhan 1303/05
Petrus 1211/12	Jacobus de St. Julien 1308/19
Raimundus 1212 res.	Arnaldus Colbert 1320/22
Hispaniolus 1215	dein abb. in Capella
Berengarius 1228/31	Raimundus 1322/33
Petrus 1238	Joannes de Cers 1333/60 ⁹⁶⁾
Berengarius 1246/57	postea abbas in Casa Dei

⁹⁴⁾ Mr. P. REY, notarius in Clairac, nunc in Maureilhan, per totam vitam diligenter insudavit in exarandam historiam Fontiscalidi, ingentemque conguessit materiam, quam excerpere potuimus, auctori gratias agentes.

⁹⁵⁾ *Gallia Chr.* et HUGO alios recensent inter primos abbates: Franciscum abbatem de Valcros 1164, probabiliter non resedit in Fontcaude, nec pertinuit ad Ordinem. Franciscum de Borja an. 1190 est dubius, potius est ponendus inter abbates qui „inseri nequeunt“.

⁹⁶⁾ *Lettres com. Jean XXII* 62094

- Dominicus Raimundo 1361/90, res.
—1402⁹⁷)
 Petrus 1402/07
 Joannes 1411
 Petrus de Puimisson 1415/20
 Joseph de Cers 1420/34?⁹⁸)
 Jacobus Carret, administrator 1434
 Bermundus Cottin 1437/68
 Bertrandus I du Mas OFM 1468—86
 Bertrandus II (sive Bernardus)
 du Mas 1486—99
 Bartholomaeus I du Mas
 1499—1541
 Joannes du Mas 1541—78
- Bartholomaeus II du Mas 1578—1608
 (—1614) res.
 Franciscus Bonnet (1609—36⁹⁹)
 Hercules de Lort de Sérignan 1637/63
 Franc. de Lort de Sérignan 1667—77
 Gabriel de Lort de Sérignan 1677—
 1723¹⁰⁰)
 Ludov. Caesar de Lort de Sérignan
 1723—28 res.
 N. Marin de Kerbringal 1728—31
 Stephanus Salvan d'Hauterive
 O. Cist 1731—68 depos.
 fiscus regius 1769—84
 Amatus Ludov. Desmoulins de Lisle
 1784—90

GOUJON St. Laurentius

Goionis, Goyon, Goion

Com. Auradé, non longe a Gimont, in limitibus dép. Gers et Haute-Garonne.
 Dioc. Toulouse, Gallia.

Asceterium fundatum inter annos 1135 et 48 a Bernardo abbate Casae-
 dei, qui sorores suas ibi collovacit. Dotatio facta est a toparchis de Bonrepos.
 Anno 1165 monasterium traditur Ordini Cisterciensi. Probabile est, soro-
 res transiisse ad hunc ordinem, sub quo parthenon floruit, donec an. 1454
 aggregetur abbatiae Gimont eiusdem Ordinis, tamquam prioratus virorum.

Archivalia: pauca supersunt in Arch. Dép. Toulouse

Litteratura: HUGO nescit, nec innotescit apud LARCHER, nec in reli-
 quis archivis Casae dei — WAEFELGHEM 235 — BEAUNIER/BESSE IV 291 —
 COTTINEAU 1297, 1309 — *Gall. Chr.* N XIII 88/90 — V. FONS, *L'Abbaye*
de Goujon (MSArMidi VII, 1860, 335/43) — GABENT, *Goujon, abbaye et*
paroisse (Rev. Gascogne XXXVI, 1895, pp. 497/506, 545/59)

⁹⁷) Cessio eius instantur petitur an. 1390, sed non videtur fuisse peracta, quia
 an. 1402 adhuc occurrit.

⁹⁸) A *Gallia Chr.* tantum citatur, in archivis non occurrit, sed est locus amplius
 pro eo in serie. Nec fuit antea abbas in Casa Dei. Forte est confusio cum
 Joanne de Cers, ut supra. Nomen Joseph tunc erat rarissimum.

⁹⁹) obtinuit bullas an. 1609, confirmationem vero regiam nonnisi an. 1614. Bar-
 tholomaeus du Mas interea perrexit in fruitione et regimine.

¹⁰⁰) nominatus a rege, numquam obtinuit bullas.

HUVEAUNE B. M. V.

Hybe-, Ibe-, Yve-, Ybelina, -elna, -elma, -elnia; Ivenna, Vuelna, Velna, Huveuna, Eveona. Sta. Maria in rivo Ybelneo, -Yvellino. — La Veauce, N. D. du Veauce.

In suburbio orientali Massilae, ubi fluvius Huveaune in mare se effundit. Dép. Bouches-du-Rhône, dioc. Marseille, Gallia.

Abbatia tenuis, cuius origo et historia sunt insolitae. Anno 1204, episcopus Massiliensis Gulielmo et Amanso, canonicis abbatiae Fontiscalidi permittit: „de novo aedificare ecclesiam et domum ordinis vestri“¹⁰¹). Quod innuit, huic reconstructioni fundationem quandam abortivam eiusdem Ordinis fuisse praevidiam. Tamen nil hac de re constat^{101a}). Episcopus multa sibi reservavit iura et praerogativa in actu fundationis, volens novam domum fore subiectam quasi immediate suae sedi. Quod instrumentum, expresse vocans Amansum et Gulielmum „fundatores“, est munitum sigillo abbatis Fontiscalidi, ex quo patet, fundationem fuisse peractam de consensu illius. Mirum est, quod Ybelnia in catalogis antiquioribus tantum occurrat, et quidem numquam ut nostrae circariae addicta: N 2 vocat eam „filiam Praemonstrati“¹⁰²) SLUV adiungunt eam Circariae Scotiae¹⁰³). Revera videtur Circ. Gasconiae numquam de jure fuisse addicta, forte propter distantiam. Capitulum quidem Generale anno 1249 expresse confirmavit iura paternitatis abbatis de Fontcaude in eam¹⁰⁴). Cum anno 1354 statueretur, abbates Circ. Gasconiae teneri omni triennio tantum adire Capitulum Generale, in elenco abbatiarum Ybelnia desideratur.

Anno 1218 monasterium confirmatur a S. Pontifice. Anno 1230 occurrat primus abbas. Anno 1248 constructio nondum erat perfecta¹⁰⁵). Nihil constat de ecclesiis incorporatis, sed canonici ab initio possedit hospitale iuxta abbatiam, et alterum in ipsa Massilia, quod vocabatur „domus Ybelnae“.

¹⁰¹) Arch. dép. Bouches-du-Rhône 5 G 91, f. 26.

^{101a}) MIGNE PL t. 49 c. 9 censet Ybelniam inter 4 coenobia, saec. VI Massiliae existentia. Fontem non affert auctor, quem ceteroquin scimus caute esse legendum. COTTINEAU 1773 ex hac nota concludit, Ybelniam fuisse idem ac asceterium Sti. Cassiani, praedecessorem monasterii S. Salvatoris (de quo infra), sed absque ratione.

¹⁰²) Quod nequaquam demonstrat, fundationem esse peractam ex archicoenobio, sed potius casum huius fundationis fuisse aliquomodo extraordinarium, et Ybelniam nulli circariae fuisse adscriptam. Vide quod diximus hac de re vol. II 522.

¹⁰³) Cui reapse numquam fuit addicta. Quomodo tales errores sunt orti, vide supra vol. I 253, 275, 351/53, et II 117.

¹⁰⁴) Arch. dép. Hérault, sér. H non cotée, Cartul. de Fontcaude f. 206

¹⁰⁵) BLANCARD *Docum. inéd.* l. c.

Anno 1274 decreto Gregorii PP. X abbatiae Ybelniae incorporatur monasterium quoddam „Fratrum B. M. Matris Christi“, juxta Portam Gallicam Massiliae¹⁰⁶). Quod vero decretum non statim in praxim est deductum. Anno enim 1308, abbas et conventus denuo petunt a S. Pontifice, mediante Haytone Churchi¹⁰⁷), quod „monasterium eorum, situm in littore maris, propter piratarum et malevolorum incursus, defectum aquae dulcis, et ob distantiam civitatis . . . ut ad ecclesiam S. Mariae in Porta Gallica Massiliensi, cuius proventus annue 30 florenos non excedunt, et quae a fratribus quibusdam mendicantibus habitatur, uno debili superstite derelictam . . . se possint transferre“. Anno 1336 translatio iam est peracta, tamen antiquum monasterium juxta mare non est derelictum¹⁰⁸). Anno 1382 abbas fatetur, se prae egestate, cum suo ultimo canonico superstite non posse vivere, nec aedes reparare, et obtinet incorporationem hospitalium Sti. Jacobi et Sti. Lazari extra muros Massilienses¹⁰⁹). Nihilominus abbatia collapsa non potuit reviviscere. Anno 1387 monachus quidam Cisterciensis Gilbertus du Mas, ex abbatia Thoronet, ab episcopo nominatur administrator, et ab anno 1392, Ybelina datur in commendam episcopis extraneis. Anno 1405 supprimitur ab antipapa Benedicto XIII, et traditur abbatiae Stae. Paulae, canonissarum O. S. A.¹¹⁰). Monasterium juxta portam Gallicam mox est subversum, coenobium antiquum, mari adiacens, mansit sanctuarium B. M. V. populo dilectum. Anno 1712 ecclesia adhuc existebat, sed an. 1747 iam fuit ruinata. Hodie nullum vestigium superest, nec potest definiri situs exactus monasterii pristini.

Archivalia inveniuntur dispersa inter archiva asceterii Ssmi. Salvatoris: Arch. Dép. Bouches-du-Rhône 61 H 109, item Stae. Paulae: 81 H 2, et 5 G 9, B 320, G 91 f. 26/27. — Arch. Munic. Marseille reg. EE 3 — BMun Marseille: copies du Fonds Albanès. — Arch. dép. des Landes: Matrix sigilli prioris „Be. Marie de Vbelna“ (s. XIII) cf. GOURON.

Litteratura: HUGO II 221, pr. 106 — WAEFELGHEM 182 — BEAUNIER BESSE II 106 — CHEVALIER 1475 — COTTINEAU 1439, 1773 — *Gall. Chr. N* I 702/03, *Noviss.* II 221 — GOTTLIEB 108 — *Lettr. Com. Jean*

¹⁰⁶) Summus Pontifex in Concilio Lugdunensi dictum ordinem (vulgo „de Pica“) suppressit, domumque illius Massiliensem Ybelniae addixit (RUFFY *Histoire* I. c.)

¹⁰⁷) *Reg. Clemens V*, ed. TOSTI nr. 2434. De Haytone, celebri Praemonstratensi ex Cypro, vide hic supra, vol. I 400.

¹⁰⁸) Arch. Dép. Bouches-du-Rhône, Fonds Chanot reg. 10 f. 34. — Ibidem 61 H 109.

¹⁰⁹) Arch. Vatic. reg. 294 f. 55v.

¹¹⁰) A Yolanda regina ca. an 1400 neoerecta, anno 1522 diruta, incorporata est asceterio Ssmi. Salvatoris OSB in eadem urbe sito.

XXII 1554, 1557, 15674, 28965, 50935, 56243, 61481 — MORTREUIL, *Dict. topogr. de l'arrond. de Marseille*, Mars. 1872, 186/88 — *Obit. Praem* (ed. WAE-FELGHEM) 94, 195 — PRESSUTTI 1265 — C. F. ACHARD, *Géographie de la Provence*, Aix 1787, I 594 — J. H. ALBANES, *Inventaires de diverses églises de la Provence* (Huveaune 1380) in: *Rev. Soc. Sav. Dép.* 1880, pp. 146, 150, 166/67 — H. F. de BELZUNCE, *L'Antiquité de l'Eglise de Marseille et la succession de ses évêques*, Marseille 1747/51, II 17/22, 63, 363, 578 — L. BLANCARD, *Documents inédits sur le commerce de Marseille*, M. 1884, II 129 — IDEM, *Inventaire des sceaux et bulles des Arch. du dép. des Bouches-du-Rhône*, Marseille 1860, p. 187 pl. 81, 1 — M. GOURON, *Catalogue des sceaux conservés aux Archives des Landes*, Dax 1928, p. 10. — L. A. de RUFFI, *Histoire de la Ville de Marseille*, M. 1696, II 100, 108 — IDEM, *Dissertation historique, chronologique et critique sur les évêques de Marseille*, M 1716, passim — *Anal. Praem.* VII 219.

Series abbatum (Arch. Dép. Bouches-du-Rhône)

Amansus prior 1218	Jacobus du Verger 1351/76
Gulielmus abbas 1230/59	Gulielmus 1382
Martinus 1270/75 ¹¹¹⁾	Gilbertus du Mas O. Cist, administr. 1387
Joannes 1283/89	Joannes Eps. de Limassol 1392/96 ¹¹²⁾
Francus 1304/17	Franciscus Eps. de Caffa 1405
Audinus 1318	
Laurentius 1342	

LAHONCE B. M. V.

Leon-, Leunsium, Lidatium, Fontia, -cia, Honcia. — Lefonce, Le Fonse. Le-honce, la Honce. Basconice: Lehonza.

Amoene situm super flumen Adour, prope Bayonne versus orientem. Dép. des Basses Pyrénées, Dioc. Bayonne.

Abbatia, cuius origo est ignota. Fundata est probabiliter circa vel post medium saeculum XII, tamquam filia Casaedei. Fundatio praevia, etiam pro alio ordine, nequit probari¹¹³⁾. Assertio Galliae Christianae, fundatorem fuisse Bertrandum vicecomitem Baionae anno 1164, caret probatione,

¹¹¹⁾ Arch. dép. Hérault, Cartul. Fontcaude IV 437 — HUGO l. c. — Forte est idem qui Marinus, occurrens in Ob. Praem. die 14a Augusti.

¹¹²⁾ Arch. Vatic. reg. 302 f. 142

¹¹³⁾ Inscriptio „1121“, quae habetur supra portam ecclesiae, quam quidam auctor (NOGARET) habet pro anno foundationis, invenitur eodem loco in Arthous. Refert ad foundationem Ordinis.

sed potest niti documentis interea amissis¹¹⁴). Inter annos 1150/70 occurrit „frater W. Furt de Lefonce“, ignoti ordinis¹¹⁵). Anno 1227 abbatia prima vice authentice occurrit, in instrumento, quo ei traditur monasterium Behaune. Ecclesia abbatialis simul erat parochialis. Aliae ecclesiae incorporate: Ispoure cum filiali La Madeleine, Behaune (de quo supra), Urcuit, Mouguerre, Otsanz (xenodochium), Urt, Echecole. Reditus annui 3888, postremo 5000 Librarum. Attamen abbatia semper fuit tenuis, et communitas eius modica. An. 1544: 3 religiosi, 1619 et 1718: 2; 1768: 4 resid., 5 extra. Anno 1616, commendatarius erat puellus sexennis, capitulum depravatum in cellarium vini. Anno 1719, separatio mensarum. Anno 1790 suppressa. Superest totum fere monasterium. Ecclesia modica saec. XII, unius navis cum abside rotunda, et duae alae claustrum, miserandae aspectu. Ecclesia nunc est parochialis, monasterium est praedium.

Archivalia: Arch. Dép. Basses-Pyrénées, Pau: H 126/34 (perpauca documenta medii aevi, plura saec. XVII/XVIII); H 18; G 11, 13, 14, 16, 17, 22, 25, 28, 37, 78, 102, 159, 164, 165; Q 491 — Arch. Dép. Calvados H 24 f. 12 (visitatio saec. XVII) — Arch. Munic. Bayonne BB 11, 94; CC 351, 813, 851, 854 — ACG Laon (538 II) 679, 695/700 —

Fontes et Litteratura: HUGO I 691, II 41 — WAEFELGHEM 91, 140 (sicut HUGO, erronee hanc domum duplicat) — BEAUNIER BESSE III 31 — CHEVALIER 1453 — *Cat. Fact.* VI 204 — COTTINEAU 1539, 2138, 2147, 3099 — DARAS 65 — DHGE VII 55 — DUBARAT *Missel de Bayonne* cclxxxvii/cccxc — *Gall. Chr. N* I 1323 — GOOVAERTS IV 131 — ISAD *Basses Pyr.* H 18/19 — LECESTRE 46 — *Lettr. com. Jean XXII* cf. ind. — *Reg. Ben.* XII 65 — TAIEE (cf. Prémontré) 234 — Du TEMS I 562/63 — VEILLET cf. ind. III xliij — P. BAYAUD, *Le cahier de doléances de Lahonce (BSSc Lettr. Arts de Pau 1947, pp. 38/43)* — J. B. DARANATZ, *L'église du Labourd en 1702 (BSE Bayonne XLIX 1927, pp. 197/200, 222, 232)* — E. DUCERE, *Dictionnaire historique de Bayonne*, B. 1911/15, II 13/15 — A. HARI-STOY, *Les paroisses du pays basque pendant la période révolutionnaire (EtHrel. dioc. Bayonne III, 1894, 182/85, 186, 190; t. à p. Pau 1895: I 193/97)* — IDEM, *Recherches historiques sur le pays basque*, Bayonne 1883, I 97/98, 118/19 — J. de JAURGAIN, *La Vasconie*, Pau 1902, II 583/86 — J. NOGARET, *A l'église de Lahonce (BSE Bayonne XIII, 1934, 349/50)* — H. POYDENOT, *Récits et légendes relatifs à l'histoire de Bayonne*, B. 1878, II 725 — *Registres Gascons (Arch. Municipales de Bayonne, Délibérations du Corps de Ville, B. 1898) I 549.*

¹¹⁴) Prima vice invenitur apud CAMPAIGNE o. c., auctore parum fide digno (vide apud Divielle, pro qua abbatia fabricavit chartas falsas).

¹¹⁵) Cartularium Capituli Cathedr. Baionensis (Arch. Dép. Pau G 54 f. 11)

Series abbatum (si non aliter notetur, sec. Gall. Chr.)

1. Vitalis 11 . .	Michael Cassagnet de Tilladet 1659—1732
Nicolaus de Damasan 1227	Petrus Gulielmus de Lavieville 1732—33
Nolivet ca. 1285	Joannes d'Artaguette 1734—74
P . . . 1315	Petrus de Spens d'Estignole 1774—90
Rogerus de Villesangues ante 1378	Inseri nequeunt:
Gulielmus de Labadie 1398	Forto † 21. I ¹¹⁹) (Necr. La Castelle)
Petrus de Beyries 1471/74 ¹¹⁶)	Bernardus † 12. IV (Gall. Chr.)
Joannes de Joyeuse 1487	Arnaldus Bernardi † 19. VI (Necr. La Castelle)
Laurentius d'Olhast 1518	Petrus Bernardus † 5. VI (ibid.)
Petrus de Beyries 1524 ¹¹⁷)	Petrus † 27. VII (Gallia)
Petrus de Pinaqui † 1539	Dominicus † 27. VII (Necr. Arthous)
Petrus d'Aquarra 1544/58	Raimundus † 23. IX (Gallia)
Salvatus de Salles-Jussan 1564/78	Bernardus † 8. XII (Necr. Casedieu)
Joannes de Morguy 1590—99	Bertrandus † 12. XII (Gallia)
Joannes de Haramboure 1601—13 res.	
Ludovicus de La Salle 1614	
Raymundus de La Salle 1616—32	
Anton. Roger de La Salle 1633/35	
Philibertus du Haut des Sallies 1649/58 ¹¹⁸)	

LANNES S. Maria Magdalena

Lanna, Lana — Lanne.

Com. Mézin, arr. de Nérac, dép. Lot-et-Garonne. Dioc. Condom, nunc Agen. Nunc vocatur La Grangerie, sive Lannes-Vieille.

Prioratus spectabilis. dependens ab abbazia Sti. Joannis de Castella. De fundatione nihil scitur. Videtur fuisse conditus saec. XII tamquam curia illius abbatae saec. XII, et quidem insolitae amplitudinis, ut demonstrant aedes superstites, et facta, quod Lannes et Sarrance, soli inter prioratus totius Galliae, Ordini tenebantur solvere tallias ut abbatae, et quod Lana

¹¹⁶) LARCHER VI 110. — Arch. dép. Gers H 5, 55. — *Gallia Chr.* erronee habet: Petrus de Huc.

¹¹⁷) Sic sec. *Gallia Chr.* Forte est confusio cum Petro supradicto, forte est alter abbas illi homonymus. Difficile est dictu apud hanc abbatiā, quandonam praecise coeperit esse sub commenda. Probabiliter iam unus vel alter praedecessor Petri fuit commendatarius, immo iam saec. XV exeunte.

¹¹⁸) *Gallia Chr.*: 1658—88

¹¹⁹) Forsitan idem qui W. Furt (ut supra), vel qui Fortanierius (cf. Divielle)

semper considerabatur ut domus formata. Habuit refugium in Mezin. Reditus annui: 2400, postremo 4000 Librarum. Ab haereticis est eversus anno 1570, postea erat mera parochia. Anno 1697 declaratur beneficium simplex a Senatu Burdigalensi. Suppressus anno 1790. Totum coenobium subsistit, pulchra ecclesia saec. XII, in horreum profanata, et monasterium cum claustro saec. XVII.

Archivalia: Subsistunt fere nulla. Arch. Dép. Lot-et-Garonne, Agen: E Suppl. 2708, 2913, 2919. — LARCHER *Glanages*, passim — Mairie de Lannes: Reg. parochialia 1678/1790.

Litteratura: HUGO I 490, II 21 — WAEFELGHEM 143 — BEAUNIER BESSE III 146 — CENAC MONCAUT (vide Arthous) 67/69 — COTTINEAU 1556 — DARAS 65 — M. FOUGERE/DUBOURG, *Un procès entre religieux: La grange de Lannes de Mézin (Revue de l'Agenais, X 1883, 300/20)* — cf. ibidem LXXII, 1945, 3/7 — J. F. SAMAZEUILH, *Dictionnaire géogr. hist., et archéol. de l'arrondissement de Nérac*, 2 a ed. Nérac 1881, p. 201.

MIRAMBEAU

Mirabellum.

In extremo austro dép. Charente-Maritime, dioc. Saintes, nunc La Rochelle.

Parthenon, qui nobis innotuit tantum ex insertione quadam in Litteris Urbani PP. V, anno 1373: „Petronilla de Flayaco, priorissa monasterii de Mirabello O. Praem., dioec. Xanctonensis“. Cui loco erat vicinum monasterium Planaesilvae, de quo infra. Nec longe distat civitas Rupellensis (La Rochelle), in qua invenimus, saec. XVI, asceterium Ordinis Praem., ignoti omnino originis. Planasilva videtur esse orta ante annum 1150, tempore igitur quo canonibus adiungi solebant asceteria in vicinitate sita. Archivis illius prorsus amissis, nihil constat authentice, sed censemus esse probabile, sorores de Mirambeau spectasse ad abbatiam Planaesilvae, easque, post annum 1407, illa in bello Anglorum penitus deleta, inde fuisse translatas in Rupellam. Ceteroquin nullum vestigium potuimus eruere, quod probaret existentiam monasterii cuiusdam in Mirabello.

Lett. com. Urbain V, II 1054, nr. 621

Vide supra p. 31/32, et infra apud Pleineselve.

MUR Assumptio B. M. V., SS. Petri et Stephani

Ecclesia de Muro — Hodie: la hermita de Mur.

In culmine alti montis amoenissime situm, sesqui hora distans a vico Guardia, tres autem a Tremp, versus austrum. Prov. de Lerida, dioc. Urgel (sec. cat. ULS: Lerida), Hispania.

Canonia O. S. A., a praepositis gubernari solita, fundata an. 1069 a Raimundo comite Urgellensi et a comitibus de Palhías, qui ibi habuerunt sepulturam. Assertio annalistae Hugo, abbatiam Bellipodiensem primitus hic fuisse fundatam, est erronea, neque Mur est idem ac prioratus de Morón sive Almazán, in dioecesi de Soria, qui pertinuit ad Circ. Hispaniae.

Abbas Bellipodiensis, circa annos 1228/30, induxit maiorem partem communitatis Murensis ad amplectendam normam Praemonstratensem, et abbatem sui Ordinis ibi instituit. Quae innovatio tantopere fuit consolidata, ut „Ecclesia de Muro“ in catalogis SLUV, et N 1, immediate post Bellipodium appareat tamquam eius filia. Atvero aliqui canonici, hanc reformationem renuentes, unum ex suis elegerunt in praepositum, remotis asseclis Praemonstratensium¹²⁰). Inde discordiae et lites. Appellatione ad S. Pontificem facta, Gregorius IX anno 1236 decrevit, «conventum de Muro non teneri ad Ordinem Praemonstratensem»¹²¹). Saec. XVI saecularizata est canonia, et in collegiatam versa, an. 1835 autem suppressa. Subsistit integrum monasterium, cum claustro saec. XII, in stylo primitivo, sed desolatum et satis ruinosum. In ecclesia saec. XI interdum celebratur missa. Archivum eius, in loco subsistens, anno 1936 una cum ornamentis ecclesiae a Communistis est combustum.

Archivalia: Biblioteca Central de Barcelona, MS 150: „*Recopilacion y resumen de los instrumentos y papeles, que se hallan en el archivo de la iglesia colegiata de Mur*“ (auct. J. MARTI O. Praem., an. 1794) pp. 130/31, 133, 441.

Litteratura: Ordinem nostrum nullo modo tangit. Vide *Geogr. General de Catalunya, Prov. de Lleyda*, auct. ROCAFORT 818 sq. Ibi invenitur etiam bibliographia. VILLANUEVA, *Viage literario* (v. Bellpuig) XII 70 dat seriem praepositorum. Pro primo dimidio saec. XIII, indicat sequentes: Bernardus de Zaclusa 1203/12, Bernardus de Mur 1218/28, Gulielmus 1237. Putamus nullum eorum fuisse O. Praem., sed inter 1228 et 1237 extitisse abbatem quendam intrusum ex Bellipodio, cuius nomen ignoramus.

¹²⁰) „... abbas Bellipodiensis ecclesiam dictam (sc. Mur) sibi debere subesse dicebat... quibusdam de canonicis eiusdem ecclesiae (ut supra patet: cantor et sacrista tantum), habitum retinentibus proprium, reliquos absque nostra (sc. S. Pontificis) licentia habitum Praemonstratensium assumentes, abbati Bellipodii eiusdem ordinis fecisse obedientiam manualement, qui in pristino remanserant habitu substituto abbati obedientiam facere renuentibus, licet aliquo tempore ipsis et aliis, qui habitum susceperant antedictum praefuerit, et se gesserit pro abbate. Suborta discordia inter eos, canonici qui suum habitum non mutaverunt, unum ex suis fratribus elegerunt in praepositum, remotis exinde his qui per predictum abbatem Bellipodii fuerant instituti...“ (Bibl. Central de Barcelona, MS 150 p. 131)

¹²¹) AUVRAY 2838

PLEINESELVE S. Maria Magdalena

Planasilva — Pleine-, Plen-, Pleneselve, -silve, -selves.

Secus viam pervetustam peregrinorum Stum. Jacobum petentium, com. de St. Ciers-sur-Gironde, arr. de Blaye, dép. de la Gironde. Dioc. Bordeaux. — Gallia.

Abbatia, de cuius historia fere nihil scitur. Fundata est ante annum 1150 a Godefrido III de Louroux, archiepiscopo Burdigalensi, qui videtur pertinuisse ad Ordinem Canonicorum OSA. Planamsilvam primitus spectasse ad eundem ordinem, est possibile; eam fuisse conditam cum xenodochio pro peregrinis, est probabile. Initio videtur fuisse locuples et spectabilis. Saeculo XIV, satis collapsa est et corrupta¹²²). Duas tantum habuit ecclesias incorporatas: Pleineselve et St. Saturnin de Braud. Vicinum asceterium de Mirambeau, de quo supra, ex ea esse exortum et stetisse sub eius paternitate, est verisimile. Anno 1407 abbatia est funditus diruta ab Anglis, vel potius a Gallis, qui sub Ludovico duce Aurelianensi frustra obsederant oppida Blaye et Bourg. A qua clade numquam potuit reviviscere. Nota quam legimus apud Planamsilvam in Catalogo Tongerloensi, eam, ut oportuit, Circariae Gasconiae inserenti: „Non hic! Quod abbas de Jardo innititur occupare istud monasterium“, probabiliter huic cataclysmo est posterior; et innuit, illud forte ad tempus (usque ad annum 1569?) dependisse ab abbatia Lieu-Dieu-en-Jard, et pertinuisse ad Circariam Normanniae Borealis. Quidquid est, saec. XVII unus solus ibi erat religiosus, titulum sibi vindicans „prioris claustralis“. Parochia loci tunc iam administrabatur a sacerdote saeculari. Tentamina abbatum commendatariorum saec. XVII, vitam communem restaurandi, in cassum ceciderunt. Saec. XVIII ne unus quidem religiosus ibi degebat. Mensa abbatialis, quae sola existerat, anno 1730 valuit 1369 Libras. Quae commenda an. 1790 est suppressa. Aedificia monasterii, quae videntur fuisse extensa¹²³), non iam existunt. Superest pars ecclesiae saec. XII/XIII, tamquam parochialis.

Archivalia: Arch. Dép. Gironde, Bordeaux: Sér. H non cotée, Fonds Pleineselve (1 charta, et 5 doc. 1583/1728). Ibidem B 1268, C (cf. ISAD), 3 E 12448 (manuale bonorum 1573), G 78, 479, 560, 635, 639, 657, 788, 791, 805, 827, 838, 848 — Arch. Dép. Calvados H 30 — BN Paris FF 15592 f. 208 — LARCHER *Glanages*: passim.

¹²²) Anno 1327 abbas Ayquelinus, qui fuerat depositus, iterum in omnia iura restituitur, et totus eius conventus, quinque canonicis consistens, in alias domus circariae distribuitur. (*Lettr. com. Jean XXII* 27827).

¹²³) Existit delineatio (plan) abbatae saec. XVI, copia in Arch. dép. Gironde G 657

Fontes et Litteratura: HUGO II 571 — WAEFELGHEM 196 — BEAUNIER/BESSE III 97 — *Cat. Fact.* I 565 — CHEVALIER 2392 — COTTI-NEAU 2298 — *Gall. Chr.* N II 892 — *Lettr. com.* Jean XXII 27827, 30089/90 — MIGNE PL t. 215, c. 300 — PRESSUTTI 1373, 2152, 4755 — Du TEMS II 263/64 — R. BIRON, *Précis de l'histoire religieuse des anciens diocèses de Bordeaux et de Bazas*, Bordeaux 1925 — IDEM, *Notice historique sur Ste. Magdeleine de Plenselve (RH Bordeaux et Gironde XXVI, 1933, 97/102)* — J. BRUTAILS, *Les vieilles églises de la Gironde*, Bordeaux 1912, p. 82, cf. ind. 211 — LAMOTHE, *Compte rendu des travaux de la Commission des Monum. Histor. de la Gironde 1852/53, XIV* — M. MARION / J. BENZACAR / CAUDRILLIER, *Documents relatifs à la vente des biens nationaux dans le dép. de la Gironde*, Bordeaux 1912, II cf. ind. — *Archives Historiques de la Gironde* (53 voll. Paris/Bordeaux 1859/1932): II 393, III 102, XIX 408, XXI 87, 112, 437, 575, 576, XXII 22, 133, 172, 245, XXIII 222, XXXIV 397, 398, LI 139.

Abbat es (si non aliter notetur, sec BIRON)

Fulcherus versus an. 1200 ¹²⁴⁾	Bernardus Bellot 1695—
Ernaldus ca. 1230 ¹²⁵⁾	Paulus de Courduchesne 1702—18
Ayquelinus Ayraud 1327 ¹²⁶⁾	simul abbas Casadei
Ladislaus Dufau 1500	Stephanus Ludov. du Crouzet
Joannes Faure 1573—	1718—56
Stephanus de Mioche 1578—	Joannes Blancquefort 1757—59
Radulphus 1583 ¹²⁷⁾	N. Blancquefort 1760—69
Giraldus N. 1611	Joannes B. Graves 1769—82 res.
Gratianus Menardeau 1623 res.	Joannes B. Caulet 1782—90
Petrus de Montayaud 1624—25 res.	Inseri nequeunt: (Ob. Praem.)
Sebastianus Nau 1625—	Constantius
Nicolaus Paris 1648—	Seguinus
Bertrandus Chassepoux de la	Gulielmus
Picardière 1671	Giraldus
Carolus de Fillot 1689/95	

¹²⁴⁾ alias Pulcherus. *Ob Praem.* 6. VII.

¹²⁵⁾ alias Zonaldus, sive Giraldus. *Ibidem* 23. XI

¹²⁶⁾ Vide supra, notam¹¹⁶⁾

¹²⁷⁾ Arch. dép. Gironde, Fonds Pleineselve

SAINT-JEAN-DE-LA-CASTELLE S. Joannis Bapt.

Gratia Dei, Castella, Sti. Joannis de Castella¹²⁸⁾ — Abadie dou Sainet Joan, Sent Johan de Lacastele, -Le Castere; Gracedieu.

Com. Duhort, versus aquilonem, non longe a fluvio Adour, Dép. des Landes. Dioc. Aire, nunc Dax. — Gallia. (Nomen modernum: Château de St. Jean.)

Abbatia conspicua, ditissima omnium in hac circaria. Fundatio peracta fuerat pro monachis O. S. B. ante annum 1073 (saec. VI: dubium), sed in loco quodam vicino. Secundum traditionem Ordinis, Petrus vicecomes de Bigorre, cofundator Casaedei, circa annum 1140 monasterium collapsum denuo fundavit in loco hodierno in valle, quod dotavit¹²⁹⁾. Anno 1143 recensetur inter bona fundatitia Casaedei, ergo fundatio videtur nondum fuisse perfecta. De monialibus nihil constat. De historia eius medio aevo nihil scitur, primum documentum existens est ex anno 1227. Ecclesiae incorporatae: Lasbezeilles (postea Duhort), Aurandet, Cournet, Le Vignau, Bordères, Casères, Lacquy, Maillères, Juliac cum filiabus St. Julien et Créon, Piétat, Priam, Renung, Cabrious, St. Macaire, Miradoux Ste. Colombe, St. Pierre de Buzet sive Fontclaire, Ste. Marthe de Pujos à Vianne, quae omnes plus minusve erant prioratus simplices. Prioratus conventuales erant Lannes et Sarrance, forte etiam Durance, de quibus vide suo loco. A fundatione Sarranciae abbas habuit titulum: „de St. Jean-de-la-Castelle et de Sarrance“. Annis 1568 et 70, funditus ab haereticis est subversa, religiosi necati sunt, bibliotheca et archiva combusta. Hoc eodem tempore floruit in canonica J. Despruets, abbatum generalium postea clarissimus. Post novum incendium an. 1728, extensum novum monasterium construitur annis 1740/60, in quo erat novitiatus communis circariae. Reditus annui an. 1789: 43072 Libr. Saec. XV et initio s. XVI Curia Romana instruit aliquos commendatarios, sed abhinc abbatia mansit regularis. Quam regularitatem, saec. XVIII, pretio 7210 Librarum quotannis sibi redemit¹³⁰⁾. Communitas erat maior, vita regularis magis ordinata quam in aliis abbatiis circariae. An. 1766: 16 religiosi residentes, 14 extra; 1789: 10 residentes. An. demum 1792 religiosi coacti sunt monasterium relinquere. Quod factum est castellum nobile, omnia manserunt intacta, immo ad tempus spes fuit ipsum recuperandi ad finem quendam ecclesiasticum. Post annum 1832 tamen

¹²⁸⁾ In omnibus catalogis Ordinis vocatur „Gratia Dei“ tantum. Vitetur confusio cum Gottesgnaden (Circ. Saxoniae), et cum variis aliis monasteriis huius nominis.

¹²⁹⁾ Necr. Casaedei, die 30. VIII

¹³⁰⁾ Arch. dép. des Landes H 146

coepta est destructio ecclesiae et claustrum. Subsistit pulchra porta et una ala spectabilis, quondam hospitium, continens aliqua residua ecclesiae et claustrum. Nunc est proprietas privata, bene conservata. Cathedra templi est in Renung, altare in Amou.

Archivalia: Arch. Dép. des Landes, Mont-de-Marsan H 146: 9 chartae et 21 docum. 1553/1778; H 240: 26 doc. 1686/1707; E 6: 1 Q 27. — Cf. Arch. Dép. Basses-Pyrén. H 160/61 (Sarrance) — Arch. Dép. Calvados H 24 — LARCHER *Glanages* V 328, XX 579, XXI 372 (series abbatum, de abbate Despruets XXI 377) — Obituarium BN Paris FF 12771, p. 425 — BMun Nancy 992 IX 113 — Extant archivalia in manibus privatis.

Fontes et Litteratura: HUGO I 485, pr. 379/80 — WAEFELGHEM 230 — BEAUNIER BESSE III 25 — *Cat. Fact.* II 107, 200, III 20 — CHEVALIER 602, 2714 — CLERGEAC *Chron.* — COTTINEAU 620, 1011, 1536, 1709, 1860, 2376 — DARAS 78 — DHGE XI 1421 — DUFOURCET 246 — *Gall. Chr. vet.* IV 227/28, N I 1181/83 — GOOVAERTS I 182, 219, 249, 253, III 31, 156, IV 246, 305 — ISAD Landes H 20, add. 5 — JAFFE 12244, 12430 — LECESTRE 46 — *Lett. com Jean XXII* 1234, 1236, 14698, 30052, 30089, 30442/43, 45832 — de MARCA cf. ind. II 739 — MOLINIER 591 — *Reg. Ben.* XII 5483 — *Rôl. Gasc.* 1459, 1468 — VALVEKENS *Chap. Gen. Despr.* cf. ind. — IDEM *Uis. Can.* I 43 — C. DAUGE, *L'obituaire de St. Jean-de-la-Castelle*, (BSBorda XXIX, 1904, 249/57; et *Sem. Relig. dioc. d'Aire* 1897, 406, 423) — A. DEGERT, *Le nécrologe de St. Jean-de-la-Castelle* (BSBorda XLIX 1925, 36/46, rec. *Anal. Praem.* II 314) — DUBOURG, *Histoire de Damazan* (*Rev. de l'Agenais* 1911, 17/42; et t. à p. Villeneuve s.-L. 1911) — J. LEGE, *Monastère et abbaye royale de St. Jean-de-la-Castelle à Duhort*. Bordeaux 1878 (cf. *Rev. Gascogne* XIX 1878, 530/34) — IDEM, *Le diocèse d'Aire et de Dax sur la Révolution française*, Aire s. l'Adour 1875, II 284 — L. B. MEYRANX, *La Bastide de Cazères sur Adour*, Dax 1874 — L. SORBETS, *Clef de voûte armoriée de la chapelle de St. Jean-de-la-Castelle* (*Rev. Gascogne* XXI, 1880, 111; IV 1904, 378) — *Recherches historiques sur l'influence du protestantisme dans la province d'Auch* (BComitéHArProv. Ecclés. Auch, I 1860, 174/76) — *Sceaux Gascons du Moyen-Age*, publ. par la Commission des Arch. Histor., Paris/Auch 1888, 54/55 — Vide etiam apud Lannes, Sarrance et Durance.

Series abbatum (nisi aliter notetur, sec. HUGO, Gallia Chr. et CLERGEAC, Chronologie)

Gulielmus 1175

Martinus — 1194¹³¹⁾

Odo II 1227/50¹³¹⁾

Petrus † 1207

Odo I 1210/26¹³¹⁾

Arnaldus de St. Loubouer ante
1266¹³²⁾

postea Casaedei antea abb. Deivillae,

¹³¹⁾ LARCHER l. c.

¹³²⁾ DEGERT *Rev. Gascogne* 1926, p. 159

Sanctius 1266
 Bernardus 1269
 Sanctius 1288/1304
 Vitalis 1314/31
 Sanctius Anerius 1332—62¹³³⁾
 Petrus † 1373
 Arnaldus † 1396
 Petrus de Castelnau 1410
 Gulielmus Arnaldi 1430
 Lubatus 1431
 Joannes d'Aure 1432—41
 Bernardus 1441—55¹³⁴⁾
 Garcias Arnaldus de Mencia 1455¹³⁵⁾
 Joannes de Guillaume 1455
 Tristanus d'Aure 1462—75
 Bernardus Dumoulin 1475¹³⁶⁾
 possessionem non obtinuit
 Augerius de Barromères 1475/98
 Joannes de la Cour 1492/94¹³⁷⁾
 Cardin. Antonietus Pallavicini
 1498—99

Amanie d'Albret 1499—1502¹³⁸⁾
 Petrus de Montlezun 1502—22
 Jacobus de Foix 1523
 Antonius Portère 1529/32 res.
 Joannes de Capdequi 1532—83 res.
 Petrus I de Lompagieu 1583—1601
 Joannes I de Lompagieu 1601—33
 res.
 Petrus II de Lompagieu 1633—59
 res.
 Joannes II de Lompagieu 1659—75
 N. du Buisson O. S. A. 1675—81
 res.
 Franciscus Buyrette 1681—85 res.
 simul abbas in Jandeures
 Franciscus le Regrattier 1685—96
 Henricus Dupuis de Cressonville
 1698—1731
 Franciscus de Lavelle 1731—69
 Joannes Franc. de Pons 1769—92

SARRANCE B. M. V.

S. Maria de Saranceo, -Sarrancia, -anssa, -ansa. — Sarrance, -anse, -ansin, -anson, -ansine, -ansie.

In faucibus Pyrenaeorum, 16 km prope Oloron versus austrum. Dép. Basses-Pyrénées, dioc. Oloron, nunc Bayonne. — Gallia.

Prioratus insignis. Antiquum xenodochium, et sanctuarium B. M. V. ignoti originis, versus annum 1314 traditur abbatae Sti. Joannis de Castella. Ab initio habebatur quasi abbatia quaedam adnexa. Abbas assump-

¹³³⁾ Arch. dép. Pau E 367, *Rev. Gascogne* XIX 1878, 531

¹³⁴⁾ Raymundus (*Gallia Chr.* an. 1448, HUGO et LARCHER † 1436), secundum CLERGEAC est omittendus.

¹³⁵⁾ Commendatarius a Curia intrusus, possessionem non obtinuit.

¹³⁶⁾ Arch. Dép. Gers H 5, 54

¹³⁷⁾ Competitor regularis vel curialis Augerii commendatarii, a rege nominati.

¹³⁸⁾ Eo pensione contentato, Petrus regularis canonice est electus (LARCHER l. c., Arch. dép. Gers H 5, 54)

sit titulum „abbé du Saint-Jean et de Sarrance“, et tenebatur sollemniter installari in possessionem prioratus „nostrae ecclesiae beatae Mariae de Sarrance“¹³⁹). Anno 1364 prima vice occurrit xenodochium, quod tamen certe est antiquius, et quod extitit usque in finem. Omni tempore fuit domus formata. Ecclesiae incorporatae: Sarrance (parochia monasterio annexa), Pagole¹⁴⁰); et jure patronatus: Accous. Peregrinatio ad sanctuarium B. M. V. erat celeberrima, regibus principibusque cara. Anno 1569 ab haereticis funditus eversum, a Joanna regina Navarrae monasterium suppressum et destructum est, bonaque anno 1574 laicis alienata sunt. An. 1605 redemptum est ab abbate Castellae, et restructum, tamquam prioratus pro 6 canonicis, sub priore amovibili. An. 1726: 4 DD et 3 conv., an. 1790, quo est suppressus, 4 DD et 1 conv. Tunc fuerunt 86 opera in bibliotheca. Monasterium, cum pulchro claustro, subsistit integrum. Datum est an 1850 ab episcopo PP. Missionariis de Betharram, qui hodie ibi parochiam et peregrinationem administrant. Ecclesia monasterii simul est parochialis.

Archivalia: Arch. Dép. Basses-Pyrénées H 159/61 (1140/1789), E 367, Q I 180, Q 493 (inventarium archivorum an. 1790); Q II 230 — Arch. PP. de Betharram in loco: 6 fasc. docum. saec. XVII/XVIII — BMun Oloron (Cartul. Episcoporum).

Litteratura: HUGO II 213 — WAEFELGHEM 268 — BEAUNIER/BESSE III 72/74 — CHEVALIER 1861 — COTTINEAU 2171, 2952 — DARAS 80 t — *Dict. Topogr. Basses-Pyr.* 130 (Pagole) — *Gall. Chr.* N. I 1301 — GOOVAERTS I 249, 491, IV 313 — ISAD Basses-Pyr. H 22 — P. de MARCA I 334, II 24 — STEIN 4485 — G. BASCLE DE LAGREZE, *Les pèlerinages des Pyrénées*, Paris s. d., 17/44 — A. BREUILS, *Le culte de N. D. de Sarrance dans le diocèse d'Auch (EtHrel, dioc. Bayonne* II 1893, 280/82, 290/306, 340/49 — V. DUBARAT, *Documents sur N. D. de Sarrance* (Ibidem I 1892, II 1893, cf. III 1894, V 1897, IX 1901) T. à p. Pau 1893 — IDEM, *Chronique de N. D. de Sarrance* (Bull. cath. dioc. Bayonne 1889/91) — P. de LASSALLE, *Origine de la dévotion de N. D. de S., 2a cd.* Oloron 1839 — HARISTOY in *EtHrel. dioc. Bayonne* IX, XII — IDEM, *Recherches historiques* (v. Lahonce) I 90, 437 — A. MENJOLET, *Chronique d'Oloron*, Ol. 1869, II 227, 267/70 — IDEM, *Chronique de N. D. de S., dans la vallée d'Aspe, en Béarn*, Oloron 1859.

Series priorum (Arch. dép. Basses-Pyr.)

Arnaldus Fauquet 1608—16	Petrus de Lompagieu 1642
Petrus de Lompagieu 1616—17	Fortis de La Chapelle 1655
Jacobus de Gabe 1617	N. Marchand 1669—71
Bertrandus de Balade 1638	Fortis de La Chapelle 1671—78

¹³⁹) Arch. dép. Basses-Pyrén. H 161, E 298, E 367

¹⁴⁰) N. D. de Pagole cum xenodochio primitus pertinuit ad abbatiam Arthous.

N. Dumoret 1694—1711

Joannes de Fondevielle 1720—32

Franciscus Fauconné 1742

Franciscus de Lassalle 1757—79

Paulus Honor. Lamarquette 1785

Joannes Bapt. Labarthe 1788—90

URDAX S. Salvator

Urdacium, -dachium, -daxium, -datum. — Ur-, Dour-, Or-, Our-, Oredax, -dach, -dache, -daihs. — Real Monasterio de SS. Salvador de la Villa de Urdax; Palacio de Urdax¹⁴¹). — Basconice: Urdazubi.

Inter Ainhoa et Elizondo, una leuca distans a limitibus Galliae, in Navarra Hispaniae. Dioc. Bayonne, ab an. 1566 usque ad suppressionem abbatia nullius dioeceseos, nunc dioc. Pamplona.

Abbatia insignis. Relationes de fundatione saeculo XII praevia sunt spuriae, et e confusione ortae. Fundatum est xenodochium, sive „casa eleemosynaria“ de Urdax¹⁴²), tamquam prioratus canonicorum regularium O. S. A. ante an. 1195. Propter interitum totalem archivorum nihil scimus de origine nec de fundatoribus; sed possumus supponere, hanc domum fuisse similem monasteriis duplicibus, eiusdem ordinis de Behaune (de qua supra), et de Roncesvalles¹⁴³), fundata pariter ut xenodochia. Anno 1210, Urdax aggregatur Ordini Praemonstratensi sub paternitate Casaedei. Initio prioratus, ante annum 1221 facta est abbatia¹⁴⁴). Ecclesiae incorporatae et administratae: Urdax cum filiali Zugarramurdi (quae s. XVII seiungitur), Ainhoa, Baztan, Elizondo, Garzain, Arrayoz, Aniz et Eugui. Abbates, qui erant infulati, in synodo dioecetano Baionensi primum habebant locum post episcopum, et sedebant in Comitibus Regni Navarrae. Hospitale (s. XVIII: 4 lectuli) et asylum pauperum extiterunt usque in finem. Abbatia, quae possidebat refugium in Pamplona, multa fecit pro cultura profana in regione, duas erexit fabricas ferrarias, possidebat proprium portum in St. Jean-de-Luz ad ferra exportanda. Saec. XVIII instituit unam ex primis fabricis de „chocolate“ in Europa. An. 1512 se adiunxit Circariae Hispaniae, an. 1566 segregatur a dioecesi Baionensi, et abhinc exercuit

¹⁴¹) Qui titulus saec. XVII adhibebatur propter fundationem legendariam per regem Sancho Mitarra saec. X, quae caret omni fundamento. (Cf. de JAURGAIN II 587/88).

¹⁴²) Arch. Gen. Navarra, Pamplona, Leg. Urdax

¹⁴³) COTTINEAU 2529 erronee hanc domum collocat in Galliam. Quod monasterium adhuc floret.

¹⁴⁴) *Revue de Gascogne* 1924, p. 118

jura quasi episcopalia in ecclesias sibi incorporatas. Saec. XVI erigitur nova ecclesia, an. 1675 novum claustrum. Status personalis an. 1416: 15 DD; 1705: 13; 1774: 20; 1785: 32; 1793: 29; 1823: 16 religiosi canonici et unus novitius. An. 1784 reassumitur habitus albus Ordinis. Anno 1793 abbatia ab irruentibus Gallis funditus est eversa et concremata, nihil potuit salvari. Bibliotheca 9000 voluminum, et archiva perierunt. Conventus a rege Hispaniae translatus est in Collegium suppressum S. J. de Loyola, unde revertit anno demum 1806, in Urdacium partim et aegre reconstructum. Canonici iterum suppressa annis 1809/12 et 1820/23, an. 1816 amisit sua iura spiritualia in omnes ecclesias, praeter Urdax et Zugarramurdi. Anno 1839 suppressa est. Ecclesia abhinc est parochialis. Claustrum, quod fuerat extensum, partim est ruinosum, partim domus presbyteri effectum, partim praedium et habitatio privata. Nihil superest de aedibus medii aevi. Restauratio canonicae pro Ordine Can. Reg. O. S. A ex Roncesvalles nuper frustrata est.

Archivalia: Arch. Nac. de Madrid, Clero 5046: parvum calendarium et 1 documentum an. 1793 — Arch. General de Navarra, Pamplona, Prem. de Urdax (leg. unico) — Arch. Parochiale in loco (manualia et alia documenta an. 1793 — 1839) — Arch. Gen. de Simancas E 2656, 2657 — Arch. Dép. Basses-Pyrénées G 25, 36, 78, 102, 107, 108, 194, 195 — Arch. Mun. Bayonne CC 469 — Real Acad. de Historia, Madrid: *Descripciones de Navarra* 1785, et 1799.

Fontes et Litteratura: HUGO II 1145, pr. 705/07 — WAEFELGHEM 303 — COTTINEAU 2160 — DUBARRAT, *Le Missel de Bayonne* cccxc — *Gall. Chr. vetus* IV 959, N I 1326, ed. PALME, *animadversiones* col. XLIV — GOOVAERTS I 14, 239 — *Lettr. com. Ben.* XII 551, 823 — MADOZ XV 222 — *Reg. Urbain* IV 81, 85 — VEILLET II 10, 68, cf. III lvij — ZAK 12 — J. BALASQUE, *Etudes historiques sur la ville de Bayonne*, Bay. 1862, II 87, 89 — fr. CALASANZ OFMCap *Articulos historicos (La Avalancha)*, Pamplona 1905 pp. 236, 250; 1906 pp. 68, 89, 116) — CARRERAS Y CANDI, *Geografia general del pais de Vasco Navarra, prov. de Navarra*, auct. J. ALTADILL, Barcelona s. d. II 292/93 — J. CENAC / MONCAUT, *Voyage archéologique et historique dans l'ancien pays basque de Labourd et le Guipuzcoa*, Tarbes/Paris 1857, pp. 53/54 — M. ELISO, *Le royal monastère de S. Salvador de Urdax (Gernika Eusko Jakintza* I, 1947, pp. 421/36. Cf. *Anal. Praem.* XXVI 183) — H. L. FABRE, *Lettres labourdines*, Bayonne 1869, pp. 189/92 — J. de JAURGAIN, *La Vasconie*, Pau 1902, II 584 — P. MADRAZO, *España. Sus monumentos y artes. Navarra y Logroño*, Barcelona 1886, I 569/73 — A. OIHENART, *Notitia utriusque Vasconiae, tum ibericae tum aquitanicae*, Paris 1638, 102/03 — A. PEREZ GOYENA, *Contribución de Navarra y de sus hijos a la historia de la Sagrada Escritura*, Pamplona 1944, pp. 14/15 — L. de URANZU, *Lo que el río vió*, S. Sebastian 1955, pp. 363/65 — E. ZUDAIRE, *En torno a la revolucion catalana de 1640 (Hispania* XLII pp. 66/67) — *Archives Municipales de Bayonne. Délibérations du Corps de Ville. Registres Gascons*, Bayonne 1898, II 214 —

Series abbatum (nisi aliter notetur, sec Arch. Gen. de Pamplona)

Sancho, prior 1211	Norbertus Echenique 1673
Arnaldus Bernardus 1230/35 ¹⁴⁵)	Joseph Gaston 1679/81
Petrus 1288/98	Bartholomaeus Echenique 1685
Petrus de Ainhoa 1360/86	Joannes B. Aleman 1701/03
Dominicus d'Ustaritz 1386— ¹⁴⁶)	Franciscus Borda 1° 1705
Joannes de Echandi 1437	Hieronymus Aguirre 1° 1708/11
Petrus de San Martin 1474/82 ¹⁴⁷)	Franciscus de Borda 2° 1711/14
Petrus de Salles-Jussan † 1505	Hieronymus Aguirre 2° 1714/17
Joannes de San Martin 1513	Joannes Thom. Elorga 1° 1717/20
Joannes de Orbara 1522	Hieronymus Aguirre 3° 1720/23
Joannes de Elizondo 1550/53	Joannes Th. Elorga 2° 1723/26
Petrus de Orbara 1560	Hieronymus Aguirre 4° 1726/28
Dominicus de Landibar 1561	Mathias de Ustaritz 1728/29
Joannes de Echaide (sive de Garbalda) 1° 1562	Joannes Th. Elorga 3° 1729/32
Michael de Goñi 1565	Hieronymus Aguirre 5° 1732/34
Joannes de Echaide 2° 1567/69	Michael de Aldecoa 1734/35
Joannes de Abaurra 1570	Bernardus Aguirre 1735/38
Joannes de Echaide 3° 1580/84	Joannes Th. Elorga 4° 1738/39
Joannes de Elizondo 1584—	Joseph Barrenechea 1° 1739/41
Joannes de la Vega 1600	Joseph Alzuguren 1° 1741/44
Franciscus Victores 1603	Joseph Barrenechea 2° 1744/47
Leo de Aranibar 1607/13	Joseph Alzuguren 2° 1747/50
Joseph de Elizondo 1615/18	Joseph Barrenechea 3° 1750/53
Martinus de Mayora 1639	Norbertus Garacoa 1753/56
Laurentius Urrutia 1640/47	Bartholomaeus Barrenechea 1756/60
Marcus Herbias 1652	Joannes B. Bengoechea 1° 1760/65
Bernardus Aguirre 1657	Ludovicus de Arbeloa 1° 1765/68
Joannes de Maya 1670	Franciscus de Ytcea 1768/71

¹⁴⁵) DUBARRAT l. c. habet an. 1275, quod potest esse error. (Necr. St. Jean de la Castelle 16. III).

¹⁴⁶) Arch. dép. Gers H 5, 53 — DUBARRAT, *Missel* habet Petrum de Elizondo an. 1385, et Martinum de Elizondo 1386, qui videntur nobis esse dubii.

¹⁴⁷) Commendatarius, qui recepit habitum Ordinis (Arch. dép. Gers H 5, 55). Definiri nequit, qui inter sequentes fuerit commendatarius, et qui regularis.

Ludovicus de Arbeloa 2º 1771/74
 Joannes Bengoechea 2º 1774/77
 Gilbertus Tornaria 1º 1777/80
 Augustinus Thom. Jubil 1780/83
 Gilbertus Tornaria 2º 1783/86
 Joseph de Enseña 1º 1786/89
 Ludov. de Arbeloa 3º 1789/92
 Franciscus Miranda 1792/95
 Bartholomaeus de Jusue 1795/98¹⁴⁸⁾
 Joseph de Enseña 2º 1798/1801
 Joachim Arbeloa 1º 1801/04
 Augustinus Sanzberro 1º 1804/07

Joachim Arbeloa 2º 1807/15
 Augustinus Sanzberro 2º 1815/18
 Joannes Ant. de Echeverz 1818/25
 Joseph Mathias de Elizalde 1825/39
 Inserir nequeunt:
 Donatus 25. IX (Ob. Praem.)
 Garcias Arnaldi 22. I (Necr.
 Casedieu)
 Joannes Sanctius 10. VIII (Necr.
 La Castelle)
 Petrus 20. III (Necr. Arthous)¹⁴⁹⁾

VALLCLARA

Vallis Clara¹⁵⁰⁾

In oppido Cabacés, part. jud. de Falset, prov. de Tarragona, dioc. Tortosa, in Hispania. — Vitetur confusio cum vicis Vallclara, altero in prov. de Lérida. altero in prov. et dioec. de Tarragona, ubi numquam fuerunt monasteria.

Fundatio abortiva, quae tamen certe per decennium circiter exstitit. Eugenius PP. III, circa annum 1147, proclamavit, milites cruce signatos, qui contra Mauros in Hispania proeliarentur, easdem posse lucrari indulgentias, quas qui in terram sanctam fuerant profecti. Inde et multi religiosi crucem assumpserunt contra Saracenos in Hispania: ex nostro quidem Ordine abbates Gualterus, Sti. Martini Laudunensis, et Stephanus Flabonimontis, unusquisque cum turba fratrum. Ad victoriam celebrandam, Deoque gratias agendas, principes christiani ambobus abbatibus dederunt loca in terra expugnata, ad monasteria ibi fundanda. Gualterus recepit Stum. Vincentium Ullissiponensem¹⁵¹⁾, Stephanus locum Amicabescir, sive melius: Avincabacer in ditone Tarraconensi. Stephanus mox recessit in abbatiam suam¹⁵²⁾, Fridericum priorem relinquens cum fratribus in Avincabacer,

¹⁴⁸⁾ Abbates ab an. 1793 Solebant signare tamquam „abbates de Loyola“, donec post visitationem et reformationem, iussu regis an. 1803 per abbatem de Retuerta peractas, conventus revertit in Urdax, sub primo triennio abbatis Augustini Sanzberro.

¹⁴⁹⁾ Seriem abbatum, saec. XVII/XIX, et multam aliam materiam hac de canonica nobis procuravit R. P. Germanus de Pamplona OFMCap. Lecaroz.

¹⁵⁰⁾ Designatio „Claravalls“, sive „Clara Vallis“, quam tribuimus huic domui supra I 23 et III 71, non est accurata.

¹⁵¹⁾ Lisboa S. Vicente de Fora (Portugal), de quo vide infra apud Circ. Hispaniae.

¹⁵²⁾ Flabémont, v. supra p. 71

anno 1148, quod Raimundus comes Barcinonensis, fundator et donator, voluit deinceps appellari „Vallis Clara“. Fundatio perficitur, ecclesia et monasterium construuntur. Tamen decennio post, Praemonstratenses locum iam dereliquerant, quem Raimundus comes „amonitione et rogatu ipsorum inde prorsus abeuntium“ donat episcopo Dertusiensi (Tortosa). Instrumentum cessionis, anno 1158, signatum est a Friderico priore et octo canonicis, qui videntur constituisse totam communitatem Vallisclarae. Annis 1163 et 1167 legimus adhuc de „clericis ibi Deo servientibus“, sed postea non amplius fit verbum de vita communi.

Caresmar, ad augendam dignitatem et antiquitatem monasterii sui Bellipodiensis, autumat fundatorem illius, Joannem de Orgañá, emisisse professionem in Valleclara, et ea suppressa, una cum tota communitate emigrasse in specum Bellipodiensem, qui aliud nihil esset nisi continuatio illius. Quod vero nullo modo potest probari, immo hypothesis ista valde improbabilis est dicenda. Vix credere valemus, Joannem et reliquos fratres, vitam coenobiticam et ordinatam, in Valleclara incoeptam, liquisse pro eremitica in specu. Joannes probabilius eremita fuit ab initio, vitam coenobiticam numquam accipere volens pro seipso, et aegre pro discipulis. Si Bellipodium fuisset mera continuatio Vallisclarae, utique retinisset paternitatem abbatis Flabonismontis, neque acceptasset novam Casaedei tutelam.

Verae causae interitus Vallisclarae nobis videntur fuisse sequentes: Saraceni in ditione Tarraconensi, vix subjugati, nonnisi exterius se converterant ad fidem Christi, et manserunt infensi religiosis, qui insuper continuis aggressionibus a parte infidelium vicinorum erant expositi. Praeterea dioecesis de Tortosa vix denuo erecta, opus habuit augmento dotationis, et concupivit bona a comite data Ordini. Videtur, non secus atque in Sto. Vincentio Ulissiponensi quod fundator, et etiam episcopus, noluerunt admittere paternitatem cuiusvis abbatis extranei¹⁵³⁾; ideo Lotharingi sub istis infau-
stis adiunctis, praetulerunt reverti in patriam suam. Indigenae manserunt probabiliter in patria. Forte emigravit pars eorum in Bellipodium. Tamen et alia hypothesis est possibilis. Praemonstratenses constituisse una cum fundatione Vallisclarae, vel paulo post, asceterium in vicinitate, fieri omnino potuit. Talis enim mos erat in Ordine usque ad annum circiter 1150, praesertim in Lotharingia. Atqui non longe a Vallclara, in Bonrepos (de quo vide infra sub dubiis), invenitur versus finem saeculi XII monasterium duplex ignoti originis, nulli ordini adhaerens. Forte ibi sedem fixit pars communitatis, una cum sororibus, ab Ordine derelicta. Tale quid plus semel evenit in historia Ordinis.

¹⁵³⁾ Vide infra apud hanc abbatiam. Confer Bellpuig de las Avellanas, in cuius fundatione comes de Urgel eandem conditionem fecit.

Anno 1608 exstitit ecclesia abbatialis adhuc integra, sicut et pars monasterii. Hodie subsistunt ruinae aedificii cuiusdam, quod supponitur fuisse quondam abbatia.

Archivalia non subsistunt. MS PASQUAL VIII 760 (cf. *Butletti* 1918/19 p. 204): copiae 7 chartarum 1149/67. — Cf. CARESMAR *Anales*, et *De Rebus*.

Litteratura: HUGO II 1015, pr. 633 — WAEFELGHEM 307 — COTTINEAU 3283 — VILLANUEVA *Viage* (v. Bellpuig) V 69, XII 77/79 — ZAK 13 — *Geografia de Catalunya, Prov. de Tarragona*, ed. E. MORERA, p. 389 —

VIC-FEZENSAC B. M. V.

Vicus Fesentiaci, Sta. Maria extra muros.

Oppidum inter Auch et Eauze, dép. Gers, dioc. Auch, Gallia.

Praepositura, orta e xenodochio pro peregrinis Stum. Jacobum petentibus, dato abbatiae Casaedei inter annos 1148 et 54. De historia primaeva nihil scimus¹⁵⁴). Mox ecclesia fit parochialis. Anno 1465 evehitur in praeposituram ad nutum abbatis Casaedei, pro 12 canonicis, quod confirmatur a Capitulo Generali. Archiepiscopus Auxitanus (Auch) dotat novam canoniam parochiis sequentibus: Sarambat, Caillavet, St. Jean-Poutge cum annexis: Leviac, Tabaux, Pléhaut et Lugagnan. Comes de Armagnac donat 4 capellanas in castris suis de Auch, Vic et Lavardens. Abbas Casaedei addit parochias sive grangias de Vic-Fezensac, Martéret, Bourgos et Mourède. Anno 1559 ab haereticis combusta est. Annis 1569 usque ad an. 1633, ne grangarius quidem resedit in loco. Tamen mansit parva communitas, quae anno 1572 restringitur ad sex canonicos, quorum unus alterve excurrit in Leviac et in Tabaux. Anno 1625, conventus deputatum misit ad Capitulum Generale, petens restaurationem canoniae tamquam praepositurae sui juris. Capitulum annuit, tamen res suspensa remansit usque ad annum 1630, propter oppositionem abbatis Casaedei. An. 1669, dictus abbas expostulavit jus nominationis grangarii, de cuius amovibilitate diu litigatum est. Ab an. 1711 unus tantum canonicus debebat in domo, sed reclamante populo, conventus mox denuo est auctus. Etsi in actu suppressionis denuo grangarius solus eam habitaret, tamen usque in finem habebatur ut prioratus conventualis. Supersunt capella et rudera monasterii.

¹⁵⁴) BACQUE p. 45 dicit, xenodochium initio a magistro solo fuisse administratum. Quod vix possumus admittere. Hoc enim nimis infregisset morem Ordinis medio saeculo XII. Generatim magistris assistebat parva communitas conversorum, immo saepe aliqui canonici eis erant adlati.

Archivalia: Arch. Dép. Gers H 5 64/66, 75, 367/69 — ACG Laon 674 — BMun Tarbes, Glanages LARCHER II 305, IV 388, V 191, 385, 401, VI 283, 365, 385, 405, 465, 642.

Litteratura: HUGO I 486 — WAEFELGHEM 50 — COTTINEAU 3359 — Z. BACQUE, *Le monastère de N. D. de Vic-Fézensac* (BSArGers XV, 1914, 55/65. (Adducit seriem grangiariorum.)

DUBIA

AGUILAR B. M. V.

Capella solitaria inter Bellpuig de las Avellanas et Balaguer. Dioc. Urgel, prov. Lérida, Hispania. — Vitetur confusio cum potenti abbatia huius nominis (Circ. Hispaniae).

Secundum traditionem, juxta hanc capellam quondam erat asceterium. Caresmar refert, in reconstructione eius, an. 1740, fuisse inventa rudera vetustorum aedium, ossa et tumuli, quae vero omnia — ut censet ipse Caresmar — videbantur esse antiquiora saeculo XI. Atvero nos suspicamur, Caresmar in iudicio suo de antiquitate rudera et ossium errasse. Monasterium tempore Visigothorum extitisse in hac regione vix habitata, arida et inaquosa, est parum probabile. Abbatiam Bellipodiensem fuisse initio monasterium duplex, et habuisse adhuc sorores anno 1204, authenticum constat. Quas sorores collocare in loco quodam vicino, erat de more Ordinis. Traditionem popularem referri ad has sorores Praemonstratenses potius quam ad asceterium quoddam visigothicum, est verisimile. Quidquid est, certitudinem hac de re non habemus.

Fontes: CARESMAR *Anales* 203 (in caeteris operibus eius: passim).

ARROS St. Anna

Sta. Ana de Arros. Gallice: Ste. Anne d'Arres.

In Pyrenaeis hispanicis, Val d'Aran, juxta limites Galliae. Dioec. Comminges.

Prioratus. Petrus de Malavicina an. 1240 dat abbati Casaedei locum Arros, ut „in dicto loco monasterium praefati ordinis instituat . . . volo quod si ibi divinum officium non fieret competenter, revertatur ad me vel ad posteritatem meam¹⁵⁵). Stipulatur instrumentum, quod „abbas Casaedei erit in perpetuum patronus, praesentator et institutor dicti monasterii de Arros“. Etsi opportunum fuisset, secundum mentem illius temporis, divinum officium non posse fieri competenter in monasterio quodam nisi per

¹⁵⁵) LARCHER V 166

communitatem saltem exiguam, fundator videtur supponere, ibi unum tantum religiosum exponi. In Hispania etiam beneficia simplicia religiosis commissa, interdum vocabantur „monasteria“.

Archivalia et Litteratura: v. Casedieu. Specialia: Arch. dép. Gers, Auch H 5, 89 — LARCHER *Glanages* V 165/69.

I. BONREPOS B. M. V.

Sta. Maria de Bono Repauso, -del Buen Reposo; Domus Boni Repausi.

In culmine montium de Monsech, com. de Salvador de Toló, distr. judic. de Tremp. Prov. de Lérida, dioec. Urgel, Hispania.

Prioratus cum sanctuario B. M. V., quod dederunt comites Urgellenses abbatae Bellipodiensi ante annum 1205. Asserente Caresmar, hoc anno ibi degerunt tres canonici, et sorores, hospitali adnexo inservientes. Varii auctores, immo Caresmar et alii historiographi Bellipodienses, nefastam committunt confusionem cum asceterio ut infra¹⁵⁶), eiusdem nominis, ideoque assertio supra dicta videtur nobis esse incerta. De hospitali apud sanctuarium BMV ceteroquin nihil scitur, neque de sororibus fit verbum in posterum. Putamus, sorores Bellipodienses, quas extitisse videtur esse certum, vel ad minus valde probabile, potius fuisse in Aguilar, de quo supra. Sed non est impossibile, Bellipodium partem sororum collocasse etiam alibi. Anno 1224, prioratus de Bonrepos, qui forte initio fuerat domus formata, datur monasterio Sti. Nicolai de Fondarella in dotationem¹⁵⁷). Illo tamen collapsio, revertitur ad abbatiam matrem. Saeculo XVIII, unus tantum canonicus, prioris titulo auctus, ibi fuit expositus, parochiam vicinam administrans. Annis 1809/13 pars communitatis abbatae invenit refugium in Bonrepos. Subsistit capella sanctuarii, cuius Imago anno 1936 est com-busta.

Archivalia et Litteratura: vide Bellpuig. — N. CAMOS, *El Jardín de María*, 2a ed. Gerona 1772, VI 235 — PUJADAS 504 — VILLANUEVA, *Viage lit.* XII 82.

II. BONREPOS B. M. V.

Monasterium Bonaequietis, -de Bono Repauso, -de Bona Requie.

Prope La Morera, Sierra de Montsant, non longe a Falset versus aquilonem. Hodie vocatur Sant Blay. — Prov. et dioec. de Tarragona, Hispania.

¹⁵⁶) Confusio est talis, ut apud omnia quae referunt dicti auctores de hoc monasterio, vix possit discerni, de quonam revera agitur.

¹⁵⁷) CARESMAR *Anales* 248. — De abbacia Sti. Nicolai vide supra.

Asceterium cisterciense, ortum tamquam monasterium duplex ignoti ordinis et originis ante annum 1203. Cum non longe distet ab antiqua abbazia Vallisclarae, de qua supra, fieri potuit, ipsum esse ortum ex asceterio quodam illi primitus adiuncto. Praemonstratenses enim Lotharingi, fundatores Vallisclarae, ante annum 1150 domibus suis parthenones in vicinitate sitos solebant adnecti. Valleclara ignotis ex causis decennio post extincta, fratres Lotharingi probabiliter in patriam sunt reversi. Aliter de indigenis, interea absque dubio ingressis. Forte aliqui se aggregaverunt communitati nascenti circa specum Montis Malet vel Bellipodii, ut vult Caresmar. Forte vero saltem partim, manserunt in loco vel juxta, ubi ab Ordine neglecti aut separati, fundaverunt monasterium duplex de Bonrepos. Propter proximitatem potentis abbatae de Poblet O. Cist, ordini illius se adiunxerunt ante annum 1215. Coniectura est haec, quae aliquatenus debilitatur facto, quod coenobium nostrum ante annum 1203 non occurrit. An. 1253, abbas Bellipodiensis delegatur ad visitationem monasterii de Bonrepos¹⁵⁸). An. 1279 iam regitur ab abbatissis, antea fuerat prioratus. An. 1327 adhuc ibi inveniuntur „fratres et sorores“¹⁵⁹). Anno 1462 suppressum est. Subsistunt aedes et rudera.

Archivalia: Arch. de la Corona de Aragón, Barcelona, Reg. de la Cancillería, cf. indices et schedaria. — CARESMAR opera omnia, passim (semper identificat cum Bonrepos prope Tresp) — PASQUAL IX 335, expresse historiam asceterii O. Cist. tractat ibid. 533/39.

Litteratura: *Geografía General de Catalunya, Prov. de Tarragona*, ed. E. MORERA, pp 418/20.

DURANCE

Cant. Houeillés, arrond. Nérac, dép. Lot-et-Garonne, dioec. Agen, Gallia.

Prioratus, sive grangia abbatae Sti. Joannis de Castella. Fundata est probabiliter saec. XII. Extensio aedium, et valor reddituum (saec. XVII: 1500 Libr.) innuunt, hanc domum fuisse quondam formatam, quemadmodum Lannes vicina, et Vic-Fezensac. Subsistunt ecclesia et monasterium.

Archivalia et Litteratura: vide St. Jean-de-la-Castelle. Specialia: L.DARDY, *Le prieuré de la grange de Durance*, Bordeaux 1860 — IDEM, *Le prieuré de la grange, ou le toit d'adoption*, Paris 1888 — MARBOUTIN, *La grange*

¹⁵⁸) PASQUAL IX 335

¹⁵⁹) Arch. Corona de Aragon, Reg. de Cancilleria t. 474, f. 172. Factum, quod monasteria duplicia in Ordine Cisterciensi a cunabulis fuerunt aliquid inauditum et aegre toleratum, in Praemonstratensi vero norma initio, et alia sub forma, toleratum quid in posterum, favet nostrae hypothese de origine Praemonstratensi nostri asceterii

de Durance, Agen s. d. — J. VILLIET, *Le prieuré de la grange de Durance (Actes académ. Bordeaux, 3e sér. XXII, 1860, p. 243)* — SORBIETS (*Rev. de Gascogne* XIX, 1878, 516).

SUBERNOA St. Jacobus Maior

Suber-, Zuberno, -noy — Santiago de Suberno, Prieuré de Hendaye.

Prope Urrugne (Hendaye), in vico hodie „Santiago“ nuncupato, juxta limites Hispaniac, dép. Basses-Pyrénées, dioc. Bayonne, Gallia.

Perantiquum xenodochium peregrinorum Stum. Jacobum in Compostella petentium, et quidem ultimum in Gallia. Fundatum, vel potius ampliatum et Ordini Praemonstratensi traditum saec. XII a Geraldo de Zuberno. Abbatiae de Arthous, cui erat incorporatum, et Lahonce hanc domum religiosus suis administrabant. Parochia Biriatoei ei erat adnexa. Primitus probabiliter domus formata, saec. XVI fit beneficium simplex. Saec. XVIII ibi residebant 2 canonici. Priores interdum erant de clero saeculari. Substituunt domus dicta „priorenia“, et „Insula Hospitalis“, quae revocant hunc prioratum.

Archivalia et Litteratura: vide Arthous et Lahonce. Speciatim: J. NOGARET, *L'abbaye d'Arthous et le prieuré de Suberno* (BSEBayonne 1930, pp. 218/46).

PRAETERMISSA

ST. BERNARD

Montory-St. Esprit, Beauvoir.

In suburbio civitatis Baionensis, sede episcopali, dép. Basses-Pyrénées.

Parthenon cisterciense. Fundatus ante annum 1168 tamquam prioratus abbatiae de la Cagnotte OSB juxta flumen Adour. Postea moniales ignoti ordinis, ad aliam ripam fluminis mox translatae. Quas fuisse primitus Praemonstratenses sub tutela canonica Lahonce, haud est impossibile, sed nullo modo probari potest. Confer ad hoc Goujon et Bonrepos. Saec. XIII certe est asceterium O. Cist sub invocatione Sti. Bernardi. Anno 1353 citatur „abadesse de St. Bernard de l'Ordre de Prémontré“. Quod absque dubio est error, ut iam cognovit Dubarrat. Origo huius assertionis, Campagne, omni suspicio est obnoxius¹⁰⁰). Monasterium floruit usque ad revolutionem, supersunt residua in suburbio St. Esprit.

¹⁰⁰) *Hist. de Bayonne* (MS Copia BMun Bayonne) p. 91. — V. etiam supra apud Divielle.

Fontes: COTTINEAU 2614 (vide ibi bibliographiam) — V. DUBARRAT,
Le Missel cccxij.

BEAUPUYS

Dioec. Uzès, dép. du Gard, Gallia.

Prioratus Ord. Praem. secundum COTTINEAU 311. Plane ignotus est,
ne quidem locus huius nominis existit in hac regione. Absque dubio est
confusio vel error¹⁶¹).

¹⁶¹) Ut mihi benigne communicavit Archivarius Provincialis Nemausi, M. J. Sa-
blou.

CIRCARIA HISPANIAE

Hispania saeculo XII, quoad omnia alium omnino aspectum praebuit quam ultimis peractis saeculis. Pars meridionalis adhuc ingemuit sub tyrannide Arabum, immani sectae Mahumeticae adhaerentium. Pars septentrionalis divisa erat in varia regna christiana: Leon, Castella, Aragonia; comitatus Urgellensem, Barcinonensem, et cetera. Christiani principes continue Arabes debellabant, in diem provincias quondam christianas illis arripientes, propriumque territorium augentes. In media ista bella advenit Ordo noster, in Regnum scilicet Castellae, non quidem ab extraneis illatus, sed ut videtur, per indigenas. Traditio saec. XVII prima vice occurrens, et nullo alio documento probata¹⁾, refert duos nobiles juvenes in archicoenobium tetendisse eo tempore, quo sanctus Fundator adhuc ibi degebat. Post multos denique annos formationis, anno enim 1143, reduces in patriam, ibi fundaverunt duas abbatias, Retortam videlicet et Vitem. Retorta erat canonica in circaria semper primaria, sub paternitate abbatum Casaedei, unde putamus primos venisse Praemonstratenses in Hispaniam. Reges Alphonsus VII et VIII, Castellam gubernantes secundo dimidio saeculi XII, nihil exinde omiserunt, ut novum Ordinem in suo regno propagarent. Quod factum est brevi tempore, miro quoque modo. Miramur tamen, has foundationes limites Castellae Veteris vix excessisse. In illa

¹⁾ Licet sit possibile, hanc narrationem habere aliquod fundamentum in re, tamen huiusmodi „traditiones antiquissimae“ valde sunt incertae. Pernotum est, scriptores religiosos in peninsula saec. XVI/XVII, historiam temporis anteacti, non semper gloriosam, absque scrupulo „correxisse“, fingendo fabulas in maiorem gloriam ordinis, et comburendo documenta onerosa et scandalosa. In circaria nostra, fr. Bernardus de Leon circa annum 1600 contexit suam „*Chronicam Ordinis*“, piis „reflexionibus“ turbidam, de qua vide infra inter „Fontes“. Nullas adducit fontes, atque multiplicat hypotheses audaces, immo fabulas nullo documento fundatas, ad resarciendam malam famam, qua laborabat Ordo in Hispania ante reformationem. Ordini suo arrogat non solum Stum. Dominicum, sed etiam Stum. Antonium de Padua, et originem duorum ordinum militarium; facit Stum. Norbertum apostolum Immaculae Conceptionis BMV, et alia huiusmodi. E. de Noriega, abbas Vitensis († 1739), historiographus alioquin eximius, paululum magis adhibuit criticae, sed zelo fervens pro Ordine suo, materiam fratris Bernardi ex integro transsumpsit, tentans ei subministrare probationes ex „antiquissima traditione“, vel ex „codice vetustissimo“, de quibus vero numquam inventum est vestigium. In fide abbatis de Noriega, Hugo adinventiones fr. Bernardi quoad maiorem partem suis Annalibus inseruit. Patet ex dictis, historiam circariae circa multa esse revidendam, et denuo inquirendam.

enim omnia fere coenobia Ordinis fuerunt sita. Alioquin, in regno contiguo Legionensi (Leon), Ordo paucas tantummodo fecit foundationes: Alba de Tormes, Ciudad Rodrigo, S. Miguel de Groz cum parthenone Stae Sophiae, et Villoria. In Oriente Hispaniae extiterunt aliquot monasteria, nullum usque ad saeculum XVI nexum habentia cum circaria nostra, de quibus vide supra apud Circ. Gasconiae. Secundum Hugo, Ordo in Lusitania habuit monasteria quatuor, scilicet Stus. Vincentius Ulissiponensis, Ermida do Paiva, Vandoma et Pereiro. Quorum ultimum est praetermittendum sicut Stus Lodius in Galicia, reliquae vero domus historicis praebent problemata intricatissima. Stus. Vincentius erat fundatio abortiva. Ermida, forte etiam Vandoma, nonnisi saeculis XIV/XV ad tempus ad Ordinem potuerunt pertinere. Quae thesis, debili licet argumento nitens, habet tamen suam probabilitatem. Nihil enim scitur certi, praeter factum, quod Ermida, an. 1499 ab Ordine vindicata tamquam sua, abhinc per integrum saeculum XVI revera ad circariam nostram pertinuerit.

Meridies peninsulae expugnata est saeculis XIII/XV. Ordines mendicantes ab hoc tempore ubique, sed praesertim in Hispania, tantopere praevaluerunt antiquioribus, ut pro his vix amplius factae sint foundationes. Inde ne unam igitur domum Ordo in illis partibus obtinuit, neque a saeculo XVI in coloniis Hispaniae ultra mare. De foundationibus saec. XVI/XVII loquemur infra ubi de Congregatione Hispaniae. Ordini tradita sunt saec. XII aliqua monasteria vetusta, quae antea fuerant OSB, OSA vel collegiata. Duo per longum tempus manserunt prioratus: Groz atque Segovia. Sequentes foundationes erant abortivae: scilicet abbatiae de Tejo, de S. Juan de la Peña, de Toledo?, prioratus de Tortoles et de Fuente la Encina. Duae abbatiae potentes suppressae sunt saeculo XV: S. Miguel de Groz, et S. Leonardo de Alba. Altera in bello devastata, altera Ordini vi avulsa est. Nomen Ordinis Hispanis semper videtur fuisse durum ad proferendum, ideo mutabatur in „Orden de Premosten, -Permoste, -Premostre, -monstre, Pero-, Pedromostenses, -mostatenses; Mostratenses“. A saeculo XVII praevaluit designatio „Mostenses“. Propter distantiam, iam a saec. XII alternatim bini abbates tantum ex hac circaria tenebantur adire quotannis Capitulum Generale. Anno 1514, abbatibus Hispaniae permissum est omnino abesse a Capitulo, et per 12 annos omni triennio habere Capitula Provincialia, dummodo solverent tallia Ordini²⁾. Monasteria ante annos 1160/70 fundata omnia videntur fuisse duplicia, teste necrologio Vitensi. Anno 1164, in translatione communitatis a Sacro Monte in Vitem, Dominicus abbas moniales suas eiecit et absque victu dereliquit. Supponimus, simile quid

²⁾ *Anal. Praem.* XIV 160

actum esse et aliis in locis. Moniales de Retuerta, de Aguilar³⁾, de Caritate, de Ibeas, de Avila, de Arenillas, de Villamediana, de Segovia, de Alba de Tormes adhuc saec. XII videntur fuisse eiectae aut suppressae ab abbatibus, nihil scimus de earum sorte. Sorores autem de Villamayor, de Bujedo, de Medina del Campo, et de San Pelayo de Cerrato, aut invenerunt abbates benigniores, aut benefactores ut Vitenses; translatae enim sunt in alium locum, ubi saec. XIV videntur interiisse praeter Sta. Maria de los Huertos, quod an. 1418 transiit ad alium ordinem. Eodem tempore interierunt Bracacorta et Freznillo. Sola S. Miguel de Groz videtur mansisse monasterium duplex usque ad annum 1305, quando translatae sunt ultimae 5 moniales. Generaliter potest dici, Circariam Hispaniae monialibus fuisse infensam. Sta. Sophia de Toro, asceterium solum superstes, durante saec. XIV se ab ordine alienavit et ita salvatum est. Quae domus, sicut proles ab ea creata saec. XVI, scilicet Villoria, sunt unica residua Ordinis hodie in Hispania. Abbatiae huius circariae adhuc saec. XVI non tantum viros tamquam donatos accipere solebant, sed etiam mulieres⁴⁾.

Ecclesiae, quibus in actu foundationis abbatiae interdum solebant ditari, in Hispania multoties „monasteria“ erant vocatae⁵⁾, et raro gaudebant jure parochiali. Aguilar saeculo XIII, possedit plus quam 40 ecclesias, aliae vero canonicae licet grandes, ut Vitis et Retuerta, vix unam. Praeter Aguilar, et Ibeas et Bujedo varias habebant ecclesias, de aliis autem abbatibus fere nihil est notum hac de re. Monasteria ecclesiis ditata, paucas tantum ex illis propriis canonicis solebant administrare. Circaria Hispaniae ministerium parochiale parum curabat, maior pars canoniarum vix umquam videtur exposuisse fratres. Saec. XVI iam omnes abbatiae videntur habuisse jus pontificalium, immo haud paucae gavisae sunt jure quasi-episcopali in suis territoriis⁶⁾. Anno 1347, Clemens VI Circariae Hispaniae iam concedit plenam exemptionem ab episcopis. Magnitudinem monasteriorum possumus concludere ex taxis, ad quas solvendas tenebantur singula secundum decretum Capituli Provincialis anni 1525 (34 maravedis = 1 Real = 25 centimos de oro): Retuerta 800 maravedis, Vid 4000, Aguilar 1500, Ibeas 1000, Cerrato 850, Villamediana 250, Monzon 1500, Villamayor 750, Bujedo 850, Medina 600, Arenillas 300, Caridad 2250, Segovia 800, Avila 400, Villoria 200. Prioratum unusquisque 200 (Almazan, Toro S. Tomas,

³⁾ In Necrologio Vitensi invenimus „conversam“ quandam in Aguilar saec. XV vel XVI. Cum sit hic casus satis solitarius, agitur forsitan de donata.

⁴⁾ AHN Bujedo (an. 1556)

⁵⁾ Vide supra p. 204 (Arros). Similiter, saec. XII/XIII, sacerdotes omnis generis vocari solebant „abbates“, inde magna confusio.

⁶⁾ Quod ius in Hispania facile concedebatur, neque implicat ex toto statum „abbatiarum nullius“ ad mentem moderni C. J. C.

Tobar, Villapedro) Freznillo 300, Brazacorta 550, Medianedo 150. Anno 1657 contribuerunt quotannis: Medina 4 ducatos, Caridad 16, Avila 4, Segovia 6, Vid 16, Urdax 30, Buggedo 10, Ibeas 4, Valladolid 5, Villamayor 3, Aguilar 12, Cerrato 2, Madrid S. Norberto 10, S. Joaquin 4.

De activitate intellectuali et de studiis pauca scimus. Scriptores ante saeculum XVI noscuntur nulli, noti tamen sunt duo architecti, constructores ecclesiarum de Aguilar et de Sta. Cruz. Sancti et Beati extabant nonnulli, licet nullius ex eis cultus erat admissus. In recuperatione territorii a Saracenis occupati, et in Inquisitione, etiam Praemonstratenses Hispani habuerunt suam partem. Disciplina autem regularis in hac circaria citius aliis coepit dilabi. Iam anno 1202, canonici in Aguilar disponunt de propriis bonis⁷⁾, tamen videtur hoc saeculum adhuc fuisse tempus relative bonum, fit enim an. 1243 fundatio in Villoria. Sed circa annum 1300, et quidem satis abrupte, res vertunt in peius. Abbates a religiosis vi expelluntur, auxiliante brachio saeculari⁸⁾, religiosi se vocant „capitulares“. Anno 1282, pacta fuerat confraternitas inter Ordines Cisterciensem, Praemonstratensem et Sti. Benedicti contra commendam et nobiles invasores bonorum cleri⁹⁾, quae perniciem per integrum saeculum potuit detinere. A saeculo, tamen XV, commenda evasit communis, a Curia Romana sola introducta, mediantibus eius nuntiis. Principes in Hispania in has res vix se immiscebant. Quod diximus supra de commenda apud Galliam et Italiam¹⁰⁾, eo magis valet de Hispania. Saec. XIV/XV multi clerici, ab Ordine alieni, adipiscebantur abbatias in commendam ea sub conditione, „ut emitterent professionem“; ideo difficile est dictu, quinam habendi sint ut regulares. Abbates isti, regulares facti per commendam, generatim non erant meliores meris commendatariis, et resignare solebant in manus cuiusdam nepotis aut amici. Abbates autem regulares „ab ovo“ in diem hos abusos imitabantur. Impune et absque scrupulo bona substantialia monasterii vendiderunt in proprium emolumentum, curias et beneficia dederunt propinquis et amicis „emphyteutice“, id est in perpetuum et irrevocabiliter. Ali-

7) MENENDEZ PIDAL nr. 2

8) Ita in Aguilar an. 1323 (AHN Perg. Aguilar 1675,11), et alibi *Lettr. Jean XXII* 30123.

9) FEROTIN 273, Ant. Esp. II 174. Textum completum, cum nominibus abbatum, invenitur apud *Coleccion de escritores y privilegios de las Iglesias de España*, VIII 107.

10) Vide supra I 331, 375; II 96, 126, 245, 445/46; III 53, 156.

qua monasteria circariae hisce scandalis adeo sunt dilapsa et depauperata, ut saeculo XVI debuerint supprimi.

Unicum remedium ad resarcienda scandala haec, erat tunc temporis introductio abbatum triennialium¹¹⁾, a celebri Congregatione Vallisole-tana Ord. Sti. Benedicti iam saeculo XV peracta, ad instar ordinum mendicantium, qui etiam quoad cetera habebantur ut forma reformationis, ordinibus antiquioribus imponenda. Mendicantium ordo ferventissimus, et clarissimus in Hispania tunc erant Hieronymitae, cui egregie favebant principes et episcopi. Joannes de Rosales, abbas Retortae, iam an. 1525 operam dedit ad obtinendam triennialitatem — innovationem salutarem, licet traditioni Ordinis alienam. Sed in vanum. Retorta, quae semper habuit abbates „plus minusve“ regulares, ab anno 1547 demum habuit triennales. Cardinalis Iñigo Lopez de Mendoza, commendatarius Vitensis optimus, vere benefactor Ordinis, obtinuit anno 1532 triennialitatem pro abbazia sua, quam voluit esse caput Congregationis cuiusdam reformatae, exemptae a Praemonstrato et a Retorta, soli Sedi Apostolicae subiectae¹²⁾. Ideo abbates Vitenses ab anno 1535 erant triennales. Aguilar coacte tantum novae Congregationi se adiunxit¹³⁾, sed mox recidit in commendam. Machinationes variae ad irritum redegerunt veram reformationem et propagationem „Congregationis Vitensis“. Anno 1545, Paulus III revocat constitutionem, in favorem illius a Clemente VII datam.

Ita se habuerunt res, cum Philippus II rex post medium saeculum XVI, magno cum zelo reformationem ordinum antiquorum sui regni adiit. Nul-lum monasterium existere aestimans in nostra circaria, quod revera esset fervens ac regulam observans, voluit reformationem illius committere per-dilecto suo ordini Sti. Hieronymi, eo quidem sub praetextu, quod ille ean-dem regulam Sti. Augustini profiteretur¹⁴⁾. Mense octobris an. 1567, rex

¹¹⁾ Fratres Hispani persuasum habuerunt, Curiam Romanam et post decreta Concilii Tridentini esse prosecuturam, abbatias eorum dare in commendam sicut fecerat semper, non obstantibus quibuslibet bullis, privilegiis, et promissionibus sollemnibus. Atqui Curia acre potuit abbatias in commendam dare „ad triennium“, et revera numquam fecit. Inde etiam diffidentia Hispanorum erga Gallos et erga Praemonstratum, hanc innovationem introducere recusantes, et ideo damno commendae in perpetuum obnoxios.

¹²⁾ AHN Perg. La Vid, Carp. 387, 9 et 10

¹³⁾ Ibid. 387, 15. De fraude abbatis Miño vide infra apud Aguilar. In Charitate introductio triennialitatis successit (an. 1552), non vero in Ibeas et Avila, quidquid dicat HUGO.

¹⁴⁾ Vide totam materiam de hac re in Arch. de Simancas PR 23, SENR 906/07, 910 et in Arch. Vat. (cf. SERRANO *CDiplSS*, indices)

obtenuit breve a Pio PP. V, statuens, ut „fratres Praemonstratenses ad observantiam fratrum Sti. Hieronymi cum effectu educantur“. Atqui Matriti nescierunt, quomodo hoc mandatum esset interpretandum. Missi sunt statim bini fratres Hieronymitae in unamquamque abbatiam circariae, tamquam reformatores. Hieronymitae, ex concupiscentia incorporandi bona et monasteria circariae ordini suo ex integro, sinistre calumniantes exaggeraverunt apud regem et apud Curiam Romanam gravamina contra Praemonstratenses¹⁵⁾, declarantes, illos esse tam funditus corruptos, ut reformatio peragi non posset nisi per suppressionem. Ideo rex mense februarii an. 1568 Nuntio, posteaque ipsi Summo Pontifici patefecit, suppressionem Ordinis Praemonstratensis in suo regno, et integrationem domuum illius in Ordinem Sti. Hieronymi esse suam voluntatem. Ad Praemonstratenses scripsit, paterna cum unctione, epistolam benignam, eos commonens ut reformationi se submitterent; Hieronymitis autem commendavit, ut Praemonstratensibus tenorem sui mandati, scilicet completam illorum suppressionem, celarent, ne nimis offenderentur, neque machinationibus vel oppositione obstacula possent ponere¹⁶⁾. Officialibus suis, qui Praemonstratensibus fere ubique faverunt, Hieronymitisque omni modo se opposuerunt, severe imposuit, ut mandatis regiis obedirent. Interea „reformatores“ Hie-

¹⁵⁾ Dixerunt. Praemonstratenses non habere nisi sex vel septem monasteria a paucis religiosis habitata, quod veritati non concordabat. Prior Generalis Hieronymitarum in epistola ad regem enumerat ea, quae crimini dabat illis (Arch. Simancas PR 23, f. 33): „unusquisque abbas habet famulos, et quatuor equos, aliqui usque ad octo. Post resignationem habent pensiones. Religiosi habent peculium, et dispensatione possunt obtinere usum lintheaminum lineorum, byretorum, calceamentorum, chirotecarum, crepidarum (= Pantoffeln, quae omnes visitatores saec. XIV/XVI replebant horrore), tunicarum pellicearum, et insuper exeunt ad venationem. Quinquies per annum minuuntur omnes, recreationes multiplicando postea“. In Retuerta, reformatores Hieronymitae nil aliud potuerunt vituperare, nisi quod aliqui religiosi venabantur cuniculos, quod a Nativitate usque ad Epiphaniam in recreatione vespertina indulgebant ludo cartarum, et quod vetula quaedam lavabat habitus illorum in horto conventuali.

¹⁶⁾ Arch. Simancas 23, 46. — Revera res mansit omnino secreta. Diego de Vergara enarrat, quo modo insolito abbatibus Ordinis innotuit: „... cum tribus coabbatibus in itinere eram constitutus, in regione invia et inhabitata, cum occurrit nobis vir plane ignotus, veste humili indutus, et sub silentio mihi tradidit epistolam. Quam dein cognovi esse copiam Brevis Apostolici. Statim notum feci periculum reliquis abbatibus, et misimus abbatem Sti. Saturnini Romam...“ (MS Vergara Vallad. 166 b)

ronymitae in monasteriis regnaverunt in virga ferrea¹⁷⁾, deponentes et incarcerantes superiores, et excommunicando communitates integras. Tam inhumane se gesserunt, ut Retortae et in Caritate aliqui religiosi in carcere occubuerint. Atqui Praemonstratenses, vehementer offensi, obedientiam illis reformatibus negaverunt, et suppressioni omni modo se opposuerunt. Jure merito declaraverunt, Ordinem tam antiquum, et quondam tam gloriosum, nequaquam esse tam corruptum, ut mereretur sortem tam turpem¹⁸⁾. Reformationi libenter se fore submissuros, sed tantum in proprio habitu, et secundum propriam traditionem. Perpauci religiosi, induentes habitum Hieronymitarum, se subiecerunt.

In angustia sua, Gonzalo de Salas, abbatem Sti. Saturnini. miserunt Romam, quia ille ibi potentes habebat amicos. Revera tres cardinales, inter quos Card. de Ferrara, commendatarius archicoenobii, varii officiales Curiae et episcopus de Palencia intervenerunt apud Summum Pontificem in favorem Praemonstratensium. Die 18a martii an. 1568 fatale breve apostolicum, de quo supra, revocatum est, novumque ei substitutum, statuens Praemonstratenses in suo statu esse conservandos, et secundum propriam traditionem esse reformatandos. Inde jubilus in circaria. Mense tandem julii eiusdem anni, Hieronymitae reformatores secesserunt ad sua, et Patres circariae convocaverunt Capitulum Provinciale Retortam, ad disserendum de remediis ad reformationem. Decreta est fundatio Collegii studiorum in Salamanca, et gymnasii in San Pelayo de Cerrato, inculcata est stricta observatio Statutorum an. 1505. Introductio triennialitatis petitur quidem sed nondum peragitur, quia Capitulum iussu regis interrumpitur; aliis innovationibus ad mentem Hieronymitarum tamen se opposuerunt. Atvero Nuntius Castagna, et ipse Philippus rex perrexerunt urgere in reformationem radicalem, omni traditioni alienam: voluerunt facere ex Praemonstratensibus Hieronymitas albis indutos. Anno demum 1570, Summus Pontifex emisit breve novum, quod dabat dicto Nuntio, ad quadriennium, omnem potestatem in causa reformationis. Iam praevisa erant puncta sequentia: abbates triennales, separatio a Praemonstrato, introductio ritus et breviarii romani, suppressio canoniarum pauperum, submis-

¹⁷⁾ Tales reformatores etiam missi sunt in duas canonias ad Circariam Gasconiae spectantes, scil. Urdax et Bellpuig, et ad duo asceteria Toro et Villoria.

¹⁸⁾ Humiliatio pro Ordine Praemonstratensi erat eo profundior, quod suppressendus esse censebatur a rege una cum duobus ordinibus parvis et vilibus, recentis satis foundationis: videlicet cum „Eremitis Sti. Hieronymi“ vulgo „Isidros“, qui habuerant septem coenobia minuscula, et cum „Fratribus Terti Ordinis Regularis Sti. Francisci“, qui erant dissoluti omnino.

sio parthenonum jurisdictioni episcoporum. Attamen Nuntius parum potuit perficere. Abbates, et praesertim procurator eorum Romae, fr. Juan Martinez, qui electionem regularem obtinuit pro archicoenobio Praemonstratensi¹⁹⁾, noluerunt reformationem nisi in sensu traditionis, et ita res dilatae sunt.

Defuncto autem Papa, sub successore eius res mutatae sunt. Commissa est causa novo Nuntio Nicolao Ormaneto, episcopo Patavino, qui summo cum zelo, nullam tolerans resistantiam, opus adiit. Die 29a septembris an. 1573 convocatum est Capitulum Provinciale in abbazia Hortorum Segoviae, abhinc omni triennio repetendum, et hac vice ipso Nuntio praesidente. Quod Capitulum decisivum aliquatenus erat mors antiquae Circariae Hispaniae, simulque fundamentum posuit reformationis efficacis quidem, sed conducentis ad separationem plenam a Capite Ordinis. Erat omnino novum quid. Ideo, quamquam separatio paulo post ad breve tempus fuerit revocata, incipimus novum caput:

Congregatio Hispanica Ord. Praem.

In dicto Capitulo. Nuntius omnes abbatias declaravit vacantes, et definidores nominaverunt abbates „ad triennium“. Tunc apparuit circariam nequaquam fuisse tantopere corruptam quam proclamaverant Patres Hieronymitae: inventi sunt enim haud pauci abbates strenui, zelo religionis ferventes, qui iterum iterumque eligi potuerunt in officia magnae responsabilitatis, usque ad mortem suam²⁰⁾, paulatim reformationem monasteriis imponendo sanam et constantem. Cui Capitulo abfuerunt tantum duo abbates: scilicet Sti. Christophori de Ibeas, qui Romae commorans, agendo contra reformationem, propterea a Capitulo depositus est; et Bellipodiensis, qui sub praetextu, se ad aliam pertinere circariam, ab

¹⁹⁾ VALVEKENS scribit *Anal. Praem.* VIII 11: „Juan Martinez, qui joua, paraît-il, un rôle dans la nomination de Jean Despruets comme Général de Prémontré“. Atqui ubera documentatio tradita in MS Vergara Vallad. f. 119/24 abunde probat, illi soli deberi hoc meritum. Summopere enim et solus laborabat ad superandas machinationes personarum potentium, commendae archicoenobii avidarum.

²⁰⁾ Emicuerunt inter illos Juan del Puerto, primus provincialis an. 1573, Geronimo de Calderon, collaborator abbatis Despruets, Diego de Vergara chronista et reformatore, Diego de Mendieta et Francisco Garrido in odore sanctitatis defuncti, Juan Martinez iam supra laudatus, et varii alii, quorum invenies nomina in elenchis abbatum infra.

omni reformatione abhorruit²¹⁾. Capitulum suppressit parthenones Freznillo et Brazacorta, iam diu de facto extinctos, et abbatias Villamediana et Arenillas de San Pelayo adeo depauperatas, ut duodecim religiosos non iam potuerint alere. Primae tres domus unitae sunt novo Collegio Salamanticensi in dotationem, Arenillas incorporatur Retortae²²⁾. Quae omnes, sicuti iam dudum parochiae administratae, abhinc vocabantur „prioratus“, et ab uno solo canonico serviebantur. Ritui et breviario Ordinis statim Romanum substituitur, habitus niger praefertur albo. Praecipuum opus Capituli erat redactio novorum Statutorum, ab ipso Nuntio Ormaneto peracta, assistentibus nonnullis religiosis Ordinis, et probabiliter etiam Hieronymitis²³⁾. Primo triennio peracto, et secundo capitulo anni 1576 praesedit Ormaneto, qui practice erat „superior generalis“. Joannes Despruets, Abbas Generalis Ordinis ab anno 1572, zelo reformationis secundum traditionem ardens, sollicitus de schismate Hispanorum, post mortem Nuntii an. 1577 nihil omisit, ut eos ad unionem Ordinis et ad suam obedientiam reduceret. An 1578, Romae obtinuit bullam, qua munitus est facultate extraordinaria: visitandi scilicet et reformandi omnes domus Ordinis, non obstantibus privilegiis vel exemptionibus quibuscumque. Praemonstratenses Hispani, indignati de praecipitatione ac de elatione Nuntii Ormaneto, nunc parati erant ad tollendum schisma. In Capitulo an. 1581 Retortam convocato, de hac re conferebatur. Secretarium Capituli miserunt Praemonstratum, nuntiantem Abbati Generali, libenter se esse submissuros, sub sequentibus tamen conditionibus: 1. abbates et abbatissae manebant triennales, sed eligantur a conventu, 2. eligatur Provincialis, qui non sit abbas, et qui salva auctoritate Abbatis Generalis, gerat res circariae; 3. novitiatus sit communis, et 4. moniales a Nuntio Ordinariis submissae, denuo aggregentur circariae. Quibus conditionibus Despruets annuens invite, alias statuit Hispanis: 1. ut resumant statuta, ritum, breviarium et habitum Ordinis, 2. ut omni triennio mitterent delegationem Praemonstratum ad Capitulum Generale, 3. ut solverent tallias. Non celavit denique, se Romae esse moliturum omnia, ut particularitates illae supprimantur. Observantiam statutorum Nuntii Ormaneto sub poena excommunicationis interdixit. Anno 1582, Gregorius XIII PP. emisit breve confirmans omnes propositiones abbatis Despruets, sed etiam triennialitatem abbatum, „donec S. Sedi alia solutio vi-

²¹⁾ De qua canonica v. supra pp. 162/68. Antonius Gesé abbas non tantum Hieronymitas, sed etiam reformatores ex proprio Ordine vi expulsi advocato brachio saeculari. De litigiis istis, interdum scandalosis, v. Arch. Simancas PR 23, 44; et MS Vergara Vallad. ff. 92/94, 141/64.

²²⁾ Quae omnia tantum an. 1576 in praxim sunt deducta.

²³⁾ De editionibus impressis horum statutorum v. infra inter Fontes.

deatur esse opportunior“. Ordo noster cum in Italia non iam exstisset, procuratores, quos Congregatio Hispanica ab initio misit ad Curiam, maxime profuerunt non tantum illi, sed universo Ordini. Praemonstratum enim ab anno 1630 tantum habuit Procuratores in Urbe. Villaluenga, procurator Hispanus, anno 1582, de mandato abbatis Despruets, a Summo Pontifice obtinuit canonizationem Sti. Norberti.

Hispani cum vidissent, abbatem Praemonstratensem innovationibus, quas ipsi censebant indispensabiles ad veram reformationem, permanere infensum, et eum invehi praesertim contra triennialitatem abbatum, unicum remedium ad avertendam perniciem commendae, denuo aures suas praebuerunt regi et illis, qui pergebant approbare reformationem radicalem ad mentem Hieronymitarum. Refruxerunt relationes inter Retortam et Praemonstratum, ad Capitulum Generale anni 1584 nullus venit Hispanus. Despruets propterea declaravit Hispanos contumaces, et perrexit negare confirmationem provincialibus ab illis electis, quibus suffecit alios²⁴). Abbates quidem an. 1585 se submiserunt, pro hac vice tantum. Notandum est, hisce annis 1582—94 provincialem non fuisse abbatem, et resedissee in qualibet abbatia. Anno 1592, fautores schismatis denuo impetraverunt a rege, ut instantius insisteret apud Curiam Romanam. An. 1593, Clemens VIII designat abbatias Sti. Saturnini et S. Mariae Hortorum tamquam sedes „rigoris primaevi“, quod vero non in praxim deducitur. Anno sequenti, rex impetrat, ut in Capitulo Provinciali, praeside quodam legato eius, de consensu Summi Pontificis, omnes abbatiae iterum declarentur vacantes, et ut Constitutio Nuntii Ormaneto anni 1573 restituatur. Provisio abbatiarum pro hac vice committitur Nuntio, reunitur munus provincialis abbatiae de Retuerta, et statuitur, abbates abhinc esse eligendos per Capitulum Provinciale. Annis autem 1600/01, schisma definitive consummatur et perennatur, movente praesertim abbate Francisco Garrido²⁵). Hispani petunt et obtinent a Summo Pontifice elevationem sui provincialis ad potestatem „Reformatoris Generalis“, ad instar Cisterciensium et Benedictinorum, in eodem regno existentium. Congregatio Hispaniae — sic enim fuit titulus circariae inde a schismate — tunc intravit in communicationem privilegiorum cum Cisterciensibus. Abbas Generalis Gosset an. 1616 in vanum Hispanos invitat ad suum Capitulum. An. 1633, facultatibus fretus extraordinariis, abbas Par-

²⁴) LEPAIGE 971. Iam an. 1579, Despruets noluit confirmare provincialem a Hispanis electum nisi tamquam Vicarium Generalem Circariae tantum. Cum obedientiam non invenisset, an. 1582 illi substituit Joannem de Echaide abbatem Urdacensem (AHN Perg. Retuerta 2269).

²⁵) Professus Retortae, pluries abbas, an. 1605 obiit in S. Pelayo de Cerrato.

censis visitat Congregationem, imponit gestionem habitus candidi, sed inhibente Nuntio, omnia denuo fiunt ad irritum an. 1639.

Numquam obmutuit discussio inter Hispanos de indole Ordinis. Duce Philippo Bernal, procuratore Romae, magna pars defendit thesim, Praemonstratenses esse monachos, qui illo insistente, annis 1601—55 a Curia Romana ita erant appellati. Congregatio introduxit habitum nigrum, quia iste habebatur ut „monachalis“. Infensi erant ex hoc curae animarum extra claustra²⁶⁾.

Sed erant etiam qui favebant thesi „canonicali“. Conamina nova abbatis Praemonstratensis ab anno 1680²⁸⁾, Congregationem reducere ad unionem, fere habuerunt successum: Capitulum Hispanorum an. 1687 enim statuit: „eligatur unus abbas qui eat ad Capitulum Generale quod in Gallia celebratur, si illic tutus patebit accessus, saltem semel in triennio, nomine totius provinciae, eiusque expensis, et cum mandato Capituli Provincialis²⁹⁾. Anno 1698, breve quoddam apostolicum Congregationi imposuit reassumptionem habitus et breviarum Ordinis. Tamen abbates hispani, speciale Capitulum convocantes an. 1703, summopere machinati sunt Romae, et post multa litigia revocationem brevis apostolici obtinuerunt. An. 1699 Abbas Generalis per legatum gallicum iteratum fecerat tentamen, sed frustra³⁰⁾, et anno 1715 Philippus V rex definitive privilegia Congregationis, et libertatem illius ab omni auctoritate extranea confirmavit.

De adhaesione Bellipodiensis canonicae, Congregatio et rex omni modo luctati sunt, sed diu in vanum. In fine saeculi XVII recalcitrante se adiunxit³¹⁾, sed nullos voluit agnoscere abbates a Capitulo Congregationis

²⁶⁾ Cum an. 1612, parochus Sti. Martini Matritensis vehementer se opposuit fundationi abbatis Sti. Norberti, placatus est hisce verbis: „ . . . porque la religion (scil. O. Praem.) en España es monacal, y de las mas antiguas de la yglesia catolica, y no se impide a la dicha parroquia en cosa alguna . . . “ (AHN Pap. Madrid S. Joaquin 4154). Eodem anno capitulum Generale prohibet religiosis B. M. V. de Hortis: „para ser observantes, de no salir de la casa para decir misas fuera.“ (Vide etiam hic infra p. 228.)

²⁸⁾ AEE I 251.

²⁹⁾ AHN Pap. Retuerta 16564 nr. 67. Quod si numquam in praxim potuit deduci, haud erat culpa Hispanorum, cessaverunt enim Capitula in Praemonstrato ab an. 1686 per longum tempus.

³⁰⁾ Arch. Simancas SE K 1662, D 21

³¹⁾ Annis 1655/64 considerata est extinctio eius (AEE I 251, 265), anno 1666 denuo se subiecit Praemonstrato, sed absque fructu. Anno demum 1685 ob admonitionem „Reformatoris Generalis“ Congregationi se adiunxit (MS Vid I bis 139/41).

nominatos, quam dereliquit definitive saeculo sequenti. Urdax vero Congregationi fideliter adhaesit. Ineunte saeculo XVII, variae communitates conatae sunt se transferre intra moenia urbium, quod factum est in Monzón, et in Sta. Maria de los Huertos. Fundatae sunt tunc tres abbatiae novae, scilicet Sti. Norberti et Sti. Joachim Matritenses, et Collegium Salmanticense iam existens ad dignitatem abbatialem est evectum.

Anno 1751, habitus albus iterum est introductus. Ceteroquin ab anno 1715 nulla facta sunt conamina ex parte Praemonstrati, ad reducendos Hispanos rebelles. Saec. XVII, Congregatio Hispanica erat observantia et studiis florens, ita ut gavisa sit optima ubique fama. Effloruit spiritus literarius, modicus quidem, si eum aliis Ordinibus comparamus³²). Fundantur scholae, curriculum studiorum pro fratribus organizatur longe melius quam in aliis circariis Ordinibus. Congregationi Hispanicae praesertim studia circa mysterium Immaculae Conceptionis B. M. V., et propagatio cultus illius erant cordi³³). Alii fratres erant membra, immo praesides Inquisitionis, commissionum theologicarum Nuntiaturae Apostolicae, vel Aulae Regiae, aut archidioeceseos Toletanae, alii facti sunt episcopi in America, ubi etiam inveniuntur simplices religiosi tamquam missionarii³⁴). Separatione non obstante, Hispani plus aliis zelati sunt pro gloria Ordinis. Citius caeteris obtinuerunt cultum liturgicum sanctorum illius, quorum statuariae iam saec. XVI ornant ecclesiam Vitensem, et quorum festa iam celebrantur an. 1620, integro igitur saeculo ante reliquam partem Ordinis. Procuratores eorum obtinent Romae an. 1620 extensionem festi Sti. Norberti ad Ecclesiam universam, et an. 1666 conantur adipisci elevationem eius ad ritum duplicem. Cum circariis vitalibus Germaniae et Brabantiae amicales nectuntur relationes, et Servatius de Lairuelz, reformator Lotharingus, laudes exaltat zeli Hispanorum³⁵).

Anno 1803, rex Hispaniae animadvertens omnia fere gubernia Europae suppressere monasteria, religiosi sui regni confirmavit, se numquam esse facturum hoc sacrilegium, simul vero eos admonens, ut disciplinam ubique fere relaxatam reformarent, et inprimis vitae aliquatenus otiosae

³²) BHN, quae est Lexicon scriptorum omnium Ordinum in Hispania, an. 1788 septem tantum enumerat Praemonstratenses. Putamus, abbatem de NORIEGA, ex quo hauserunt HUGO, LIENHARDT et GOOVAERTS, laudem Congregationis exaltasse supra modum in hac re. Respicendum est tamen. Praemonstratenses numerice fuisse unum ex minoribus inter Ordines: an. 1623: 350, 1774: 356 religiosos enim habuit.

³³) Cf. HUBER pp. 370/74, nitide referentem de vita spirituali Congregationis.

³⁴) An. 1606 obiit Juan Dominguez, professus Charitatis, tamquam parochus in Villa de los Santos prope Panama (AHN Pap. Caridad 5767)

³⁵) In praefatione sui „*Catechismi Novitiorum*“, Mussiponti 1623.

substituerent activiorem, populumque scholis instruerent, etcetera. Tunc et Praemonstratenses visitationem generalem instituerunt. Anno 1809, rex intrusus Joseph Bonaparte omnia monasteria virorum dissolvit. Abbatiae nostrae in civitatibus sitae, praeter Vallisoletanam, tunc destructae sunt vel ruinae. Gallis expulsis, Ferdinandus VII rex omnia restituit ordinibus, an. 1814. Anno 1820, factio Liberalium regi imposuit Constitutionem, quae statim denuo suppressit coenobia virorum. Sed bona non sunt vendita, et ecclesiae conservatae sunt. An. 1823, rex Constitutionem odiosam iterum suppressit, et secunda vice omnia monasteria restauravit. Tamen ambabus restaurationibus, haud pauca bona, libri, archivalia, thesauri furati non fuerunt restituta. Congregatio postea laboriose partim restauravit aedificia deleta per Gallos, sed decrescentibus vocationibus. nonnulla coenobia nonnisi a 2-3 religiosis erant occupata. Quae aerumnae partim habuerunt influxum purgantem: testibus Actibus Capitulorum Generalium, et Visitationum, spiritus Congregationis, ultimo tempore erat bonus. Rege mortuo an. 1831, Liberales mox praevaluerunt definitive, et mense octobri anni 1835, minister Mendizabal tertia vice suppressit monasteria virorum³⁶⁾.

Quae saecularizatio in Hispania peracta est modo vere inhumano, et omni prudentia carente. Aedes desolatas, praesertim ruri, nemo voluit emere, et ideo manserunt proprietates gubernii, et declaratae sunt lapidinae publicae. Altaria et res pretiosae, stalla et alia mobilia generatim pessumdata aut deleta sunt, et nonnisi raro in alias ecclesias translata. Aedes interdum speciosae, quae circa annum 1870, vel immo 1900 adhuc fuerant in bono statu, nunc ruinae sunt lamentabiles. Multa monasteria solo sunt aequata. Hodiedum, praeter parthenones florentes de Toro et de Villoria, quorum aedes tamen sunt exigui valoris, ex integro conservatae sunt perpulchra et praeclara abbatia Vitensis, vera gemma artis saec. XVI; archicoenobium Retortense cum ecclesia romanica, capitulo, claustro et refectorio in stylo transitionis; et abbatia exigua de Arenillas, cuius ecclesia romanica praeclaram habet portam. Ecclesiae et aedes mediaevales abbatiarum de Aguilar, de Alba et de S. Pelayo de Cerrato extant ruinosae, inter quas praesertim Aguilar est maximi momenti. Praeterea supersunt ecclesiae romanicae in Bujedo, Brazacorta, et Ermida do Paiva. Ecclesiae de Freznillo, de Sordillos et de Tejo saltem partim sunt mediaevales, Sta. Cruz de Monzon est pulchrum exemplum styli transitionis. Ecclesiae medii aevi huius circariae generatim sunt exiguae.

³⁶⁾ Monialium conservationem in Hispania esse necessitatem socialem, intellexerunt immo Liberales. Omnis enim virgo quae non nubet, usque fere ad nostra tempora, ibi solet assumere velum.

Abbatia pulchra saec. XVIII extat integra, sed satis collapsa, in Ciudad Rodrigo. Salmanticae vero superest solum monasterium eiusdem epochae. Pauca residua tantum inveniuntur in Segovia, Avila, Madrid S. Norberto et Villamayor. Aula „stationis“ ante refectorium, quae est aliquid proprium Ordini, in Hispania vocabatur „desiderio“.³⁷⁾

Religiosi post suppressionem dispersi, diu speraverunt mox omnia tertia vice restauraturum iri. Sed postquam gubernium an. 1842 vendiderat omnia bona — etiam monialium — amiserunt spem, et nulla facta sunt tentamina ad restaurandum Ordinem, quod tamen post annum 1875 fuisset possibile. Ultimus religiosus Congregationis erat P. José Llamas Matenx, canonicus Vitensis, qui occubuit an. 1901³⁸⁾.

Constitutiones et consuetudines Congregationis Hispanicae

Ut iam diximus, Constitutiones Congregationis Hispaniae an. 1573/80 in codicem redactae, annis demum 1687, 1723 et postremo 1763 revisae sunt.³⁹⁾ Quae constitutio, pro Ordine nostro adeo est singularis, et propter magnum suum vigorem tanti momenti pro historia illius, ut eam succincte exponere velimus, eo vel magis, quod eatenus nemo hoc fecerit.⁴⁰⁾

Congregationis gubernium erat rigide centralizatum, ad modum ordinum mendicantium. Summa potestas erat penes Capitulum Generale, omni triennio Retortae, Dominica quarta post Pascha vel circa celebratum.⁴¹⁾ Capitula vel coadunationes intra triennium celebratae vocabantur Capitula privata, si superiores maiores tantum intererant („Junta del Reformador General“), vel Capitula Intermedia sive privata sollemnia, quae eodem modo celebrabantur ac generalia. Tale intermedium praecessit anno ante omne Capitulum Generale. In quo Abbas Generalis rationem reddere solebat de statu Congregationis, et statuebantur Sermones et actus theologici in ipso Capitulo Generali habendi. In omni Capitulo Generali mutabantur officia et munera. Triennia erant fixa,

³⁷⁾ Propter verba Christi: „Desiderio desideravi manducare vobiscum“ (Luc. 22, 15)

³⁸⁾ Necrol. Toro 26. VII. - Iam quinquennio post, primus Hispanus post extinctionem Congregationis vestitus est Averbodii, quae abbatia habet hodie duos Hispanos, unicos in Ordine.

³⁹⁾ AHN Aguilar Libr. 9466/67.

⁴⁰⁾ Auctores Ordinis nonnisi per transennam de hac quaestione tractant: GRASSL 70/72, PETIT 102/03

⁴¹⁾ Ab anno 1687 etiam in alio conventu potuit celebrari, quod vero raro accidit. Solebat fieri intra menses Aprilis et Iunii.

ergo an. 1573, 1576, 1579 et ita porro usque ad an. 1807, quando ordo eorum perturbatus est per suppressiones an. 1809 et 1820. Ultimum triennium coepit an. 1833. Si officialis quidam interim obierat, alius triennium pro eo debebat complere. Officia iam exponemus secundum ordinem praecedentiae:

Abbas Generalis etiam vocabatur „Pater Provincialis“ (— 1594), „Reformator Generalis“ (ab an. 1600) vel „Pater Religionis“. Praeter annos 1642—48 erat idem ac abbas de Retuerta. A Capitulo Generali electus, potestas eius erat nihilominus restricta: praefiniebat tempus et locum Capitulorum, poterat punire definidores delinquentes, visitare abbatias, alternatim cum Visitoribus Generalibus, et nominare praedicatores maiores et lectores theologiae moralis in singulis domibus. Abbas Generalis haud poterat esse filius⁴²⁾ ipsius domus, ad quam pertinuerat praecessor, reeligí non poterat nisi post duo triennia, nec fieri Vicarius Generalis, aut Definitor, ante triennium unum peractum. Abbates quondam Generales poterant eligere domicilium suum ad libitum, obtinebant titulum „Magistri Generalis“ et debebant interesse Capitulis ad vitam.

„Reverendissimum Definitorium“ consistebat in ipso Capitulo Generali octo membris: scilicet quatuor definitoribus triennii elapsi, et quatuor neoelectis. Definitorium erat summa auctoritas iuridica in Congregatione, cui erat etiam submissus Abbas Generalis. Nominabat abbates, Secretarium Ordinis et „iudices in causa expulsionis“⁴³⁾, illis immediate subditos. Post Capitulum Generale vero quatuor Definidores tantum fungebantur. Triennio elapso, ad quodcumque aliud munus erant eligibiles. Definitor aetate dignissimus tenebatur convocare reliquos, quod omni tempore poterat.

Vicarius Generalis (ante an. 1600: Vicarius Provincialis). Defuncto Abbate Generali, ipso facto triennium eius complebat. Usque ad an. 1621 debuit esse abbas, abhinc suffecit eum fuisse abbatem. Non poterat esse filius eiusdem domus ac Abbas Generalis praecedens. Post eum tantum veniunt in dignitate:

⁴²⁾ Loco „professi“ alicuius domus, Hispani vocabantur „filii“. Officiales quicumque de mandato Capituli saepe in alias domus solebant mitti, sed reliqui de jure manebant in domo professionis suae, nisi forte translationem in aliam postulaverint.

⁴³⁾ Tractabant de delictis gravibus, qui demissionem ex Ordine potuerunt iustificare.

A b b a t e s singularum domuum. Neque erant benedicti neque consecrati, sed durante triennio suo gaudebant jure pontificalium⁴⁴⁾. Debebant iam sexdecim esse annos in Ordine. Ex filiis uniuscuiusque conventus duo tantum abbates poterant eligi. In eadem domo reeligi poterat abbas, triennio uno elapso. Si aliquis, de dispensatione S. Sedis, functus erat duobus trienniis successive, debebat intercalare aliquot menses ut praeses, quod accidit raro. Abbas pro suo triennio reddebat rationem Capitulo Generali per libros computus⁴⁵⁾. Nec poterat vendere bona quaecumque, neque concedere capellanas vel patronatus absque licentia definitorii. Neque habitabat sumptuosam praelaturam, ut alibi solebat, sed simplicem „cellam abbatialem“ intra clausuram. Singulare munus habuit

A b b a s de „B e l p u c h e“. Quae abbatia, ad Circariam Gasconiae spectans, numquam se voluit adiungere Congregationi, non obstante mandato pluries expresso a rege, et admonitione iterata ex parte Congregationis. Annis 1687/1715 Bellipodium recalcitranter quidem erat aggregatum, sed neque tunc voluit accipere abbates a Capitulo Generali nominatos. Ad vindicandam ergo illam canoniam continuo rebellem, et praesertim ad demonstrandum jus nominationis abbatum, Congregatio ab an. 1630 omni triennio constituit abbatem - licet mere titularum - de Bellipodio, qui haberi poterat quodammodo pro „coadjutore generali“ eius. Habuit abbas iste jus pontificalium ab anno 1657. Resedit in qualibet domo ad libitum suum, et erat obedientiae praelati localis subditus.

P r a e s i d e s. Abbate quodam defuncto vel deposito, infra 6 menses eligendus erat praeses, seu „presidente“. Si tempus usque ad proximum Capitulum non erat nimis breve, mox nominari solebat abbas completurus triennium. Praesides, qui quoad omnia vices gerebant abbatum, debebant esse iam 12 annos in Ordine. In parthenonibus vocabantur „presidentas“.

Q u a t u o r M a g i s t r i G e n e r a l e s maximo habiti sunt in honore. Generatim erant viri de Congregatione optime meriti, saepe aetate propecti. Concedebant canonicis Ordinis jurisdictionem ad confessiones audiendas, et instituebant examina. Haud raro iterum iterumque in munere confirmati, titulum, saepe dignitate „Patris religionis“ auctum, retinuerunt ad vitam. Ab anno 1687, Magistri Generalis debuerunt esse ex canoniis diversis. Praeterea, etiam aliis religiosis bene meritis concedebatur titulus Magistri ad vitam, praesertim lectoribus.

⁴⁴⁾ Anno 1604, episcopus Abulensis hoc ius vocavit in controversiam contra abbatiam Sti. Spiritus. Ortus est processus, in quo praevaluit Ordo, et Nuntius Apostolicus ius confirmavit abbatibus universae Congregationis.

⁴⁵⁾ Tales „Libros de Arco“ et „de Troxo“ permulti supersunt in AHN, de omni fere canoniam, probantes abbates generatim optime administrasse res oeconomicas.

Lectores etiam maximo honori habebantur. Lectores Theologiae in Collegio et in Universitate Salmanticensi, titulo „Magistri“ aucti, erant ex gravissimis personis in Congregatione. Sed etiam in omnibus aliis abbatibus, institutum erat studium, et erant Lectores graduati. Si aliquis Lector dederat 12 cursus annuos Theologiae vel „Artium“, quae complectebantur et philosophiam, erat „jubilarius“ ad vitam. Lectores, qui stricte adigebantur doctrina Sti. Thomae, solebant denuo confirmari in munere suo a Capitulis.

Praedicatorum genus erat numerosum in Congregatione. In omni canonica varii erant religiosi, hoc munere in ecclesia abbatiis fungentes. Distinguebatur inter Praedicatores generales perpetuos (duo), et triennales (quatuor), qui tenebantur interesse Capitulis⁴⁶⁾. Si aliquis ex eis per 18 annos praedicaverat, eo ipso erat „Praedicator Jubilarius“ ad vitam, qui titulus et aliis concessus est „ad honorem“. Ita in omni abbatiis aderant praedicatores multi, quorum dignissimus nominabatur „Praedicator maior“. Sicuti Lectores, et Praedicatores gaudebant magnis privilegiis et exemptionibus⁴⁷⁾. Ratione praecedentiae, Praedicatores generales perpetui hic sunt inserendi, triennales autem infra post Socium Abbatis Generalis.

Duo Visitatores Generales solebant peragere visitationes canonicas. In hac re, Congregatio habuit zelum exemplarem: quolibet enim triennio duae visitationes fiebant in unoquoque monasterio, altera per Visitatores Generales, altera per Abbatem Generalem⁴⁸⁾. Usque ad annum 1599, visitatores isti erant abbates actu, quod exinde fuit exclusum. Dein munus potuerunt cum officiis Magistri Generalis aut Lectoris, et debebant fuisse aut abbates, aut Definidores, aut Magistri, aut Lectores.

Secretarius Abbatis et Capituli Generalis (sive „secr. Ordinis“) eligebatur a Definitorio. Sine secretario, Abbas Generalis nullum valide poterat promulgare decretum.

Socius Abbatis Generalis (Padre Compañero). Non erat abbas, et cum Abbate Generali assistebat visitationibus faciendis, nullam

⁴⁶⁾ Praedicatores etiam saepe signabant et sigillabant documenta magni ponderis loco abbatis, vel alterius superioris.

⁴⁷⁾ Erant exempti v. g. a choro nocturno; ad Primam et ad Missam Summam tenebantur nonnisi diebus festis. Praedicatores per duas hebdomadas ante sermonem eximebantur penitus a choro.

⁴⁸⁾ Pro Urdax suffecit unica visitatio. Idem dic de Bellipodio, quod non recepit visitatores, nisi interdum inter annos 1687 et 1715. Pro Retuerta, Capitulum Generale nominabat omni triennio duos visitatores speciales, ex abbatibus.

tamen habens potestatem, nisi quam Abbas Generalis ei voluerit impertiri.

Procuratores Generales. Alter residebat Matriti, alter Vallisoleti, ab anno 1639, ad gerenda negotia Congregationis apud gubernium regium⁴⁹⁾. **Bursarius Capituli Generalis** (Gastador del Capitulo): officium creatum an. 1762, ad administranda expensa Capitulorum.

Chronista, saepe vocatus „coronista“. Tenebatur redigere relationem de omni Capitulo, quae expensis Congregationis dein prelo mandabatur⁵⁰⁾. Habebat accessum liberum ad omnia archiva Ordinis.

Duo Collectores. Colligebant eleemosynas, haud secus ac mendicantes, et accipiebant proventus ex auctionibus post mortem (almoneda), de quibus infra. Quae omnia applicata sunt Congregationi.

Prior Retorta e speciali honore circumdabatur, et gerebat titulum „Decanus Religionis“. Speciales obligationes videtur non habuisse. Quibus accesserunt officiales „extraordinarii“: Praedicator Aulae Regiae, qualificatores et consultores „Sacri Officii Inquisitionis“, consultores gremii regii pro dogmatizatione Immaculatae Conceptionis BMV, et varii titulati ad honorem. Qui omnes⁵¹⁾ praeter lectores, praedicatores communes, et titulos ad honorem, tenebantur adire Capitulum Generale, maior pars eorum, sicut haud pauci religiosi graduati, habuerunt titulum „Paternidad“, et jus sedendi ad mensam transversam, in qua alibi solus praelatus sedere solet. Ab anno 1674 sequentes erant „Reverendissimi“: abbates, definitores, vicarius generalis, visitatores generales, lectores jubilarii, Magistri Generales, et Praedicatores Generales perpetui.

In conventibus, praeter officia in Ordine consueta, plura addebantur nova, ita ut omnis fere religiosus habuerit quoddam munus. Provisor vocabatur „procurator“, cui assistebant 2 depositarii ad administranda deposita religiosorum, 2 administratores bonorum exteriorum, 1 dispensarius, qui tradebat victualia culinae; 1 rectorarius, 1 „arquero“ et 1 „trojero“⁵²⁾. Inveniebantur bini bibliothecarii, archivarii, sacristae et consiliarii abbatis, distinguebatur inter magistrum hospitum principalem (pro recipiendis nobilibus) et communem. Pro re graviore, Abbates convocare

⁴⁹⁾ De procuratore Romae, qui non videtur fuisse continue in functione, et qui non interfuit Capitulis, vide supra.

⁵⁰⁾ Pauca tantum exemplaria supersunt hinc inde dispersa in AHN.

⁵¹⁾ Elenchus officiorum, quem exposuimus, saepius invenitur in AHN, fusc v. g. in Libros Retuerta 16564.

⁵²⁾ Quodammodo scribae aut secretarii abbatis pro administratione.

solebant conventum integrum in cellam suam, aut in refectorium, ad conferendum de rebus monasterii. Unusquisque habebat ibi vocem ad minus consultativam, in rebus oeconomicis immo donati et conversi. Paupertatem completam, iam a saeculo XIII derogatam, ne reformatores quidem ausi sunt reintegrare. Viguit igitur peculium. De haereditate religiosorum ducenteni ducati applicabantur pro missis, reliqua addicebantur Congregationi. Ea quae reliquerant fratres defuncti in cellis suis, in conventu publica auctione venundabantur aliis confratribus (almoneda), lucrum addicebatur communitati. Statuta interdixerunt possessionem bonorum mobilium et immobilium⁵³⁾, religiosi tamen licebat, pecuniam aliis locare, sed absque usura.⁵⁴⁾

Statutum erat, quod religiosi numquam sint pauciores quam 13 canonici professi in singulis monasteriis, qui numerus saec. XIX non iam potuit teneri ubique. Candidati ter debebant petere admissionem in novitiatum, qui admittebantur tantum si erant 18 (conversi: 25) annorum, et si Abbas Generalis, commissio ad hoc convocata et conventus totus toties erant concordēs. Nomina religiosa vero non concedebantur nisi raro: hinc inde nomina Sanctorum Ordinis tantum. Titulus religiosorum simplicium erat: „Fray“, canonicorum: „Padre Fray“. Novitiatus erat duorum annorum, sub duobus magistris: altero morum, altero grammaticae. Studium theologicum interrompebat tertius annus novitiatus, scilicet „tertiatus“, in alia domo peragendus. Anno 1575, abbatia Vitensis designata est in novitiatum communem, quo peracto, clerici professi mittebantur in Retortam. An. 1601 decretum est, quod omnis abbatia denuo habeat novitiatum, ab anno 1756 autem maiores tantum. Anno 1804, sequentes fuerunt assignatae in hunc finem: Aguilar (cuius loco an. 1827: La Caridad); La Vid, Bujedo, et Retuerta (cuius loco an. 1830: Ibeas). Studium erat ordinatum diligentissime. Studium supremum, ad gradus acquirendos, erat Salmanticae. Praeterea omnis abbatia habuit suum studium domesticum, et extabant studia communia, quae saepe ab uno loco in alium sunt translata: studium artium (philosophia) verbi gratia transfertur an. 1830 ex Ibeas in Aguilar, theologia moralis collocatur an. 1726 in Medina, anno 1756 vero in S. Pelayo de Cerrato. Theologia scholastica an. 1660 transfertur ex Avila in Villamayor, an. 1662 in Medinam, an. 1756 denuo ex Avila in Vallisoletum, an. 1830 in Retuerta⁵⁵⁾.

De cura parochiali iam sumus locuti. Initio, reformatio statuit omnes „priores parochiales“ revocare ad claustra, et illis substituere vicarios

⁵³⁾ *Constitutiones O. Praem.*, Ed. Valladolid 1679, nr. 127

⁵⁴⁾ *Acta Cap. Gen.* 1666, Libr. Retuerta 16564

⁵⁵⁾ Qui elenchus evidenter non est completus

saeculares. Quod partim tantum potuit exequi, et iam paulo post denuo coepit fratres exponere, cautissime tamen et cum restrictionibus. Perpaucos „prioratus“⁵⁶⁾ religiosi suis administrabant singulae abbatiae: Aguilar, Ibeas et Bujedo 3—5, Retuerta 2, reliquae autem unum vel nullum. Anno 1726 decernitur, ut in prioratibus non sint communitates, sed unus vel duo canonici tantum, qui ab anno 1638, bis vel ter in anno debebant se praesentare in monasterio, et qui ab an. 1653 omni triennio erant mutandi. Quod vero non diu est factum. An. 1687 inculcatur, quod prioratus non possint concedi nisi membris Ordinis. - Moniales a Nuntio Ormaneto episcopis subditae, anno 1578 a Congregatione in vanum sunt vindicatae⁵⁷⁾, sed illa mox sua sponte asceteriis renuntiavit, et abhinc nullum habuit commercium cum illis. Anno 1627 decrevit Capitulum, ut fratres nullo modo in parthenonibus assumerent officia. In posterum autem interdum fuit concessum in Toro. Ultimum decretum ultimi Capituli Congregationis, anno 1835, statuit, pro defunctis sororibus asceterii Stae. Sophiae eadem servitia esse praestanda ac pro confratribus. In maioribus abbatibus tantum officium recitabatur media nocte, praeter abbatias Matritenses, et S. M. de Caritate, quae habebat privilegium. Extabant tamen multae exemptiones a choro. - Post suppressionem, Congregatio adhuc elegit sibi praesides⁵⁸⁾.

DE ARCHIVIS

Archiva monastica in Hispania concinnata sunt in „Archivo Historico Nacional“ (AHN) Matriti. Numeratio ibi saepe fuit mutata et reformata, ordo non est aptus, ideo citatio variat et est difficilis. Quae ad nos attinent, inveniuntur in sectione „Clero“, secundum provincias distincta. Nos autem in citatione tantum adducimus nomen monasterii, quod satis est. Archivalia ordinata sunt secundum quatuor categorias:

Pergaminos (Perg.) = chartae pergaminae omnium saeculorum
 Libros (Libr.) = archivalia quaecumque religata in forma librorum

⁵⁶⁾ Acquirata sunt omnino, sub hac designatione, monasteria suppressa an. 1576, prioratus antiqui (Almazan), curiae, et parochiae iam antiquitus quibusdam abbatibus incorporatae. Numerus ecclesiarum administratarum, quas praebet HUGO pro singulis abbatibus, se refert ad medium aevum, et insuper implicat parochiunculas minutas, quae potius erant capellae succursales, et quibus excurrere solebant deserviri.

⁵⁷⁾ Quidam cardinales se opposuerunt (MS Vid 1 bis fol. 187)

⁵⁸⁾ Ultimus abbas de Bujedo, Isidorus Crespo, an. 1855 erat praeses Congregationis (Arch. Paroch. Urdax)

Codices (Cod.) = item MSS pretiosa mediaevalia

Papeles (Pap.) = archivalia papyracea, in fasciculos distincta

Ingens archivum de Simancas, depositum celebre archivorum Gubernii Regii, multa etiam continent dispersa de monasteriis, sed quoad minorem partem hactenus sunt ordinata et catalogizata. Sectores eius, quae ad nos attinent, sunt sequentes⁵⁹⁾:

CR	Consejo Real	RGS	Registro General del Sello
DGR	Dirección General de Rentas	SE	Segretaria del Estado
MP	Mercedes y privilegios	SENR	Segretaria del Estado, Negociaciones de Roma
PR	Patronato Real	SGJ	Secretariado de gracia y justicias

Archiva episcopalia sunt ditissima quidem, sed generatim non ordinata, et vix patet ad ea accessus. Archiva provincialia (Delegación de Hacienda, Arch. Del. Hac.) pariter sunt magni momenti, sed cum ordinata sint non secundum materiam, sed chronologice et secundum notarios qui diplomata scripserunt, vix sunt utilia. In Lusitania, archiva monastica coadunata sunt in „Archivo da Torre do Tombo“ Ulissipone. Intricatissime sunt ordinata, et eatenus nihil fere de materia nostra in eis est inventum.

Maximi momenti est Archivum monasterii Vitensis (Arch. Mon. de La Vid). Consulendae sunt etiam duae Bibliothecae Matritenses, manuscriptis ditissimae: Biblioteca Nacional (BN), et Bibl. de la (Real) Academia de Historia (BRAH). In Bibl. del Escorial Praemonstratensia inveniuntur fere nulla. Extant pariter multa archivalia in manibus privatorum. — Cartularia vocantur in Hispania „Becerro“.

NOTA

In Hispania, usque ad finem saec. XIV computabatur secundum „aeram Caesaris“, a quo deducendi sunt 38 anni; ita ut „erae 1300“ correspondeat annus Christi 1262. A saeculo XIII promiscue ambae computationes adhibebantur, in diplomatibus interdum desunt voces „era“ aut „anno Domini“, ideo saepius minime constat, quatenam est intelligenda.

⁵⁹⁾ Generalia de Ordine, plerumque de reformatione an. 1567/72; PR fasc. 23, 33/36, 38/41, 44, 46; SE K 1662 (D 21) anno 1699; SENR 906/07, 910; SGJ 643.

F O N T E S

- AEE *Archivo de la Embajada de España cerca de la Santa Sede:*
 I. *Índice analítico de los documentos del Siglo XVI*, edd. L. SERRANO Roma 1915
 II. ítem, *siglo XVII*, edd. F. POU Y MARTI, Romae 1937
 III. ítem, *siglo XVIII*, edd. idem, Romae 1921
 IV. ítem, *siglo XIX*, edd. idem Madrid 1935
 V. *Índice analítico de los Codices de la Biblioteca contigua al Archivo*, edd. idem, Romae 1925 (cf. I/V sub índice)
- CEPIE *Academia de la Historia. Colección de escritores y privilegios de las Iglesias de España.*
Constitutiones Ordinis Praemonstratensis, provinciae hispanicae, Ia ed. Medina del Campo 1580, IIa ed. Valladolid 1679, IIIa Segovia 1708
 M. FEROTIN, *Recueil des chartes de l'Abbaye de Silos*, Paris 1897
 E. FLOREZ, *España Sagrada. Teatro geografico historico de la Iglesia de España*, 52 voll. et 2 voll. índices, Madrid 1747/1917
 R. MENENDEZ PIDAL, *Documentos linguisticos de España*, Madrid 1919
- PMH *Portugalliae Monumenta Historica*, Lisboa 1858 sq.
- CARl L. SERRANO, *Cartulario de San Pedro de Arlanza*, Madrid 1925
- CDMoral IDEM, *Fuentes para la Historia de Castilla*, I. *Colección diplomática de S. Salvador de El Moral*, Puntos de Venta 1906
- CDiplSS IDEM, *Correspondencia diplomática entre España y la Sta. Sede*, 4. voll. Madrid 1914 (cf. índices)
- CInfC IDEM, *Cartulario del Infantado de Covarrubias*, Silos 1907
- ObBCP IDEM, *El Obispado de Burgos y Castilla primitiva*, Burgos 1935
- Ind. Doc. (VIGNAU), *Índice de los documentos de los monasterios suprimidos, que se conservan en el Archivo de la Real Academia de la Historia, publicado de orden de la misma.* — Madrid 1861 (continet La Vid, nil amplius publicatum est)

F o n t e s n o n d u m p u b l i c a t i :

- BN Paris, MS Espagnol 550: *Testamento de la Unglaterra por el P. D. José Moronta, Canonigo Premonstratense* (XVIII s.)
- Fr. BERNARDO DE LEON, *Chronica general del Orden blanco, que por otro nombre es llamado de Nra. Señora de Premonstre, fundato per el glorioso patriarca San Norberto. Libro quinto (cetera non iam inveniuntur)* — Arch. del Monasterio de La Vid.
- MSVid 1 bis E. de NORIEGA, *Notitiae historicae, et collectanea, a dicto abbate collata ad usum abbatibus Ch. L. Hugo* (Historia canoniarum et refor-

mationis, catalogus virorum illustrium Ordinis in Hispania) — Arch. del Monasterio de la Vid. MS 1 bis. Idem, in MS 1775/1000 BMun Nancy.

MSVallad. D. de VERGARA, *Historia de la Religion candida de canonigos reglares Premonstratenses, sobre la reforma que de ella hizo, y extincion que de ella quiso hazer la Magestad D. Phelipe II rey de las Españas* (Bibl. Univ. de Valladolid, MS 336, I vol.)

MS Madr IDEM, *Historia de lo sucedido en la Religion candida Premonstratense, en tiempo de la Catolica Magestad de el gran monarca Phelipe Ilo*, 2 voll. fol. non paginata, an. 1568/93, Bibl. Real Acad. Historia Madrid 11-1-5. Est alia copia MS praecedentis. Idem invenitur, aliquatenus succinctum, in MS Vid Libros 18 et 20 (Arch. Mon. La Vid); MS Vid 1 bis pp. 112/57 (ibid.); et apud *Memorias del Monasterio de Bellpuig de las Avellanas* (BCentral de Barcelona II 12 sq.)

Bibl. Munic. de Laon, MS 538 I, ff. 441/593

Monumentos historicos del monasterio de S. Maria de Retuerta, ca. 1786. (MS praestantissimum, in manibus proprietarii abbatae de Retuerta an. 1924, a. F. ANTON partim publicatum in *Rev. Historica de Valladolid* 1924, nunc non iam invenitur)

LITTERATURA

M. F. ANTON, *Monasterios medievales de la provincia de Valladolid*, 2a ed. Valladolid 1942

BHN (N. ANTONIO), *Bibliotheca Hispana Nova, sive Hispanorum scriptorum notitia*. 1a ed. Madrid 1783; 2a: 2 voll. ibid. 1788. Index II 525, 639.

A. S. d' AZEVEDO BARBOSA, *Portugal antigo e moderno*, 12 voll. Lisboa 1873/90

Ant. Esp. P. BERGANZA, *Antigüedades de España*, 2 voll. Madrid 1719/21, pp. 100, 174

Cat. Mon. *Catalogo monumental de la Provincia de Palencia, por la Comisión provincial de monumentos historicos y artisticos*, 4 voll. Palencia 1930

A. COSTA, *Diccionario corografico de Portugal*, 12 voll. Porto 1949

G. Gonzalez DAVILA, *Theatrum Ecclesiarum*, Madrid 1547

ESPASA *Enciclopedia universal ilustrada europeo-americana*, 72 voll., edd. J. ESPASA y hijos, Barcelona 1904/34

PP. de GARMA y SALCEDO, *Theatro Universal de España*, Madrid 1738 (de Congregatione Hispanica II 383/90)

GEPort *Grande Enciclopedia portuguesa e brasileira*, 36 voll. (nondum finitum) Lisboa/Rio de Janeiro 1949 sq.

A. HUBER, *Spanien und die Prämonstratenserkultur des Barock* (*Historisches Jahrbuch* LXXII, 1953, pp. 349/78)

- V. LAMPEREZ Y ROMEA, *Historia de la arquitectura cristiana española en la edad media*, 2. voll. Madrid 1908/09
- P. MADOZ, *Diccionario geografico, historico y estadístico*, 16. voll. Madrid 1849
- Mon. Esp. *Centro de Estudios Historicos, Fichero de Arte Antiguo. Monumentos Españoles. Catalogo de los declarados nacionales.* — 2 voll. Madrid 1932
- MUÑOZ, *Biblioteca historica de España*, Madrid 1856
- IDEM, *Diccionario Geografico de España*, Madrid 1860
- DAMC E. de NORIEGA, *Dissertacio apologetica mariano - candida, in qua de constanti revelatione candidi habitus Praemonstratensis per Deiparam, de Immaculatae Conceptionis B.M.U. antiquo Praemonstratensium cultu. De marianis ecclesiis, et specialibus cultoribus Nortertinis, ad Rmum. Abbatem Lud. Carolum Hugo, ordinis historiographum.* Salamanca 1723.
- IDEM, *Dissertacio historica de Sto. Dominico de Guzman, Ordinis Praedicatorum Patriarcha, canonico regulari Augustiniano - Praemonstratensi, in observantissimo monasterio Stae. Mariae de La Uid.* — Salamanca 1723.
- J. ORTEGA RUBIO, *Los pueblos de la provincia de Ualladolid*, 2. voll. Vallad. 1895
- A. PONZ, *Viage de España, en que se da noticia de las cosas mas apreciables, y dignos de saberse que hay en ella.* 18 voll. Madrid 1747/94
- SAS J. M. QUADRADO, *España, sus monumentos y artes, su naturaleza y historia. Salamanca, Avila y Segovia.* — Barcelona 1884
- VPZ IDEM, *Ualladolid, Palencia y Zamora* — ibid.
- R. REVILLA VIELVA / A. TORRES MARTIN, *Arte romanico palentino. (Publicaciones de la Institucion Tello Tellez de Meneses nr. 11, 1953)*
- F. C. SAINZ DE ROBLES, *Monasterios de España*, Madrid 1953
- P. José de SIGÜENZA, *Historia de la Orden de San Jeronimo*, 1a ed. 2 voll. Madrid 1600, 2a ed., edd. J. C. GARCIA, Madrid 1907/09. Vide ibi II 168/70
- D. TAMAYO SALAZAR, *Anamnesis sive commemorationes Sanctorum Hispanorum*, Lugduni 1655 (III 454/56 continent poemata panegyrica de S. Norberto, et catalogum circariae Hispaniae)
- E. VALVEKENS, *L'Ordre de Prémontré et le Concile de Trente. La Congrégation des Prémontrés d'Espagne (Anal. Praem. VII 1932, pp. 5/24)*
- A. ZAK, *L'Ordre de Prémontré en Espagne, en Portugal et en Hongrie (ROPM XIV, 1912)*

BCPMHA *Boletín de la Comisión provincial de monumentos históricos y artísticos de Burgos*, B. 1921 sq. — Ab an. 1947 augetur titulus: ... y de la Institución Fernán Gonzalez.

BRAH *Boletín de la Real Academia de Historia, Madrid*

Vide etiam de Ordine in Hispania:

Cat. Factums IV 539 (vide supra II 453)

GOOVAERTS I 14, 24, 26, 27, 28, 33/34, 36, 53, 54, 70, 91, 96, 101, 108, 111, 112, 113, 135, 141, 209, 239, 242, 256, 262, 290, 291, 293, 294, 319, 320, 397, 404, 421, 508, 534, 535, 543, 574, 582, 594, 607, 627, 637, 638, 639, — II 7, 10, 28, 64, 74, 76, 86, 115, 132, 134, 189, 239, 250, 272, 332, 334, 343, 424, 438, — III 44, 47, 53, 85, 162, 164, 166, — IV 7, 15, 24, 67/72, 82, 83, 111, 164, 211, 218, 227, 296, 313, 339, 347, 358, 370, 374, 375, 381

LEPAIGE 739/48, 968/71

POTTHAST 6305

PRESSUTTI 2568

VALVEKENS *ADDspr* (*Anal. Praem.* 1955) pp. 153/58

IDEM, *Visit. Can.* II 131, 164

DE NOMINIBUS

Nomina baptismalia et religionis solebamus praeberere latine. Atqui in Hispania, hoc est difficile. Diplomatis infima latinitate conscriptis, iam in fine saec. XII substituuntur castellana, et saeculo sequenti latinum cessat omnino. Multa nomina propria, alibi ignota, vix traducta sunt in latinam, vel sub formis tam variis, ut exteri ea vix possint recognoscere. Ideo damus omnia nomina in lingua vernacula. Aliqua nomina typica sunt: Nunnus (= Nuño, Nuñez. Forma sic terminans indicat: filius Nunnii); Didacus = Diego, Gundisalvus = Gonzalo, -ez; Sanctius = Sando; Ignatius, Enecus, Innicus = Iñigo; Guterius = Gutierrez; Munnius = Muñoz; Rodericus = Rodrigo; Lupus = Lope, -z; Garcia, Alvaro, Vasco, Velasco, Ruy et Gomez latine non existunt. Ante saec. XIX, in Hispania permulti nomini suo praemittere solebant vocem „de“. Quae tum adhibita, tum omissa, nequaquam iam indicat nobilitatem.

VISITATORES CIRCARIAE ANTE REFORMATIONEM

Abbates de Sta. Cruz de Monzon,
de Aguilar et de la Vid 1343⁶⁰⁾

Petrus abb. de Aguilar 1400/15

Turibius abb. eiusdem 1432

Abbas de Cerrato, una cum rectore
Collegii Parisiensis 1469

Sancho de Aranda, Abb. Vitensis,
ante an. 1483

⁶⁰⁾ AHN Pap. Vid 1349

Tussanus abb. de St. Feuillien
 † 1490 in Burgos
 Juan Arceniega abb. de Ibeas 1499
 Juan de Colmenares abb. de
 Aguilar —1511

Abbates de Retuerta et de Chari-
 tate 1525
 Abb. de Retuerta —1568
 Abbas Vitis 1568—73

ITEM CAPITULA PROVINCIALIA

Retuerta 1469
 Palencia 1473
 Tortoles 1507⁶¹⁾
 Medina del Campo 1525⁶²⁾

Segovia S. M. de los Huertos 1525⁶²⁾
 Retuerta 1540⁶³⁾
 Retuerta 1568⁶⁴⁾

Series Abbatum seu „Reformatorum“ Generalium ab anno 1573

1. Provinciales:
 Juan del Puerto 1573/76
 Diego de Vergara 1576/79
 Jeronimo Calderon 1° 1579/82
 Antonio de Tapia 1582/85
 Jeronimo Calderon 2° 1585/88
 Diego de Mendieta 1° 1588/91
 Juan Martinez 1591/94
 Juan de Licea 1° 1594/97
 Juan Terreros 1° 1597/1600
 Juan Franc. Garrido 1600—01

Diego de Mendieta 2° 1603—06
 Bernardino Lopez 1° 1606/09
 Juan Terreros 2° 1609/12
 Juan de Licea 2° 1612/14
 Leon de Aranibar 1614/15
 Felipe Quintanilla 1° 1615/18
 Bernardino Lopez 2° 1618/21
 Geronimo de Oña 1621/24
 Felipe Quintanilla 2° 1624/27
 Felipe Bernal 1627/30
 Garcia Alvarez Osorio 1630/33
 José Azevedo 1633/36
 Juan Cornejo 1636/39
 Antonio de la Torre 1639/42

2. Reformatores Generales:
 Juan Franc. Garrido 1601/03

⁶¹⁾ Relictum: AHN Perg. Toro S. Sofia 2348

⁶²⁾ Item Pap. Vid 1389

⁶³⁾ Item Pap. Ciudad Rodrigo 5766

⁶⁴⁾ Item MF Vallad. — Capitula Provincialia, et Generalia Congregationis celebrata sunt Retortae, praeter sequentia: 1573 Segovia, 1579 San Pelayo de Cerrato, 1585 Aguilar, 1591 Ibeas, 1582 et 1594 La Vid, 1720 Segovia, 1741 Villamayor, et alia pauca.

Francisco Real 1642/45 ⁶⁵)	Juan Perez Galavis 1723/26
Juan Carrillo Acuña 1645/48	Juan de Mayora 1726/29
Miguel Solis de Miranda 1º	Norberto Duran 1729/32
1648/51	Manuel Alonso de Hoyos 1729
Miguel Merino 1651/54	José Esteban de Noriega 1732/35
Manuel Herrera de Tordesillas	Domingo Lopez de Armentia
1654/57	1735/38
Miguel Solis de Miranda 2º 1657/60	Francisco Echevarría 1738/40
Juan Salces de Quevedo 1º 1660/63	Franc. Muela y Castro 1740/41
Francisco Dubal 1663/66	Alonso Barbadillo 1741/44
Antonio Bonifaz 1666/69	Mateo Gonzalez 1744/47
Juan Salces de Quevedo 2º 1669/72	José de la Encina 1747/48
Juan Sande de Requejo 1672/75	Miguel Rodriguez Ximenez
Juan de Julian I 1675/78	1748/50
Francisco Ramirez 1678/81	Manuel Diez Soto 1750/53
José Tellado 1681/84	Diego Martinez Soto 1753/56
Barthol. de Echenique 1684/85	Alonso Gonzalez de Apodaca 1º
Manuel Garcias 1685/87	1756/59
José de Ocampo 1687/90	Juan Gonzalez de Apodaca
Manuel Mancio 1690/93	1759/62
Juan Giron 1693/96	Bernabé Ceballos Campuzano 1º
Juan Perez Carpintero 1696/99	1762/65
Alonso Prieto 1699/1702	Bartolomé de Barrenechea
Manuel de Torres 1702/05	1765/68
Juan Montero 1705/07	Alonso Gonz. de Apodaca 2º
Juan Alemán 1º 1707/08	1768/71
Cristobal Oliveros y Camison	Geronimo Flores 1771/74
1708/11	Bernabé Ceballos Campuzano 2º
Pedro Ramos 1711/14	1774/77
Juan Alemán 1714/17	Franc. Martin Baz 1777/80
Lorenzo del Castillo 1717/20	Juan Bengoechea 1780
Manuel Ximenez 1720/23	Lorenzo Lopez Asensio 1780/83
	Juan Manuel de Fravega 1783/86

⁶⁵) Hic et successor eius resederunt Vallisoleti, cacteri omnes ab anno 1600 Retortae.

Manuel Fernandez Figueroa 1786
 Leonardo Herrero 1º 1786/89
 Nicolas Garcia 1789/92
 Blas Linares Saavedra 1792/95
 Manuel Echevarría 1795/98
 Antonio Soto 1798/1801
 Rodrigo Orellana 1801/04
 Diego Rodriguez Mendo 1804/06
 José Enseña 1806/07

Leonardo Herrero 2º 1807/11
 Juan Miguel Calo 1814/15
 Juan Baez Villaroel 1815/18
 Pedro Dominguez Solis 1818/24
 José Soto 1824/27
 Julian Alonso 1827/30
 Pedro Seisdedos Flores 1830/33
 Juan Baut. Miguelena 1833/35

Abbatess titulares Bellipodienses

Juan Ambr. de Abreu 1664
 Barth. Echenique 1675/78
 Manuel Marquez Calderón 1696/99
 Juan Bueno de Arévalo 1702/05
 Juan Bustillo 1711/14
 Gabriel Villamar 1717/20
 Manuel Recio 1720/23
 José Matabuena 1732/35
 Francisco Perez Vallines 1747/50
 José de la Cruz 1750/53
 Pedro Tomil 1783/86
 Manuel Hornillos 1786/89
 José Carreño 1792/95
 Juan Baez 1798/1801
 Norberto Diaz 1801/04
 Juan Paniagua 1830/33

Inseri nequeunt:

Juan Pacheco y Herrera ante 1689
 Alonso Miranda 16 ..
 Franc. Alvarez de la Guerra
 post 1672
 Pedro de Ribera 17 ..
 Francisco de Llespex † 14. 9. 16 ..
 José Velez de Guevara 16 ..
 Miguel Valdeyta 17 ..
 Franc. Gonzalez ante 1751
 Diego Garcia Soto ca. 1687/96
 Diego del Solar Toraya inter an.
 1666 et 75⁶⁶⁾
 Franc. Velazquez ca. 1750/60

⁶⁶⁾ Qui hic supra p. 167 est omittendus.

AGUILAR DE CAMPOO Sta. Maria la Real

Aquilar, monasterium Stae. Mariae Regalis Aquilariensis - Santa Maria (de) la Real extramuros de la Villa de Aguilar de Campoo.

Oppidum in aquilone provinciae de Palencia, dioc. Burgos, nunc Palencia. - Vitetur confusio cum ecclesia collegiata Sti. Michaelis in eodem oppido, quae pariter a saec. XVI erat abbatia, et cum multis aliis locis huius nominis in Hispania.

Abbatia praeclara. Fundata est ab Alphonso VII rege Castellae in
HERRERA DE PISUERGA St. Augustinus

Paulum distans ab Aguilar, versus austrum. Anno 1152, haec curia a dicto rege datur abbati Retortae, et paulo post ibi fundatur canonica Ordinis, quae erigitur in abbatiam. Monasterium duplex. Tamen fundatio noluit prosperare. Ideo an. 1169, una cum conventu prioratus Fuente la Encina (de quo vide infra suo loco), translata est ad ecclesiam collegiatam Stae. Mariae de Aguilar. Herrera mansit curia seu prioratus, ab illa dependens, tamen ultimis saltem saeculis, absque conventu. Hodiedum ne lapis quidem de eo superest.

AGUILAR de Campoo B.M.V.

Fundatio huius monasterii perantiqui saeculo VIII vel IX, pro Ordine Sti. Benedicti, videtur esse spuria. Versus annum 950, interveniente abbate quodam Opila, Osorio Armildez crexit ibi monasterium sub invocatione Sti. Martini, saeculo sequenti occurrit ibi alterum in honorem B.M.V., quod forte est idem, et cui bona Sti. Martini in posterum apparent unita. Initio monasterium duplex O.S.B.¹⁾, sed post annum 1020 Sta. Maria est „abbatia saecularis“, id est collegiata, quae multos habuit proprietarios. Qui omnes, anno 1169, renuntiaverunt iure suo in favorem abbatis de Herrera, et collegiata facta est abbatia Praemonstratensis. Cui addicta sunt monasteria de Herrera et de Fuente la Encina ut prioratus dependentes, et insuper 39 ecclesiae incorporatae²⁾. Abbas et clerici collegiatae

¹⁾ Quod innuit existentia „monachorum et monialium“ an. 1020 (Becerro Aguilar f. 3). Canonica O. Praem, teste necrologio Vitensi, etiam erat duplex. De translatione sororum nihil constat, econtra occurrunt ibi „sorores conversae de Aguilar“ adhuc saec. XIV/XV.

²⁾ AHN Perg. Aguilar 1648, et apud HUGO l. c. Maior pars earum fuerunt merae capellae, curiae vel eremitoria, et paulatim sunt amissae vel derelictae. Nonnullae ex eis non iam possunt identificari: Niort, Pozancos, Cerrazo, Vuelna, Camporredondo, Sotronca, Villapadierna, Villiela, Arcos, San Mamés de Gamonal, Conduella, Valderredible, Terradillos, Monnegro, San Roman (2), Salazar, La Nava, Melgarejo, Valbas, Cigales, San Tirso, Grajal, San Cebrián de la Vega, Valdeboniel. Fieri potest, partem earum sec. XIII/XIV canonicis fuisse provisae. Accedunt eis ecclesiae infra adductae.

protestati sunt contra suppressionem sui instituti anno 1173, sed in vanum. Nova abbatia mox adeo cumulata est bonis, beneficiis et privilegiis, ut facta sit splendidissima totius provinciae. Unam genuit filiam: Villoria, usque ad an. 1573 ei jure paternitatis subdita. Ex ecclesiis suis, sequentes saltem inde a saeculo XIV, propriis suis canonicis solebat administrare: Brañosera, Bustasur, Cillamayor, Corco, Cordovilla, Frontada, Corbio, Medianedo, Nestar, Sandobal, Tobar, Valberzoso, Valdeguña³⁾. Anno 1224 abbas Retortensis vindicat curias Sti. Augustini de Herrera, de Fuente la Encina et de Valdeguña tamquam sui monasterii, quod innuit, etiam Valdeguña primitus fuisse domum formatum ut duae priores. Anno 1222 consecratur ecclesia abbatialis adhuc exstans, ab architecto ex Ordine constructa⁴⁾. Divitiae mature ansam dederunt relaxationi: iam an. 1202 religiosi habent bona propria⁵⁾, saec. XIV et XV non cessant litigia et processus. Saec. XVI exspoliatur a commendatariis, quorum pessimus, G. de Villaroel, canoniam fere ruinavit. Reformatio et introductio triennialitatis per fraudem abbatis A. Miño et per machinationes dicti Villaroel sunt frustratae annis 1531/42. Saeculis XVII/XIV canoniam maxime floruit. 1774: 31 religiosi. Saepius ibi erat domus studiorum, ita an. 1824/35 philosophiae. Aedes propterea valde sunt ampliatae. Sors earum post suppressionem an. 1835 erat tristissima. Nemo voluit eas emere, nec ullus ordo ibi se collocare, ideo manserunt proprietates gubernii usque hodie, sed inhabitatae, et omni exspoliationi per integrum saeculum obnoxiae. Anno 1913 tecta adhuc erant integra, hodie est ruina desolata. Gubernium nuper instauravit tectum ecclesiae. Praeter quam speciosa sunt inprimis claustrum et capitulum, omnia saec. XII/XIII. Imago Jesu Xi. sepulti, ad quam a saeculis magna est devotio populi⁶⁾, una cum stallis chori, et variis altaribus et statuis pretiosis hodie videtur in ecclesia parochiali ad Stum. Michaellem. Multa capitella romanica, et perpulchra epitaphia saec. XIII/XIV nunc sunt in Musaeo Archeologico Matriti, et in Museum of Mediaeval Art, Tyron Park New York.

Pro tempore, PP. Cistercienses intendunt restaurationem abbatiae.

³⁾ Quibusdam tantum ex iis provisum adhuc est post reformationem religiosi propriis excurrando, vel etiam exponendo fratres. Anno 1576 statuitur: Canonici erponuntur in Medianedo, Cillamayor, Frontada, Cordovilla, et Valberzoso. Clero saeculari vicino committuntur Tobar, Nestar et Brañosera, Corbio administratur excurrando. Quod vero saeculo sequenti iterum mutatum est.

⁴⁾ Fratres Sebastianus et Dominicus circa annum 1205 construunt ecclesiam, claustrum et capitulum (RODRIGUEZ MUÑOZ l. c.)

⁵⁾ MENENDEZ PIDAL nr. 2

⁶⁾ „El Santo Cristo de Aguilar“. De furtu eius per religiosos Sti. Norberti Madritensis cf. HUGO II 381.

Archivalia supersunt multa. AHN: 848 chartae pergamenae (Carp. 1648/88), Cod. 1243: Becerro, id est Cartularium saec. XIII, et Cod. 433: obituarium, quod revera provenit ex La Vid. — Ibid. Libros 9465/9506 (9466: Acta Cap. Gen. Congreg. Hisp. 1675/1765, Visitationes 1659/1723; 9467: Cap. Gen. 1765/1835; 9477 revera spectat ad ecclesiam collegiatam Sancti Michaelis) — Ibid. Papeles 5357/73 (5362: inventarium bibliothecae et conventus in actu suppressionis an. 1820) — Arch. Simancas PR 23, 43. RGS IV 1459 — Arch. Real Chancilleria Valladolid: E 1525, 15 (an. 1685) — BN Madrid: ibid. G 89, 35 XVIII: N. ALVAREZ, *Historia del monasterio de Sta. Maria de Aguilar* (1648) — ibid. MSS 704 f. 109 sq; 9194, 2030, 18726 (copiae) — BCentr Barcelona MS 729 VII 529/33 (*Noticias del Abad J. de Colmenares*) — MS Vid. 1 bis f. 45/52, 86, 162/64, 177/84 — B. DE LEON 56/58, 101/11 — Arch. D. Raphael Fontaneda Perez, Aguilar de Campó: 2 fasc. an. 1680 et 1814/19. — BMun Nancy 992 I, 201/14.

Fontes et Litteratura: HUGO I 173, prol. 103/11 — WAF-FELGHEM 3 — *Cat. Mon. Palencia* III 259/71, lam. 103/14 — COTTINEAU 29 — DHGE I 1065/67 — ESPASA III 633/34 — FLOREZ XXVII 4, 10 — GARMA Y SALCEDO II 383 — GOOVAERTS I 24, 112, 135, 137, 320, 583, 595, 638, II 10, 74, 134, 334, IV 7, 358, 424 — *Ind. Doc.* 107, 211 — LAM-PÉREZ Y ROMERO III 405/10 — *Lettres com. Jean* XXII 30123 — MADOZ I 138 — MENENDEZ PIDAL 17, 18, 19, 33/37, 40/57, 198 — MIRAEUS passim — *Mon. Esp.* II 164/65 — NORIEGA DAMC 110/18 — PONZ XI 278 — POTTHAST 7139, 7150 — PRESSUTTI 2432, 4680, 4719 — QUADRADO VPZ 363/68 — SAINZ DE ROBLES 83/91 — SERRANO Carl 22 — IDEM *CDMoral* I 11 — IDEM, *ObBCP* III cf. ind. 397 — M. de ASSAS, *Monasterio de Aguilar de Campó* (*Museo Español de Antigüedades*), Madrid 1872, I 597/620 — IDEM, *Sepulcros de Aguilar de Campó*, ibidem II 101/24 (Madrid 1873) — R. BECERRO DE BENGUA, *El Libro de Palencia*, Pal. 1874, pp. 214/16 — L. HUIDOBRO, *Breve historia y descripción de la muy leal villa de Aguilar de Campó*, Palencia 1955 — P. RODRIGUEZ MUÑOZ, *Iglesias Romanicas Palentinas* (*Public. Instit. Tello Tellez de Meneses*, Palencia, XIII 1955 pp. 104/08) — A. de YEPES, *Coronica General de la Orden de San Benito*, s. l. 1610, III 401/05 (falsa profert) — *Historia de la milagrosa Imagen de Jesu Christo ... que se venera en el convento de Sta. Maria la Real ... de Aguilar, en que de paso se toca la fundación de la Orden, y de algunos conventos, y se da noticias de algunos varones ilustres ... compuesta por un canonigo de la Orden*. Salamanca 1790.

Series abbatum (nisi aliter notetur, secundum AHN)

1. Abbates perpetui	Andreas 1173/1206 ⁷⁾
Reiner 1152	Gonzalo 1206—13
Andreas 1156	Michael 1214—29
Michael 1165/69	Marcus 1229—35

⁷⁾ Probabiliter iam an. 1171, et certe 1173 erat in Herrera (Becerro Aguilar 14 b)

Martinus 1235—40
 Garcia Gutierrez 1241—49
 Pelayo Ruiz 1249—55
 Gomez 1257/66
 Pedro Garcia 1269—90
 Gonzalo 1291—96
 Juan 1297
 Aparicio 1299
 (cf. Villamediana)
 Pedro Rodrigo 1300/05
 Gil Perez 1306—11
 Juan Gonzalez 1311—23 expuls.
 Juan de Liebana 1323-ante 1366^a)
 Juan (Blanco?) ca. 1366/87
 Fernando 1390/93
 Juan 1396
 Fernando 1400
 Pedro de Salcedillo 1403/17
 Pedro de Valberzoso 1418/28

Gonzalo de Nestar 1430/36 res.
 Alonso de Espinosa 1441/59
 Juan del Puerto 1461
 Juan Duque de Colmenares
 1461—1511 cf. Retuerta
 Fernando Duque de Colmenares
 1511—22 dep.
 Garcia de la Vid 1522—30 cf. La Vid
 Pedro Sarmiento 1531/34°)
 Fernando Gaioso 1533
 Alonso Miño 1536/38 res.
 cf. Arenillas
 Diego Rubin de Celis 1536
 Alonso Diaz 1538—41
 Juan Moreno 1541/42
 Benito 1542 res.
 Pedro Gomez de Villaroel 1542—64 res
 Diego de Angulo 1564—72
 Inocencio de Sobremonte electus
 1572

8) Difficile sunt discernendi abbates nomine Joannes inter annos 1323 et 1390. Unus inter annos 1323/66 erat Joannes de Liebana (Aguilar Perg. 1675, 19), sed probabiliter hac periodo praefuerunt duo Joannes. An. 1378 occurrit Joannes „Albus“ (Ibid. 1677, 8)

9) Historia ultimorum abbatum perpetuorum demonstrat plenam corruptionem temporis. An. 1531, abbas de Retorta non vult confirmare Petrum Sarmiento canonice electum, et imponit Antonium abbatem de Villamediana, qui mox sponte secedit. Romae cum reperiunt, abbatiam esse vacantem, eam dant in commendam Ferdinando de Gaioso, qui resignat in manus D. Rubin de Celis. Opponente conventu, iste possessionem non obtinet, et resignat in manus Alphonsi Miño, abbatis regularis de Arenillas, ea sub conditione, quod introducat triennialitas. Miño coacte aggregat abbatiam Congregationi Vitensi, et resignat. In Aguilar canonice eligitur A. Diaz. Miño autem clam secedit Romam, et ambas suas abbatias secundo resignat sobrino suo Pedro G. de Villaroel, scriptori Camerae Apostolicae. Sequuntur in Aguilar duo abbates regulares, quos pensionibus placat callidus commendatarius, dein ipse solus regnat in maximum detrimentum monasterii. Anno 1564 recusat assumere habitum, quod Tridentinum (tunc adhuc) praescribit commendatariis, ideo abbas Retortensis cum declarat depositum, et conventus eligit D. de Angulo regularem. Debet autem solvere altam pensionem Petro de Villaroel ad vitam. (Arch. Simancas PR 23, 43)

2. Abbates triennales

Diego de Vergara 1573/76
 Geronimo de Calderon 1576/77
 Antonio de Tapia 1577/79
 Francisco de Melgar 1579/82
 Diego de Mendieta 1582/85
 Tomas Quixada 1585/88
 Diego Martinez 1588/91
 Felipe de Castañeda 1591/94
 Diego Martinez 1594/97
 Felipe de Castañeda 1597/1600
 Juan de Terreros 1600/03
 Jeronimo de Oña 1603/06
 Juan de Salcedo 1606/09
 Agustin de Pedrosa 1609/12
 Mateo Garcia 1612/14
 Fernando Miguel 1614/15
 Jeronimo de Oña 1615/18
 Miguel de Ayala 1618/21
 Francisco de Salinas 1621/24
 Juan B. de la Vega 1624/27
 Fernando Miguel 1627
 Manuel Robles 1627/30
 Fernando Rebolledo 1630/33
 Manuel Robles 1633/36
 Fernando Zaldibar 1636/39
 Antonio Temporal 1639/42
 Miguel Merino 1642/45
 Norberto Alvarez 1645/48
 Juan Gonzalez de la Cuesta 1648/51
 Agustin Gonzalez 1651/54
 Francisco Martinez Caballero
 1654/57
 Antonio de Avila Ybera 1657/58

Juan Gonz. de la Cuesta 1658/60
 Gaspar Moro Vicente 1660/63
 Manuel Celis Mantilla 1663/66
 Manuel Paz y Novoa 1666/69
 Manuel Celis Mantilla 1669/72
 Juan de Julian I 1672/75
 Ambrosio Perez Robles 1675/78
 Domingo Gutierrez 1678/81
 José Velez de Guevara 1681/82
 Augustin Lopez 1682/84?
 Juan de Julian I 1684/87
 Manuel Mancio 1687/90
 Baltasar Balbin de Olivares 1690/93
 Francisco Martinez 1693/95
 Francisco Castañeda 1695/99
 Angel de Arce 1699
 Juan de Cueto 1699/1702
 Juan de Julian II 1702/05
 Geronimo Caballero 1705/08
 Juan Perez Robles 1708/11
 Sebastian Ceballos 1711/12
 Geronimo Echenique 1712/14
 Juan Perez Robles 1714/17
 Francisco Robles 1717/20
 Geronimo Gonzalez Tenorio
 1720/23
 Francisco Garcia Gonzalez 1723/29
 Pedro de la Torre 1729/32
 Juan Lopez Reoyos 1732/35
 Franc. Garcia Gonzalez 1735/38
 Alonso Bobadilla 1738/41
 Franc. Garcia Gonzalez 1741/44
 José de la Encina 1744/47
 Antonio Lopez 1747/50

Diego Martinez Soto 1750/53	Alonso Velasco Marquina 1789/92
Juan Perez Angel 1753/59	Clemente Gonzalez Uriarte 1792/95
Bernardo Hernaez 1759/64	Diego Rodriguez Mendo 1795/98
José de la Encina 1764/65	Vicente Pablo Iturriaga 1798/1801
Norberto Lexoste Azpileta 1765/68	Blas Linares Saavedra 1801/04
Bernardo Hernaez 1768/71	Norberto Garcia 1804/06
Norberto Lexoste Azpileta 1771/74	Francisco Xavier Rubio 1807/15
Bernardo Velez de Guevara 1774/77	Julian Gonzalez Uriarte 1815/18
Manuel Fernandez Figueroa 1777/80	José Rodriguez Moroncillo 1818/24
Blas Linares Saavedra 1780/83	Julian Gonzalez Uriarte 1824/27
Alonso Martin 1783/86	Pedro Gonzalez Nuñez 1827/30
Blas Linares Saavedra 1786/89	Atanasio Hircio 1830/33
	Fernando Garcia Vital 1833/35

ALBA DE TORMES S. Leonardus

S. Leonardus apud Albam, - in Alva de Turmis. (Hugo erronee collocat hanc abbatiam in civitate Abulensi, sive Avila).

Prope Salamanca versus SE, una leuca distans ab oppido A. de T., versus austrum. Dioec. et prov. Salamanca.

Abbatia insignis, de cuius historia tamen fere nihil scitur. Fundata circa annum 1154 ab Alphonso VII rege Castellae, tamquam monasterium duplex. Filia Retortae, mater de Ciudad Rodrigo et de S. Miguel de Groz. Saec. XIV/XV, deficiente abbatia Sti. Michaelis de Groz, paternitati eius subditur parthenon Stae. Sofiae de Toro. Hic vixit B. Didacus ex familia ducum de Alba, tamquam conversus. Multi canonici Sti. Leonardi inveniuntur omisso anno, in necrologio Stae. Sophiae Saec. XV, abbas Ferdinandus astitit Concilio Basileensi tamquam deputatus circariae. An. 1439, Eugenius IV PP. iubet archiepiscopo Toletano, suppressere monasterium, et collocare ibi Hieronymitas¹⁰⁾, quod ille biennio post tandem exequitur, commendam abbatiae adeptus. Conventus qui erat potens et dives, et numquam ante sub commenda, vi expulsus est. Disciplina erat collapsa¹¹⁾, sicut fere ubique in circaria. Archivum tunc videtur fuisse perditum, potius a Praemonstratensibus cedentibus, quam ab Hieronymitis intran-

¹⁰⁾ Reg. Vat. 365 f. 282

¹¹⁾ NORIEGA autumat, conventum nullatenus fuisse collapsum, sed aviditatem, insidias et machinationes Hieronymitarum solas hanc domum avulsisse ab Ordine (MS Vid I bis).

tibus. Sub quo ordine floruit usque ad an. 1835. Subsistit pulchra ruina amplae ecclesiae saec. XII/XIII, ex maximis quas Ordo reliquit in Hispania. Monasterium valde ruinosum, pro maiore parte videtur esse de tempore Hieronymitarum. — Hodie ruinae vocantur „San Geronimo“.

Archivalia inveniuntur quasi nulla: AHN Geronimos de S. Leonardo Pap. 5697: una charta anni 1321, et 5701: confirmatio suppressionis an. 1446. — A. Simancas MP 368, 1, MS Vid 1 bis 160, 162.

Litteratura: HUGO II 37, cuius errores sequuntur WAFFELGHEM 523, COTTINEAU 2763, et ZAK 13 — *Ind. Doc.* 93, 94 — GOOVAERTS I 256 — *Lettr. com.* Jean XXII 30123 — MADOZ I 236 — PONZ XII 300/01 — QUADRADO SAS 283/85 — P. de SIGÜENZA I 343 — L. GOMEZ CANEDO, *Don Juan de Carvajal. Un español al servicio de la Santa Sede.* Madrid 1947, p. 268.

Abbat

Vitalis 1171	HUGO II xciv
W 1185	AHN Pap. Retuerta 7643
Dominicus 1282	CEPIE VIII 107
Alphonsus 1333 depos.	Lettr. Jean XXII 30123
Diego 1363	Becerro Ciudad Rodrigo f. 40a
Ferdinandus 1434, † 1441	MS Vid 1 bis l. c. item
Gutierrez Alvarez, archiep.	
Toletanus 1441/42	

Inseri nequeunt (Necr. Stae. Sophiae de Toro)

Garcia 16. II	Garcia 5. XI
Pedro 18. III	Pedro 10. XI
Rodrigo 2. VII	Rodrigo 11. XI
Domingo 12. VII	Domingo 13. XI
Toribio 7. VIII	Pedro 8. XII

ALMAZAN B.M.V.

Sta. Maria ultra Dorium; Sta. Maria de allent del Duero en Almazan, — de allende —, de aliende el —, — de allén de —; Morón, Morón de Almazán.

Iuxta flumen Duero in medio inter Soria et Sigüenza, dioc. et prov. Soria. HUGO et WAFFELGHEM eam confundunt cum Mur, de quo vide supra p. 190.

Prioratus canonicorum, dependens ab abbacia Retortensi, fundatus ante annum 1237 a clerico quodam Raimundo. Nil probat, hunc clericum fuisse eundem ac Stum. Raimundum de Peñafort, neque ex ullo documento authentice constat, Leonoram reginam huic prioratui postea adiunxisse parthenonem. Charta quaedam anni 1237 demonstrat, hanc domum tunc

fuisse prioratum canonicorum et domum formatam¹²⁾. Anno 1488 incendio deletus est¹³⁾, et paulatim periit. An. 1498 est ibi sacerdos saecularis tamquam rector, abbatiae Vitensi subditus, ecclesia diruta restauratur¹⁴⁾. Anno 1567 denuo unitur Retortae, quod confirmatur a Curia Romana an. 1575. Anno 1602 „prior et conventus“¹⁵⁾, anno 1630 prior tantum ibi residet. Anno 1830 erat „administrator“ in „prioratu de Almazán“. Anno 1890 adhuc extitit ecclesia profanata, hodie vestigia tantum supersunt.

Archivalia: AHN Prov. Soria, Morón 6681 — Ibidem Ciudad Rodrigo, La Caridad, Pap. 5763.

Litteratura: HUGO II 219 — WAEFELGHEM 6,256 — ANTON 291 — Ind. Doc. 97 — NORIEGA DAMC 133 —

Priores (AHN)

Bernardus 1237	Manuel Rodriguez † 1729
Pedro Dominguez 1252	Inseri nequeunt:
Geronimo de Villaluenga I 1513	Pedro de St. Estevan 10. XII Nocr. de Toro
Pedro Ruiz 1540—75	Gomez de Herrera 21. IV ibid.
Ignacio Gutierrez 1579—82 cf. Bellpuig	Lorenzo de Vadacondes 6. IV Nocr. Vit.
Geronimo de Villaluenga II 1591/94	Cristobal Navarro ibid.
Diego Lopez de Vergara 1594/1601	Frutos de Azevedo 19. I. 16 . . ibid.
Geronimo Perez ante an 1668	Francisco Gomez 17. IV ibid.
Manuel Celis Mantilla † 1678 cf. Aguilar	

ARENILLAS DE SAN PELAYO St. Pelagius

Sti. Pelagii de Arenellis, -Hermellis, -de Avia. — Arenillas de Arriba, -de los Frailes, -de Valdavia. Vitetur confusio cum abbatia San Pelayo de Cerrato, et cum vicis Arenillas de San Miguel, et A. de Nuño Perez, in eadem provincia et dioecesi sitos.

In planitie fluminis Avia, prope Saldaña. Quondam in confiniis dioecesium de Burgos, de Palencia et de Leon, cui ultimae fuerat addicta. Hodie dioec. et prov. de Palencia.

¹²⁾ Notitiae autographae E. de NORIEGA, AHN La Vid Pap. 1379

¹³⁾ Ibid. 1389

¹⁴⁾ AHN Perg. La Vid 386, 5

¹⁵⁾ AHN Pap. Ciudad Rodrigo Pap. 5763. Attamen est dubitandum valde, ibi extitisse veram communitatem, quia Congregatio unum vel duo canonicos tantum in unoquoque prioratu admittebat.

Abbatia modica. Anno 1132 „monasterium“ fundatum est a familia de Muñoz. Ex donatorum tabulis nulli speciatim Ordini fuerat addictum, sed ad episcopi nutum, religiosis quos ipse iudicaret utiliores, destinandum reliquerunt fundatores. Supponi licet, canonicos OSA fuisse primos incolae huius domus, quae ante annum 1168 transierunt ad Ordinem Praem. Hoc quidem anno abbas Retortensis abbatiam Sti. Pelagii iure paternitatis in gratiam excipit filialis ecclesiae. Possedit varia „monasteria“, id est ecclesias, ut Sta. Maria de Villela, S. Clemente de Villafañe de Suso, San Miguel, San Quirce de Arenillejas, et beneficium Sti. Barnabae in ipsa ecclesia abbatiali. Monasterium initio fuisse duplex, nequit probari, sed est probabile¹⁰). Fundis sat pinguibus locupletata primitus abbatia, ad eam paupertatis devenerunt angustiam anno 1258, ut nomine abbatum circariae ad eleemosynas pro reparatione ecclesiae Sti. Pelagii excitati fuerint fideles. Saeculo XV denuo erat pauper, a commendatariis penitus ruinata. Praeter provisorem an. 1438 nemo aderat in domo, abbate carente. An. 1469 iterum aderat parva communitas. An. 1562 solus commendatarius ibi degebat, an. 1567 praeter illum unus canonicus proprius, et alter abbatiae Sti. Saturnini. Ideo an. 1573 a Nuntio Ormaneto suppressa est, et unita abbatiae matri, scilicet Retortae, ut prioratus simplex. Annis 1634/38 unitus erat abbatiae Vallisoletanae. Superest monasterium, exiguum quidem, sed integrum. Ecclesia saec. XII hodie est parochialis, habet tres absides et portam speciosam. In monasterio, quod est domus parochi, invenitur claustrum gothicum.

Archivalia: pauca quae supersunt, erronee admixta sunt in AHN archivis Sti. Pelagii de Cerrato, vide ibi Pap. 9612, 9613 et 5424, ubi habetur inventarium archivorum (ca. 1800) interea amissorum. — Ibidem Perg. Aguilar 1675, 15 (an. 1364). Becerro Aguilar 15a. — AHN Pap. Vid. 1389 — B. DE LEON 87192.

Litteratura: HUGO II 527, pr. 350152 — WAEFELGHEM 247 — ANTON 298 — *Cat. Mon. Palencia* III 1/2, lam. 1/4 — COTTINEAU 2842 — LAMPEREZ Y ROMEA II 647 — MADOZ II 515 — RODRIGUEZ MUÑOZ (cf. Aguilar) 80 — ZAK 14

¹⁰) „haereditas de Olmos de Sta. Euphemia“ pertinuit ad bona fundatitia abbatiae (HUGO II ccclj). Atqui fuit ibi (hodie Sta. Eufemia de Olmos) antiquum monasterium canonicorum, quod ineunte saec. XII videtur fuisse collapsum. Inter annos 1170 et 90, Alphonsus VIII rex emit hanc domum ab episcopo Burgensi, et dedit eam Ordini militari Sti. Jacobi, qui ibi collocavit moniales suas. (AHN Ucles 94). Forte abbatia Sti. Pelagii, non longe distans, antea eo transtulerat sorores suas, quae dein transierunt ad Ordinem Sti. Jacobi. Quae hypothesis, licet nullo probetur argumento, haud est prorsus improbabilis. Vide de hoc monasterio BN Madrid 13063/65.

A b b a t e s

Paschasius 11 . .	Ob. Praem. I 22. VIII
Pelagius 1168/69	Becerro Villamayor f. 39
Joannes 1169/76	Perg. Aguilar 1648, 8
Gervasius 1249/58	Pap. Vid 1389
Toribio 1355	Retuerta perg. 2268
Martin 1415	Medina libr. 16369
Diego de Grisalba, provisor 1438	
Fernando de Aranda 1442—48 cf. La Vid	
Juan de Liebana 1443	AHN Cerrato 9612
Alonso de Villoria 1453/54	ibid.
Pedro de Matamorisca 1469/73	Ibid. 5424, Perg. Aguilar 1685, 11
Rodrigo de Colmenares 1507/10	Ibid. 5424, Perg. Toro 2348
Juan Gonzalez 1518/21	Ibid. 9612
Alonso Miño 1521/38 ¹⁷⁾	
simul abbas in Aguilar	
Pedro Gomez Villaroel 1544/49	Ibidem, cf. Aguilar
Gutierrez de los Rios 1549	ibid.
Juan Miño 1555/73	ibid. et Cerrato 5424

Inseri nequeunt:

Gonzalo 22. I. Nocr. Vit. et Toro	Alonso de Bustillo 14. VII Nocr.
Fernando 17. III Nocr. Vit.	Toro
Pedro 27. IV. 12 . . Ob. Prem.	

A V I L A St. Spiritus

Monasterium Sti. Spiritus extra muros Abulenses — Etiam in lingua vernacula, haec domus latine solebat designari: monesterio de Santispiritus de fuera de los muros de la cibdad de Avila, convento de Santi Spiritus extramuros, — Sancti Espiritus estramuros de Avila.

In valle juxta flumen Adaja, extra civitatem, versus SE. Dioec. et prov. de Avila.

Abbatia fundata ante annum 1171 in loco antiqui eremitorii, a Nuno Mateo de Muñoz, belli duce Alphonsi VIII regis. Initio monasterium

¹⁷⁾ Anno 1521 litigabant de abbacia Francisco de Ledesma (cf. Avila), et Rodrigo de Colmenares, sed Capitulum Generale dedit cam Alfonso Miño (Becerro Ciudad Rodrigo)

duplex¹⁵⁾, filia Vitis. Ecclesias incorporatas habuit nullas. Abbas tenuit iura quasi-episcopalia. Celebris erat reliquiis suis. Saec. XIV rex voluit canoniam transferre intra moenia civitatis, sed non est executus intentionem. Anno 1370 ecclesia ampliata est. Jus pontificalium, antiquitus acquisitum, post litigia cum ordinario anno 1604 denuo confirmatur. Status personalis: 1573:6; 1603:13; 1689:16; 1751:14; 1774:18; 1801:13; 1809:20; 1816:4 religiosi. An. 1657 transfertur eo pars studii theologici, postremo erat ibi philosophia. Anno 1749 combustum est monasterium, dein modestius restructum. Post suppressionem an. 1809 a Gallis fere deletum est. Annis 1814/17 pauci conventuales superstites se coadunaverunt in Hospitali juxta ecclesiam Sti. Nicolai, dein vixerunt in seminario San Millán, postremo in casa quadam in via dicta Calle de San Tomás. In anno suppressionis 1835, abbatia antiqua iam satis erat restructa, et iam denuo habitari coeperat. Hodie est praedium, supersunt partes ecclesiae romanicae, et residua conventus saec. XIX.

Archivalia: AHN Avila S Spiritus Perg. Carp. 41, nr. 13, 14 — Libros 631/44 (637 continet in fine inventarium archivorum amissorum, cum serie abbatum et chronica monasterii an. 1587) — Pap. 16 fasc. (530/46) — Arch. Simancas PR 23, f. 35/36; RGS II 721 (an. 1478), III 1041 (an. 1480) — MS Vid I bis ff. 82/84, 169 — B. DE LEON 59/62

Litteratura: HUGO II 745, pr. 472/73 — WAEFELGHEM 222 — DHGE Art. Avila — GOOVAERTS I 24, 108, II 7, IV 211, 227 — NORIEGA DAMC 163/64 — QUADRADO SAS 416 — J. MARTIN CARRAMOLINO, *Historia de Avila, su provincia y obispado*, Madrid 1872, I 506/07, II 338.

Series abbatum (AHN)

1. Abbates perpetui	Domingo 1292
Fernando ante 1174	Lorenzo 1292/1311 ²²⁾
Diego 1174/1209 ¹⁹⁾	Alfonso 1314 ²³⁾
Domingo 1223/52	Fulgencio 1316 ²⁴⁾
Diego 1262	Martin 1323/26 ²⁰⁾
Pedro 1262/85 ²⁰⁾	Lope 1340/42
Juan 1288 ²¹⁾	Martin 1357/70 ²¹⁾

¹⁵⁾ in necrologio Stae. Sophiae de Toro occurrunt duae „Elvira soror Sti. Spiritus Abulensis“ (6. VII et 24. VIII)

¹⁹⁾ Pap. Retuerta 7643. Non constat, utrum 1209 est „era“ an non.

²⁰⁾ Avila S. Spiritus Libr. 637

²¹⁾ Ibid. Pap. 534

²²⁾ Ibid. Libros 637. Iam occurrit an. 1290

²³⁾ Ibid. Iam occurrit an. 1308

²⁴⁾ Ibid. Perg. 14. Non est certum, utrum est aera an annus Christi.

Juan Alfonso de Arias 1397/1400

Pedro 1405/11

Toribio 1413/20

Pedro de Alba 1423/67

Fernando de Avila 1467/92

Juan Carrasco 1492—1527

Diego de Valseca 1527/31

Cristobal Alvarez 1531/32

non confirmatus

Alfonso de Herrera 1532

Francisco de Ledesma 1536/40

Geronimo Pacheco 1540/43²⁵⁾

Fernando de Chaves 1543/47²⁶⁾

Francisco Blanco 1547/63

Bartolomé Lopez 1563/71

Gaspar Zurita 1571—73

Inseri nequeunt:

Gonzalo 2. IV. ex necr. Vitis

Rodrigo 11. IV item

Miguel 9. III ex necr. loci,
ut sequentes:

Gil 17. III

Garcias 6. IV

Garcias 15. IV

Gonzalo 20. VII

Simon 3. XI

2. Abbates triennales²⁷⁾

Agustin de Leon 1573/7.

Dionisio Ganate 157./76

Gaspar Zurita 1576/79

Fernando de Ruimoroso 1579/82

Lucas de Avila 1582/8.

Diego Berron 158./88

Luis Pacheco 1588/94

Tomas Quixada 1594

Juan Salcedo 1597/1600

Lorenzo Telles 1600/02

Luis Pacheco 1602/03

Garcias Obeso de Vuelna 1603/05

Alonso Torres Briceno 1605/06

Juan B. de La Vega 1606/09

Juan Salcedo 1609/12

Rodrigo de Bujedo 1612/15

Andrés Prado 1615/18

Garcia Alvarez Osorio 1618/21

Andrés Prado 1621/24

Francisco Real 1624/27

Lucas de la Carrera 1627/30

Francisco Rodriguez 1630/33

Pedro Lopez 1633/36

Francisco Carcamo 1636/39²⁸⁾

Geronimo Tapia Villena 1639/42

Norberto Alvarez 1642/45

Antonio Temporal 1645/48

²⁵⁾ obtinuit bullas, sed non possessionem.

²⁶⁾ Iam negotiavit Romae ab anno 1533, ad abbatiam obtinendam. Quinque abbatias est adeptus, inter quas pinguem S. M. de Caritate, cum quibus fecit commercium. Abulae habuit proventus tantum, de facto Juan Carrasco annis 1540—46 ibi denuo fuit abbas.

²⁷⁾ Desunt triennia: 1654/60, 1693/96, 1708/11, 1751/53.

²⁸⁾ Adeptus est aetatem 114 annorum.

Francisco Dubal 1648/51
 Manuel Herrera de Tordesillas
 1651/52
 Tomas de Avellaneda 1652/54
 Juan Carrillo de Acuña 1660/63
 Marcos Ramirez 1663/66
 Diego de Villegas 1666/69
 Pedro Ruiz de Villegas 1669/72
 Juan de Dueñas 1672/75
 Francisco Manrique 1675/81
 Marcos de la Puente 1681/83
 Domingo del Castillo 1683/84
 Gabriel Garcias 1684/87
 Baltasar Valbin y Olivares
 1687/90
 Juan Perez Carpintero 1690/93
 Francisco Mantilla Vicente 1696/99
 Juan Montero 1699/1702
 Ignacio Tinte y Velasco 1702/05
 Angel de Arce Rebolledo 1705/08
 Juan Azevedo 1711/14
 Gabriel Villamar 1714/17
 Julian Lobera 1717/20
 Juan Perez Galavis 1720/23
 Franc. Garcia Ceballos 1723/26
 Juan del Rio 1726/29
 Franc. Garcia Ceballos 1729/32
 Juan Santayana 1732/35²⁹⁾
 Franc. Perez Vallines 1735/38
 Pedro Martin Baz 1738/41
 Miguel Moreno 1741/42
 Manuel de Rebellac 1742/44
 Francisco Gonzalez 1744/47
 Francisco Montero 1747/50

Franc. Gonzalez 1750/51
 Juan Moreno 1753/56
 Manuel de Rebellac 1756/59
 Manuel Sanz del Rio 1759/60
 Manuel Gonzalez 1760/62
 Santiago Rueda 1762/65
 Juan Iturriaga 1765/68
 Bernardo Velez de Guevara
 1768/71
 Juan Martin Redondo 1771/74
 Juan Manuel Fabrega 1774/77
 Franc. Martinez Meleno 1777
 Franc. Garcia Herrera 1777/80
 Juan Martin Redondo 1780/83
 Nicolas Garcia 1783/86
 Manuel Gaona 1786/89
 Antonio Soto 1789/92
 Manuel Echevarria 1792/95
 José Lloret 1795/98
 Manuel Perez 1798/18 ..
 Manuel Echevarria 18 .. /01
 José Enseña 1801/04
 Sebastian Guardado 1804/07
 Juan Miguel Calo 1807/15
 Juan Paniagua 1815/18
 Juan Miguel Calo 1818/24
 José Rodriguez 1824/27
 Francisco Delgado 1827/30
 Alexandro Marcos Trabanco
 1830/33
 Blas Rascon 1833/35
 Ineri nequeunt:
 Juan Castaño 16 .. vel 17 ..
 Juan Barrenechea ante 1749
 Gabriel Basurto ca. 1800

²⁹⁾ Mense martii an. 1735, ideo ante Capitulum, denuo occurrit F. Garcia Ceballos, ergo J. Santayana triennium suum non complevit.

BRAZACORTA B. M. V.

Brachia curta. — Praça-, Braçacorta

Prope Peñaranda de Duero versus orientem, Prov. Burgos, dioc. Osma, nunc Burgos.

Parthenon. Dominicus abbas Vitensis circa an. 1160 eiecit moniales suas, quae misere in latebris specus cuiusdam vixerunt, donec Ermensindis comitissa de Lara, munifica Praemonstratensium mater, conventum eis construxit in Brazacorta, anno 1165. Ipsa fundatrix una cum filia sua Almenar intravit, exinde bona et donationes affluerunt undique. Anno 1390 adhuc erat habitatus a monialibus, quae tamen, currente saeculo XV, paulatim sunt extinctae. Facta est Brazacorta prioratus Vitensis, ab uno priore simul parcho, ad nutum abbatis Vitensis administratus. Bona eius, quae manserunt separata, anno 1576 ceduntur Collegio Salmanticensi, sed an. 1745, post diuturnum litigium ab abbazia Vitensi recuperantur³⁰). Superest ecclesia, hodie parochialis, cum pulchra abside romanica, et pars monasterii, in qua habitat presbyter.

Archivalia: AHN Brazacorta 936 (10 doc. 1288/1393), quorum regesta in *Ind. Doc.* 223/33 — AHN Salamanca S. Norberto pap. 6044/45 — Arch. Mon. de la Vid MS 1 bis 160, 2 bis fol. 457/72, libro 17 203/10. — B. DE LEON 25

Litteratura: HUGO II 155 — WAEFELGHEM 259 — DHGE X 472 — *Ind. Doc.* 73, 116, 122/24, 183, 223/33 — NORIEGA DAMC 142/47

BUJEDO DE CANDEPAJARES B. M. V.

Buxetum de Campo Palearum, — in Campo de Paxares. — Bu-, Buixedo, -gedo, -geda, -sseto de Can de Paxares, -de Miranda. Vitetur confusio cum Bujedo de Juarros, abbatia O. Cist. in eadem provincia sita.

Prope Miranda del Ebro, versus orientem, secus viam ferream Irun-Madrid, Prov. et dioec. Burgos.

Abbatia fundata ante annum 1162 a Sancha Diaz Frias, uxore Lupi Diaz de Meno, oriunda e familia de Ansures, fundatorum Retortae. Filia de Ibeas. Initio monasterium duplex, moniales transferuntur an. 1175 in Quintanilla. Abbatia possedit integram iustitiam et dominationem civilem in suo territorio sat extenso. Possedit ecclesias sequentes: Ayega San Pelayo, Valderrama San Ginés et Sta. Eulalia, San Juan de la Hoz de Miriel, Mercadillo San Pelayo, La Corzana, Arce-Miraperez, Osma en Alava, Mellena, Valcorta BMV, S. Esteban de Salcedo cum filiabus Cabriana et San Pedro, S. M. Magdalena de Zabarzuela in oppido S. Domingo de la Calzada, cum Hospitale de Fuente Cerezo (1195), quae medio

³⁰) Arch. Mon. de La Vid, MS 2 bis 456 sq.

aevo partim suis religiosis administravit. Numquam habuit commendatarios. An. 1584 construitur claustrum adhuc existens. Status personalis ante reformationem: 8—10, postea 16—20, 1774: 23 religiosi. Paulo post suppressionem an. 1835 pars monasterii deletur, an. 1842 destruitur altare maius, ecclesia profanatur biennio post, venduntur bona, anno 1874 demum et monasterium, quod an. 1880 restaurant Patres Societatis dictae „Missions Africaines de Lyon“. Anno 1891 vero transit ad FF. Scholarum Christianarum, qui habent in eo novitiatum et scholasticatum suum usque hodie. An. 1935 monasterium incendio deletur, in quo multae res pretiosae et antiquae perierunt. Ecclesia modica est saec. XII.

Archivalia: AHN Bujedo Cod. 536 obituarium, quod revera provenit ex La Vid. 60 Pergaminos (1145/1570), Libros 969, 1114/29, Pap. 946/47. — Archivo de Protocolos, Miranda del Ebro: Libro de Becerro (copia cartularii antiquioris, an. 1803) — Arch. Simancas RGS IV 2867 (an. 1486) — Arch. Monasterio de Espina: Index archivorum an. 1796 — Arch. Mon. de La Vid MS I bis 74/76, 71*, 139/50* — Arch. Monast. de Bujedo — B. DE LEON

Litteratura: HUGO II 155, pr. 91/94 — WAEFELGHEM 182 — AEE I 95, II 251 — *Ant. Esp.* II 95 — COTTINEAU 527 — DHGE X 1101/05 — ESPASA IX 1350 (confundit cum B. de Juarros), et Suppl. 1931, 655/57 — FEROTIN 189, 191, 193, 273 — GARMA Y SALCEDO 383/90 — GOOVAERTS I 137 — *Ind. Doc.* 104 sq. — *Lettr. com.* Jean XXII 7808 — MADOZ IV 480 — MENENDEZ PIDAL 63, 118, 249 — NORIEGA DAMC 149/54, cf. 128, 214 — IDEM DHD 150/56 — *Reg. Léon X* 12885 — SERRANO CDiplSS II/IV cf. ind., praesertim IV xxiiij/xli — IDEM CDMoral xxix, 37 — IDEM, ObBCP II 77, 81, 93, 215, 324, 328/31, 377, 446, III 257/58 — P. de SIGUENZA III libro I, xij, xlij — ZAK 10 — *Notas historicas y contemporaneas del monasterio de Sta. Maria de Bujedo de Candepajares*, Santander 1942

Series abbatum (nisi aliter notetur, sec. DHGE)

1. Abbates perpetui	Juan de Villasandino 1409/17
Sancho 1168/1203	Pedro de Santamaria de Garoña 1417/47
Juan 1204/09	Diego de Mendoza 1447/61
Pedro 1209/40	Juan de Osma 1461/97
Miguel 1240/47	Iñigo de Nogrado 1497/1517
Emeterio 1247/49	Juan de Nogrado 1517/47
Martin 1252/76	Pedro de Nogrado 1547/59
Fernando 1299/1313	Pedro de Osma 1559/62
Martin 1313/31	Juan de Villaizán 1562/73
Juan de Villamañe 1331/39	
Pedro 1339/81	2. Abbates triennales
Sancho 1381/1409	Juan de Guinea 1573/76

Francisco de Melgar 1576/79	Domingo Ramirez 1663/66
Juan de Guinea 1579/82	Eugenio Penagos 1666/69
Gabriel Bernaldo 1582/85	José de la Aguilera 1669/72
Juan de Guinea 1585/88	Jeronimo Perez 1672/75
Pedro de Ribera 1588/91	Francisco Martin Vicente 1675/78
Juan de Angulo 1591/94	Francisco Castañeda 1678/81
Felipe Castañeda 1594/97	Domingo del Castillo 1681/83
Fernando Ruimoroso 1597/1600	Diego Perez Barba 1684/87
Francisco Oribe 1600/03	Manuel Ibañez 1687, 1690 ³⁴⁾
Pedro de Ribera 1603/06	Juan de Azevedo 1687/90
Domingo de Luvoa 1606/09 ³²⁾	Juan de Zaldibar 1690/93
Marcos Garcia 1609/12	Pedro Izquierdo 1693/96
Felipe Quintanilla 1612/15	Manuel Cibio 1696/99
Domingo de Luvoa 1615/18	Diego de la Calleja 1699/1702
Felipe Quintanilla 1618/21	Pedro Ramos 1702/05
Domingo de Luvoa 1621/24	Marcos Molina 1705/08
Felipe de Valencia 1624/27	Francisco Mantilla 1708/11
Fenando de Rebolledo 1627/30	Manuel Rojas 1711/14
Lucas de la Carrera 1630/33	Juan de Julián II 1714/17
Francisco Carcamo 1633/36	Manuel Rojas 1717/20
Leandro de Porres y Sandobal 1636/39	Juan Sesmero 1720/23
Dionisio Xuara 1639/42	Franc. Garcia Ceballos 1723/26
Alfonso de Cordoba 1642/45	Franc. Garcia Gonzalez 1726/35
Juan Gonzalez de la Cuesta 1645/48	Manuel Diaz Soto 1735/38
Alfonso de Cordoba 1648/49	Narcisso Casanova 1738/41
Francisco de la Carrera 1649/51 ³³⁾	Bernardo Hernaez 1741/44
Domingo Ramirez 1651/57	Antonio Lopez 1744/47
Bernardo Aguirre 1657/60	Manuel Diaz Soto 1747/50
Juan Gonzalez de la Cuesta 1660/63	Francisco Angulo 1750/56
	Norberto de Zarzosa 1756/59
	Manuel Gutierrez Otea 1759

³²⁾ alias „de Luna“.

³³⁾ Becerro Ciud. Rodr. (DHGE omittit)

³⁴⁾ DHGE: 1687 tantum. Secundum AHN Vid. Pap. 1392 occurrit mense maii 1690

Juan Perez Angel 1759/61
 Norberto Lexoste Azpileta 1761/62
 Basilio de Nieva 1762/65
 Manuel Fernandez Figueroa
 1765/68
 Basilio de Nieva 1768/71
 Juan Antonio del Ribero 1771/74
 Manuel Fernandez Figueroa
 1774/77
 José Moyano 1778/80
 Pedro Alonso de Castilla 1780/83
 Manuel Hornillos 1783/86
 Manuel Garcia Martinez 1786/89
 Basilio de Nieva 1789/92
 Norberto Garcia 1792/95

Fermin Hircio 1795/98
 Norberto Gonzalez 1798/1801
 Fermin Hircio 1801/04
 Diego Landa y Puelles 1804/07
 Norberto Diez 1807/15
 José Rodriguez Moroncillo
 1815/18
 Francisco Delgado 1818/24
 Adolfo Rodriguez 1824/27
 Agustin Illera 1827/30
 Manuel Eguia 1830/33
 Isidro Crespo 1833/35

 Inseri nequit: Juan de Bustos (bis!)
 Nocr. Vit. 17. XII.

CIUDAD RODRIGO Sta. Maria de la Caridad

Stac. Mariae Cha-, Ca-, Karitatis extra muros Civitatis Roderici, monasterium Charitatis — La Caridad, Convento de la Charidad, S. Maria de la Misericordia de Ciudad Rodrigo

Una hora distat ab oppido C. R. (sede episcopali) versus austrum. Prov. de Salamanca. Initio dioec. de Coria.

Abbatia praeclara. Fundata est inter annos 1165 et 68 extra muros oppidi in loco dicto Las Canteras, a Ferdinando II rege de Leon, et Arnaldo episcopo Cauriensi ex canonico Vitensi, in gratiarum actionem pro felici expugnatione Extremadurae a jugo Saracenorum, et ad remunerandos Praemonstratenses pro servitiis in hoc proelio praestitis. Donatio facta est circa annum 1168 Vitali, „Sti. Leonardi abbati“. Concludunt auctores, foundationem fuisse factam in honorem Sti. Leonardi, et Vitalem fuisse eius primum abbatem. Censemus vero, Vitalem istum fuisse potius abbatem de Alba de Tormes, qui novam domum recepit in paternitatem suam. Licet extiterit ecclesia Sti. Leonardi in Las Canteras⁸⁵⁾, etiam aliunde est notum, abbatem Sti. Leonardi de Alba tunc fuisse Vitalem. Anno 1171, eques Gonzalo Alguacil donavit conventui bona sua in Prado de la Torre, aliquatenus distante a civitate, ad construendum ibi monasterium in honorem B. M. V. In quo loco iam antiquitus colebatur imago B. M. V. „de

⁸⁵⁾ HUGO II xcv

Caritate". Anno 1184 confirmatio pontificia. De monialibus nihil constat³⁶⁾. Monasterium erat de jure sub paternitate abbatum Sti. Leonardi de Alba, ab anno 1442 de Retuerta, sed de facto, paulo post foundationem subditum est jurisdictioni episcopali, quod causavit litigia multa. Abbas Charitatis exercuit paternitatem, saltem a saeculo XVI, in monasterium de Ermida in Lusitania. Stephanus de la Guardia adhuc saec. XII tantas fecit donationes, ut titulum „fundator“ mereretur in obituario. Abbatia exinde habuit proventus annuos 100 000 ducatorum, erat ditissima Ordinis in Hispania. Medio aevo ecclesias parochiales possedit nullas, postea adeptus est Salamanca Sto. Tomas, Robledillo (1516, quam suis religiosis administravit solam), capellam Stae. Mariae de Alba, et parochiam Sti. Blasii, ipsi ecclesiae abbatali adnexam. Anno 1530 obtinuit privilegium recitandi matutinum ante ortum solis. Divitiae eius excitarunt concupiscentiam commendatariorum, inde lites et processus sine fine, et permultae pensiones solvendae. Anno 1525, abbas Retortae in vanum conatus est obtinere bullam, qua introductione abbatum triennialium dicti abusum possent excludi pro semper. Fernando de Chaves, abbas Charitatis, anno demum 1543 obtinuit eam, anno 1549 denuo uniuntur mensae, et anno tandem 1552 triennialitas potuit introduci. Hieronymitae reformatores anno 1568 abbatem Charitatis, zelantem contra suppressionem Ordinis, miserunt in carcerem. An. 1627 conventus petiit „ratione salutis“ translationem suam intra moenia civitatis, sed frustra. Annis 1761/95 constructum est splendidum novum monasterium, annis 1777/82 ampla ecclesia. Status personalis 1562: 15 DD, 1569: 24, 1774: 56 religiosi (quod debet esse error. In canoniam non erant cellae pro tantis. 1777: 25 DD et 1 donatus). Ab anno 1842 est praedium in manibus privatis. Media pars coenobii corrui, sed extant perpulchrum claustrum et amplum refectory. Ecclesia adhuc integra, perpulchris altaribus lapideis ornata, caret tecto et ideo fornices eius minantur ruinam. Imago B. M. V. de Caritate nunc est in Ecclesia Cathedrali.

Archivalia: AHN Ciud. Rodr., La Caridad. Perg. 1876, nr. 5/12 — Libros 10528/39. In ultimo inventarium archivorum an. 1569. Papeles 5763/69 — Arch. de Simancas PR 23, 37; RGS II 3179 — Arch. Cathedr. Ciud Rodrigo: Becerro (potius chronica cum cartulario) anno 1800. MS pretiosissimum pro historia Congregationis. Ibid. leg. 8, 16 et leg. 13, 11 (saec. XVII) — MS Vid 1 bis 108/10, 124, 70*, 169*, 171* — B. DE LEON 111/13 — MS Valladolid f. 57/59 — A. SANCHEZ CABANAS, *Historia ecclesiastica de Ciudad Rodrigo*, Bibl. Acad. Historia Madrid, MS D 100—26—4, f. 44b, 56a/59b

³⁶⁾ obituary domus, quod continetur in Becerro 1800, inscribitur: „Aniversarios y memorias . . . que somos obligados a dezir por los abbades, frayles, sorores, familiares y bienhechores de esta cassa“. Attamen in eo nulla invenitur soror, quod non excludit, tales fuisse insertas necrologio anteriori.

Litteratura: HUGO II 157, pr. 94/98 — WAEFELGHEM 259 — ANTON 297 — BHN I 284 — COTTINEAU 2492 — GOOVAERTS I 290, 294, 319, 340, 421, 508, II 7, IV 83, 211 — *Ind. Doc.* 92, 93 — JAFFE 15398 — NORIEGA DAMC 121/24 — PONZ XII 334 — SERRANO *CDiplSS* IV x1 — ZAK 10 — F. FITA, *Los Premonstratenses en Ciudad Rodrigo, datos inéditos* (BRAH LXII, 1913, 468/80) — J. GONZALEZ, *Regesta de Fernando II*, Madrid 1943, p. 516 — M. HERNANDEZ VEGAS, *Ciudad Rodrigo, la Catedral y la ciudad*. Salamanca 1935, I 34 et passim, II 38, 77, 165/68, 289 et passim — *Tierra Charra* II (1928) nr. 48, II (1929), nr. 98, III (1929) nr. 81

Series abbatum (Becerro)

Abbates perpetui. Primum datum est authenticum secundum archiva, secundum vero, inter parentheses, ex Becerro, quod videtur esse quodammodo arbitrarium.	Pedro (1345/48)
Domingo 1175- (1175/82)	Gonzalo de Onis (1349/58)
Benito † 1182 (omittit)	Rodrigo elect. 1359 (—)
Sancho 1182- (item)	Juan 1359/76 (idem)
Juan Antoñanes 1184 (item)	Fernando † 1385 (1377/85)
Pedro 1185 ³⁷⁾ (ca. 1200)	Martin (1386/97)
Sancho (1195/1211)	Alonso de la Rua (1398/1413)
Pedro 1213 (1212/25)	Juan Delgado 1414/25
Velasco (inter 1225 et 1240)	Cardin. Prosper de Colonna 1425/32
Pedro 1241 (1241/61)	Gonzalo 1454 (1433/47)
Fadrique † 1285 (1262/85)	Domingo Dominguez (1447/60)
Paschalis 1292 (1286/1301)	Alvaro Pacheco 1461/86
Thomas (1302/08)	Juan Gomez de Gomiel 1486/88
Gonzalo 1315 (1309/18)	Francisco de Aguila 1488/1507
Bartolomé 1327/33 ³⁸⁾ (1318/33)	Card. Pedro de Rijoies 1507/10 ⁴⁰⁾
Juan 1336 ³⁹⁾ (1334/44)	Francisco de Bajo de Bodón 1510/11
	Fernando de Baltanás 1511/25
	Alonso de Herrera 1525/31
	Fernando de Chaves 1531/48
	cf. Avila

³⁷⁾ AHN Vid. Pap. 1389, ibid. Retuerta Pap. 7643

³⁸⁾ Ibid. Ciud. Rodr. Pap. 5764, *Lettr. com. Jean XXII* 30123

³⁹⁾ AHN Ciud. Rodr. Pap. 5766

⁴⁰⁾ Saec. XV/XVI sequentes competidores commendae obtinuerunt bullas, sed non possessionem: Alvaro de Caraveo, Gaspar Sanchez, Francisco Mudarra, Antonio del Aguila (cf. Villamediana), Cardinal Regino. Processus de comenda adipiscenda perdiderunt: Tomas Guerrero, Cardinal de Coria. Quae nomina citantur absque datis in Becerro Ciud. Rodr. f. 11/12

Fernando de Gata 1548/52 res.
 Inseri nequit: Lucas 6 I Nocr.
 Villoria
 Guillermo 22. III Nocr. Monzón
 Salvator (electus) 7. XI Nocr. Vitis
 2. Abbates triennales
 Luis de Mexia 1552/55
 Antonio Florez 1555/58
 Pedro Sobrino 1558/61
 Antonio Florez 1561/63
 Diego de Valderas 1563/66
 Fernando de Villafañe Merino
 1566/69
 Simon Nuñez de Xaque 1569/72
 Francisco de Melgar 1572/73
 Geronimo Calderon 1573/76
 Juan de Guinea 1576/79
 Fernando de Villafañe 1579/82
 Rodrigo de Monrroy 1582/85
 Francisco de Melgar 1585/88
 Juan de Licea 1588/91
 Franc. de Melgar 1591/94
 Diego de Mendieta 1594/97
 Rodrigo de Monrroy 1597/98
 Gregorio de Quixano 1598/1600
 Juan de Licea 1600/03
 Juan de Terreros 1606/09
 Juan de Licea 1609/12
 Pedro Martinez 1612/15
 Pedro Gomez Davila 1615/18
 Federico Ramiro 1618/21
 Antonio Temporal 1621/24

Geronimo de Oña 1624/27
 Juan Gomez Casasola 1627/30
 Hernando Zaldibar 1630/33
 Juan Cornejo 1633/36
 Hernando Rebolledo 1636/37
 Juan Gomez Casasola 1637/39
 Miguel Solis de Miranda 1639/42
 Marcos Herbias y Bordallo 1642/45
 Miguel Solis de Miranda 1645/48
 Juan Cornejo 1648
 Francisco de la Carrera 1648/49
 Pedro Chaves de Aguila 1649/51
 Miguel Solis de Miranda 1651/54
 Juan Gonzalez de la Cuesta
 1654/55
 Marcos Ramirez 1654/57
 Diego de Toledo 1657/60
 Francisco de la Carrera 1660/63
 Antonio Requexo 1663
 Juan de Sande Requexo I
 1663/66
 Pedro Moran 1666/69
 Juan de Sande Requexo I 1669/72
 Pedro Moran 1672/78
 Geronimo Perez I 1678/79
 Juan de Sande Requexo I
 1679/81
 Juan de Sande Requexo II
 1681/84⁴¹⁾
 Juan de Sande Requexo I
 1684/86
 José Gabilan de Valderas 1687/89

⁴¹⁾ Titulus completus eorum erat: „de Sande Calderon Requexo“. Difficile distinguatur avunculus a nepote homonymo.

Juan Pacheco y Herrera 1689/90
 José Gomez Azevedo 1690/93
 José de Ocampo 1693/95
 Juan Sande Requeixo II 1695/96
 Juan Montero 1696/99
 Manuel de Torres 1699/1702
 Miguel Nuñez 1702/05
 Andrés de Casasola 1705/08
 Geronimo Caballero 1708/11
 José Hermano⁴²⁾ Fernandez
 Rachado 1711/14
 Pedro Ramos 1714/17
 Juan Bustillo 1717/20
 Sebast. Joaquin Morán 1720/23
 Pedro Ribera Corón 1723/26
 Juan Bravo 1726/29
 Sebast. Joaquin Morán 1729/32
 Norberto Durán 1732/33
 José de la Encina 1733/35
 Alonso Barbadillo 1735/38
 Diego Martinez Soto 1738/41
 Pedro Martin Baz 1741/44
 Bruno Martinez Mataro 1744/47
 Juan Santayana 1747/48
 Manuel Martinez 1748/52
 Franc. Montero 1752/55
 Pedro Martin Baz 1755/59
 Geronimo Gomez Flores 1759/65

Pedro Martin Baz 1765/66
 Juan Caldera Arias 1766/68
 Geronimo Gomez Flores 1768/71
 Francisco Martin Baz 1771/74
 Gregorio Cañada 1774/77
 Bernardo Velez de Guevara 1777
 Franc. Martinez Meleno 1777/78
 Basilio de Nieva 1778/80
 Franc. Alvarez 1780/83
 Antonio Martin Petite 1783/86
 Franc. Alvarez 1786/89
 Franc. Sanchez Alvaro 1789/92
 Franc. Espinilla 1792/95
 Manuel Gaona 1795/98
 Diego Rodriguez Mendo 1798/1801
 Juan Antonio Orellana 1801/04
 Francisco Santos Castro 1804/07
 José Hermano Rodriguez 1807/09
 Pedro Dominguez Solis 1809/15
 Geronimo Perez II 1815/1.
 Fernando Garcia Vital 181./18
 Juan Baut. Miguelena 1818/24
 Diego Rodriguez Borrero 1824/27
 Alexandro Marcos Trabanco
 1827/30
 Pedro Gonzalez Nuñez 1830/33
 Aniceto Fernandez 1833/35

⁴²⁾ B. Hermannus Joseph ita vocabatur a Hispanis. „Hermano José“ enim significaret „frater Joseph“.

ERMIDA DO PAIVA B. M. V. (et St. Michael)

Sta. Maria de Eremitorio, quod vulgo vocatur Dompni Roberti, Domus Ste. Marie in Riva de Paiva, -de Ripa Paive, -de Ripa Pavia. Coenobium B. M. V. et S. Michaelis Archangeli Hermitae que est in Ripa Pavie. — Santa Maria da Hermida de Dom Ruberte. („Hormida“ est corruptela). Amoenae situm supra vallem fluvii Paiva in medio inter Lamego et Viseu, prope Castro daire versus occidentem. Dioc. de Lamego, Prov. Beira Alta, Lusitania. Vitetur confusio cum multis aliis locis nomine „Ermida“ in illa regione.

Abbatia, quae probabiliter per aliquot tempus ignotum, inter annos 1320 et 1488, et certe annis 1502—1601 pertinuit ad Ordinem Praemonstratensem. Historia tamen foundationis, nobis tradita apud Hugo, videtur esse spuria. Cuius auctor est Bernardus de León, a quo, absque critica, E. de Noriega eam transmisit annalistae nostro Hugo. Ecce historia quam nobis enarrat fr. Bernardus: Robertus frater regis Franciae, Gualteri abbatis in expugnatione Ulissiponis an. 1147 socius, foundatione monasterii Sti. Vincentii ibidem frustrata⁴³⁾, maluit manere in Lusitania, ubi se collocavit in Eremitorio B. M. V. ibi fundans abbatiam Ordinis nostri, cuius evasit primus abbas. Robertus iste nequit esse inventio fr. Bernardi, est enim insertus Necrologio Vitensi litteris saec. XVI ineuntis: „3 Id. Oct. Dominus Rupertus filius regis Francie, primus abbas et fundator monasterii B. M. V. Hermite“⁴⁴⁾. Quae abbatia, secundum fr. Bernardum, primo filia Praemonstrati, dein facta est filia S. Mariae de Caritate, et mater Stae. Euphemiae de Vendoma. Noriega dein addit, canoniam habuisse ecclesias incorporatas in Baltar, Pendilhe, Alhões, et „filiales abbatias“ in Reriz et Ester⁴⁵⁾. Ad probandam suam thesim, affert documentum quoddam Cardinalis Hyacinthi anni 1173, monasterium nuncupans prioratum O. Praem.,

⁴³⁾ Vide de hac assertionem infra ubi de abbatia Sti. Vincentii.

⁴⁴⁾ Fr. Bernardus dicit eum fuisse ducem de Arras, fratrem Ludovici IX. Iam NORIEGA recognoscit hoc esse impossibile, et supponit hic agi de fratre Ludovici VII, Roberto duce de Dreux, quae hypothesis haud melius est probata. In Necrologio Caritatis, Becerro Ciud. Rodr. f. 7v legitur: „Rupertus filius ducis Normanniae“. Quae discrepantia augeat suspicionem nostram. „Dompnum Rubertum“ fuisse nobilem quendam ex Normannia vel Francia, est probabile, nomen eius enim est inusitatum in Lusitania. Eum fuisse in aliquo connexu cum Ordine nostro aut cum expugnatione Ulissiponis, est improbabile, eum fuisse abbatem, est apertus error. Videtur fuisse prior. Novimus varios priores Ermitae, sed nullum abbatem saec. XII/XIV.

⁴⁵⁾ „abbatia“ in Lusitania boreali potest esse synonymum pro parochia. Videtur constare, in locis supradictis numquam extitisse conventus.

quod ad minus est adulteratum⁴⁶⁾. Atqui fontes qui exstant in Lusitania, ne verbum quidem habent de Ordine Praemonstratensi, et de „Ruberto filio regis Francie“. Patent econtra ex illis sequentia: invenimus complura documenta saeculi XII, quae tractant de priore et communitate „Stae. Mariae et Sancti Michaelis in ripa Pavie“⁴⁸⁾, sed ordo ubique taceatur. Videtur constare, religiosos illos non fuisse canonicos, sed eremitas sub tutela abbatissae de Tarouquela OSB⁴⁹⁾. Ex archivis huius parthenonis enim proveniunt omnia documenta, hactenus nota de coenobio nostro. Communitates huiusmodi eremitarum, abbatiae cuidam subditae, pullulabant hoc tempore in Lusitania regno nascenti. Anno 1145, ergo biennio ante expugnationem Ulissiponis, Alphonsus I rex Lusitaniae Roberto cuidam eremita cum sociis coenobii B. M. V. et Sti. Michaelis „in heremita que est in Ripa Pavie“ donat bona sita prope Portum⁵⁰⁾. Teste epitaphio in muro ecclesiae de Ermida: „Era de 1198, quando morreu o padre ruberto no mes de outubro“, dictus Rubertus obiit anno 1160⁵¹⁾.

Nulla noscuntur documenta saec. XIII/XV, quae loquuntur de hoc monasterio⁵²⁾. Sunt auctores, qui ex fontibus satis recentibus concludunt, Ermidam fuisse commendam Ordinis Equitum Christi⁵³⁾

Anno 1499 — secundum Noriega —, Abbas Generalis Orinis vindicavit a rege Lusitaniae duo monasteria in regno illius sita, et ab Ordine defecta,

⁴⁶⁾ Documentum, quod novimus tantum ex copia saec. XVIII, copiae cuiusdam, quam sibi procuravit anno 1488 „Alvaro de Olival, prior do mosteiro conventual de Sta. Maria da Hermida de Dom Ruberte da Ordem de São Agostinho“. Potest esse authenticum, sed verba, quae referunt ad Ordinem Praemonstratensem, videntur esse interpolationes posteriores (HUGO II xcviij, fusius apud MSVid 1 bis 1. c., et Becerro Ciudad Rodr.).

⁴⁸⁾ Ibid. *Leges et consuetud.* I (1866) p. 481. Tria alia, non publicata in Arch. da Torre do Tombo, Col. Especial Parte II Caixa 52. S. Michael in Riva de Paiva, quod occurrit in charta quadam saec. X (PMH *Dipl. et chartae* I, Lisboa 1867, nr. 157), secundum Prof. R. Pinto Azevedo, est monasterium a nostro distinctum.

⁴⁹⁾ Nunc in Arch. da Torre do Tombo, Lisboa. Quae omnia mihi benigne communicavit Dr. Rui Pinto Azevedo, professor quondam Ulissipone et Conimbricae.

⁵⁰⁾ *Documentos medievais Portugueses*, ed. Academia Portuguesa de Historia, *Docum. Regios* I (Lisboa 1958) nr. 211

⁵¹⁾ Quam inscriptionem videntes, forte visitatores Ordinis circa an. 1499/1514 texuerunt suam hypothesim, ad iura illius confortanda.

⁵²⁾ Quod non excludit, talia documenta exstare, archivalia enim post an. 1200 in archivis Lusitaniae nemo umquam rite ordinavit et exhausit, asserente Dr. Pinto Azevedo supra laudato.

⁵³⁾ Ita in MSS saec. XVII/XVIII in domo parochiali in Castro daire existentibus.

scilicet Ermida do Paiva et Vandoma⁵⁴). Quo titulo, nescitur, quia chartis, necrologiis⁵⁵), catalogis⁵⁶) et quibuslibet aliis documentis Ordinis ante an. 1500 dicta monasteria sunt penitus ignota. Mittitur in Lusitaniam fr. Clemens, canonicus de Buxeto, tamquam procurator visitorum circariae. Rex implicite quidem fatetur, se nihil scire de monasteriis quondam nostri Ordinis in ditione sua, sed promittit, se omnia esse facturum ut Ordo in iura sua redintegretur. Quod ius obtinetur pro Ermida tantum, cuius canonici, ad saeculares dilapsi mores⁵⁷), regulae et habitui Ordinis se subiiciunt anno 1502, et paternitati abbatis St. Mariae de Caritate anno 1514⁵⁸). Tamen rex dederat patronatum in abbatiam⁵⁹) marchioni de Villareal, qui filium suum Christophorum de Noronha, ipso anno 1514 instituit commendatarium, a quo postea transiit ad Petrum nepotem. Qui ambo pessime gubernaverunt, bona monasterii emphyteutice dilapidantes, conventumque redigentes ad duos canonicos. Bulla subreptitia obtenta, bonaresidua monasterii, ab an. 1570 omni religioso destituti, in 3 commendas „ad pios usus“ saecularium fraudulenter commutat marchio, quas statim tradit Ludovico de Coutinho consobrino suo, abbate Caritatis frustra reclamante. Anno 1579, Gregorius PP. XIII mittit abbatem de Silos OSB, ad reformatandos Praemonstratenses in Lusitania⁶⁰). Anno 1589 obit in India Anto-

⁵⁴) Arch. Cathedr. Burgos, Becerro de Ibeas (Copia saec. XVIII), HUGO et NORIEGA MS Vid 1 bis 11. cc. Quae documenta videntur esse authentica, ideo possumus supponere, postulationes Ordinis fuisse fundatas.

⁴⁵) In Necrologio Vitensi antiquiori (saec. XVI ineunte conscripto), praeter Rubertum praefatum, inscribuntur duo abbates et nonnulli canonici et subdiaconi Hermitae.

⁵⁶) Bern. de Leon citat ambas abbatias tamquam Praemonstratenses „como consta del cathalogo antiguo de nuestras circarias“, addens hypothesim temerariam, canonicos Regulares S. Crucis de Coimbra ab illis assumpsisse habitum et regulam. Revera dicta Congregatio, fundata an. 1131, habuit Constitutiones Sti. Rufi Avenionensis.

⁵⁷) An. 1488 domus quidem dicit se esse Ordinis Sti. Augustini, videtur vero vixisse ad morem canonicorum saecularium.

⁵⁸) Amborum diplomatum copias tantum noscuntur apud NORIEGA MS Vid 1 bis 129/30, HUGO II cij et Becerro Ciud. Rodrigo, ubi etiam dicitur, canoniam an. 1514 iam a 40 annis fuisse sine abbate.

⁵⁹) Domus reapse videtur fuisse abbatia ad tempus, quod probant, praeter insertionem duorum abbatum in necrologium Vitense, pedum saec. XIII et mitra saec. XIV, ex Ermida provenientes, et nunc asservata in Museu de Arte Antiga Ulissipone.

⁶⁰) *Uda de San Domingo de Silos*, Madrid 1688 III 306. — Visitor iste nullos iam invenit religiosos in Ermida.

nio de Noronha Pereiro, frater ultimi commendatarii. Paenitens in testamento suo stipulatur, annuatim summam sat pinguem esse solvendam ad restituendam abbatiam Ordini suo, et ad duodecim canonicos ibi sustentandos. Sed curator testamenti, archiepiscopus de Goa, callide omnia vertit in favorem ordinis sui Augustiniani, cui an. 1601 per aliam bullam subreptitiam legaliter addicitur abbatia Eremitana. Qui ordo tamen, resistantibus marchioni de Villareal et episcopo Lamecensi, bona canonica non obinet, sed summa, vi testamenti solvenda, attribuitur cuidam asceterio eius in civitate Portuensi. Congregatio O. Praem. in Hispania pertinaciter dimicat pro monasterio recuperando, immo post aliquot annis impetrat revocationem bullae anni 1601, sed omnia fuerunt in cassum. Ermida fit parochia clero saeculari commissa, quod mansit usque hodie. Superest ecclesia romanica, modica et pulchra, sicut et pars monasterii, in quo habitat parochus.

Archivalia: Ea quae inveniuntur in Portugal, et quae vix referunt ad coenobium quoddam nostri Ordinis, supra iam notavimus. Documenta ad hanc domum referentia, et in archivis S. Mariae de Caritate quondam existentia, enumerantur in Becerro anni 1569 (AHN Ciudad Rodrigo, f. 38), et in Becerro anni 1800, Arch. Episc. Ciudad Rodrigo, cf. indicem sub Hermida. — MS Vid 1 bis 105/08, 160, 80/82* — BERN. DE LEON 94/100.

Litteratura: HUGO II 159, pr. 98/102 — WAEFELGHEM 117 — AZEVEDO BARBOSA III 48 (: „foi convento de frades bentos em tempo remoto“) — COSTA VI 233 — *Grande Enc. Port.* IX 954 — NORIEGA DAMC 124/31 — Fr. Antonio DA PURIFICAÇÃO, *Chronica da Antiquissima Provincia de Portugal da Ordem dos Ermitas de São Agostinho*, Lisboa 1642, I 9 — A. de LACERDA, *Historia da arte em Portugal*, Porto 1942, I 552 — IDEM, *Historia de Portugal*, ed. BARCELOS, II 652/53 — IDEM, *O templo das siglas. A igreja da Ermida do Paiva*, Porto 1919 — P. Miguel de OLIVEIRA, *As paróquias rurais portuguesas, a sua origem e formação*, Lisboa 1950, p. 189 — PMH *Dipl. et chartae I* (1867) nr. 157, *Leges et consuet.* I (1866) p. 481 — J. Pedro RIBEIRO, *Dissertações chronologicas e criticas sobre a historia e jurisprudencia ecclesiastica e civil de Portugal*, Lisboa 1857, II 216, III 187 — IDEM, *Observações historicas e criticas para servirem de memorias do systema da diplomatica portuguesa*, Lisboa 1798, p. 134 — R Dos SANTOS, *O romanico em Portugal*, Lisboa 1955, p. 121 — *Catalogo illustrado da Exposição retrospectiva de arte ornamental portugueza e espanhola*, s. 1. 1882 — (BIBL. NAC. DE LISBOA) *Guia de Portugal*, Lisboa 1944, III 991/94

Priores nondum, respective non iam Praemonstratenses
(ex documentis supra citatis)

Rubertus 1145/60
Joannes 1167/72
Pelagius 1173

Joannes Menendi 1188/89
P 1191
Alvaro de Olival prior 1488

abbates:

sedisvacantia 1474—1514
Cristovão de Noronha 1514 —
Pedro de Noronha † 1575

ex Necrol. Vitis:
Ludovicus 5. II
Martinus de Reriz 23. XII

FREZNILLO DE LAS DUEÑAS B. M. V.

Sta. Maria de Choro, -de Frexnillo, -Ffrefxniello, Fresnillum Dominarum.
Juxta Dorium flumen, non longe a La Vid versus occidentem, Dioc. Osma, nunc Burgos, Prov. de Burgos.

Parthenon, fundatus an. 1164 a Dominico abbate Vitensi, in fundo donato a Petro Gutierrez et Elvira eius uxore. Abbas distribuit sorores coenobii sui in hunc locum et in Brazacortam. Insignis benefactrix erat Doña Sancha Perez, quae et ipsa intravit. Bona asceterii erant separata ab abbazia matre. Anno 1348 ultima vice verbum fit de monialibus⁶¹). Dein paulatim est collapsum, et moniales sunt extinctae. Anno 1509 fuit beneficium absque cura pastoralis, ad collationem Curiae Romanae alternatim cum abbate Vitensi, quo ipso anno bona eius dantur mensae abbatiali Vitensi⁶²). Saeculo XVI in monasterio vixerunt eremitae. Anno 1568 supprimitur, et pleno jure unitur abbatae Vitensi⁶³), Unio asceterii cum Collegio Salmanticensi an. 1577 decernitur, et an. 1751 revocatur. Anno 1729, aedes claustrales non iam substituerunt. Ecclesiae post saec. XVI videtur esse substituta nova, quae est parochialis.

Archivalia: AHN Freznillo 5 Perg. (Regesta cf. *Ind. Doc.* 213/22) — Ibid. Salamanca S. Norb. Pap. 6045 — Ibid. Vid Pap. 1386 — Arch. Mon. de la Vid MS 2 bis f. 457/72, Libros 17, pp. 195/204

Litteratura: HUGO II 159 — WAEFELGHEM 259 — COTTINEAU 1219 — *Ind. Doc.* 97, 98, 100, 103, 109, 111, 122/24, 132/33, 159, 169, 183, 213/22 NORIEGA DAMC 147/48

Priorissae (AHN)

Maria 1288, Olalla Martinez 1326, Maria Garcia 1343
Inseri nequeunt ex Necr. Vitensi: Sancha 18. IV, Maria Perez 19. IV, Elvira 18. XI.

⁶¹) AHN La Vid Perg. 383, 11. An. 1449 verbum fit de „Ferdinando abbate Vitensi et patre abbate dicti monasterii de Freznillo“. Tamen NORIEGA asserens moniales ibi floruisse usque ad annum circiter 1520, videtur errare. (Ibid. 385, 5)

⁶²) Ibid. 386, 10

⁶³) Ibid. Pap. 1394

FUENTE LA ENCINA S. Maria Magdalena

Domus Fontis de la Enzina, Fons Quercus — Fuente de Lazina, -Elencina, Fontelenzina

Juxta vicum Zalima, prope Castrogeriz versus austrum, Prov. et dioec. Burgos

Prioratus canonicorum, fundatus tamquam domus formata pro religiosis e Gallia adventis⁶⁴), de quo ceteroquin parum scitur. Anno 1149, rex Sancho datur privilegia „monasterio“ ibi esistenti, anno 1154 verbum fit de „Gualtero priore de F. E. et canonicis ibi viventibus sub regula Sti. Augustini“⁶⁵). Anno probabiliter 1171, S. abbas de Retuerta, charta quadam promulgat sequentia: „notum esse cupio, quod domum Fontis de la Enzina, quam prius fratri Raimundo accomodaveram, et postea successorii eius abbati M. in haereditatem dederam, demum abbati A. confirmavi in capitulo de Retorta, presente conventu, et hoc factum approbante“⁶⁶).

Quid hoc sibi vult dicere? Prioratus, primitus sui juris, dein languescens, ergo forsitan fundatio abortiva, ab abbate Retortensi tamquam rectore circariae, committitur abbatibus de Herrera. Ambae foundationes languentes, Herrera scilicet et Fuente la Encina, circa annum 1169 uniuntur in unam communitatem novam in Aguilar, cuius „curiae“ abhinc fuerunt. Anno 1200 adhuc sunt „fratres in Fontelenzina“⁶⁷), anno 1231 et 1247 est prioratus dependens a canonia Aquilariensi, cuius ecclesiis incorporatis aequiparatur⁶⁸). In fine saeculi XIII est curia laicis locata⁶⁹), et an. 1377, abbatia Aquilariensis vendidit omnia⁷⁰).

Archivalia: Fontes Ordinis nesciunt, cf. tamen HUGO I cvij, et cix — AHN Cronica de Aguilar, Cod. 1243 f. 11

Litteratura: MENENDEZ PIDAL 43/44, 205/06

SAN MIGUEL DE GROZ St. Michael

St. Michael de Monte, -de Grosso, -Gros, -Grox, -Cros.

Duas horas distans a Toro, versus occidentem, amoene situm in planitie vallis Dorii, ad pedem montis. Hodie vocatur: San Miguel del Monte. Dioc. et prov. de Zamora. Vitetur confusio cum San Miguel de Villamayor de Treviño.

⁶⁴) MENENDEZ PIDAL p. 43

⁶⁵) AHN Becerro Aguilar f. 11 b

⁶⁶) Ibid. f. 12. — S. debet esse Sancho, Raimundus est forte prior quidam, successor Gualteri; M. et A. abbates videntur esse Michael (1169) et Andreas (1171?) de Herrera, respective de Aguilar

⁶⁷) AHN Aguilar Perg. 1650, 9 — MENENDEZ PIDAL 205

⁶⁸) Juan Gutierrez, prior de Fuente la Encina an. 1247 (AHN Aguilar Perg. 1655, 12, et Becerro 87 b)

⁶⁹) AHN Aguilar Perg. 1663, 11

⁷⁰) Ibid. 1677, 1

Abbatia quondam spectabilis. Fundata, ut fertur, an. 1162 ab Alfonso VIII rege Castellae, juxta antiquum eremitorium. In necrologio Stae. Sophiae de Toro insuper adducuntur tamquam fundatores: frater Dominicus (12. I) et Martinus episcopus Legionensis (17. I). Ceteroquin de fundatione nihil scitur, ex interitu quasi totali archivorum. Initio fuit prioratus: anno 1182 charta quaedam loquitur de „priori et omnibus successoribus eius“, sed iam praevидitur evectio in abbatiam⁷¹⁾. Filia Sti. Leonardi de Alba de Tormes. Monasterium duplex usque ad annum 1304, quo moniales transferuntur in Toro. Ecclesia parochialis incorporata: Toro Sti. Thomae Cantuariensis⁷²⁾. Anno 1350 sunt 25 canonici in abbatia Sti. Michaelis, quae anno 1385 in bello tam funditus evertitur, ut nequeat reviviscere. Rex anno 1393 adhuc fecit pias fundationes, sed nihilominus per turmas dispersi traxerunt vitam languentem religiosi, usque ad annum 1449, quo ultimus abbas, una cum superstite canonicorum colonia, in manibus abbatissae de Retorta cessit residua proventus abbatiae vastatae. Quae dein unita sunt parthenoni Taurensi, parochia Stae. Thomae vero abbatiae de Retorta. Anno 1462, conventus Stae. Sophiae curiam suam Sti. Michaelis dat Joanni de Ulloa in emphyteusim⁷³⁾. An 1478, capella curiae erat prioratus simplex dependens a Retorta: „capella eius minatur ruinam, et proventus eius duos ducatos annuatim non excedunt“. Hoc anno abbas de Retorta sibi confirmare facit possessionem prioratus, „ut reconstruatur capella ac ne cadat ad religiosos alius ordinis⁷⁴⁾“. An. 1511 fit pia fundatio, qua tenebatur canonicus Ordinis legere ibi missam omni hebdomada⁷⁵⁾. A saec. XVI, plane derelicta est. Nunc est praedium, praeter fundamenta unius muri nihil superest de antiquo monasterio.

Archivalia supersunt pauca. AHN Sta. Sofia de Toro, perg. 2346 (6 docum.), 2347 (item 5), 2348 — Ibid. libros 18359 — Ibid. La Vid Perg. 390, 21 (Erronee attribuitur abbatiae de Villamayor). — „Monumenta monasterii Sti. Michaelis de Groz“, ibidem Pap. 1389 — BN MS 704 f. 35/36 — MS Vid 1 bis, 127/32* — B. DE LEON 83/85 —

Litteratura: HUGO II 277 — WAEFELGHEM 241 — ZAK 14

⁷¹⁾ AHN Toro Perg. 2643

⁷²⁾ Adhuc hodie, praedium de San Miguel de Monte pertinet ad parochiam illam, 10 km distantem.

⁷³⁾ AHN Toro Pap. 18359. Cuius familia, mox praedita titulo marchionum de „San Miguel de Groz“, praedium tenet usque in hodiernum diem.

⁷⁴⁾ AHN Toro Perg. 2348

⁷⁵⁾ Ibid. Pap. 18359

Abba tes

B... (Briccius?) 1185	La Vid Pap. 1389, 30
Joannes 1202	Ibid., et BN MS 704, 35 v
Pelagius 1202/07	Ibid., et MS Vid I bis 128*
Petrus 1282	CEPIE VIII
Alfonsus 1304	La Vid, Pap. 1389 ⁷⁶)
Dominicus 1322/33	Ibid, et Lettr. com. Jean XXII 30123
Ferdinandus 1348/50	AHN Toro Perg. 2347
Matthaeus 1415	AHN Medina del Campo, St. Sa- turnino, libr. 16369
Pelagius 1429	AHN Toro Perg. 2347
Alfonso de Villoria — 1449	

Inseri nequeunt (Necr. Stae. Sophiae de Toro)

Dominicus 21. II	Dominicus 29. VIII
Dominicus 2. III	Joannes 8. IX
Martinus 7. III	Stephanus 10. IX
Briccius 11. III	Gonzalo 16. IX
Petrus 3. VI.	Antonius 3. X
Petrus 22. VI	Joannes 5. X
Stephanus 27. VII	Joannes 24. X
Garcia 29. VII	Velascus 25. XI
Petrus 14. VIII	Garcia 13. XII

I BEAS DE JUARROS St. Christophorus

Evea, -cia, Yveas; San Cristobal de Yveas, -Ibeas de Guarros
Prope Burgos versus orientem, Dioec. et prov. Burgos

Abbatia. Saec. X exstabat abbatia OSB in S. Adrián de Juarros. Successor eius iuridicus videtur fuisse canonica OSA vel potius collegiata in vicino Ibeas, fundata an. 1107 a comite Alvaro Diaz, gubernatore civitatis Oca, juxta vetus oratorium Sti. Christophori. Anno 1146, Alphonsus VII rex abbati Retortae donat bona in regione de Juarros „ad fundandum ibi monasterium O. Praem.“ Quod factum est anno 1151, promoventibus ipso rege, una cum nobilibus Fernando Perez et Sancha Friaz, qui habebantur

⁷⁶) Probabiliter est idem ac „Ildefonsus abbas Sti. Michaelis“, qui occurrit die 17 a aprilis in necrologio Stae. Sophiae

ut „fundatores“. Collegiata supra memorata videtur tunc esse substituta per Praemonstratenses e Gallia advenientes⁷⁷). Mox tamen transiit paternitas ad abbatiam Vitensem. Filias genuit sequentes: Bujedo et Villamediana. Initio erat monasterium duplex, sed de monialibus nihil scitur certi. Possedit prioratum conventualem in Villapedro BMV — de quo infra suo loco —, curias cum capellis in S. Millán, Sta. Eulalia de Rodilla, S. Leocadia de Tordepera, San Miguel de Villapedro, Hurones, Urrez, Salgüero, San Vicente; curias cum ecclesia parochiali: Mijaradas, Quintanar, meras parochias seu ecclesias: Ibeas B. M. V. (capella inclusa in ecclesia abbatali), Juarros, Invierno, San Adrián de Juarros, Fuente del Valle. Nobiles advocati saec. XIV et XV abbatiam tantopere vexaverunt, et in electiones abbatum se intruserunt, ut rex advocatia derogata, abbatiae jurisdictionem plenam civilem in suo territorio concesserit. Canoniam possedit varias domus in Burgos, et fabricam papyri in Ibeas. Status personalis: 1495: 11, 1774: 18 religiosi. An. 1526 reconstruitur ecclesia, an. 1780/86 novus conventus erigitur. An. 1786/98 fuit ibi studium philosophicum, postremo erat domus novitiatus. Post suppressionem an. 1835 mox pessumdatum canoniam, quae an. 1845 iam erat valde ruinosa, et in decursu saeculi penitus solo est aequata.

Archivalia: AHN Ibeas 129 perg. (971/1576); Libros 1156/65, Pap. 1107. Arch. de Simancas PR 35/36; RGS II 1802 (an. 1479), 3626 (an. 1480); MP 379, 5 — Arch. Catedr. de Burgos Libro 35: Becerro de Ibeas (1787) — MS Vid 1 bis f. 64/69, 62*, 135*

Litteratura: HUGO I 509, pr. 391/94 — WAEFELGHEM 221 — COTTINEAU 1441 — GOOVAERTS I 53, 294 — *Ind. Doc.* 86, 90 — *Lettr. com.* Jean XXII 30123, 57425 — MENENDEZ PIDAL 200/01, 205, 209 — SERRANO CDMoral I 62, 63, 74 — IDEM, *Carl* 239 — IDEM *CInfC* 64, 316 — IDEM, *ObBCP* cf. ind. III 413 — ZAK 9 — A. BLANCO DIEZ, *Un monasterio premonstratense burgalés. Abaciología de San Cristóbal de Ibeas* (BCMHA VII, 1946/47, pp. 104/09, 166/74, 231/40, 311/19, et separatim) rec. *Anal. Praem.* XXVI 94 — J. GONZALEZ, *Regesta de Fernando II*, Madrid 1943, pp. 63, 72 — T. LOPEZ MATA, *Los monasterios medievales en la comarca de Juarros* (BCMHA XXIII, 1944, pp. 359/63) —

Series abbatum (BLANCO DIEZ)

1. Abbates perpetui	Rodrigo 1º 1146/49
Domingo 1107/32	Gonzalo 1149/51
(OSA vel abbas saecularis, ut tres sequentes)	Rodrigo 2º 1151/80
Martin 1132/45	Gonzalo 1183/91

⁷⁷) In charta foundationis legitur: ex Praemonstrato Franciae, DIEZ autumat matrem Sti. Christophori fuisse Casamdei (Circ. Gasconiae), et NORIEGA asserit, primum abbatem venisse ex Vite.

Rodrigo 1192/99
 Pedro 1200/17
 Rodrigo 1217/45
 Juan 1245/60
 Rodrigo Tamara 1270/78
 Pedro —1283
 Domingo de los Olmos 1283/86
 Iñigo 1286/92
 Rodrigo 1292/97
 Martin 1297/1307
 Garcia 1307/11
 Martin 1311/33⁷⁸)
 Domingo 1333/47
 Rodrigo 1350/80
 Sancho 1380/1408
 Juan de Mayorga 1410/29
 Juan de San Adrián 1º 1429/32
 Fernando de Aranda 1432/36
 cf. La Vid
 Juan de San Adrián 2º 1436/72
 Pedro de San Andrés 1472/83
 Juan Montañana (intrusus) 1482
 Juan de Arciniega 1484/1516
 Pedro de Arciniega 1517/37
 (filius praecedentis)
 Andrés de Gamboa 1537/60
 Cristobal de Arciniega 1561/73
 depos.
 Inseri nequit:
 Giraldus 23. VI. Necr. Vitense
 2. Abbates triennales
 Diego de Angulo 1573/76

Gaspar Zurita 1576/7 .
 Jeronimo Calderon 157 .79
 Diego de Vergara 1579/82
 Fernando Ruimoroso 1582/85
 Juan del Aguila 1585/88
 Fernando Ruimoroso 1588/91
 Andrés de Ayala 1591/94
 Geronimo de Santamaria 1594/97
 Felipe Quintanilla 1597/1600
 Fernando Ruimoroso 1600/03
 Juan B. de La Vega 1603/06
 Pedro Martinez 1606/09
 Fernando Ruimoroso 1609/12
 Andrés de Ayala 1612/15
 Lucas Ximenez 1615/18
 Rodrigo de Bujedo 1618/21
 Fernando Ruimoroso 1621/24
 Domingo de Luvoa 1624/27
 (alias: „de Luna“)
 Norberto Mora 1627/30
 Fernando Frias Sandobal 1630/33
 Antonio Nuñez 1633/36
 Felipe Bernal 1636/39
 Leandro Porres y Sandobal
 1639/42
 Norberto Mora 1642/45
 Agustín Bonifaz 1645/48
 Felipe Bernal 1648/51
 Marcos Ramiro 1651/54
 Norberto Pintre 1654/57
 Manuel Celis de Mantilla 1657/60
 Marcos Ramiro 1660/63

⁷⁸) *Lettr. com. Jean XXII* 30123, et AHN Retuerta Perg. 2267. DIEZ erronee legit: Marán.

Luis Tineo 1663/66
 Marcos Ramiro 1666/69
 Diego de Villegas 1669/72
 Pedro Ruiz de Villegas 1672/73
 Manuel Celis de Mantilla 1673/75
 Juan Gonzalez de la Cuesta 1675/7 .
 Andrés de Fontecha 167./78
 Juan Sancha Calvo 1678/81
 Andrés de Casasola 1681/84
 Manuel Ibañez 1684/87
 Francisco Gonzalez I 1687/90
 Juan Montero 1690/93
 Manuel Cibio 1693/96
 Pedro Izquierdo 1696/99
 Pedro Bueno 1699/1702
 Diego de la Calleja 1702/05
 Juan Caldera Durán 1705/06
 Juan Morán 1706/08
 Andrés de Casasola 1708/11
 Francisco Mantilla 1711/14
 Manuel de Rojas 1714/17
 Juan Perez Robles 1717/20
 Antonio Carmona 1720/23
 Manuel Olivarrieta 1723/26
 Pedro de la Torre 1726/29
 Norberto Perianes 1729/32
 Franc. Perez Carpintero 1732/35
 Bernardo Hernáez 1735/38
 Pedro Lopez Reoyos 1738/41
 Pedro de la Torre 1741/44

Diego Martinez Soto 1744/47
 Pedro de la Torre 1747/50
 Manuel Olivera 1750/53
 Bruno Martinez Mataro 1735/56
 Bernardo Hernáez 1756/59
 Manuel Rodriguez Montoya
 1759/62
 Norberto Lexoste Azpileta 1762/65
 Santiago Rueda 1765/68
 Juan Gomez 1768/71
 Juan Manuel Fravega 1771/74
 Norberto Lexoste Azpileta 1774/75
 Agustín Rodriguez 1775/77
 Pedro Alonso Castilla 1777/80
 Basilio Nieva 1780/83
 Pedro Alonso Castilla 1783/86
 Diego Rodriguez Mendo 1786/89
 Dionisio Barrio 1789/92
 Franc. Sanchez Alvaro 1792/95
 Gilberto Calvo Toledo 1795/98
 José Gonzalez Herrán 1798/1801
 Manuel Gaona 1801
 Norberto Garcia 1801/04
 Joaquin de Arbeloa 1804/07
 Franc. Sanchez Alvaro 1807/10
 (Gregorio Martinez 1810/12)
 Felix Madariaga 1813/15
 Gregorio Martinez 1815/18
 Aniceto Fernandez 1818/24
 (desunt triennia ab an. 1824)

LISBOA S. Vincentius

Stus. Vincentius Ulyxbonensis, -Ulissiponensis. — São Vicente de Fora.
In ipsa metropoli Lusitaniae, in eadem dioecesi.

Fundatio abortiva. Civitate feliciter expugnata mense octobri an. 1147, Alphonsus I rex Lusitaniae in loco extra muros, ubi bello durante, coemeterium occisorum Germanorum extiterat, fundavit collegiatam. Constituit ibi quatuor sacerdotes alienigenas, cruce probabiliter signatos et ideo milites emeritos, ut „missas cotidie cantarent“. Duo eorum erant Angli, quorum unus monachus. Ex quibus praelatum rex constituit Galterium (recte: Gualterum) ex Flandria oriundum¹⁾, canonicum Ord. Praem. ex abbatis Sti. Martini Laudunensis. Non constat, cum habuisse secum alios socios ex Ordine, neque evidet, regem revera intendisse fundationem abbatis illius proprie dictae. Quod vero statim aspiravit Gualterus. Audiamus, quid dicat fons quidam contemporaneus: „... qui (scil. Galterius) cum vellet subdere ecclesiam premonsternensi (sic) monasterio, ut esset filia eius, rex vero non acquievisset, dimisso eum cum pace in terram suam, reversus est ad suos. Quo abeunte, rex priorem constituit quendam canonicum Ecclesiole (scilicet: monasterii de Grijó Can. Reg. O. S. A.), David nomine, qui et post paucos annos redit unde venerat, rege iubente...“²⁾. Quae videntur innuere, regem voluisse fundare collegium clericale ad nutum suum, nullo modo superiori extraneo subiectum. Probabiliter inter nominationem Gualteri, et remissionem eius in patriam perpauca tempus est elapsum, nimis breve, ut communitas regularis posset formari, aedesque possent construi. Ideo de fundatione monasterii Ord. Praem. non possumus loqui; immo vix de abortiva, potius de intenta. Postmodum, paulatim constituta est ibi canonica Ordinis Canonicorum Sti. Augustini, quae floruit usque ad suppressionem an. 1834. Noriega asserit, constare ex „pervetusta traditione“ et ex „codice antiquissimo“ ibidem existenti, Robertum quendam socium Gualteri abbatis fundasse monasterium de

¹⁾ Postea factus est abbas Sti. Martini (vita eius apud LEPAIGE 546). Forte et alia relatio cum Ordine Praemonstratensi eo innuitur, quod Arnulphus, eques quidam flander, expugnationem Ulissiponis participans, inde scripserit epistolam ad Milonem episcopum Taruanensem, editam apud RHGF XIV 325/27, et MARTENE DURAND *Vet. Script. Coll.* II 800/02. De Milone vide supra II 548.

²⁾ „*Indiculus Foundationis monasterii B. Vincentii Ulixbone*“, MS Cartularii Sti. Vincentii, Arqu. Nacion. Torre do Tombo, publ. in PMH SS I 90/93. — Confer ad hoc casum de Vallclara, supra p. 201.

Ermida³⁾. Quod nullo documento probari, e contra probabilius saec. XVI fuisse adinventum, iam supra, ubi de dicta abbatia, exposuimus. Frustra fabulantur insuper Bern. de León, et discipulus eius Noriega „Praemonstratenses post secessum abbatis Galterii perrexisse habitare monasterium Sti. Vincentii, et institutum nostrum ibi retinuisse. Hinc nonnullos etiam ex PP. Franciscanis, nec sine fundamento opinari, Stum. Antonium Paduanum fuisse canonicum Norbertinum“. In memoriam sui originis, canoniam Sti. Vincentii, saec. XVII, in faciem venustae suae ecclesiae posuit statuum Sti. Norberti.

Fontes et Litteratura: MS Vid I bis 104/05 — BERN. DE LEON 56 — LEPAIGE 453 — HUGO II 1103 — WAEFELGHEM 252 — Fr. A. BRAN-DAO, *Monarchia Lusitana* (Lisboa 1632) App. Escr. XXI. III — NORIEGA DAMC 125/28 — R. DA CUNHA, *Historia ecclesiastica da igreja de Lisboa*, L. 1642, I 74/75 — C. ERDMANN, *Papsturkunden in Portugal*, I 1927, pp. 46/47 — Fr. NICOLAU DE STA. MARIA, *Chronica da Ordem dos Conegos Regrantes... de São Agostinho*, Lisboa 1668, I 228/30 — Fr. THOMAS AB INCARNATIONE, *Historia ecclesiae Lusitanae*, Coimbra 1762, III 164/66 — PMH *Scriptores* I, Ulissipone 1856, pp. 90/93

M A D R I D St. Joachim

Abbatia Sti. Joachim Matritensis — San Joaquin de la Corte, San Joachim, -Juachin de la Villa de Madrid, Convento de los Afligidos

Non longe distabat ab abbatia Sti. Norberti, Plaza Cristiano Martos, olim Plazuela de los Afligidos. — Dioec. Toledo, nunc Madrid.

Abbatia. Primitus fuerat seminarium pro clericis hibernis. Qui cum debuerint prae egestate domum linquere anno 1634, Congregatio Hispanica eam accepit, insistentibus D. Joanne de Chaves y Mendoza, praesidente senatus, et Antonio de la Torre Ord. Praem., confessario eius. Die la januarii an. 1635 advenerunt Praemonstratenses ex vicina abbatia Sti. Norberti. Initio domus tenuis et parva, donis patronorum (comitum de la Calzada), regis et populi mox habuit proventus sufficientes. Anno 1636 evehitur in „collegium“⁷⁹⁾, anno 1639 in abbatiam. In abbatias suas Matritenses Congregatio mittere solebat doctiores et urbaniores ex suis theologis atque praelatis, melioresque suos praedicatores, ita ut illae in vita spirituali metropolis haud exigui semper erant ponderis. Celebris imago

³⁾ Quae „traditio“ prima vice occurrit in Ordine in Necrologio Vitensi, saec. XVI conscripto, adornata et aucta apud fr. BERN. DE LEON l. c., in Lusitania vero primus hanc rem refert Fr. NICOLAU DE STA. MARIA l. c., et alioquin ut fabulator notissimus.

⁷⁹⁾ „Colegio“. Ita vocare solebant Patres Congregationis omnes suas domus formatas.

„B. M. V. de Afflictis⁸⁰⁾“ ibi colebatur: unde canonici monasterii vulgo vocabantur „los Afligidos“. Ecclesias incorporatas habuit nullas. An. 1684: 17, 1774: 22 religiosos. Annis 1810/11 a Gallis dirutum est, post an. 1823 simplicius restauratum. Anno 1844 erat domus particularis, sed postmodum est deleta; ne lapis quidem superest.

Archivalia: AHN Madrid S. Joaquin Perg. 1391, nr. 1, 14 — Ibid. Pap. 4148. libros 7901/05. Maior pars archivorum periit, et eorum quae habentur in AHN plura revera spectant ad abbatiam Sti. Norberti. — MS Vid 1 bis 101/03

Litteratura: HUGO I 899 — WAEFELGHEM 232 — COTTINEAU 1702 — GOOVAERTS I 34, 209, 607; II 132, 250; IV 339 — NORIEGA DAMC 169/74 — J. A. ALVAREZ Y BAENA, *Compendio historico de las grandezas de la coronada Uilla de Madrid*. Madr. 1786, p. 156 — R. MESONERO Y ROMANOS, *Manual historico, topografico, administrativo y artistico de Madrid* la ed. Madr. 1833: p. 153; 2a ibid. 1844:193. — A. VELASCO ZAZO, *Madrid monacal*, Madr. 1943, p. 169 — *Memorias de la iglesia y convento de San Joaquin de esta corte de la orden de Canonigos Reglares Premonstratenses (Memorial Literario, Sept. 1768)* Cf. GOOVAERTS IV 339.

Series abbatum triennialium (AHN)

(desunt triennia 1660/63, 1669/72, 1693/96, 1699/1702, 1723/29, 1741/47, 1774/77, 1780/83, 1788/92, 1794/1801, 1830/35).

Ambrosios de Abreu 1639/42	José Ocampo 1686/87
Antonio de la Torre 1642/45	Luis Tineo Morales 1687/90
Manuel Herrera de Tordesillas 1645/51	Juan de Salces de Quevedo 1690/95
Francisco Real 1651/54	Manuel García 1696/99
Manuel Paz y Novoa 1654/57	Manuel García 1702/05
Cristobal Melgarejo 1657/59	José Zapata 1705/08
Juan de Salces 1659/60	Francisco Xaque 1708/11
Juan de Salces de Quevedo 1663/66	Jeronimo Caballero 1711/14
Francisco Dubal 1666/69	Francisco Xaque 1714/17
Juan de Salces de Quevedo 1672/75	José Zapata 1717/20
Juan de Sande de Requexo I 1675/78	Francisco Xaque 1720/23
Juan de Salces de Quevedo 1678/81	Francisco de Robles 1729/32
Manuel Garcia 1681/84	Franc. Miguel de Rodriguez 1732/35
Juan Sande de Requexo I 1684/86	Felix Martinez 1735/38
	José de la Heras 1738/41

⁸⁰⁾ Quae devotio facta est vere „Devotio mariana Ordinis“ in Hispania. In omni ecclesia abbatiali existebat altare B. M. V. sub hac invocatione, immo et capellae et confraternitates.

Juan Moreno 1747/50
 Bernardo Aguirre 1750/51
 Juan Moreno 1751/53
 Franc. Frutos Moreno 1756/59
 Juan Iturriaga 1759/62
 Baltasar Martín 1762/64
 Bernardo Hernáez 1764/68
 Juan Manuel de Fabrega 1768/71
 Bernardo Velez de Guevara
 1771/74
 Geronimo Gomez Flores 1777/80
 Franc. Martin Baz 1783/85
 Geronimo Gomez Flores 1785/86
 Lorenzo Lopez Asensio 1786/88
 Geronimo Gomez Flores 1792/94

Manuel Gaona 1801/04
 José Enseña 1804/05
 Antonio Soto 1805/06
 Juan Baez Villaroel 1806/07
 Fermin Hircio 1807 — ante 1814
 Vicente Román y Lindres 1814/15
 Pedro Seisdedos Flores 1815/18
 José Enseña 1818/23
 Joaquin Fuentes 1824/27
 Blas Rascón 1827/30
 Inseri nequeunt:
 Gregorio Martin Vicente
 ante 1672 vel post 1693
 Carlos de la Calleja
 Pedro Martin Baz (ante 1766)

M A D R I D St. Norbertus

Abbatia Sti. Norberti Matritensis — Monasterio del Señor San Norberto, San Norberto de la Corte.

In hodierna „Plaza de los Mostenses“ — Dioec. Toledo, nunc Madrid.

Abbatia, cuius fundatio an. 1608 in Capitulo Retortae specialiter ad hoc convocato, decreta est a patribus Congregationis. Anno sequenti, asceterium Stae. Catharinae Ord. Sti. Dominici, cuius moniales in alium locum sunt translatae, 9000 ducatis acquiritur. Propter resistantiam parochi loci, mense tantum octobri anni 1610 coenobium potest inaugurari tamquam collegium, quod ab an. 1612 vocatur „Sti. Norberti“, et an. 1612 evehitur in abbatiam. Primo fuerat intentio Capituli Generalis, eo transferendi integrum conventum Stae. Crucis de Monzón. Atvero exigua tantum pars illius conventus obsecundavit, cui se adiunxerunt alii canonici ex abbatibus Hortorum, Sti. Pelagii, Bellipodii et Buxeti. Abbatia filiam genuit unam, scilicet Sti. Joachim non longe distantem. Ecclesias incorporatas habuit nullas, sed possedit curiam in Loheches, et 18 domus in ipsa urbe Matritensi. Statim fundavit et gymnasium, atque ad tempus Seminarium Maius archidiocesis Toletanae ei est commissum. Religiosi mox clam abstulerunt celebrem imaginem D. N. Jesu Christi ex abbatia Aquilariensi, ut peregrinatione fidelium ad illam affluentium augerent proventus suos. Sed biennio post, causa in iudicio amissa, eam debuerunt reddere. Canonici

ab initio tamquam finem praecipuum sibi proposuerunt studium perpetuum, curam et vigilantiam in promovendo cultu Immaculae Conceptionis B. M. V., cuius Sodalitas iam an. 1615 in ecclesia erigitur. Erat prima huius nominis in Hispania, nomenque dederunt ei Rex et primates Regni. Annis 1633/53 construitur nova ecclesia⁸¹⁾, qua collapsa an. 1740, nova pulchrior ei substituitur, an. 1776 consecrata. Status personalis 1681: 36, 1723: 20, 1774: 23 religiosi. Tota fere abbatia cum ecclesia a Gallis destruitur annis 1810/11. Post restaurationes an. 1814 et 1823 reconstructio non successit, et communitas vixit in domo privata in via „Calle del Rosal“. Subsistit in loco aedificium saec. XVIII, mox peritum, quod videtur esse pars antiqui monasterii.

Archivalia exstant pauca. Quae habentur in AHN, erronee admixta sunt illis abbatiae Sti. Joachim: Perg. 1391 nr. 3, 4, 5; Pap. 4150/54, Libros 7907 (cum historia foundationis, et abbatum usque ad an. 1708), 7910; Perg. Retuerta 2269 (de furtu imaginis); Arch. Real Chancilleria Valladolid E 1484, 18 (an. 1671) — MS Vid 1 bis 96/101

Litteratura: HUGO II 379 — WAEFELGHEM 244 — COTTINEAU 1702 — GOOVAERTS I 26, 91, 535, 558, 595, 627, 639; II 28, 250; IV 83, 313 — NORIEGA DAMC 166/69 — PONZ V 169/70 — J. A. ALVAREZ Y BAENA (v. supra apud praecedentem) 146 — G. GONZALEZ DAVILA, *Teatro de las grandezas de la Villa de Madrid*, Madr. 1623, p. 274 — R. MESONERO Y ROMANOS (v. apud St. Joachim) 153, resp. 193 — J. DE LA QUINTANA, *Historia de la antigüedad, nobleza y grandeza de la Villa de Madrid*, Madr. 1629, nova ed. 1954, p. 975 — F. C. SAINZ DE ROBLES, *Historia y estampas de la Villa de Madrid* (publ. G. GUINON 2 voll. Madrid Barcelona s. d.) I 180, imago ecclesiae — A. VELASCO ZAZO (v. St. Joachim) p. 141

Series abbatum (AHN, praesertim Libros 7907 f. 150 sq.)
(desunt triennia 1732/35, 1744/50, 1783/86, 1792/95, 1804/14, 1818/27, 1830/35)

Bernardo de León, superior 1610	Francisco Real 1630/33
Rodrigo de Bujedo, item 1610/12	Garcia Alvarez Osorio 1633/36
Bernardino Lopez, abbas 1612/15	José de Azevedo 1636
Felipe Bernal 1615/18	Antonio de la Torre 1636/39
Antonio Temporal 1618/21	Manuel Herrera de Tordesillas 1639/42
Rodrigo de Bujedo 1621/24	Antonio de la Torre 1642/45
Garcia Alvarez Osorio 1624/27	Francisco Real 1645/48
Bernardo de León 1627	Ambrosio Baut. de Abreu 1648/51
Garcia Alvarez Osorio 1627/30	

⁸¹⁾ Descriptio eius minuta apud NORIEGA DAMC pp. 168/69

- Manuel Herrera de Tordesillas 1652/54
 Ambrosius Baut. de Abreu 1654/57
 Manuel Herrera de Tordesillas 1657/60
 Ambrosio Baut. de Abreu 1660/63
 Miguel Solis de Miranda 1663/64
 Manuel Herrera de Tordesillas 1664/66
 Gaspar Moro 1666/69
 Francisco Dubal 1669/71
 Ambrosio Baut. de Abreu 1671/72
 Juan de Estrada y Gijón 1672/75
 Francisco Bustamante 1675/78
 Pedro Morán 1678
 Luis Tineo Morales 1678/81
 Gregorio Martin Vicente 1681/84
 Francisco Bustamante 1684/87
 Juan Girón 1687/90
 Bartolomé de Belesar 1690/93
 Manuel Mancio 1693
 Manuel García 1693/96
 Juan Girón 1696/98
 Ignacio Tinte 1698/99
 Juan Perez Carpinteros 1699/1700
 Felipe Gonzalez de la Sierra 1700/02
 Geronimo Caballero 1702/05
 Felipe Gonzalez de la Sierra 1705/08
 Manuel de Torres 1708/11
 Cristobal Oliveros Camisón 1711/14
 Manuel de Torres 1714/17
 Juan Bueno de Arévalo 1717/20
 Julian Lovera 1720/23
 Norberto Durán 1723/26
 Juan Perez Galavís 1726/29
 Francisco Ubalia 1729/32
 Geronimo Echenique 1735/38
 Felix Martinez 1738/41
 Juan Lopez de Reoyos 1741/44
 Juan Gonzalez de Apodaca 1750/53
 Manuel Rebellac 1753/56
 Diego Martinez Soto 1756/59
 Bernabé Ceballos Campuzano 1759/62
 Manuel Rebellac 1762
 Matias Paredes Valdes 1762/65
 Bernabé Ceballos Campuzano 1765/68
 Juan Garcia Lomana 1768/71
 Juan Antonio Barcena 1771/74
 Geronimo Gomez Flores 1774/77
 Bernabé Ceballos Campuzano 1777/78
 Luis Arbeloa 1778/80
 Francisco Martin Baz 1780/83
 Manuel Fernandez 1786/89
 Manuel Echevarría 1789/92
 Blas Linares Saavedra 1795/98
 Nicolas García 1798/1801
 Antonio Soto 1801/04
 Juan Baez Villaroel 1814/15
 Vicente Román y Lindres 1815/18
 José Soto 1827/30
 Inseri nequit: Esteban de Noriega ca. 1730

MEDINA DEL CAMPO Sta. Maria de los Huertos

Sta. Maria Hortorum, -de Ortis in Castro Medina⁸²⁾ — Sta. Maria de las Reales

In occidente civitatis. Dioec. Salamanca, nunc Valladolid. Prov. Valladolid. Vitetur confusio cum abbatia virorum eiusdem nominis in Segovia.

Asceterium fundatum probabiliter iam una cum abbatia Sti. Saturnini, in eadem civitate sita. Secundum Noriega fundatum est anno tandem 1233 a Leonora regina Castellae, annoque 1235 confirmationem pontificiam obtinuit. Primum probatur nullo documento, confirmatio vero pontificia supponit asceterium iam diu existens, cui regina forte novas aedes adiunxit. Anno 1402, antipapa Benedictus XIII conventui concessit transitum ad Ordinem Sti. Dominici, quod est exsecutus anno tandem 1418⁸³⁾. Quo anno, D. Leonora regina Aragoniae construxit illi novam domum, scilicet in loco hodierno. Conventus se eo transtulit, et floret sub regula Sti. Dominici usque hodie. Aedificia hodierna integra sunt saec. XVI.

Archivalia quae exstant in loco et in AHN, omnia sunt asceterii OSD.

Litteratura: HUGO II 185 — WAEFELGHEM 581 — COTTINEAU 1805 — NORIEGA DAMC 139/41 — RODRIGUEZ Y FERNANDEZ (cf. St. Saturninus) 1001

MEDINA DEL CAMPO St. Saturninus

St. Saturninus in Castro Methinensi, -Methina, -Methymnae — Monasterio de San Sadorní, San Sadornino, Sant Sadorní extramuros de la Villa de M. del C.

Civitas in prov. Valladolid, in cuius suburbio Abulense, versus austrum (arrabal de Avila, nr. 9) abbatia erat sita. Dioec. Salamanca, nunc Valladolid. Vitetur confusio cum abbatia saeculari (collegiata) in eadem urbe sita.

Abbatia, fundata ante annum 1178⁸⁴⁾ ab Andrea de Buca (Bocos, Voch), qui fuit natione Gallus, et dives agricola in civitate. Ex itinere in Galliam, reliquias SS. Antonini et Saturnini attulerat, et Praemonstratenses ex abbatia Sti. Pelagii de Cerrato advocavit, ut judaizantem populationem civitatis converterent⁸⁵⁾. Archivum plus semel interiit, ideoque de historia

⁸²⁾ Ea quae legimus in catalogis: „in Castro Botnam“ (PL), vel „Botiva“ (W), sunt corruptelae pro „Methina“

⁸³⁾ Bern. de León putat hunc transitum esse actum in fine saec. XV tantum, sed absque ulla ratione. (MS La Vid I bis, 65)

⁸⁴⁾ Monasterium fuisse fundatum circa annum 1200, et spectasse antea ad Equites Templi, ut quidam autumant (RODRIGUEZ FERNANDEZ 419), certe est error. Attamen ecclesia, in qua colebatur „brachium Sti. Joannis Baptistae“, videtur fuisse anterior saeculo XII („estilo mudejar“ saec. XI vel ante. Ibidem).

⁸⁵⁾ Quod et in posterum fecerunt, anno 1251, verbi gratia, 4000 (Ibidem).

coenobii parum scitur. Moniales translatae sunt in asceterium B. M. V. in eadem civitate, de quo sub praecedenti. Praeter prioratum B. M. V. de Villaluz, ubi erat curia et sanctuarium marianum, nullas habuit ecclesias incorporatas. Abbatia primitus erat valde locuples, unde suis expensis, verbi gratia, reconstruere potuit ingens castellum vicinum de la Mota. Habuit jurisdictionem civilem in totum suum suburbium, donec Philippus II rex, Ordini infensus, eam abstulit. Anno 1521 combusta est una cum archivo. An. 1567, canonica valuit 1000 ducatos: saec. XVIII erat tam depauperata, ut mendicaret apud reliquas domus Congregationis. Ad tempus, studium philosophicum et theologicum fuit in ea. An. 1584 ecclesia corruit, quae an. demum 1625 reconstruitur. Peragebatur ibi, iam ante saec. XVI, processio sacramentalis singulari ritu⁸⁶⁾. Status personalis: 1567: 7; 1774: 15; 1828/30: 2 religiosi. Anno 1810 a Gallis tantopere devastatum est monasterium, ut raedificari non potuerit. Archiva moderna tunc denuo quoad magnam partem sunt amissa, ita ut recuperatio bonorum fuerit difficilis an. 1814 et 1823. Ecclesia iam an. 1815 denuo consecratur, sed mansit derelicta. Communitas exigua vixit abhinc in domo privata vicina. In actu suppressionis unus solus canonicus erat superstes. Ecclesia an. 1891 adhuc erat integra, in nundinas versa; hodie ne lapis quidem subsistit.

Archivalia: AHN 10 perg., Pap. 7572/75; Libros 16331/73 (16348 continet pp. 163/71 historiam canonicae, 16353 spectat ad abbatiam Sti. Norberti Vailisoletanam) — Arch. Simancas PR 23, 35/36; CR 92, 6 (IV); MP 374 f. 15; RGS IV 1679, 1722 (an. 1485) — MS Vid 1 bis 84/85, 173* — Arch. Mon. de la Vid Libr. 17: 210/12 — BERN. DE LEON 53/56

Litteratura: HUGO II 739 — WAEFELGHEM 162 — AEE I 1 — COTTINEAU 1805 — GOOVAERTS I 574, II 272 — *Ind. Doc.* 115 — NORIEGA DAMC 162 — ORTEGA RUBIO I 244 — PONZ XII 153 — G. MORALEJAS, *Historia de Medina del Campo*, M. del C. 1924 — I. RODRIGUEZ Y FERNANDEZ, *Historia de Medina del Campo*, Madrid 1903/04, pp. 419, 478, 1006

Abba tes (AHN)

1. Abbates perpetui	Fernando 1282 ⁸⁷⁾
Martinus 1204 ^{86a)}	Toribio 1405 ⁸⁸⁾

⁸⁶⁾ Feria II infra Octavam Corp. Christi abbas procedebat, in dextra portans ostensorium cum Ssmo, in sinistra pedum, capite mitra cooperto, usque ad portam Sti. Facundi. Dein, deposita mitra, pergebat. (Cf. HUGO II 740).

^{86a)} AHN Cod. 660 f. 39, Necr. Vit. 19. II?

⁸⁷⁾ CEPIE VIII 107

⁸⁸⁾ AHN Medina Libros 16369

Fernando 1415⁸⁹⁾
 Velasco de Medina 1460/1502⁹⁰⁾
 Antonio del Castillo 1507/13⁹¹⁾
 Pedro de Ataquinés 1518/24⁹²⁾
 Martín Gómez 1540/52⁹³⁾
 Ambrosio de Peñaranda —1560⁹⁴⁾
 Rodrigo de Ayvar 1560/67
 intrusus a Curia Romana
 Gonzalo de Salas 1567/71
 Juan Martínez 1571/72
 Agustín de León 1572/73
 Inscr. nequeunt
 ex necrologio Vitensi:
 Fernando 13. IV
 Diego 30. IV
 Miguel 12. VI
 Alfonso 24. VII
 item ex necrologio Stae. Sophiae:
 Esteban 27. IV
 Jacobo 15. VIII
 Juan 1. X
 Benito 30. XI
 Antonio 22. XII
 2. Abbates triennales
 (desunt triennia: 1603/06, 1618/27,
 1630/36, 1642/51, 1657/75, 1690/93,
 1696/99, 1705/08, 1711/14, 1729/32,
 1753/56, 1766/68, 1795/98,
 1804/07)

Antonio de Tapia 1573/76
 Diego de Mendieta 1576/79
 Simón Nuñez de Xaque 1579/82
 Juan Martínez 1582/91
 Diego de Mendieta 1591/94
 Juan Martínez 1594
 Geronimo de Villaluenga 1594/97
 Juan Baut. de La Vega 1597/1600
 Felipe Castañeda 1600/03
 Alonso de Torres 1606/09
 Fernando de Ruimoroso 1612/15
 Juan Baut. de La Vega 1615/18
 Fernando Miguel 1627/30
 Andrés de Las Cuevas 1636/39
 Juan Baut. Caresio 1639/..
 Francisco Valderas 16.. /42
 Francisco Fernández 1651/54
 Diego del Solar Toraya 1654/57
 Ambrosio de Abreu 1675/77
 Pedro Barón 1677/78
 Pedro de Valdes 1678/81
 Gabriel García 1681/84
 José de Valderas 1684/87
 Antonio de Llamas 1687/90
 Juan Montero 1693/96
 Juan de Bustillo 1699/1702
 Gabriel Gutiérrez Herrera 1702/05

⁸⁹⁾ Ibidem. Forte est idem ac F. de Aranda, de quo vide infra apud La Vid.

⁹⁰⁾ AHN Medina Libros 16369, et Pap. 7574

⁹¹⁾ AHN Toro Perg. 2348

⁹²⁾ AHN Retuerta Perg. 2269, Simancas CR 92, 6

⁹³⁾ AHN Medina Pap. 7574

⁹⁴⁾ Necr. Vitis 24. VI

José Hermano N. 1708/11	José Moyano 1792/95
Geronimo Gonzalez Tenorio 1714/17	José Moyano 1798/1801
Pedro Valdes 1720/23	Sebastian Guardado 1801/04
Juan Prieto 1723/26	José Moyano 1807/..
Gaspar de Onis 1726/29	Francisco Delgado 1814/15
Juan Bueno de Arévalo 1732/35	Manuel Gonzalez Eguía 1815/18?
Franc. Perez Carpintero 1735/36	Gregorio Martinez 1818/24?
Narciso Casanova 1736/38	Francisco Delgado 1824/27
Bernardo Gutierrez 1738/41	Pedro Fernandez Valderrama
Antonio Lopez 1741/44	1827/30
Pedro Martin Baz 1744/47	José Rodriguez Moroncillo 1830/33
José Rodriguez 1747/50	Manuel Hernandez 1833/35
José Eguilaz 1750/53	
Gabriel Llano Otañez 1756/59	Inseri nequeunt: (Necr. Vitis)
Norberto Zarzosa 1759/62	Miguel de Callejas 17..
José Rodriguez 1762/65	Franc. Fernandez, altera vice
Angel Boadilla 1765/66	Miguel de las Heras 17..
Juan Arias Caldera 1768/71	Franc. Martinez Caballero 1657
Agustin Rodriguez 1771/74	vel 60
José Moyano 1774/77	Francisco Soto 23. X
Angel Guadilla 1777/80	Franc. Valderas, altera vice
Pedro Román del Castillo 1780/83	José Velez de Guevara 1. III
Juan Martín Redondo 1783/86	Nicolas Salazar 24 .V
Manuel Moreno 1786/89	Franc. Briones 7. VI
Francisco Alvarez 1789/92	Antonio Aguilera 17. IX
	Juan de Arroyo 29. IX

QUINTANILLA B. M. V.

inter Bujedo et Amejugo, dioc. et prov. de Burgos

Parthenon fundatus an. 1175 ab Alphonso VII rege per translationem monialium de Bujedo, a quo dependebat. Nescitur quando desierit, probabiliter iam saec. XIII, quia in catalogis non occurrit. Dein facta est curia. Saec. XVIII adhuc videbantur ruinae.

Archivalia: vide Bujedo

Litteratura: HUGO II 591 — WAEFELGHEM 204

REINOSO DE CERRATO Sta. Crux

Sta. Crux de Rivola, Santa Cruz del Rio

Inter Reinoso de Cerrato, Villaviudas et Tablada, super flumen Pisuerga prope Baltanás, dioc. et prov. de Palencia

Parthenon, fundatus probabiliter per translationem sororum Sti. Pelagii de Cerrato, circa vel ante medium saeculum XII. Occurrit in Indice an. 1320, ergo videtur floruisse adhuc saec. XIV. Videtur tamen esse extinctum ante an. 1400. Dein desiit in eremitorium, et residui proventus cessarunt abbatae matri.

Archivalia: cf. Inventarium Arch. Sti. Pelagii, AHN Cod. 430 R.

Litteratura: HUGO I 569, II 534, pr. 353 — WAEFELGHEM 255 — COTTINEAU 2456

RETUERTA B. M. V.

Retorta, de Rivo torto, Riotuerta. Primitus Stus. Martinus erat patronus secundarius.

Prope Peñafiel versus occidentem, non longe a flumine Duero, dioec. Palencia.

Abbatia insignis. Sanctius de Ansures, de stirpe comitum de Monzón y Carrión, una cum socio Dominico, postea fundatore abbatae Vitensis, iter instituit in Galliam, ubi Lauduni ingressi sunt Ordinem. Probatos Gualterus abbas Sti. Martini dimisit in patriam⁹⁵). Comitissa Mayor, consobrina Sanctii, Petri de Ansures filia, erexit monasterium in loco dicto „de Fuentesclaras“ ,advocavit turbam fratrum ex monasterio Casaedei, cuius abbas an. 1146 donationem confirmavit. Sanctius factus est primus abbas; confirmatus et benedictus est ab episcopo Palentino. Hoc facto innitebatur vindicatio primatus a parte canonice contra Vitenses, quorum primus abbas neque confirmatus erat neque benedictus secundum Statuta Ordinis, licet fundatio domus illius fuerit Retortae anterior. Retorta habebatur ut filia Casaedei, et erat ab initio abbatia primaria in circaria. Aliquot annos postea, conventus se transtulit in locum paulo distantem, juxta ecclesiam quandam Sto. Martino sacram, in cuius locum fundatrix statim erexit novam in honorem B. M. V. Retorta filias genuit sequentes: Arenillas, Groz, Alba de Tormes, Ciudad Rodrigo, Monzón, et duas fundationes abortivas: San Juan de la Peña et Toledo Sta. Columba. Etiam

⁹⁵) Quae omnia nota sunt ex sola traditione, nullo probante documento. Si autem respicimus originem insolitam abbatae Vitensis, et litigia, quae habuit ab initio cum Retorta de primatu, censemus hanc traditionem forte esse antiquam, et habere suam probabilitatem. Sanctium vero et Dominicum intrasse ipsum Praemonstratum tempore Sti. Norberti, ut adornando fabulantur. B. de León et sequelae eius, est parum verisimile.

potens abbatia Vitensis postremo paternitati eius se subiecit. Prioratum conventualem habuit in Almazán, ecclesias incorporatas vero nullas, praeter Sto. Tomás de Toro, quam habuit a saec. XV ex haereditate Sti. Michaelis de Groz. Post suppressionem Sti. Leonardi de Alba habuit paternitatem in asceterium Stae. Sophiae de Toro usque ad annum 1573. Retuerta certe initio erat monasterium duplex, sed deficiente necrologio, de monialibus vel de translatione earum nihil scitur. Abbas habuit iura quasi-episcopalia. Ingentes divitias canonicae neque rapacitas abbatum saec. XV et XVI potuit consumere. Generatim enim abbates regulares contra intrusionem commendae praevaluerunt. Ad excludendam commendam in perpetuum, abbatia impetravit bullam an. 1549, quae confirmavit triennialitatem abbatum eius, iam biennio ante coeptam. Plus aliis Retuerta vexata est sub „reformatione“ Hieronymitarum annis 1567/68. A fundatione Congregationis Hispaniae, Retuerta fuit huius mater et caput; ab an. 1594 — definitive ab an. 1648 — abbates eius habuerunt dignitatem generalitiam, et Capitula Generalia celebrata sunt in ea.⁹⁰⁾ Anno 1662 igne combusta, statim restructa est canonica. An. 1567:12, 1774:22 religiosi. Saepius in Retuerta fuit novitiatus communis, vel domus studiorum. Post suppressionem an. 1835, factum est praedium. Exstat monasterium integrum, cum ecclesia saec. XII/XIII (non terminata) refectorio ingenti, capitulo et claustro eiusdem epochae. Altare maius an. 1957 venditum est ecclesiae monasterii de Espina, ceteroquin ecclesia nunc est in horreum profanata.

Archivalia: AHN Retuerta, Perg. 2267/69 (56 chartae 1146/1686), libros 16564/67 (primi duo continent Acta omnium Capitulorum Generalium, et relicta visitationum Stae. Crucis de Monzón et Sti. Norberti Vallisoletani, ex qua canonica probabiliter procedunt); Pap. 7643. Maior pars archivi videtur periisse ante saec. XVI. — Ibid. La Vid Pap. 1386 — Arch. Simancas PR 23:20, 37; MP: 334, 23 — BN Madrid: MS 9934 (Inventar. Archivorum an. 1580), 704 f. 6/77 — Arch. Mon. de La Vid MS 1 bis f. 1/22*, 120*, 158*, 165*; Libr. 19 p. 1/26 — MS Vallad. Diego de Vergara, passim — BERN. DE LEON 63/74 — LARCHER, *Glanages* t. V (v. supra p. 159)

Archivalia pretiosa, praesertim copia an. 1786 antiqui cartularii (Becerro), erant proprietates familiae de Pimentel, dominorum abbatiae. D. F. ANTON anno 1924 ea excerpserit et quoad maiorem partem publicavit, in scriptis suis infra allatis. Abbatia in posterum venundata, haec archivalia per negligentiam procerum perierunt et non iam inveniuntur.

Litteratura: HUGO II 657, pr. 425 — WAEFELGHEM 458 — ANTON 69/111, 251/89, 303 sq. — COTTINEAU 2451 — GOOVAERTS I 27, 37, 53, 112, 135, 141, 242, 291, 293, 319, 384, 534/35, 543, 544, 574, 583, 594, 595, 607, 627, 637, 639, II 28, 74, 76, 132, 239, 250, 334, III 162, IV 83, 93, 190, 348, 414 — *Ind. Doc.* 105, 116, 169, 177, 193, 199, 205, 231 — JAFFE 10830 — *Lettr. com. Jean XXII* 30123 — MIGNE t. 200, c. 201 — *Mon. Esp.* II 402 — NORIEGA

⁹⁰⁾ Vide de his omnibus supra in praefatione.

DAMC 106/10 — ORTEGA RUBIO II 256/57, 341/50 — POTTHAST 1264, 25784 — PRESSUTTI 310 — *Reg. Benoit XI* 200 — SERRANO *ObBCP* II 78, 80, 326, 327, 331, 333 — VALVEKENS *ADDespr* (1954) 254 — ZAK 11 — F. ANTON, in: *Boletín de la Sociedad Española de Excursiones*, Madrid 1922 (XXX) pp. 239/69 — IDEM, *Monumentos históricos del monasterio de Sta. Maria de Retuerta... por un canonigo Premonstratense... 1786*. (*Revista histórica*, Valladolid, 1924/26, fasc. IV et sequentes).

Series abbatum

Abb. perpetui: si non aliter notetur, secundum A = elenchum abbatum Retuerta Pap. 7643, H = HUGO l. c., et B = Becerro 1786, quem citat ANTON, *Monasterios* p. 283. Abbates triennales secundum AHN. Hic adducuntur ii tantum, qui non simul fuerunt Abbates Generales. Annis enim 1601/42, et 1648/1835 abbates Retortenses hoc munere sunt functi, vide elenchum supra p. 234/36

1. Abbates perpetui:

Sancho 1145/63 (AB)	Garcia 1194/96 (AB)
Guillermo 1165/68 (B)	Sancho 1196/1201 (B)
Sancho 1168/71 (B)	Juan 1201/06 (AB)
Vital 1172/73 (A)	Jordan 1208 (AB)
Pedro 1174/78 (AB)	Peregrino 1210/24 (A ⁹⁷)
Vital 1179/80 (B)	Juan 1231 (A)
Sancho 1180 (B)	Arnoldo 1237/59 (A ⁹⁸)
Juan 1181 (AB)	Guillermo 1266 (A)
Rodrigo 1184/85 (AB)	Alfonso 1290 (AH)
Ramón 1185/86 (AB)	Bartolomé 1298 ⁹⁹)
Sancho 1186 (B)	Pedro Rodriguez 1303 ¹⁰⁰)
Ramón 1188/89 (B)	Guillermo 1311/12 (B ¹⁰¹)
Sancho 1190/94 (AB)	Benito 1330 (BH ¹⁰²)
	Domingo 1333 ¹⁰³)
	Juan 1334/43 ¹⁰⁴)

⁹⁷) Retuerta Perg. 2267, Aguilar Perg. 1654, 11; La Vid Pap. 1389. Etiam occurrit an. 1255, sed videtur esse „aera“.

⁹⁸) La Vid. Pap. 1389

⁹⁹) DIEZ, *Ibeas* p. 29

¹⁰⁰) Retuerta Perg. 2267

¹⁰¹) Arch. Mon. de La Vid MS 19, f. 2v

¹⁰²) Necr. Vitis 16. VII

¹⁰³) *Lettr. com. Jean XXII* 30123

¹⁰⁴) La Vid Perg. 382, 9 et 20

- Martin 1366¹⁰⁵)
 Gonzalo de Traspino 1379/1402¹⁰⁶)
 Juan Ximenez 1402/09¹⁰⁷)
 Juan de Moradillo 1409/18¹⁰⁸)
 Toribio 1422/30¹⁰⁹)
 Fernando de Aranda 1436/38
 cf. La Vid
 Fernando de Toro 1440/42 (ABH)
 Arnaldo ante 1447
 Fernando de Arce 1447/49
 Juan de Bahabón 1452
 Pedro de Castrillejo 1453/56 res.
 Juan Duque de Colmenares
 1456/72 res.
 cf. Aguilar
 Fernando de Leon 1473¹¹⁰)
 Pedro de Azeves 1 1480¹¹¹)
 cf. S. Pelayo de Cerrato
 Toribio de Aguilar 1484/89
 Pedro de Azeves 1490/1518¹¹²)
 Juan de Rosales 1518/31¹¹³)
 Alonso de Brazacorta 1531/47
2. Abbates triennales:
 Miguel Gutierrez 1547/50
 Juan del Puerto 1550/53
 Miguel Gutierrez 1553/54
 Jeronimo de Brazacorta 1554/55
 Lucas de Avila 1556/59
 Diego de Angulo 1559/62
 Lucas de Avila 1562/65
 Diego de Vergara 1565/68
 Lucas de Avila 1568/71
 Ambrosio de Segovia 1571/73
 Juan del Puerto 1582/88
 Fernando de Salvatierra 1588/94
 Dionisio Xuara 1642/45
 Pedro de Velasco 1645 res.
 Manuel de Robles 1645 res.
 Hermann de Salces 1645/48
 reliquos vide supra pp. 234/36
- Inseri nequeunt:
 Pedro Chico de Modra 12...¹¹⁴)
 Arcangel de Hondegardo 12...¹¹⁵)
- ¹⁰⁵) Ibidem 383, 18
¹⁰⁶) Retuerta Perg. 2267, et Pap. 7643
¹⁰⁷) Arch. Dép. Gers H 5, 53; et AHN La Vid Pap. 1386
¹⁰⁸) Postea abbas Vitis. AHN Sta. Cruz de Monzón Pap. 5501, Medina St. Saturn. Libros 16369
¹⁰⁹) HUGO cum nuncupat „de Aguilar“, quod est confusio cum posteriore ut infra (an. 1484/89)
¹¹⁰) Aguilar Perg. 1686, 5
¹¹¹) La Vid. Pap. 1389. ANTON putat, cum an. 1480 fuisse coadjutorem tantum.
¹¹²) An. 1489, Velasco abbas Sti. Saturnini summopere machinatur ad abbatiam obtinendam (La Vid Pap. 1389)
¹¹³) An. 1518, sequentes intrusores obtinent bullas a Curia Romana, sed non possessionem: Baltasar de Pircia, Alonso Henriquez, Antonio de Azeves. Anno 1531, canonice eligitur A. de Brazacorta. Sed Cardinalis Stae. Crucis, Romae dat abbatiam Alphonso Henriquez in commendam. Inde processus, felici cum exitu pro Ordine.
¹¹⁴) AH — Anton putat cum esse omittendum.
¹¹⁵) AH, et Necr. Vitis 18. III

SALAMANCA St. Norbertus

Collegium Sti. Norberti Salmanticensis

In civitate extra portam meridionalem (Puerta de San Pablo).

Collegium, dein abbatia. Fundatio decreta est an. 1568 a Capitulo Provinciali, ad studia in circaria promovenda, et commissa abbati Charitatis¹¹⁶⁾. Prima domus, sub invocatione „S. Mariae de Premonstre“, instaurata est intra moenia civitatis, in loco vulgo „Monte Oliveto“ nuncupato, in parochia Stae. Thomae Cantuariensis. Anno sequenti, Collegium aggregatum est Universitati. Ne studentes saeculari strepitu turbarentur, anno 1576 domus translata est extra muros, ad portam Sti. Pauli. Adhaesit muris Collegii ecclesia cuiusdam hospitalis, „de Passione D. N. J. C. et Stae. Susannae“, quae anno 1584 tradita est ei. Hinc Collegium nomen habuit „Stae. Susannae“, donec an. 1626, inundatione omnes aedes sunt destructae. Dein nova ecclesia est erecta, sub titulo Sti. Norberti.

Proventus abbatiae de Villamediana, et monasteriorum de Tejo, de Brazacorta et de Freznillo, saec. XVI Collegio unitae sunt in dotationem¹¹⁷⁾, et abbatia Aquilariensis tenebatur, ei solvere quotannis 80 ducatos. Praeterea, Collegium nullas habuit ecclesias incorporatas. An. 1630, Capitulum Generale decrevit erectionem eius in abbatiam, quae numquam tamen habuit proprios professos; nisi conversos. Anno 1811, Galli destruxerunt monasterium. Communitas, 2 religiosis constans, post secundam restorationem an. 1823 vixit exsul in celebri „Casa de las Conchas“ in civitate, unde reversa est in domum suam restauratam mense decembri an. 1830. Post suppressionem an. 1835 depravatur in praedium et stabula, ecclesia corrui in ruinam. An. 1871, nobilis quaedam familia emit residuum monasterii cum praedio, et donat Congregationi „Filiarum Jesu“, vulgo „Jesuitinas“ vocatae. Quae ibi novitiatum suum habet usque hodie. Claustrum est decorum aspectu, ecclesiae substituta est nova exigua.

Archivalia: AHN Salamanca S. Norberto Pap. 6042/45, et Libros 11042/54 qui continent etiam archiva de Villamediana, et pauca de Brazacorta et de Tejo. Pap. 6042 continet multa, quae revera spectat ad Ciudad Rodrigo. — MS Vid 1 bis, 90/94, 123* —

Litteratura: HUGO II 383, pr. 240/47 — WAEFELGHEM 65 — COTTINEAU 2930 — GOOVAERTS I 27, 53, 91, 96, 113, 141, 242, 262, 293, 319, 320, 407, 508, 583, 594, 607, 627, 638; II 64, 239, 332; III 162; IV 93, 218, 424, 438 — *Ind. Doc.* 117 — LEPAIGE 336 — NORIEGA DAMC 165/66 — QUADRADO SAS 119 — ZAK 10 — E. T. ANDRES, *Salamanca y sus alrededores, su pasado, su presente, su futuro*. Salam. 1944, p. 563 —

¹¹⁶⁾ Quae abbatia erat ditissima in circaria, et usque ad hoc tempus, iam fuerat quodammodo domus studiorum eius.

¹¹⁷⁾ An. 1576 (v. supra in praefatione, et AHN La Vid Perg. 388, 17). Asceteria de Freznillo et de Brazacorta Collegium iterum amisit an. 1751.

Series rectorum et abbatum (AHN)

1. Rectores

Francisco Melgar 1568-
Diego Somoza -1573
Juan Martinez 1573-
Diego Somoza -1576
Diego Sanchez 1576/79¹¹⁸⁾
Juan Ximenez 1579/81
Luis Proaño 1581/82
Juan de Licea 1582/85
Felipe Castañeda 1585/88
Francisco Bernaldo 1588¹¹⁹⁾
Francisco Uzquiano 1589/91
Agustin de Bonifaz I 1591/92
Francisco Garrido 1592/97
Jeronimo de Oña 1597/1600¹²⁰⁾
Juan de Salcedo 1600/03
Felipe Quintanilla 1603/06
Jeronimo de Oña 1606/09
Andrés de Ayala 1609/12
Juan Velazquez Ramiro 1612
Cristobal Martinez de Salas 1612/15
Rodrigo de Bujedo 1615/18
Norberto Estebanez 1618/21
Fernando de Zaldibar 1621/24
Lucas de la Carrera 1624/27
Juan Cornejo 1627/30

2. Abbates

Desunt triennia: 17 . . /32, 1756/59

Juan Cornejo 1630/33
Juan Gomez Casasola 1633/36
Miguel Solis de Miranda 1636/39
Pedro de Chaves 1639/42
Juan Cornejo 1642/45
Marcos de Herbias 1645/48
Miguel Merino 1648/51
Antonio de Avila y Mexia 1651/54
Juan de Estrada de Gijón 1654/57
Luis Tineo Morales 1657/60
Francisco Requexo 1660/63
José Bravo de Villalobos 1663/66
Francisco de Bustamante 1666/69
Alfonso Blasco 1669/72
Felipe Gonzalez de la Sierra 1672/75
José Tellado 1675/78
Bartholomé de Echenique 1678/81
Juan Girón 1681/84
Juan Tellado 1684/87
Francisco de Zuñiga 1687/90
Juan Tellado 1690/93
Manuel de Torres 1693/96
Alonso Prieto I 1696/99
Franc. de Zuñiga 1699
Sebastian de Ceballos 1699/1702
Alonso Prieto I 1702/06
Juan Bueno de Arévalo 1706/08
Francisco de Robles 1708/11

¹¹⁸⁾ In fide NORIEGA, HUGO habet: Franc. de Melgar 1568/76, Diego Sanchez 1576/79. MS Vallad., quod pro hac epocha est fide dignius. habet ut supra. sed tacet de Diego Sanchez.

¹¹⁹⁾ MS Vallad. cum vocat Hieronymum Bernaldo.

¹²⁰⁾ Secundum MS Vallad., F. Garrido munere functus est etiam hoc triennio.

Manuel Ximenez 1711/14	Mateo Menaza 1768/74
Jeronimo Caballero 1714/17	Pedro Diaz 1774/77
Juan de Mayora 1717/20	Juan Pasalodos 1777/80
Juan Bueno de Arévalo 1720/23	Luis Martinez 1780/83
Esteban de Noriega 1723/26	Leonardo Herrero 1783/86
Francisco Echevarria 1726/29	Juan Manuel Saenz Herreros 1786/89
Juan Perez Galavis 1729/...	Juan Antonio de Velasco 1789/92
Alonso Barbadillo 1732/35	José Lloret 1792/95
Miguel Rodriguez Ximenez 1735/38	Leonardo Herrero 1795/98
Alonso Gonzalez de Apodaca 1738/41	Miguel Calo 1798/1801
Juan Santayana 1741/44	Antonio Martinez de los Rios
Alonso Gonzalez de Apodaca 1744/47	1801/04
Manuel de Rebellac 1747/50	Juan Gonzalez Uriarte 1804/07
Alonso Gonzalez de Apodaca 1750/53	Julian Alonso 1807/15
Bernabé Ceballos Campuzano	Pedro Dominguez de Solis 1815/18
1753/56	Pablo Hernandez 1818/24
Domingo de Echeandi 1759/62	Julian Alonso 1824/27
Bernardo Velez Ladron de Guevara	Joaquin Fuentes 1827/30
1762/65	Julian Alonso 1830/33
Pedro Diaz 1765/6...	Alexandro Marcos Trabanca 1833/35
Juan de Iturriaga 176./68	

SAN JUAN DE LA PEÑA Decollatio S. Joannis Bapt.

Stus. Joannes de Penna. — Vitetur confusio cum potenti abbacia OSB huius nominis prope Huesca.

Eremitorium ad littus oceani, juxta vicum Baquio, non procul a Bilbao. Prov. de Vizcaya, Dioc. Calahorra, nunc Bilbao.

Anno 1162, Lope comes de Najera, fundavit ibi abbatiā. Filia Retortae. De „abbate Sancho“, qui occurrit in instrumento foundationis, non constat, utrum sit abbas de Retorta, an primus abbas novae foundationis. Ecclesia incorporata: Baquio. Videtur fuisse fundatio abortiva, quia praeter chartam foundationis nulla notitia de ea nobis est tradita. Ecclesia subsistit¹²¹).

¹²¹) B. DE LEON 39. — Cui NORIEGA adscripsit notam sequentem: „Es hoy una hermita celebre y frecuentada de romerias de los paesanos, a las orillas del mar, a tres leguas de Bilbao, anexa a la iglesia de Bequio (sic), y conserva el nombre de S. Juan de la Peña“.

Archivale: Charta foundationis in AHN La Vid Perg. 378. 7

Litteratura: HUGO I 917, pr. 702 — WAEFELGHEM 232 — *Ind. Doc.* 137 — NORIEGA DAMC 152

SAN PELAYO DE CERRATO Stus. Pelagius

San Pelayo est nomen loco proprium. „Cerrato“ est designatio regionis, quae ibi apponi solet unicuique fere nomini locorum.

Sti. Pelagii de Cerrato — San-, Sampelayo de Cerrato, -Çarrato, -Cierrato, Zerrato, -Cerrado, -ato. — Monesterio del Señor Sant Pelaio, -Pelagio.

Vitetur confusio cum abbatia Arenillas de San Pelayo, in eadem provincia sita.

Paulum distat ab oppido Cevico Nавero, cuius nomine interdum designatur, versus aquilonem, in calvo monte posita supra vallem solitariam et inhabitatam. Dioec. et prov. de Palencia.

Abbatia fundata saec. X (934?) ut fertur, pro monachis OSB¹²²), ab Oveco Diaz, quibus an. 1145, per Alphonsum VII regem iam substituti erant canonici regulares. Forsan initio OSA, qui paulo post (ante annum 1159), transierunt ad Ordinem Praem. sub paternitate abbatis de Vite. Tamen fieri potest, dictum regem Praemonstratenses iam advocasse ex abbatia illa. Moniales mox translatae sunt in Reinoso de Cerrato, de quo supra suo loco. Filiam genuit unam: Medina del Campo. Parochia incorporata et administrata: Cevico Nавero¹²³). Aliae ecclesiae incorporatae: Alfoz de Baltanás, „monasteria“ Sti. Michaelis et Stae. Mariae de Campanillas, et undecim curiae cum capellis. Ante saec. XV abbatia erat locuples; bona eius, large sufficientia ad alendos 25 religiosos, valuerunt 200 000 ducatos. Sed abbates regulares et commendatarii saec. XV, praesertim Ferdinandus de Aranda, dilapidaverunt omnia fere bona, vendentes ea in emphyteusim. Res versae sunt in melius sub abbate Pedro Almazán de Mendoza († 1531), et successor eius monasterium partim funditus de novo extruxit. Capitulum provinciale an. 1568 fundavit ibi gymnasium. Post reformationem, canonici aegre potuit alere sex canonicos, ideo abbas Diego de Vergara adiit marchiones de Aguila Fuente, ut in ea eligerent sibi supulturam, quod et fecerunt, magnum in emolumentum monasterii. Status personalis: 1527 3 residentes, 1550: 2 DD, 1774: 13 religiosi, 1800: 9 DD, 1809: praeter abbatem 2 DD et 2 donati. Saec. XVIII erat ibi studium philosophicum Congregationis. Post suppressionem, factum est

¹²²) Quod probari nequit authentice. Potius erat ecclesia collegiata sub „abbate saeculari“, ut de more tunc temporis in Hispania septentrionali.

¹²³) Post saec. XVI tamen videtur fuisse administrata aut excurrando, aut per vicarium saecularem, numquam enim enumeratur in elenchis „prioratum“ Congregationis.

praedium, et in decursu saec. XIX deletum est. Exstat ruina ecclesiae gothicae, cum capella subterranea B.M.V., et ruinae extensae et informes monasterii (saec. XVI).

Archivalia: AHN S. Pelayo de Cerrato, Cod. 430 et 434 (cartularia saec. XVI et XVIII, inventarium archivorum, Chronica auctore abbate D. de Vergara); 24 pergam. (1145/1570); Pap. 9 fasc. (5423; relictia visitationum, inventarium an. 1809, Acta Cap. Gen. saec. XVII. Pap. 5424, 9612 et 9613 multa continent de Arenillas de S. Pelayo.) — Arch. Simancas PR 23, 43; RGS IV 983 (an. 1485) — MS Vid 1 bis f. 69/72, 62*, 165*

Litteratura: HUGO II 529, pr. 352/53 — WAEFELGHEM 247 — *Cat. Mon. Palencia* I 57 (erronee dicit, nihil superesse de monasterio) — COTTINEAU 2842 — GOOVAERTS I 24?, 293, II 334 — MENENDEZ PIDAL 209, 296, 298 — NORIEGA DAMC 159/60 — RODRIGUEZ MUÑOZ 43, 78 — SERRANO *CArl* 264, 265 — IDEM *ObBCP* cf. ind. III — ZAK 11

Series abbatum (AHN, praesertim Cod. 434 f. 29)

1. Abbates perpetui	Domingo 1284
Petrus 934	Benito 1290
Joannes 1156/69	Juan 1305
Joseph 1169 ¹²⁴⁾	Fernando de Presencio 1343 ¹³¹⁾
Aegidius 1169/75 ¹²⁵⁾	Rodrigo 1348/51
Fernando 1192	Juan 1402
Martin 1206/07 ¹²⁶⁾	Lope 1406
Juan 1223	Juan de Gomiel 1410/15 ¹³²⁾
Fernando 1224 ¹²⁷⁾	Domingo 1420
Ibañez 1233/34 ¹²⁸⁾	Fernando de Aranda 1422/29
Fernando 1234 (acra?)	cf. La Vid
Gil 1243 ¹²⁹⁾	Sancho de Aranda ca. 1429/38
Garcia 1268 ¹³⁰⁾	cf. La Vid

¹²⁴⁾ AHN Aguilar Pap. 5370. Forte est error pro Joanne, hoc saeculo enim nomen Joseph nondum erat usitatum.

¹²⁵⁾ Ibid. Perg. 1648, 6 et Cod. 660 f. 43, Cf. *Ob. Praem.* I 4. IX.

¹²⁶⁾ Ibid. 1651, 11

¹²⁷⁾ Ibid. 1654, 11 et MENENDEZ PIDAL nr. 226

¹²⁸⁾ BN Madrid MS 704 f. 57, et MENENDEZ PIDAL l. c. („Yuanes“)

¹²⁹⁾ MENENDEZ PIDAL nr. 227

¹³⁰⁾ AHN Aguilar Perg. 1657, 1

¹³¹⁾ Ibid. La Vid Pap. 1394, Necr. La Vid 7. III

¹³²⁾ Ibidem Medina St. Saturn. Libros 16369

Domingo de Langa 1438/52
cf. Villamayor

Miguel de Langa 1454/68

Fernando de Langa 1473/85¹³³⁾

Juan Delgadillo 1485¹³⁴⁾

Francisco de Peñaranda 1485

Pedro de Azeves 1488
cf. Retuerta

Pedro Almazán de Mendoza
1493/1531

Miguel de Castrillejo 1531/45

Fernando Maderuelo 1545/66

Rodrigo de Yvar 1564
intrusus, cf. Medina

Alonso Calvo 1566/73

Inseri nequeunt:

Rodrigo 14...¹³⁵⁾

Alonso de Peñaranda ante 1493¹³⁶⁾

Francisco Garcia 14... vel 15...

Joannes 4. II, 19. III et 3. IV
(ex Necr. Vitis)

Joannes electus 27. VI (Necr. Toro)

2. Abbates triennales

Desunt triennia: 1633/39, 1642/45,
1648/51, 1651/54, 1669/72, 1675/87,
1690/99, 1738/47, 1750/56, 1771/74

Gaspar de Zurita 1573/76

Alonso Calvo 1576/79

Juan del Puerto 1579/82

Juan de Salcedo 1582/85

Diego de Vergara 1585/88

Francisco Garrido 1588/91

Juan de Aguila 1591/94

Antonio de Pantoxa 1594/97

Juan de Aguila 1597/99

Cristobal de Marcos 1599/1600

Juan Ximenez 1600/03

Franc. Garrido 1603/05

Luis Pacheco 1605/06

Gaspar de Quevedo 1606/07

Felipe Castañeda 1607/08

Antonio Aguilera 1608/09

Andres Prado 1609/12

Miguel de Ayala 1612/15

Felipe Quintanilla 1615/18

Fernando Miguel 1618/21

Juan de Valverde 1621/24

Francisco Victores 1624/27

Manuel Vazquez 1627/30

Geronimo de Arceniega 1630/33

Juan Garcia de Milla 1639/42

Miguel Merino 1645/48

Pedro Velasco 1654/57

Marcos Ramirez 1657/60

Francisco Perral 1660/63

Pedro Rey Mendez 1663/66

Juan Carlos Pacheco 1666/69

Diego de Villegas 1672/75

Juan de Zaldibar 1687/90

Manuel Cibio 1699/17...

Norberto Durán 1702/05

Pedro de la Torre 1705/08

Sebastian de Ceballos 1708/11

Manuel Recio 1711/14

Franc. Garcia Ceballos 1714/17

¹³³⁾ Ibid. Aguilar Perg. 1685. 11

¹³⁴⁾ Intrusus, possessionem non obtinuit (Arch. Simancas RGS IV 983)

¹³⁵⁾ AHN Pap. 9634, 36. Forte erat de Arenillas. Idem dic de sequenti:

¹³⁶⁾ AHN Cod. 434

Juan Sesmero 1717/20
 Angel Gomez 1720/23
 Juan del Rio 1723/26
 Angel Gomez 1726/29
 Pedro Crisanto Perez 1729/32
 Francisco Gonzalez 1732/35
 Pedro Lopez de Reoyos 1735/38
 Francisco Gonzalez 1747/50
 Francisco Gomez 1756/59
 Franc. Gonzalez 1759
 Francisco Gomez 1759/63
 Tomas Adán 1763/65
 Basilio de Nieva 1765/68
 Manuel Fernandez Figueroa 1768/71
 Juan Arias Caldera 1774/77
 Alonso Martinez 1777/80
 Benito Aguado 1780/83
 Manuel Gaona 1783/86
 Pedro Alonso Castilla 1786/89
 José Carreño 1789/92
 Dionisio Barrio 1792/95
 José Moyano 1795/98

Juan Antonio Merino 1798/1801
 Antonio Miguel Gonzalez 1801/04
 Miguel Franco y Losada 1804/07
 Alonso Velasco 1807/14
 Pedro Gonzalez Nuñez 1815/18
 Antonio Garcia 1818/24
 Alonso Prieto II 1824/27
 Manuel Mantilla 1827/30
 Pedro Fernandez Valderrama
 1830/32
 Ignacio Mayor de Aumada 1832/33
 Francisco Morillo 1833/35
 Inscr. nequeunt:
 Bernardo Llerín 17.. (Necr. Vitis
 20. VII)
 Manuel Ruy Fernandez 17..
 Manuel Antonio Palacios ca. 1800
 Franc. Alvarez de la Guerra ca. 1670
 (Necr. Vitis 29. VII)
 José de Antequera 17..
 (ibid. 15. IV)
 Alonso Herrera 16.. (ibid. 3. III)
 Juan Castaño 17.. (ibid. 16. III)

SEGOVIA Sta. Maria de los Huertos

Sta. Maria de Hortis. -Ortis; monasterium Hortorum

Nuestra Señora de los Huertos (-Guertos) extramuros de la Cibdad de Segovia

In Segovia, sede cathedrali, in eadem provincia. — Vitetur confusio cum asceterio eiusdem nominis in Medina del Campo. et cum abbatia Huerta O. Cist.

Abbatia conspicua, cuius origo contradictionibus est obvoluta. Secundum Noriega, fundata est anno 1176 tamquam abbatia Ordinis, et ut primum coenobium in civitate, a Gundisalvo episcopo loci, in suburbio septentrionali, juxta flumen Cresma. Primus abbas, Gualterus de Ostenc. venisse dicitur e Gallia, ceteroquin erat filia Vitis. Anno 1185 reapse occurrit dictus abbas¹³⁷). Colmenares, historiographus civitatis, praebet historiam

¹³⁷) AHN La Vid Pap. 1389, f. 30. Nomen Ostenc, alias „Ostene“ videtur esse corruptela. Ex omnibus supra, et sub sequenti expositis suspicamur, hoc documentum esse spurium.

probabiliorem: Navarrus canonicus ecclesiae cathedralis Segobiensis fundavit an. 1148 canoniam OSA, quae an. 1170 transiit ad Ord. Praem., an. 1176 ad antiquam ecclesiam parochialem BMV de Hortis translata, paternitati abbatis Vitensis est subdita. Annus tamen transitus ad Ord. Praem. videtur valde dubius, si respicimus bullam quandam proveniente ex archivo Vitensi¹³⁸), in qua legitur: „Cum prior et conventus monasterii Ste. Marie de Ortis segobiensis. ordinis Sti. Augustini, de institutis premonstratensis ordinis desiderent, sicut asserunt, informari, nos eorum desiderium in hac parte favore benevolo prosequi cupientes, discretioni tue per apostolica scripta mandamus, quatenus per te vel per aliquos monasterii tui canonicos ad monasterium istud semel in anno accedentes, eos regularibus instruas disciplinis“. Quod instrumentum datum est: „decimo anno regiminis domini Innocentii pape“. Ex adiunctis censemus hic posse agi tantum de Innocentio Pp. III, ideo ponenda est bulla in annum 1208¹³⁹). Catalogus N II dicit de hoc coenobio: „prioratus est“. In documentis a Curia Romana missis canoniam ita vocari solet usque ad medium fere saeculum XIV. Constat eam fuisse divitem, sed aliquatenus dubia esse videtur assertio de Noriega, „hanc abbatiam mox in tantam excrevisse potentiam, ut episcopalia aemulo quodam fastu ambierint abbates illius, et nonnisi apostolicae sedis iudicio in ordinem potuerint reduci anno 1324“. Ecclesias incorporatas habuit paucas: San Pablo de Villanueva, San Salvador et curiam S. Pedro de Hallas cum capella. Parochiam vero unicam ipsis canonicis administrare solebat, scilicet S. Annae canonicae adnexam. Valde colebatur imago „N. Señora de las Aguas“ in ecclesia abbatiali. Sanctus Dominicus per aliquot tempus vixit in spelunca iuxta monasterium. Anno 1509 abbates obtinent ius pontificalium. Cum Philippus II rex dotasset monasterium suum Escorial bonis alienorum, an. 1567 etiam nostrae canonicae multa abstulit. Paulo post, an. 1573, hic celebratum est primum Capitulum Generale Reformationis, praesidente Nuntio Ormaneto. An. 1627, propter inundationes fluminis, conventus se transtulit ad ecclesiam Stae. Eulaliae, biennio post in domum privatam intra moenia civitatis. Anno 1648 decrevit Capitulum Generale, quod conventus rediret ad locum pristinum, sed ille non oboedivit. Annis 1729 et 1774: 21 religiosi. Anno 1835 ecclesia clausa est, et abbatia versa in officinas guberniales. Eodem quoque saeculo omnia sunt solo aequata, loco eius nunc stant aedes officii „Delegación

¹³⁸) Ibid. Perg. 380, 9.

¹³⁹) Quod etiam putat *Ind. Doc.* pp. 86/87.

de la Hacienda". Antiqua canonica in valle juxta flumen, quae post an. 1627 facta est curia, manente parochia, nunc est praedium, ubi supersunt ruina ecclesiae partim gothicae, et partes monasterii.

Archivalia: AHN Segovia S. M. de los Huertos Perg. 1977/79 (40 chartae an. 1391/1743); Cod. 137 (Beccerro saec. XVII); Libros 13444/75 (13461 et 13464 continent inventaria archivorum saec. XVI et XVIII. Libro de Censos s. XVIII erronee insertus apud Stum. Joachim Matritensem, Pap. 4153); Papeles 6611/22. —

Arch. de Simancas RGS IV 1206 — Arch. Deleg. Hacienda Segovia: docum. an. 1515, 1660, 1702, 1703, 1734. Inventaria et alia documenta circa suppressiones an. 1809, 1820 et 1835. Catastro 1750 II fol. 1111/31. — Arch. Cathedr. Segovia: COLMENARES. *Aparato por la Historia de Segovia*, MS fol. 61/70 — Arch. Mon. Vid MS I bis 76-81, 67* — B. DE LEON

Litteratura: HUGO II 163, pr. 102/06 — WAEFELGHEM 182 — *Ind. Doc.* 86, 99, 113 — GOOVAERTS I 108, 242, 294, 319, 397, 544, 595, II 189, 415 — *Lettr. com. Jean XXII* 44241 — NORIEGA DAMC 134/39 — QUADRADO SAS 648 — POTTHAST 73, 10820, 18293 — D. COLMENARES. *Historia de la insigne ciudad de Segovia*, la ed. (Segovia 1637/40) Cap. 17, 14. 2a ed. ibid. 1921, pp. 250/52.

Series abbatum (AHN, praesertim Libro 13464)

Gualterus de Ostenc abbas? 1183	Garcia 1329/31
Prior anonymus 1198, 1240, 1261, 1285	Juan 1332/39 ¹⁴²⁾ Alfonso 1352
Pedro (prior) 1249/60	Fernando 1354/60
Fernando (abbas?) 1262/65	Alfonso 1373/84 ¹⁴³⁾
Garcias (abbas?) 1267/69	Pedro 1397/1400 ¹⁴⁴⁾
Pedro prior 1287, abbas 1295/98 (Arnoldus 1304) ¹⁴⁵⁾	Juan 1404 ¹⁴⁵⁾ Pedro 1408
Juan 1322/25 ¹⁴¹⁾	Juan de Ortega 1413/26 ¹⁴⁶⁾
Sebastiano 1327/29	Pedro 1433/34 ¹⁴⁷⁾

¹⁴⁰⁾ Notus est tantum ex Ob. Prém. I et ex instrumento spurio, fabricatum ad probandum adventum miraculosum imaginis B.M.V. de Aquis.

¹⁴¹⁾ AHN Segovia Huertos Perg. 1977, 17

¹⁴²⁾ Ibid. 1977, 18

¹⁴³⁾ Ibid. Pap. 6620, et Libr. 13464

¹⁴⁴⁾ Ibid. Pap. 6611

¹⁴⁵⁾ Ibid. 6613

¹⁴⁶⁾ Ibid. 6622. Anno 1417, adhuc erat „electus“ (Ibid. Perg. 19788, 5) an. 1426 autem iam abbas (ibid. 1978, 6)

¹⁴⁷⁾ Ibid. Pap. 6614

- Juan de Urgel 1436/38¹⁴⁸⁾
 Juan de Oña 1438/61¹⁴⁹⁾
 Diego de Segovia 1474/87
 Antonio de Segovia 1496/99
 Andreas de Sta. Maria 1500/05¹⁵⁰⁾
 Pedro 1505/07
 Juan de Cespedes 1507/18¹⁵¹⁾
 Juan de la Concha 1518/47
 Juan de Madrigal 1547/65¹⁵²⁾
 Luis de Mexia 1565/71
 Diego de San Martin Muñoz 1571
 Lucas de Avila 1571/73
- Inseri nequeunt:
 Arnaldo 21. X Ob. Prem. I
 Bartolomé 16. X Necr. Vit.
2. Abbates triennales
 Desunt triennia: 1581/82, 1603/06,
 1609/18, 1633/36, 1753/56, 1801/04,
 1833/35.
- Fernando Salvatierra 1573/76
 Ambrosio de Segovia 1576/79
 Dionisio Ganate 1579/81
 Rodrigo de Monrroy 1582/85
 Tomas de Quixada 1585/88
 Simon Nuñez de Xaque 1588/91
 Juan de Licea 1591/94
 Juan Terreros 1594/97
 Diego de San Martin Muñoz
 1597/1600
 Pedro Martinez 1600/03
- Agustin de la Pedrosa 1606/09
 Pedro Martinez 1618/21
 Cristobal Martinez de Salas
 1621/24
 Juan Gomez 1624/27
 Francisco Real 1627/30
 Agustin Gonzalez Barroso 1630/33
 Antonio Temporal 1636/39
 Tomas de Avellaneda 1639/42
 Juan Carrillo de Acuña 1642/45
 Francisco Martinez Caballero
 1645/48
 Jacinto Ruiz 1648/51
 Francisco Martinez Caballero
 1651/54
 Franc. de la Carrera 1654/57
 Diego del Solar 1657/60
 Diego de Aguila 1660/63
 Francisco Martinez Caballero
 1663/66
 Juan de Arroyo 1666/69
 Franc. Martinez Caballero 1669/72
 Gregorio Martin Vicente 1672/81
 José de Ocampo 1681/84
 Diego Garcia de Soto 1684/90
 Juan de Cucto 1690/93
 Cristobal Oliveros Camisón 1693/96
 Diego Garcia de Soto 1696/99
 Manuel Marquez Calderón
 1699/1702
 José Caseta 1702/05

¹⁴⁸⁾ Ibid. Libr. 13464

¹⁴⁹⁾ Ibid. Perg. 1977, 2

¹⁵⁰⁾ Erat probabiliter commendatarius non residens, quia hisce annis, Diego de Segovia abbas emeritus, solus signat ut „administrator“ (Pap. 6612)

¹⁵¹⁾ Ibid. Perg. 1978, 10

¹⁵²⁾ Ibid. Pap. 6611. Deponitur an. 1565 (Perg. La Vid 387, 15)

Cristobal Oliveros Camisón
1705/08

José Caseta 1708/11

Juan de la Escalera 1711/14

José Zapata 1714/17

Norberto Durán 1717/20

Manuel de los Hoyos 1720/23

Norberto Durán 1723/25

Miguel Rodriguez Ximenez
1725/26

Domingo de Armentía 1726/29

Bernardo Gutierrez 1729/32

Juan de Santayana 1732/35

Miguel Rodriguez Ximenez
1735/38

José de la Encina 1741/44

Miguel Rodriguez Ximenez
1744/47

Bernardo Hernáez 1747/50

José Ulloa 1750/53

Matias Paredes Valdes 1756/62

Juan de Iturriaga 1762/65

Baltasar Martín 1765/68

Matias Paredes Valdes 1768/70

Agustin Rodriguez I 1770/71

Juan de Iturriaga 1771/73

Norberto Lexoste Azpileta
1773/74

Bernardo Hernáez 1774/77

Lorenzo Lopez Asensio 1777/80

Agustin Rodriguez I 1780/83

Basilio de Nieva 1783/86

Agustin Rodriguez I 1786/89

José Enseña 1789/92

Agustin Rodriguez I 1792/94

Manuel Fernandez 1794/95

Vicente Pablo Iturriaga 1795/98

José Lloret 1798/99

Agustin Rodriguez II 1799/1801

Juan Antonio Merino 1804/05

Manuel Perez 1805/07

Vicente Pablo Iturriaga 1807/11

Pedro Seisdedos Flores 1814/15

Miguel Franco Losada 1815/18

José Soto 1818/24

Pedro Seisdedos Flores 1824/27

Tadeo Rodriguez 1827/30

Blas Rascón 1830/33

Inseri nequeunt:

Juan de Estrada y Gijón 16..

Gabriel Garcias 16.. vel 17..

SORDILLOS St. Paulus

San Pablo de Sordillos

Non longe distat a Villamayor de Treviño, Prov. et dioec. Burgos

Parthenon fundatus an. 1166 a Dominico abbate Vitensi, juxta eremitorium donatum a Muñoz Gutierrez pro monialibus dependentibus ab abbazia Villaemaioris. Hic vixit Beata Radegundis, quae obiit tamquam inclusa in Villamayor. Nescitur quando desierit, probabiliter ante annum 1300, quia in catalogis de eo tacetur. Post extinctionem denuo fit eremi-

torium, ad quod quotannis conventus Villaemaioris concurret in festo Conversionis Sti. Pauli. Hodie est ecclesia parochialis.

Archivalia non inveniuntur. Etiam obituarium parthenonis, de quo loquitur HUGO II 506, amissum est.

Litteratura: HUGO II 505 — WAEFELGHEM 245 — ZAK 15

TEJO B. M. V.

Sta. Maria de Taxo, -de Texo; -del Tejo. — Hodie: El Tejo.

Amoenissime situm in monte, inter Comillas et S. Vicente de la Barquera, non longe a ripa maris, dioc. Burgos, nunc Santander, prov. Asturias.

Ante annum 1179, abbatia de Villamediana vix condita emisit examen religiosorum in Stam. Mariam del Tejo ad fundandum ibi monasterium. An. 1179, Alphonsus VIII rex villis et bonis regiis, quae partim triennio ante dederat abbatae Vitensi, dotationem novi coenobii auxit, ea sub conditione, ut erigeretur in abbatiam. Clare elucet, Dominicum abbatem, occurrentem in instrumento foundationis, non esse abbatem Vitensem contemporaneum, sed primum abbatem de Tejo. Noriega invenit documentum interea amissum, in quo versus finem saec. XII statuitur, quo ordine abbates Circariae Hispaniae teneantur accersere Capitulum Generale. Occurrit in eo: „... quarto anno abbates de Cerrato et B. M. V. de Texo“¹⁵³). Secus nullibi memorantur abbates de Tejo, nec invenitur hoc monasterium in catalogis aut in obituariis Ordinis, neque in enumeratione abbatiarum Circariae an. 1282¹⁵⁴). Immo iam initio saec. XIII, Tejo videtur fuisse reductum ad gradum prioratus. Anno enim 1210, „... datur villae de S. Vicente de la Barquera integra iurisdictio in regione, una cum illa de Garra, quantum ibi tenebat Sta. Maria del Tejo“¹⁵⁵). Quod innuit, monasterium quondam fuisse potens, tunc vero ex causa ignota fuisse valde minutum. Possedit ecclesias Sti. Martini de Sotronca (cf. Aguilar), St. Martini de Lobato, et habuit pastorem sollicitudinem pagorum vicinorum de Treceño, de Jarra, de Rioturbio et de Trasvía. Abhinc parum audimus de hac domo. Secundum Noriega, „abbates pessimi“ abbatiam et bona eius locaverunt in emphyteusim Bertrando de Guevara an. 1431: quos vix credere possumus fuisse abbates monasterio proprios, sed potius abbates Villaemedianae, quibus el Tejo fuit commissum. Anno 1515, abbatae matri pleno iure incorporatur. Locatum est dein laicis. Saeculo XVIII, marchiones de Valdecarzana, successores familiae de Guevara, tenentur quotannis solvere „censum perpetuum“ Collegio Sti. Norberti

¹⁵³) MS Vid 1 bis f. 95b. Quod nobis videtur esse fide dignum.

¹⁵⁴) FEROTIN 273

¹⁵⁵) ESCOGEDO I 184

Salmanticensi.¹⁵⁹). Qui census fuit totum, quod Ordini remanserat de hoc prioratu, in manus laicorum translato. Superest ibi ecclesia, partim saec. XII, quae potest fuisse monasterii, de quo ceteroquin traditio localis omnino periit.

Archivalia: AHN El Tejo, instrum. foundationis an. 1179 — Ibid. Salamanca San Norberto Pap. 6044 — MS Vid 1 bis 77, 95

Litteratura: HUGO II 213 — WAEFELGHEM 261 — NORIEGA DAMC 120/21 — SERRANO ObBCP II 324, 337, 377 (erronee habet: Trejo) — ZAK 14 — N. ESCOGEDO. *Cronica de la Provincia de Santander*, Sant. 1919

Priores: Fernando Ruiz — 1515, Diego Treceño 1515.

TOLEDO Sta. Columba

Extra muros Toleti, sede primatiali.

Monasterium situm, secundum Noriega, „muris civitatis adiacens, inter almuniam quae dicitur La Moisora, et pagum qui dicitur Algondari¹⁵⁷)“. Quod sic est corrigendum: Situm in monte contra civitatem, ultra Tagum versus aquilonem, inter hortum qui dicitur Almansora (hodie praedium Mirabel), et pagum Algundarín. Raimundus archiepiscopus loci anno 1152 tradit „... tibi Sanctio abbati de Retorta ... et successoribus tuis ... monasterium illud Ste. Columbe¹⁵⁸) ... ut in proprium possideatis et habeatis ad servitium Dei celebrandum, et ut ibi pie semper fundantur orationes ... a fratribus vestris, a vobis ibi constitutis ...“. Anno 1209, citatur in charta quadam Toletana „conventus de Sta. Colomba¹⁵⁹)“. Anno 1221, Ferdinandus rex confirmat abbati de Retorta „... quidquid possidetis in Sta. Columba in termino Toleti, cassas scilicet, terras cultas et incultas, cum hortis, rivo, piscaria et insula¹⁶⁰)“. Anonymus Vitensis saec. XVII citat cartularium antiquum Retortense, dicens: „... esta hermita se poseió en tiempos passados, pero al presente no se posehe mas. Dizen, que agora es una cassa de plazer que llaman del Capiscol¹⁶¹)“.

Quae omnia videntur probare, hanc domum nihil fuisse nisi prioratum ab abbacia Retortensi dependentum. Probabiliter initio, saltem adhuc an.

¹⁵⁶) AHN Salam. S. Norb. Pap. 6044

¹⁵⁷) HUGO I. c.

¹⁵⁸) De existentia alicuius monasterii praecedentis nihil omnino est notum. Vox „monasterium“ hic videtur esse intelligenda ut synonyma pro ecclesia solitaria absque jure parochiali. (Vide hoc documentum MS Vid 1 bis)

¹⁵⁹) A. GONZALEZ PALENCIA I. c.

¹⁶⁰) AHN La Vid Pap. 1389

¹⁶¹) Ibidem. Vox „hermita“ significat capellam solitariam.

1209, erat domus formata. Immo quod „Elias abbas Stae. Columbae“ X Kal. Oct. occurrat in necrologio de Arthous¹⁶²), videtur probare, hanc domum per breve tempus fuisse abbatiam, quia aliam abbatiam huius patrocinii Ordo non habuit. Tamen putamus, Bern de León frustra autumare, hanc domum quondam fuisse divitem et potentem. Quidquid sit, in amplis archivis Toletanis altum est silentium de hoc monasterio, nec umquam innotuit historiographis civitatis, dioeceseos vel regni. Nescitur quando desierit. In „pago Algundarin“ saec. XV apparet monasterium Cisterciense B. M. V. de Monte Sion, constructum loco eremitorii cuiusdam praecedentis. Tamen nomen „Stae. Columbae“ in historia eius non invenitur¹⁶³). Ita memoria dicti coenobii omnino periit.

Archivalia: Praeter documenta supra citata nihil exstat.

Litteratura: HUGO I 539, pr. 446 — WAEFELGHEM 254 — A. GONZALEZ PALENCIA, *Los Mozarabes de Toledo en los siglos XII y XIII*, Madrid 1928, III 1022 — S. RAMON PARRO, *Toledo en la mano*, Tol. 1857, II 267/68 (loquitur de quadam „hermita“, de cuius situ dubitat).

TORO Sa. Sophia

Stae. Sophiae Tauriensis, - apud Taurum. — Convento Real de-, Real monasterio de Santa Sufia de Toro, Monjas Sofias

Oppidum prope Zamora versus orientem, Dioec. et prov. de Zamora.

Asceterium adhuc florens, quod tamen in antiquis catalogis Ordinis non occurrit. Quinque sorores superstites monasterii duplicis Sti. Michaelis de Groz an. 1304 translatae sunt in vicum Pobladura de los Huertos, ad pedem civitatis Taurensis juxta Dorium. An. 1309 receptae sunt a regina Maria de Molina, uxore Sanctii IV., in domum suam. An. 1316 translatae sunt in monasterium Stae. Clarae in Toro, cuius incolis dicta regina aliam paravit mansionem. Regina Maria considerabatur tamquam fundatrix parthenonis, in quo semper paratae erant camerae pro rege et regina. Extat charta an. 1308, in quo parthenon a Curia Romana agnoscitur tamquam abbatia canonissarum OSA. Sed littera docet, eam esse spuriam¹⁶⁴). Anno 1329 occurrit „monasterium sororum Stae. Sophiae apud Taurum, per priorissam soliti gubernari, Praemonstrat. Ordinis¹⁶⁵)“. Tamen vide-

¹⁶²) Vide supra p. 160. Abbates, qui in hoc obituario occurrunt, omnes sunt ex Ordine. Circariae Gasconiae et Hispaniae, saec. XII/XIII, inter se valde erant affines.

¹⁶³) Quae mihi benigne communicavit R. D. Ribera, archivarius archiepiscopalis Toletanus.

¹⁶⁴) AHN Toro Perg. 2346. Littera est saec. XVI. Probabiliter est confecta post annum 1568.

¹⁶⁵) Ibidem, cf. *Lettr. com. Jean XXII* 46020.

Sorores vocantur „frayras“, saec. XV: „dueñas“, Ordo in chartis tacetur, multae sunt relationes cum abbatibus et religiosis aliorum Ordinum, per-paucae cum Ordine Praem. et cum abbazia Sti. Michaelis de Groz. Cum vero anno 1449 quaestio moveretur, cuinam addici possent bona dictae abbatae devastatae, sorores Stae. Sophiae repente recordatae sunt, se esse Praemonstratenses. Bona Sti. Michaelis uniuntur illis, quae unio an. 1460 confirmatur a Capitulo Generali. An. 1507 movebatur lis de paternitate in parthenonem inter abbates Retortensem et Aquilariensem, quem Capitulum Generale decedit in favorem Retortae. Paulo post sorores Stae. Sophiae fundaverunt novum asceterium in Villoria. Medio saec. XVI, introducta est triennialitas priorissarum, probabiliter eodem tempore, quo Retorta liquit abbates perpetuos. Anno 1568, cum abbas Retortensis nimis severe invehisset in priorissam et aliquas moniales, quae partes reformatorum Hieronymitarum erant secutae, ortum est schisma. Asceterium se subtraxit ab Ordine, quaerens iurisdictionem episcopi de Zamora, et introduxit, licet ad breve tempus tantum, dignitatem abbatialem. Anno 1578, in vanum conatum est Capitulum Provinciale, reducendi moniales ad obedientiam Ordinis. Sta. Sophia abhinc mansit separata a Congregatione Hispanica et ab Ordine. Capellanos habuit generatim e clero saeculari. Triennia priorissarum erant valde irregularia. Etsi extiterit peculium, tamen regularitas erat conspicua, saec. XVII multae sorores mortuae sunt in odore sanctitatis. Annis 1740 — 1952 regebatur ab abbatissis. Status personalis: 1507: 22; 1810: 18; 1818: 13; 1849: 10; 1853: 8; 1883: 18; 1900: 21; 1958: 34 religiosas. An. 1836/52 confiscata sunt bona, et maior pars archivorum. Nostris temporibus, denuo introduxit Statuta et ritum Ordinis, servatur tamen triennialitas et iurisdictio episcopalis. Ecclesia asceterii, saec. XVII/XVIII erecta, est exigua, et parum ornata. Porta quaedam gothica est unicum residuum medii aevi. Aedes claustrales sunt magnae paupertatis.

Archivalia: AHN Sta. Sofia de Toro Perg. 2346/48, ex quibus haud pauca spectant ad Stum. Michaellem de Groz et ad conventum Stae. Clarae Tau-rensi; Libros 18358/62; Papeles 8320/24. — Ibid. La Vid Pap. 1389, f. 20/26: „*Monumenta monasterii Stae Sophiae*“. — Arch. Simancas PR 23, 35/36; MP 377 f. 20 — Arch. ipsius asceterii, in loco: Obituarium s. XVIII, „*Libro de memorias*“ item, cum Chronica saec. XIX, „*Libro de denombramientos*“ ab an. 1788 usque hodie — MS Vid I bis 189, 127/32* — B. DE LEON 85/87 — MS Vergara Vallad. 94/105.

Litteratura: HUGO II 731, pr. 506/08 — WAEFELGHEM 297 — COTTINEAU 3174 — GOOVAERTS I 319, III 85 — *Lettr. com. Jean XXII* 14494, 46020/22 — QUADRADO VPZ 442 — M. ABAD ILLANA, *Historia del*

gran Padre y Patriarca S. Norberto, Salamanca 1755 — N. BACKMUND, *St. Sofia de Toro (Pro Nostris 1958 pp. 62/69)* — G. CALVO ALAGUERO, *Historia de la Ciudad de Toro, noticias biograficas de sus mas ilustres hijos*, Valladolid 1909, pp. 122/25 (de prioratu Sti. Thomae in eadem civitate p. 98) — M. GOMEZ MORENO, *Catalogo monumental de España. Prov. de Zamora*. Madrid 1927. pp. 222/24 — AN XXV, 1888, pp. 103/07 — *Pro Nostris* 1950 pp. 35/36.

Series priorissarum et abbatissarum

Earum elenchum exarare, erat labor difficilis. Nomina superiorissarum ante saec. XVII fere sunt ignota. Nescitur principium triennialitatis, neque potuimus reperire nomina abbatissarum circa annos 1573/80 gubernantium. Ordo trienniorum saepe videtur variasse, non erat ad modum abbatiarum virorum. Ab anno 1785, elenchus est completus ex „*Libro de denominamientos*“. Apud priorissas, quae inseri nequeunt, quia non noscuntur nisi ex obituario, non constat utrum fuerint priorissae de regimine an priorissae claustrales tempore abbatissarum. (Nisi aliter notetur, ex AHN.)

1. Priorissae

Maria Perez 1311¹⁶⁶⁾
 Maria Garcia 1330/49¹⁶⁶⁾
 Estabana Solis 1351/52¹⁶⁷⁾
 Ines Garcia 1354¹⁶⁷⁾
 Sancha 1373/76¹⁶⁷⁾
 Teresa Garcia 1463¹⁶⁸⁾
 Elvira Cornejo 1485¹⁶⁹⁾
 Marina de Castañeda 1507¹⁷⁰⁾
 Elvira Cornejo 1511

Ana de Encina 1534
 Geronima de la Carrera
 1566/68¹⁷¹⁾
 Teresa del Manzano 1568—¹⁷¹⁾
 Leonora de Herrera 1599/1601
 Beatriz de Villafuente 1602/05
 Ines de Gada 1628/31
 Ana de Monroy 1631/34
 Juliana de las Marinas Ulloa
 1634/37
 Ana de Vera Basurto 1638, 1644

¹⁶⁶⁾ AHN Toro Perg. 2346

¹⁶⁷⁾ Ibid. 2347

¹⁶⁸⁾ Ibid. Libros 18359

¹⁶⁹⁾ Ibid. Pap. 8322

¹⁷⁰⁾ Ibid. Perg. 2348. Maria Dercuria an. 1501 (Pap. 8322) videtur nobis valde dubia.

¹⁷¹⁾ MS Vergara Vallad. l. c.

Isabel de Monrroy 1645
 Juana Zapata 1646/49
 Geronima de Velasco 1649/52
 Francisca Bravo y Velasco
 1652/55
 Geronima de Velasco 1655/58
 Geronima Lorenzana 1658/60
 Maria Salcedo 1663
 Juliana Zapata 1664/67
 Maria del Castillo 1667/69
 Maria del Aguila 1669/71
 Juliana Zapata 1673/76
 Manuela Carrasco 1676/77
 Francisca Bravo y Velasco
 1679/81
 Isabel Zapata 1681/84
 Francisca Bravo de Soto 1688
 Antonia de Bustamante 1693/97
 Sancha Maria Zapata 1697/1700
 Antonia de Bustamante 1700/03
 Francisca Uribe 1703/06;
 1712/15
 Maria Zapata 1726
 Maria Santisteban 1730/31
 Maria Zapata 1735
 Isabel Morales 1736/39

 2. Abbatissae
 Catalina Zapata Carvajal
 1739/42
 Francisca de Hoyos 1748/51
 Baltassara de la Rua 1755/58

Francisca de Ribera 1764/67
 Baltassara de la Rua 1770/73
 Josefa Salvador 1776/79;
 1782/85
 Teresa Moro 1785/88
 Anamaria Sobrino Minayo
 1788/91
 Manuela Bazmachado 1791/94
 Josefa Salvador 1794/97
 Alexandra de la Fuente Lopez
 1797/1800
 Josefa del Pedro 1800/03
 Gaspara del Angulo 1803/06
 Ignacia Perez Pardo 1806/10
 Josefa del Pedro 1810/13
 Gaspara del Angulo 1813/16
 Manuela Vazquez 1816/19
 Gilberta Pardo 1819/22
 Antonia Alaguero 1822/25
 Gilberta Pardo 1825/28
 Josefa Flores 1828/31
 Gilberta Pardo 1831/34
 Antonia Alaguero 1834/43
 Gilberta Pardo 1843/46
 Antonia Alaguero 1846/49
 Gilberta Pardo 1849/53
 Antonia Alaguero 1853/56
 Francisca Pinilla 1856/59
 Francisca Rodriguez Manjón
 1859/68
 item „presidenta“ 1868/74
 item denuo abbatissa 1874/77
 Gertrudis Murcia Misol 1877/82

Francisca Rodriguez Manjón
1882/85

Gertrudis Murcia Misol 1885/93

Eusebia Misol Marcos 1893/1900

Teresa Sevillano 1900/05

Eusebia Misol Marcos 1905/06

Dorotea Alfageme 1906/09

Teresa Sevillano 1909/12

Dorotea Alfageme 1912/16

Teresa Sevillano 1916/22

Trinidad Iraeta Echevarría
1922/25

Teresa Sevillano 1925/28

Trinidad Iraeta Echevarría
1928/36

item „presidenta“ 1936/42

Josefa Ferrero Gonzalez 1942/52

3. Denuo priorissae:

Josefa Ferrero Gonzalez 1952/55

Ines Carrera Perez 1955/58

Inseri nequeunt:

Si non aliter notetur, sunt priorissae
et ex necrologio loci.)

Ines Alonso 7. IX

Ines de Bazán abbatissa 26. II

item priorissa 11. IV

Ana de Bazán 27. IX

Catalina de la Carrera 6. IV

Maria de Deza 20. XII

Ana Fernandez 19. IV

Urraca Martin 14. IX

Urraca Martinez 17. II

Manuela de las Marinas Ulloa
16 . . (AHN)

Josefa Molina 16 . . (AHN)

Magdalena de Soto 2. XII

Ines de Ulloa 24. VIII

Francisca de Ulloa 23. II

Magdalena de Ulloa 10. IV

Catalina Vazquez 31. III

Geronima de Zapata 17. IV

TORTOLES B. M. V.

T. del Esgueva

30 km N de Peñafiel, prov. et dioec. de Burgos.

Monasterium fundatum an. 1161, tamquam prioratus abbatae Vitensis, pro sex canonicis et duobus diaconis, a Gonzalo Perez de Torquemada et Maria Armildez uxore sua. Biennio post, confirmatur ab Alexandro PP. III. Ecclesia iam an. 1148 data fuerat abbatae Vitensi. Nescitur, num fundatio haec umquam sit peracta, neque quamdiu extiterit, quia ulterius authentice nihil de ea constat. Paulo ante an. 1194, Maria Armildez fundatrix eo transtulit moniales OSB de San Millán de Frandovine, ubi soror viri sui erat abbatissa. Inter an. 1194 et 98, nova fundatio definitive stabilitur, conventus construitur, an 1199 sequitur confirmatio pontificia. Anno 1507, Circaria Hispaniae O. Praem. celebravit Capitulum Provinciale in Tortoles.

Archivalia omnia sunt asceterii OSB, quod floret usque hodie. BERN.
DE LEON 36, 82.

Litteratura: HUGO II 215, pr. 140/41 — WAEFELGHEM 261 —
COTTINEAU 3176 — NORIEGA DAMC 148 — SERRANO ObBCP cf. ind.
III 430 — IDEM, *Los Armildez de Toledo y el monasterio de Tortoles*, Madrid
1933, pp. 9/10, 46.

VALLADOLID S. Norbertus

Abbatia insignis, fundata est in

SANTA CRUZ DE MONZON Sta. Crux

Stae. Crucis in Monzonio, monasterium Ste. Crucis inter Monçon et Rippas
situm — Santa Cruz la Real, -de la Zarza, -de Monçon. Hodie vocatur Sta. Cruz
de Rivas, quoniam vico Rivas est propior quam oppido Monzón, in cuius topar-
chia erat sita tempore feodali.

Dioec. et prov. de Palencia, prope hanc civitatem, versus aquilonem, iuxta
flumen Carrión.

Monasterium antiquum, forsitan unum ex illis quae condiderat an. 922
Ferdinandus Ansures comes Castellae¹⁷²). Traditum est Praemonstraten-
sibus ex Retuerta an. 1176 ab Alphonso VIII rege, ad gratias agendas pro
victoria, apud Navas super Saracenos obtenta. An. 1177 confirmatio ponti-
ficia. Rex donavit insignem reliquiam Stae. Crucis, quae nomen dedit coe-
nobio. Ecclesiae incorporatae: Roscales, Renedo¹⁷³), et curia Stae. Caeciliae
de Cuvillas de Cerrato. Ex defectu archivorum, historia canonica ante
saec. XIV parum est nota. A saeculo XV, plus aliis a commendatariis est
exspoliata. Cum conventus post an. 1555 restauraverit regularitatem abba-
tum, commendatarius Diego de Cordoba manu militari canoniam expugna-
vit, conventumque expulsi. Post multas aerumnas, diraque litigia, tandem
abbas regularis praevaluit. Abbatia vero tot pensionibus, competitoribus
solvendis erat onerata¹⁷⁴), ut Capitulum Provinciale an. 1581 decreverit
eius translationem in urbem Vallisoletanam. Sed pars tantum communi-
tatis eo secessit, et ortum est schisma. Abbas desesperans, iam monasterium
Stae. Crucis cum bonis suis voluit vendere, cum Philippus II rex, Ordini
reconciliatus, monasteria inopinate dedit 50 000 ducatos. Anno 1592 novum
claustrum construitur, et religiosi revocantur. Aula Regia ex Vallisoletano

¹⁷²) Alii dicunt, coenobium esse fundatum pro Ordine Templi. Neutra assertio
potest probari.

¹⁷³) Roscales erat parochia a canonicis administrata, Renedo vero curia, ubi a
saec. XVII unus residebat canonicus.

¹⁷⁴) Qui omnes obtinuerunt suas bullas a Curia Romana.

Matritum translata, Capitulum Generale an. 1609 decrevit et translationem Stae. Crucis in hanc urbem. Sex canonici properant Matritum, sed biennio post redeunt, et maior pars omnino recusavit. Mutato tamen consilio, anno 1627, ipso petente conventu, translatio in Vallisoletum tandem est decreta.

VALLADOLID S. Norbertus

Civitatis metropolis provinciae, sedes episcopalis ab anno 1595.

Cui translationi Capitulum Cathedrale vehementer se opposuit. Propterea conventus domus iam emptas iterum debuit relinquere, et anno demum 1633, in via dicta Teresa Gil potuit se collocare. Tamen tanta inopia erat pressus, ut an. 1636 iam voluerit reverti in locum pristinum. Annis 1634/38 prioratus de Arenillas huic abbatiae erat incorporatus. Dein an. 1642, Abbas Generalis sedem suam eo transtulit, sed iam post duo triennia reversus est in Retuerta, quia Vallisoleti „nil invenerat nisi ruinam et paupertatem“. In decursu tamen saeculi XVIII, abbatia facta est prospera, an. 1747 incipitur constructio vasti templi perpulchri, an. 1754 eo transfertur studium theologiae ex Avila. An. 1774:14 religiosi. Post suppressionem an. 1835, versa est canonica in scholam normalem, ecclesia clausa est, sed an. circiter 1860 datur Patribus Societatis Jesu. Anno 1868 denuo profanata in „Templum Libertatis“, servit abhinc ut depositum bombarum, et aula expositionum, donec an. 1924 una cum conventu solo aequatur. Altaria venerunt in ecclesiam parochialem Sti. Stephani, e qua an. 1942 ejecta, perierunt. Loco monasterii constructa est nova schola.

Sta. Cruz deinde erat curia et parochia, ubi 2 canonici degebant. Anno 1715, una cum multis archivis incendio est deleta, sed reconstruitur. Post suppressionem destruitur claustrum praeter venustam aulam capitularem saec. XII. Ampla ecclesia, ab architecto ex Ordine ante annum 1200 constructa ¹⁷⁵⁾, nunc est parochialis. Stalla chori (an. circiter 1500) nunc sunt in sacristia ecclesiae dictae „Santuário Nacional“ Vallisoleti.

Archivalia: AHN Sa. Cruz de Monzón Perg. 1744/45 (30 chartae an. 1171/1659); Libros 9821/36 (In 9828 historia canonica, et series Abbatum Generalium usque ad an. 1818) Pap 5499/5504 — Ibid. Valladolid S. Norberto: Libros 17709/27 (17707/09 spectant ad Stam. Crucem); Papeles 7975/81. — Ibidem Medina St. Saturn. Pap. 16353 — Ibid. Retuerta Libr. 16565 (relicta visitationum Stae. Crucis) — Arch. Real Chancilleria Valladolid E 1639, 49 (an. 1758) — Arch. Mon. Vid. B. DE LEON 80/83 — Ibid. MS 1 bis 133* (historia coenobii). — BN Madrid *Historia de Valladolid*, MS, auct. J. ANTOLINEZ DE BURGOS ad an. 1634 — BB. Univers. Vallisol. *Diario de Valladolid*, MS N. VENTURA PEREZ, ad an. 1751, 1747, 1753 — Arch. del Ayuntamiento de Bilbao, *Historia de Valladolid*, MS auct. N. CANESI.

¹⁷⁵⁾ Ut docet inscriptio ex fine saec. XII: „Frater Franciscus me fecit“.

Litteratura: HUGO I 563, pr. 471/73 — WAEFELGHEM 255 — ANTON 294 — *Cat. Mon. Palencia* I 21 — GOOVAERTS I 108, 404/05, 595, II 28, 116, 132, IV 24, 111, 297 — JAFFE 12902 — LAMPEREZ Y ROMEA III cf. ind. — *Lettr. com. Jean XXII* 30123 — *Mon Esp.* II 176/77 — NORIEGA DAMC 161/62 — PONZ XI 115 — QUADRADO VPZ 316 — RODRIGUEZ MUÑOZ 78, 95 — SAINZ DE ROBLES 91/96 — ZAK 13 — J. AGAPITO Y REVILLA, *Las Calles de Valladolid*, Vall. 1937; 483/84 — C. GONZALEZ GARCIA, *Valladolid, sus recuerdos y grandezas*, Vall. 1902, III 173/76 — M. SANGRADOR VICTORES, *Historia de Valladolid*, Vall. 1854, II 291.

Series abbatum (AHN)

I. Abbates perpetui	Juan de Amusco 1342/43 ¹⁸⁴)
Joannes Vela 1171	Domingo 1349 ¹⁸⁵)
Joseph 1177 ¹⁷⁶)	Juan 1381 ¹⁸⁶)
W . . . 1185 ¹⁷⁷)	Fernando inter an.
Geraldo 1193 ¹⁷⁸)	1381 et 1400 ¹⁸⁷)
Guillermo 1212	Toribio 1400/18 ¹⁸⁸)
Pedro 1218 ¹⁷⁹)	Pedro de Espinosa 1430/31 ¹⁸⁹)
Vicente 1220/23 ¹⁸⁰)	Alonso Osorno 1473/80 ¹⁹⁰)
Pelayo 1229 ¹⁸¹)	Juan Manrique ca. 1480 ¹⁹¹)
Pedro Ruiz 1275 ¹⁸²)	Luis Hurtado de Mendoza 1480/1507
Esteban 1310/33 ¹⁸³)	Pedro el. 1507 ¹⁹²)

¹⁷⁶) MS La Vid 1 bis l.c. Joseph potest esse error pro Joanne. Vide tamen supra apud S. Pelayo de Cerrato: forte est idem Joseph.

¹⁷⁷) Retuerta Pap. 7643. Idem ac Vela?

¹⁷⁸) Sta. Cruz de Monzón Perg. 1744 nr. 2

¹⁷⁹) Sta. Cruz de Monzón, Pap. 5499

¹⁸⁰) Ibid. Perg. 1744 nr. 3

¹⁸¹) Ibid. nr. 6

¹⁸²) Ibid. nr. 17

¹⁸³) Ibid. nr. 10 et 14, et *Lettr. com. Jean XXII* 30123

¹⁸⁴) Ibid. Perg. 1744 nr. 13

¹⁸⁵) Ibid. nr. 20

¹⁸⁶) Ibid. nr. 19

¹⁸⁷) Ibid. nr. 21

¹⁸⁸) Ibid. nr. 21 et 22, et Pap. 5501

¹⁸⁹) Ibid. nr. 23, et Pap. 5499

¹⁹⁰) Ibid. 1744 nr. 14, 1745 nr. 4, 5. Videtur resignasse an. 1774, in favorem L. Hurtado de Mendoza, sed de facto gubernavit usque ad an. 1480.

¹⁹¹) regularis electus, possessionem non obtinuit.

¹⁹²) Item (Toro Perg. 2348)

Luis Ferrer 1507/55¹⁹³⁾

Tamayo 1555¹⁹¹⁾

Diego de Cordoba 1555

Juan del Puerto 1555/73

Inseri nequeunt:

Matheus 25. VI Necr. Toro

Velasco 25. VI Necr. Vit.

Jacobus 19. X ibid.

2. Abbates triennales

Desunt triennia: 1612/15, 1651/54,
1657/60, 1663/69, 1690/93,
1696/1711, 1729/32, 1771/74,
1804/07.)

Alonso Calvo 1573/76

Rodrigo Torres 1576/79

Ambrosio de Segovia 1579/82

Francisco de Melgar 1582/85

Luis de Proaño 1585/88

Antonio Tapia 1588/91

Francisco Garrido 1591/94

Juan del Puerto 1594

Rodrigo de Monrroy 1594/97

Franc. de Melgar 1597/98

Diego de Vergara 1598/1600

Sebastiano Pacheco 1600/02

Pedro de Ribera 1602/03

Juan de Sarabia 1603/06

Pedro de Ribera 1606/09

Alonso de Torres Briceno 1609/12

Antonio Temporal 1615/18

Juan B. de la Vega 1618/21

Fernando Miguel 1621/24

Fernando de Porres 1624/27

José de Villasante 1627/28

Felipe de Valencia 1628/30

Antonio Temporal 1630/33

José de Villasante 1633/36

Fernando de Porres 1636/39

Antonio de Avila 1639/42

Francisco Real 1642/45¹⁹⁴⁾

Juan Carrillo de Acuña 1645/49

Franc. Martinez Caballero 1649/51

Domingo Ramirez 1654/57

Francisco Dubal 1660/63

Francisco Manrique 1669/72

Ambrosio Perez Robles 1672/75

Francisco Manrique 1675/78

Pedro Ruiz de Cabuerniga 1678/81

Tomas Lopez 1681/90

Marcos de la Puente 1693/96

Gabriel de Villamar 1711/14

Norberto Durán 1714/17

Manuel Recio 1717/20

Gabriel de Villamar 1720/26

José de Ulloa 1726/29

Gaspar de Onis 1732/35

José de la Encina 1735/38

Manuel Martinez 1738/41

Narciso Casanova 1741/43

José de Ulloa 1743/47

¹⁹¹⁾ regularis electus, possessionem non obtinuit.

¹⁹³⁾ AHN S. Pel. de Cerrato Pap. 9632

¹⁹⁴⁾ Sicuti sequens (ad annum saltem 1648) erat abbas Generalis.

Alonso Barbadillo 1747/50
 José de Garicoechea 1750/51
 Pedro Martin Baz 1751/53
 Antonio Lopez 1753/54
 Alonso Barbadillo 1754/59
 Pedro Martin Baz 1759/62
 Manuel Diez Soto 1762/65
 Miguel Garcia Solera 1765/68
 Antonio Hernandez Montero
 1768/71
 Francisco Espinilla 1774/77
 Gregorio Cañada 1777/80
 Francisco Espinilla 1780/83
 Vicente Trapiello de la Torre
 1783/86
 Alonso Martin 1786/89
 Francisco Espinilla 1789/92
 Diego Rodriguez Mendo 1792/95

Rodrigo Antonio Orellana 1795/98
 José Hermano Rodriguez 1798/1801
 Diego Rodriguez Mendo 1801/04
 Antonio Martinez 1807/10
 Blas Linares Saavedra 1814/15
 Miguel Calo 1815/18
 Juan Baez Villaroel 1818/24
 Isidro Prado y Lara 1824/27
 Aniceto Fernandez 1827/30
 Antonio Prado 1830/33
 Augustin Illera 1833/35

Inseri nequeunt:

Pedro Ruiz Cabuerniga
 altera vice 16..
 Gaspar de Onis item 17..
 Francisco de Rueda ante an. 1742

L A V I D B. M. V.

Vitis B. M. V.; B. Marie de Vite, Uitis. — La Vid de Aranda, la Uit, Uide. Uith, Vith, Bid, Biz, Viz. Saec. XVIII se nuncupat: Imperial Convento de la Vid.

Dorii ripae adiacet, prope Aranda de Duero versus orientem. Prov. de Burgos. Dioec. Osmā, nunc Burgos.

Abbatia praeclara, de facto antiquissima circariae. Dominicus, qui potest fuisse socius Sanctii, Retortae fundatoris, in itinere Galliae; circa annum 1140 vixit tamquam eremita in „Monte Sacro“ prope Osmā, ubi orta est canonica Ordinis (monasterium duplex). Ante annos 1160/64, Alphonsus VII, rex Castellae, construit novum monasterium in vicinitate juxta Dorium, quod exinde „de Vite“ solebat nuncupari. Quae domus de primatu in circaria diu litigavit cum Retorta¹⁹⁵⁾, cuius paternitatem anno tandem 1185 recognovit. Moniales an. 1164 expelluntur, et collocantur in Brazacorta et in Freznillo. Quae loca in posterum, extinctis monialibus, unicae manserunt ecclesiae, Viti incorporatae, et a canonicis eius admini-

¹⁹⁵⁾ Vide de hac re supra apud hanc abbatiam, et in praefatione.

stratae. Filias genuit: Avila, S. Pelayo de Cerrato, Tejo, Segovia, Villamayor, et prioratum Tortoles. Dominicus, primus abbas et fundator obiit ca. 1186/88.

Fr. Bern. de León, et discipulus eius Noriega, haec facta, quae videntur esse certa, pie adornant „traditionibus antiquissimis“. Referunt sequentia: Dominicus Capdespina est frater spurius Alphonsi VII regis et imperatoris. Anno 1132¹⁹⁶⁾, una cum socio suo Sancho (cum quo ab ipso Sto. Norberto in Ordinem receptus fuerat Praemonstrati) revertitur in patriam, fundat monasterium duplex in Monte Sacro, cuius statim fit abbas. Benedictionem tamen abbatialem non recepit nisi anno 1148. Paulo post, venationi rex indulgens prope monasterium, miraculose invenit statuum B. M. V. in palmitibus quodam vitis. Construxit ibi ecclesiam BMV, et eo transtulit monasterium ante annum 1151. Quod adhuc per aliquot tempus promiscue appellatur „Vitis“ et „Mons Sacer“, donec post an. 1164, designatio „Vitis“ praevaleret sola. S. Dominicus de Guzman, patriarcha Ord. Praed., educatur in abbazia Vitensi, ubi et professionem emittit, et inde mittitur in Osma, ut Capitulum Cathedrale ad normas Praemonstratensium reformet. — Quae omnia carent probatione, immo scatent contradictionibus et erroribus.¹⁹⁷⁾

Abbatia Vitensis mox facta est dives et potens. In fine saec. XIII a rege obtinuit privilegia magna, scilicet facultatem exigendi a vassallis suis omnia vectigalia et tributa regia, et plenam jurisdictionem civilem. Possedit beneficium in Castillo, hospitale juxta canoniam, et alterum cum beneficio in Villadiego. Saec. XV/XVI disciplina corruit, et saevierunt commendatarii sanguisugae. Cardinalis autem Iñigo Lopez de Mendoza, archiepiscopus Burgensis et Commendatarius Vitensis, factus est salvator, reformator atque benefactor egregius canonicae, coepit extruere splendidam ecclesiam novam et novas aedes an. 1522. Fundavit „Congregationem

¹⁹⁶⁾ Quem annum fixerunt dicti auctores propter inscriptionem in epitaphio Dominici abbatis in aula capitulari Vitensi, dicentem cum regnasse per 55 annos Atqui lapidem istum esse saec. XII, vix admitti potest; littera eius potius est saec. XVI. Sanctum coepisse fundationem Retortae circa annum 1142/43, videtur esse probabile. Integrum decennium esset nimia discrepantia temporis, pro reditu duorum amicorum e Gallia. Si Dominicus revera per 55 annos vixit in Monte Sacro et in Vite, ut eremita et postea ut abbas, narratio de itinere eius cum amico in Gallia, et de reditu ad fundanda monasteria fit dubia.

¹⁹⁷⁾ Ex fraude pia, mendacium et deceptio ubique — ideo et caute legenda esse censemus „Statuta Veterrima Ordinis“, quae NORIEGA asserit se invenisse in archivis suae canonicae, et quorum extat copia sola, ab illo confecta, in Bibl. Munic. Nancy MS 1775/1000 f. 87 sq.

Vitensem¹⁹⁸, de qua vide supra in praefatione¹⁹⁸). Ab anno 1535 abbates Vitenses erant triennales, propterea canonici citius profundiusque caeteris fuit reformati, et religiosi eius posuerunt fundamentum reformationis tamquam abbates aliorum domuum. 1555: 15, 1774: 35 DD. Anno demum 1594 obtinet jus pontificalium. Saec. XVII/XIX abbatia valde floruit, generatim erat ibi studium vel novitiatus generalis. A saec. XVII, per privilegium, abbatem non recepit nominatum a Capitulo Generali, sed elegit e proprio gremio¹⁹⁹). Post suppressionem, per 30 tantum annos fuit desolata. Anno enim 1865 data est Ordini Eremitarum Sti. Augustini, qui propter missiones gubernio liberali erat gratior. Nunc est ibi eius domus studiorum. Perpulchra et optime conservata est canonica, duobus claustris constans, tamquam gemma artis saec. XVI. Ingens refectorium constructum est circa an. 1750, ampla bibliotheca an. 1798. E medio aevo superest tantum pars ecclesiae, et porta saec. XII. Spectabiles sunt praesertim venusta ecclesia, sacristia et aula capitularis permagnae structurae, et perpulchrum claustrum.

Archivalia: AHN La Vid, 331 perg. (378/90, tenorem vide in *Ind. Doc.*); Libros 1115/20, 1139/43 et 1512/14; 2 obituaria s. XVI/XVIII, quae erronee inserta sunt apud Aguilar et Bujedo. Papeles 1384/94: 1385 continet inventarium archivorum an. 1840, 1389 pretiosum „Cartularium Circariae“, scilicet copias documentorum saec. XII/XIII, partim tantum publicatorum vel modo exstantium. — Arch. Simancas PR 20 f. 40, RGS 368, 983; MP 378 f. 14 — Arch. Deleg. Hac. Segovia: Apeos 1503/14 — Ultimi religiosi varia pretiosa tradiderunt Augustinis post an. 1865: Arch. Monasterii de La Vid MS 1 bis (vide supra p. 230); Chronica B. de León v. ibidem); Libro 2 bis: Cartularium saec. XVII/XVIII; Liber professionum, Visitationes 1796/1834; 2 obituaria saec. XVIII/XIX; Libr. 17 f. 261 continet historiam structurarum monasterii saec. XVIII cum 2 delineationibus. 10 alii libri MSS mixti tenoris, magna pars eorum auctore abbate de Noriega, et alicuius momenti pro historia canonicae et circariae. Ipsa Vitis fuse tractatur MS 1 bis ff. 1/63, 158, 159/61, 165, 197*, 207/80*; B. DE LEON f. 6 sq. — Calendarium et ordinarius s. XIII: MS 644 BN Paris.

Fontes et Litteratura: LEPAIGE 488 — HUGO II 1127, pr. 694/98 — WAEFELGHEM 315 — COTTINEAU 3364 — ESPASA LXVIII 679/81 —

¹⁹⁸) Noriega Innicum Card. Lopez facit membrum Ordinis — ut Ordo uno saltem posset gloriari Cardinali. Insertus est ut „filius Vitis“ necrologio saec. XVIII, invenitur imago illius, habitu Ordinis indutus, eodem saeculo XVIII depicta, in claustrum Vitensi. Sed immerito, nullum enim invenimus vestigium in amplis archivis, quod posset probare cum emisisse professionem in Ordine. Fuit merus commendatarius, licet optimus — quidquid dicat J. B. Valvekens in *Anal. Praem.* XX p. 207.

¹⁹⁹) AHN La Vid Pap 1391

GOOVAERTS I 24, 26, 28, 53, 54, 96, 101, 108, 111. 320, 475, 508, 534, 535, 574, 582, 583, 595, 627, 638; II 74, 76, 132, 189, 343; IV 15, 218 — *Ind. Doc.* 1/233 — JAFFE 10893 — *Reg. Léon X* 12890 — *Lett. com. Jean XXII* 30123 — MENENDEZ PIDAL pp. 267, 277, 280 — NORIEGA DAMC 100 sq. — IDEM, DHD — POTTHAST 14937 — SERRANO *CDMoral* 74 — ZAK 11 — N. ACERO Y ABAD, *El monasterio de N. Señora de la Vid* (*Revista Contemporanea* CXXIII, 1901, pp. 33/51, 148/56) — J. A. MENDOZA, *El Cardenal Don Iñigo Lopez de Mendoza, y el monasterio de la Vid* (*Arch. Augustiniano* XLV, 1950, 67/88) — V. NUÑEZ MARQUES, *Guía de la Catedral del Burgo de Osma, y breve historia del Obispado de Osma*. Madrid 1949, 75/77.

Series abbatum (AHN)

1. Abbates perpetui	Cipriano 1213/16 ²⁰³)
(Quae sunt inter parentheses, desumpta sunt ex MS La Vid 1 bis. f. 207* sq., et videntur nobis aliquatenus arbitraria ²⁰⁰).	Esteban 1217/28 ²⁰⁴)
	(Nuño Martin 1227)
	(Domingo ca. 1230)
	Antonio 1231/42 ²⁰⁵)
Domingo ca. 1144/86	Fernando 1242
Nuño de Toledo 1188/99 ²⁰¹)	Juan 1246 ²⁰⁶)
Guillermo 1203/09	Fernando 1253/63 ²⁰⁷)
(Marcos Quintana 1207)	Domingo 1264 ²⁰⁸)
(Benito 1208)	(Andrés 1267)
Alvaro 1209/12 ²⁰²)	Esteban 1267/86 ²⁰⁹)

²⁰⁰) Quae series abbatum saec. XVI conscripta est ab Aegidio Gonzalez Davila, auctore tunc celebri, sed haud critico. Studuit praesertim complere lacunas, et intercalare eos abbates, qui ex necrologio tantum, non vero ex archivis sunt noti. Tamen fieri potest, illi praesto fuisse documenta non iam existentia.

²⁰¹) Etiam vocatur N. de Lara. AHN Cod. 430, Perg. La Vid 379, 10.

²⁰²) Ibid. Perg. 379, 12

²⁰³) Occurrit an. 1213/14 (Ibid. 380, 14). Annus obitus 1216: Davila.

²⁰⁴) Perg. 379, 16

²⁰⁵) Authentice occurrit, sicut successor Ferdinandus, anno 1242 tantum: MS Vid 1 bis 47b; et Perg. 380, 7. — An. 1231: Davila.

²⁰⁶) Perg. 380, 8

²⁰⁷) Ibid. 380, 13: an. 1254. — Cetera sunt a G. Davila.

²⁰⁸) Ibid. 380, 16. Secundum HUGO: 1264/82.

²⁰⁹) Ibid. 380, 19: brevi ante an. 1288. — Cetera: Davila.

Pedro 1294/99²¹⁰⁾
 Garcia 1300/11²¹¹⁾
 Juan Alfonso 1316/42²¹²⁾
 Juan 1343/48²¹³⁾
 Lope (1362/80)
 Pedro 1380²¹⁴⁾
 Juan Perez 1386/1404²¹⁵⁾
 Sancho 1404/08²¹⁶⁾
 Gonzalo de Aguilar 1° 1408/17²¹⁷⁾
 (Lope 1417)
 Juan de Moradillo 1423/31
 Gonzalo de Aguilar 2° 1438

Fernando de Aranda 1445/48²¹⁸⁾
 Julian de Peñaranda 1440?/51
 Sancho de Aranda I 1451/83²¹⁹⁾
 Juan de Quintana 1483/89
 Alonso de Peñaranda 1489/1505²²⁰⁾
 Sancho de Aranda II 1506/10
 Garcia de La Vid 1516
 Aloisio de Rosis 1516²²¹⁾
 Cardin. Iñigo Lopez de Mendoza
 1516—35

Inseri nequit:

Godefridus 24. V Nocr. Vit.

²¹⁰⁾ Ibid. 381, 2 et 5

²¹¹⁾ Ibid. 381, 10

²¹²⁾ Resignavit an. 1342. Ibid. 381, 17, et 382, 17; *Lettr. com. Jean XXII* l. c. .
 Davila: ab an. 1311.

²¹³⁾ Ibid. 380, 17; 383, 14.

²¹⁴⁾ Ibid. 384, 2.

²¹⁵⁾ Ind. Doc. 89 (Originale videtur periisse), et Segovia Pap. 6617.

²¹⁶⁾ La Vid Perg. 384, 13 et 15. Aegidius, quem affert HUGO pro anno 1407, videtur esse omittendus.

²¹⁷⁾ Ibid. 384, 18 ;et Medina St. Saturn. Libr. 16369

²¹⁸⁾ Erat Summus iudex Officii Inquisitionis. NORIEGA laudes eius summopere exaltat, dicens eum fuisse „gloriam Ordinis“ et virum sanctissimum, et ita eum depingere fecit in claustrum Vitensi. Immertio tamen. Ferdinandus iste indulget nepotismo et simoniae, ac successive deglutivit adipem omnium fere canoniarum circariae, ut mercenarius vere et non pastor: scilicet in Medina forte ab an. 1415, in S. Pelayo de Cerrato 1422/29, dein probabiliter in Segovia, Villamayor, Alba vel Villoria, an. 1432/36 in Ibeas, 1436/40 in Retuerta, dein in Vite simul et in Arenillas, donec an. 1448 comparere debuerit coram Iudice aeterno. Ubique bona abbatiarum dilapidavit, et emphyteutice alienavit in proprium emolumentum, maxime in S. Pelayo de Cerrato, quam penitus depauperavit.

²¹⁹⁾ Nepos Ferdinandi supradicti. La Vid Perg. 385, 6. — Cf. S. Pelayo de Cerrato.

²²⁰⁾ Ibid. 386, 3 ,et Pap. 1386. Cf. San Pelayo de Cerrato. Ubi ponendus sit Bernardus abbas an. 1503, qui occurrit in Arch. Deleg. Hac. Segovia, Apeos 1503, nescimus.

²²¹⁾ Quamquam in Vite canonice fuerat electus Garcia abbas regularis, Leo PP. X eam in commendam dedit dicto Aloisio, qui erat „Clericus Florentinus, protonotarius Apostolicus, cubicularius secretus, continuus commensalis et consanguineus S. Sanctitatis“ (Perg. 386, 20). Feliciter mox resignavit in manus sequentis.

2. Abbates triennales

Clemente de Mendieta 1535/38
Ambrosio de Peñaranda 1538/41
Benito 1541/42
Pedro de Arrabal 1542/44
Ambrosio de Peñaranda 1544/47
Juan de Llunar 1547/49
Francisco Zorrilla 1549
Juan Zorrilla 1550/53
Ambrosio de Peñaranda 1553/56
Pedro de Vadocondes 1556/59
Francisco del Val 1559/62
Antonio de Tapia 1562/65
Agustín de Valdepeñas 1565/68
Dionisio Ganate 1568/71
Geronimo de Calderón 1571/73
Ambrosio de Segovia 1573/76
Juan del Puerto 1576/79
Antonio de Tapia 1579/82
Geronimo de Calderón 1582/85
Antonio de Tapia 1585/88
Geronimo de Calderón 1588/91
Antonio de Tapia 1591/94
Juan de Salcedo 1594/97
Agustín de Bonifaz I 1597/99
Juan de Licea 1599 res.
Pedro Martínez 1599/1600
Bernardino López 1600/03
Cristóbal de Martos 1603/06
Juan de Licea 1606/09
Bernardino López 1609/12
Geronimo de Oña 1612/15
Federico Ramiro Velazquez 1615/18

Felipe Bernal 1618/21
Federico Ramiro Velazquez 1621/24
Bernardo de León 1624/27
Agustín de Bonifaz II 1627/30
José de Azevedo 1630/33
Rodrigo de Bujedo 1633/36
Tomas de Avellaneda 1636/39
Federico Ramiro Velazquez 1639/42
Tomas de Avellaneda 1642/45
Francisco Fernandez 1645/48
Agustín Bonifaz II 1648/49
Juan Carrillo de Acuña 1649/51
Antonio Bonifaz 1651/54
Francisco Dubal 1654/57
Antonio Bonifaz 1657/60
Diego del Solar y Toraya 1660/63
Antonio Bonifaz 1663/66
Juan Carrillo de Acuña 1666/69
Francisco Bustamante 1669/72
Pedro de Huerta 1672/75
Felipe Gonzalez de la Sierra
1675/78
Agustín de Aguaio 1678/81
Diego de la Barba 1681/84
Franc. M. Vicente Moro 1684/87
Diego de la Barba 1687/90
Marcos de la Puente 1690/93
Felipe Gonzalez de la Sierra
1693/96
Franc. M. Vicente Moro 1696
Geronimo Gonzalez Tenorio
1696/99
Franc. Mantilla Vicente 1699/1702
Ángel de Arce Rebolledo 1702/05

Francisco Labrador 1705/08

Marcos Molina 1708/10

Diego Vallinez 1710/11

José Caseta 1711/14

Diego Vallinez 1714/17

Geronimo Gonzalez Tenorio
1717/20

José Caseta 1720/23

Fernando Caseta 1723/26

Esteban de Noriega 1726/29

Fernando Caseta 1729

Juan Prieto 1729/32

Francisco Muela 1732/35

Mateo Gonzalez 1735/38

Francisco Perez Vallinez 1738/41

Diego Martinez de Soto 1741/44

Francisco Perez Vallinez 1744/47

Mateo Gonzalez 1747/50

Francisco Perez Vallinez 1750/53

Bernardo Hernaez 1753/56

Juan Iturriaga 1756/59

Gabriel Llano Otañez 1759/62

Juan Franc. de Llanos 1762/65

Antonio Hernandez Montero
1765/68

Pedro Diaz 1768/71

Lorenzo Lopez Asensio 1771/74

Antonio Herrera 1774/77

Isidro Reinoso 1777/80

Nicolas Garcia 1780/83

Antonio Hernandez Montero
1783/86

Antonio Soto 1786/89

Gilberto Calvo y Toledo 1789/92

Antonio Soto 1792/95

Norberto Gonzalez 1795/98

Fermin Ircio 1798/1801

José Hornillos 1801/04

Miguel Franco y Losada 1804/07

Juan Baut. Miguelena 1807/15

José Soto 1815/18

Julian Gonzalez Uriarte 1818/24

Norberto Gonzalez 1824/25

Juan Azevedo 1825/27

Fernando Garcia 1827/30

Juan Azevedo 1830/33

Franc. Esteban de Miranda 1833
cf. Urdax

Vicente de Burgo 1833/35

VILLAMAYOR DE TREVIÑO S. Michael

Stus. Michael Villaemaioris — Sant Migaél de Uillamayor, San Miguel de Treviño, - de Tribiño.

Prope Castrogeriz versus aquilonem, Prov. et dioc. de Burgos. Vitetur confusio cum S. Miguel de Groz, de quo supra, et cum Villamayor de los Montes, asceterio O. Cist. prope Burgos.

Abbatia conspicua, fundata a Nuño Gutierrez et tota familia sua, qui dederunt an. 1166 Dominico abbati Vitensi „monasteria“ de S. Miguel de Villamayor, S. Cebrián de Padilla de Abajo, de S. Esteban de Valderrible,

Sta. Juliana de Citores, et de S. Pablo de Sordillos, ea sub condicione, ut in Villamayor erigeret abbatiam Ordinis. Quod mandatum Dominicus eodem anno est exsecutus. Confirmatio pontificia an. 1199. Initio, saltem ad tempus saec. XIII, canoniam videtur fuisse prioratus, teste Catalogo Tongerloensi. Moniales mox translatae, vel forte statim collocatae sunt in Sordillos, de quo supra. Ecclesias incorporatas habuit nullas. Curias possedit in Roda, et in Espinosa de Cerrato. „Monasteria“ de Valdegraxera, de S. Julián et de S. Clemente, quae Hugo affert tamquam filiales, in quas Villamayor exercuit jus paternitatis, probabilius nil erant nisi capellae. Abbatia numquam fuit sub commendam. Anima et maximus promotor reformationis in fine saec. XVI, Diego de Mendieta, filius huius domus, mortuus ibi est in odore sanctitatis an. 1615. Cuius corpus in propria capella sepultum, maxime venerabatur populus. An. 1595 incipitur constructio novi monasterii, an. 1729/31 fornice munitur ecclesia, quae erat romanica, et valde pulchra. Post suppressionem tamen mox solo aequatur; monasterium amplum et venustum, ab anno 1870 paulatim destruitur. Hodie discernuntur fundamenta sola, nihil superest nisi porta. In ecclesia parochiali de Sasamón, extant sculpturae romanicae et stalla chori, in sacristia eius antiphonaria manu scripta; in S. Isidro de Sasamón videntur alia stalla, et organum; in ecclesia parochiali de Villamayor altare Stae. Paulinae, quae omnia proveniunt ex ecclesia quondam abbatiali.

Archivalia perierunt omnia, praeter pretiosum „Becerro“: AHN Cod. 660, cartularium saec. XIV. Duo pergamena quae inserta sunt in catalogum AHN, an. 1235/40, La Vid Carp. 390, 20/21) non spectant ad hanc abbatiam. Alterum provenit ex S. Miguel de Groz, alterum e Villamayor de los Montes. — Arch. Simancas PR 23 f. 41 — MS Vid I bis f. 63/66, 71/74, 87, 159, 160, 167. 151/71*.

Litteratura: HUGO II 279, pr. 160/62 — WAEFELGHEM 241 — COTTINEAU 3379 — MIGNE P. L. CCXIV c. 607 — NORIEGA DAMC 160/61 — POTTHAST 709 — SERRANO *CDMoral* 19 — IDEM, *ObBCP* cf. ind. III 432 — ZAK 11.

Series abbatum (Becerro)

1. Abbates perpetui	Miguel de Sar 1234
Rodrigo Basco 1166/80	Martin de Olea 1236
Juan Basco 1181/1201	Juan de Olea 1245
Pedro Madorro 1201/24	Arnaldo 1226

Domingo de Villela ca. 1248/50	2. Abbates triennales
Martin Dominguez de la Vid 1252/54	(Desunt triennia: 1792/95, 1824/27)
Garcia post 1254	Rodrigo de Torres 1573/76
Esteban de Villoria 1293/98	Simon Nuñez de Xaque 1576/79
Juan 1377/80	Diego de Mendieta 1579/82
Juan Serrano -1407	Juan Terreros 1582/85
Juan de Fabar -1440	Diego de Mendieta 1585/88
Domingo de Langa 1457	Juan de San Pedro 1588/91
cf. S. Pelayo de Cerrato	Juan Terreros 1591/94
Juan de Moradillo 1463/73	Agustin de Bonifaz I 1594/97
Sancho de Salinas 1483/1508	Mateo Garcia 1597/1600
Martin de Arciniega 1510/15	Felipe Quintanilla 1600/03
Diego Montiano 1540/50	Andrés de Villanueva 1603/06
Juan de Mendieta 1560/71	Mateo Garcia 1606/09
Diego de Mendieta 1571/72	Felipe Quintanilla 1609/12
Juan de Guinea 1572/73	Lucas de la Carrera 1612/15
Inseri nequeunt:	Geronimo de Arciniega 1615/18
(Inter annos 1254/93)	Francisco Salinas 1618/21
Juan de Mata	Geronimo de Arciniega 1621/24
Domingo Miguelez	José de Villasante 1624/27
Martin de Grijalba I	Fernando de Porres 1627/30
Martin de Grijalba II	Felipe Salinas 1630/32
(post 1293. Becerro)	Miguel Merino 1632/33
Pedro de Mendieta 12. IV ²²²)	Miguel Solis de Miranda 1633
Pedro 13. IV ²²³)	Fernando de Porres 1633/36
Bernardus 3. V. ²²³)	Juan Baut. de Avila 1636/38
Lucas 6. VI ²²²)	Geronimo de Tapia 1638/39
Arnaldus 21. IX ²²⁴)	Lucas de la Carrera 1639/42
Pedro 27. XII	Juan Perez 1642/45
Lope de Cordoba ²²⁵)	

²²²) Necr. Vitis

²²³) Ibidem. Forsan era e S. Miguel de Groz.

²²⁴) Ob. Prém. I et Obit. Arthous (vide supra p. 160). Forte est idem ac Birnaldus 7. X (Necr. Arnstein, vide vol. I 152).

²²⁵) MS Vid 1 bis, f. 80

Geronimo Reinoso 1645/48	Franc. Frutos Moreno 1744/47
Felipe Salinas 1648/51	Pedro Lopez de Reoyos 1747/50
Bernardo Pintre 1651/54	Manuel Gutierrez Olea 1750/53
Francisco Peral 1654/57	Norberto Zarzosa 1753/56
Bernardo Pintre 1657/58	Manuel Gonzalez 1756/59
Juan Gonzalez de la Cuesta 1658	Miguel Garcia Solera 1759/62
Franc. Ramirez 1658/59	Norberto Zarzosa 1762/65
Manuel Mantilla 1660/63	Miguel Salvatierra 1765/67
Franc Alvaro de la Guerra 1663/66	Fabian Cides 1767/68
José de Aguilera 1666/69	Juan Garcia Ribero 1768/71
Franc. Alvaro de la Guerra 1669/72	Santiago Rueda 1771/74
Andres de Castro 1672/75	Vicente Trapiello de la Torre 1774/77
Manuel Garcia 1675/78	Juan Garcia Ribero 1777/80
Juan de Olmos 1678/81	José Carreño 1780/83
Juan Garcia 1681/84	Manuel Moreno 1783/86
Andrés de Casasola 1684/87	José Carreño 1786/89
Juan Montero 1687/90	Vicente Trapiello de la Torre 1789/92
Andrés de Obeso 1690/93	idem 1795/98
Juan del Corral 1693/99	Antonio Miguel Gonzalez 1798/1801
Francisco Labrador 1699/1702	José Hermano Rodriguez 1801/04
Gabriel de Villamar 1702/05	José Moyano 1804/07
Juan de Julián II 1705/08	José Rodriguez Moroncillo 1807/15
Manuel Cibio 1708/11	Antonio Miguel Gonzalez 1815/18
Juan de Julián II 1711/14	Augustin Illera 1818/24
Juan Sexmero 1714/17	Juan Paniagua 1827/30
Antonio Carmona 1717/20	Juan Baut. Miguelena 1830/33
Manuel de Olibarrieta 1720/23	Ignacio Mayor de Aumada 1833/35 ²²⁶)
José Amurrio Peciña 1723/26	
Pedro Gil 1726/32	
Francisco Perez Vallines 1732/35	
Bernardo Gutierrez 1735/38	
Franc. Garcia Gonzalo 1738/41	
José Perez 1741/44	

²²⁶) Obiit an. 1855 tamquam praeses Congregationis (Arch. Parochial. Urdax)

VILLAMEDIANA B. M. V.

Sta. Maria de V. del Valle de Vallejera, -de Val de Vallejera, -de Villacarrero. S. Maria de la Zarza, -Çarça. — Hodie vocatur: Villamedianilla, nomen primitivum fuerat Quintanillas.

Una leuca distat ab Astudillo, septem a Burgos. In occidente provinciae et dioec. de Burgos.

Abbatia, fundata a Maria de Almenar, sorore Ermengaudis VII comitis de Urgel²²⁷), praefecta juventutis Blancae principissae, matris S. Ludovici IX regis Galliae. Fundatio videtur esse peracta ante annum 1179, quando canonica primam et unicam genuit filiam, scilicet Tejo. Filia de Aguilar. Rogante fundatrice, Alphonsus VIII rex an. 1191 monasterio concessit jurisdictionem plenam civilem. Villamediana initio erat monasterium duplex, teste necrologio Vitensi, sed ex defectu archivorum, nihil scitur de sorte monialium. Praeter Tejo, in prioratum reductum, ecclesias incorporatas habuit nullas. Initio magnifice dotata, per malos abbates, et per intrusionem nobilium saec. XV tantopere erat depauperata, ut tribus canonicis alendis bona vix sufficerent (1431: 3, 1516: 4 religiosi). Ideo an. 1573 suppressa et Collegio Salmanticensi Ordinis unita est. An. 1576 statuit Capitulum Provinciale: „ecclesia monasterii de Villamediana, quae sine cura est, ordinamus quod per presbyterum saecularem ad nutum Rectoris Collegii (scil. Salmanticensis) serviatur“. Tamen saec. XVII/XIX generatim ab uno religioso administratore habitabatur. Anno 1720 scribit Noriega: „habitatio unius dumtaxat religiosi superest, reliqua pars monasterii est solo aequata. Capella maior cum collateralibus et dimidia pars ecclesiae magnificae cernuntur structurae vere regiae²²⁸)“. An. 1757/59. Aquilariense coenobium in vanum conatur, monasterium sibi acquirere.

An. 1835 saecularizatum est. Pauca vestigia supersunt.

Archivalia in AHN Salamanca S. Norberto pap. 6042 (visitationes s. XVII, inventarium bonorum 1573, docum. s. XV/XVI), 6044 et 6045 item. — Ibid. Aguilar Perg. 1676, 7; item Pap. 5370; Becerro de Aguilar 17 a. — MS Vid 1 bis f. 94/95.

Litteratura: HUGO II 1091 — WAEFELGHEM 316 — COTTINEAU 3378 — *Ind. Doc.* 116 — MENENDEZ PIDAL 208, 209 — NORIEGA DAMC 119/20 — SERRANO *ObBCP* II 297, 324, 337 — ZAK 14.

²²⁷) Fundator abbatiae Bellipodiensis, v. supra p. 163. Maria de Almenar postea velum assumpsit in Brazacorta.

²²⁸) MS Vid 1 bis l. c. Chorus sive presbyterium ecclesiarum in Hispania vocatur „Capilla mayor“.

A b b a t e s (nisi aliter notetur, AHN)

Rodrigo 1185/91	Pedro de Aguilar 1428/33 ²³⁵)
Domingo 1204 ²²⁹)	Pedro de Palenzuela 1433
R 1224 ²³⁰)	Alfonso de Mayorga 1436 ²³⁶)
Marcos 1239/48 ²³¹)	Juan de Montañana 1457/1500
Miguel 1268/79 ²³²)	Juan de Burgos II 1501 res.
Gomez 1279	Antonio de Colmenares 1504/29
Aparicio 1312 ²³³)	Antonio de Aguila I 1527, res. ca.
Esteban 1350/60	1542, † 1559
Pedro 1369 ²³⁴)	Antonio de Aguila II ca. 1542—73
Pedro 1397	Inseri nequit:
Juan de Burgos I 1401/04	Alfonso de Revilla 7. XII
Toribio 1408/16,	Necr. Toro
res. ante annum 1430	

VILLAPEDRO B. M. V.

de Villapetro, V. de Sandobal.

Haud procul a vico Villasandino, prope Castrogeriz, Dioec. et prov. Burgos.

Prioratus. Anno 1164, Alphonsus VIII rex dedit abbatae Sti. Christophori de Ibeas curiam in Villapedro, cum capella Sti. Michaelis. Eodem quoque saeculo, vel forte iam sequenti, familia nobilis de Sandobal in eodem loco fundavit coenobium pro canonicis OSA, ad quem Ordinem abbata de Ibeas pariter pertinuerat usque ad an. 1151. Villapedro, probabiliter prioratus ab initio, semper stetit sub advocatia familiae fundatorum. Cui cum innotuerit, canonicos a primo fervore esse deslexos, adiit abbatem de Ibeas an. 1277, ut eo mitteret Praemonstratenses de gremio suo, ad quem ordinem transiit tota communitas in loco existens. Noriega

²²⁹) Aguilar Perg. 1651, 9; Necr. Toro 14. VI

²³⁰) Ibid. 1654, 11

²³¹) Ibid. 1655, 14; MS Vid 1 bis f. 94

²³²) Ibid. 1657, 1; 1660, 8.

²³³) Ibid. 1667, 3. Probabiliter est idem qui an. 1299 occurrit ut abbas de Aguilar, et cuius epitaphium speciosum asservatur in Museo Arqueologico Matriti.

²³⁴) Ibid. 1676, 7

²³⁵) Retuerta Perg. 2267

²³⁶) Aguilar Perg. 1684, 6. Resignavit ante an. 1448.

dicat apud Hugo, hanc domum postea fuisse evectam in abbatiam, quod vero negat in „Dissertatione“ sua. Merito quidem; Villapedro enim consideratur in omni catalogo nobis noto, et in elencho abbatum circariae an. 1282 insertum est ut prioratus.²³⁷⁾ Videtur tamen mansisse domus propria communitate praedita, sub paternitate abbatis St. Christophori. In necrologio Vitensi occurrit 5a Kal. Martii: „Michael canonicus de Villapedro“, in Taurensi vero „Fernando de la Camara, prior de Ibeas y de Sta. Maria de Villapedro²³⁸⁾“. Anno 1415, Didacus prior de Villapedro signat post omnes abbates circariae tamquam unicus prior²³⁹⁾. Saeculo tamen XV, non amplius videtur habuisse communitatem. Anno 1461, Hieronymitae monasterii vicini de Fresdelval conantur, vi occupare prioratum, auxiliante brachio saeculari. Inde lites et processus, in quibus praevaluit abbas Sti. Christophori. Quae abbatia prioratum, ad quem viguit peregrinatio B. M. V., tenuit usque ad annum 1835, initio priores (ab anno 1561 triennales), dein administratores ibi instituens. Ecclesia an. 1703 tempestate diruta, anno 1711 funditus est restructa.

Archivalia vide Ibeas. Idem dic de

Litteratura: HUGO II 217 — WAEFELGHEM 268 — *Ind. Doc.* 90 — NORIEGA DAMC 155/56 — ZAK 14.

Priores:

Gonzalo 1312	BLANCO DIEZ 30, 115
Fernando de la Camara 1316	ibid. 116
Diego 1415	
Diego de S. Pelayo † 1561	BLANCO DIEZ 50, Nocr. Vitense
Andres Linares 1561—	

VILLORIA B. M. V. in coelum assumpta

Villa Aurea — Real monasterio de St. Maria en este Lugar de -, del Lugar de Vill-, Bill-, Viloría, -orya; Combento de el Lugar de V.
(Villoria de Orbigo“ est modernum)

Prope oppidum Veguellina, juxta flumen Orbigo, versus austrum. Dioec. Astorga, Prov. de Leon.

Abbatia fundata an. 1243 tamquam ultima in antiqua circaria, a Roderico comite Fernandez de Valduerna, gubernatore de Astorga. Filia de Aguilar.

²³⁷⁾ CEPIE VIII 107, et FEROTIN 273. Ut an. 1415, prior de Villapedro signat tamquam prior unicus, et loco novissimo post abbates.

²³⁸⁾ BLANCO DIEZ (vide apud Ibeas) p. 116; Nocr. Toro 11. IX

²³⁹⁾ Medina St. Saturn. Libr. 16369

Propter interitum archivorum nihil scitur de historia canonica virorum. Saec. XV fuit sub commenda, et satis collapsa. Ab an. 1505. Juan Duque de Colmenares, abbas de Aguilar, machinatus est commutationem canonicae de Villoria in asceterium Ordinis, et quidem retenta dignitate abbatiali. Ultimo commendatario, et perpaucis canonicis superstitionibus pensionibus placatis, advolat grex septem monialium e Sta. Sofia de Toro, et an. 1511 Ferdinandus, nepos et successor dicti abbatis Joannis de Colmenares, instituit Mentiam filiam suam in primam abbatissam Villoriae²⁴⁰). Post multa litigia, J. de Rosales, abbas Retortae, strenuus visitator circariae, an. 1522. potuit deponere et patrem et filiam, quos misit in alia monasteria ad poenitentiam agendam. Praeposuit deinde Constantiam Maldonado, sed tamquam „presidenta“ tantum. Noluit enim agnoscere dignitatem abbatialem in asceterio, utpote Statutis Ordinis contrariam. Post mortem tamen abbatis an. 1531, Constantia agnita tamquam abbatissa, feliciter et prospere gubernavit usque ad annum 1570. Asceterium paulo post iurisdictioni Ordinis est subtractum, et episcopis de Astorga subditum. Exinde fauste se evoluit, attamen omnino fere separatum ab Ordine, propter situm satis distantem a domibus Congregationis Hispaniae. Anno 1665 incendio deletum est, in quo videtur periisse magna pars archivorum²⁴¹). Moniales secesserunt in palatium de Astorga. Initio saeculi XVIII incipitur reconstructio asceterii, quae terminatur an. 1744. An. 1772/76 construitur ampla ecclesia. An. 1836/52 bonis suis privatum est monasterium, cuius suppressio an. 1868 decreta est a gubernio revolutionario, sed Mgr. Conde y Corral O. Praem., episcopus Zamorensis, potuit salvare eius existentiam. Translatæ sunt dein communitates duorum parthenonum O. Cist, suppressorum in Villoriam, ubi per annos degerunt²⁴²). An. 1889 denuo introducitur vita communis, an. 1925 ritus et libri liturgici Ordinis, an. 1952 Statuta renovata monialium, quae praecipiunt substitutionem priorissae in locum abbatis-sarum. Status personalis: 1772/88:27, 1805:20, 1836:15, 1859/68:11, 1901:14, 1920:44, 1958:33 religiosae. Aedes monasterii sunt simplices, ecclesia autem venusta. De medio aevo nihil superest.

Archivalia: AHN Villoria Libros 5384/94, Pap. 2762/79. In fasc. 2764 aliqua documenta ante an. 1505. — Archivum ipsius asceterii est amplum: 12 Libros de Cuentos s. XVII/XIX, Becerro 1728, Liber electionum 1793 —, 6 alii

²⁴⁰) Ad quam collocandam probabiliter mutatio in parthenonem est facta. (La Vid Pap. 1389 f. 25) NORIEGA huic facto dat colorem benignum, veritatem consulto velans.

²⁴¹) Supersunt documenta fere nulla ante an. 1505, perpauca an. 1505/70 et 1609/60.

²⁴²) Otero de las Dueñas non resurrexit, dum Carrizo paulo post est redintegratum.

libri (Cobrador, recibos, apeos etc.) s. XVI/XIX, in quibus invenimus unam chartam an. 1459, et inventarium archivorum an. 1830; permulta documenta partim tantum in fasciculos adunata saec. XVI/XIX, obituarium an. 1841. — B. DE LEON 92/94.

Exstat in archivo asceterii Cartularium monasterii de Cerezal O. F. M. saec. XV/ XVIII, de quo in AHN nihil invenitur.

Litteratura: HUGO II 217, pr. 141/43 — WAEFELGHEM 316 — COTTINEAU 3403 — NORIEGA DAMC 131/33 — ZAK 12 — M. ABAD ILLANA, *Historia de S. Norberto* (v. apud Toro) 77/79 — N. BACKMUND, *Monasterio Real de Sta. Maria de Villoria de Orbigo* (*Pro Nostris* XXIII, 1958, pp.69/75) — A. SOTES, *El convento de St. Francisco de Astorga*, Madrid 1934, pp. 26, 113 — *Pro Nostris* 1950 pp 35/36

Series abbatum, abbatissarum et priorissarum (AHN et Arch. loci)

1. Abbates

Domingo 1282²⁴³)

Martin 1415²⁴⁴)

Bartolomé 1428²⁴⁵)

Gonzalo 1459²⁴⁵)

Juan de Carrizo 1473²⁴⁶)

Juan de Cornejo —1505

Inseri nequeunt
(ex Necrol. de Toro)

Gutierrez 29. III

Domingo 30. III

Alonso 9. VII

Domingo 22. VIII

Martin 16. X, et 20. X

Alonso de Cenillo 29. XI

Pedro Rodriguez 14. . .²⁴⁷)

2. Abbatissae (ab an. 1570 triennales²⁴⁸))

Mencia Duque de Colmenares
1511/22

Constancia Maldonado presidenta
1522-31, abbatissa 1531/70

Margareta Dalmada 1570/73

Catalina Maldonado 1573/76

Juana Romero 1576/79

Catalina Maldonado 1579/82

Juana Romero 1582/85

Catalina Maldonado 1585/88

Catalina de Reinoso 1588/91

Juana Romero 1591/94

Luiza Antonia Arias Fernandez
1597/99

Beatriz de Solis 1608/09

²⁴³) CEPIE VIII 107

²⁴⁴) AHN Medina St. Saturn. Libr. 16369

²⁴⁵) Arch. Mon. de Villoria, Libro Cobrador

²⁴⁶) Aguilar Perg. 1686, 5

²⁴⁷) Ibid. Pap. 5357

²⁴⁸) Vide quod diximus in capite elenchi Stae. Sophiae de Toro.

- Beatriz Salgado 1613/14
 (eadem ac praecedens?)
 Maria Becerra 1619/20
 Beatriz de Junco 1623, 1630
 Catalina de Neva 1630/33
 Antonia de Velasco 1633/36
 Cecilia N. . . . —1659
 Juana de Junco 1659/62
 Ana de Turienzo 1662/66
 Anamaria San José de Tamayo
 1666/71
 Antonia Gago Becerra 1671/72
 Francisca de Junco Zarrate 1675/77
 Antonia Gago Becerra 1677/79
 Franc. de Junco Zarrate 1679/90
 Josefa Gago Becerra 1690/93
 Antonia Maria de Reinoso 1693/96
 Josefa Gago Becerra 1696/99
 Antonia Maria de Reinoso
 1699/1702
 Maria de los Barros 1702/05
 Antonia M. de Reinoso 1705/08
 Petronilla Ruiz de Argüelles
 1708/11
 Catalina Gavillanes 1711/12
 Francisca Josefa Merina 1712/15
 Antonia Garcia Valcarce 1715/17
 Maria Fernandez Quindos 1717/21
 Franc. Josefa Merina 1721/23
 Antonia Garcia Valcarce 1723/26
 Maria Fernandez Quindos 1726/28
 Franc. Josefa Merino 1728
 Antonia G. Valcarce 1728
 Maria Fernandez Quindos 1728/33
 Manuela Villasol 1734/42
 Miguela Nogueira 1746
 Maria Franc. de la Cuesta 1747/48
 Maria Teresa Nieto Sierra 1749/53
 Ines Gregoria Ferrera Barela
 1753/56
 Rosa Lorenzo 1756/59
 Josefa Rodríguez de Cela 1759/64
 Maria Teresa Nieto Sierra 1764/73
 Luisa Romero 1773/75, 1778/81
 Josefa Saenz Cabezón 1787/90
 Luisa Romero 1790/93
 Josefa Muñoz 1793/99
 Bernarda Saenz Cabezón 1799/1805
 Luisa Antonia Fernandez 1805/08
 Bernarda Saenz Cabezón 1808/11
 Juana Ramona Rodriguez de Cela
 1811/18
 Luisa Fernandez 1818/24
 Juana R. Rodriguez de Cela
 1824/27
 Maria Manuela Fernandez 1827/30
 Agueda Perez 1830/33
 Francisca Melcón 1833/50
 Ramona Escudero 1850/54
 Tomasa Olivera 1854/59
 Juana Fernandez 1859/65
 Francisca Fernandez 1865/68
 Juana Fernandez 1868/71
 Segunda Martinez 1871/77
 Francisca Fernandez 1877/88
 Juana Cabrera 1888/95
 M. Magdalena Gonzalez 1895/98
 Juana Cabrera 1898/1901
 Jesusa Girón Gonzalez 1901/06
 Francisca de Liebana 1906/11

Juana Cabrera 1911/14
 Tomasa Mortara 1914/17
 Vitorina Matilla 1917/20
 Maria Rueda 1920/23
 Jesusa Matilla 1923/27
 Maria Rueda 1927/30
 Maria San Roman 1930/33
 Emilia Abella 1933/40
 Manuela San Román 1940/46
 Manuela Martinez 1946/49

Angeles Dominguez 1949/52

3. Priorissae

Angeles Dominguez 1952/55
 Manuela Martinez 1955—

Inseri nequeunt (ex necr. loci)

Tomasa de Ordas Gago 3. III

Isabel Hermosino 11. V

Ana de Buiza 19. V

DUBIUM

VANDOMA St. Eulalia

Ban-, Ben-, Beni-, Vendoma.

Unicum documentum, quo hoc coenobium Ordini innotuit, scilicet litterae Capituli Generalis an. 1499, loquitur de „Sta. Euphemia de Vendoma“. Hugo annalista, et exinde omnis monasterologia posterior, habet „Sta. Euphemia“ tantum. Atqui fontes indigenae, sicut et patrocinium ecclesiae parochialis translatae, docent patronam huius ecclesiae fuisse S. Eulaliam.

Prope Porto versus orientem, in loco qui nunc „Passais“ dicitur, in monte non longe distans a vico Vandoma, quo ecclesia post medium aevum est translata. Dioec. Porto, Lusitania, prov. do Douro Litoral.

Inter auctores lusitanos, Azevedo Barbosa solus et primus autumat²⁴⁹⁾, hanc ecclesiam fuisse verum monasterium regulare, et quidem fundatum a Moninho Viegas I., Sesinando episcopo Portuensi, et Nonego episcopo de Vendôme in Gallia, qui inde adduxit canonicos regulares. Constat in Vendôme nec fuisse episcopos, neque canonicos regulares. Et ceteroquin haec enarratio videtur esse spuria, quia nullo documento probatur. Archiva abbatiarum vicinarum OSB de Cete et de Vilela saepe quidem memorant „montem Benidoma“ cum castro perantiquo desuper, sed de monasterio ibi sito nihil sciunt. Anno 1239 et 1241 occurrunt „piores de Bendoma“²⁵⁰⁾, sed „prior“, haud secus quam in Hispania, et hic potest esse synonymum pro

²⁴⁹⁾ Dicitur: „secundum alios, haec domus erat OSA vel OSB, secundum alios O. Cist., immo sunt qui dicunt eam fuisse Ord. Praem.“ Fontes refert nullos. ceteri auctores eum descripserunt.

²⁵⁰⁾ *Censual do Cabido da Sé do Porto*, l. c. (1241: Petrus Petri, prior de Bendoma, unicus qui est nominatim notus).

„parochia“. Etsi nullum documentum archivorum regionis, neque catalogi²⁵¹⁾ nec obituarium Ordinis existentiam monasterii ullius probent, tamen non est impossibile, initio vel per aliquot tempus ibi communitatem quandam clericorum extitisse. Cum fundatores, ab Azevedo Barbosa allati, vixerint saeculo XI, fundatio - si est authentica - non est facta pro ordine nostro. Atqui anno 1499, Capitulum Generale Ordinis „S. Euphemiam de Vendoma“ vindicat a rege Lusitaniae, tamquam abbatiam Ordini per nefas alienatam. Simul enumeratur Vendoma, una cum Baltar ei vicino, inter ecclesias abbatiae de Ermida incorporatas. Vendoma illo tempore erat „abbatia saecularis“, id est mera parochia, clero dioecesano commissam²⁵²⁾. Erui nequit, in quantum habuerit fundamentum in re vindicatio eius a parte ordinis, vel tamquam coenobium pristinum, vel tamquam ecclesia Ermidae quondam incorporata. Potius secundum fuerat quam primum. Visitatores Ordinis an. 1499 forte ex confusione quadam sunt suspicati, Vendomam fuisse abbatiam regularem. Factum, quod patronam eius Stam. Eulaliam confundunt cum Sta. Euphemia, demonstrat, eos de hac ecclesia habuisse ideam valde vagam. Vindicaverunt igitur frustra, et rex Lusitaniae in charta, qua Ordini reddit Ermidam anno 1502²⁵³⁾, Baltar quidem expresse memorat, non vero Vendomam, in quam recuperandam Ordo non amplius videtur instituisse. Saeculo XVI, parochus de Vendoma, sacerdos saecularis, se nuncupat „abbade do moesteiro de Bandoma“. Anno 1570 „abbatia saecularis“ de Vandoma datur Collegio S. J. in Porto. Ecclesia parochiali in valle translata, antiquum monasterium in Passais corrui. In fine saeculi peracti adhuc videbantur ruinae. Hodie, loco eius est praedium, in quo discernuntur fundamenta aedium tam extensarum, ut vix supponi liceat ibi nil fuisse nisi parochia.

Archivalia invenire potuimus nulla, neque reiperitis in Lusitania aliquid huiusmodi innotuit.

Litteratura: HUGO I 653 — WAEFELGHEM 256 — COSTA XII 241 — AZEVEDO BARBOSA X 199/200 — GEPort XXXIV 123 — LACERDA *Hist. de Portugal* II 652 — R. DA CUNHA, *Catalogo dos Bispos do Porto*, 2a ed. Porto 1742, pp. 273, 276, 280 — *Censual do Cabido da Sé do Porto*, edd. BIBL. MUNICIPAL DO PORTO, Porto 1924, pp. 51, 57.

²⁵¹⁾ BERN. DE LEON f. 192 asserit, se invenisse Vandomam et Ermidam in antiquis catalogis. Probabiliter haec nomina manu saec. XVI uni alterive catalogo in Hispania inserta sunt.

²⁵²⁾ Termini „prioratus“ et „abbatia“ in aquilone Lusitaniae synonyma esse possunt voci „parochia“.

²⁵³⁾ Becerro Ciudad Rodrigo 1800, et (valde corruptum) apud HUGO II 100.

PRAETERMISSA

Bern. de Leon et E. de Noriega omni modo studuerunt augere gloriam Ordinis. Una ex praecipuis adinventionibus eorum est origo Praemonstratensis duorum Ordinum Equestrium, scilicet Ordinis Sti. Jacobi de Spada, et Sti. Juliani de Pereiro. Praeter suas „traditiones antiquissimas“, et „codices veterrimos“ numquam inventos, nullum argumentum afferunt nisi similitudinem quandam, quoad constitutiones, ritus et vestitum, inter illos et Ordinem nostrum, quae similitudo reapse fundamentum habet in radice communi, videlicet in regula Cisterciensium²⁵⁴⁾, et in affinitate, qua iunguntur inter se variae Congregationes et rami Canonico-Ord. Sti. Augustini, tunc temporis orti, et quibus primitus addicebantur et Praemonstratenses. Ordines Militares, celeberrimi in peninsula, quibus adhaerere solebant omnes magnati, nobiles et potentes, sunt originis Cisterciensis. Quod aegre ferentes dicti nostri historiographi, fabricaverunt suas hypotheses, ne Ordo noster in aliqua re esset aliis posterior.

GUADALAJARA B.M.V. et Sta. Clara

Civitas in Castella Nova, dioec. Toledo, nunc Madrid.

Abbatia virginum Ordinis Stae. Clarae usque hodie. De Noriega invenit chartam quandam anni 1317, in archivis Vitensibus, in qua agitur de litigio inter „abbatem et conventum monasterii de Vite Praemonstratensis Ordinis“ et „abbatissam et conventum monasterii Stae. Clarae de Guadalajara, Ordinis eiusdem“. Noriega refert haec duo ultima verba ad „Praemonstratensis Ordinis“, et putat, hoc asceterium fuisse quondam abbatiam virginum Ordinis nostri, sub regimine abbatum Vitensium. Confiteri debet, hanc chartam esse „unicam scintillam“ probationis pro thesi sua.

Patet hanc thesim esse minus quam tenuem. Verba „Ordinis eiusdem“ revera referuntur ad „Stae. Clarae“, cuius Ordini asceterium eo magis est adscribendum, quod Ordo Praemonstratensis, tunc asceteriis infensus, nullo modo tolerabat abbatissas. Asceteria Ord. Stae. Clarae insuper habere solent fundatricem in patronam, dum nullibi est auditum, parthenonem alius ordinis umquam elegerit hoc patrocinium. Amplum archivum subsistens pariter probat, dictum asceterium semper spectasse ad Ordinem Stae. Clarae.

Archivum in AHN, et in loco. Fabulas de Noriega vide apud HUGO I 513, historiam monasterii rite concinnatam vero apud F. LAYNA SERRANO, *Los conventos antiguos de Guadalajara*, Madrid 1943, ff. 59/107.

²⁵⁴⁾ Vide HEIJMAN, *Untersuchungen* (cf. hic supra p. 8).

L O Y O B.M.V. (et St. Eligius?)²⁵⁵⁾

Lodium

Prope Puertomarin, prov. et dioec. de Lugo, Galicia.

Cunabula Ordinis Militaris simul et canonici Sti. Jacobi cum spada, vulgo de Santiago. Canonici, ibi viventes secundum regulam Sti. Augustini²⁵⁶⁾, anno circiter 1170 uniti sunt Ordini supradicto. Authentice parum constat de hoc monasterio, ubi saec. XIII incunte, Ordo Sti. Jacobi habuit commendam, cuius patrona tamen erat B.M.V. Quam domum vendidit, eo iam saeculo, episcopo de Compostella²⁵⁷⁾. E. de Noriega probare tentat, hos canonicos esse ortos ex Ordine Praemonstratensi. Argumenta sua partim supra in capite exposuimus. Asserit insuper, quod „testante Magistro Leone“, id est fr. Bernardo de León, in „vetustissimo circariarum catalogo“ apud circariam Hispaniae inter alia notetur „S. Lodii monasterium in regno Galletiae et Lucensi dioecesi“. Quod censemus esse meram inventionem. Ad confirmandam suam thesim, Noriega dicit etiam se reperisse in necrologio Vitensi „Trecelinum abbatem Lucensem“ die 19a januarii, quem putat floruisse in monasterio „Sti. Lodii“ Revera est Tecelinus abbas de Lucerna in Normannia, ut patet ex aliis necrologiis Ordinis.

In Loyo adhuc supersunt ruinae.

Archivalia: AHN Cod. 29 b (Fundatio Ordinis Sti. Jacobi). Nihil habet de Ordine Praem.

Fontes et Litteratura: NORIEGA in MS Vid I bis 109, 85/86*, BERN. DE LEON 83 sq. — Quas fabulas ruminant HUGO II 76 (recte 79), WAEFELGHEM 222 et alii. Ea autem ignorat FLOREZ XXXV 236 sq.

M A D R I D Sta. Catharina

Monasterio de Señora Santa Catalina en la Villa de Madrid

Asceterium, insertum in Cat. P, quod transsumpsit solus WAEFELGHEM 253. Hoc monasterium monialium Ord. Praedicatorum annis 1608/09 derelictum est et venditum Congregationi Ord. Praem. Evasit dein abbatia Sti.

²⁵⁵⁾ Nomen monasterii erat „Lodium“, ut clare patet ex archivis, cf. FLOREZ XXXV 236. Nescimus undenam NORIEGA hauserit suum „Stum. Lodium“ et „vulgo San Eloy“. Patrocinium Sti. Eligii, quod ipse videtur supponere, nequit probari; dicta archiva habent BMV tantum. Sanctus nomine „Lodius“ numquam videtur extitisse. In elencho nostro provisorio (Vol. I 23) hanc domum erronee nuncupamus „Lugo San Eloy“.

²⁵⁶⁾ Quos fuisse Praemonstratenses, censemus esse vix probabile.

²⁵⁷⁾ AHN Ord. Milit. Cajón 198, 10 (Cf. FLOREZ I. c.).

Norberti, de qua supra suo loco. Anno 1608, sororibus alius locus est datus, Calle de la Carrera, vulgo „del Grande Hospital“.

Cf. AHN Madrid S. Joaquin Pap. 4154: „Compra de las cassas y monasterio que fué de Santa Cathalina de Sena, Relixiosas de Sto. Domingo, para fundar este Combenito de Nuestro Padre San Norberto, horden de Premonstratenses“.

PEREIRO St. Julianus

Sti. Juliani de Peregro, São Julião de Pereiro

Prope Figueira de Castelo Rodrigo, dioec. et prov. de Guarda, Lusitania. Usque ad initium saec. XIII, haec regio spectabat ad regnum de León, et ad dioecesim de Salamanca.

Incunabula Ordinis militaris de S. Julião de Pereiro, de quo Noriega autumat sequentia: „hoc coenobium fundatum est anno 1156 a Sugerio cive Salmanticensi, et Clemente episcopo eiusdem loci, qui erat canonicus Ord. Praem, et qui dedit novo monasterio statuta sui Ordinis, et Sugerium in praesulem.“ Ordo ille militaris post annum 1183, regulam Sti. Benedicti est amplexus, et an. 1216 unitur Ordini Equitum de Calatrava, qui fuerat exortus ex Ordine Cisterciensi. Anno 1235, Pereiro est monasterium huius Ordinis²⁵⁸).

Censemus, coenobium Sti. Juliani iam ante annum 1183 vixisse secundum regulam quandam monachalem, cuius Ordini postea rite est incorporatum. Historiographi cuncti nihil sciunt de origine Praemonstratensi, quod Noriega deducit ex adulteratione P. A. Manrique²⁵⁹). — In Pereiro superest modica ecclesia.

Archivalia propria extant nulla. Vide archiva Ordinis de Calatrava in AHN. — MS Vid 1 bis 110.

Litteratura: HUGO I 939 — WAEFELGHEM 234 — R. PINTO AZEVEDO, *Fronteiras entre Portugal e Leão em Riba-Côa antes do tratado de Alcañices 1297*, Coimbra 1935, pp. 6 sq. — HERNANDEZ VEGAS (vide ap. Ciudad Rodrigo) I 35 — A. de TORRES Y TAPIA, *Cronica de la Orden de Alcantara*, 2 voll. Madrid 1763, cf. ind. —

²⁵⁸) POTTHAST 9905

²⁵⁹) Qui autumat, Clementem communitati Sti. Juliani dedisse Statuta Cisterciensia (*Annales Cist.* II 280). NORIEGA asserit, in codice quodam proveniente ex abbazia de Alcobaça se invenisse historiam primaevam et veram Sti. Juliani de Pereiro, a Manrique nondum deturpatam.

Fundationes intentae

GRANADA SS. Martyres

Santuario del Sacromonte de Valparaiso

Anno 1595 inventae sunt reliquiae aliquorum martyrum in Monte Illipulitano prope civitatem Granatensem. Archiepiscopus Petrus de Castro cum voluisset sanctuarium ibi erigere, et custodes religiosos ibi ponere, divulgata est fama huius rei in toto regno. Primi religiosi, qui petiverunt, erant Praemonstratenses sub Joanne de Terreros abbate Retortensi, anno 1598. Archiepiscopus non denegavit, sed allegavit rem nondum in eo esse ut aliquid posset determinari. Usque ad annum 1607 nil decisa erat de authenticitate reliquiarum; multae religiones petiverant, sed postremo archiepiscopus decrevit ibi instituendam esse ecclesiam collegiatam anno 1609, quae floret sub abbate usque hodie.

Fontes: AHN Retuerta Libr. 16565 — Becerro Ciud. Rodrigo 174v

Litteratura: D. N. de HEREDIA BARNUEVO, *Mystico ramillete...* (Vita archiepiscopi Pedro de Castro), Granada 1741, p. 27.

SAN JULIAN

Cuius ecclesiae situm eruere non potuimus.

Petrus cum sociis Petro, Telo, Petro, Roderico et Joanne dederunt saec. XII Sanctio abbati Retortensi, ecclesiam Sti. Juliani „ut si quando eadem ecclesia secundum instituta Praemonstratensis Ordinis abbatia esse poterit, vos, sive successores vestri in praefatam ecclesiam abbatem ibi constituent.“ Quae fundatio abbatiae numquam est facta, ecclesia evasit eremitorium.

Fons: HUGO II pr. 428

MONASTERIA NOVA FUNDATA SAECULIS XIX ET XX

Secundum mentem scientiae historicae modernae, historiographia ordinum et abbatiarum terminatur generatim interitu earum inter annos 1782 et 1835. Id quod evenit postea, a reconsultis generatim negligitur et vilipenditur. Pro nobis vero, Ordo est sicut arbor vivus, et ea quae nostro tempore sunt facta et adhuc fiunt, aliquando eodem modo pertinebunt ad „historiam“, quemadmodum facta saeculorum antea. Hugo annalista noster jure merito monasteria suo tempore Ordini aggregata, aequali lance inseruit in Annales Ordinis quam reliqua. Laboriosa restauratio Ordinis inde a saeculo XIX haud minus memoria est digna, quam evolutio gloriosa medio aevo, et reformatio saeculi XVII.

Spiritus saeculi XVIII exeuntis statui religioso et monasteriis erat infensissimus. Gubernia insuper erant avida bonorum cleri regularis, et ita est peracta saecularizatio partialis in Imperio Austriaco annis 1782/89, totalis in Gallia an. 1790/91, et ita porro in omni territorio, jugo illius subiecto: In Belgio et in parte Helvetiae an. 1796/97, in Rhenania 1802¹⁾. In Germania suppressio totalis an. 1803, quae partim dilata est in Borussia usque ad annum 1838. In Polonia acta est saecularizatio an. 1819, in Hispania definitive an. 1835/39, quae ambo aliquatenus pepercerunt asceteriis. Quae omnia Ordinem Praemonstratensem perculserunt fere usque ad mortem. Cui cataclysmo, extra Belgium fuerunt superstitibus tantum novem abbatiae et unus parthenon in Imperio Austro-Hungarico, unum asceterium et una abbatia dispersa in Hollandia. In Polonia manserunt tres parthenones languentes, quorum unus tantum supervixit, in Borussia duo. Eodem quoque tempore, quo revixit Circaria Brabantiae²⁾, annis scilicet 1834/39, in Hispania definitive interierunt omnes abbatiae canonicorum, et in Borussia asceteria Strzelnense et Zukoviense.

Quomodo potuit reviviscere Ordo quondam tam spectabilis, et modo

1) Regiones, in quibus Ordo tunc non iam floruit, praetermittimus

2) Spiritum heroicum, quo recuperaverunt Flandri quinque abbatias ruinas absque bonis, exaltamus supra vol. II 251

tantopere comminutus, et absque capite? Non iam exstiterunt benefactores generosi medii aevi, neque propria bona, si Austriam excipis. Abbantias amissas recuperandi modo legali, erat quasi nulla spes, nec facta sunt multa tentamina huiusmodi. Ipsi religiosi superstites erant pusillanimes, nec potuerunt credere, monasterium sui Ordinis posse existere absque apparatu illo splendido divitiarum et jurium feodaliū, quibus fruebantur ante suppressionem.

Post annum 1850, prima signa videmus novae vitae: recuperatur archicoenobium³⁾, dein illo relicto abbatia Montis Dei⁴⁾ in Gallia, reconstruitur percelebris abbatia Bernensis⁵⁾. Anno 1858 fundantur prima monasteria nova: asceterium in Neerpelt et abbatia Frigolet in Gallia, tamquam cunabulum „Observantiae primaevae“ restauratae. Dolendum est valde, quod in regionibus monasteriis antiquis scatentibus, in posterum fundata sunt varia monasteria penitus nova. Etiam circa alia, conditiones nostri temporis causarunt evolutionem, traditioni primitivae Ordinis alienam. Ordo Praemonstratensis, vi suae constitutionis, nequit propagari nisi per foundationem abbatiarum sui juris. Hodiedum ordines ipsi soli sunt fundatores novarum domuum. Quorum bona sunt parca et restricta, sumptus constructionum et reparationum vero enormes — ideo foundationes rarescunt. Abbatiae hodiernae multa quidem fundaverunt collegia, missiones et residentias omnis generis, sed omnes foundationes istae per se manent dependentes. Interdum, si longe distant, proprio quidem novitiatu provisae, de jure tamen sunt et manent partes integrantes abbatiae matris. Ita creverunt nonnullae abbatiae ingenter. Nos autem sub sequenti expresse loquimur de monasteriis sui juris tantum, et de iis domibus formatis, quae proprio novitiatu saltem ad tempus fuerunt praeditae.

A secundo dimidio saec. XIX facta sunt conamina restaurandi regimen Ordinis. A morte ultimi abbatis Praemonstratensis an. 1834, munus Abbatis Generalis vacuit, nec extitit ligamen ullum inter canonicas Orientis et Occidentis. Capitulum Provinciale abbatum Austro-Hungariae in Strahov an. 1859, quod adierunt etiam duo superiores e Belgio, fuit primum tentamen reunionis. Pius PP. IX, qui ante convocationem Concilii Vaticani statuerat, quod Ordines proprio Generali carentes deberent repraesentari per Generales cuiusvis alterius ordinis, indicavit in hunc finem Generalem Ordinis Cisterciensis pro Ordine nostro. Abbates Austriae et Hungariae, hoc aegre ferentes, statim convocaverunt Capi-

³⁾ Prémontré Vide supra II 523

⁴⁾ Mondaye. Ibid. III 45

⁵⁾ Vol. II 274

tulum Generale in Sion an. 1869, pariter a Belgis aditum⁶⁾). Electus est ibi abbas loci in Generalem, qui vero a S. Pontifice non est confirmatus. Illo paulo post in ipso Concilio Vaticano defuncto, successorem non habuit, donec anno 1883 Vindobonae, movente Nuntio Apostolico, Capitulum vere Generale iterum est convocatum, quod definitive restauravit Ordinis organizationem. Decretum est, abhinc munus abbatis Generalis non manere adnexum abbatiae cuidam, sed illum fore electurum ex abbatibus Ordinis, et mansurum in domo cui iam praefuerat⁷⁾). Abhinc regulariter celebrantur Capitula Generalia, quorum elenchum vide infra. Ab anno 1876, Ordo habet denuo procuratorem Romae. Sed nihilominus, propter causas supra allatas, pauca fiunt abhinc pro propagatione Ordinis. Maiorem zelum, saeculo XIX, habent Galli. Mondaye fundat prioratus Balarin (1867) et Nantes (1879), qui fiunt sui juris. Conduntur parthenones Bonlieu (1870) et Mesnil-St. Denis (1889). Asceterium Vallis Liliorum in Spalding, an. 1877 fundatum, quinquennio post iterum desiit. Abbatiae Tongerlo⁸⁾ ab an. 1872, et Averbode⁹⁾ ab an. 1896 seipsas propagant fundando varios prioratus et missiones dependentes, quae partim subsistunt usque hodie, partim iterum sunt derelictae aut mutatae in mera presbyteria. Frigolet, secundum constitutionem ei propriam (de qua infra suo loco) etiam varios fundavit prioratus, qui omnes desierunt praeter Storrington et Conques. Primitus ab Ordine segregata, communi observantiae adiungitur an 1896. Prioratus egressi e Monte Dei, supra laudato, cum in eo essent ut elevarentur ad gradum abbatialem, an. 1903/07 cum omnibus caeteris coenobiis in Gallia sunt suppressi. Post primum bellum religiosi exsules revertunt in domus suas, praeter Balarin, quod desiit. Berna anno 1902 collegium, quod fundaverat in Westdepere, erexit in domum sui juris, ita fundans primum monasterium Ordinis ultra mare in Novo Mundo. Quae inter foundationes recentiores Ordinis hactenus tamquam unica vere splendide ac prospere se evolvit, extensionem ac pondus maximarum abbatiarum veteris temporis attingens.

Post primum bellum tandem fiunt vera tentamina ad propagationem Ordinis per novas foundationes et restorationes antiquarum abbatiarum. Tepla restaurat Speinshart¹⁰⁾ (1921), Berna Windbergam¹¹⁾ (1923), Tongerloa Leffiam¹²⁾ (1931) et fundat insuper Kilnacrott (1924), Averbode

⁶⁾ Vide *Ann. Norb.* 1883 no. 236

⁷⁾ Elenchum abbatum Generalium saec. XIX et XX vide vol. II 530. Ab an. 1937 Abbates Generales resident Romae.

⁸⁾ Vol. II 330

⁹⁾ ibid. 270

¹⁰⁾ Vol. I 49

¹¹⁾ Ibid. 55

fundat Bois-Seigneur-Isaac (1924); Jászó¹³⁾ Gödöllő an. 1924, qui omnes interea facti sunt sui juris. Fundatur novus parthenon in Petropolis an. 1930, monasterium Magnovaradinense¹⁴⁾ fit denuo independens. Sic paululum auctus est numerus coenobiorum Ordinis, eoque exiguus. Sed difficultates temporales, penuria vocationum et aliae aerumnae diu impediverunt prosperitatem magnae partis harum foundationum. Variarum foundationes tentatae, ut Roggenburg¹⁵⁾ (e Tepla 1923/32), et Nogent l'Artaud (e Berna 1942/48) iterum sunt derelictae. Abbatia de Bois-Seigneur-Isaac insuper an. 1957 denuo reducta est ad statum residentiae. Anno 1924 erigitur Circaria Cechoslovakiae. An. 1950 omnes domus Ordinis ibidem, in Rumenia et in Hungaria supprimuntur. Octo canonici Csornenses, qui potuerunt aufugere in Americam, anno 1957 fundant prioratum in Santa Ana, California. Aliquae foundationes, generatim factae recenter, probabiliter Deo favente aliquando erunt sui juris: Storrington (1882, resp. 1952), Roth¹⁶⁾ (1948), Lacolle, Essenburgh, Daylesford. Intenditur fundatio Circariae Germaniae, et monasteriorum in Scotia, in Australia et in Missione Indica abbatiae Bernensis.

Effloruit aliquatenus, nostro tempore, ramus Tertii Ordinis Regularis. Antea notae erant tantum foundationes huiusmodi tamquam raras exceptiones: saec. XVII in Wulpen-Bethania¹⁷⁾, et saec. XVIII in Berg Sion¹⁸⁾. Saec. XX fundata sunt asceteria in Svaty Kopecek (Heiligenberg) in Bohemia, et Külsövat in Hungaria, variis postea domibus filialibus radiantia. Ambo a monialibus polonis II. Ordinis in vita religiosa sunt initiata. Ab Ordine erant recognita. An. 1939, post separationem Slowakiae a Bohemia, fundatur nova domus matrix sororum III. Ordinis Regularis in Vrbovo. Congregatio „Fratrum et Sororum Sti. Joannis Bapt.“ in Leutesdorf (Germania) ad tempus tamquam III. Ordo Regularis erat affiliata¹⁹⁾. Extant vel extiterunt etiam aliae communitates fratrum vel sororum „Sti. Norberti“ nuncupatae, ut in Duffel, et Mechliniae in Belgio, St. Victoret in Gallia, Koningslust in Neerlandia, quae vero generatim a cunabulis nullam habuerunt relationem cum Ordine, nec umquam ab eo erant recognitae. Nuper fundatae sunt communitas „Oblatarum Sti. Norberti“ in Roth et similis Congregatio in Wien, destinatae imprimis ad ministerium cano-

¹²⁾ Vol. II 386

¹³⁾ Vol. I 445

¹⁴⁾ Ibid. 465

¹⁵⁾ Ibid. 77

¹⁶⁾ Ibid. 79. An. 1959, conventus secessit in Hamborn (ibid. 166)

¹⁷⁾ Vol. II 428

¹⁸⁾ Vol. I 66

¹⁹⁾ Vide *Catal. Generalem Ordinis* 1928, pp. 197/201

niarum Ordinis. De sororibus „Stae. Monicae“ in Ingelheim, et de domo filiali earum, in La Bañeza (Hispania) nuper constituta, loquemur infra in supplemento.

Membra universi Ordinis an. 1896: 1101; 1900: 1194; 1920: 1290; 1953: ca. 1950; 1957: ca. 1980.

ELENCHUS ORDINIS ANNO 1959:

Abbatiae (15) et prioratus sui juris (2):	domus formatae dependentes:	missiones depen- dentes:
<i>Circaria Austriae</i>		
Geras ²⁰⁾		
Schlägl ²¹⁾		
Wilten ²²⁾		
<i>Circaria Brabantiae</i>		
Averbode	Pirapora (1896) Petropolis (1909) Jau (1915) Brasschaat (1931) Bois-Seigneur-Isaac	Dania (Vejle 1904)
Berne	Essenburgh (1950)	Vic. Apost. Jabalpur (1932) Brisbane (1959) Africa Meridion. (Worcester 1951)
Grimbergen ²³⁾		
Leffe		
Parc ²⁴⁾	Montes Claros	
Postel ²⁵⁾		Vic. Apost. Lolo (1937)
Tongerloo	Storrington (1952) Lacolle (1949)	Vic. Apost. Buta (1898)

²⁰⁾ Vol. I 289

²¹⁾ Ibid. 308

²²⁾ Ibid. 53

²³⁾ Vol. II 286

²⁴⁾ Ibid. 317

²⁵⁾ Ibid. 322

Circariae Bohemiae (Cechoslovakiae) et Hungariae

Octo abbatiae earum a guberniis atheis anno 1950 sunt suppressae, et religiosi vivunt aut in carceribus aut in dispersione: Jasov, Novarise, Strahov, Tepla, Zeliv, Gödöllő, Csorna, Varadhegyfok^{25a}). De quibus vide supra suo loco vol. I, praeter Gödöllő, de quo infra. Duae canonicae se redintegraverunt in exilio, videlicet:

(Csorna)	Santa Ana (provisorie, 1957)
(Tepl)	Schönau

Circaria Galliae domus dependentes

Frigolet	Conques (1873)
Mondaye	Etiolles (1949)
Nantes	

Canonicae immediate Abbati Generali subditae:

Kilnacrott	Annan (Scotia), York (Australia)
Speinshart	
West de Pere	Claymont (1932), Green Bay (1932), Madison (1929), Philadelphia (1934), Daylesford (1954)
Windberg	Roth, Hamborn (1948 resp. 1959)

Parthenones II. Ordinis sub jurisdictione eiusdem
*Oosterhout*²⁶), *Petropolis*, *Veerle*

item sub jurisdictione ordinarii loci:

II. Ordinis: Bonlieu, Imbramowice²⁷), Toro²⁸), Villoria²⁹),
Zwierzyniec³⁰).

III. Ordinis: Berg Sion, La Bañeza, Villers-Bocage, Wien, Roth. (De
asceteriis Svaty Kopecek, Vrbovo et Külsövat idem valet
ac de abbatiis Bohemiae et Hungariae)

^{25a}) id est Nagyvarad, vol. I 465

²⁶) Ibid. 326

²⁷) Vol. I 340

²⁸) Vol. III 296

²⁹) Ibid. 317

³⁰) Vol. I 349

CAPITULA GENERALIA ORDINIS SAECULIS XIX ET XX.

(Strahov 1859)	Strahov 1914
Strahov 1869	Schlägl 1921
Wien 1883	Averbode 1922
Tongerloo 1889	Tepl 1924
Schlägl 1896	Tongerloo 1927
Averbode 1902	Park 1930
Schlägl 1906	Romae 1934, 1937, 1947,
Tepl 1908	1953, 1959

Decretum est, abhinc celebrare Capitulum Romae omni sexennio.
De Capitulis Generalibus tempore antiquo vide supra pp. II 13.

LITTERATURA

- Cat. Gen. *Catalogus Generalis Ordinis* 1894, 1900, 1920, 1928, 1948, 1953,
Ord. 1956, 1959
- GRASSL (cf. vol. II 8) pp. 117/28
- A. v. d. HURK, *De Norbertijnen in grote lijnen*, 's Hertogenbosch
1949
- P. LENAERTS in *Pro Nostris* 1953, pp. 105/10
- Ord. (Novitii TONGERLOENSES) *De Orde van Premonstreit in Bel-*
P. B. N. *gie*, Ia ed. Tongerloo 1915, IIa ed. (... in Belgie en in Nederland)
ibid. 1928.
- PETIT (cf. vol. II 9) pp. 125/38
- Vide praesertim periodica moderna, ab Ordine edita: (cf. GOO-
VAERTS IV 272)
- Annals of St. Joseph*, West De Pere
- CHde *Cour d'Honneur de Marie*, Frigolet 1862 sq., ab anno 1881: *Anna-*
Marie *les Norbertines*, ibid. —1892
- Ann. Norb. *Pro Nostris*, Tongerloo 1929 sq.
- Het Offer*, et Berne, Berne
- L'Hostie Rayonne*, Frigolet
- Averbode's Weekblad*, et *Semaine d'Averbode*
- Tongerloo's Tijdschrift*, postea: *De Toren*
- Courrier de Mondaye*
- et multa alia minoris momenti. Ad historiam contemporaneam in
posterum exaraturam, nequaquam spernenda sunt folia domestica

singularum domuum, praesertim *Pikkelpoort* (Averbode), *De Kromstaf* (Berne), *Het Molenijzer* (Postel), *Tongerloana* (Tongerloo), et *Phoenix* (Grimbergen).

BALARIN St. Joseph

Juxta Montréal, Dioc. Auch, Dép. Gers, Gallia

Prioratus sui juris, fundatus in veteri castello an. 1867 a Joseph Willekens, abbate Montis Dei, et Comitissa M. de Galard de Marignan, petente Mgr. Delamare, archiepiscopo Auxitanensi. Prioratus primitus dependens a Mondaye, anno 1878 fit sui juris. An. 1880 suppressus, an. 1887 restauratus. Usque ad an. 1896 Circaria Brabantiae, abhinc Galliae. Administravit parochias Balarin, Routgès, et Henx. An. 1894: 11 religiosi, an. 1900: 6. Elevatio ad gradum abbatiae iam instabat. Anno 1904 definitive est suppressum monasterium, et venditum. Religiosi una cum conventu Montis Dei emigraverunt in Bois-Seigneur-Isaac. Post bellum non se reconstituit. Ultimus eius canonicus, P. Felix Le Ker, an. 1924 obiit Plagae, ultimus conversus an. 1957 in Monte Dei. Nunc prioratus iterum est proprietas privata.

Archivalia: Pauca habentur in Arch. Abb. de Mondaye M2,2I. — Pars archivorum transmissum est ab abbate Montis Dei ad proprietarium castelli Balarinensis.

Litteratura: *Catal. Gen. Ord.* 1894, 1900 — COTTINEAU 247 — GOOVAERTS IV 15, 148 — GRASSL 119 — PETIT 127.

Series priorum

Alphonsus Paris 1867—73 res.
Gilbertus Sadot 1873—85 res.

Paulus Pelletier 1885—1911
postea prior Nannctensis

BOIS - SEIGNEUR - ISAAC B.M.V. et S. Joannis Baptistae

Buscum-, Sylva Domini Isaac; Isaakbosch

Posta et Statio Ophain. Hannonia, dioc. Cambrai; nunc vero Brabant, dioc. Mechliniensis, in Belgio

Abbatia. — In capella erecta in silva, anno circiter 1100, in honorem B.M.V., ab Isaac I, de Valenciennes, domino d'Iltre, Thibermont, et Haut Iltre, anno 1405 factum est miraculum quoddam, quo e S. Hostia effluerunt guttae sanguinis. An. 1413 Joannes de Huldenberg, toparcha loci, capellam cum aliquibus proventibus dono dedit monasterio de

Zevenborn sive Septfontaines, can. O.S.A. Congregationis Windeshemensis. Anno 1416 constituitur prioratus, qui mox fit sui juris et an. 1424 nanciscitur confirmationem pontificiam. Ecclesia consecratur an. 1441. Mox bene floruit. Annis 1531/48 construitur ecclesia adhuc existens. An. 1581 destructum est coenobium a Batavis sub Gulielmo principe Arausicano, sed iam an. 1584 conventus, qui erat generatim 13—14 canonicorum, revertit ad sua. Suppressum est sub Josepho II an 1784. Tamen gubernium decretum suppressionis non est executum, et canonici substituti usque ad an. 1796. Anno 1787: 18 religiosi, proventus annui: 12509 florenorum. Aedes omnes manserunt fere integrae. Conventus Montis Dei, exsul an. 1903 in loco inepto Arbree prope Lustin (Namur), anno sequenti occupat aedes canonicae, una cum fratribus prioratum Nantes et Balarin, auxiliante Barone Snoey d'Oppuers, proprietario loci. Quo in refugio manserunt usque ad an. 1920. Quibus in Galliam reversis, quindecim religiosi indigenae manserunt in loco. Deinde monasterium emit abbatia Averbodiensis anno 1921, ibi novam canoniam Circariae Brabantiae addictam instituens. Eodem anno fit sui juris, an. 1925 vero abbatia. Status personalis 1926: 16, 1936: 21, 1947: 25, 1956: 15 religiosi. Antiqua abbatia vicina de Nizelle, quondam Ord. Cist., ad tempus fuit prioratus et grangia Sylvae Domini Isaac. Post resignationem unici abbatis an. 1942, nominantur a Sancta Sede administratores. Anno vero 1957, abbatia reducitur ad statum residentiae. Subsistit monasterium e tempore Windeshemensium, cum antiquo archivo et cum ecclesia modica sed pulchra, ad quam viget peregrinatio ad reliquias — ut pie creditur — SS. Sanguinis.

Archivi magna pars adhuc est in loco. Reliqua sunt in Arch. Roy. Bruxelles (Vide d'HOOP l. c.)

LITTERATURA: GRASSL 120 — D'HOOP IV 327/29 — v. d. HURK 41 — *Ord. Prem. B. N.* I, II 79/81 — MIRAEUS — FOPPENS, ODipl. H III 697/99 — PETIT 134 — STEIN 512 — J. ACQUOY, *Het Klooster te Windesheim en zijn invloed* III (Utrecht 1880) pp. 115/17 — N. ELOY, *Le Sanctuaire du St. Sang à B. S. I (Pro Nostris* 1950 pp. 86/87; 1951 pp. 19/21; 36/39, 73/76, 113/14) — JANSSEN, *La Belgique Norbertine*, passim. — G. De SCHEPPER, *La réorganisation des paroisses et la suppression des couvents dans les Pays Bas sous le règne de Joseph II*. Louvain 1942, p. 135 — J. TARLIER / A. WAUTERS, *Géographie et histoire des communes belges. Prov. Brabant, Arrond. Nivelles. t. II* (Bruxelles 1873) pp. 56/58 — WIAERT, *Historia famosissimi monasterii, dicti a Sylva Domini Isaac* (Bruxellis 1688).

Series superiorum

Gerlacus Franken prior 1921—25, abbas 1925—42 res.

Constantinus Spillemaeckers, prior et administrator 1942—50

(Cyrillus Nys, abbas Leffiensis, administrator 1950—56)

Waltmannus de Ceuster prior resid. 1950—56

BONLIEU St. Anna

Bonus Locus

Com. St. Gervais de Roubion, 12 km NE Montélimar, dioc. Valence, Dép. Drome, Gallia.

Annis circiter 1874—1920 considerabatur ut spectans ad Circariam Brabantiae

Asceterium secundi Ordinis. Fundatum est pro monialibus O. Cist, secundo dimidio saeculi XII a Veronica de Poitiers, comitissa de Marsanne, sub tutela abbatum de Aiguebelle. Versus finem saec. XIV in bellis totaliter dirutum, monasterium traditur an. 1400 a Capitulo Generali abbatae de Valcroissant O. Cist tamquam prioratus simplex virorum. Postremo non iam erat ibi conventus. Saecularizatum est anno 1790. Medio saeculo XIX supererat pars monasterii, et ruina ecclesiae romanicae, cuius una capella lateralis erat ecclesia parochialis.

Domicella quaedam pia, M. Odier de Benoit de la Paillonne, anno 1868 abbati Ferigoletensi manifestavit desiderium intrandi secundum Ordinem Sti. Norberti, in Gallia tunc penitus extincti. Abbas misit eam ad moniales Cistercienses de Maubec³¹), ubi habitum Praemonstratensem recepit e manibus Mgr. Conde y Corral, Episcopi Zamorensis, et canonici Ordinis nostri. Fundamento asceterii posito in Maubec, an. 1871 emptae sunt ruinae Boniloci, ubi definitive instituitur conventus. Initio erat sub paternitate abbatum Ferigoletensium, sicut et modo, ab an. 1874 ad tempus stetit sub tutela abbatum Tongerloensium. Notus est parthenon per vitam sanctam et humilem sororis conversae Rosae Mirabal-Griselain, auctoris operis „Missae Reparaticis“ († 1883). Anno 1899, ecclesia restaurata denuo consecratur et evahitur in Basilicam minorem, priorissa et fundatrix benedicatur abbatissa. An. 1901 moniales expelluntur. Refugium invenerunt Grimbergae in Belgio, in castro non longe ab abbacia, a comite de Merode dato. Anno tandem 1933, conventus potuit reverti in Bonumlocum. Post mortem secundae abbatissae an. 1936, asceterium iterum est, secundum morem Ordinis, sub priorissa. Status personalis: 1894: 23 religiosas, 1900: 30, 1918: 37, 1928: 33, 1956: 20. Iurisdictioni Ordinis nondum est subiectum.

Litteratura: BEAUNIER/BESSE IX 120 — GRASSL 115, 118 — COTTINEAU 422 — *Gallia Christ.* XVI 347 iv — GOOVAERTS I 633, IV 17, 220, 356 — JANAUSCHEK lxxviiij — PETIT 127, 135 — A. LACROIX, *L'Arrondissement de Montélimar*, I 292/311 — H. van HEESCH, *Bonlieu*. Louvain (1956) De sorore Rosa, et Missa Reparatrici ubera exstat litteratura. — *Pro Nostris* 1958, pp. 79/80.

³¹⁾ COTTINEAU 1789. Maximus promotor foundationis erat P. Thomas de Boissy-Dubois, canonicus Ferigoletensis et primus discipulus abbatis Edmundi.

Series superiorissarum

Maria a Cruce Odiot de Benoit de la Paillonne, priorissa 1871—99,
abbatissa 1899—1905

Scholastica Thomann-Busson, abbatissa 1905—36

Joanna Maria Bornet priorissa 1936—

DAYLESFORD B. M. V.

Non longe ab oppido Paoli, prope Philadelphiam versus occidentem, dioc. Philadelphia, Pennsylvania, U. S. A.

Prioratus abbatiæ West Depere, fundatus anno 1954. Situs novitiatus pro confratribus e parte orientali Statuum venientibus. 1956: 2 canonici, 14 novitii, 7 conversi. Superior: Julianus Resch 1954—.

FRIGOLET (Immaculata Conceptio B. M. V. et) St. Michael

Ferigoletum, St. Michel de Tarascon

In collibus dictis „Montagnette“ prope Graveson, dioc. Avignon, dép. Bouches-du-Rhône, in Gallia.

Abbatia. Perantiqua capella Sti. Michaelis, constructa probabiliter loco fani cuiusdam pagani, anno 962 confirmatur monachis de Montmajour OSB prope Arles, qui mox ibi erexerunt prioratum et sanctuarium B. M. V., in posterum „de Bono Remedio“ vulgo nuncupatae. Medio saeculo XII, prioratus iste pertinet ad ecclesiam Avenionensem, cuius capitulum fuit regulare O. S. A. Ferigoletum fuit, saec. XIII, prioratus sui juris canoniorum dicti Ordinis, sed communitas erat modica. Anno 1316 incorporatur officio archidiaconatus ecclesiae Cathedralis Avenionensis. Exinde 12 canonici erant Ferigoleti, qui omnes simul erant canonici ecclesiae Cathedralis. Anno 1480 capitulum fuit saecularizatum. Frigolet iam ab anno 1419 erat sub commenda, et mansit usque in finem. Auxiliante Anna Regina, monasterium vacans an. 1647 traditur Hieronymitis, quibus substituuntur an. 1661 PP. Eremitae Sti. Augustini Discalceati. Anno 1790 suppressum est monasterium, tamen aedificia manserunt integra. Saeculo XIX resurrexit:

Edmundus Boulbon, professus abbatiæ de Gard Ord. Cist. strictioris observantiae prope Ambianum; aegre ferens, cultum Divinum non tantum in suo ordine, sed etiam alibi absque ullo splendore peragi, consilium cepit circa annum 1850, condendi institutionem, in qua sacra celebrarentur quam magnificentissime. Cum didicisset, Ordini Praemonstratensi, quoad vitam interiorum Cisterciensium primitus consimili, ab initio fuisse cordi, quam maxime dignitatem et splendorem cultus divini promovere, impulsus est, primitivam illius renovare observantiam. Anno 1856 recipit habitum Ordinis

e manibus Episcopi Suessionensis. Eodem anno tendit Romam, ubi Pius IX ei novitios assumere permittit, et constitutiones ab eo propositas benedicit sub conditione, ut se submitteret cuidam episcopo. Die 4a decembris 1856 tandem approbatur instauratio „Primae Observantiae“ Ordinis, et quidem in ipso archicoenobio Praemonstratensi. Quinque autem canonici, ex monasteriis brabantiacis ab episcopo advocati in auxilium P. Edmundi, deteriti sunt ab austeritate vitae. Sed etiam aliae difficultates postremo moverunt Edmundum, alium quaerere locum³²). Insinuante Sto. Joanne B. Vianney, elegit Ferigoletum, ubi die 28a aprilis 1858 sollemniter coepit vitam communem, una cum 4 sociis. Congregatio primo durante decennio, secundum statuta Ordinis anni 1290 vixit, quae habuit pro veterrimis fundator. Anno tamen 1868, detexit statuta antiquiora, circa an. 1174 redacta³³), quae statim introduxit. Abstinencia perpetua, jejunium ab Exaltatione Crucis usque ad Pascha, silentium continuum, dormitorium commune, officium nocturnum, habitus primitivus cum magno caputio et tonsura maiori: haec enim erant praecipua quibus se distinxit ab observantia communi. Concors primis statutis, P. Edmundus voluit, ut in omni monasterio adessent praeter canonicos, conversos et donatos, etiam clerici minoribus aucti, qui tamen ad sacerdotium numquam ascenderent, et operam darent educationi iuventutis. Semper essent insuper parati, ad cultum sollemnem circa ecclesias Ordinis promovendum: assistendo, cantando, chorum dirigendo et organum pulsando. Labor manualis, in dictis statutis praevius, pariter quoad magnam partem destinaretur cultui, exercendo nempe artes et ornando ecclesias.

Annis 1863/66 sumptuosa erigitur ecclesia nova, biturris, in honorem Immaculae Conceptionis B. M. V., et extensum monasterium, muris cinctum, et turribus munitum. Prima petitio, ad promotionem Ferigoleti in abbatiam anno 1867, fuit absque exitu. Anno tamen sequenti, S. Sedes confirmavit monasterium tamquam prioratum sui juris, et anno demum 1869 in abbatiam.

Annis 1858/71, expleto novitiatu, religiosi emisunt vota simplicia perpetua, annis 1871/86 primo temporalia, expletis dein 3—5 annis, perpetua. Annis 1886/96 emisunt, post novitiatum, vota religiosum perpetuo, ecclesiam autem temporaliter tantum obligantia, triennio denique peracto vota perpetua.

Quoad extra, Ferigoletum secutum est normas Congregationis Antiqui Rigris Lotharingiae. Ut illa, fundationes fecit sub forma prioratum, qui

³²) Praemonstratum post 18 menses etiam a Brabantiacis derelictum est, vol. II 523

³³) edita apud E. MARTENE, *De Antiquis Ecclesiae Ritibus* III (Antwerpia 1737) pp. 894/942.

erant domus formatae, sed etsi interdum proprio noviatu essent praediti, numquam fuerunt sui juris. Stabilitas loci non exstitit. Elenchum et brevem historiam harum domuum vide hic infra. Praeterea fundavit etiam varias „missiones“ in Anglia et in Scotia, sed canonicos solitarios non facile emisit. Anno 1880, Frigolet fuit abbatia florentissima et praeclara valde. Centum circiter religiosi habitaverunt in ea, absque illis, qui erant in prioratibus. Non tantum canonici et clerici, sed etiam sacerdotes tertiarum, oblatores, donatores, conversi, familiares, immo et discipuli (enfants de la maîtrise) adnumerabantur communitati et habebantur ut „fratres“³⁴⁾. Non tantum ad sollemnitates liturgicas, ibi summo cum splendore celebratas, sed etiam ad quiescendum, et ad fovendam pietatem affluerunt, praeter multitudinem plebis devotae, undique visitatores illustres. Millia pauperum quotannis recepti et consolati sunt ad portas abbatis, in aedificio speciali (aumônerie). Unicum periodicum in Ordine Praemonstratensi ante annum 1892 editum, prodiit in Frigolet³⁵⁾. Ita paucis tantum annis laudabile opus Patris Edmundi creverat in arborem spectabilem, pro ecclesia et pro Ordine fructuosam.

Quae tamen omnia percussa sunt usque ad languorem decretis gubernii massonici anno 1880. Conventus se opposuit expulsionem, et nonnisi post tri-duam obsidionem per turmam militum fractus, se subiecit³⁶⁾. Rex Hispaniae abbati Edmundo obtulit celebre monasterium Escorial in refugium, sed ille noluit. Biennio tandem post, inventum est refugium, nullo modo quidem sufficiens, in Storrington, de quo infra. Eodem anno Congregatio fundavit sibi domum procuratoriam Romae, juxta ecclesiam Sti. Nicolai Lotharingorum (38 Via del Tasso). Anno 1883, fundator obiit. Patres Congregationis dein decreverunt mitigationem austeritatis ab illo introductae, quam S. Sedes anno 1886 concessit. Officium nocturnum, abstinencia totalis tunc abrogata, jejunium mitigatum est. Nomen „Congregatio Praemonstratensium Primitivae Observantiae“ mutatum est in „Congregatio Gallica“. Anno 1884, conventus rediit ad sua, et fundavit novos prioratus in Gallia et in Anglia. Usus est breviario Romano, sola festivitate Sti. Norberti adiuncta. Anno 1884 concessum est ei, ut etiam festa aliorum sanctorum Ordinis celebraret.

³⁴⁾ Anno 1869 verbi gratia, debebant in abbatia 20 professi, et 20 novitii chorales, 6 professi et 4 novitii tertiarum, 2 professi et 18 novitii conversi, et discipuli quam plures.

³⁵⁾ Annis 1862—92, P. Aloysius Daras fuit redactor magis zelosus quam criticus, folii *Annales Norbertines*, in cuius numero mensis octobris an. 1881 adoptavit „lemma“ hodie in Ordine ubique admissum: „Ad omne bonum opus parati“. (II Tim. 2, 21). Ordo antea huiusmodi habuit numquam.

³⁶⁾ Immo generalis quidam fuit dux militum, invehendum in religiosos mansuetos. Qui „Blocus de Frigolet“ tunc temporis multum fecit rumorem.

Attamen pristina prosperitas noluit reverti. Anno 1896, in Capitulo Generali Ordinis, ope Th. Heylen abbatis Tongerloensis, suppressa est „Congregatio Gallica“. Frigolet cum prioratibus suis adnexum est Oberservantiae Communi Ordinis. Anno 1903, nova expulsio. Hac vice, communitates de Frigolet, de Conques et de Stella³⁷⁾ invenerunt refugium commune in abbatia Leffiensi in Belgio, unde redierunt in Galliam anno 1919. Triennio post, tertia vice expelluntur patres, sed ad breve tempus tantum. Annis 1901—29 Frigolet habuit missiones in Madagascar, 1948—55 prioratum in Espaly (Hte-Loire). Ex omnibus prioratibus suis hodie dum sola Conques subsistit³⁸⁾. Status personalis abbatiae: 1859: 23, 1860: 35, 1877: 80, 1880: 100, 1894: 72, 1900: 71, 1920: 36, 1928: 34, 1948: 32, 1956: 34 religiosi. Annis 1899—1924 Frigolet formavit propriam „Circariam Provinciae“, modo pertinet ad Circariam Galliae.

Litteratura: ACHARD I 353 — BEAUNIER / BESSE II 141 — COTTEAU 1233 — GOOVAERTS I 27, 55, 69, 70, 83, 111, 141, 210, 245, 261, 291, 312, 321, 336, 405, 446, 539, 587; III 18, 33, 60, 150, 170, 171, 184; IV 20, 21, 79, 181, 184, 189, 212, 213, 214, 245, 286, 294, 347 — P. PAULIN (BONIFACE), *Catéchisme de l'Ordre de Prémontré*, Tours 1889, cf. ind. 316, 318 — A. CANRON, *Essai historique sur l'Abbaye de l'Immaculée Conception St. Michel de F.*, Avignon 1875 — E. CASSAGNAVERE, *Essai biographique sur le Rme. Père Edmond Boulbon, restaurateur de la Primitive Observance de Prémontré, et premier abbé de St. Michel de F.*, Lille 1889 — (DARAS), *Le Blocus de Frigolet*, Avignon/Frigolet s. d. (1881) — GILLES, BH Ar Uaichuse 1878 — E. MARBOT, *Nos Madones*, Aix-en-Provence 1881, pp. 167/75 — P. RUAT, *Excursions en Provence, St. M. de F.*, Marseille s. d. — S. de LA TOUR, *Le siège de Frigolet*, Aix 1880 — R. VEDEL, *Saint-Michel de F. et Notre-Dame du Bon-Remède*, Monte Carlo 1954 — IDEM, *Le R. P. A. Borelly, abbé de F.*, Avignon 1949 — *La restauration de l'Ordre de Prémontré en France et l'Abbaye de F. (Hostie Rayonne Oct. 1933)* — *Pro Nostris* 1954 p. 55 — Vide praesertim integra volumina periodici „*Cour d'Honneur de Marie*“, alias „*Annales Norbertines*“ 1862—92.

Series abbatum

Edmundus Boulbon prior 1858—69, abbas 1869—83	Godefridus Madelaine 1899—1919 res.
Paulinus Boniface 1883—93	Adrianus Borelly 1920—28
Dionysius Bonnefoy 1893—99	Leo Perrier 1928—46
	Norbertus Calmels 1946—

³⁷⁾ Etoile. Vide hic infra, et supra p. 20.

³⁸⁾ Vide infra

PRIORATUS CONGREGATIONIS PRIMAE OBSERVANTIAE
SIVE GALLICAE, ante an. 1896 fundati

ALGER B. M. V.

Notre-Dame-d'Afrique

In Numidia, Africa septentrionalis, ipsa dioecesis

Prioratus fundatus juxta sanctuarium marianum an. 1868 a Cardin. Lavigerie. Initio 12 canonici. Anno 1871 evecta est domus ad statum prioratus, cum potestate alia monasteria fundandi in Africa. An. 1873 cessavit, et traditus est Congregationi (PP. Blancs) ab ipso Cardinali conditac.

CHMarie V, 1868, pp. 366/67 — GRASSL 118

CONQUES Sta. Fides

Sainte-Foy-de Conques

Dioc. Rodez, Dép. Aveyron, in Gallia

Percelebris abbatia fundata medio saeculo IV, ante annum 801 fit O. S. B. Possedit 117 beneficia et prioratus. Anno 1537 fit ecclesia collegiata. A saeculo IX ibi asservantur reliquiae Stae. Fidei, ad quas magna viget peregrinatio. An. 1790 suppressum. Subsistit ingens et perpulchra ecclesia romanica, et pars praelaturae. Anno 1873 episcopus Ruthenensis, cardin. Bourret, collocavit ibi Praemonstratenses e Frigolet, initio 6, postea 12. Anno 1883 instituitur proprius novitiatus, qui vero cessavit. restaurata canonica Frigoletensi. Mox instituitur schola. Conques est unicus ex prioratibus abbatiae de Frigolet, qui adhuc existat. Hodiedum tamen non iam consideratur ut domus formata, degunt ibi tres canonici tantum.

Litteraturam amplam de antiqua abbatia vide apud COTTINEAU 860/62 de prioratu O. Praem. vide supra apud Frigolet

ETOILE

prope Authon, Dép. Loir-et-Cher, in Gallia.

Antiqua abbatia Ordinis, Circ. Normanniae Borealis, de qua vide supra suo loco p. 20. Prioratus abbatiae de Frigolet, domus formata, annis 1887—1903³⁹⁾.

Cat. Gen. Ordinis 1894, 1900

³⁹⁾ Annus suppressionis (1892), quem indicamus supra p. 20, ideo est corrigendus

FARNBOROUGH St. Michael

Farnburgense coenobium — Prope Aldershot, Hampshire, Dioc. Portsmouth in Anglia.

Prioratus, domus formata. Petente Eugenia Imperatrice Galliae, favente duce de Norfolk, hoc monasterium neoerectum (1884) traditur Patribus de Ferigoletto anno 1887, ut custodirent Mausoleum imperialis familiae Napoleonis III. Anno 1889: 12 religiosi. Anno 1895, ab ipsa Imperatrice, canonicis Ord. Praem. substituti sunt monachi OSB Congregationis Solesmensis, quibus successerunt monachi Observ. Primaevae de Subiaco. Anno 1903 facta est abbatia.

Litteratura: *Cat. Gen. Ord.* 1894 — *Cat. Gen. OSB* 1950 — COTTINEAU 1109 — GRASSL 117 — L. GOUGAUD, *Guide to Farnborough, with special reference to St. Michael's Abbey. New and revised edition*, Farnborough 1919.

SAINT-JEAN-DE-COLE St. Joannis Bapt.

Prope Thiviers, dioc. Perigueux, Dép. Dordogne, in Gallia

Prioratus quondam conventualis canonicorum OSA, fundatus an. 1083 pro 16 canonicis a Renaldo de Thiviers, episcopo Petragoricensi. Saec. XVII Congregationis Stae. Genovevae Pariensis, an. 1790 suppressus est. An. 1877 ecclesia erat parochialis, monasterium ruina. Adiuvante quadam benefactrice, eodem anno reconstruitur monasterium, et traditur una cum parochia canonicis de Frigolet, qui tamen iam an. 1880 sunt expulsi. Canonici ad tempus adhuc vixerunt in castro vicino fundatricis, administrantes parochiam, sed mox locum penitus dereliquerunt.

Litteratura: *CHMarie* 1878, nr. 179; 1879 nr. 181; 1881 nr. 205, 216, 219 — COTTINEAU 2740 (cum bibliographia canonica OSA) — D. PAULIN (BONIFACE), *Histoire de St. Jean-de-Côle*, Avignon 1882

De prioratu Storrington vide hic infra suo loco. Monasterium Stae. Annae in Jerusalem an. 1875 abbati Edmundo oblatum est, sed difficultatibus improvisis exortis, accipere non potuit. Prioratus minores sive missiones: N. D. de la Chaux 1867, Weston 1888/92, dein eius loco: Bedworth 1892, Ambleside 1890, Wigtown 1888, Whithorn (de qua insigni canonica vide in vol. II) 1890/96. Vide *Cat. Gen. Ord.* 1894.

GÜDÖLLÖ St. Norbertus

Prope Budapest versus NE, in Hungaria. Dioc. Budapest

Abbatia. Collegium cum gymnasio traditur Praemonstratensibus ex Jaszo an. 1924. Quae enim canonica, Cechoslovakiae addicta an. 1919, scholas quas habuerat in Kassa, Rosznyó et in Nagyvarad, penitus amiserat. Anno 1923 incipitur constructio gymnasii, quod annis 1925/26 sequitur

collegium, annis denique 1927/28 canonica. Gubernium donavit aliquas terras, benefactores e toto regno contribuerunt ad dotationem et perfectionem monasterii extensi et spectabilis. Quod mansit abhinc prioratus dependens a Jászó, cum proprio tamen novitiatu pro Hungaria. Anno 1937 factus est prioratus conventualis, et anno sequenti abbatia. An. 1950 cum praeclaro suo gymnasium est suppressa. Hodie est ibi Universitas Agricolaris Gubernii.

Litteratura exstat in lingua vernacula tantum

Abbas: Paulus Gerinczy 1938—46

KILNACROTT SS. Trinitas

gaelice: Cill na gCrot. Inter Mount Nugent et Ballyjamesduff, Co. Cavan, Ulster, Respublica Hiberniae, Dioc. Kilmore.

Abbatia. Anno 1924 fundata est tamquam prioratus, movente ac petente D. Finegan, episcopo Kilmorensi, a D. C. Ryan, canonico Tongerloensi. Initio 2 religiosi tantum. Ab anno 1926 plenum officium chorale. An. 1929 instituitur domus studiorum (juvenatus), ad obtinendas vocationes religiosas. Cum ab an. 1940 propter bellum, novitii non iam potuerint mitti in Tongerloam, suppresso juvenatu, apertus est proprius novitiatus. Prima vestitio an. 1942. Annis 1949/52 incipitur constructio extensae novae abbatiæ, nondum perfectæ. In abbatiam sui juris evehitur anno 1954. Filia Tongerloae, immediate subdita Abbati Generali. Anno 1957 fundavit prioratum in Annan (Dumfries, Scotia), an. 1959 in York (Australia Occid.). Anno 1956: 27 religiosi.

Litteratura: *Cat. Gen. Ord.* 1956 — *OPremBN* (II, 1928) 168 — *Erectio prioratus Kilnacrott in abbatiam* (*Anal. Praem.* XXXI, 1955, 168/69 — *The Canons Regular of Prémontré*, Kilnacrott 1954, pp. 23/34 — P. O'NEILL, *The Birth of an Abbey*, in: *Yearbook of the Diocese of Kilmore* 1954, p. 18a.

Series superiorum

Cuthbertus Ryan, prior 1924—39 Fedleminus Colwell, abbas 1954—
Paulus D'Hoine (item) 1939—54

KÜLSÖVAT

In comit. et dioec. de Veszprem, Hungaria

Parthenon III. Ordinis regularis. Fundatus est et canonice erectus an. 1927 per D. Ferdinandum Rott, episcopum de Veszprem. Eodem anno Ordini aggregatus est. Sorores, quae vota simplicia perpetua emisissent et sub jurisdictione et clausura episcopali vivunt, a Dna. Maria Anselma

Wisnicka, abbatissa Imbramowicensi, initiatae sunt vitae religiosae Paulatim fundatae sunt variae domus et stationes filiales. An. 1950 omnia sunt suppressa.

Litteratura: *Cat. Gen. Ord.* 1928 — GRASSL 121

LACOLLE St. Joseph

Saint-Bernard-de-Lacolle. Juxta vicum Lacolle, Cty. St. John, Prov. Quebec, non longe a limitibus Statuum Foed. Americae, Canada.

Prioratus, fundatus an. 1949, instigante Mgr. Forget, episcopo Sti. Joannis de Quebec, ab Em. Staelmans, abbate Tongerloensi. Proprium habet novitiatum, et administrat parochiam loci. An. 1958: 17 religiosi.

Litteratura: *Pro Nostris* 1950 pp. 33/35.

MESNIL-SAINT-DENIS SS. Cordis Jesu

Prope La Verrière, arrond. Rambouillet, Dép. Seine-et-Oise, Dioc. Versailles, in Gallia.

Asceterium fundatum anno 1889 a Maria Alexandra Husson-Carcenac, quae recepit habitum Ordinis ab Episcopo Versaliensi an. 1888, et facta est prima priorissa. Etsi clausura non fuerit totalis, et moniales administrarint orphanotrophium, Capitulum Generale Ordinis parthenonem recognovit tamquam II. Ordinis anno 1896. Monasterium, primitus fundatum in Mousseau, constructum est sumptibus matris fundatricis in Mesnil - St. Denis annis 1894/95. Moniales nomini suo „Maria“ adiungunt nomen Sancti cuiusdam vel mysterii. Leges monasteria dirimentes an. 1903 huic domui pepercerunt. Vota sunt perpetua, sed simplicia. Anno 1945 iterum ad statum domus III. Ordinis est reductum. Mox moniales prae egestate domum suam derelinquere coactae sunt. Quae emptae sunt nuper a Sororibus Oblatis Assumptionis BMV. Duodecim religiosae Ord. Praemonstr. pro tempore adhuc ibi degunt. Reliquae vero castrametatae sunt in hospitium Villers-Bocage (Calvados, dioc. Bayeux), ubi domus matrix definitive est constituta. Iam evolant sorores ad fundandas domus filiales. Status personalis: 1894:19; 1900:25; 1928:40 religiosae.

Litteratura: COTTINEAU 1829 — GRASSL 118/19 — PETIT 127, 135 — *Catal. Gen. Ordinis* 1894—1928 — V. C. FAINE/LEROY, *Une âme ardente. La Rde. Mère Marie de la Nativité Husson-Carcenac*, Vanves 1912, et Rambouillet s. d. — *Anal. Praem.* 1946/47 pp. 140/43 — *Pro Nostris* 1958 p. 80

Priorissae:

Maria a Nativitate Husson-
Carcenac 1889—97	Maria a Sta. Caecilia Morisse
1946—
Maria a SS. Angelis Bouts 1897—
1946	

NANTES S. Petrus

Prioratus Nannetensis.

Sedes episcopalis, Dép. Loire-Atlantique, in Gallia

Anno 1879 D. Lecoq, episcopus Nannetensis, expetit religiosos ab abbate Montis Dei, qui administrarent capellam N. D. de la Salette, 32 Rue de Coudray in civitate Nannetensi. Prima expulsio anno 1880. Anno 1887, residentia evehitur in prioratum conventualem sui juris. Biennio post transfertur in novam domum Avenue de la Beraudière. Construitur monasterium, quod sequitur ecclesia annis 1895/96. Anno 1900, cum 15 religiosi ibi servirent Deo, S. Sedes permittit elevationem monasterii ad dignitatem abbatialem, quod vero decretum non exequitur propter persecutiones imminentes. Post multas vexationes, anno 1904 conventus expellitur, et recedit exsul in Belgium, ubi canonicis Montis Dei se adiungit. An. 1919 revertitur in Nantes. Sed antiquum suum monasterium, rei militari inserviens, nequit recuperari, ideo provisorie se collocat in suburbio Doulon. Postea haec domus posita est sub tutela abbatia Montis Dei, cuius abbas est administrator perpetuus. Post bellum, inauguratur seminarium canoniale, ampliantur aedes an. 1949. Antiquum monasterium in civitate ex adjectis belli destructum est. Status personalis 1894:11; 1900:10, 1928:7, 1956:3 religiosi.

Litteratura: *Catal. Gen. Ordinis* ab an. 1894 — GOOVAERTS III 50, IV 81 — GRASSL 119 — PETIT 127, 134 — *Quinze mois de siège chez les Prémontrés de N.*, Nantes 1904

Series priorum:

Augustinus Balley 1879—1910	Donatianus Fleury 1942-43
Paulus Pelletier 1911—27	Robertus d'Azambuja 1945—47
antea prior in Balarin	Mauritius Frebourg 1947—48
Adrianus Frotté 1927—41	Gummarus Volkaerts 1948—55
exinde sub administratione
(Abbas Montis Dei 1941—45)	Vincentius Godard 1955—56
Petrus Lannelongue 1941-42	Philippus Sausin 1956—

PETROPOLIS

B. M. V. a Ssmo. Corde et Sta. Theresia

In civitate Petropolitana, Rua Coronel Veiga 1705, Estado do Rio de Janeiro, dioc. Nitheroy, ab an. 1948 Petropolis, Brasilia.

Asceterium II. Ordinis. Fundatum est anno 1930, instigante domicella Sylvia de Souza Leite, quae facta est canonissa in Bonlieu-Grimbergen. Fundatio ex hac canonica cum apparuerit impossibilis, Gulielmus Adriaansen, rector collegii Sti. Vincentii a Paulo⁴⁰⁾, novi parthenonis fautor et promotor eximius, adiit asceterium Vallis Stae. Catharinae in Neerlandia, quod suis expensis et sororibus foundationem peregit. Monasterium constructum est in colle „Ponte do Fones“ vulgo nuncupato, non longe a dicto collegio, juxta capellam tunc nondum perfectam, Stae. Theresiae a Jesus Infante dedicatam. Anno 1930:12, 1934:10, 1958:14 religiosae, inter quas 6 indigenae. Asceterium est ab initio sub iurisdictione Ordinis, paternitati abbatis Averbodiensis subditum. Praepositi munere excurrando fungitur canonicus quidam in dicto collegio residens.

Litteratura, praeter aliquas notitias in periodicis, nondum exstat. — *Cat. Gen. Ord. et Circ. Brab.* (Cf. *Pro Nostris II* 1930 pp. 10/12; et 1958 pp. 62)

PIRAPORA B. M. V. a SS. Corde et S. Norbertus

Pirapora do Bom Jesus. Vicus pertinens ad municipium Parnahyba. Est. de Sao Paulo, in dioecesi eiusdem nominis, Brasilia.

Prioratus. Fundatum tamquam collegium dependens ab abbazia Averbodiensi anno 1897. Biennio circiter post aedes fuerunt perfectae. Varia fuerunt successive nomina eius: Collegium Sti. Norberti, Seminarium Praemonstratense, Seminarium Metropolitaneum. Annis 1905/49 enim erat Seminarium minus pro variis dioecesibus, abbatae Averbodiensi commissum. Ab an. 1940 est sedes novitiatus pro domibus Averbodii in Brasilia, quem modo frequentant etiam fratres ad „Institutum Parcense“ pertinentes⁴¹⁾. Anno 1952 Pirapora erigitur in prioratum dependentem ab abbazia Averbodiensi, cum plena vita conventuali, et dirigens Seminarium Ordinis

Litteratura exstat in periodicis tantum — GRASSL 126 — *Catal. Gen. Ord.* ab an. 1947 —

SCHÖNAU St. Florinus

prope Strüth, Kreis St. Goarshausen, Hessen-Nassau. Dioc. Limburg, Germania.

Abbatia Ord. Sti. Benedicti, fundata tamquam praepositura abbatae OO. SS. in Schaffhausen circa annum 1124 in Lipporn a Dudone comite de Lurenburg. Mox transfertur in Schönau. Anno circiter 1134 fit abbatia, an. 1135 erigitur asceterium contiguum, in quo vixit Sta. Elisabeth († 1164), ad cuius reliquias adhuc viget peregrinatio. Qui parthenon in-

⁴⁰⁾ Quod collegium administratur a canonicis abbatae Averbodiensis.

⁴¹⁾ Sic igitur vocatur modo summa institutionum, quas fundavit et administrat abbatia Parcensis in Brasilia. Praesertim sunt parochiae in dioecesi Montes-Claros, nuper etiam collegium. (Vide *Cat. Gen. Ord.* 1956)

teriit an. 1606. Abbatia virorum pertinuit, ab an. 1459, ad celebrem Congregationem Bursfeldensem, in qua haud exigui erat ponderis. Suppressa est an. 1803. Ecclesia exstat, quae est modica sicut residua monasterii. Anno 1948, favente episcopo Limburgensi, ibi communitas Teplensis se collocat, exsul e Cechoslovakia. An. 1956 pertinent ad communitatem 40 religiosi, inter quos 12 residentes in canonica Schönau. Abbas est idem ac Teplensis⁴²⁾.

Archivalia: Staatsarch. Wiesbaden.

Litteratura: cf. *LThK* IX 308. De Sta. Elisabeth vide ibidem III 631.

SPALDING Lily Valley

Oppidum in Lincolnshire, Anglia. Dioc. Nottingham.

In hoc oppido erat prioratus abbatiae Tongerloensis ab anno 1872, qui nunc est mera parochia. Minus notum est factum quod anno 1876 ibi fundatum est etiam asceterium II. Ordinis, auxiliante nobili viro Sir Arthur Young, qui Praemonstratenses paulo ante in Angliam revocaverat. Duae mulieres indigenae Ordini se obtulerant, et an. 1877 sunt vestitae; quibus se adiunxit paulo post postulans quaedam e Belgio. Asceterium Catharinadal in Oosterhout donavit pannum pro vestibus. Eodem anno, conventus ampliatus est, anno sequenti ibi degunt septem sorores, scholam catholicam administrantes. Episcopus de Nottingham recognovit asceterium esse exemptum, et iurisdictioni abbatis Tongerloensis soli subditum. Ille igitur nominavit etiam praepositos: primus erat J. Jochems, secundus vero Gerebernus Seadon⁴³⁾. Anno 1879 dedicatur nova ecclesia, simul parochialis, in qua tamen pars conventui erat reservata. An. 1881 conventus linquit locum et transfertur in Sutton (Surrey). Die 16a febr. 1882 est „sollemnis et formalis introductio Ordinis in Sutton“, die 5a martii dedicatur ecclesia. Eodem anno, episcopus de Southwark asceterium suppressit.

Fons: Arch. Abb. Tongerlo, Corresp. Abbatis de Swert. — Archivum Prioratus de Crowle, Diarium Canonici Geudens, ad annos 1877/79 (Quod mihi benigne communicavit R. D. Patricius Kerrigan, prior modernus in Crowle). Praeter brevem notitiam apud GEUDENS, *A Sketch* (v. vol. II 30) p. 48, litteratura exstat nulla. Immerito omnes reliqui scriptores moderni Ordinis hoc asceterium praetermittunt.

⁴²⁾ Vide vol. I 317

⁴³⁾ Jacobus Jochems postea evasit praepositus in Neerpelt. G. Seadon factus est abbas titularis de Welbeck.

STORRINGTON B. M. V.

prope Pulborough, Sussex, dioc. Southwark, Anglia.

Prioratus, fundatus an. 1882 a Duce de Norfolk pro conventu exsule de Frigolet. Initio 5 canonici, an. 1889: 16 religiosi. An. 1883 obtinuit proprium novitiatum. Qui reversis patribus in Frigoletum, mox iterum cessavit. Attamen Storrington mansit domus formata. Anno 1902 constructa est ecclesia, ad quam viget peregrinatio ad imaginem „O. L. of England“. Anno sequenti eo aufugiunt communitates de Frigolet et de Conques, e Gallia denuo expulsae. Post mortem ultimi canonici Frigoletensis anno 1940, abbatia mater non amplius potuit providere prioratui suo. Canonici Angli, professi Tongerloenses, advenerunt ad custodiendum sanctuarium. Per multos annos ibi degebat unus sacerdos tantum. Mense martii an. 1952 prioratus transiit ad abbatiam Tongerloensem. Reficiuntur aedes, resumitur vita conventualis, restituitur proprius novitiatu, ditatur domus donis benefactorum. Hodie ibi degunt 16 religiosi.

Litteratura: Praeter varios articulos in periodicis anglicis, vide apud Frigolet.

Series priorum

Aloysius Daras 1882—88	Franciscus Laborde 1912—30
F. Xaverius Rieux 1 ^o 1888—94	Philippus Beasley 1930—40
Norbertus Philibert 1894—1900	Cuthbertus Ryan (parochus) 1944—52
Godefridus Guigue 1900—03	Fedleminus Colwell 1952—55
F. Xaverius Rieux 2 ^o 1903—12	Hubertus Matthee 1955—

SVATY KOPEČEK

Germanice: Heiligenberg. Prope Olomouc (Olmütz) in Cechoslovakia, juxta prioratum canonicorum Ordinis⁴⁴⁾.

Domus matrix sororum III. Ordinis regularis, fundata an. 1902 ab Adalberto Frejka, canonico Strahoviensi. Soror Michaela Andrusikiewicz ex Zwierzyniec⁴⁵⁾ formavit primas novitias et redegit statuta. Fundatae sunt domus filiales in Stresovice-Andelka prope Pragam an. 1904, post bellum insuper in hisce locis: Veska, Trsice, Dolany, Libejovice, Trnava, Kosice, Nemcice, Prostějov, Olsany, Nezamyslice, Ruda nad Moravou, Humpolec, Roudnice, Turnov, Tabor. Aliqua loca in posterum iterum sunt derelicta. Anno 1927: 48, 1928: 79 sorores. An. 1930 constructum est amplum novum monasterium. Anno 1948 106 sorores laboraverunt in 12 locis. Anno 1939 separatae sunt domus filiales in Slovakia sitae, tamquam propria pro-

⁴⁴⁾ Vide vol. I p. 314

⁴⁵⁾ GOOVAERTS II 12

vincia, vide infra sub Vrbovo. Praeparata iam erat reversio sororum in praeclarum asceterium Doxanense, cum anno 1950 omnia fuerunt suppressa. Sorores Vindobonenses, de quibus infra, obtinuerunt jura et privilegia domus matricis de Sacro Monte Olomucensi.

Litteratura: GRASSL 121 — *Cat. Gen. Ord.* 1920/28 — Schematismi

VEERLE Immaculata Conceptio B. M. V.

Inter Averbode et Tongerlo, Prov. Antwerpen, dioc. Mechelen, Belgium.

Asceterium II. Ordinis. Fundatum est primitus in
NEERPELT (prov. Limburg, dioc. Leodiensis, in Belgio).

Theodorus Brouwers, vir quidam pius et dives, in testamento suo an. 1856 destinaverat domum et hortum suum ad fundandum quoddam asceterium, quod operam daret instructioni puellarum. Parochus loci, executione testamenti oneratus, adiit Vallem Stae. Catharinae in Oosterhout, quae consentit. Anno sequenti obtinetur confirmatio Stae. Sedis, incipitur constructio aedis, et anno 1858 inauguratur conventus sub titulo „Refugii B. M. V., sine labe conceptae“, cum 11 religiosis. Anno 1862 instituitur proprius novitiatus, schola adnexa an. 1886 alii congregationi committitur ut incompatibilis cum clausura. Annis 1891/92 construitur nova ecclesia ampla et publica. Anno demum 1920 monasterium, eatenus Valli Stae Catharinae subiectum, fit omnino sui juris. Anno tandem 1948 recognoscitur exemptio ab episcopo, et jurisdictio Ordinis, videlicet abbatum Tongerloensium. Municipalitas an. 1952 conventum coegit monasterium vendere. Ille novam domum sibi construxit in loco longe aptiori, magno horto circumdato, medio inter abbatias Averbode et Tongerlo.

VEERLE, ubi an. 1955 coepit habitare. In Neerpelt iam omnes aedes sunt deletae. Status personalis 1860: 17, 1890: 24, 1900: 22, 1915: 26, 1928: 23, 1950: 32, 1958: 32 religiosae.

Litteratura: *OPremBN* I 76, II 89 — GRASSL 115 — PETIT 135 — v. d. HURK 42 — COMISSARIS (v. St. Catharinadal) 14/15 — J. CONINX, *Neerpelt, Korte geschiedkundige schets*. Neerp. s. d. (1953) — R. JORDENS. *Naar aanleiding van een jubelfeest (Het H. Misoffer XII. Tongerlo 1909)* — R. VERLINDEN, *Uit de geschiedenis van Neerpelt (Pro Nostris XXIII. 1958, 38/58)* — G. VLA-MINCKX in *Toren* (Aug. 1957)

Præpositi (initio de jure erant „vicarii“ tantum)

Laurentius van Uden (Bernensis)
1859

Augustinus Martens (Tongerl.)
1860/62

Remigius Oomen (Tongerloens.)
1859/60

Arnold Goossens (Bernens.) 1862/67
postea praep. in Valle Stae. Catharinae

Laurentius Burmanje (item)
1867/71

Michael Biddeloo (ut sequentes, de
gremio Tongerloensi) 1871/87

Hieronymus Klaassen 1887/89

Jacobus Jochems 1889/1904
antea praep. Vallis Liliorum in Spaldin

Libertus Gevelers 1904/17

Bernardus Mertens 1918/30

Emmanuel Geudens 1930/49

Reginaldus Verlinden 1949—

VRBOVO

In Slovakia

Domus matrix sororum III. Ordinis regularis, segregata a domo generalitia in Svaty Kopeček anno 1939, cui tamen Superiorissa provincialis in Vrbovo semper mansit subiecta. In Slovakia, anno 1950, 120 sorores (inter quas 30 novitiae) Deo servierunt in filialibus Kosice, Bratislava, Trnava, Dvorniky, Bur. Sv. Mikulas, Nitra, Banska Bystrica (2), Kysucké Nové Mesto, Ceklis, Nova Bana, Presov (2), Sahy (= Saag, confer apud Circariam Hungariae), et Likier. Hoc eodem anno 1950 omnia sunt suppressa.

Litteratura deest. Vide supra ap. Svaty Kopecek.

WEST DE PERE St. Norbertus

Municipium in statu Wisconsin, dioecesis Green Bay, Stat. Foederati Americae Septentrionalis.

Abbatia insignis, directe Abbati Generali subiecta. Anno 1893, canonia Bernensis in Hollandia, rogatu G. Messmer episcopi Sinus Viridis, misit missionarios ad Belgas in hanc regionem immigrantes⁴⁶⁾. Qui missionarii primo degerunt in Kewaunee. Anno 1898 commissa est eis parochia Sti. Joseph in Depere, ad erigendam domum Ordinis. Eodem anno creatum est collegium cum schola. Anno 1902, nova fundatio facta est prioratus sui juris, et novitiatus canonicus erectus est. Communitas crevit cito: 1902 10 religiosi, 1906: 27, 1916: 37, 1926: 65, 1948: 165, 1956: 221. In statibus Wisconsin, Michigan, Illinois et Montana 27 ecclesiae parochiales commissae sunt canonicae, quae inter alia, etiam operam dat curae animarum tribuum Indianorum Oneida et Sioux vocatorum. Anno 1925 evehitur in abbatiam; tunc tantum introductum est officium canonicum in choro. Eodem iam anno

⁴⁶⁾ Qui Belgae infecti erant haeresi quadam, a sacerdote apostata Villatte propagata. Iam medio saeculo ante, abbatia Wiltinensis in hac regione fundaverat missionem, cuius ultimum membrum obierat an. 1890.

statio radiophonica est erecta. Novitiatus primi anni translatus est in domum Sti. Augustini in Madison (Wisconsin), anno 1929. Scholae secundariae a canonicis apertae sunt sequentes: Archmere Academy 1932 (Claymont, Delaware); South East Catholic High School for Boys, Philadelphia 1934, Central Cath. High School Green Bay (St. Willibrord, Wis.) 1941; quae collegia conspicuis praedita communitatibus, omnia sunt domus formatae dependentes; quibus accedunt duae scholae secundariae: Essexville (Mich., 1905) et St. Willibrord's, Chicago, 1940. Anno 1954 fundatus est prioratus de Daylesford, de quo supra suo loco. Anno 1957, 114 professores religiosi, in locis supradictis instruxerunt universim 4470 discipulos. Scholae et institutiones paedagogicae, ipsi abbatae adnexae, evolutae et auctae sunt valde, et magna est fama earum. Erecti sunt etiam duo „campi aestivales“⁴⁷⁾, pro junioribus et pro discipulis, „Camp Tivoli“ et „Morgan Lake“ nuncupati, sicut et altera statio radiophonica et magna statio „televisionis“. Aedes abbatae eousque ad fines scholares potius adaptatae fuerant quam ad claustrales, nec extiterat ecclesia abbatialis, quae esset digna coenobio tam insigni et prospero. Ideo annis 1957/59 erecta est nova abbatia extensa, cum ampla et venusta ecclesia, in loco amoeniori ultra flumen Fox sito.

Litteratura: Varii articuli in periodicis, et Catalogi.

Series abbatum

Bernardus Pennings superior 1893, prior 1898, abbas 1924—55
Sylvester Killeen coadjutor 1947, abbas 1955—

WIEN B. M. V. Mediatricis

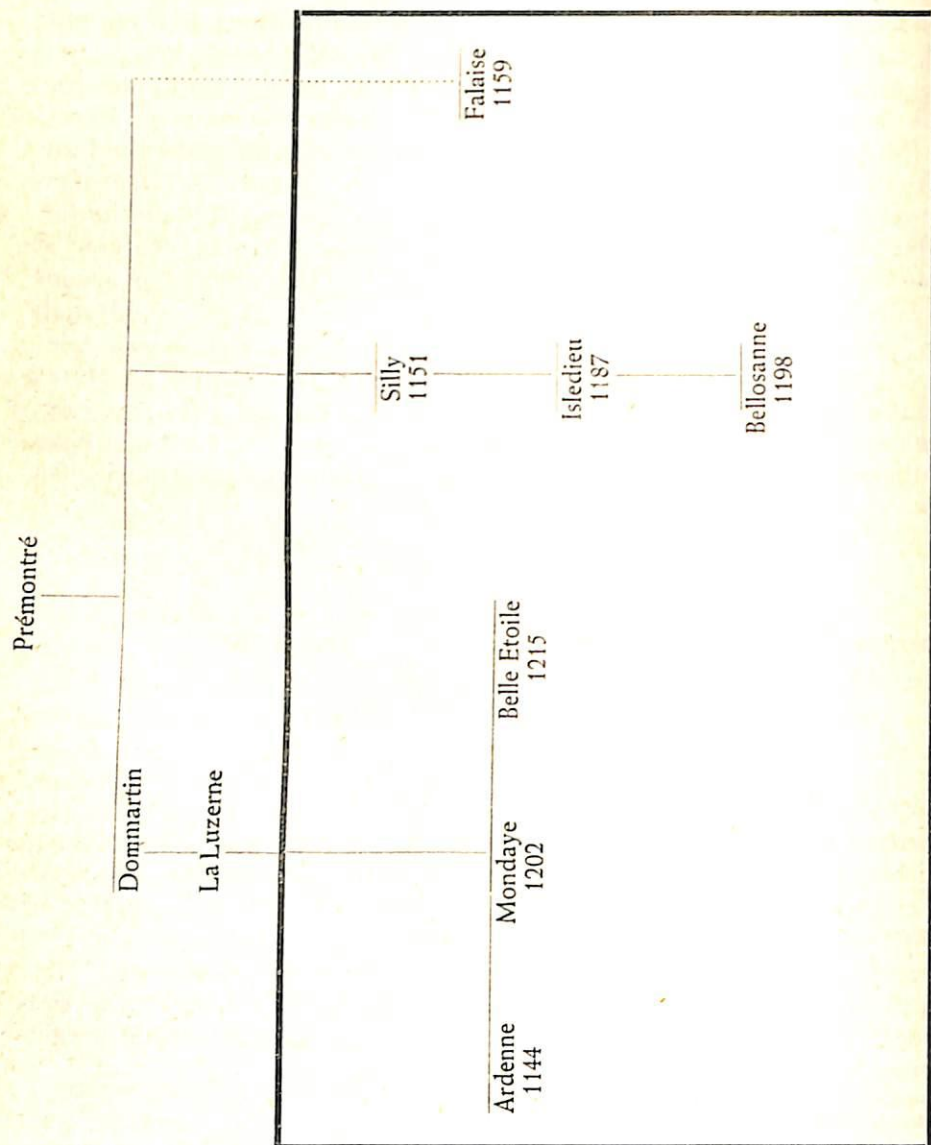
Wien XVIII, Währinger Gürtel 77, Austria

Asceterium III. Ordinis regularis. Pusillus grex sororum, ab Ordinario Vindobonensi recognita ut pia unio, sub nomine „Ancillae Ssmi. Redemptoris et Mariae Omnium Gratiarum Mediatricis“, anno 1953 aggregatus est Ordini Praemonstratensi, favente D. abbati Geruseno moderno. Anno 1954 fit erectio canonica tamquam „Congregatio Sororum III. Ordinis Sti. Norberti“, cui committuntur iura domus matricis in Svaty Kopecek⁴⁷⁾, a revolutione communistica consumptae. Domus Vindobonensis instituitur tamquam matrix.

⁴⁷⁾ id est, loca recreationis.

⁴⁷⁾ Vide hic supra, et vol. I p. 314

SCHEMATA GENEALOGICA
CIRCARIARUM ET ECCLESIARUM
Explicationem vide vol. I 475

Circ. Normanniae Australis

Prémontré

Pleineselve
Mirambeau?

Dommartin

La Luzerne
1143

Blanchelande
1154/55

Beauport
1184/89

Etoile
1130

Le Perray Neuf
1189

Lieu Dieu
1180

La Rochelle

Circ. Normanniae Borealis

(St. Pierre)mont

Prémontre

Belval Md 1120/30 <i>Crécy</i>	Riéval Md 1124	Metz Ste. Croix Md 1120/30	Verdun St. Paul Md 1135
Fiabémont Septfontaines Md 1132 Md 1138	L'Etanche Md 1140	Justemont Md 1124 53	
Bonfays Md 1145	Benoitevaux	Salival 1140 50 <i>Belle Tanche</i>	Freisdorf ca. 1200
Mureau Md 1147	Ste. Marie-au-Bois Md 1126	Jandeures Md 1140	Jovilliers Md 1141
			Rengéval Md 1152

Circ. Lotharingiae

Prémontré

Valsecret

Dilo

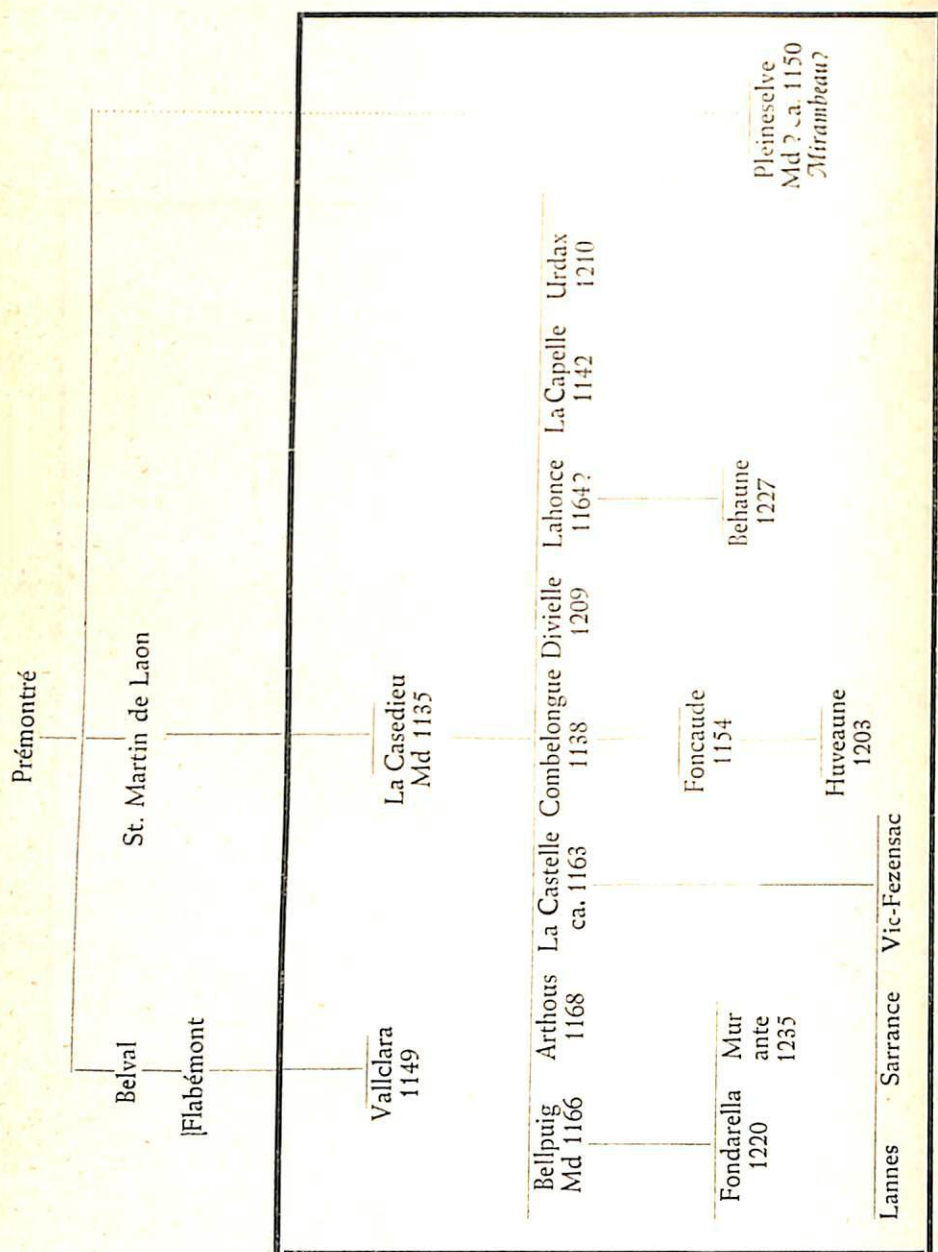
Doue
Md 1138

Neuffontaines 1150
Aubeterre

Clermont
St. André
1169

Bellevaux
Md ?
1152/88

Circ. Arvernicae

Prémontré

„ex Gallia“?

Fuente la Encina
ca. 1149

Herrera
1152

Aguilar
1169 Md

Villoria
1243

La Vid
ca. 1143
Fresnillo
Brazacora

S. Pelayo de Cerrato
ca. 1145
Reinosa

Medina del Campo ante 1178
S. M. de los Huertos

Retuerta Md. ca. 1143

	Alba	Arenillas	Monzon	San Juan	Amazon
	ca. 1154 ante	1168	1176 Md	de la Peña	ante 1262
	Md	Md		1162	

S. Miguel de
Groz 1162 Md
Toro S. Sofia
1305

Bujedo
ante 1162
Quintanilla

Villamediana	Villapedro
ante 1179 Md	1277

Ermida do Paiva

Vandoma

1161

Villamayor
ante 1'66
Sordillos

Avila
Apt 1171
Md

Tejo
ante 1179

Segovia
ca. 1200

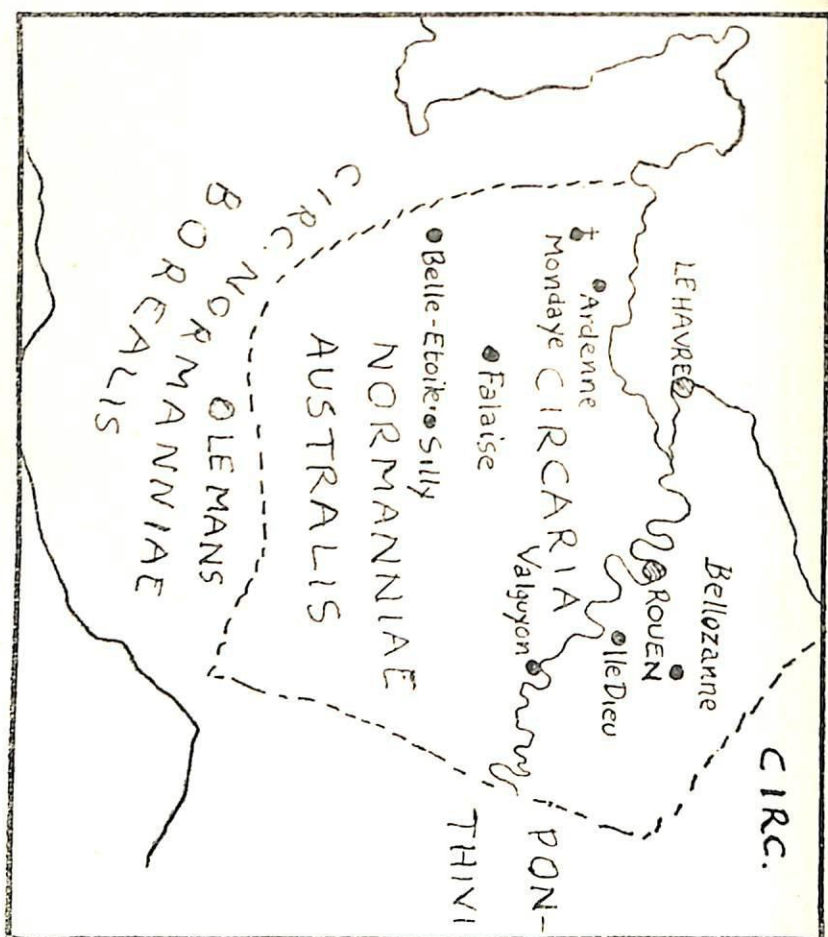
Congregatio Hispanica 1573/1601

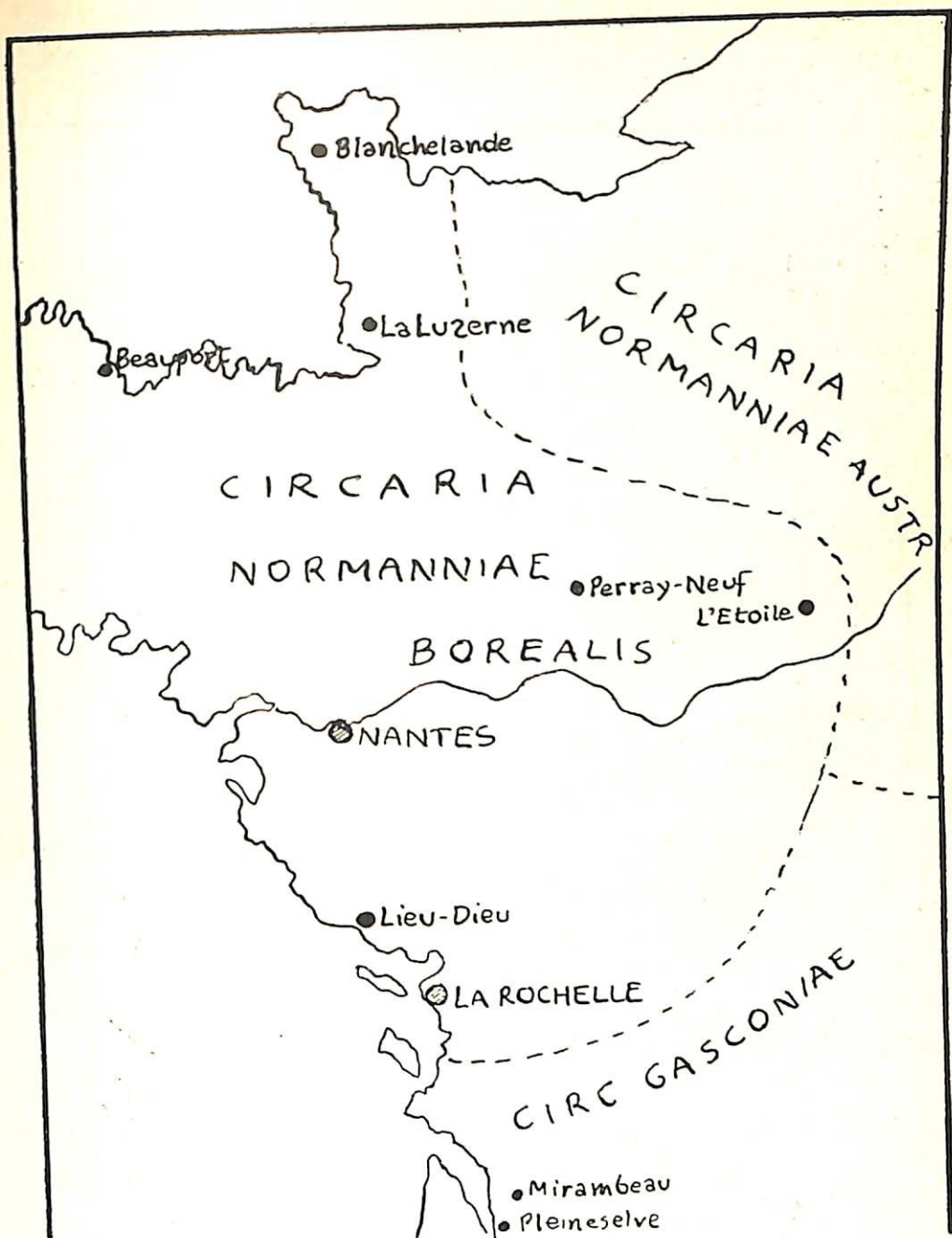
Salamanca
1568

Madrid S. Norb.	Madrid S. Joaquin
1610	1635

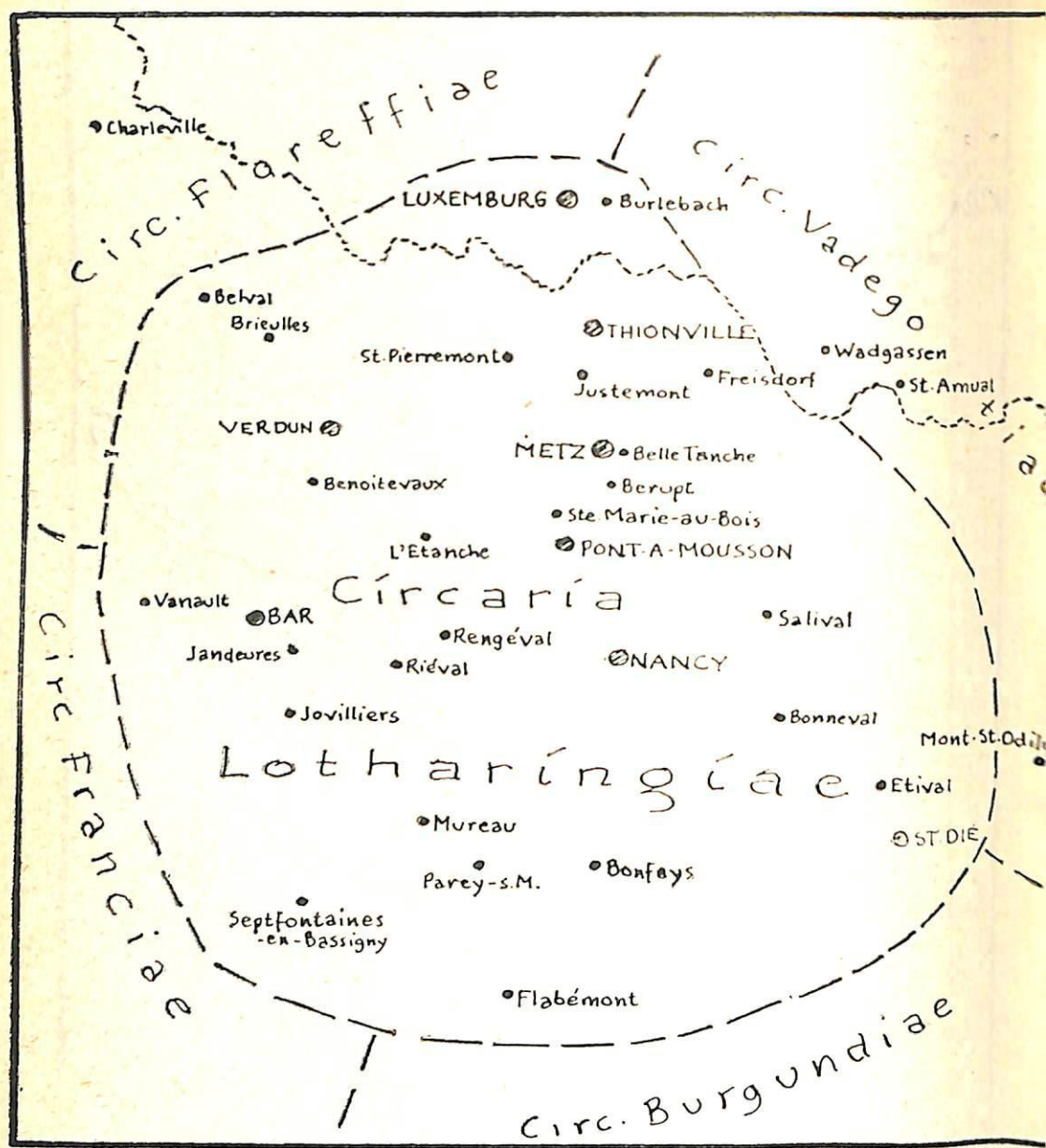
Circ. Hispaniae

Circaria Normanniae Australis

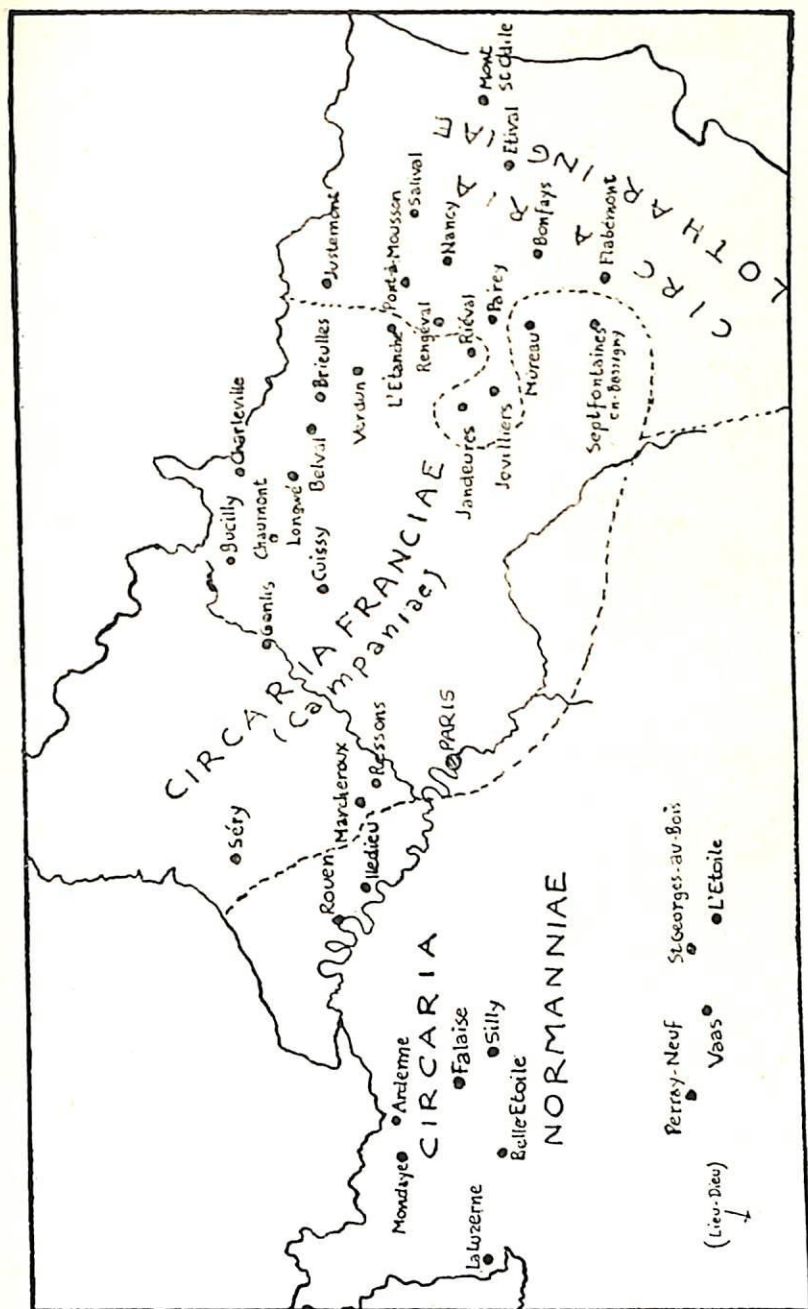

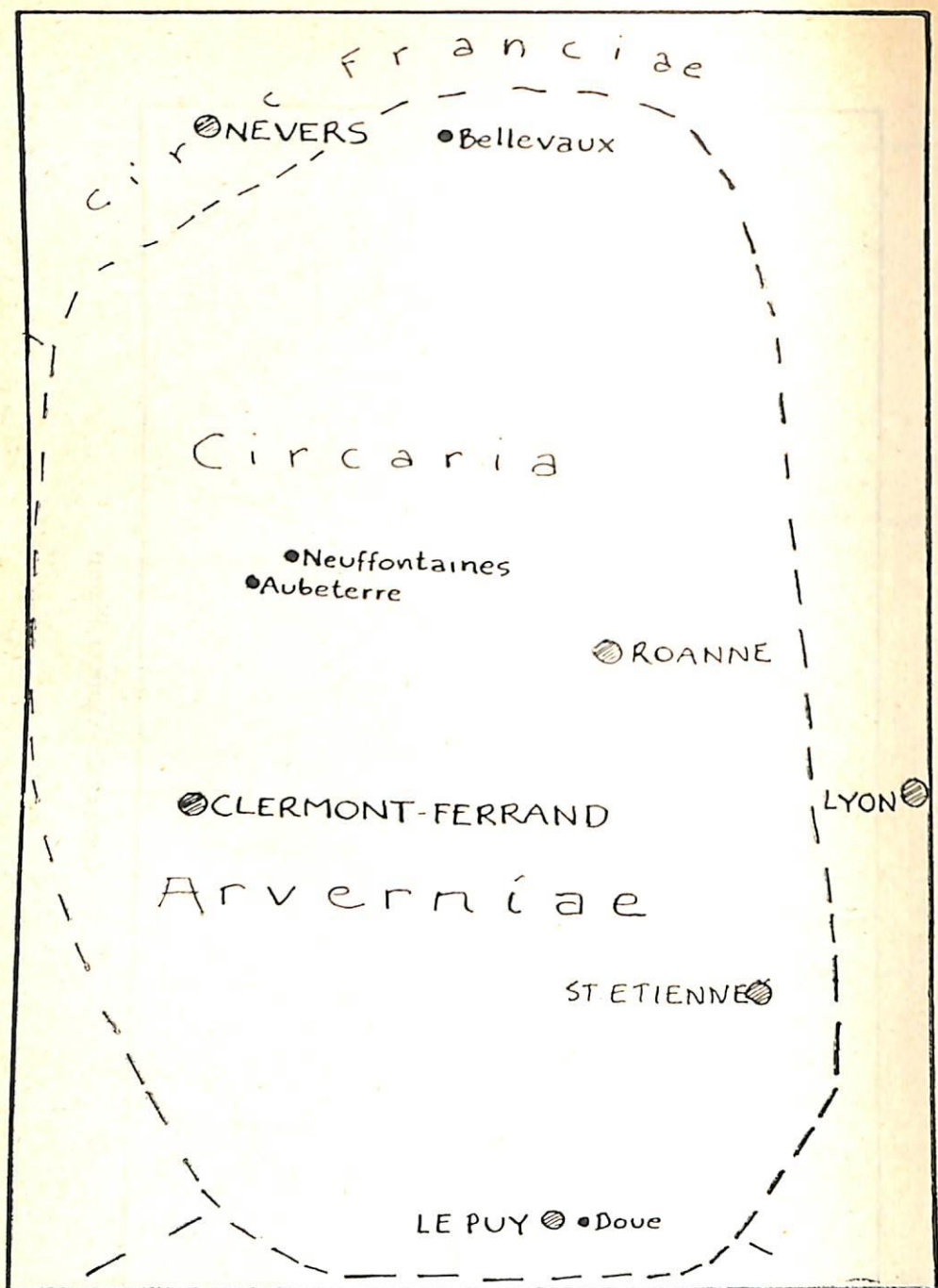
Circaria Normanniae Borealis

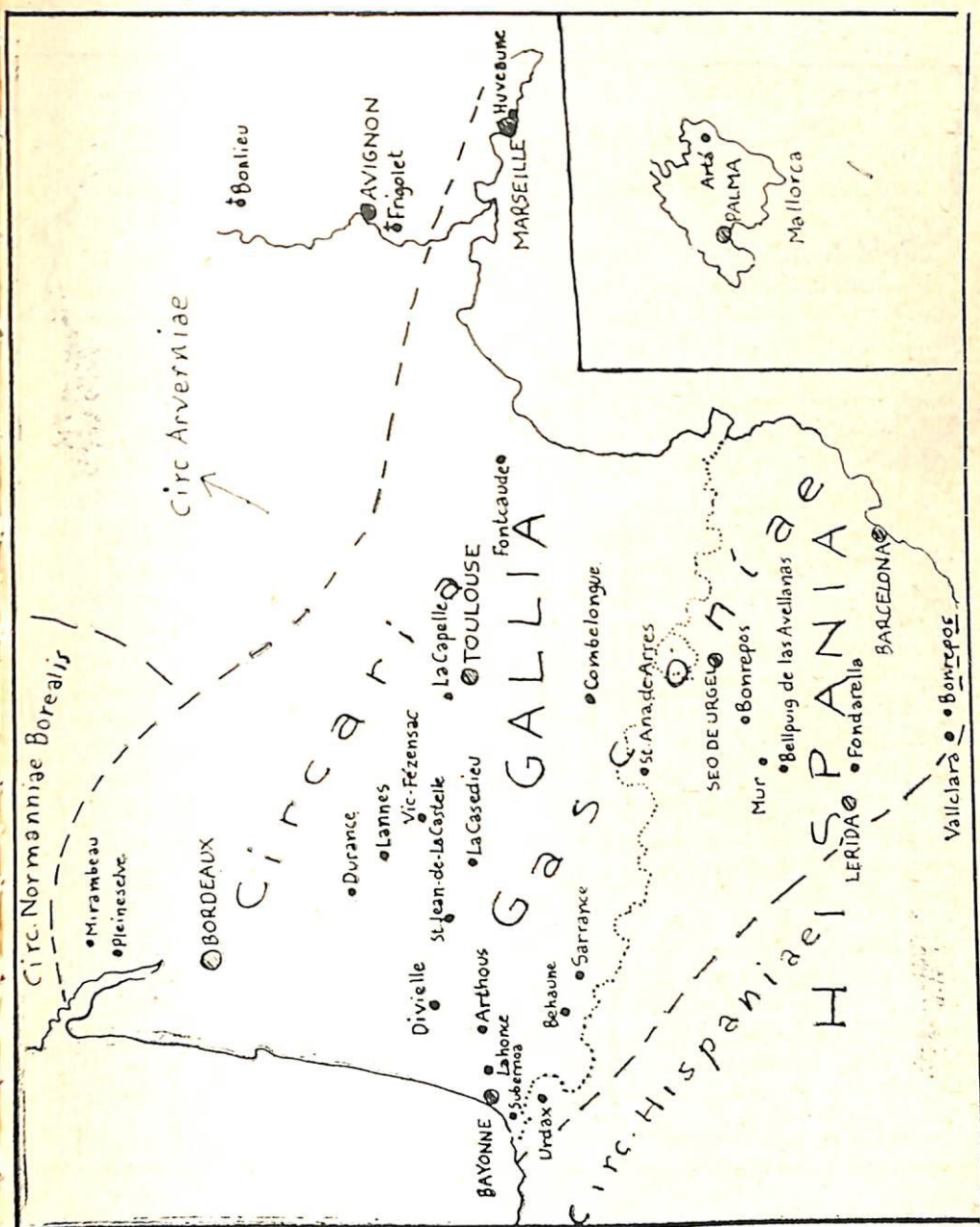
Circaria Lotharingiae

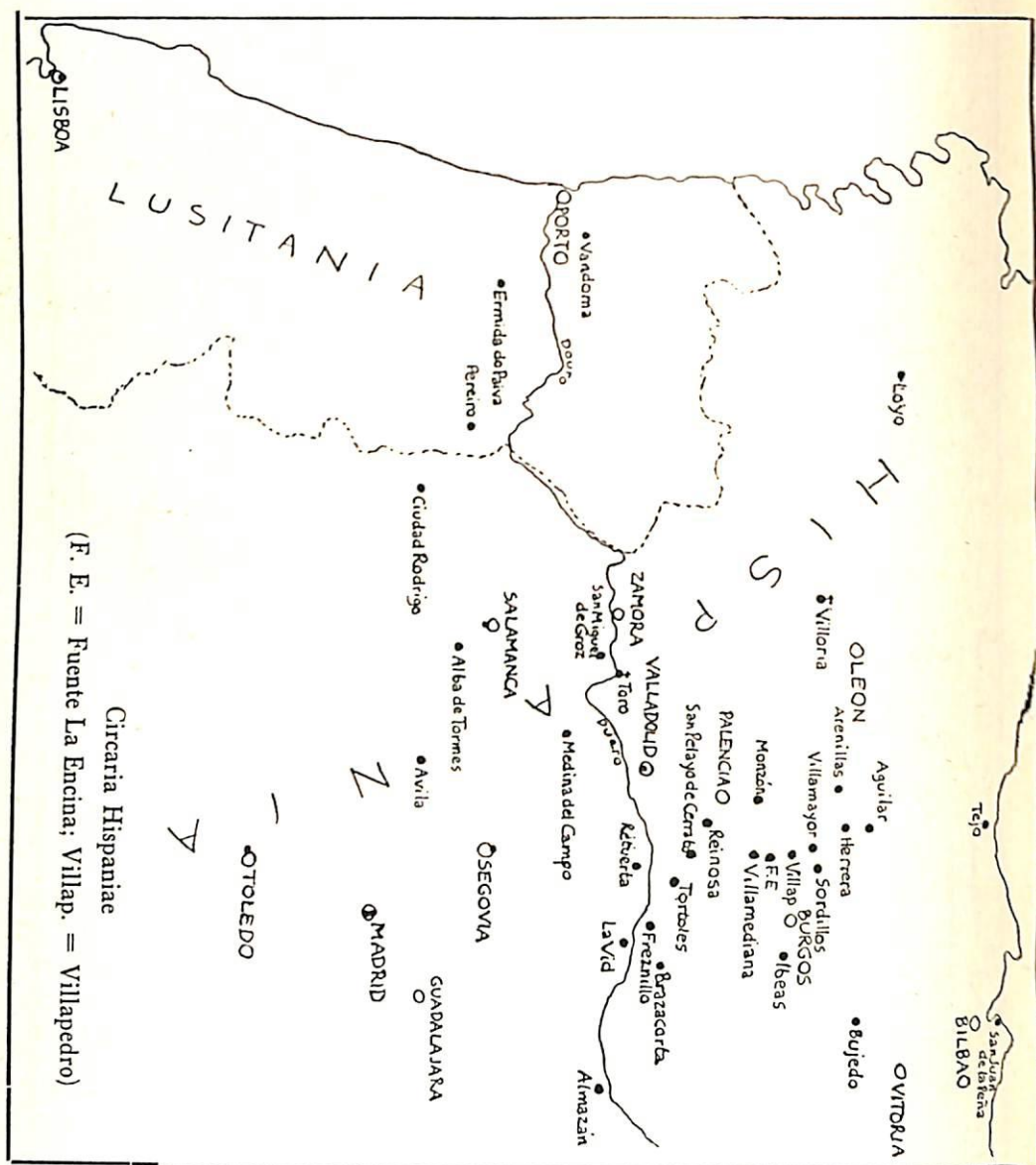
Congregatio Antiqui Rigoris

Circaria Arvernicae

Circaria Gasconiae

CATALOGI CIRCARIARUM ET ECCLESIARUM saeculorum XIII et XIV

Ordo Praemonstratensis omnium primus videtur introduxisse subdivisionem regionalem. Haud mirum: imitatus est enim centralizationem rigidam Cisterciensium. Attamen systema „filiationis“ eorum spernens, Ordo diffusus mox in regna dissita, subdivisionem quandam secundum regiones paulatim adoptavit. Primo, ipso adhuc saeculo XII, monasteria inter se vicina cumulatim adunata sunt in „circarias“, quibus praeponitur abbas quidam „circator“, seu visitator. Coenobia autem solitaria, longe ab aliis distantia, reservabantur Abbati Generali, necdum dictis circariis adiungebantur.

Redacti sunt brevi post, et quidem probabiliter iussu Capituli Generalis, catalogi circariarum, et ecclesiarum ad illa pertinentium. Antiquissimos horum indicum, scilicet saec. XII vel circa annum 1200 redactos, non iam invenimus. Sed tales iam extitisse, variis indiciis patet. „Vetera registra“ enim (de quibus infra), ex immutata transcriptione antiquiorum continent nomina domuum, quae ante ann. 1200 iam erant translatae, aut interierant: ut Kalisz, vel Ecclesia de Vallibus. Adducunt praeterea nomina monasteriorum, quae nobis aliunde penitus sunt ignota, quae vero absque dubio saeculo XIII, vel immo XII, brevem habuerunt vitam: Gorre, Iburg, Scliscasia, Balna Insula, et alia praesertim in Hungaria sita¹⁾.

Indicum exstantium antiquissimus est Ninivensis I, ex abbacia Ninove in Belgio proveniens²⁾. Analysis tenoris eius docet, eum esse ortum ante annum 1240. Postea additamentis vix est auctus, nec videtur esse copia

¹⁾ Multa ex hisce enigmatibus, re diligenter perspecta, patuerunt esse reduplicationes, sed non omnes. Studium intensum horum indicum nobis clare demonstravit, in illis omnem insertionem habere suum fundamentum in re.

²⁾ Continentur Catalogi Ninivenses I et II in „*Libro Monumentorum SS. Cornelij et Cypriani juxta Ninive*“ (in Archivo Archiepisc. Mechliniensi, Cartularium Ninivense S. XV, fol. 235/48). Pagina quinta auctor modeste se patefecit: „Liber fratris Marci Annaert canonici Ninivensis, scriptus et finitus per eum anno domini 1498 in profesto OO.SS.“ (Cf. ROCKWELL p. 7, et supra vol. I 17, et II 315) MS est nitidum, scriptura eius amoena et legibilis. Dictus frater videtur catalogos exscripsisse e codice originali saec. XIII.

cuiusdam „Veteris Registri“. Adducit singulas circarias — gallicas in capite —, in quibus monasteria referuntur secundum dioeceses ordinata, omissis omnino asceteriis, praeter asceteria sui juris Circ. Brabantiae³⁾. Intercalantur nomina dioecesium, sed tacentur filiationes. In capite semper ponitur ecclesia „primaria“ circariae. Monasteria post annum circiter 1230 fundata desunt, sed etiam alia, tempore suo certe iam existentia, desiderantur, quod valet praesertim de circariis Frisiae et Hungariae. Nomina ecclesiarum generatim sunt accurata, fere absque corruptelis, probabiliter manu germanica secundum orthographiam epochae conscripta. Ordo, quo monasteria attribuuntur singulis circariis, aliquatenus differt ab ordine, quem vidimus in „Veteri Registro“ et in Catalogo recentiore (an. 1290/1320). Circaria Vadegotiae primo adducitur una cum Ilfeldensi, omissis asceteriis. Alio autem loco, inferius, inter Circarias Gasconiae et Hispaniae, denuo inseruntur dictae circariae, sed separatim et multis asceteriis auctae. Quae videtur esse unica interpolatio, quam peracta segregatione Ilfeldensis Circariae a Vadegotiana, manus quaedam apparenter gallica, post annum 1250 catalogo nostro attulit. Circaria Saxoniae, anno demum 1224 Ordini denuo unita, omnino deest. Desunt pariter Circariae Scotiae et Hiberniae, sicut et Graeciae. Numquam catalogus N I memorat aliquam ecclesiam esse cathedralem, quod apparet apud Candidam Casam et apud Börghum.

Ex quibus igitur patet, Ninivensem I esse documentum pretiosum. Longe maioris valoris vero est Ninivensis II, illum immediate subsequens. Dum primus, haud secus ac „Vetus Registrum“, videtur esse index quidam uniformis et „officialis“, iussu Ordinis redactus ac ubique promulgatus, secundus catalogus videtur esse opus quoddam privatum. Redactor prodit se esse Flandrum, scribendo „Rodekerke“ pro abbazia Rothenkirchen in Germania⁴⁾. Forte fuit abbas quidam Ninivensis, vel canonicus quispiam, qui tamquam secretarius abbatis aut deputatus a conventu Capitula Generalia adiit, vir geographiae peritissimus, et addiscendi cupidissimus, omnes capitulares interrogans, inquirens de monasteriis eorum. Redactor probabiliter Capitulis Generalibus inter annos 1220 et 40 pluries interfuit, quia per multa Decreta Capitularia ad amussim notavit (. . . „diffinitum est“), in-

³⁾ Vide de statu eorum peculiari supra vol. II 247/48. Asceteria Circ. Vadegotiae et Ilfeldiae pariter enumerat, sed in interpolatione posteriori, de qua infra. — Prioratus etiam conventuales nonnisi rarissime in catalogos sunt inserti.

⁴⁾ Videtur tamen nonnulla habere e fonte quodam gallico: v. g. „Roggenbourg“, et integrum appendicem suprascriptum „Claustra sororum“.

dicato saepius anno Capituli⁵⁾. Ubres eius annotationes minuta interdum praebent de fundatione, de situ et de constitutione ecclesiarum, et praesertim de mutatione circariarum et paternitatum. Ecclesias ipsas non inserit secundum circarias⁶⁾, sed secundum dioeceses et „provincias“, quam vocem non adhibet in sensu hierarchico, sed mere civili. Exordiens sicut decuit, a Gallia, dein enumerat reliquas ecclesias mixtim et satis arbitrarie, ordinem geographicum plane negligens. Asceteria affert fere nulla, quia saeculo XIII monasteria sororum haberi solebant tamquam partes integrantes abbatiarum. Habet tamen duas appendices, enumerantes „Claustra sororum, quae diversas habent possessiones“, ideo illa, quae erant sui iuris, nec orta e monasterio quodam duplici. Quae appendix restringitur ad Circarias Westfaliae, Vadegotiae et Ilfeldiae. In fine invenimus asceteria huiusmodi in Frisia circa annum 1235 existentia, et pretiosas notitias de duobus asce-teriis in Transsylvania sitis, eatenus plane ignotis.

Ninivensis II videtur esse ortus non unico ductu, sed tamquam opus plurium annorum. Praebet, paucis additamentis ad annum usque 1270 adiunctis, statum Ordinis circa annum 1235. Vix superaeestimari potest eius valor, ab auctoribus hactenus omnino spretus atque neglectus.

In secundo dimidio saeculi XIII promulgabatur in abbatibus Ordinis index circariarum et ecclesiarum ad instar Ninivensis primi, sed auctus et ampliatus. Quem post redactionem elenchi definitivi inter annos 1290 et 1320 generatim fuisse vocatum „Vetus Registrum“, patet ex nota quadam in Catalogo Windbergensi. Subsistunt varia manuscripta istius „Registri“, quorum tria nobis innotuerunt. Secundum provenientiam ea vocamus Catalogum Scheftlariensem (S), Vincentinum (V), et Ursbergensem (U). Lai-ruelz in sua „Optica Regularium“ pariter hunc indicem reproducit, sed tot additionibus partim arbitrariis et erroneis auctum, totque corruptelis

⁵⁾ Decreta Capitulorum completa in Ordine non promulgabantur ubique. Unusquisque abbas tantum ea adnotabat, secum ferebat et domi promulgabat, quae intererant Ordinis in genere, aut propriae abbatae vel circariae in specie (LEFEVRE, *Etudes sur la Liturgie de Prémontré*, Anal. Praem. III 1927, ed. text. p. 5). Atqui redactor nostri catalogi praebet decreta tangencia circarias valde dissitas, quod suadet eum interfuisse Capitulis personaliter.

⁶⁾ Nec in inscriptione, nec in ipso textu catalogi vox „circaria“ umquam invenitur. Atqui in „Veteri Registro“ et N I paternitates tacentur. Supponimus, redactionem catalogi N II esse tentamen privatum, hunc defectum supplendi.

Vetus Registrum (Cat. Scheftlariensis)

depravatum, ut eum jure merito hic praetermittamus. Probabiliter hinc inde in archivis adhuc latent aliae copiae huius „Registri“⁷⁾.

Archetypus eius, ut iam diximus, videtur esse Ninivensis I (N I), qui est valde succinctus, sed exactus. Abbates registra huiusmodi secum tulerunt a Capitulo Generali; fratres transscriptores primo propriam circariam emendarunt et compleverunt, dein pro posse etiam alias circarias, praesertim vicinas, in quantum notitias de illis a peregrinantibus vel propria experientia adquisiverunt. Ita unaquaeque copia „Registri“ alium aspectum praebet, et praeter mendas, duplicationes et corruptelas propriam materiam haud exigui valoris continet.

Instituamus ergo examen tenoris praecipui ex copiis „Veteris Registri“, scilicet Catalogi Scheftlariensis (S), cuius MS originale, nitide conscriptum circa annum 1270, inspeximus ac intense studuimus⁸⁾. Qui catalogus, ut N I, filiationes non indicat, nec notat aliquod monasterium habere asceterium adiunctum. Enumerat tamen parthenones „affiliatos“⁹⁾ Circariarum Bohemiae, Moraviae, partim et Vadegotiae; et asceteria „sui juris“¹⁰⁾ ex nonnullis aliis circariis. Multa tamen coenobia, hac epocha orta, desiderantur. Haec omnia, sicut et mutationes circa attributionem ad singulas circarias, hic infra et in notis marginalibus ipsius textus, fuse exponemus, una cum differentiis, quae inveniuntur inter singulas copias „Veteris Registri“, scilicet Catalogos S, U (Ursbergensem¹¹⁾, et V (Vincentinum¹²⁾). Quae discrepantiae non sunt essentiales, et generatim ad orthographiam restringuntur. Dicti catalogi originem suam germanicam ne-

7) Osterhoviense, de quo loquitur Hugo in praefatione suorum Annalium, et cuius MS originale invenire non potuimus, videtur fuisse eiusdem generis.

8) Staatsarch. München, Klosterlit. Schäftlarn Nr. 2 fol. 72/79. Hic infra a nobis prima vice publicatur, sicut et catalogi Ninivenses et Tongerloensis.

9) Sic vellemus nuncupare asceterium, ortum per translationem e monasterio duplici ante an. 1140 fundato, vel usque ad an. 1180 non longe a canonici virorum tamquam eius filia. Prima categoria diu propria bona non habuit; in eorum regimine priores vices gesserunt abbatum patrum. Secunda vero mox propria habuit bona, et gubernabatur a praepositis, praesertim in Bohemia et Polonia.

10) Asceteria sui juris sunt illa, quae secundum N II „propriis habent possessiones“, origines suas non debentes translationi sororum ex monasterio quodam duplici. Quoad constitutionem sororum maxima viguit discrepantia in singulis circariis.

11) Bayer. Staatsbibl. München, CL 23455, MS saec. XIV

12) Copia saec. XVI ineuntis, MS cuiusdam antiquioris, manu Nicolai Lieben-
tal canonici Sti. Vincentii Wratislaviensis (Cf. L. SANTIFALLER, *MIÖG* XV
Erg. Bd. Innsbruck 1947, pp. 255/76)

Vetus Registrum (Cat. Scheftlariensis)

gare nequeunt, germanizant enim haud raro nomina extranea: Schlanckenmundt pro Szalankemen (U), Stainbach pro Zsambek (S), Dornaw pro Darno, Tierhaym pro Dereham, Wellerberg pro Welbeck (S). Immo distinguere vellemus scriptorem septentrionis vel occidentis Germaniae a Bavaro: V et U¹³⁾ habent Thumanstorff pro Tommarp, et Rymerstorff pro Rommersdorf; S vero Thumansdorf et Rumersdorf; dum N I praebet formam Germaniae Inferioris vel Ilandricam: Tumetorp et Rumerstorp.

Descendamus ad singula. Titulus S est succinctus: „Nomina ecclesiarum Premonstratensis Ordinis“, quem U ita complet: „... per distinctas circarias et dioceses“¹⁴⁾.

Circ. Franciae: Vetus Registrum Ninivensi I adiungit asceterium Bonneuil (Bonolium), tamen indicat falsam diocesim. Circ. Arverniae nondum existebat, ergo Bellevaux est apud Franciam.

Circ. Ponthivi: SUV reduplicant Ressons: „Bessunum“, et „Rosonium“.

Apud Circ. Brabantiae apparet, redactorem N I nomina propriae circariae ad amussim recte referre, dum extranei auctores „Registri“ ea corrumpunt. Heinsberg, quod postea spectat ad Westfaliam, adhuc Brabantiae addicitur. Desunt Catharinadal (1270) et Koningsveld (1250).

Circ. Westfaliae. Dum N I recte habet „Claroholtensis“, SUV dant formam symbolicam: „Clarus Ortus“, quae secus non occurrit. Desunt omnia asceteria, etsi fuerint partim sui juris, at invenitur Berentrop (Silva Stae. Mariae), quod saec. XIV iam interiit. „Sanctus Nicolaus“ in fine, quod deest apud N I, vix est duplicatio pro Arnstein, unico monasterio Ordinis, huic sancto in dioecesi Trevirensi dedicato. Potius est Hagenu, quod infra etiam Circ. Suevia adscribitur, et quod teste fortasse hoc catalogo, ad tempus pertinuit ad Westfaliam¹⁵⁾.

Circ. Vadegotiae tunc adhuc coniuncta erat Ilfeldiae. Redactor catalogi S optime erat instructus de his circariis. Ipse solus enim adducit monasteria Michelfeld, Georgenberg et Hausen. Omnes autem copiae

¹³⁾ U videtur habere etiam elementa ex alia regione Germaniae.

¹⁴⁾ Titulus V deest

¹⁵⁾ Si canonica quaedam in pluribus MSS catalogorum duabus circariis est adscripta, licet concludere, eam de una ad alteram transiisse. Scriptores enim eam novae quidem circariae adscripserunt, sed apud veterem non semper raserunt.

„Registri“ omittunt Retters¹⁶⁾ Germerode, Hachborn, Konradsdorf, Meerholz et Gommersheim, quae cuncta inveniuntur in N I.

Circ. Lotharingiae. SUV adducunt „Sta. Maria in Berok“, domum secus plane ignotam, quam varii auctores falso identificant cum asceterio Bonlieu. Probabiliter est duplicatio pro „Sta. Maria in Nemore“¹⁷⁾. Omnes pariter adducunt parthenonem Crécy, qui solus in circaria, non fuerat exortus e monasterio duplici. Quid sit „Vallis“, non elucet. Forte etiam est asceterium, vix tamen potest esse Vanault vel Belle Tanche. Forte est idem ac illa mystica „Ecclesia de Vallibus“, quae etiam Circ. Burgundiae adscripta est. „Vallis“ et „Chrissein“ desunt in N I.

Circ. Borealis in Galoadia. Idem est Galoadia quod modernum Galloway, in qua parte regni Scotiae plura monasteria circariae erant sita. Quae designatio iam invenitur in N I et II, sed post annum 1290 supprimitur. Catalogi SUV abbatiam Drieburgensem vocant „Neumburdi“, addunt Callat, quod est duplicatio pro „Taleslehu“ (= Tal-y-Llychau) infra Circariae Medianae adscripto, et etiam enigmaticum illud coenobium „Goric“ sive „Gorre“.

Apud Circ. Angliae Medianae apparet, quomodo archetypus N I, quoad omnia exactus, a descriptoribus Veteris Registri sit corruptus. N I, habet: „Nehus-Welefort . . . Lavendana-Haguenebi“, SUV vero erronee ponunt: „Nemus Wellefort . . . Lavendana-Neuchus“; ita reduplicando Newhouse, et omittendo Hagnaby. Beaulieu hic falso adducitur in Veteri Registro tamquam duplicatio pro Bayham, quod de facto spectat ad Circariam Australem. Reduplicat Registrum apud Medianam insuper Beauchief (Beantes-Beaucef¹⁸⁾), Dale (bis Parcus), et Sulby (Willefort-Werefort). Werefort potest etiam esse Welbeck, ad Medianam de facto pertinens.

Apud Circ. Angliae Australis deest Wendling, an. 1270 fundatum. Circ. Normanniae nondum est divisa in australem et borealem, et continet tria monasteria, quae postea Circ. Arverniae (tunc non-

¹⁶⁾ Nisi forte lateat haec domus sub voce „Steinbach“, ubi secundum STRAMBERG l. c. primitus fuerat fundata. Parum probata est haec assertio, tamen est mirum, in MSS catalogorum aut insertum esse „Steinbach“, aut „Rettrez“, numquam ambo simul. — Quae identitas si esset vera, corrueret hypothesis nostra de parthenone Steinbach OSB, sola insertionem in catalogos commendata. Vide vol. I 111 et 115.

¹⁷⁾ Vide supra p. 117

¹⁸⁾ Vide vol. II 90

dum existenti) addicuntur: Doue, Clermont et Neuffontaines. Copista quidam saec. XIV, probabiliter Gallus, videns in aliquo elencho abbatiam neoerectam „Coeli Porta“ in dioecesi Constantiensi¹⁹⁾, huic nostrae circariae eam inserit post Blancalandam, putans, dictam dioecesim esse eandem quae Coutances.

Circ. Gasconiae. S praetermittit La Casedieu, La Capelle et St. Jean de la Castelle, quae V omnes, U partim adducit. Mirum est, „Stum. Pelagium“ huic circariae esse adscriptum. Neque Arenillas de San Pelayo, neque San Pelayo de Cerrato umquam pertinere potuerunt ad illam: sitae enim sunt in corde Veteris Castellae, variis abbatibus Circariae Hispaniae circumdatae. Potius putamus inscriptionem dictae circariae, immediate subsequentem, hic falso esse appositam, et inter „Ecclesiam de Muro“ et „Stum. Pelagium“ esse locandam. Stus. Nicolaus de Fondarella, ad Circ. Gasconiae spectans, redactoribus „Veteris Registri“ magnam causavit confusionem. Generatim eam attribuunt dioecesi Trevirensi, confundendo eam cum Hagenau, quam invenimus apud Circarias Westfaliae et Sueviae.

Apud Circ. Hispaniae, desunt, praeter parthenones, abbatiae Villoria, et Ermida do Paiva.

Circ. Burgundiae. „Ecclesia de Vallibus“ habetur tantum in „Veteri Registro“. Nondum elucidatum est mysterium huius abbatiae, quae secundum Hugo, eadem est ac Grandgourt²⁰⁾.

Apud Circ. Frisiae maior pars deest, attamen magis invenitur quam in N I. Insertae sunt tantum abbatiae, quae secundum normas Ordinis sunt constitutae et rectae. Varia autem illa monasteria duplicia, a praepositis gubernata, et contra mentem Ordinis probabiliter fundata atque continuata²¹⁾, manifeste ignorantur, sicut et numerosa asceteria. Tria tamen monasteria huiusmodi infra apposita sunt Circariae Norvegiae (Langen, Marne²²⁾ et Barthe), quae saeculo XIII probabiliter ligamine circariali nondum erant adstricta. „Sta. Maria in Balna Insula“, a Veteri Registro tantum allata, maximum praebet problema, nec patet, ad qualem categoriam coenobiorum pertinuerit. Berne, Marienweerd, Zennewijnen et

¹⁹⁾ Himmelspforte, Dioc. Konstanz, Circ. Sueviae (Vide vol. I 72)

²⁰⁾ Bibl. Publ. Nancy MS 991, p. 73. Vide infra in supplemento.

²¹⁾ Vide supra vol. II praefationem ad Circ. Frisiae, pp. 153 sq.

²²⁾ Apud ipsam Circ. Frisiae, Marne occurrit quidem in N I, sed nullibi in Veteri Registro. Vide quod diximus supra hac de re apud N II.

Vetus Registrum (Cat. Scheftlariensis)

Klarholz et hic, et apud alias circarias recensentur, quod probat, eas ad tempus Frisicae dedisse nomen, dein vero ad circarias suas originales revertisse, quibus eas iam N I adscribit. Wittewierum duplicatur: „Floridus Mons“ (designatio secus ignota) et „Floridus Ortus“, quae sola invenitur apud N I.

Circ. Sueviae et Bavariae adhuc sunt separatae. Steingaden spectat ad Sueviam, Plaga ad Bavariam. Parthenones sunt omissi, tamen redactor U correxit nomen „Madelberg“ in „Adelberg, et sorores“.

Circariam suam Poloniae redactor V bene complevit et correxit, videtur tamen et ille praetermittere saltem unam domum. Desunt enim Imbramowice (1210/20) et Krzyzanowice (1227/40), quarum una videtur latere sub voce „Slicasia“, eatenus omni explicationi se opponente. Circ. Bohemiae et Moraviae adhuc sunt sciunctae. Moraviae, S adscribit monasteria Austriae septentrionalis, quod corrigit U. Brzesko („Brenna“, - Hebdown) in N I adhuc Moraviae, apud Registrum iam Poloniae est adscriptum. Circ. Graeciae, solus S addicit monasterium quoddam „Sti. Nicolai extra muros“ Constantinopoli, secus plane ignotum, Videtur esse error²³). Palaestinensia coenobia tunc spectabant ad Circ. Tusciae, ut infra.

Quoad Circ. Hungariae, ut in praefatione eius supra, vol. I, iam exposuimus, Vetus Registrum praebet problemata satis intricata.

Dum N I unum solum coenobium habet, archicoenobium videlicet Sti. Stephani, Vetus Registrum ad amussim totam fere circariam enumerat. Reduplicari videntur Turocz (Thours-Turocl), Türje (Gerla-Jurla), forte etiam Csorna (Schirna-Stus. Michael). Desunt Pok, Keme et Janoshida; Almas videtur latere sub voce „Alska“. Sequentia monasteria ceteroquin penitus sunt ignota: „Insula Lazari, Stus. Augustinus, Albei, Zeynlin, Magedlin“, sicut et asceteria „Drozo:: et „Zopriza“ - pro quorum existentia igitur Vetus Registrum unica est probatio.

Elenchus Circ. Saxoniae in N I omnino deest, probabiliter quia tempore redactionis eius a Praemonstrato penitus fuit separata. Veteri Registro Saxonia est inserta, sed satis confusa et corrupta. Dioecesium indicatio est manca et inaccurata; primae duae canoniae, praeter consuetudinem, additionibus augentur narrativis. Duplicatur Klosterrode, desunt

²³) Cf. vol. I 406, Forsan est idem ac ecclesia Sti. Nicolai in Pharphar, quae pertinuit canonicis Dominici Templi (POTTHAST 3620), et cum quibus Ordo noster tunc saepius confundebatur.

Themenitꝯ atque Rehna. Mirum est, quod index ecclesiarum cathedralium in fine repetitur. Havelberg, saltem in cat. S supra omisum, infra adiungitur; Lübeck („Lubich“) perperam additur. Ecclesia cathedralis Rigensis, in hoc indiculo velato sub nomine bis enumeratur²⁴⁾. C i r c. D a c i a e, id est Daniae, a Norvegia adhuc est separata. Desunt Dragsmark et Vrejev, enumeratur abbatia SS. Trinitatis in Lund, mox peritura. C i r c. S c o t i a e, in N I adhuc deficiens, in Veteri Registro prima vice apparet, Scotiam septentrionalem et Hiberniam tunc temporis complectens. Propria Circ. Hiberniae nondum enim existerat. Redactores Registri huic Circ. Scotiae, sicut et duabus sequentibus: Slavoniae et Norvegiae, videntur appendisse cuncta, quae secus collocare non potuerunt. Situm coenobiorum probabiliter plane ignorantes, posuerunt ea in has dissitas regiones, quas habuerunt pro „Ultima Thule“. Scotia primo enumerat Fearn, Carrickfergus, mysticum illud Ballineval, et Cill na Manac, omnes reapse ad illam spectantes. Dieulacresse, Tuam, et Loch Cé desunt. Dein sequuntur: Huveaune (primo extra unionem circarialem, dein apud Gasconiam); et quinque canoniae polonicae, ex quibus „Sta. Maria“ (= Plock), „Calis et Oleboch“ (aliunde ignotae²⁵⁾) supra apud Circ. Poloniae desiderantur.

C i r c. S l a v i a e apud N I recte constat solis ex abbatibus „Husnam“ et „Belbuch“. Desunt asceteria Treptow et Stolp. Registrum addit „Isagrabiam“, quod est corruptela pro Ivanic²⁶⁾; „Riga“: supra apud Saxoniam iam bis adscriptam; „Peldach“: quod est duplicatio pro Belbuch; et „Gotteswan“, quod est idem ac Chotesov (Circ. Bohemiae). C i r c. N o r v e g i a e apud N I solam affert „Tusbergam“. Registrum addit: „Busscha“, quae forte est eadem ac Busko (Circ. Poloniae); dein tria monasteria duplicia Circ. Frisiae, et „Iburg“, quod eatenus nemo identificare potuit.

C i r c. T u s c i a e complectitur totam Italiam, et canonicas in Palaestina sitas. Prima fundatio in Italia: „Tudernum“ (ca. 1130, = S. Leucio di Todi) in Tuscia situm, sed an. 1236 iam suppressum, videtur huic circariae dedisse nomen. Todi deest quidem in N I, sed enumeratur in Registro.

Loco abbatiarum Sti. Samuelis et Sti. Habacuc iam invenimus „St. Samuel in Accaron“, quod demonstrat redactionem esse factam post annum 1244. Duplicatur Camerota, triplicatur Barletta. Deest (ut in omnibus cata-

²⁴⁾ Imbria et Linoma. Vide vol. I 248

²⁵⁾ Ex N II tamen videtur patere, eas fuisse „claustra sororum in Polonia“. Cf. supra vol. II 352.

²⁶⁾ Stat probabiliter, ut saepius, dioecesis pro monasterio. Vide supra II 260.

logis) Gratteri. Solus Cat. S adducit coenobium „Montis Ste. Katherine“, aliunde penitus ignotum.

Studium intensum „Veteris Registri“ probat, hunc indicem maximi esse valoris, eo magis, quod Acta Capitulorum illius epochae sunt amissa. Corruptelae et mendae, in omni copia plus minusve occurrentes, comparatione facile possunt corrigi, et immo haud raro ad novam lucem et cognitionem nos inducunt.

„Vetus Registrum“, et eius archetypus N I, videtur esse elenchus mere statisticus, ad usum probabiliter abbatum visitatorum. Tamen mox patuit, eum esse insufficientem. Praeter nomina circariarum, abbatiarum et dioecesium nihil omnino dicit, et asceteria praetermittit fere omnes²⁷⁾. Ad quam lacunam explendam, forte est redactus N II, qui tamen videtur esse, ut iam supra diximus, opus privatum. Sic ergo stabant res circa annum 1300.

Oportuit tunc superiores Ordinis habere novum catalogum completum et emendatum, qui indicaret novam divisionem circariarum, anno 1290 probabiliter decretam; indicem, quo pateret, cui patri abbati singulae canonicae sint subiectae, quotque deberent solvere tallias Ordini, et qui praeberet nomina omnium parthenonum, quorum existentia Capitulo Generali tunc tandem visa est admittenda ut legitima.

Talis index redactus est, iussu eiusdem Capituli Generalis, anno 1320. Organizatio definitiva circariarum, sequentes ei affert innovationes: Omnes canonicae, etiam dissitae, addictae sunt alicui circariae. Funduntur circariae sequentes: Norwegia cum Dania, Moravia cum Bohemia, Suevia cum Bavaria, Graecia cum „Hierosolymitana“²⁸⁾. Dividitur Circaria Normanniae in Borealem et Australem, a Vadegotia scinditur Ilfeldia, et creatur nova circaria: Arvernia. In attributione canoniarum ad singulas circarias permulta commutantur.

Nomina circariarum non sunt apud singulas copias catalogi concordēs. Apud regiones magis dissitas vox „circaria“ saepe supprimitur, legimus v. g. „in hibernia“, „in sclavia“, „in Norwegia“, „in provincia Sti. Andree“, et „in provincia Hierosolimitana“. Quod forte indicat, haec coeno-

²⁷⁾ Notandum est, saeculo XIII, tempore igitur quo redactae sunt copiae „Veteris Registri“, Capitulum Generale, iam dudum monialibus infensissimum, de novo suppressisse omnia asceteria an. 1270. Quod decretum vero in multis circariis non potuit exsequi.

²⁸⁾ Monasteria in Palaestina sita, quorum ultimum periit anno 1293, antea spectabant ad „Circ. Tuscie et Calabriae“.

bia non fuisse coadunata ligamine circariali, sed immediate fuisse subdita Generali, ut iam antea saepius fuerat ordinatum.

Circ. Franciae. Bella Vallis transiit ad Arverniam neoerectam, Bonolium non iam invenitur.

Circ. Ponthivi. Reduplicatio „Bessunum“ pro Ressons est deleta.

Circ. Brabantie. Aucta est asceterio Keizersbosch, quod generatim deturpatur in „Kamsebok“. Heinsberg nunc est apud Westfaliam, loco eius invenitur Koningsveld.

Circ. Flandrie. Assumptum est in fine asceterium Cherscamp²⁹⁾, quod anno 1256 translatum est in Tusschenbeek.

Circ. Westfalie. Aucta est maiori parte suorum parthenonum, immo „affiliatorum“: Wesel, Lette, Kappel, Dortmund, Dünwald, Weiher, Flaesheim, Reichenstein, Langwaden, Bedburg, Wenau, Füssenich, Rumbeck, Oelinghausen (apud quem — prima vice in catalogis — asceterium quoddam „sororum cantantium“ designatur tamquam „ecclesia sororum sollempnis“); Meer, Houthem, Wulfersberg, Beselich, Altenberg, Engelpfort, Keppel. Quorum nomina, quibus raro adiungitur vox „moniales“, generatim horribiliter sunt corrupta. Desunt: Schillingskapellen, Ellen, Dorlar (1297!), Marienroth, Niederehe³⁰⁾, Stoppenberg et Elsey³¹⁾. Omissa sunt Berentrop, et „Stus. Nicolaus“ sive Hagenau, quod nunc et Sueviae et Vadegotiae est addicta.

Circ. Wadegotie pariter parthenonibus suis nunc gaudet: Enkenbach, Mariental, Hagen, Retters, Hachborn, Meerholz, Konradsdorf, Gommersheim. Deest sola Wirberg, tunc ab Ordine iam defecta. Adest Hagenau, omittuntur „Mons Sti. Michaelis“ et Altenberg, nunc ad Westfaliam spectantes.

Circ. Ilfeldie: idem dic ac de praecedenti. Parthenones adsunt: Eppenberg, Germerode, Trostadt, Hausen, Unterzell, Schäfersheim, Gerlachsheim, Sulz, Frauenbreitungen. Desunt: Bruderhartmannszell, Georgenberg, Homberg, Kassel, Lochgarten et Michelfeld. Corruptio nominum est eadem ac apud circarias praecedentes.

²⁹⁾ Apud HUGO: „St. Chderampz“. Vide supra vol. II 439.

³⁰⁾ „Ye“ inserunt Lairuelz et Lepaige suis elenchis, probabiliter ex copiis MSS nobis ignotis. Lairuelz dicit suam materiam hausisse ex indicibus in canoniis Knechtsteden, Schlägl, Steinfeld, Osterhofen, Oberzell existentibus. In coenobiis patriis, nempe in Gallia, videtur nihil invenisse huiusmodi.

³¹⁾ Quae domus, non secus ac Ellen, iam saec. XIII solutionem a ligamine Ordinis aspiraverunt.

Circ. Lotharingie: Loco parthenonum Crécy et „Vallis“ nunc habetur Belle Tanche.

Circ. Anglie Borealis. Designatio „Galoadia“ est suppressa, sicut Callat et Gorre. Additur „Nova Ferina“. Drieburgh non amplius vocatur „Neumburch“.

Circ. Angl. Mediana. Menda Veteris Registri sunt correcta.

„In Hibernia“. Ex Scotia Veteris Registri transsumpta sunt Carrickfergus et Cill na Manac.

Circ. Normannie Australis. Doue, Neuffontaines et Clermont St. André nunc sunt apud Arverniam. Redactor A circariam divisam denuo coadunat, quod probat divisionem, an. 1498 non amplius existentem (ACG Laon), mature fuisse revocatam.

Circ. Gasconie. Omittuntur Mur et „Stus. Pelagius“, indicatio dioecesis pro Fondarella est correcta. Deest Huveaune.

Circ. Hispanie. Nomina propria additionibus sunt aucta. Adsunt asceteria Freznillo, Brazacorta, et Medina del Campo B. M. V., sicut et abbatia Villoria. Deest, ut in omni catalogo, Ermida do Paiva.

Circ. Burgundie. Omissa est „Ecclesia de Vallibus“, quod W specialiter notat.

Circ. Frisie. Sicut Circariae Germanicae supra allatae, et Frisia nunc enumerat numerosos parthenones suos: Vinea Domini, Veenklooster, Marne, Buweklooster, Kusemer, Schildwolde, Heiligerlee, Palmar, Barthe, Langen, Hopels, Koldinne et Scona Mora. Omissa sunt Balna Insula, Aland, et omnia asceteria abbatibus „affiliata“³²). Marienweerd, Berne, Zenne-wijnen et Klarholz nunc Brabantiae resp. Westfaliae tantum adscribuntur.

Circ. Suevie et Bavarie. Omnibus monasteriis, ubi oportuit, nota est adscripta, dicens si sint duplicia, et utrum sint abbatiae an praepositurae. Schlägl adhuc huc est inserta, etiam Hagenau et Allerheiligen (ambo et apud Vadegotiam). Iam inveniuntur Griffen, St. Salvator et Himmelspforte, sed tacetur St. Jacob im Prätigau.

Circ. Bohemie (Moravia tacetur omnino). Schlägl, Brzesko, sicut et Speinshart huic circariae sunt adscriptae, sed etiam Poloniae et Bavariae. Quod, non secus ac apud circarias praecedentes, nil aliud innuit quam peractam transgressionem harum domuum de una ad alteram.

³²) Rationes, cur haec domus hic sint omissae, intelliges legendo praefationem Circ. Frisiae vol. II 153 sq.

Circ. Polonie. Est completa, etsi nomina sint valde corrupta. In fine adscripta est, longa cum nota, ecclesia Rigensis.

Circ. Hungarie. In capite invenitur ubique nota „de assignatione paternitatis“³³). Inserta sunt nova nomina: Keme et Pok, omissa sunt sequentia: Drozzo, Zoprizza, Horpacs, Ivanic. Nagyolasz, Zenilyn, Magedlin et St. Augustinus.

Circ. Dacie et Norwegie. Non obstante titulo circariae, duae abbatiae in Norwegia sitae adducuntur separatim, infra post Slaviam. Lund S. Trinitas dicitur nunc esse „prioratum de Ewide“, additur asceterium Vrejlev. Vå-Bäckaskog inserta est tamquam „Saltus Stae. Marie“, sub voce „Balkiaschog“ etiam sequenti: „In provincia Sti. Andreae“, et ita sociatur unicae canonicae in illa sita, videlicet Ferniae, revera interea Circ. Angliae Borealis aggregatae.

„In Sclavia“. Desunt asceteria Stolp et Treptow, quae tamen inveniuntur in MS Hilgenthalensi.

Sequuntur canonicae „in Norwegia“ sitae: Dragsmark et Tönsberg. Omittuntur ea, quae hic leguntur in Veteri Registro: Busscha, Sigeberg, Werethe, Merna et Iburch.

Circ. Tuscie et Calabriae. Sic est titulus eius apud omnes fere copias catalogi. Designatio „Circ. Romana“ videtur esse adinventio Lepaige. Ceteroquin nunc est correcta, desunt duplicationes, omittuntur Todi et Kalavryta, quae tunc iam desierant. — Omnium novissima sunt in Cat. 1320:

„ecclesie in Saxonia“, quae numquam nuncupantur „circaria“. Elenchus earum est accuratus. Invenitur adhuc Themenitz, desunt Rehna et reduplicationes cathedralium in fine.

Catalogus iste pretiosus, pernotus sub nomine „Anni 1320“, ut ex supra dictis patet, est satis completus. Originalia manuscripta quatuor copiarum eius studuimus, quarum primam hic infra publicamus:

1. Cat. TONGERLOENSIS (signum: T). Exstant in AAT tria manuscripta catalogi anni 1320. Copia A: saec. XIV, mendis scatens. Copia B, saec. XV ineunte, omnino eundem textum praebet. C est copia eiusdem elenchi, sed alius manuscripti minus mendosi, anno 1641 conscripta, et

³³) Cf. de hac re praefationem Circ. Hungariae vol. I 415 sq.

omittens taxas Camerae Apostolicae solvendas. Nos publicamus A/B. Nomina canoniarum, si lectio hinc inde est dubia, correcta sunt secundum W.

2. HILGENTHALENSIS (signum: H). Copia anni 1458 manuscripti alicuius anterioris, proveniens ex abbazia Heiligental in Lüneburg, in cuius Bibliotheca Municipali hodie asservatur (MS Theol. 20, 84). Publicatus est apud J. L. L. Gebhardt: *Dissertatio saecularis de re literaria coenobii S. Michaelis in urbe Lüneburga* (Lüneburg 1755) p. 85 sq. descriptus est autem apud A. Martini, *Beiträge zur Kenntnis der Bibliothek des Klosters St. Michaelis zu Lüneburg* (L. 1827) p. 53, et apud P. Lehmann in *Sitzungsber. Bayr. Akad. Wissensch., Hist. Abt.* 1933, p. 54. Relative paucas habet corruptelas. De talliis tacet. Habet aliqua specialia quoad Germaniam.

3. WINDBERGENSIS (signum: W). Proveniens ex abbazia Windbergensi in Bavaria, MS ex ipso tempore redactionis, ergo circa annum 1320, hodie in Bibl. Stat. Monachii, clm 22286 ff. 55/59. Adducit tallias, multa habet specialia, praesertim supplementa in fine. Tongerloensi Copiae (AB) est simillimus.

4. AVERBODIENSIS (signum: A). Copia saec. XV in AAA. Adducit tallias, habet aliquas interpolationes posteriores, eiusdem tamen saeculi. Pariter habet supplementa in fine.

Subsistunt evidenter plures aliae copiae huius catalogi, et possumus supponere, tales in archivis uniuscuiusque abbatae extitisse. Examinavimus, verbi gratia, copiam quandam saec. XVII, ex archicoenobio proveniens, a canonico G. Ducrocq³⁴⁾ inserta in MS 538 I Bibl. Municipalis Laudunensis. Est plus aliis completa circa indicationem talliarum. Lepaige publicat aliam in sua *Bibliotheca Ord. Praem.* pp. 326/44, quae vero est, ipso fidente, compilatio e „veteribus manuscriptis membranaceis, sanis et integris“³⁵⁾. Quam reproducunt Waefelghem³⁶⁾, et Petit³⁷⁾, sed omnes tres editiones, non secus ac Catalogus Lairuelii, arbitrarie sunt emendatae et auctae, ideo nullo modo considerari possunt ut originales et authenticae,

³⁴⁾ Vide de eo supra vol. II 13.

³⁵⁾ Probabiliter promiscue usus est MSS Veteris Registri et Cat. 1320, in abbatibus Circ. Franciae praesentibus.

³⁶⁾ *Répertoire* pp. 332/48

³⁷⁾ *Spiritualité* pp. 283/86. Lepaige et Waefelghem proprio Marte emendaverunt textum, non semper feliciter, interdum menda augentes, miscendo, haud secus ac Lairuelz, insertiones obsoletas „Veteris Registri“ cum Catalogo anni 1320.

casque jure merito praetermittimus. Censemus comparisonem criticam quatuor MSS originalium AHTW nobis abunde sufficere. Discrepantias, variationes graphiae, interpolationes et alia notabilia huiusmodi, apud hos catalogos adducimus in notis ad calcem. Si in sequentibus monasterium quoddam identificare nequiveris, consulas, quaeso, indicem generalem in fine. Tantum si forma nominis est insolita, aut corruptela quaedam adeo est depravata, ut recognosci vix possit, ad calcem eam explicamus. De corruptelis circa nomina dioecesium, regnorum vel provinciarum hic non curamus, neque de confusione litterarum t et c, quae saepius aliis occurrit.

CATALOGI NINIVENSES

(1. Catalogus primus)

HEE sunt Circariae abbatiarum ordinis premonstratensis

CIRCARIA DE FRANCA

in laudunensi dyocesi:¹⁾

Laudunensis ecclesia

Cussiaccensis

In suessionensi dyocesi:

Brana

Cartouorum

Vallis Xristiana

Vallis serena

Vallis secreta

Locus restauratus

In Meldensi dyocesi:

Ecclesia camere fontis

In parisiensi dyocesi:

Ecclesia Hermeriarum

In senonensi dyocesi:

Ecclesia dei loci

Ecclesia sancti Pauli

In autisiodorensi dyocesi:

ecclesia Sancti mariani

In trecensi dyocesi:

Ecclesia belli loci

Bassi fontis

Capelle

In cathalaunensi dyocesi:

ecclesia de montellis

CIRCARIA FLOREFFIE

In Leodiensi dyocesi:

Floreffia

Mons Corneli

Helencinis

Leffla

In cameracensi dyocesi:

Bona Spes

Sanctus foyllanus

In Laudunensi dyocesi:

Clarus fons

Bucilium

Tenolium

In remensi dyocesi:

Caluus mons

¹⁾ Erronee ipsum archicoenobium praetermittitur

Cat. Ninivensis I

Mare
Vallis dei²⁾)

CIRCARIA PONTIUI

In ambianensi dyocesi:
Sancti iudoci in nemore, que dicitur
vulgariter domnus martinus
Ecclesia sancti andree
De Syri
Ecclesia serincurtis
Sancti johannis ambianensis

In beluacensi dyocesi:
Ecclesia sancti Justi
In rothomagensi dyocesi:
Ecclesia de marchasio radulphi
De rososio

In carnocensi dyocesi:
Ecclesia de alba curia
Gaudii Vallis
Grandis campi

CIRCARIA BRABANTIE

In cameracensi dyocesi:
Ecclesia Antwerpiensis
Grimbergensis
Tongherlensis
Niniuensis
Jetthensis
Hombecka

In leodiensi dyocesi:
Ecclesia parcensis

Auerbodiensis
Insula ducis

In traiectensi dyocesi:
Ecclesia walacriensis
Bernensis
Insula sancte marie
Sinus sancte marie
Cappelkin

CIRCARIA FLANDRIE

In cameracensi dyocesi:
Mons sancti martini

In nouiomensi dyocesi:
Ecclesia viromandensis

In attrebatensi dyocesi:
Ecclesia Viconiensis
De castello mauritanie

In tornacensi dyocesi:
Ecclesia trunciniensis

In morinensi dyocesi:
Ecclesia furnensis
Liskensis
Sti. augustini morinensis

CIRCARIA WESTPHALIE

In monasteriensi dyocesi:
Ecclesia capenbergensis
Varlarensis
Claroholtensis

²⁾ omittitur abbatia Septemfontium

Cat. Ninivensis I

In coloniensi dyocesi:

Ecclesia steinveldensis

Silua sancte marie

Knetstedensis

Skeidensis

Arnelbergensis

Hamburnensis

In treuerensi dyocesi:

Arnellem³⁾

Rumerstorp

Seyna

In bremensi dyocesi:

Mons sancte marie

CIRCARIA WADEGOTIE

In treuerensi dyocesi:

Wadegotia

In warmiatiensi dyocesi:

Lutra

In magunt (ina?) dyocesi:

Monasterium

Domus rubea

Eluestat

Selbold

Capella

In herbipolensi dyocesi:

Cella

Tukelenhuse

Vescera

Ifelda

CIRCARIA LOTHARINGIE

In remensi dyocesi:

Belleuallis

In lingonensi dyocesi:

Septemfontes

In tullensi dyocesi:

Jandoria

Jouis villaris

Regia vallis

Reingis vallis

Sancta maria in nemore

Mira vallis

Bonum fagetum

Stiuagium

Flabonis montis

In virdunensi dyocesi:

Stagnum

Sanctus paulus

In metensi dyocesi:

Sancta crux

Justus mons

Salina vallis

CIRCARIA BOREALIS IN
GALOADIA

Glascuensis dyocesis:

Viride stagnum

Sacrum nemus

Candida casa

Tonghelant

³⁾ Arnstein

Cat. Ninivensis I

In dyocesi sancti andree:

Drieburc

In dunelmensi dyocesi:

Aluenuic

Blanchalanda

In eboracensi dyocesi:

Corkersand

Englestone

Sancta agatha

Couerham

Wellebec

In carleolensi dyocesi:

Vallis magdalene

MEDIA CIRCARIA

In lincolniensi diocesi:

Nehus

Welefort

Tupholm

Berlings

Croxtona

Neubo

Lauendana

Haguenebi

In cestrensi dyocesi:

Beaucef

Parcus

In wingorinensi diocesi:

Hales

In menenensi diocesi:

Taleslehu

AUSTRALIS CIRCARIA

In norwicensi dyocesi:

Dierham

Lestona

Langeleia

In londoniensi diocesi:

Meldona

In cantuariensi dyocesi:

Langedona

Sancte radegundis

In cicestrensi dyocesi:

Begham

Dierfort

In wintoniensi dyocesi:

Tichefelt

In exoniensi dyocesi:

Torre

CIRCARIA NORMANNIE

In abricensi dyocesi:

Lucerna

In constantiensi diocesi:

Blanchalanda

In baiocensi dyocesi:

Ardena

Bella stella

In lexouiensi diocesi:

Mons auxiliij

Cat. Ninivensis I

In sagiensi dyocesi:

Falesia

Silliacum

In rothomagensi dyocesi:

Insula dei

Belosana

In dyocesi sancti brioci:

Bellus portus

In andegauensi dyocesi:

Perredium

In carnotensi dyocesi:

Stella

In pictauensi dyocesi:

Locus dei in iardo

CIRCARIA IN GUASCONIA

In auxitana dyocesi:

Casa dei

In augurensi dyocesi:

Gracia dei

In coleranensi dyocesi:

Cambalonga

In tolosana dyocesi:

Capella

In narbonensi dyocesi:

Fons calidus

In aquensi dyocesi:

Villa dei

Artosium

In baionensi dyocesi:

Fontia

Vsclais

In burdegalensi dyocesi:

Plana silua

In hilerdensi dyocesi:

Bellipodium

Ecclesia de muro

In treuerensi dyocesi:

Sanctus Nicholas⁴⁾

Non desunt circariae Anglie⁵⁾. Cum propter remotionem et distantiam ecclesiarum ab inuicem circaria Wadego(tiae) a visitatoribus annuis minime valeat visitari, de consilio diffinitorum predictam circariam diuisimus et ecclesias distinguimus sicut inferius sunt subscripte

CIRCARIA WADEGOTIE

Wadegotia

Hagnenoya

Lutra

Einkebach

Vallis sancte marie

Monasterium

Haguene

Gomercein

⁴⁾ Fondarella. Diocesis perperam indicatur, est confusio cum Hagenau.

⁵⁾ Quoniam hae circariae supra iam sunt insertae, haec sententia probabiliter una cum interpolatione sequenti ex alio catalogo, nostro posteriori, est transumpta.

Cat. Ninivens I

Laurissa
Selboch
Meroz
Conrescoph
Eluestach et ecclesia sororum
Rettrez
Hakeborne

CIRCARIA DE YLUETH

ipsa ecclesia prima
Capella et ecclesia sororum
Epenbergue
Guermerröde
Vescera
Treustath
Houze
Cella superior
Cella inferior
Tukelenouse
Setrecein^o)
Guerlacein
Suze
Regis Briedingue

CIRCARIA DE HISPANIA

In palentine dyocesi:
Rethorta
Sanctus pelagius

In burgensi diocesi:
Villa mediana
Aquilar

^o) Schäftersheim

Sanctus Christoforus
Buxetum
Sanctus michael
In salamantina diocesi:
Sanctus leonardus
Sanctus saturninus

In ciuitatensi diocesi:
Ecclesia caritatis

In samorensi diocesi:
Sanctus michael

In exoniensi dyocesi:
Vitis

CIRCARIA IN BURGUNDIA

In bisuntina diocesi:
Corneolum
Bellus campus
Ecclesia de vallibus
In lausanensi diocesi:
Lacus
Fons andree
Humilis mons

In basilienensi diocesi:
Bella lagia

CIRCARIA IN FRISIA

In traiectensi diocesi:
Ortus beate marie
Vallis beate marie

Cat. Ninivenses I

Dokinga

Merna

In monasteriensi diocesi:

Floridus ortus

CIRCARIA IN SUEUIA

In augustensi diocesi:

Vrsperch

Roggenburch

Steingate

In constantiensi diocesi:

Rotha

Augia

Maldelberg

Marcellum

Soreth

Rutin

In curiensi diocesi:

Sanctus lucius

Curwaldia

In argentina diocesi:

Cella omnium sanctorum

CIRCARIA IN BAUARIA

In patauiensi diocesi:

Ostreouia

Windeberga

Speinsart

In frisingensi diocesi:

Scefdare

Noua cella

In brixienensi diocesi:

Wiltina

CIRCARIA IN BOEMIA

In pragensi diocesi:

Mons syon

Siloe

Lucomissil

Mileusz

Tepla

CIRCARIA IN POLONIA

In waratrolaiensi diocesi:

Sanctus vincentius

Nicouia⁷⁾

CIRCARIA IN MORAUIA

In olomucensi diocesi:

Luca

Gradis

Brenna⁸⁾

CIRCARIA IN HUNGARIA

In warad (inensi?) dyocesi:

Sanctus stephanus

⁷⁾ Witow

⁸⁾ Brzesko tantum in hoc catalogo soli Moraviae est adscriptum, postea transit ad Poloniam. Cf. Indicem 1320.

Cat. Ninivenses I et II

CIRCARIA IN DATIA

In londensi diocesi:

Tumetorp

Enuid

We

Burgilanum⁹⁾

CIRCARIA IN SCLAUIA

In caminensi diocesi:

Husnam

Delbuc

CIRCARIA IN NONUARGIA

In asloensi dyocesi:

Tusberga

CIRCARIA IN TUSCIA

Reatine diocesis:

Sanctus quiricus

Tranensis diocesis:

Sanctus samuel de barolo

Brundusine diocesis:

Sancta maria de parvo ponte

In policastrensi diocesi:

Sanctus petrus de camerota

In vrbe vetnae diocesi:

Sanctus seuerus

In acconensi:

Sanctus samuel apud accaron

In urbe roma:

sanctus alexius¹⁰⁾

(2. catalogus:)

Ista sunt nomina abbatiarum premonstratensis ordinis. In regno frantie in remensi provincia in laudunensi dyocesi.

Et mater omnium ecclesiarum:
Premonstratum

Filia premonstrati:
Sanctus martinus laud (unensis)

Filia Premonstrati dyocesis laudunensis:

Cuissiacum

Filia Premonstrati:
Clarus Fons

Filia Sti. Martini laudunens.:
Thenolium

Filia Premonstrati:
Bucilium

Filia Premonstrati:
Vallis serena

Filia Premonstrati:
Vallis secreta

Filia sti. martini laudunens.:
Vallis christiana

Filia Premonstrati:
Brana

Filia belli loci, qui est in trecensi diocesi:
Cartouorum

Filia Cuissiaci anno gracie MCXLI
currente r epacta xxvij Indictione
sexta mense augusti fundata fuit a

⁹⁾ Hic deest Lund Sta. Trinitas, in Vetus Registrum insertum

¹⁰⁾ Desunt Gratteri, quod in nullo catalogo invenitur, et Stus. Leucius Tudertinus

Cat. Ninivensis II

Radulpho comite viromandie et va-
lesie suessionen. dyocesis:¹¹⁾
Locus restauratus

Filia brane cathalaunens. diocesis:
Montellum

Filia montis sti. martini nouiomen.
diocesis:
Viromandie nomen ville

Filia sti. iudoci in nemore beluacen.
diocesis:
Stus. iustus in castro sui nominis

Filia premonstrati:
Sanctus iudocus alio nomine dicitur
domnus martinus

Filia sti. iudoci in suburbio ciuitatis
ambianensis:
Stus. iohannes

Filia sti. iudoci in nemore videlicet
domni martini:
Serincurtis

Filia eiusdem sti. iudoci:
Seriicum

Filia sti. iudoci in nemore ambianen.
diocesis:
Sanctus andreas

Filia furnis iuxta morinensem ciuita-
tem eiusdem diocesis:
Sanctus augustinus

Filia sti. Martini laudunensis mori-
nensis dyocesis:
Liska

Filia Grinbergie iuxta furnes mori-
nensis dyocesis:
Sanctus nicholaus

Filia sti. Martini laudunensis fundatur
anno gracie MCXXXIII cameracen-
sis diocesis:
Mons sti. Martini

Filia premonstrati prope castrum de
bins in hannonio cameracensis dy-
ocesis:
Bona spes

Filia premonstrati iuxta rodium ca-
meracensis dyocesis:
Sanctus foyllanus

Filia premonstrati in villa sui nominis
cameracensis diocesis, In brabantia:
Grimbergis

Filia premonstrati et dicitur ant-
werpia castrum ducis louanie ca-
meracensis dyocesis:
Sanctus michael

Filia de trunchines prope castrum de
bruccella cameracensis diocesis:
Geth

Filia antwerpie cameracensis diocesis:
Tongherlo

Filia parci in castro sui nominis ca-
meracensis diocesis:
Niniue

Filia sti. Martini laudunensis prope
castrum gandauum Tornacensis dioc.:
Tronchines

¹¹⁾ Quae relatio non concordat cum eis, quae refert HUGO. Vide supra vol. II 513

Cat. Ninivensis II

Filia sti. Martini fundatur anno gracie
MCXXIX prope castrum valencenas
attrebatensis diocesis:

Viconia

Filia Viconie iuxta castrum Mauri-
tanie atrebaten. dyocesis:

Castellum

Filia Premonstrati Remen. diocesis:
Belleuallis

Filia Premonstrati, castrum in quo
est abbatia inclusa¹²). Remen. dyocesis:
Caluus mons

Filia sti. Martini sita est supra Mosam
et supra semois fluuios, que ambo
fluunt ante portam abbatis et distat
iiii leugas a macerijis, remensis dioc.:
Vallis dei

Filia clarifontis Remen. dioc.:
Mare

Filia floreffe prope castrum Macerias
supra mosam una leuga, remen. dioc.:
Septem fontes

In senonensi prouincia, filia vallis
secrete prope castrum brienon, seno-
nen dyoc.:

Dei locus

Filia dei loci supra vannam fluuium
civitatis senonen. dioc.:

Sanctus paulus

Filia premonstrati, ciuitatis et diocesis
autisiodorensis:

Sanctus marianus

Filia sti. gerberti niuernensis dioc.:
Belleuallis

Filia Vallis secrete parisiensis dio-
cesis:

Hermerie

Filia Vallis secrete melden. dyoc.:
Camere fons

Filia premonstrati carnoten. dioc.:
Stella

Filia Premonstrati carnoten. dioc.:
prope castrum montis fortis
Grandis campus

Filia marchasii radulphi, iuxta castrum
pissiacum supra secanam fluuium:
Alba curia

Filia premonstrati crecensis dyoc.:
Bellus locus

Filia belli loci eiusdem dyoc.:
Bassus fons

Filia belli loci eiusdem dyoc.:
Capella

Prope domum regis francie sanctum
germanum in loa carnotensis dyo-
cesis:

Vallis gaudii

fundatur ab illustri viro Bartho-
lomaeo de roia Francie camerario
anno mcccxiij. et eodem anno con-
fertur ordini in palatio regis francie
parisiis, presentibus ipso rege Philippo
et Waltero carnotensi, et Garino
silvanectensi episcopis, et pluribus
aliis eminentibus personis. Anno gra-
cie mcccxxv translata est paternitas
huius ecclesie Vallis gaudii ad eccle-
siam premonstratensem per commune
consilium capituli generalis.

¹²) Vide supra vol. II 368

Cat. Ninivensis II

In Normannia in rothomagensi prouincia

Filia silliaci que est in dioc. sagiensis:
rothomag. dioc.

Insula dei

Filia insule dei rothomagensis dioc.:
Belosana

Filia sti. iudoci in nemore que alio
nomine dicitur domnus martinus, in
pontiuo eiusdem dioc.:
Marchasium radulphi

Filia sti. johannis ambianensis:
Ressonium

Filia sti. iudoci in nemore que alio
nomine dicitur domnus martinus:
Lucerna

Filia Lucerne baiocensis diocesis fun-
data fuit anno gracie mccxvij:
Bella stella

Filia sti. iudoci in nemore que alio
nomine dicitur domnus martinus con-
stantiensis dyocesis:
Blankalanda

Filia lucerne lexouiensis diocesis fun-
data est anno gracie mccxvii:
Mons auxiliij

Filia lucerne baiocen. diocesis:
Ardena

Filia sti. iudoci sagiensis dioc.:
Falesia
adherens castro sui nominis.

Filia premonstrati sagiensis dyoc.:
Silliacum
in nemore de golfer.

In prouintia turonensi.

Filia premonstrati andegauensis dio-
cesis prope Sablolium castrum se-
nescalci andegaue:
Perredium

Filia Lucerne in britannia briocensis
dioc. vel. sti. briosi:
Bellus portus

Filia premonstrati burdegalensis dyoc.:
Plana silua

Filia premonstrati pictauensis dio-
cesis Istam ecclesiam loci dei in iardo
fundauit inclite recordationis Richar-
dus rex anglie:
Locus dei in iardo

In aluernia

Filia premonstrati aniciensis dyoc.
que alio nomine dicitur podiensis
dyoc.:
Doa

Filia dei loci claremontensis dioc.:
Sanctus gerbertus

Filia sti. gerberti eiusdem dyoc.:
Sanctus andreas

In prouincia lugdunensi
filia belleuallis lingonen. dyocesis:
Septem fontes

In Burgundia. In prouincia bi-
suntina Filia sti. martini laudunensis,

Cat. Ninivensis II

bisuntine diocesis, v leugas a ciuitate
ad occidentem iuxta castrum Gai:
Corneolum

In lausanensi diocesi, Filia Sti. martin
laudunensis:

Lacus

Filia lacus eiusdem diocesis:

Fons andree

Filia lacus eiusdem dioc. lausanensis:

Humilis mons

Filia lacus basiliens. diocesis:

Bella lagia

Lausanensis diocesis iuxta villam de
bienne, fundata anno gracie mclxiiij:
Locus dei

Filia Cornelij bisuntine diocesis iuxta
castrum mon beliar ad dimidiam leu-
gam:

Bellus campus

In lotaringia in treue-
rensi prouincia

Filia premonstrati in suburbio ciuita-
tis virduni:

Sanctus paulus virdunensis

Filia belle vallis virdunensis dioc.:

Stagnum

Filia premonstrati tullen. diocesis:

Regia vallis

Filia premonstrati eiusdem diocesis:

Rengiuallis

Filia premonstrati tullen. diocesis,
iuxta castrum preguuin:

Sancta maria in nemore

Filia regis vallis tullen. dioc.:

Iouis villaris

Filia regis vallis eiusdem dioc.:

Iandoria

Filia flabonis montis eiusdem dioc.:

Bonum fagetum

Filia belle vallis eiusdem dioc.:

Flabonis mons

Filia septem fontium eiusdem dioc.:

Mira uallis

Filia flabonis montis eiusdem dioc.:

Stiuagium

Filia belle uallis meten. diocesis:

Sancta crux

Filia belle uallis eiusdem dioc.:

Iustus mons

Filia iusti montis eiusdem dioc.:

Salina vallis

Filia premonstrati treueren. dioc.:

Wadegotia

Filia premonstrati eiusdem dioc.:

Arnestein

Filia floreffie eiusdem dioc.:

Rumestorp

Filia Steinveldensis eiusdem dioc.:

Seyna

Filia premonstrati:

Sanctus nicholaus

Cat. Ninivensis II

In regno anglie

Prima ecclesia nostri ordinis in Anglia filia de Liskes, 3 leugas circa humbrum, 14 leugas ultra lincolum lincolniensis diocesis:

Nehus

Filia de Nehus eiusdem dioc.:
Wellefort

Filia de Nehus eboracen. dioc.:
Wellebec

Filia eiusdem lincolni. dioc.:
Croxtona

Filia eiusdem lincolni. dioc.:
Barlinges

Filia de Nehus eiusdem dioc.:
Topenhalm

Filia de Wellefort:
Lauendana

Filia de Wellebec cestricen. dioc.:
Beauchef

Filia de Nehus lincolni. dioc.:
Neubo

Filia de Nehus cestren. dioc.:
Parcus

Filia de Wellebec cestrencen. dioc.:
Derefort

Filia premonstrati eiusdem dioc.:
Begeham

Filia de Wellebec norwicen. dioc.:
Leistona

Filia de Alnewic eiusdem dioc.:
Langeleia

Filia de Wellebec eiusdem dioc.:
Dierham

Filia de Langeleia:
Wenlingia

Filia de Nehus londonien. dioc.:
Maldona

Filia de Leistona cantuarien. dioc.:
Langedona

Filia premonstrati eiusdem dioc.:
Sta. radegundis

In aquilonari parte
anglie

Filia de Nehus dunelmen. dioc.:
Alnewic

Filia de Nehus eboracen. dioc. iuxta
castrum richemont:
Sancta agatha

Filia de alnewic. dioc. sancti andree:
Drieburc

Filia de Nehus dunelmen. dioc.:
Blankalanda

Filia Croxtone eboracen. dioc.:
Cokersand

Filia de direfort ebroacen. dioc.:
Couerham

Filia sancte agathe eiusdem dioc.:
Eglestona

Filia de Cokersand carleolen. dioc.
sita est in villa que dicitur heyppe et

Cat. Ninivensis II

ideo alio nomine dicitur heyppe

Vallis magdalene

Filia de Wellebec elyonien. dioc.:

Torre

Filia de Wellebec wingornien. dioc.
fundata est anno gracie mcccix a
domino petro Wintonien. episcopo
Hales

Fundata est anno gracie mcccxxij ab
codem episcopo

Tichefeld

cantuarien. prouincie menenen. dioc.
filia quondam sti. johannis ambia-
nensis, translata paternitas ad abba-
tem de Hales wingornien. dioc.

Taslaleu

In Wallia ¹³⁾

In dyoc. candide case filia de Coker-
sand fundata est anno gracie mcccviij
Tongelant

In Galoadia ¹³⁾

Filia de saulesiete sedes cathedralis
ordinis premonstratensis

Candida casa

Filia de saulesiete glascuen. dyoc. alio
nomine dicitur sacrum nemus

Derecungal

Filia premonstrati eiusdem diocesis
alio nomine dicitur viride stagnum
Saulesiete

In hibernia

Filia premonstrati Tuamen. prouincie
et diocesis

Sancta trinitas

Filia drieburgensis connoren. dioc. In
prouincia vltonie

Diexlacroisse

Filia de drieburg connoren. dioc. ar-
machane prouincie

Grafergos

Sancta trinitas de loche¹⁴⁾

Balinennal

Kelnemenack

In datia

Filia premonstrati, modo prioratus est
de ewide in lundensi metropoli:

Sancta trinitas

Opulentus episcopatus est, tamen caret
ciuitate cathedrali. filia steinuelden-
sis. fratres nostri ordinis eligunt
episcopum, sed aut numquam aut raro
gaudent electione sua, impediante
regia potestate. Domus episcopalis est
iuxta claustrum ad dimidiam leucam:
Burgilanum

Filia premonstrati laud(ensi) prouin-
cie et dyocesis:

Tumetorp

Filia premonstrati eiusdem dioc.:

Euud

¹³⁾ Quae essent ponenda supra insertiones eis praecedentes

¹⁴⁾ De hisce tribus canoniis redactor apparenter situm, dioecesim et paternitatem
reperire non potuit

Cat. Ninivensis II

Filia tumetorp eiusdem diocesis translata est ad locum qui dicitur saltus sancte marie in prouincia sancti andree:¹⁵⁾

Aue

In scotia

Filia candide case dioc. romarchie:
Ferna

In nouueragia

In prouincia Nidrosiensi distat a ciuitate aslcensi per tres dietas si per terram si per mare ad unam insula est ad leugam a diocesi asloensi tunsbergia usque occidentem et dicitur ista abbatia tunsberga filia burgilannensis:

Oleuum

In regno sicilie sive ronorum

In dyocesi reatina filia premonstrati data fuit ordini nostro per dominum Innocentium papam tercium in consilio generali anno gracie mcccv distat ab urbe roma per duas dietas et dimidiam versus orientem:

Sanctus quiricus

Filia premonstrati tranensis prouincie et diocesis, in suburbio babaroli:

Sanctus samuel

Filia sancti samuelis iuxta brundisiam metropolim de parvoponte bron-

disij in suburbio metropolitane ciuitatis brundisii:

Sancta maria

Filia sancti samuel, de camerota in calabria policastrensis dyocesis:

Sanctus petrus

Filia premonstrati. data fuit anno gracie mcccxxvj per dominum honorium papam tercium in suburbio vrbis veteris, in ea fuerunt monachi nigri. Eiecti fuerunt a domino honorio papa tercio:

Sanctus seuerus

Filia premonstrati in ciuitate acconnens:

Stus. samuel apud accaron¹⁶⁾

Anno domini mcccxxx data fuit ordini ista ecclesia a domino gregorio papa ix filia premonstrati in urbe roma in monte auentino. Ab ista ecclesia eiecti sunt monachi nigri a domino gregorio papa nono:

Sanctus alexius

Filia capenbergensis monasteriensis dyoc.:

Varlar

Filia premonstrati maguntine prouincie et diocesis, iij leugas distans a maguntia:

Eluestat

Filia premonstrati, dimidia leuga a ciuitate, herbipolensis dyoc.:

Cella

¹⁵⁾ „In prouincia Sti. Andree“ poni deberet infra. post „In Scotia“

¹⁶⁾ Deest Episcopia in Cypro

Cat. Ninivensis II

Filia celle eiusdem dioc.:	Filia
Tukelenhuse	Lutomissil
Filia premonstrati maguntine dioc.:	In morauia
Capella	Filia montis syon:
Filia wadegotie argentine dyoc.:	Zabbclluitensis
Hagenowe	Filia strogon olomucensis dyoc.:
Filia steinueldensis maguntine dioc.:	Luca
Selbold	Filia eiusdem olomucen. dioc.:
Filia premonstrati herbipolensis dioc.:	Gadis
Vescera	In sucuia
Filia premonstrati viii leugas a ciuitate ad occidentem in silua Wasego warmatiens diocesis:	Filia premonstrati augusten. dioc.:
Lutra	Ursperch
Specialis filia Premonstrati: ¹⁷⁾	Filia Ursperch eiusdem dioc.:
Larissa	Roggenburch
Filia Arneistensis Maguntie dioc.:	Filia premonstrati constantien. dioc.:
Monasterium	Rotha
Filia wadegotie Maguntine dioc.:	Filia Rothe constantien. dioc. in Alemania:
Domus rubea	Augia
In boemia	Filia rothe augusten. dioc.:
Filia steinveldensis pragensis dioc. alio nomine dicitur stragouia:	Steingate
Mons syon	Filia rothe super danubium fluuium constantien. dioc. in alemania:
Filia steinveldensis:	Marcellum
Teppla	Nomen est ville soreth dictur abbatia filia augiensis eiusdem dioc. constantiensis:
Filia	Scucenried
Mileusz	Filia roggenbourg in suburbio civitatis curiensis dioc.:
Filia	Sancti lucij
Syloe	

¹⁷⁾ Vide de hoc termino supra p. 5

Cat. Ninivensis II

Filia kokenboure constantien. dioc.:

Maldelberg

Filia augiensis constantien. dioc.:

Rutin

Filia roggenboure curiens. dioc.:

Curuualdia

In Turingia

Filia

Godesnaue¹⁸⁾

In sclauia

Translata fuit paternitas istius ecclesie de Husnam ab abbate de tumatorp in datia ad abbatem orti ste. marie in frisia anno gracie mcccxxx. Item super ipsa paternitate mouit questiones abbas de Tumatorp aduersus abbatem de orto in capitulo generali anno gracie mcccxxxiiij sed abbas premonstratensis retinuit paternitatem in manu sua donec esset diffinitum ad quem debeat de jure vel de capituli diffinitionem devolvi.

Filia orti ste. marie in frisia, alio nomine dicitur grobe caminen. dyoc.: Husnam

Filia orti ste. marie in frisia, nunc dicitur castrum sti. petri camminen. diocesis:

Delbuc

In Liuania

Terra que nuper est conversa ad

fidem terra ultra poloniam sita, sedes cathedralis, modo metropolis, decem sibi subiectas ecclesias habens cathedrales, et est ecclesia filia premonstrati anno gracie mcccxij, recepimus super hoc litteras alberti episcopi liuoniensis:

Riga

Filia premonstrati argentine diocesis iij leugas a ciuitate:

Cella omnium sanctorum

In saxoniam

filia premonstrati:

Ifelda

In coloniensi prouincia

Filia steinueldensis coloniensis dyocesis inferius super renum x leugas a ciuitate:

Hamburna

Filia capenbergensis eiusdem diocesis prope oppidum sosat ad austrum super ruram fluuium:

Skeida

Filia skeidensis hec est bertelingtorp eiusdem diocesis ad leugam a castro altena prope skeidam ad tres leugas: Silua sancte marie

Filia premonstrati coloniensis dyoc.: Steinueld

¹⁸⁾ Godesnau videtur esse, sicut „Gotteswan“, Veteri Registro insertum, nil aliud nisi Chotesov in Circ. Bohemiae. Sub inscriptione „In Turingia“ omisa est unica canonica Ordinis in hac regione sita, scilicet Mildenfurt, quae infra apud monasteria Saxoniae desideratur.

Cat. Ninivensis II

Filia insule beate marie eiusdem dioc.
iuxta castrum sui nominis super
ruram ij leugas a skeida:

Asnerberg

Filia premonstrati colonien. diocesis:
Kenestede

Filia antwerpie leodien. diocesis, sita
est inter Tongherlo et parcum:
Auerbodum

Filia sti. martini laudunen. iuxta cas-
trum louanie leodien. diocesis:
Parcus

Filia floreffie leodien. diocesis:
Helenchines

Filia premonstrati claustrum sororum
cantantium leodiensis dioc. prope
castrum sui nominis:
Henesbergha

Filia floreffie in ciuitate leodiensi:
Mons Cornelij

Filia premonstrati iuxta villam sui
nominis leodien. diocesis. Ista floref-
fiensis ecclesia est inter primas eccle-
sias, imo de primis totius ordinis et
tercie sedis obtinuit dignitatem. prima
est enim ecclesia premonstratensis,
secunda sti. martini laudunensis, 3a
floreffiensis, 4a cuissiacensis.
Floreffia

Filia floreffie iuxta villam sui nomi-
nis, contiguam castro de denant,
leodiensis dyocesis:
Leffla

Filia steinueldensis traiectensis dyoc.:
Ortus beate marie

Filia orti beate marie traiecten. dioc.:
Vallis beate marie

In walacria

Filia antwerpie traiecten. dyoc.:
Sta. maria de middelburch

Filia steinveldensis traiecten. dioc. ij
leugas ab orto beate marie:
Dokinga

Filia ste. marie in werda traiecten.
dyocesis:
Berna

Filia sti. martini laudunen. idem est
quam werda, traiecten. diocesis:
Insula beate marie

Filia premonstrati monasterien. dioc.:
Floridus ortus

Filia premonstrati monasterien. dioc.:
Capenberg

Filia premonstrati in Westphalia
osnabrug. diocesis:
Caroholt

In polonia in gnedensi prouincia

In suburbio et dyocesi wraclauie filia
steinveldensis wraclauien. dioc.:

Stus. vincentius

Filia strogonie que alio nomine dici-
tur mons syon:
Brezca

Cat. Ninivensis II

In ducatu karinthie¹⁹⁾ prepositura fratrum claustrum sororum in polonia:

Calis

Clastrum sororum pertinens ad ecclesiam sti. Vincentii wraclauensis:

Srelna

Clastrum sororum iuxta ciuitatem²⁰⁾ pertinens ad ecclesiam de brezca:

Werintia

Iuxta ciuitatem ploreensem claustrum sororum:

Sancta maria

Clastrum sororum in polonia:

Olebob

Clastrum sororum pertinens ad ecclesiam vitouensem:

Busca

Filia de Brezca:

Vitouia

Filia premonstrati in prouincia arelatensi prope massiliam, macilien. dyoc.:

Ibelna

In Hungaria

In strigoniensi prouincia

NOTA: quod frater andreas canonicus sti. stephani waradinensis in hungaria anno gracie mcccxxiiij tulit secum ad ecclesiam suam pro habenda

uniformitate ecclesia premonstratensi lectionarium, integrum antiphonarium, graduale, missale cum nota, collectaneum, martirologium, kalendarium, librum consuetudinum.

NOTANDUM quod anno gracie mcccxxv frater fredericus quondam abbas hamburnensis visitauit ecclesias hungarie in veritatem paternitatum et filiationum, sicut sunt hic notate, reportauit ad capitulum generale et fuit receptus reuerenter et obedienter ubique.

Filia premonstrati:

Sancti. stephanus waradine ciuitatis

Filia premonstrati agrien. dioc.:

Sta. crux de lelez

Filia sti. stephani waradinensis, albanensis dyocesis:

Mezzes

Filia sti. stephani waradinensis, wesprimien. dyocesis:

Moyc

Filia sti. stephani waradinensis, vesprimiensis dyocesis:

Sambuch

Filia Hotwin Heurien. diocesis:

Stus. Michael de Zirna

Filia de Cella:²¹⁾

Gurla

¹⁹⁾ Redactor videtur putauisse, Karinthiam esse partem regni Poloniae. Sententia haec, sub qua ommissa est canonica Griffen, locanda esset infra apud Bavariam, post verba „in prouincia Salteburgensi“. Griffen, ut monasterium valde dissitum, primitus non pertinuit ad Circariam Bavariae, ideo in catalogo quodam forte separatim ab illa fuerat adductum.

²⁰⁾ Scilicet Cracoviensem. Werintia est idem ac Zwierzyńiec.

²¹⁾ Est corruptela pro Csorna. Vide vol. I 463

Cat. Ninivensis II

Filia sti. stephani agrien. dioc.:	In Bauaria
Hotuin	In prouincia salte-
Filia sti. stephani agrien. dioc.:	burgensi
Vallis Sti. Joannis baptiste, que alio	Filia vescere eiusdem dyocesis:
nomine dicitur turna	Griuental
Filia sti. stephani albanen. dioc.:	Filia Ursperch patavien. dyocesis:
Zich	Ostreovia
Filia sti. stephani agrien. dioc.:	Filia premonstrati ratisponen. dyoc.:
Cheim	Windeberga
Filia sti. stephani albanen. dioc.:	Filia Vsperch frigiensis dyocesis:
Almas	Scefilare
Filia sti. stephani waradinen. dioc.:	Filia vsperch eiusdem dyocesis in
Pauli monasterium	suburbio ciuitatis:
Filia pauli monasterii:	Noua cella
Abraham	Filia rothe brixienensis dyocesis:
Filia vallis sti. joannis baptiste	Wiltina
Waciensis dyocesis:	Filia wiltine ratisponensis dyocesis:
Alza ²²⁾	Speinsart
Filia sti. Joannis Baptiste Strigonien.	Filia premonstrati bremensis prouin-
dyocesis:	cie et diocesis, fundata fuit anno
Grabia	gracie mcccxvii:
Filia grabie waciensis dyocesis:	Mons sancte marie
Kokins	Ierus filia syloe ²⁴⁾
Filia kokins waciensis dyocesis:	In austria
Fons Johannis ²³⁾	Filia syloe in prouincia patracensis
Filia kokins strigoniensis dyoc.:	filia sancta crucis metensis diocesis:
Sag	Colabrita
Filia gradis que est in morauia:	Filia
Bozoch	Sigeberge
	Filia
	Berethe

²²⁾ Ocsa

²³⁾ Janoshida. Permulta monasteria hungarica, primo dimidio saec. XIII iam florentia, in hoc catalogo desunt, alia secus omnino ignota, inveniuntur. Vide vol. I suo loco.

²⁴⁾ Deberet collocari infra sub linea sequenti, ubi „filia Syloe“ esset omittendum

Cat. Ninivensis II

Filia
Merna²⁵⁾

In gasgconia in prouin-
cia auxitona

Filia sti. martini laudunen, auxitane
dyocesis:

Casa dei

Filia case dei toseranensis dyocesis:
Camalonga

Filia case dei aquen. diocesis:
Artosium

Filia case dei baionen. diocesis:
Fontia

Filia case dei eiusdem dioc.:
Vsdais

In prouincia narbonensi filia cambe-
longe narbonen. dyocesis:

Fons calidus

Filia case dei tolosane dioc.:
Capella

Filia case dei aguren. dioc.:
Gratia dei

Filia
Villa dei
aquensis diocesis

In hispania in regno
castelle in prouincia
toletana

Filia case dei palentine dioc.:
Retorta

Filia vitis eiusdem dioc. de serrato
patria:²⁶⁾

Stus. pelagius

Filia retorte:
Sancta crux

Filia sti. pelagii de serrato iuxta me-
dinam castrum:
stus. saturninus

prioratus est filia secobiensis priora-
tus est de ortis iuxta ciuitatem:

Sancta maria

Filia retorte oxouiensis dioc.:
Vitis

Filia vitis burgen. diocesis, distat a
ciuitate per tres leugas:

Sanctus Christophorus

Filia sti. Christophori eiusdem dioc.:
Bruxetum

Filia retorte eiusdem diocesis:
Aquilar

Filia vitis iuxta villam maiorem:
Stus. michael

Filia aquilar burgensis diocesis:
Villa mediana

Filia vitis abulen. dioc. in suburbio
ciuitatis:

Sti. Spiritus

²⁵⁾ Marne supra apud monasteria Frisiae est omissa. Vix est supponendum, hoc esse Aland, ut supra II 157 proposuimus. Tamen licet suspicari, et Mernam initio fuisse solutam a ligamine circariali. Parthenones praecedentes, Langen scilicet et Barthe, sunt filiae Mernae. Aland in nullo invenitur catalogo.

²⁶⁾ San Pelayo de Cerrato. Vocem „patria“ explicare non possumus.

Cat. Ninivensis II

Filia retorte salamantine diocesis:	Sedes cathedralis:
Stus. leonardus	Brandenburg
Filia sti. leonardi ciuitatensis dyoc.:	Sedes cathedralis:
Caritatis	Hauelberg
Filia aquilariensis:	Sedes cathedralis:
Sta. maria auree ²⁷⁾	Rasceburg
Filia sti. leonardi ramorensis diocesis	Stadium
de monte:	Lunchei ²⁸⁾
sanctus michael	Iericho
	Quolebetcka
De regno arregonum	Rota
Filia bellipodii hilerdensis dyocesis:	Quetelingeburg
Stus. Nicholas	Wida
Filia case dei hilerdensis dioc.:	Poethe
Bellipodium	Gramezewe
	Temeniz
In regno gallicie	
Filia retorte de arneslis villa legi-	Claustra sororum que diversas habent
onensis dyocesis. Ista est in regno	possessiones; et prepositi, hoc est rec-
castella, et tamen legionensis episco-	tores locorum ipsorum visitant el
patus, in quo ipsa fundata est. est in	visitantur. Quedam istorum clastro-
regno gallatie:	rum sunt in circaria Wadegocie colo-
Stus. pelagius	niensis prouincie et dyocesis.
	Olenchuse
In saxoniam	Filia celle dyocesis herbipolensis:
Iste abbatie de saxoniam fere ab initio	Scheffrain
ordinis rebelles ordini extiterunt, sed	
sub quibusdam conditionibus sunt re-	Filia celle eiusdem diocesis:
verse ad ordinis unitatem anno domini	Gerlaissen
mccxxiiij et super hoc habemus litte-	
ras domini portuensis episcopi tunc	Filia vescere eiusdem diocesis prope
legati. Ciuitas metropolis in suburbio	vescerensem abbatiam:
ciuitatis:	Troastad
Madeburg	Filia . . . eiusdem dioc.:
Gracia dei	Bretinh

²⁷⁾ Villoria. In nullo alio catalogo occurrit.

²⁸⁾ Leigkau

Cat. Ninivensis II

Assignata est paternitas eiusdem diocesis: Huse ²⁹⁾	Filia premonstrati eiusdem prouincie et dyocesis: Cassele ³¹⁾
Filia elbstadiensis maguntine prouincie et dyocesis: Hazbruna	Filia celle herbipolensis dyocesis: Sulze
Filia eiusdem diocesis: Conrastorp	Filia eiusdem, dyocesis eiusdem: Huze
Filia selbodensis eiusdem diocesis: Mirolz	Filia Hamburne colonien. prouincie et dyoc.: Vossenich
Filia rumestorp eiusdem diocesis: Rëtrez	Filia floreffie eiusdem prouincie et diocesis: Winaugia ³²⁾
Filia arnestain eiusdem diocesis: Hunbresam ³⁰⁾	
Filia de rodekerke eiusdem diocesis: Hagensis	In frisia ³³⁾
Filia monasteriensis warmatien. dyoc.: Enkenbach	In frisia sunt hec: filia dokinghe monasteriensis dyocesis: Porta stae. marie
Filia eiusdem maguntine prouincie: Vallis ste. marie	Filia clarholtensis eiusdem diocesis: Skedwald
Filia premonstrati eiusdem prouincie et dyoc.: Germenrod	Filia dokinghe monasteriensis dyoc.: Bertze

²⁹⁾ Nil aliud potest esse nisi Bruderhartmannszell, anno 1290 fundatum, et alio nomine „Hausen“ nuncupatum. Postea tantum Ordini aggregatum est, quod explicat verba „assignata est paternitas“. Ex quo et vidimus, hunc elenchum parthenonum Germaniae esse redactum post annum 1300. Si „Huse“ (quae forma exacte correspondet dialecto regionis) esset interpolatio posterior, profecto fuisset apposita non in medio, sed in fine. Vix possumus supponere, eam esse reduplicationem pro alio parthenone Hausen juxta Kissingen, ut infra. (Huze) — Cf. vol. I 122 et 126.

³⁰⁾ Gommersheim

³¹⁾ Kassel-Ahnaberg nullo alio catalogo est adscriptum

³²⁾ desunt in hoc indice parthenonum Germaniae sequentes domus sui juris et „bonis propriis praeditae“: Eppenbergh, Lodgarten, Michelfeld, Altenberg, Bedburg, Dortmund, Dünwald, Ellen, Flaesheim, Stoppenberg, Cappel.

³³⁾ Qui indiculus est longe anterior praecedenti, praecise enim indicat statum anni circiter 1235. — Barthe hic duplicatur (v. Supra p. 74)

In hungaria ³⁴⁾

In hungaria assignata est paternitas
dyocesis cumanie:

Corona

Dyocesis ultra siluane:

Villa hermanni

³⁴⁾ Additio facta ante annum 1240, vide vol. I apud Circ. Hungariae (praefatio)

VETUS REGISTRUM

(Catalogus Scheftlariensis)

Nomina Ecclesiarum Praemonstratensis Ordinis

CIRCARIA FRANCIE

In dyocesi Laudunensi

Premonstratus mater ecclesiarum

Sanctus Martinus in Lauduno

Cussiacus

Swessionensis dyoc.

Brana

Cartovor¹⁾

Vallis Christiana

Vallis Serena

Vallis Secreta

Locus Restauratus

Meldensis dyoc.

Ecclesia Camere Fontis

Bonolium

Parisiensis dyoc.

Ecclesia Hermeriarum

Senoniensis dyoc.

Dei Locus

Sanctus Paulus

Belleuallis

Antissiodorensis dyoc.

Ecclesia Sancti Mariani

Trecensis dyoc.

Bellus Locus

Bassus Fons

Capella

Catalaunensis dyoc.

Moncellum

CIRCARIA

FLOREFFIENSIS

Leodiensis dyoc.

Floreffia

Mons Cornelii

Hellentinus

Leffla²⁾

Cameratensis dyoc.

Bona Spes

Sanctus Foillanus

Laudunensis dyoc.

Clarus Fons³⁾

¹⁾ U: -forus

²⁾ U: *Testla*, V: *Lefflia*

³⁾ U: erronee ponit hanc domum superius, primo loco in dioec. Leodiensem

Vetus Registrum (Cat. Scheftlariensis)

Remensis dyoc.

Caluus Mons

Septem Fontes

Thenolium

Bucilium

Mare⁴⁾

Vallis Dei

CIRCARIA PONTIUI

Ambianensis dyoc.

Sanctus Andreas

Sanctus Judocus in Nemore

quod dicitur vulgariter domnus

Martinus

De Syriaco

Ecclesia Sti. Andree

Serincurtis⁵⁾

Stus. Johannes Ambianensis

Bessunum⁶⁾

Beluacensis dyoc.

Sanctus Justus

Rotomagensis dyoc.

Marcosium Radulfi

Rosonium

Carnotensis dyoc.

Alba Curia

Gaudii Vallis

Grandis Campus⁷⁾

CIRCARIA

BRABANCIE

Cameracensis Dyoc.

Antwerpensis⁸⁾

Tugellensis⁹⁾

Grintberch¹⁰⁾

Niniue

Gerthenensis

Honbeka¹¹⁾

Leodiensis dyoc.

Partenensis¹²⁾

Auerbodum

Insula Ducis

Traiectensis dyoc.

Vallatrium

Bellnensis¹³⁾

Insula Ste. Marie

Sinus Ste. Marie

⁴⁾ addit manus saec. XVI: „alias *Longus Vadum*“ (sic). V: habet aliam additionem posteriorem: „habet XIII monasteria“, quam explicare nequimus. Vide infra apud Grandchamp.

⁵⁾ V: *Serucurtis*

⁶⁾ Vide supra vol. II 578

⁷⁾ V addit: „habet XV monasterii“ (Cf. supra apud Mare)

⁸⁾ V: *Sts. Michael*, quod in S addidit manus saec. XVI.

⁹⁾ V: *Tugeren-*

¹⁰⁾ V: *Grintbach*

¹¹⁾ Hoc nomen sequitur apud U et S: *Sts. Michael*. Apud S tamen manu saec. XVI est deletum.

¹²⁾ U: *Parth-*

¹³⁾ U: *Bellenen-*, V: *Beluensis*. Berna sicut duo sequentes, etiam invenitur infra apud Frisiam. Vide supra II 156.

Vetus Registrum (Cat. Scheftlariensis)

Kaperchim
*Henesperch*¹⁴⁾

CIRCARIA FLANDRIE

Cameracensis dyoc.

Mons Ste. Martini

Nouiensis dyoc.

*Uinomandia*¹⁵⁾

Atrewatensis dyoc.

Uiconia

*Castellum Maritanie*¹⁶⁾

Tornacensis dyoc.

*Trunchniense*¹⁷⁾ Prope Gandanum

Morniensis dyoc.

Furnum

*Lifkenum*¹⁸⁾

Stus Augustinus Morinensis

CIRCARIA BESTFALIE

Monasteriens. dyoc.

Chappenberch

*Uarlarensis*¹⁹⁾

Clarus Ortus

Mons Sanctus Bremensis dyoc.²⁰⁾

Vallis Sancta Verdens. dyoc.²⁰⁾

Coloniensis dyoc.

*Steinueld*²¹⁾

Silua Ste. Marie

*Knestedensis*²²⁾

*Snkeidensis*²³⁾

Arnsperch

Hamburnensis

Treuerensis Dyoc.

*Arnsteyn*²⁴⁾

*Rumersdorf*²⁵⁾

Seina

Sanctus Nicolaus

CIRCARIA

WAD EGOCIE

Treuerensis dyoc.

¹⁴⁾ V: *Benes-*

¹⁵⁾ UV: *-madia*

¹⁶⁾ U: *-tane*

¹⁷⁾ U: *-chemensis*, V: *-chinensis*

¹⁸⁾ V: *Liskenum*

¹⁹⁾ V: *Ualla-*

²⁰⁾ UV: omittunt. In S est additio manus saec. XIV.

²¹⁾ U: *-feldt*

²²⁾ U: *Knechsteden-*, V: *Knesteidensis*

²³⁾ UV: *Skei-*

²⁴⁾ U: *Arenstain*

²⁵⁾ U: *-torff*, V: *Rymerstorff*

Vetus Registrum (Cat. Scheftlariensis)

*Wadegotia*²⁷⁾
Wormatiensis dyoc.
Lutra
Enchenpach Sor.
Vallis Ste. Marie Sor.
Monguntinens. dyoc.
Monasterium
Domus rubra
Elbestat
*Selbolt*²⁸⁾
Capella
*Ilvelda*²⁹⁾
*Lorsia*³⁰⁾
*Staynberch*³¹⁾
Mons S. Michahelis
Altenburch Sor.
*Regispraitinge*³²⁾
*Eppenperig*³⁴⁾
*Sanctus Georius*³⁵⁾
Herbipolensis dyoc.

Cella
*Tukelhausen*³⁶⁾
Vescera
Cella Dominarum Sor.
*Scheftershaym Sor.*³⁷⁾
*Trostat filia Vescere*³⁸⁾
*Gerleinsheim*³⁹⁾
Sultz
Michelvelt
Mons Sti. Georii
Hausen
 CIRCARIA
 LOTHARINGIE
Remensis dyoc.
*Belle vallis*⁴⁰⁾
Lingoniensis dyoc.
Septem fontes
*Sta. Maria in Berok*⁴¹⁾
Tullensis dyoc.
Iandoria

²⁷⁾ V: *omittit*

²⁸⁾ U: *-oldt*

²⁹⁾ U: *Illuelda*

³⁰⁾ V: *-ssia*

³¹⁾ U: *Stainberck*, V: *omittit*

³²⁾ U: *Reigis predingen*, V: *omittit*

³⁴⁾ U: *-berg*, V: *omittit*

³⁵⁾ V: *omittit*

³⁶⁾ U: *a manu posteriori deletum*

³⁷⁾ U: *Seftershaim*, V: *Sekershayn*

³⁸⁾ U: *-att*, V: *Drostat*

³⁹⁾ V: *Gerlynshayn*

⁴⁰⁾ U hic inserit *Jandoriam et Jovillarem*

⁴¹⁾ U: *-ocz*, V: *-ock*

Vetus Registrum (Cat. Scheftlariensis)

<i>Jouillaris</i>	<i>Uiride stagnum</i> ⁴⁷⁾
<i>Regia vallis</i>	<i>Sacrum nemus</i>
<i>Regis vallis</i> ⁴²⁾	Sedes kathedralis dyoc.
<i>Sta. Maria in Nemore</i>	<i>Candida gaza</i> Kathedr. Ecclesia ⁴⁸⁾
<i>Mira vallis</i>	<i>Tongerlant</i>
<i>Bonum fagetum</i> ⁴³⁾	<i>Callat</i> ⁴⁹⁾
<i>Stiuagium</i> ⁴⁴⁾	Sti. Andree dyoc.
<i>Flabonis mons</i> ⁴⁵⁾	<i>Neumburch</i>
Verdunensis dyoc.	Duvelldinensis dyoc.
<i>Stagnum</i>	<i>Allenuit</i> ⁵¹⁾
<i>Stus. Paulus</i>	<i>Blanchelanda</i> ⁵²⁾
<i>Chrissein</i> Sor. ⁴⁶⁾	Eboracensis dyoc.
<i>Uallis</i>	<i>Chochersant</i>
Metensis dyoc.	<i>Engelstona</i> ⁵³⁾
<i>Sancta crux</i>	<i>Sancta Agatha</i>
<i>Justus mons</i>	<i>Couerhaim</i> ⁵⁴⁾
<i>Salina vallis</i>	<i>Welleberch</i> ⁵⁵⁾
CIRCARIA BOREALIS	Carleolensis dyoc.
IN GALOADIA	<i>Uallis Magdalene</i>
Glascuensis dyoc.	

⁴²⁾ Copista cat. V hanc domum omittit, probabiliter eam habens pro duplicatione praecedentis.

⁴³⁾ V: *Bonum et Fagetum*

⁴⁴⁾ UV addunt: *infulatus*

⁴⁵⁾ V: *Flobo-*

⁴⁶⁾ U: *Cris-*, V: *-seyn*

⁴⁷⁾ U: *-angnum*

⁴⁸⁾ U: *Candida Basa*

⁴⁹⁾ V: *Caslac* (= Tal-y-Llychau)

⁵¹⁾ U: *-witt*, V: *-iut*

⁵²⁾ U: *-chellanda*, V: *-chelandia*

⁵³⁾ U: *Egel-*, V: *Engelstona*

⁵⁴⁾ V: *-haym*

⁵⁵⁾ V: *-brech*

Vetus Registrum (Cat. Scheftlariensis)

Gorie⁵⁶⁾

CIRCARIA MEDIA

Lincolinensis dyoc.

Nemus Willefort⁵⁷⁾

Tupholm

Berlinz

Chroxtona⁵⁸⁾

Newbo⁵⁹⁾

Lauendana⁶⁰⁾

Neuchus⁶¹⁾

Cestrensis dyoc.

Beantes

Parcus

Deauchef⁶²⁾

Wingorniensis dyoc.

Hales⁶³⁾

Parcus

Bellus Locus

Menenensis dyoc.

Thalesleu⁶⁵⁾

Werefot⁶⁶⁾

CIRCARIA AUSTRALIS

Norwicensis dyoc.

Tierhaym⁶⁷⁾

Lestona

Langelera⁶⁸⁾

Lindoniensis dyoc.

Meldona

Cantuariensis dyoc.

Langedona⁶⁹⁾

Sancta Radegundis

Cystrensis dyoc.

Begena⁷⁰⁾

Dietfort⁷¹⁾

⁵⁶⁾ UV: Gorre. Vide supra II 91. Potius inter dubia est ponenda quam inter Praeterminissa.

⁵⁷⁾ UV: Nemus Welle-

⁵⁸⁾ U: Croxtho-

⁵⁹⁾ U: Newbo

⁶⁰⁾ V: -dinna

⁶¹⁾ U: Neuchws.

⁶²⁾ UV: -eff. Recte: Beauchef. Quae corruptela induxit Lairuelium, ut inveniret abbatiam „de Auchel“. Vide supra II 90.

⁶³⁾ UV: Halles

⁶⁵⁾ UV: -ew

⁶⁶⁾ V: kort.

⁶⁷⁾ U: Tir-, V: Thyer-

⁶⁸⁾ U: -leia, V: Llongeleia

⁶⁹⁾ V: Lla-

⁷⁰⁾ V: Re-. Est corruptela pro Begeham-Bayham

⁷¹⁾ U: -fortt, V: Dyetkort

Vetus Registrum (Cat. Scheftlariensis)

Winconiensis dyoc.

*Tichuelt*⁷²⁾

Exoniensis dyoc.

Thore

CIRCARIA

NORMANNIE

Abrincensis dyoc.

*Lacerna*⁷³⁾

Constanciensis dyoc.

Blancalanda

Celi Porta

Baiocensis dyoc.

*Ardena*⁷⁴⁾

*Bella Stella*⁷⁴⁾

Lexouiensis dyoc.

*Mons Auxilii*⁷⁵⁾

*Mons Dei*⁷⁴⁾

Sagensis dyoc.⁷⁴⁾

*Falesia*⁷⁶⁾

*Siliacum*⁷⁴⁾

Rotomagensis dyoc.⁷⁴⁾

Insula Dei

*Bellosanna*⁷⁷⁾

Sti. Briccii dyoc.

Bellus Portus

Aniciens Dyoc.

Doa

Andegauens. Dyoc.

*Perredium*⁷⁸⁾

Carnotens. Dyoc.

Stella

Pictauiens. Dyoc.

*Locus dei in jardo*⁷⁹⁾

Claremontana Dyoc.

Sanctus Gerbertus

Sanctus Andreas

CIRCARIA WASCONIE

Auxitanens. Dyoc.

*Cambolonga*⁸⁰⁾

Cosoronensis Dyoc.

*Gaza dei*⁸¹⁾

⁷²⁾ U: *Tiechfeldt*, V: *-weld*

⁷³⁾ V: *Lu-*

⁷⁴⁾ V erronee omittit, et collocat „*Insulam Dei*“ etc. immediate post „*Lexoviensem dioecesim*“.

⁷⁵⁾ est reduplicatio sequentis (Mondaye). V omittit.

⁷⁶⁾ U: *Cale-*. V omittit.

⁷⁷⁾ U: *-sona*.

⁷⁸⁾ UV: *Pre-*

⁷⁹⁾ U: *-in mardo*; V: *Llocus Dei in merda*.

⁸⁰⁾ Diocesis erronee est mutata cum sequenti. V: *Camba Lunga*

⁸¹⁾ UV: *Casa Dei*. Sequitur: Tolosanen. dyoc.: *Capella*. U habet insuper: *Armirenen. dyoc.: Gracia Dei*

Vetus Registrum (Cat. Scheftlariensis)

Narbonens. Dyoc.

Fons Calidus

Aquenens. Dyoc.

Villa dei

Artolium

Baionens. Dyoc.

Foncia

Urday

Burdegalens. Dyoc.

Plana Silua

Hilerdens. Dyoc.⁸²⁾

Bellipodium

Ecclesia de muro

*Sanctus pelagius*⁸³⁾

CIRCARIA HISPANIE

Palentinens. Dyoc.

Retorta

Sanctus Pelagius

Sancta Crux

Burgens. Dyoc.

*Villa Mediana*⁸⁴⁾

Aquilar

*Stus. Christoforus*⁸⁵⁾

Buxetum

Stus. Michahel

Salamantinen. Dyoc.

Sanctus Leonhardus

Sanctus Saturninus

Ciuitatens. Dyoc.

Ecclesia Caritatis

*Sancta Specie*⁸⁶⁾

Zomorens. Dyoc.

Sanctus Michahel

Exoniens Dyoc.

Vitis

*Sancta Maria*⁸⁷⁾

CIRCARIA

BURGUNDIE

Wisuntinen. Dyoc.

Corneolum

*Bellus Campus*⁸⁸⁾

Ecclesia de Uallibus

Lausanens. Dyoc.

Lacus

Fons Andree

Humilis Mons

⁸²⁾ V: Urgellen. dyoc.

⁸³⁾ UV hic addunt: *Stus. Nicolaus*, Treverens. dioc.

⁸⁴⁾ V: *Villa Medicina*

⁸⁵⁾ U: -ferus

⁸⁶⁾ UV recte: *Sanctus Spiritus*

⁸⁷⁾ Id est: *Segovia*: Dioecesis est omissa.

⁸⁸⁾ U sequitur: „*Sta. Crux*“, quod videtur esse confusio sive error.

Vetus Registrum (Cat. Scheftlariensis)

<i>Locus Dei</i> ⁸⁹)	CIRCARIA SWEVIE
Basileens. Dyoc.	Augustens. Dyoc.
<i>Bellelagia</i> ⁹⁰)	<i>Ursperch</i> ⁹⁴)
CIRCARIA FRISIE	<i>Rokkenburch</i> ⁹⁵)
Traiectens. Dyoc.	<i>Staingadem</i> ⁹⁶)
<i>Ortus Beate Marie</i>	Constantiens. Dyoc.
<i>Vallis Beate Marie</i>	<i>Rota</i> ⁹⁷)
<i>Dokinga</i> ⁹¹)	<i>Augia</i>
<i>Sinus Ste. Marie</i> ⁹²)	<i>Madelberch</i> ⁹⁸)
Osnabrugens. Dyoc.	<i>Martel</i> ⁹⁹)
<i>Sancta Maria in Balna Insula</i>	<i>Sorech</i>
Monasteriens. Dyoc.	<i>Rutin</i> ¹⁰⁰)
<i>Floridus Mons</i>	... (<i>Rasura</i>)
<i>Insula Sancte Marie</i>	Curiens Dyoc.
<i>Berna</i>	<i>Sanctus Lucius</i>
<i>Floridus Ortus</i>	<i>Churwaldia</i> ¹⁰¹)
<i>Chareholtz</i> ⁹³)	<i>Wrethegew</i> ¹⁰²)

⁸⁹) utut post annum 1250 fundatum, MS primitivum huius catalogi et V omitunt. Huic nostro catalogo S est adscriptum a manu forsitan eiusdem saeculi. Catalogo U est insertum, quod probat eum esse copiam posteriorem.

⁹⁰) U: *Belleleigia*, V: *Bellologia*

⁹¹) V omittit

⁹²) U: *Sinus Beate Marie*. Haec domus, sicut *Insula Ste.* (U: *Beate*) *Marie* et *Berna*, etiam Circariae Brabantiae est inserta.

⁹³) U: *Clareholtz*, V: *Clarholcz*.

⁹⁴) V: *Ursperch*

⁹⁵) U: *Roggenburg*, V: *Rohenpurch*

⁹⁶) U: *-den*, V: *Steyngadem*

⁹⁷) U: *Rotta*

⁹⁸) V: *-burch*, U: *Adelberg*, et sorores

⁹⁹) U: *Mortellum*, V: *-cellum*. (= Obermarchtal)

¹⁰⁰) Post *Rutin*: *rasura*. U: *Ruttin*

¹⁰¹) V: *-taldia*

¹⁰²) addidit manus posterior circa an. 1300. — U: *Stus Iacobus in prteg (aw)*. V: omittit.

Vetus Registrum (Cat. Scheftlariensis)

Argentinens. Dyoc.

Cella Omnium Sanctorum

*Hanenawia*¹⁰³)

(*Cella Dei*)¹⁰⁴)

CIRCARIA BAWARIE

Pataniens. Dyoc.

*Osterhouia*¹⁰⁵)

*Zlaga*¹⁰⁶)

*Ad Sanctum Salvatorem*¹⁰⁷)

Ratisponens. Dyoc.

*Windeberga*¹⁰⁸)

Spainshart

Frisingens. Dyoc.

*Scheftlarn*¹⁰⁹)

Noua Cella

Saltzpurgens. Dyoc.

*Griuental*¹¹⁰)

Brixinens. Dyoc.

*Wiltina*¹¹¹)

CIRCARIA POLONIE¹¹²)

Vrauzlaviens. Dyoc.

Sanctus Vincencius

Uitonia

Presca

Domus dei Sor.

Swirincia Sor.

Slicasia

*Busca Sor.*¹¹³)

Ztrielna

¹⁰³) U: *Hagenaw*. V: *Hagenawia*. Cf supra apud Circ. Westfaliae.

¹⁰⁴) Rasura deletum, sed adhuc recognoscitur. UV hoc loco habent: „*Domus Argentina*“ (= Straßburg Allerheiligen).

¹⁰⁵) U: *-hoffen*

¹⁰⁶) V: *Sla-*

¹⁰⁷) addidit manus saec. XIV. — V: omittit. — U: „*ecclesia Salvatoris*“, quam sequitur „*Ierus, Pereneck, Porta Coeli sororum*“, quae coenobia infra apud Circ. Moraviae omittit.

¹⁰⁸) V: *Windb-*

¹⁰⁹) U: *-aren*, V: *arnensis*

¹¹⁰) U: *-tall*, V: omittit

¹¹¹) U: *Wiltina, infula*.

¹¹²) V hanc suam propriam circariam bene ordinat et corrigit: Vrauzlaviens. dyoc. Silesie: *Sanctus Vincencius infulatus*. — Cracoviensis dyoc.: *Domus Dei alias Tscharnowas* (addidit manus posterior: *prepositus infulatus*) — *Wytaw* — *Presca* — *Swyrincia* (addidit manus posterior: *abbatissa*) — *Slicasia* — *Wladislawiensis dyoc.*: *Sta. Trinitas in Strelno sorores* (addidit manus posterior: *prepositus*) — *Beata Virgo in Swocow sorores* (addidit manus posterior: *Plocko, prepositus*)

¹¹³) U omittit *Busca* et *Ztrielna*

Vetus Registrum (Cat. Scheftlariensis)

CIRCARIA BOHEMIE

Bragens Dyoc.

*Mons Syon*¹¹⁴)

*Topla*¹¹⁵)

*Syloe*¹¹⁶)

*Lutamussel*¹¹⁷)

*Mileuz*¹¹⁸)

*Goteschaw Sor.*¹¹⁹)

*Tokzan Sor.*¹²⁰)

Lunawitz Sor.

CIRCARIA MORAUIE

Olmuciens. Dyoc.

*Graedis*¹²¹)

*Lucca*¹²²)

*Zawardawitz*¹²³)

*Coniz Sor.*¹²⁴)

*Reuz Sor.*¹²⁵)

Patauensis. Dyoc.

*Jerus*¹²⁶)

Pernekk Sor.

Porta Coeli

*Plagensis*¹²⁷)

CIRCARIA GRECIE

Patracens. Dyoc.

*Colabrica*¹²⁸)

Episcopia

Constantinopolitan. Dyoc.

Stus. Nicolaus extra muros

CIRCARIA HUNGARIE

Waradiens. Dyoc.

*Sanctus Stephanus*¹²⁹)

*Aiska*¹³⁰)

¹¹⁴) V addit: *in Praga* (omittit dioecesim)

¹¹⁵) U: *Toppla*, V: *Tepla infulatus*.

¹¹⁶) U: *Siloe*, V: *Syloa*

¹¹⁷) U: *Lutenmussel*, addit: „*ecclesia katedralis*“ (quod debet esse additio saec. XIV)

¹¹⁸) U: *Mileus*, V: *Myleus*

¹¹⁹) UV: *Cho-*. Hoc monasterium latet etiam sub „*Goteswan*“ infra apud Circ. Slaviae.

¹²⁰) U: *Dockzaw*, V: *Dokzan*.

¹²¹) U: *Gre-*, V: *Gran-*

¹²²) addidit manus saec. XIV: „*teutonice vocatur ain wis, iacet ante ciuitatem Znaim*“. — U: *-cka*, V: *-kka*.

¹²³) V: *Sawardawicz*

¹²⁴) V: *-cz*

¹²⁵) U: *-eus*, V: *-euzs*

¹²⁶) U omittit sequentia 4 monasteria. V invertit: *Porta Coeli*, *Pernekk*.

¹²⁷) adiecit eadem manus quam supra sub¹²²).

¹²⁸) U: *Colo-*

¹²⁹) V: *Steff-*

¹³⁰) UV: *Alska*

Vetus Registrum (Cat. Scheftlariensis)

Strigoniens. Dyoc.

*Thours*¹³¹⁾

*Bozob*¹³²⁾

Saga

Insula Leporum

*Bein*¹³³⁾

*Curocl*¹³⁴⁾

*Stainboch*¹³⁵⁾

*Moik*¹³⁶⁾

Schida

Chute

Ioriens. Dyoc.

*Schirua*¹³⁷⁾

*Roykae*¹³⁸⁾

Jurla

*Morricidia*¹³⁹⁾

Gerla

Horpaz

Vespremnens. Dyoc.

*Chopppephew*¹⁴⁰⁾

*Ratold*¹⁴¹⁾

Quinque Ecclesiens. Dyoc.

*Insula Lazari*¹⁴²⁾

Sanctus Augustinus

Waciens Dyoc.

Sancta Crux

Graba

*Albei*¹⁴³⁾

Dornaw

Hocwan

*Cuknis*¹⁴⁴⁾

Sanctus Michahel

Agriens. Dyoc.

*Jazzaw*¹⁴⁵⁾

Ocra

¹³¹⁾ Sequitur longior nota marginalis manus saec. XIV: „Turcz civitas... dacz wardein“. Reliqua vix legi possunt. — V: *Thowrs*

¹³²⁾ U: *-ock*. V: *-ok*

¹³³⁾ V: *-eyn*

¹³⁴⁾ UV: *Turoil*

¹³⁵⁾ UV: *Samboth*

¹³⁶⁾ U: *-ck*

¹³⁷⁾ UV: *-na*

¹³⁸⁾ UV: *-oyke*

¹³⁹⁾ U: *Mowricida*, V: *Mowricida*

¹⁴⁰⁾ U: *-pphefew*, V: *-efew*

¹⁴¹⁾ U: *Radolt*

¹⁴²⁾ U: *-Lasari*, V: *In Suda Lazari*

¹⁴³⁾ V: *-ea*

¹⁴⁴⁾ UV: *-ukins*

¹⁴⁵⁾ V: *-szaw*

Vetus Registrum (Cat. Scheftlariensis)

<i>Lellez</i> ¹⁴⁶)	CIRCARIA SAXONIE
<i>Drozza Sor.</i> ¹⁴⁷)	Magdeburgens. Dyoc.
<i>Abraham</i>	<i>Sancta Maria</i> ¹⁵⁶)
<i>Ovdan</i> ¹⁴⁸)	<i>Gracia dei huius monasterii</i>
<i>Paulini Monasterium</i>	<i>dominus Norbertus primum</i>
<i>Slanchenmund</i> ¹⁴⁹)	<i>posuit lapidem</i> ¹⁵⁷)
<i>Zopprizza Sor.</i> ¹⁵⁰)	<i>Brandenburch Kath.</i> ¹⁵⁸)
Colocens. Dyoc.	<i>Ratzenburch Kath. Eccl.</i> ¹⁵⁹)
<i>Geydel</i> ¹⁵¹)	<i>Stade</i> ¹⁶⁰)
<i>Zadwa</i> ¹⁵²)	<i>Brode</i> ¹⁶¹)
<i>Zeynlin</i> ¹⁵³)	<i>Leizk</i> ¹⁶²)
<i>Maegedlin</i> ¹⁵⁴)	<i>Jericho</i>
Ysagrabiens. Dyoc.	<i>Cholobecca</i> ¹⁶³)
<i>Ywancia Sor.</i> ¹⁵⁵)	<i>Rota</i> ¹⁶⁴)

¹⁴⁶) addidit manus saec. XIII vel XIV: *chrachaw*, cuius sensus intelligi nequit. —

U: *Lelez*, V: *-lesz*

¹⁴⁷) V: *Dorozza*

¹⁴⁸) U: *Cuda*, V: *Syda* (recte: *Adony*)

¹⁴⁹) U: *Schlanckenmundt*

¹⁵⁰) UV: *So-*

¹⁵¹) U: *Gei-*

¹⁵²) V: *Sa-*

¹⁵³) U: *Zindlin*, V: *Zenilny*

¹⁵⁴) V: *Magedlin*

¹⁵⁵) V: *Iwancia*

¹⁵⁶) addidit manus contemporanea: „*ibi in medio chori dnus Norbertus pie memorie honorifice sepultus est*“ — V: addit: *insulatus*

¹⁵⁷) UV omittunt additionem: „*huius . . . lapidem*“

¹⁵⁸) Post Brandenburg habent U: *Hauelpourch Kath. eccl.*, et V: *Hauelburgens. Kath. eccl.*

¹⁵⁹) U: *Ratzeburch*

¹⁶⁰) UV praeponunt: *Uerdenens. dioec.* — U: *Stadum*. V: *Stadum infula*

¹⁶¹) V: *-dem*

¹⁶²) V: *-czak infula et archidiaconatus*

¹⁶³) U: *-kka*, V: *-cka*

¹⁶⁴) U: *-tta*, V: *-da*

Vetus Registrum (Cat. Scheftlariensis)

*Hildburgrod*¹⁶⁵⁾

*Chodelimburch*¹⁶⁶⁾

Misnens. Dioc.

*Mildephort*¹⁶⁷⁾

Moguntinens. Dyoc.

Polide

Cheminen. Dyoc.

*Gramezze*¹⁶⁸⁾

*Ritzmadu Kath. Eccl.*¹⁶⁹⁾

Lubich Kad. Eccl.

Liunia Kad. Eccl.

Imbria Kad. Eccl.

*Alberberch Kad. Eccl.*¹⁷⁰⁾

CIRCARIA DACIE

Linidens. Dyoc.

*Thomansdorf*¹⁷¹⁾

*Ewid*¹⁷²⁾

*Ue*¹⁷³⁾

*Burgilauia Kad. Eccl.*¹⁷⁴⁾

Sancta Trinitas

CIRCARIA SCOCIE

*Frenia*¹⁷⁵⁾

*Gracexgos*¹⁷⁶⁾

*Galinenmal*¹⁷⁷⁾

Chelmemenach

*Ibelnia*¹⁷⁸⁾

Calis

*Strelma*¹⁷⁹⁾

Uerincia

Sancta Maria

*Oleboch*¹⁸⁰⁾

CIRCARIASCLAUIE¹⁸¹⁾

Caminens. Dyoc.

*Husnam*¹⁸²⁾

¹⁶⁵⁾ V: Hy-

¹⁶⁶⁾ UV: -inburch

¹⁶⁷⁾ U: -ordt

¹⁶⁸⁾ U: Gronnesse, V: Gramezza infula

¹⁶⁹⁾ U: -madw, V: -czmandu

¹⁷⁰⁾ UV: Albel-

¹⁷¹⁾ U: Tumetorf, V: -torp

¹⁷²⁾ V: -ird

¹⁷³⁾ V: Iue

¹⁷⁴⁾ U: -lauium, V: -lanium (omittit: kathedr. eccl.)

¹⁷⁵⁾ U: Fernia, V: Fferma

¹⁷⁶⁾ U: -fextgoz

¹⁷⁷⁾ V: omittit

¹⁷⁸⁾ V: -elma

¹⁷⁹⁾ V: -ina

¹⁸⁰⁾ V: omittit

¹⁸¹⁾ U: Sclauanie

¹⁸²⁾ V: -niam

Vetus Registrum (Cat. Scheftlariensis)

Belboch
Isagrabia
Riga Kad. Eccl. Archiep.
Peldach
*Goteswan*¹⁸³⁾

CIRCARIA NORUAGIE

Asloens. Dyoc.
*Thuswerga*¹⁸⁴⁾
*Busscha*¹⁸⁵⁾
*Sigeberch*¹⁸⁶⁾
Werethe
Merna
Iburh

CIRCARIA TUSCIE¹⁸⁷⁾

Reatine Dyoc.
*Sanctus Quiricus*¹⁸⁸⁾
Tranens. Dyoc.
*Sanctus Samuel de Barola*¹⁸⁹⁾

Tudernum
Barulum
Brundusine dyoc.
Sta. Maria Parvi Pontis
Stus. Petrus
Policastrensis dyoc.
Stus. Petrus de Camerota
Vrbeuentane dyoc.
Sanctus Seuerus
Acomens. Dyoc.
*Stus. Samuel Accaron*¹⁹⁰⁾
Jerosolimitane dyoc.
*Mons Ste. Katherine*¹⁹¹⁾
In urbe Roma
*Sanctus Alexius*¹⁹²⁾
Parmens. Dyoc.
*Parlutt Amen.*¹⁹³⁾

¹⁸³⁾ U: *Gottez-*, V: *-esnam*

¹⁸⁴⁾ V: *-berga*, U: *Tusberga*. Addit manus saec. XV: *Traxmarck*

¹⁸⁵⁾ U: *Buscha*

¹⁸⁶⁾ U: *-gelberch*, V: *-gilberch*

¹⁸⁷⁾ U: *Tussie*

¹⁸⁸⁾ U: *-iacus*

¹⁸⁹⁾ U: *de warulo*

¹⁹⁰⁾ V: *-oron*

¹⁹¹⁾ caeteri catalogi omittunt

¹⁹²⁾ U: *Alle-*, V addit: *infulatus*

¹⁹³⁾ U: *Parlitt*

CATALOGUS ANNI 1320

MS saec. XIV (A Tongerloensis)

Nota quando fit collecta magna cuius summa est VIIIm librae Turonenses, quelibet circaria solvit quantum sequitur in margine. Item nota quod anno domini millesimo trecentesimo in capitulo generali fuit concordatum quod quelibet circaria in dimidia collecta solveret summam minorem que sequitur in margine.

CIRCARIA FRANCIE

VIIJe xx libras solvit

Ecclesia premonstratensis . . . in camera apostolica
CCC libros turonenses

IJmIJcL

filia premonstratensis:
*Laudunensis*¹⁾ . . . in camera apostolica M.Ve

Laudunensis dioc.

filia premonstratensis:
*Cuijssiacensis*²⁾ . . . in camera apostolica VIJe XXX

filia premonstratensis:
Branensis . . . in ca. apostolica Ve

filia Belli Loci:
Carthovorensis

filia sancti Martini:
Vallis Christiana

Suessionensis dioc.

filia premonstratensis:
Vallis Serena . . . in ca. apostolica Ve

filia premonstratensis:
Vallis Secreta . . . in ca. apostolica Ve

filia premonstratensis:
Locus restauratus

filia Vallis secrete:
Camere Fontis Meldensis dioc.

filia Vallis secrete:
*Dei Locit*³⁾ Senonensis dioc.

¹⁾ H: *Sti. Martini*, A: *Sti. Martini Laudunensis*

²⁾ H: *Cussia-*. A alium ordinem habet: *Cuissiacensis*, *Vallis Serene*, *Brane*, *Vallis Secrete*, *Karthovororum*, *Vallis Christiane*, *Locus Restauratus*.

³⁾ H: *Deilocus*, AW: -oci

Index an. 1320 (Cat. Tongerloensis)

- filia Vallis secrete:
*Hermeriarie*⁴⁾ . . . in ca. ap. IJ^c Parisiensis dioc.
 filia Dei Loci:
Sancti Pauli Senonensis dioc.
 filia premonstratensis:
*Sancti Mariani*⁵⁾ . . . ij^c Anthisiodorensis dioc.
 filia premonstratensis:
Belli Loci Trecensis dioc.
 filia Belli Loci:
Balli Fontis (sic)⁶⁾ Trecensis dioc.
 filia Belli Loci:
*Capelle*⁷⁾ Trecensis dioc.
 filia branensis:
*De Montellis*⁸⁾ Cathalaunensis dioc.

CIRCARIA FLOREFFIE

VI ^c X libras	CCC libras
filia premonstratensis: <i>Floreffiensis</i>	} Leodiensis dioc.
filia floreffiensis quondam fuit in monte Cornelii: <i>Belli reditus</i> ⁹⁾	
filia floreffiensis: <i>Helencinensis</i> ¹⁰⁾	
filia floreffiensis: <i>Leffiensis</i> ¹¹⁾	
filia premonstratensis: <i>Bone Spei</i>	} Cameracensis dioc.

⁴⁾ H: -meriarum, AW: -meriarum
⁵⁾ H: deest. A invertit cum Sto. Paulo
⁶⁾ HWA: *Bassi Fontis*
⁷⁾ H: *Capella*. A: *Capella ad Plancas*.
⁸⁾ H: *Demoncensis*, AW: *de Moncellis*.
⁹⁾ H: *Belli Reddanus*
¹⁰⁾ H: *Helenanensis*, A: *Hellendhines*
¹¹⁾ HW: *Lefflen-*, A: *Leffen-*

Index an. 1320 (Cat. Tongerloensis)

filia premonstratensis: <i>Sancti Foliani</i> ¹²⁾	}	Cameracensis dioc.
filia premonstratensis: <i>Clari fontis</i>		
filia sancti Martini: <i>Buciliensis</i> ¹⁷⁾	}	Laudunens. dioc.
filia premonstratensis: <i>Thenoliensis</i> ¹⁴⁾		
filia floreffensis: <i>Calvi montis</i> . . . in ca. apostolica LXXX	}	Remensis dioc.
filia clarifontis: <i>Septem fontium in Therasta</i> ¹⁵⁾ . . . in ca. apostolica		
filia sancti Martini: <i>Mare vel longus vadus</i> ¹⁶⁾		
filia premonstratensis: <i>Vallis Dei</i>		

CIRCARIA PONTIVI

VI ^e libras		CCC libras
filia premonstratensis: <i>Sancti Iudoci in nemore alio nomine dominus Martinus</i> . . . in ca. apostolica m	}	Ambianensis dioc.
filia domini Martini: <i>Sancti Andree</i> ¹⁷⁾		
filia domini Martini: <i>De Seriaco in Pratis</i> ¹⁸⁾		
filia domini Martini: <i>Sancti Petri Selincurtis</i> ¹⁹⁾ in ca. ap. ij ^c		

¹²⁾ W: *S. Folliani*, HA: *-Foillani*

¹³⁾ W: *Bucilliensis*

¹⁴⁾ H: *deest*

¹⁵⁾ W: *-in Therasce*, A: *in Therascia*

¹⁶⁾ A: *Longus Vadus* (absque „Mare“)

¹⁷⁾ W: erronee coniungit cum sequenti: „*Sancti Andree de Seriaco in Pratis*“

¹⁸⁾ A: *de Siriaco-*

¹⁹⁾ A: *-selincurtensis*

Index an. 1320 (Cat. Tongerloensis)

filia domini Martini: <i>Sancti Johannis Ambianensis</i> ²⁰⁾ . . . in ca. ap. ij ^c	Ambianensis dioc.
filia domini Martini: <i>Sancti Justi</i>	Belvacensis dioc.
filia domini Martini: <i>De marchasio Radolphi</i> ²¹⁾	} Vihamagensis (sic) dioc.
filia sancti Johannis ambrianensis: <i>De Ressino</i> ²²⁾	
filia premonstratensis: <i>Gandri (sic) Vallis</i> ²³⁾ in ca. ap. L	} Carnotensis dioc.
filia marethasii Radolphi (sic): <i>Albe curie</i>	
filia premonstratensis: <i>Gandis (sic) campi</i> ²⁴⁾	

CIRCARIA BRABANTIE

VIJ ^c XX libras	CCC libras
<i>Antwerpiensis</i> ²⁵⁾	} Cameracensis dioc.
filia premonstratensis: <i>Grimbergensis</i> ²⁶⁾	
filia antwerpiensis: <i>Tungerloensis</i> ²⁷⁾	
filia parchensis: <i>Ninivensis</i> . . . in ca. ap. ij ^c	
filia trunchiniensis: <i>Gethensis</i> ²⁸⁾	

²⁰⁾ W: -Ambiensis

²¹⁾ H: -Radulfi, W: de Marchasio (absque „Radulfi“, A: Merchasio Radulphi

²²⁾ AWH: de Ressorio

²³⁾ AWH: Gaudii Vallis

²⁴⁾ AWH: Grandis Campi

²⁵⁾ HW: Filia Premonstr., Anthw-; A: item, addito „Sti. Michaelis“

²⁶⁾ H: Grunber-

²⁷⁾ H: Tunghellen-, W: Tungerlen-, A: Tongerlen-

²⁸⁾ H: Getten-, A: Jetten-

Index an. 1320 (Cat. Tongerloensis)

filia premonstratensis: <i>Vallis liliorum</i> , monialium ²⁹⁾	Cameracensis dioc.
filia sancti martini: <i>Parcensis</i> ³⁰⁾ in ca. ap. ije	} Leodiensis dioc.
filia antwerpiensis: <i>Averbodiensis</i> ³¹⁾	
filia averbodiensis: <i>Kamsebok apum</i> ³²⁾	
filia parcensis: <i>Guennepeh</i> ³³⁾	
filia parcensis: <i>Vallis dicte Katharine</i> , monialium ³⁴⁾	} Trajectensis dioc.
filia antwerpiensis: <i>Ualacriensis</i> ³⁵⁾ in ca. ap. vc	
filia sancti martini: <i>Insula beate Marie</i> ³⁶⁾	
filia insule beatae marie: <i>Bernensis</i>	
filia antwerpiensis: <i>Capelkin monialium</i> ³⁷⁾	
filia premonstratensis: <i>Sinus beate Marie</i> ³⁸⁾	
filia insule beate marie: <i>Campi regis</i>	

²⁹⁾ W: *Vallis Librorum*, A: *Vallis Liliorum alias Humbeke*

³⁰⁾ W: *deest*, A: *Percen* —

³¹⁾ W: *deest*

³²⁾ „*apum*“ est absque dubio corruptela pro „*moniales*“. — H: *Camseboch monialium*; W: *Kamsebok monialium*, A invertit „*Keysersbosch*“ cum sequenti.

³³⁾ H: erronee separat „*Insule ducis*“ a „*Guennepeh monialium*“. — W: *Guenpoh*, A: *Insule Ducis sive Geimpe monial*.

³⁴⁾ HW: *Ste. Katherine monialium*, A addit: „*de Breda*“.

³⁵⁾ W: *Ualatriensis*, A: *Wallacria alias Middelburgh*. (Sequitur immediate: „*Capelkin alias Dulcis Vallis*“)

³⁶⁾ H: *Insule Ste. Marie*

³⁷⁾ H: *Capelkyn*, W: *Capelkyn Mons*, A: v. supra

³⁸⁾ H: *Sinus Ste. Marie*

Index an. 1320 (Cat. Tongerloensis)

CIRCARIA FLANDRIE

VIIJ ^c libras	CCL libras
filia sancti martini: <i>Montis sancti martini</i>	Cameracensis dioc.
filia montis s. Martini: <i>Viromandensis</i> ³⁹⁾ ... in ca. ap. xxx	Noviomensis dioc.
filia sancti martini: <i>Viconiensis</i> ⁴⁰⁾	} Atrebatensis dioc.
filia viconie: <i>De castello mauritanie</i> ⁴¹⁾	
filia sancti martini: <i>Tronchiniensis</i> ⁴²⁾ in ca. ap. ij ^c xx	Tornacensis dioc.
filia grimbergensis: <i>Furnensis</i> ... in ca. ap. ij ^c	} Morinensis dioc.
filia sancti martini: <i>Liskensis</i> ⁴³⁾	
filia furnensis: <i>Sancti Augustini morinensis</i> <i>De Chercamp</i> ⁴⁴⁾	

CIRCARIA WASTPHALIE

VIxx libras	CCXL libras
filia premonstr.: <i>Cappenbergensis</i>	} Monasteriensis dioc.
filia premonstr.: <i>Uarlarensis</i> ⁴⁵⁾	
filia cappenbergensis: <i>Uesalensis</i> ⁴⁶⁾	

³⁹⁾ A: *Viromansis*, W: *-madensis*

⁴⁰⁾ W: *Vitoviensis*. Propter hanc confusionem litterarum t, c et n, u in omni fere catalogo confunduntur abbatiae Vicogne et Witow.

⁴¹⁾ AH omittunt „*Mauritanie*“. W: *de castello iuxta mauritaniam*.

⁴²⁾ W: *Trothinensis*.

⁴³⁾ A: *Lisquensis*

⁴⁴⁾ HW: *Chercamp*, A: *de Scercamp*, Cameracensis dioc.

⁴⁵⁾ HW: *War-*, A: *Warlarien-*

⁴⁶⁾ H: *Wesa-*, W: *Wessaisensis*, A: *Wesaliensis*

Index an. 1320 (Cat. Tongerloensis)

filia premonstr.: <i>Claroholtensis</i> ⁴⁷⁾	}	Osnenbergensis dioc.
filia claroholtensis: De <i>Letthen monialium</i> ⁴⁸⁾		
filia premonstr.: <i>Steynveldensis</i> ⁴⁹⁾	}	Coloniensis dioc.
filia insule beate marie: <i>Alnebergensis</i> ⁵⁰⁾		
filia cappenbergensis: <i>Skeindensis</i> ⁵¹⁾		
filia premonstr.: De <i>Capella iuxta lippiam</i>		
filia knestensis: <i>Beate katharine in tremonia</i>		
filia steinveldensis: De <i>Dinewant</i> , prioratus est ⁵²⁾		
filia knestendensis: De <i>piscina iuxta Coloniā</i> ⁵³⁾		
filia premonstr.: <i>Knestedensis</i> ⁵⁴⁾		
filia knestedensis: De <i>Urlasen</i> ⁵⁵⁾	}	
filia knestedensis: de <i>rikewisten</i> ⁵⁶⁾ prioratus est		

⁴⁷⁾ H: *Claraholt*, A: *Claroltensis*

⁴⁸⁾ W: *De Leithen*. H: omittit „moniales“. A addit „Pauper“.

⁴⁹⁾ A mutat „*Steinueldensis*“ cum „*Steidensis*“. H: *Stenvel-*

⁵⁰⁾ A: *Arnes-*, H: *Asna-*, W: *Assuebergensis*

⁵¹⁾ H: *Skeynd-*, W: *Skeindensis*, A ut supra⁴⁹⁾

⁵²⁾ A: *-wat*. W: *Diuewant* (recte Dünwald). H: *Dynewant*. Omittit apud totam circariam additionem „prioratus est“.

⁵³⁾ H: *Pyssina*

⁵⁴⁾ A: *Knechtsteden*

⁵⁵⁾ A: *Ursalen*, H: *Ulasen*, W: *Ularson* (recte: Flaesheim)

⁵⁶⁾ A: *-wiste*. Addit: „pauper“. H: *Rykwyste*. W: *Ripenwisten* (= Reichenstein)

Index an. 1320 (Cat. Tongerloensis)

filia premonstr.:	}	Coloniensis dioc.
De <i>keydenburg</i> ⁵⁸⁾		
filia steinveldensis:		
<i>Hamburnensis</i>		
filia floreffie:		
<i>Winagiensis</i> monialium ⁵⁹⁾		
filia Osneburgensis:		
De <i>Wessenich</i> ⁶⁰⁾	}	Coloniensis dioc.
filia knestedensis:		
de <i>Lankaide</i> ⁵⁷⁾		
filia premonstr.:		
De <i>Rumpeke</i> ⁶¹⁾	}	Coloniensis dioc.
filia premonstr.:		
<i>Uslinkusen</i> ⁶²⁾	}	Coloniensis dioc.

Dominus prepositus de Arnesberk paternitatem sibi vendicat dicens, sibi dudum fuisse commissam a domino premonstratensi et a capitulo generali licet prius fuerit commissa praeposito skeindensi et est ista ecclesia sororum solempnis⁶³⁾.

filia steinveldensis:	}	coloniensis dioc.
De <i>Mari</i> monialium, prioratus est		
filia premonstr.:	}	leodiensis dioc.
<i>Sancti Gerlaci</i> ⁶⁴⁾		
filia premonstr.:		
<i>Hainesbergensis</i> ⁶⁵⁾	}	leodiensis dioc.

⁵⁷⁾ A: *Lankamden* pauper, H: *Lankayde*, W: *Laukaide* (= Langwaden)

⁵⁸⁾ A: de *Bedburgh* moniales, H: *Bedeburch*, W: *Begdeburg*

⁵⁹⁾ A: *Winaugien-*, H: *Wynnamgiensis*

⁶⁰⁾ A: *Wessenich* (omittit paternitatem), H: de *Vinseinth*, W: *Wssenich* (= Füssenich)

⁶¹⁾ HA: *rumbeke*, A addit: „pauper et moniales“. Post hanc domum, H inserit duplicationem abbatiæ Arnsbergensis: „*Wedynhusen* fil. Insule Marie“.

⁶²⁾ A: *Oslindhusen* solempne monasterium sororum. H: *Uslynhusen* moniales. W: *Uslinkusen* (= Oelinghausen)

⁶³⁾ Quae nota etiam habetur in W

⁶⁴⁾ H: *Sancti Cellati*, W: *Sti. Gelarti*

⁶⁵⁾ A: *Hem-*; H: *Haynesbergensis*. — A addit: „de isto monasterio fuerunt ille domicelle, quas tenuit dominus Theodo de Dixmude in domo sua de Veyhelsteine“

Index an. 1320 (Cat. Tongerloensis)

filia floreffie item geymesbergensis <i>Rommestopp</i> ⁶⁶⁾	}	Treverensis dioc.
filia de rommestorp: <i>Ulsenberck</i> ⁶⁷⁾		
filia premonstr.: <i>Arnestain</i> ⁶⁸⁾		
filia arnestain: <i>Ueselic</i> ⁶⁹⁾		
filia de rommestorp: <i>Aldenbourc</i> ⁷⁰⁾		
filia steinveldensis: <i>De Seyna</i> ⁷¹⁾	}	Magontinensis dioc.
filia steinveldensis: <i>Porta angelica</i> ⁷²⁾		
filia arnestain: <i>Kepelles</i> ⁷³⁾		
filia premonstr. alio nomine justus mons ⁷⁴⁾ : <i>Mons sancte Marie</i> ⁷⁵⁾		Bremensis dioc.

CIRCARIA WADEGOCIE

C libras	m xl libras
filia premonstr.: <i>Wandegociensis</i> ⁷⁶⁾	Treverensis dioc.
filia premonstr.: <i>Luttrensis</i> ⁷⁷⁾	Warmatensis dioc.

⁶⁶⁾ AH: *Rommerstorp*, W: *-mestorp*

⁶⁷⁾ A: *Ursenbergh* pauper, moniales. HW: *Ulfeberc* (= Wulfersberg)

⁶⁸⁾ A: *-stein*, W: *-strain*

⁶⁹⁾ A: *Bezelich* pauper, moniales. HW: *Beselic*

⁷⁰⁾ A: *-burgh*, W: *Adenbourc*

⁷¹⁾ A: *zeina*

⁷²⁾ W: *-anglica*

⁷³⁾ A omittit. W: *Keppeles*

⁷⁴⁾ Confusio cum Justemont. — W recte: „alio nomine *Sanctus Mons*“

⁷⁵⁾ A omittit. H: *Mons Sanctus vel Ste. Marie*

⁷⁶⁾ AHW: *Wade-*

⁷⁷⁾ AW: *Lutren-*, H: *Lustrensis*

Index an. 1320 (Cat. Tongerloensis)

filia premonstr. quondam fuit filia monasteriensis: <i>Enkebac monialium</i> ⁷⁸⁾	} Magontinensis dioc.
filia anestrensis: <i>Monasteriensis</i>	
filia monasteriensis: <i>Vallis sancte marie, monialium</i>	
filia premonstr.: <i>Rubrensis</i>	
filia rubrensis: <i>Haguen monialium</i> ⁷⁹⁾	
filia ronnestorp: In <i>Rechatis</i> ⁸⁰⁾	
filia premonstr. et est ibi claustrum sororum <i>Elvestat</i> ⁸¹⁾	
filia elvestat: <i>Habetheburgensis</i> ⁸²⁾	
filia premonstr.: <i>Conradestorp</i> ⁸³⁾	
filia premonstr.: <i>Cerbodensis</i> ⁸⁴⁾	
filia celbodensis: <i>Mioldos</i> ⁸⁵⁾	}
filia arnestensis: <i>Comvershein</i> ⁸⁶⁾	

⁷⁸⁾ A: *Enkenbach*, pauper

⁷⁹⁾ A: *Halghen* (omittit „monialium“), H: *Hagnoyensis*, W: *Hognensis* (= Hagen)

⁸⁰⁾ Hoc nomen a manu posteriori deletum (= Retters)

⁸¹⁾ A: *Helvestat* moniales. H: *Elnestad* claustrum sororum.

⁸²⁾ A: *Hebetheburnensis*, W: *Habecheburnensis* (= Hachborn)

⁸³⁾ W: *-torp*, A: *Conraetsdorp*

⁸⁴⁾ AH: *Celboden-*, W: *Celboldensis* (= Langenselbold)

⁸⁵⁾ A: *Miraldae* moniales. H: *Myroldes*, W: *Miraldos* (= Meerholz)

⁸⁶⁾ A: *Connerheim* pauper, moniales. — H: *Conuorhan* — W: *Commershensis*
Sequitur apud A: *Laurissen-*, H: *Lauricen-*, W: *Laurensensis* (= Lorsch)

Index an. 1320 (Cat. Tongerloensis)

filia wadegociensis: <i>Haguene</i> ⁸⁷⁾	}	Argentinensis dioc.
<i>Omnium sanctorum</i> ⁸⁸⁾ prope argentinam que dicitur		
<i>nigra</i> ⁸⁹⁾ silva		

CIRCARIA YVELDENSIS

CC xl libras		C libras
filia premonstr.: <i>Yveldensis</i> ⁹⁰⁾	}	Magontinensis dioc.
filia premonstr.: <i>Capilla</i> et est ibi claustrum sororum ⁹¹⁾		
filia premonstr.: <i>Orpinberc</i> ⁹²⁾		
filia premonstr.: <i>Guerode</i> ⁹³⁾	}	Herbipolensis dioc.
filia premonstr.: <i>Uessera</i> ⁹⁴⁾		
vestensis: <i>Treustach</i> ⁹⁵⁾		
celle superioris: <i>House</i> ⁹⁶⁾		
filia premonstr.: <i>Cella superioris</i>		
filia celle superioris: <i>Cella inferior</i>		

⁸⁷⁾ A: *Haghenowe* — H: *Hagnerce*

⁸⁸⁾ A: *Nigra Silva* alias *Cella OO.SS.* — H: *Cella OO.SS.*

⁸⁹⁾ W: *magna*

⁹⁰⁾ H: *Ilvelden-*

⁹¹⁾ AW: *Capella moniales* — H: *Capelle*, et est ibi etc. (= *Spieskappel*)

⁹²⁾ A: *Eppemterg* — H: *Epembrie* — W: *-berc*

⁹³⁾ A: *Ghermerode*; H: *Guermerode*; W: *-orode*

⁹⁴⁾ H: *Uesce-*; A: *Uestera*

⁹⁵⁾ H: (*Trenestat*) et W: (*Treustedt*) omittunt paternitatem; A: *Treustat*

⁹⁶⁾ W: *Honse*

Index an. 1320 (Cat. Tongerloensis)

filia celle superioris: <i>Tukenelehusen</i> ⁹⁷⁾	}	Herbipolensis dioc.
celle superioris: <i>Cecrerim</i> (sic) ⁹⁸⁾		
filia celle superioris: <i>Gerlassein</i> ⁹⁹⁾		
celle superioris: <i>Suze</i> ¹⁰⁰⁾		
filia premonstratensis: <i>Regis briedigne</i> ¹⁰¹⁾		

CIRCARIA LOTHARINGIE

CCCC xx libras

VIIJxx libras

filia premonstr.: <i>Belle vallis</i> in argona . . . in camera apostolica solvit iije libr.		Remensis dioc.
filia belle vallis: <i>Septem fontium</i> in burgundia ¹⁰²⁾		Linganensis dioc.
filia regie vallis: <i>Jandoriarum</i> ¹⁰³⁾	}	Tullensis dioc.
filia rengis vallis: <i>Jovis villaris</i> ¹⁰⁴⁾		
filia premonstr.: <i>Regie vallis</i> ¹⁰⁵⁾		

⁹⁷⁾ W: *Tukenehusensis*. — A addit: „pauper, moniales“

⁹⁸⁾ Nullum forte nomen a copiis catalogi adeo deturpatur quam Schäftersheim.
A: *Cretestein*; H: *Cetreceym*; W: *Cetreceim*. (HUGO II 781: *Secreikem*)

⁹⁹⁾ H: *Gollasem*; W: *Gerlasein*. Ex quibus corruptelis copista Averbodiensis, sicut apud Schäftersheim, conatus est facere formam germanice sonantem: *Geradstein* (recte: Gerlachsheim)

¹⁰⁰⁾ A: *zuze* (= Sulz)

¹⁰¹⁾ A: *-brigine*, pauper moniales. H: *-Breedine*; W: *-Briedigno* (recte: Frauen-
sive Königsbreitungen)

¹⁰²⁾ HW abbreviant *burg* (undia)

¹⁰³⁾ A designat hanc, et tres sequentes tamquam „pauperes ecclesie“

¹⁰⁴⁾ A: *Jouilaria*, H: *Jauillaris*

¹⁰⁵⁾ H: *Regis Vallis*, et pro sequenti: *Regie Vallis*. Videtur esse inversio
(Cf. supra p. 96, notam)

Index an. 1320 (Cat. Tongerloensis)

filia premonstr.:	}	Tullensis dioc.
<i>Rengis vallis</i>		
filia premonstr.:		
<i>Sancte marie in nemore</i>		
filia septem fontium:		
<i>Mirevallis</i>	}	Tullensis dioc.
filia flabonis montis:		
<i>Bonum fugerum</i> ¹⁰⁶⁾)		
filia flabonis montis:		
<i>Stivagiensis</i> . . . in ca. ap. solvit lxvj		
filia belle vallis:	}	Vindinensis dioc.
<i>Flabonis montis</i> . . . in ca. ap. solvit lx		
filia belle vallis:		
<i>De stragno</i> ¹⁰⁷⁾)		
filia premonstr.:		
<i>Sancti pauli</i> ¹⁰⁸⁾) in ca ap solvit ijc	}	Metensis dioc.
filia belle vallis:		
<i>Sancte crucis</i> ¹⁰⁹⁾)		
filia belle vallis:		
<i>Justi montis</i>		
filia justi montis:	}	Metensis dioc.
<i>Silinie vallis</i> ¹¹⁰⁾)		
filia premonstr.:		
<i>Belli stagni</i> ¹¹¹⁾)	}	

In regno Anglie, scotie et wallie

CIRCARIA ANGLIE BOREALIS

Iste tres circarie debent ix^e libras

¹⁰⁶⁾ AHW recte: *Bonum fagetum*

¹⁰⁷⁾ AH recte: *stagno*, cui A addit: „pauper“. W: *starno*

¹⁰⁸⁾ AW: *Sti. Pauli Virdunensis*

¹⁰⁹⁾ A addit: „juxta metis“

¹¹⁰⁾ AHW recte: *Saline Vallis*

¹¹¹⁾ W: *Belli Sagni* moniales. A: a manu posteriori deletum.

Index an. 1320 (Cat. Tongerloensis)

<i>Viride stagnum</i> , alio nomine dicitur <i>saulesiete</i> et <i>sedes animarum</i> ¹¹²⁾	}	Glasiniensis dioc.
filia viridis stagni: <i>Sacrum nemus</i> alio nomine dicitur de <i>Retingal</i> ¹¹³⁾		
filia viridis stagni: <i>Candida casa</i> ¹¹⁴⁾	}	Candide case dioc.
filia de cokersant: <i>Tongellant</i> ¹¹⁵⁾		
filia alnuevic <i>Drieburg</i> ¹¹⁶⁾		Sancti andree dioc.
filia de nehus: <i>Alnewick</i> ¹¹⁷⁾	}	Dunelmensis dioc.
filia de nehus: <i>Blancha landa</i> ¹¹⁸⁾		
filia candide case: <i>Nova verina</i> ¹¹⁹⁾		
filia croxtonie: <i>Cokersant</i> ¹²⁰⁾	}	Eboracensis dioc.
filia sancte agathe: <i>Englestone</i> ¹²¹⁾		
filia de nehus: <i>Sancta agatha</i>		
filia de driefort: <i>Coverhan</i>		

¹¹²⁾ W duplicat *Viride Stagnum* et *Saulesiete*

¹¹³⁾ H: *Sacer Nemus* vel *Retingal*. — A omittit *Retingal*

¹¹⁴⁾ AHW addunt: „et est sedes cathedralis“; A praeterea consequitur: „...et prioratus, et ecclesia episcopi pertinet ad conventum loci“.

¹¹⁵⁾ A: *tonghelant*

¹¹⁶⁾ W: *Trien-*, A: *Drieburgh*. „Notetur quod ista quoque monasteria sunt in Scotia, in comitatu de Douglas, cetera vero sequentia sunt in Anglia“.

¹¹⁷⁾ A: *Alenewyc*; H: *Alneuine*; W: *-newit*

¹¹⁸⁾ HW: *Blanca-*, A: *Blanka-*

¹¹⁹⁾ H omittit (= Fearn)

¹²⁰⁾ A: *Koker-*, H: *Cocer-*, W: *Colersant*

¹²¹⁾ A: *Engli-*, H: *Englestone*

Index an. 1320 (Cat. Tongerloensis)

filia de nehus: <i>Werleberck</i> ¹²²⁾	Eboracensis dioc.
filia de cokersant, alio nomine dicitur <i>heyppe</i> ¹²³⁾ : <i>Vallis magdalene</i>	Carleonensis dioc.

CIRCARIA ANGLIE MEDIANA

XX libras solvit singula

filia de liskes: <i>Nehus</i> , prima est ecclesia anglie	}	Lincoliniensis
filia de nehus: <i>Welefort</i> alias <i>bilebi</i> ¹²⁴⁾		
filia de nehus: <i>Tupholin</i> ¹²⁵⁾		
filia de croxtone: <i>Barlingeus</i> ¹²⁶⁾		
filia de nehus: <i>Neubo</i> ¹²⁷⁾		
filia de welefort: <i>Lavendona</i> <i>haguenebiensis</i> ¹²⁸⁾	}	Cistrensis dioc.
filia de weleberc: <i>Beauchief</i> ¹²⁹⁾		
filia de nehus: <i>Parcus</i> alias <i>dala</i> ¹³⁰⁾		
filia de weleberc: <i>Hales</i>		Wingorniensis dioc.

¹²²⁾ A: *Wellebec*, H: *-beck*, W: *Werlenberg*

¹²³⁾ A: alias *Heippe*, H: alias *hieppe*

¹²⁴⁾ „alias *bilebi*“, quod est corruptela pro Sulby, ab AHW omittitur.

¹²⁵⁾ A: *Toupolm*, H: *Tupholyn*, W: *-holyn*

¹²⁶⁾ A: *-ghes*, HW: *-gues*. Apud ceteros hic sequitur *Croxtona* (AW), *Croytona* (H).

¹²⁷⁾ H: *Nembo*

¹²⁸⁾ H: *Hague-*, W: *Haueneby*. Solus A memorat filiationem: *Hagheneby*, filia de Wellefort (quod ceteroquin est erronea).

¹²⁹⁾ H: *Beanchief*, W: *-thies*

¹³⁰⁾ AH omittunt „alias *Dale*“

Index an. 1320 (Cat. Tongerloensis)

filia de hales quondam filia sti Joannis ambian.
*Taleslehu*¹³¹⁾

Menenensis dioc.

CIRCARIA ANGLIE AUSTRALIS

xx libras solvit singula

filia de welebert:
*Driehtan*¹³²⁾

filia de welebert:
Lestona

filia de alnewick:
*Langelena*¹³³⁾

filia langeleic:
*Welingia*¹³⁴⁾

filia de nehus:
*Meldona vel bilee*¹³⁵⁾

filia de lestone:
*Langedona*¹³⁶⁾

filia premonstr.:
*Sancta radegundis*¹³⁷⁾

filia premonstr.:
*Begghuehan*¹³⁸⁾

filia de werleberc:
Driefort

filia de werleberc:
*Tichefel*¹³⁹⁾

filia de werleberc:
Torre

Norvicensis dioc.

Londenisensis

Cantuariensis
dioc.

Cistesciensis dioc.

Wintherniensis
dioc.

Exoniensis dioc.

¹³¹⁾ H: *Thelesleu* (omittit notam de paternitate); W: *Taleslehen*

¹³²⁾ W: *-ham*

¹³³⁾ W: *-leia*. A: *Langheleya*, H: *Languelya*

¹³⁴⁾ H: *Uelyngia*

¹³⁵⁾ AH omittunt „vel bilee“ (= Beeleigh)

¹³⁶⁾ AH: *Langue-*, W: *Laugwe-*

¹³⁷⁾ H: *Ste. Indegundis*

¹³⁸⁾ A: *Begghe-*, H: *Begue-*

¹³⁹⁾ A: *-felt*, H: *Tikefel*

Index an. 1320 (Cat. Tongerloensis)

IN HIBERNIA

filia premonstr.:	
<i>Sancta trinitas</i>	Guemiensis dioc.
filia de driebonoc:	
<i>Duix la croille</i> ¹⁴⁰⁾	Canuercensis dioc.
filia de driebonoc:	
<i>Grafergos</i>	provincie almatane
filia premonstr.:	
<i>Sancta trinitas de loke</i> ¹⁴¹⁾	Elsmensis dioc.
<i>Balinneval</i> ¹⁴²⁾ in provincia almatane	enemensis provincie
filia tuemensis:	
<i>kelvemenac</i> ¹⁴³⁾	Evectunensis dioc.

CIRCARIA NORMANNIE BOREALIS

vixx libras	ccc libras
filia domini martini:	
<i>Lucerna</i>	Abrincensis dioc.
filia domini martini:	
<i>Blancka landa</i> . . . in ca. ap. solvit ijc	Constanciensis
filia premonstr.:	
<i>Stella</i>	Carnatensis dioc.
filia premonstr.:	
<i>Perredium novum</i> ¹⁴⁴⁾	Andegauensis dioc.
filia premonstr.:	
<i>Locus dei in Jardo</i> ¹⁴⁵⁾ in ca. ap. solvit c libras	Pectauensis dioc.
filia lucerne:	
<i>Bellus portus</i> ¹⁴⁶⁾ in ca. ap. composuit pro solutione	

¹⁴⁰⁾ H: *Dyex Latisse*, A: *Diex-*, W: *Duix Lacroisse*

¹⁴¹⁾ H: *-lobbe*

¹⁴²⁾ W: *-enval*, A: *Balmenal*, H: *Balniueuual* (ambo habent: filia premonstrati)

¹⁴³⁾ A: *Kelne-*

¹⁴⁴⁾ A: *Pero-*, H: *Perro-*, W: *Pre-*

¹⁴⁵⁾ A: *-in gardo*. Pictaviens. est deletum, loco eius: Lucionens. dioc.

¹⁴⁶⁾ W: *Bellus Fortis*

Index an. 1320 (Cat. Tongerloensis)
CIRCARIA NORMANNIE AUSTRALIS

vjxx libras

ccc libras

filia premonstr.:		
<i>Silliacum</i> ¹⁴⁷⁾ in ca. ap. solvit vijc	}	baiocensis dioc.
filia domini martini:		
<i>Falesia</i> ... in ca. ap. solvit iijc		
filia lucerne:		
<i>Bella stella</i>	}	Sagiensis dioc.
filia lucerne:		
<i>Ardena</i> ... in ca. ap. solvit c		
filia lucerne:		
<i>Mons auxilii vel mons dei</i> ¹⁴⁸⁾		Lexauensis dioc.
filia ciliaci:		
<i>Insula dei</i>	}	Rathomagensis
filia insule dei:		
<i>Bellosanna</i>		

CIRCARIA GASCONIE

L libras

c libras

filia sancti martini:		
<i>Casa dei</i> ... in ca. ap. vjc xvij et grossos viij		Auxitriensis dioc.
filia case dei:		
<i>Gratia dei</i>		adurensis dioc.
filia case dei:		
<i>Combelonge</i> ... in ca. ap. solvit iiijc lx		coseranensis dioc.
filia case dei:		
<i>Capella</i> ¹⁴⁹⁾ in ca. ap. solvit iijc		tholosane dioc.
filia combelonge:		
<i>fons calidus</i> ... in ca. ap. solvit iiijc item ad c. 4		narbonensis dioc.
filia case dei:		
<i>Villa dei</i>		Aquensis dioc.

¹⁴⁷⁾ H: Cilli-, W: Cili-

¹⁴⁸⁾ A: *Mons auxilii dei*, H: *Mons auxilii vel dei*, W: omittit

¹⁴⁹⁾ A: *Capella*; addit manus aliquatenus posterior: *alias Sti. Joannis de Castilla* (quod oportuit ponere supra apud *Gratiam Dei*)

Index an. 1320 (Cat. Tongerloensis)

filia case dei: <i>Artholin</i> ¹⁵⁰⁾	}	baiocensis dioc.
filia case dei: <i>Foncia</i> ¹⁵¹⁾		
filia case dei: <i>Urdacii</i> ¹⁵²⁾		
filia premonstr.: <i>Plana silva</i> ¹⁵³⁾ non hic! — quod abbas de Jardo innititur occupare istud monasterium		burdegalensis
filia case dei: <i>Belli podii</i>		Urgerlensis dioc.
filia belli podii: <i>Sanctus nicolaus</i> non est abbatia proinde solvit hospitale et partem ecclesie belli podii ¹⁵⁵⁾		Urgerlensis dioc. ¹⁵⁴⁾

CIRCARIA HISPANIE

L libras

cc libras

filia case dei: <i>Retorta</i>	}	palentinensis
filia vitis <i>Sanctus pelagius de serrata</i> ¹⁵⁶⁾		
filia retorte <i>sancta crux de moncon</i>		
filia sancti pelagii <i>sancta crux de rivola, monialium</i> ¹⁵⁷⁾		
filia retorte <i>Vitis</i>		Oxoniens. dioc.

¹⁵⁰⁾ AHW: *Arthosium*

¹⁵¹⁾ A: *Fontia*, W: *Fontis*

¹⁵²⁾ A: *Udatij*, W: *Urdatium*

¹⁵³⁾ W: *Plena*-. De nota apposita, quam AHW omittunt, vide supra p. 192.

¹⁵⁴⁾ A: deletio nomine *Urgellensi*, manus posterior adscripsit: *Hilerdensi*

¹⁵⁵⁾ AHW omittunt

¹⁵⁶⁾ A: *S. Pellagius de Serrato*; H: *S. Pelagius* (tantum); W: *-de Sarrato*

¹⁵⁷⁾ AW: *-de rinoso*; H: *de ruiso*

Index an. 1320 (Cat. Tongerloensis)

filia vitis <i>de frasnullo monialium</i> ¹⁵⁹⁾	
filia vitis <i>de brachia curta monialium</i>	Uxoniensis dioc.
filia vitis (insuburbio soboliensis) ¹⁵⁹⁾ <i>Sancte marie de ortis</i>	secoviensis dioc.
filia retorte omnes iste ecclesie sunt in provincia tholetana <i>sanctus leonardus</i> ¹⁶⁰⁾	} salamannie dioc.
filia sancti pelagii <i>sanctus saturnus de betina</i> ¹⁶¹⁾	
filia retorte in castro botina ¹⁶²⁾ <i>sanctus marie de ortis monialium</i>	
filia retorte <i>sanctus pelagius arvellis</i> ¹⁶³⁾	
filia sancti leonardi <i>sanctus michael de gros</i>	samerocensis dioc.
filia sancti leonardi <i>de caritate</i>	civitatensis dioc.
filia vitis <i>sanctus spiritus de avula</i> ¹⁶⁴⁾	avulensis dioc.
nota quod omnes iste ecclesie sunt in provincia compostellana	
filia retorte <i>De quilar</i> ¹⁶⁵⁾	burgensis dioc. ¹⁶⁶⁾

¹⁵⁸⁾ A: -Fratrinello; H: -Fricinello; W: Francinello (recte: Freznillo)

¹⁵⁹⁾ recte: Segobiensis. Quam additionem AHW omittunt. A tamen addit: *prioratus est, et moniales sunt omnes predictae ecclesie, sunt in tholetana provincia*. H confundit cum asceterio eiusdem nominis ut infra.

¹⁶⁰⁾ id est: Alba de Tormes. — H omittit.

¹⁶¹⁾ recte: *S. Saturninus de Medina* (del Campo). A: *S. Saturninus de bethuna*. H omittit. W: *Stus. Saturninus* (tantum)

¹⁶²⁾ W: -botiua; H, qui omittit omnes indicationes circa provincias, confundit cum *S. Maria de Ortis* in Segovia, post quam immediate adiungit: *S. Pelagius de Arnell*.

¹⁶³⁾ recte Arenillas. A: -de Arnellis, W: -de Arnellus

¹⁶⁴⁾ AW: -Abula, H: -Abla

¹⁶⁵⁾ AH: *Aquilaris*; W: *Aquilar*

¹⁶⁶⁾ AW addunt: *hunc episcopum esse exemptum ab omni archiepiscopo*

Index an. 1320 (Cat. Tongerloensis)

filia vitis <i>ville maioris</i> notum quod prioratus iste non est in aliqua provincia, quia exemptus est ¹⁶⁷⁾ <i>sanctus christoforus de eneis</i> ¹⁶⁸⁾	}	Borgensis dioc.
filia sancti christofori <i>ville mediane</i>		
filia aquilarensis <i>Buxetum</i>		
filia aquilarensis <i>sancta maria de villa aurea</i>		astoriensis dioc. et provincie bracharensis

CIRCARIA BURGUNDIE

filia sancti martini <i>Cornelium</i> ¹⁶⁹⁾ in ca ap solvit lxxvj	}	visantinensis dioc.
filia cornelii <i>bellus campus</i> ¹⁷⁰⁾		
filia sancti martini <i>lacus iurensium</i> ¹⁷¹⁾	}	Lausanensis dioc.
filia laci <i>humilis mons</i>		
filia laci <i>fons andree</i>		
filia laci <i>locus dei</i> ¹⁷²⁾		
filia laci <i>Bella lagia</i>		Basiliensis dioc.

¹⁶⁷⁾ AHW omittunt hanc additionem. Probabiliter prima pars eius refert ad Vilamayor, secunda pars vero ad episcopum Burgensem.

¹⁶⁸⁾ A: -de eves; H: -de ense. — (Recte: Ibeas)

¹⁶⁹⁾ AW recte: *Corneolum*

¹⁷⁰⁾ A addit: *pauper*. W omittit, et loco eius habet: *Filia Cornelij Uissoinen. dyoc. Nota: in veteri registro invenitur ecclesia de Vallibus.*

¹⁷¹⁾ AW: *Jurensis*, H: -*Uirensis*

¹⁷²⁾ W: *Locus dei alias gotstat*

Index an. 1320 (Cat. Tongerloensis)

CIRCARIA ALVERNIE

xxv libras

lx libras

filia premonstr.:	
<i>Doa</i> ... in ca. ap. solvit lxxx	Aniciensis dioc.
filia dei loci:	
<i>sanctus gerbertus</i> ¹⁷³⁾ in ca. ap. solvit c libras	} claromontensis dioc.
filia sancti gerberti:	
<i>Sanctus andreas</i> ... in ca. ap. solvit c	
<i>Bella vallis</i> ... in ca. ap. solvit c	Nivernensis dioc.

CIRCARIA FRISIE

L libras

VIxx libras

filia premonstr.:	
<i>sanctus bonefacius in doccam</i> ¹⁷⁴⁾	} Traiectensis dioc.
filia steinveldensis:	
<i>Ortus sancte marie</i> ¹⁷⁵⁾	
filia vallissancte marie:	
<i>vinea domini monialium</i>	
filia de dokin:	
<i>mons oliveti monialium</i> ¹⁷⁶⁾	
<i>sancti johannis evangeliste in merne abbas est ibi</i> ²⁷⁷⁾	
filia premonstr.:	
<i>floridus ortus</i>	} Monasterienis dioc.
filia orti sancte marie:	
<i>sepulchri sancte marie monialium</i>	
filia de dokin:	
<i>campi sancte marie monialium</i> ¹⁷⁸⁾	

¹⁷³⁾ AH: *Sts. gil-*

¹⁷⁴⁾ A: *Dockem*; H: *dokym*; W: *-dottim*

¹⁷⁵⁾ Sequuntur apud AHW: *Vallis Ste. Marie*

¹⁷⁶⁾ (= Veenklooster). H omittit. W: *-olyveti*

¹⁷⁷⁾ W: *-moryna. Abbas est iste.*

¹⁷⁸⁾ (= Kusemer). H omittit.

Index an. 1320 (Cat. Tongerloensis)

filia orti sancti martini (sic): <i>gratie sancte marie monialium</i>	}	Monasterien. dioc.
filia orti sancte marie: <i>sancte catharine in astro monialium</i> ¹⁷⁹⁾		
filia de dokin: <i>porte sancte marie in palmarum, monialium</i>		
filia de dokin: <i>sancte nicolai in berthā</i> ¹⁸⁰⁾		
filia de merva (sic): <i>sancti jacobī in longone</i>	}	Bremensis dioc.
filia de dokin: <i>mons sancte marie in hapella</i> ¹⁸¹⁾ monialium		
filia de dokin: <i>de vera caritate monialium</i>		
filia floridi orti: <i>de scoria mora</i> ¹⁸²⁾		

CIRCARIA SUEVIE ET BAVARIE

vjxx libras

ccc libras

filia premonstr.: <i>windburgensis, abbas est</i> ¹⁸³⁾	}	Ratiponensis dioc.
filia wilernensis: <i>spaculart prioratus est</i> ¹⁸⁴⁾		
filia premonstr.: <i>Ursperc et est ibi claustrum sororum; prepositus est</i> ¹⁸⁵⁾		Augustinensis dioc.

¹⁷⁹⁾ HW: *Ste. Katherine in astrolo*

¹⁸⁰⁾ A: *Porta Ste. Marie in Berte*. H: *Sti. Nicolai in merna*

¹⁸¹⁾ (= Hopels). A: *-Appulsa*; H: *-Happelsa*; W: *-Apelsa*

¹⁸²⁾ AH: *Scona-*, W: *Stona-*; A addit, reduplicando Barthe: *filia de Dockem: berße, monasterien. dyoc.*

¹⁸³⁾ A: *Windeberg-*, H: *Windeburg-*, W: *Wintenburgensis*

¹⁸⁴⁾ AH: *Spainsart*. A addit: *prepositus est, pauper*. W: *Speinsart prepositus*. Hic supra *prioratus* absque dubio est corruptela pro *prepositus*. H apud hanc circariam praetermittit omnes notas de qualitate praelatorum.

¹⁸⁵⁾ A: *Uspereg. Prepositus*. (deletum a manu posteriori, et superscriptus: *abbas*); HW: *Ursperc*.

Index an. 1320 (Cat. Tongerloensis)

filia uspergensis: <i>roggenburgensis</i> , prepositus est ¹⁸⁶⁾	}	Augustens. dioc.
filia rotensis: <i>staingaden</i> et est ibi claustrum, prepositus est ¹⁸⁷⁾		
filia uspergensis: <i>ostrohovensis</i> , prepositus est ¹⁸⁸⁾	}	partaviensis dioc.
filia ostrohovensis: <i>slaga</i> ¹⁸⁹⁾		
filia uspergensis: <i>sepflerensis</i> ¹⁹⁰⁾	}	frisingensis dioc.
filia uspergensis: <i>nova cella</i> , prepositus est		
filia premonstr.: <i>Rotha</i> et est ibi claustrum monialium, abbas est ¹⁹¹⁾	}	constantiensis dioc.
filia rothe: <i>Augia</i> , et est ibi claustrum monialium, abbas est ¹⁹²⁾		
filia rothe: <i>marcellensis</i> , prepositus est		
filia roggeburgensis: <i>magdeberc</i> ¹⁹³⁾ et est ibi claustrum monialium, prepositus est		
filia ange: <i>sorec</i> , prepositus est		
filia ange: <i>Ruthin</i> , prepositus est ¹⁹⁴⁾		

¹⁸⁶⁾ A: *Roggeburg-*; H: *Raggenberg-*

¹⁸⁷⁾ A: *Stanga-*. Asceterium ibi versus an. 1290 suppressum est. Vox *monialium* quae apud A a manu posteriori est deleta, hic supra est omisa.

¹⁸⁸⁾ A: *Rostrohoviensis*, abbas. — H: *Ostrouien-*; W: *Astrohonensis*, prepositus.

¹⁸⁹⁾ A: addit: *distincta*.

¹⁹⁰⁾ A: *Sepflarenensis*, abbas. — W: *Sceflerensis*, abbas est. Revera Schäftlarn anno tandem 1598 abbatia facta est.

¹⁹¹⁾ Apud A, quod ponit hoc monasterium inferius post *Ruthin*, vox *moniales* est deleta a manu posteriori (asceterium Rothense versus an. 1380 est extinctum)

¹⁹²⁾ A tacet moniales, quae circa an. 1245 feruntur esse extinctae

¹⁹³⁾ A: *Magdenberch vel Adelberch*. — H: *Mardebergen-*

¹⁹⁴⁾ A: *Rutin* abbas. H: *Ruthyn*. Apud HW hic sequitur *Porta Coeli*, prioratus est.

Index an. 1320 (Cat. Tongerloensis)

filia premonstr.: <i>cella omnium sanctorum</i> ¹⁹⁵⁾ prepositus est	Argentinensis dioc.
filia rothe: <i>wiltinensis, abbas est</i> ¹⁹⁶⁾	brixinensis dioc.
filia roggeburgensis: <i>sanctus Lucius, abbas et ibi claustrum monialium</i> ¹⁹⁷⁾	Curiensis dioc.
filia roggeburgensis: <i>curwaldensis et est ibi claustrum monialium,</i> prepositus est ¹⁹⁸⁾	
filia vestere: <i>griventas, prepositus est</i> ¹⁹⁹⁾	salsyvergensis dioc.
<i>sancti salvatoris</i>	
filia premonstr.: <i>porta celi de novo fundata</i> ²⁰⁰⁾ , prioratus est	constantiensis dioc.

CIRCARIA BOHEMIE

cl libras

cccc libras

filia steinveldensis: <i>Mons syon, alias strahove</i> ²⁰¹⁾ in ca. ap. solvit c	} Pragensis dioc.
filia montis syon: <i>Dokinzeu, monialium</i> ²⁰²⁾	
filia steinveldensis: <i>sijloe</i>	
filia syloc: <i>lunis; monialium</i> ²⁰³⁾	

¹⁹⁵⁾ H omittit

¹⁹⁶⁾ H: *Wystinen-*

¹⁹⁷⁾ Vox *abbas* hic est error, quia praelati Sti. Lucii usque ad annum 1453 erant praepositi. A, quod tamen est MS saec. XV, idem habet. — W. *prepositus est*.

¹⁹⁸⁾ A: *Culwalden*

¹⁹⁹⁾ Griffen sive Griffental ab omnibus deturpatur A: *Griuueltal preppositus*. H: *Cernental*, W: *Gremeutas moniales, praepositus est*. H collocat *Porta Coeli* et *Sti. Salvatoris* superius inter *Ruthyn* et *Wystinensis*.

²⁰⁰⁾ *de novo fundata* ab aliis omittitur.

²⁰¹⁾ A: *-strohoviensis*, H: *-strahovia*; W: *Mons syon* tantum

²⁰²⁾ A: *Doxanum*, H: *Dokursan*; W: *Dokinzeu*

²⁰³⁾ id est: Louniovice

Index an. 1320 (Cat. Tongerloensis)

filia syloe: <i>luthomis</i> ²⁰⁴⁾	}	pragensis dioc.
filia montis syon: <i>thepla</i> ²⁰⁵⁾ in ca. ap. solvit ij lx		
filia theple: <i>cothessawe</i> ²⁰⁶⁾		
filia syloe: <i>meleusco</i> ²⁰⁷⁾ in ca. ap. solvit ijcxixiii libras	}	Olemucensis dioc.
filia syloe: <i>kunis</i> ²⁰⁸⁾		
filia montis syon: <i>Gradis</i> ²⁰⁹⁾		
filia montis syon: <i>Luca</i> . . . in ca. ap. solvit iiijclx	}	pactaviensis dioc.
filia montis syon: <i>zabarwie</i> ²¹⁰⁾		
filia zabardienensis: <i>Reus monialium</i> ²¹¹⁾		
filia montis syon: <i>Boeka</i> ²¹²⁾	}	
filia syloe: <i>Iherus</i>		
filia lherus: <i>Berneth monialium</i> ²¹³⁾		

²⁰⁴⁾ A addit: *est episcopus*

²⁰⁵⁾ HW: *Tepla*

²⁰⁶⁾ A: *cotissau*; HW: *cothessaw*

²⁰⁷⁾ A: *milocensis*; H: *Milensko*; W: *Myleusko*

²⁰⁸⁾ W: *Kymis* (= Kounice)

²⁰⁹⁾ A: *-icensis*

²¹⁰⁾ A: *zabartwyc*; H: *-baldwicens*, W: *-bardwith*

²¹¹⁾ A: *brusth*, *prepositus*. Addit manus longe posterior: *Kunicensis*. WH: *Brus*.

²¹²⁾ recte *Breska* = *Brzesko*. A: *bresta*; H: *bresca*; W: *breska*. Erronee hic est appositum, quia iam diu transierat ad Circ. Poloniae, ubi etiam invenitur.

²¹³⁾ H: *-eych*

Index an. 1320 (Cat. Tongerloensis)

filia lherus:
*porta celi in vienna monialium*²¹⁴⁾

filia mileucensis:
*Slaga monialium*²¹⁵⁾

filia teple:
spainsart monialium

Pactaviens.
dioc.

CIRCARIA POLONIE

iiijxx libras

cc xl libras

filia steinveldenis:
*sanctus vincentius*²¹⁶⁾

waratislaviensis
dioc.

filia premonstr.:
*unius Dei*²¹⁷⁾

filia bresensis:
*Delubena*²¹⁸⁾

filia bresensis:
*Zueriensis monialium*²¹⁹⁾

filia montis syon:
*Uresenensis*²²⁰⁾

cracoviensis dioc.

filia sancti vincentii:
*crisanowic*²²¹⁾

filia bochovie:
buxenensis

filia bresensis:
*victhoniensis*²²²⁾

gueznensis dioc.

²¹⁴⁾ A: *Vienna*, H: *Uyenna*, W: *Wienna*

²¹⁵⁾ A: *Flaga*. — Schlägl et Speinshart etiam inveniuntur apud Circ. Bohemiæ, cui antea fuerant addictæ. *Monialium* hic erronee apponitur, ideo deest apud AHW. — HW indicant apud Speinshart: *Ratisponen. dyoc.*

²¹⁶⁾ A addit: *utitur mitra*

²¹⁷⁾ AHW: *Domus Dei, moniales* (= Czarnowasy)

²¹⁸⁾ A addit: *alias ymwamoviens* (= Imbramowice)

²¹⁹⁾ H: *Merucensis* (= Zwierzyniec)

²²⁰⁾ A: *brezenen*; HW: *Brese-* (= Brzesko sive Hebdow)

²²¹⁾ A: *Crezanowich*, a manu posteriori deletum. — H: *Crisa-*, W: *Crissanowich*

²²²⁾ A: *Uitouien*. H: *Uiton-*, W: *Withon-* (= Witow). Sequitur apud AHW. *filia Sti. vincentii: Strelnen.*

Index an. 1320 (Cat. Tongerloensis)

filia sancti vincentii:
*Zucoviensis monialium*²²³)

Gueznens. dioc.

filia bresensis sedes est cathedralis²²⁴):
plocensis monialium

filia premonstr.:
*Riga*²²⁵) in livonia. Nota ista ecclesia est metropoli-
tana nam conventus eligit archiepiscopum et est ibi
prepositus qui habet curam et regimen canonicorum
illius ecclesie et ille prepositus debet venire ad capi-
tulum de septennio in septennium nisi de novo fuerit
procreatus nec est ista ecclesia alicuius circarie prop-
ter ipsius remocionem. Item archiepiscopus habet
decem suffraganeos ecclesie rigensi subiectos.

filia bresensis:
*sancti spiritus alias domus pauperum*²²⁶)

cracoviensis dioc.

CIRCARIA HUNGARIE

xxx libras

lxx libras

anno domini millesimo ducentesimo nonagesimo quarto
assignata fuit paternitas ecclesiarum circarie hün-
garie quinque abbatibus inferius annotatis propter
defectum patrum²²⁷) qui eas minime visitabant.
Abbati montis syon assignata fuit paternitas istarum
quatuor que sequuntur videlicet: filia quondam de
lubensis²²⁸):

De Saag

strigoniensis dioc.

filia quondam sancti stephani:
*de cathwau*²²⁹)

aggriensis dioc.

²²³) H: *Sucouien*; W: *Incornien*

²²⁴) Quod asceterium illud numquam erat. Revera refert ad sequentem: *Riga*;
et ex transscriptione mendosa hic est appositum. Confer infra Lund et
Börghum.

²²⁵) W: *Rega*

²²⁶) = Nowysacz. Quod cum esset fundatum anno 1410, est interpolatio poste-
rior. AHW omittunt.

²²⁷) AHW: *patrum abbatum*

²²⁸) AHW: *kukenis* (= Kökenyes)

²²⁹) A: *Cotht-*, H: *Cota-*, W: *Cothwan* (= Hatvan)

Index an. 1320 (Cat. Tongerloensis)

filia quondam sancti stephani: <i>de buy</i> ²³⁰⁾	strigoniensis dioc.
filia quondam de graas: <i>de kinken</i> ²³¹⁾	Waciensis dioc.
item abbati de luthonis assignata fuit paternitas in istis septem ecclesiis que sequuntur videlicet: filia quondam sancti stephani: <i>de moik</i> ²³²⁾	serconiensis dioc.
filia quondam zaonensis: <i>pontis mauritii</i>	jarniensis dioc.
filia quondam premonstr.: <i>deleles</i>	aggriensis dioc.
filia quondam jasow: <i>de ratolt</i>	vesconiensis dioc.
filia quondam thuxt: <i>de cophuphe</i> ²³³⁾	vesconiensis dioc.
filia quondam sancti stephani: <i>de olza</i>	waciensis dioc.
filia quondam sancti stephani: <i>pontis johannis</i>	
item abbati gradicensis assignata fuit paternitas in illis septem ecclesiis que sequuntur videlicet: hec erat filia sua quondam: <i>de bosouch</i> ²³⁴⁾	
filia quondam de tura: <i>de graba</i> ²³⁵⁾	strigoniensis dioc.
filia quondam zernensis: <i>de jurla</i> ²³⁶⁾	vesconiensis dioc.
quondam filia cothwan: <i>de sydow</i> ²³⁷⁾	waciensis dioc.

²³⁰⁾ A: *de bin*; H: *de vyn*; W: *Debin* (= Bény)

²³¹⁾ AHW: *Kukenis*

²³²⁾ AW: *Coppuphe*, H: *Cappirpheu* (= Kaposfő)

²³⁴⁾ A: *besouch*; H: *Resporych* (= Bozok)

²³⁵⁾ H: *Glaba* (= Garab)

²³⁶⁾ A: *pala*, H: *uirla* (= Türje)

²³⁷⁾ A: *zi-*, W: *si-* (= Zsido)

Index an. 1320 (Cat. Tongerloensis)

filia quondam sancti stephani: <i>de sadio</i> ²³⁸⁾	zonadiensis dioc.
quondam filia ziona: <i>de raik</i> ²³⁹⁾	vesporinensis dioc.
quondam filia de sedio: <i>de salangha monialium</i>	colecensis dioc.
item abbati lucensi assignata fuit paternitas in istis sex ecclesiis que sequuntur videlicet: filia quondam sancti stephani: <i>de jasow</i>	
filia quondam de jasow: <i>de dorna</i>	aggriensis dioc.
filia quondam sancti stephani: <i>de sambuch</i> ²⁴⁰⁾	vesponerensis dioc.
filia quondam sancti stephani: <i>ecclesia pauli</i> ²⁴¹⁾	} waradiensis dioc.
filia quondam ecclesie pauli: <i>de habram</i> ²⁴²⁾	
filia quondam sancti stephani: <i>de odon</i> ²⁴³⁾	
item abbati zaverwicensi assignata fuit paternitas in hiis ecclesiis decem que sequuntur videlicet: quondam filia premonstr.: <i>de turz</i> ²⁴⁴⁾	strigoniensis dioc.
quondam filia de hotwan: <i>de zirna</i> ²⁴⁵⁾	janoicensis dioc.
filia quondam de moik: <i>de pormik</i>	

²³⁸⁾ H: *sadov*

²³⁹⁾ H: *royk*; W: *omittit*

²⁴⁰⁾ A: *sanbuch*, H: *sambouch*, W: *-buk* (= Zsambék)

²⁴¹⁾ A: *-S. Pauli* (= Palyi)

²⁴²⁾ AH: *Abraham*; W: *habraham* (= Abrany)

²⁴³⁾ A: *edom* (= Adony)

²⁴⁴⁾ A: *turch* (= Turocz)

²⁴⁵⁾ H: *syrna* (= Csorna)

Index an. 1320 (Cat. Tongerloensis)

quondam filia premonstr.: et nota quod hec est prima ecclesiarum in hungaria ²⁴⁶⁾ <i>Sanctus stephanus</i>	waradiensis dioc.
quondam filia sancti stephani: <i>de insula leporum</i> ²⁴⁷⁾	vesponinensis dioc.
quondam filia de ozla: <i>de insula lazari</i>	quinque ecclesia- rum dioc.
quondam filia de tuos: <i>de insula chut</i>	vesponiensis dioc.
quondam filia sancti stephani: <i>de chemi</i> ²⁴⁸⁾	aggeriensis dioc.
quondam filia sancti stephani: <i>de almask</i> ²⁴⁹⁾	albensis dioc.
filia quondam de ozla: <i>de gedir</i> ²⁵⁰⁾	collocensis dioc.

CIRCARIA DACIE ET NORWEGIE

xxx libras

lx libras

filia premonstr. et nota quod est sedes cathedralis ²⁵¹⁾ et prioratus de ewich <i>sancte trinitatis</i> ²⁵²⁾	} lundensis dioc.
filia steinweldensis: <i>bingilaum</i> ²⁵³⁾	
filia premonstr. vel de ewich: <i>tomnetrop</i> ²⁵⁴⁾	
filia burgerlanensis: <i>vreklef</i> ²⁵⁵⁾	

²⁴⁶⁾ H: *Ecclesia que regia fuit, prima ecclesia ungarie*

²⁴⁷⁾ W omittit

²⁴⁸⁾ H: *cheym*, W: *heim*

²⁴⁹⁾ W: *-math* (= Almas)

²⁵⁰⁾ H: *de cedyw seu gedir*

²⁵¹⁾ AH recte ponitur inferius apud Börglum

²⁵²⁾ H addit: *alias owith*. AW, ut catalogus noster, hic Lundensem canoniam insinuant, et Öfved adducunt inferius, ubi H eam omittit.

²⁵³⁾ A: *Burgillaum*; H: *-illan*; W: *-ilaum prepositus est*.

²⁵⁴⁾ A: *Tommetorp*; H: *Tomentorp*; W: *Tomuetrop*

²⁵⁵⁾ H: (*Ureklef*) et W addunt: *moniales*

Index an. 1320 (Cat. Tongerloensis)

filia premonstr.:
Ewich

Lundensis dioc.

filia de tomnestrop:
*Ue alio nomine saltus sancte marie*²⁵⁶)

IN PROVINCIA SANCTI ANDREE²⁵⁷)

filia candidi casi:
Ferina

rosmarchie dioc.

filia tomnestrop:
*Ualkiascogh*²⁵⁸)

We alio nomine dictus saltus sancte marie

IN SCLAVIA

filia orti sancte marie:
*castrum sancti petri in belburg*²⁵⁹)

caminensis dioc.

filia premonstr.:
*Wznam*²⁶⁰)

IN NORWEGIA

filia premonstr. vel bugillensis:
*draxmarck*²⁶¹)

Asloensis dioc.

filia premonstr. vel bugillensis:
*Tonsberga, alio nomine obewin*²⁶²)

²⁵⁶) Tantum in MS C. — A: *We*. Ipse et W addunt: *filia de Tumetorp*. H omittit, et sequentia usque ad Circ. Tuscie sic ordinat: *Tomentorp, Badkkyaschogh, Urekles; In Norwegia: Draxmark, Tunsberga seu Olewyn; In provincia Sti. andree: Fernia; In sclauia: Uznam vel puggloue. castrum Sti. Petri seu Belburgh monasterium hoc sub se duo monasteria monialium habet, scilicet sancti nicolai in trepetow et sancti nicolai in stolp.*

²⁵⁷) A: *Circaria Norwegie*

²⁵⁸) A: *balkiastoch*, W: *-stogh* (= Bäckaskog)

²⁵⁹) A: *-burgh*, W: *-bug*

²⁶⁰) A: *Us-*, W: *Uz-*

²⁶¹) A: *Draxmarck*; W: *Draxmarth*

²⁶²) A: *Obellim*; W: *Tonsberga alio nomine Olew*

CIRCARIA TUSCIE ET CALABRIE²⁶³⁾

xl florenas de florenzia	c florenas de florenzia
filia premonstr.: <i>Sanctus severus</i> . . . in ca. ap. solvit lxxx	Urbis veteris dioc.
filia premonstr.: <i>sanctus alexius in urbe roma</i> in ca. ap. solvit c	
filia premonstr.: <i>sanctus kiricus de valle introduci</i> ²⁶⁴⁾	reatinensis dioc.
filia premonstr.: <i>sanctus samuel de barilo</i> ²⁶⁵⁾	Tranettensis dioc.
filia sancti samuelis: <i>sancto maria de parvo ponte brandusii</i> ²⁶⁶⁾	brandusiensis dioc.
filia sancti samuelis: <i>sanctus petrus de camerota</i> ²⁶⁷⁾	polistaciensis dioc.

IN PROVINCIA JEROSOLIMITANA

filia premonstr.: <i>episcopia</i> in regno cipri	nicotiensis dioc.
<i>sanctus samuel de acon</i> ²⁶⁸⁾	jerusalemite dioc.

Ecclesie que sequuntur sunt in saxoniam, et sunt ibi omnes prepositi, et tenentur venire ad capitulum de triennio in triennium, quibus excepto magdeburgensi, in ordine vicis sue una vice²⁶⁹⁾.

²⁶³⁾ A sequentia usque ad Saxoniam inscribit: *Iste ecclesie que sequuntur sunt in Italia*, omittens titulos *Circaria* etc. et in *provincia* etc.

²⁶⁴⁾ AH: *St. Quaricus in valle introduco*; W: *St. Kyritus*

²⁶⁵⁾ AU: *-barulo*; H: *-alo*

²⁶⁶⁾ A: *-brundusii*, W: *brandisij*; quam vocem H omittit

²⁶⁷⁾ H: *-rato*

²⁶⁸⁾ A addit: *conventus istius ecclesie post amissionem civitatis acconensis et captionem per saracenos, provisum est praemonstratum* . . . (reliqua sunt vix legibilia). H invertit haec duo monasteria et addit: *interiit*.

²⁶⁹⁾ A prosequitur: . . . *qui tenetur mittere procuratorem, et nomina eius filiarum sunt* — H inscribit: *in saxoniam*, et ponit reliqua huius notae in finem, post *magdeburgensi* continuans: *in ordine vicis sui, qui debet venire secundum formam competitorum bullarum. Et iste est finis monasteriorum praemonstratensium.*

Index an. 1320 (Cat. Tongerloensis)

<i>Magdeburgiensis</i> ²⁷⁰⁾	sedes metropoli- tana
<i>De gratia dei</i>	medelnegensis
<i>De liezka</i> ²⁷¹⁾	brandenburgensis dioc.
<i>de brandeburg</i>	sedes cathedralis
<i>de hanewerke</i> ²⁷²⁾	sedes cathedralis
<i>de raceburc</i> ²⁷³⁾	sedes cathedralis
<i>De Jerico</i> ²⁷⁴⁾	havelbergensis dioc.
<i>de colebeke</i> ²⁷⁵⁾	
<i>de rode</i>	
<i>de kedelingeburg</i> ²⁷⁶⁾	
<i>de wida</i>	
<i>de poleke</i> ²⁷⁷⁾	
<i>de themenis</i> ²⁷⁸⁾	brandburgensis dioc.
<i>de staden</i> ²⁷⁹⁾	bremensis dioc.
<i>de gramozowe</i> ²⁸⁰⁾	caminiensis dioc.

²⁷⁰⁾ H: *Ste. Marie Magdeburgens*

²⁷¹⁾ AW: *Liezeka*, H: *lyczeka*

²⁷²⁾ A: *hauelberke*, H: *Hauelbergen*, W: *Hauewerke*

²⁷³⁾ A: *racemburch*; W: *ratemburg*; H ponit in fine post *gramsowe*: *brodha* (quod ceteri omittunt), et *rasseburgen*.

²⁷⁴⁾ H: *-richo*

²⁷⁵⁾ A: *Coli-*, W omittit (= *Kölbigk*)

²⁷⁶⁾ A: *Kathelnieburh*, H duplicat: *de quedelinborch*, *de kedeghegourg*

²⁷⁷⁾ A: *polobe*, H: *Poleda*

²⁷⁸⁾ A: *-niz*, H: *-bis*, W: *-rys*

²⁷⁹⁾ A: *Standensis*

²⁸⁰⁾ A: *grame-*

A et W habent additamenta posteriora. Scilicet A:

de nouo in Gelria fundata est ecclesia in oppido novimagii, que vocatur Sta. Magdalena, sunt moniales. — Item de nouo fundata est ecclesia Ste. Elizabeth de Genliaco, nouiomensis dioc. in qua praesidet prior praemonstratensis, et est filia Cuissiacensis. — Item in regno polonie fundatum est nouum monasterium, quod appellatur Sti. Spiritus de Nova Sandetj.

Summa omnium monasteriorum predictorum: DCXL. De quibus sunt circa 50 monasteria monialium. — Ecclesia praemonstratensis est omnium ecclesiarum mater et habet circa xcviij ecclesias speciales²⁸¹).

W adducit primo decretum Capitula Generalis de periodico aditu abbatum Circariae Gasconiae ad Capitulum²⁸²), et dein elenchum nominum circariarum ex „Veteri Registro“. Pauca praebet nova, et videtur esse intermedium inter nostrum „Vetus Registrum“⁽²⁸³⁾ et Indicem 1320. Saxonia omittitur, verbum fit de Circariis *Datie, Slauie et Norwegie, et Tuscie, Ytalie et Calabrie*. Terminatur verbis: *Expliciunt circarie ordinis premonstratensis.*

²⁸¹) Vide de hoc termino supra p. 5

²⁸²) Quod in extenso publicavimus supra p. 155

²⁸³) Scilicet Cat. Scheftlariensem, de quo supra. Hoc genus jure merito ita debere designari, patet ex adjunctis, et ex nota in Cat. W apud Circariam Burgundiae: *Hic invenitur in Veteri Registro ecclesia de Vallibus.*

HERALDICA

STEMMATA CANONIARUM ORDINIS

Tempore quo Ordo noster est ortus, monasteria, ut ceterae personae juribus feodalibus gaudentes, chartas suas propriis sigillis muniebant. Usque ad saeculum circiter XV haec signacula generaliter nil aliud ostendebant nisi imaginem aut symbolum sancti patroni, vel abbatem pedum tenentem, circumscriptione convenienti circumdatum. Saeculo XV hinc inde iam invenitur stemma monasterio proprium, generatim tamquam parvum scutum sub pede sancti patroni, vel in angulo sigilli. Quod stemma praeberet solet symbolum quoddam, ex historia monasterii vel eius patroni desumptum. Saepe est mera reproductio stemmatis fundatoris, advocati vel regni¹⁾, raro aliquid narrat de historia foundationis, pluries invenimus attributum quoddam sancti patroni. Communia attributa huiusmodi sunt sequentia:

S. Salvator	mundus (cum cruce desuper)	S. Laurentius	craticula
Sta. Crux	crux	S. Leonardus	catenae
Sti. Spiritus	columba	S. M. Magdalena	alabastrum
S. Andreas	crux huic sancto propria		unguenti
S. Augustinus	cor cum sagittis	S. Margareta	draco
S. Catharina	rota huic sanctae propria	S. Martinus	rota
S. Georgius	crux rubea, super argentum	S. Michael	alae
S. Jacobus	concha	S. Nicolaus	tres lapides
S. Joannes Bapt.	Agnus Dei (vel raro: caput eius in disco)	S. Paulus	ensis
S. Joannes Ev.	Calix cum serpente, vel aquila.	S. Petrus	clavis, vel claves ²⁾

Habentur saepe alia emblemata pietatis in arte heraldica admissa, ut pelicanus aut nomen Jesu abbreviatum (IHS); percrebro autem imago

¹⁾ Praesertim in Gallia, ubi permulta monasteria adoptaverunt scutum regni (tria lilia), et ubi omnis fere abbatia symbolum lilii uno alterove modo stemmati suo inseruit.

²⁾ Si patroni sunt SS. Petrus et Paulus simul (qui usus est longe communior), clavis ensisque componuntur, generatim modo crucis Sti. Andreae.

sancti patroni (ergo sigillum), contra leges artis facta est stemma, quod praesertim invenitur apud sanctos sequentes: B. Maria Virgo, S. Michael, S. Martinus. Stemmata „loquentia“ ex toto vel ex parte nomen canonicae quasi symbolice enarrant, ut habetur in Roggenburg, Pernegg, Ursberg, Steingaden, Schlägl, Vaas, Parc, Chambrefontaine; vel primam litteram nominis praebent, ut in Bellelay, Rüti et Floreff. Pluries sunt composita ex elementis supradictis. Lemmata (dévise) videntur esse orta in Belgio, ubi communia sunt ad minus a saeculo XVI. In aliis regionibus, pro monasteriis ipsis, sunt ignota, pro abbatibus hinc inde paulatim invalescunt a saeculis XVII/XVIII. Tamquam stemma ipsius Ordinis recognitum est, inde a saeculo XVII, stemma archicoenobii³⁾.

Prima stemmata monastica sunt orta in Gallia et in Anglia, in quibus regnis ars heraldica maxime floruit, ita ut stemmata ibidem sunt generatim venusta, et ad amussim secundum leges artis delineata. Exstant tamen in Gallia stemmata plus minusve spuria, inventa a Hozier, qui iussu Ludovici XIV regis totum regnum peragravit inquirens pro catalogo publico illius stemmata cleri saecularis et regularis. Bene ac diligenter functus est suo munere, tamen invenit multa monasteria collapsa, a nefasto systemate commendae diruta, in quibus archiva aut perditae fuerunt aut dispersa, ac ubi vix adfuit religiosus, qui eum certiore reddere potuisset his de rebus. Stemma ergo monasterii reperire non valens, audacter ipse novum invenit, ac catalogo suo inseruit. Scuta illa phantastica Hozierii facile generatim cognoscuntur, quia sunt saepe schematica, immo geometrica, nec aliquid exprimunt. Tamen haud sunt ex integro spernenda, quia etsi spuria, exinde a gubernio, immo interdum postmodum ab ipsis religiosis, ut stemmata legitima habebantur.

In aliis regnis mos habendi stemma, apud monasteria, non tam cito invaluit. In septentrione (Circariae Frisiae, Saxoniae, Daniae, Slaviae, Ilfeldiae) tempore interitus canoniarum, saeculo nempe XVI, stemmata monastica fuerunt rarissima vel ignota, ideo has circarias fere praetermittimus. De Hibernia nihil scitur hac de re, stemmata quae invenimus in Scotia, potius sunt sigilla. Neque de Italia, neque de canoniis Orientis aliquid certi reperire potuimus. In Hispania, vera stemmata invenimus sero tantum (saec. XVIII/XIX). Pauca sunt nota, sunt arbitraria quoad colores et haud videntur fuisse fixa. Antiqua Circaria Hungariae pariter habuit sigilla pro stemmate, qui usus ibi retinetur usque hodie. De Polonia nihil constat certi, tamen canonicae saltem virorum videntur ibi habuisse postremo sua stemmata, etsi parum heraldica. In Belgio prius, in

³⁾ De lemmate ipsius Ordinis: „Ad omne bonum opus parati“ vide supra p. 339

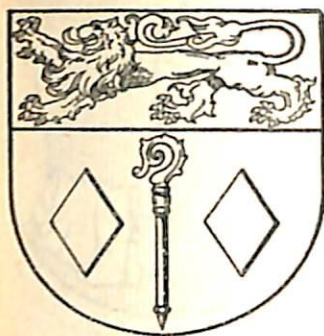
Germania a saeculo XVI. tantum, paulatim stemmata monastica adhibentur; et quidem primo in Circariis Sueviae, Bavariae et Bohemiae. Mirum est, quod in Germania occidentali, Galliae proxima, hic mos apud monasteria omnium Ordinum minus fuerit communis. Pullulabant ibi coenobia utriusque sexus, nobilitati exclusive reservata, quae nihil admittebant nisi stemma familiae superioris, semper varians. De nonnullis tamen canoniciis nota sunt stemmata fixa, satis sero adhibita, arbitraria interdum et haud secuta, apud alias nihil prorsus invenitur. Parthenones nonnisi rarissime — in Germania quasi numquam — vera stemmata habuerunt, sed sigillis tantum eorum loco sunt usi. Apud Ecclesias Cathedralis (Brandenburg etc.) praebemus stemma episcopatus seu diocesis, quia capitula usa sunt sigillis tantum.

Est quidem haec collectio nostra incompleta, tamen non tantopere ut primo intuitu videtur. Patet enim e supra dictis, longe minorem partem canoniarum, quas habuit Ordo, revera umquam habuisse stemmata. Hic infra invenies ea, quae reperire potuimus, secundum circarias alphabetice ordinatas. Si aliquod scutum est vacuum, stemma extitisse supponimus, nobis tamen ignotum. Interdum monasteria habuerunt vel duo stemmata, vel extant variationes sat discrepantes. Quae generatim adducimus in fine, vel saltem notamus in textu explicativo, quem invenis hic infra immediate post stemmata. Ibi notari solent et fontes. Confer in omni casu bibliographiam cuiusvis monasterii, supra suo loco.

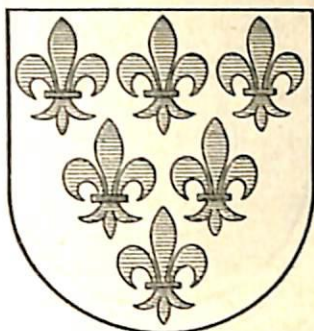
Praeter monographias ibi allatas, praecipui fontes nostri fuerunt:

1. Monumenta. Aedibus, praesertim supra portas, altaribus etc. apponi solebant saepe stemmata. Difficile, haud secus ac in archivis, discerni potest, quod stemma sit abbatiae, quodque personale cuiuspiam abbatis. Inveniri possunt v. g., in triangulo composita, scuta tria: 1. stemma canonicae, 2. sigillum conventus, 3. stemma personale abbatis, semper varians.
2. Sigilla in archivis, de quibus idem valet.
3. Ch. R. d'HOZIER, *Armorial général de la France* (4 sér., 35 fasc.) Paris 1903/04.
4. J. SIEBMACHER, *Großes allgemeines Wappenbuch. Neue Auflage* Nürnberg 1882, I 5. Abt. 2. Reihe: Klöster (Bearb. von G. A. Seyler).
5. J. MEURGEY, *Armorial de l'Eglise de France*, Mâcon 1939.
6. Collectio Boschmans (v. vol. II 463).
7. Collectio D. Wilhelmi Hoppe, experti in scientia, sphragistica et heraldica († Berolini 1934), millena scuta, stemmata et sigilla complectens, labore ac studio intenso ex multis archivis hausta. Quae omnia auctor benigne nobis ad manum praesto esse voluit, proh dolor fontes numquam indicans.

Anglia meridionalis

1. BAYHAM

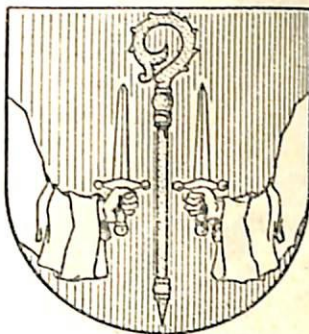
2. BEELEIGH

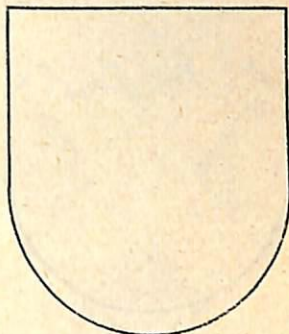
3. DURFORD

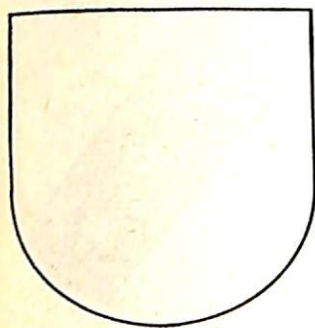
4. LANGDON

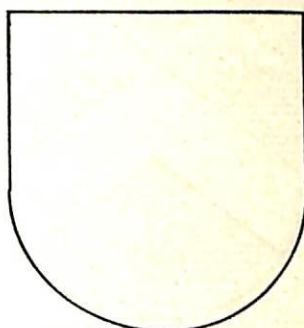
5. LANGLEY

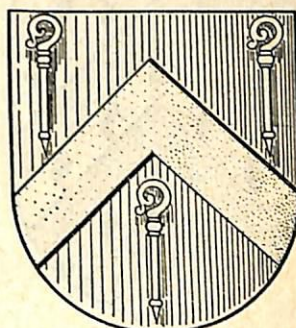
6. LEYSTON

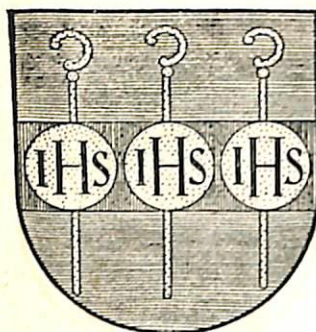
8. TICHFIELD

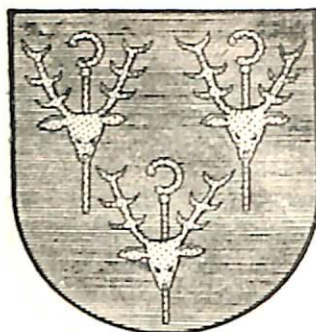
7. ST. RADEGUND

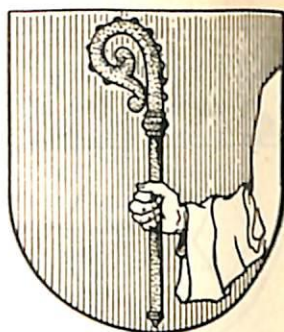
9. TORRE

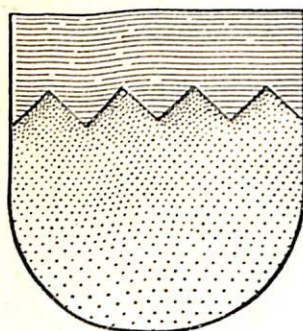
10. WENDLING

11. WEST DEREHAM

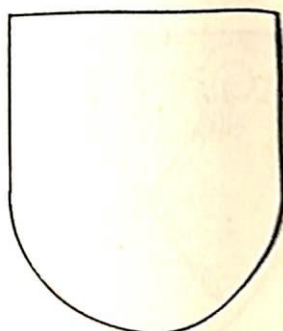
12. BARLINGS

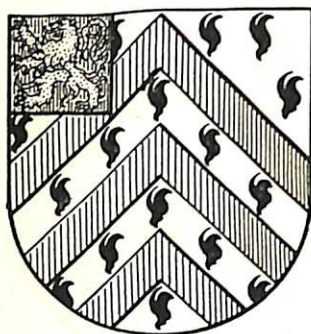
13. BEAUCHIEF

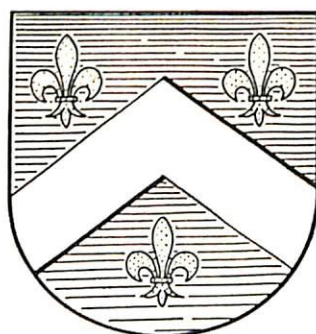
14. CROXTON

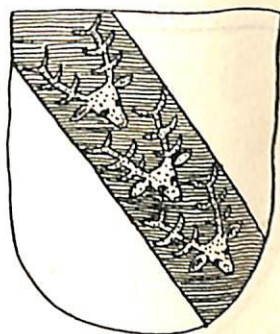
15. DALE

16. HAGNABY

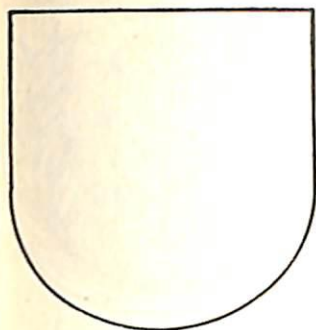

17. HALESOWEN

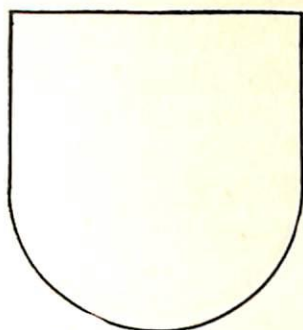

18. HORNEBY

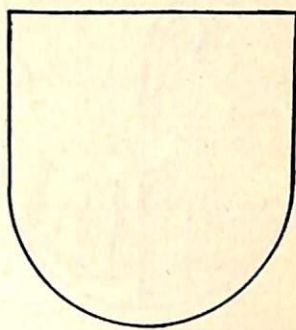
Anglia Mediana

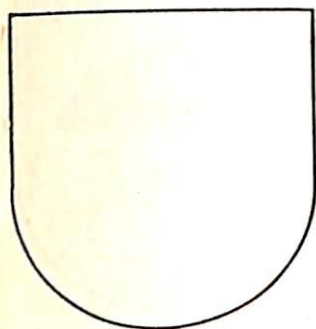
19. LAVENDON

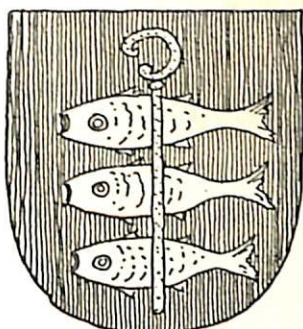
20. NEWBO

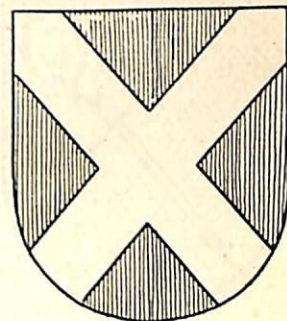
21. NEWHOUSE

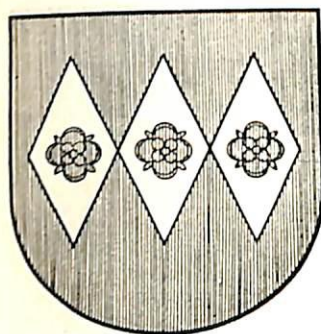
22. SULBY

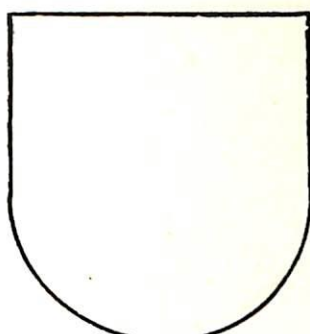
23. TAL-Y-LLYCHAU

24. TUPHOLME

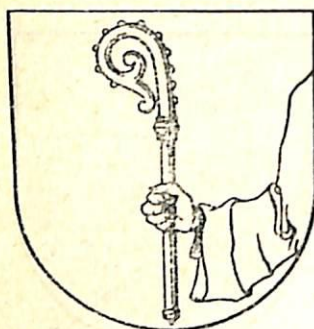
25. WELBECK

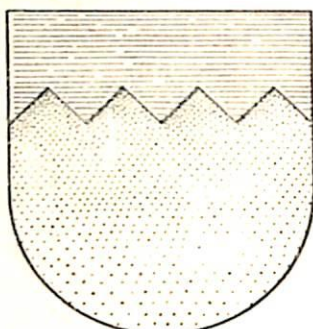
26. ALNWICK

27. BLANCHLAND

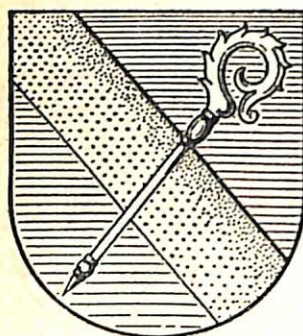
28. COCKERSAND

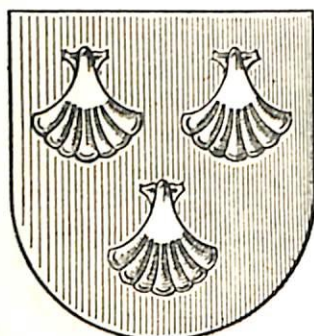
29. COVERHAM

30. DRIEBURGH

31. EASBY

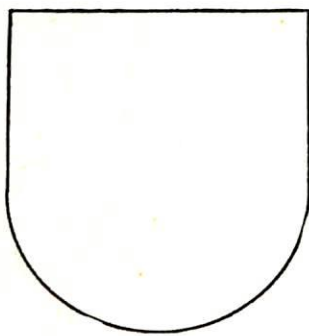
32. EGGLESTON

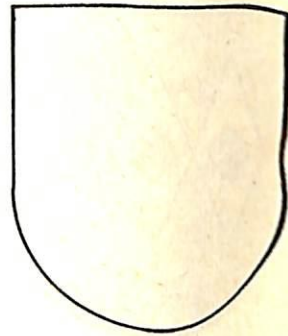
33. FEARN

34. HOLYWOOD

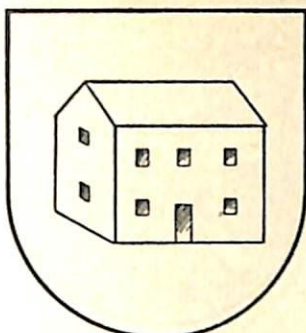
35. SHAP

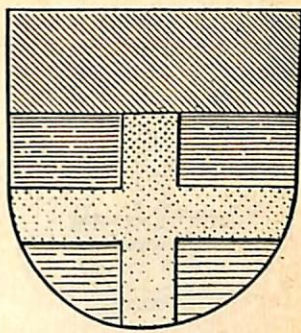
36. SOULSEAT

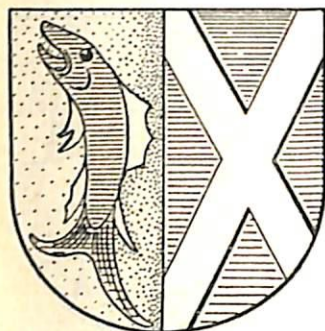
37. TONGELAND

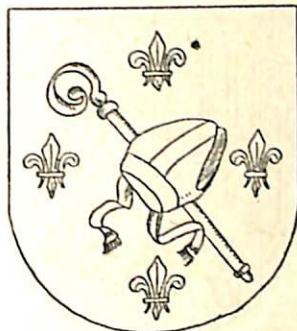
38. WHITHORN

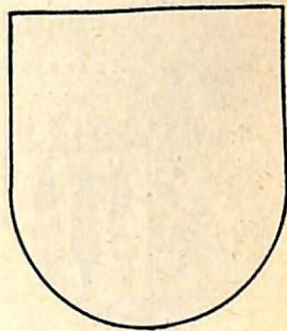
39. BELLEVAUX

40. CLERMONT St. André

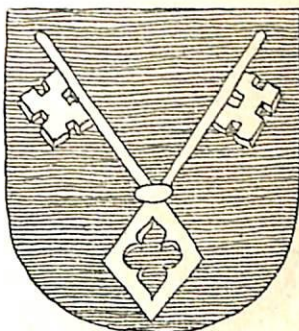
41. DOUE

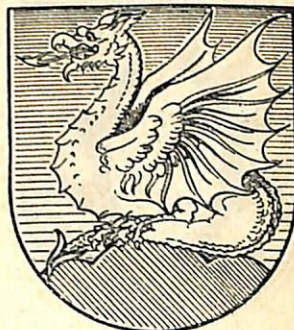
42. NEUFFONTAINE

43. GRIFFEN

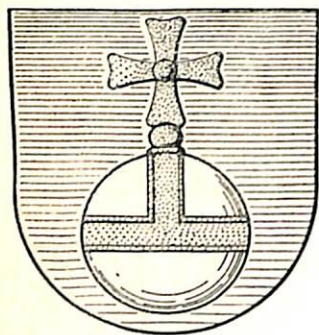

44. NEUSTIFT

45. OSTERHOFEN

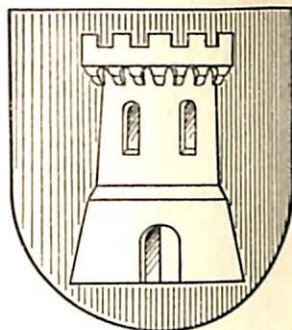
Bavaria — Bohemia

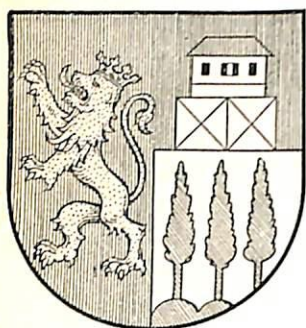
46. ST. SALVATOR

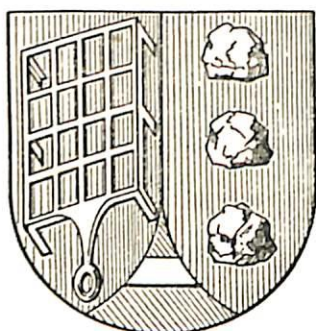
47. SCHAFTLARN

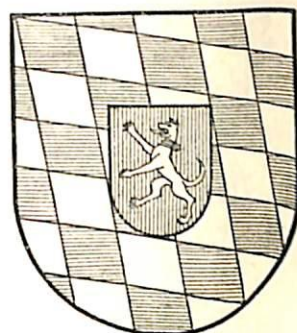
48. SPEINSHART

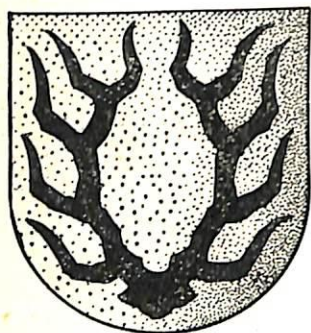
49. STEINGADEN

50. WILTEN

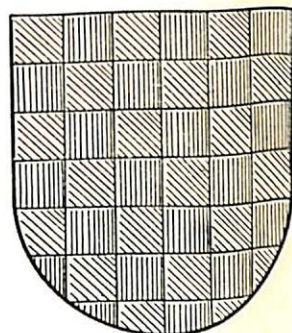
51. WINDBERG

52. CHOTESOV

53. DOKSANY

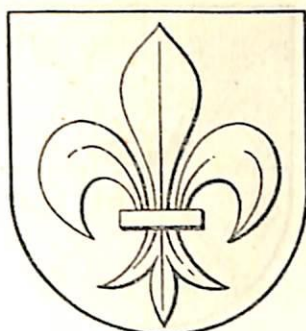

54. GERAS

Bohemia

55. HRADISKO

56. LITOMYSL

57. LOUKA

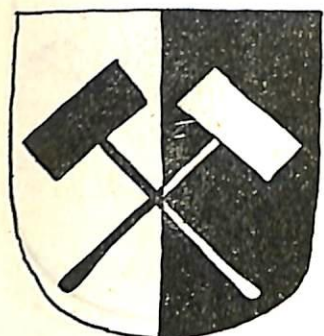
58. MILEVSKO

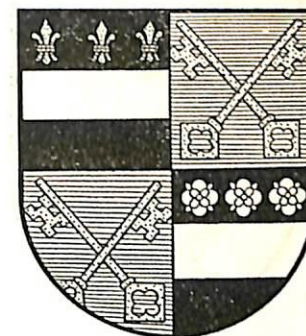
59. NOVA RISE

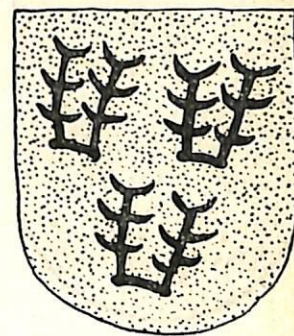
60. PERNEGG

61. SCHLÄGL

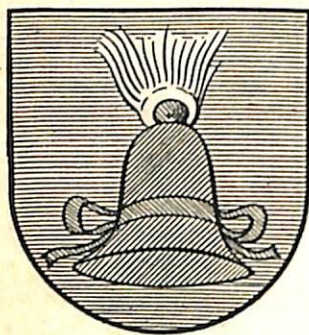

62. STRAHOV

63. TEPL

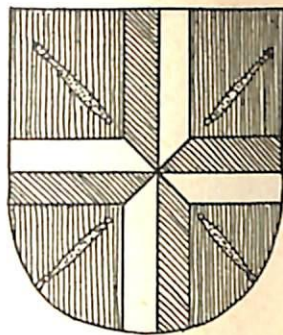
Bohemia — Brabantia

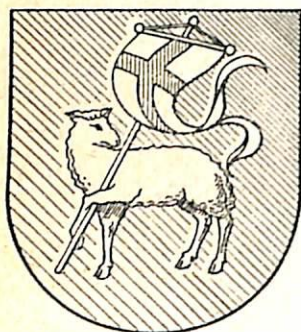
64. ZABRDOVICE

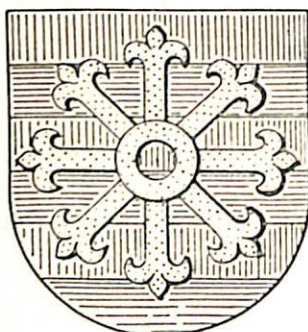
65. ZELIV

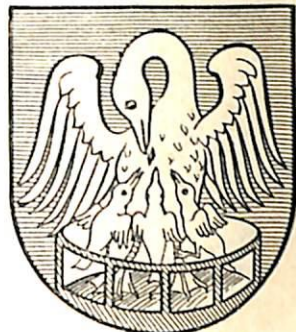
66. ANTWERPEN
St. Michael

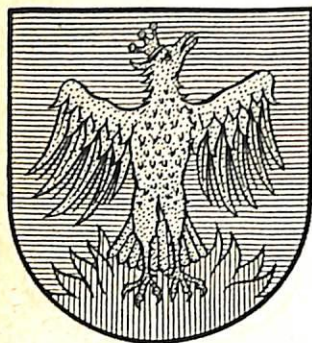
67. AVERBODE

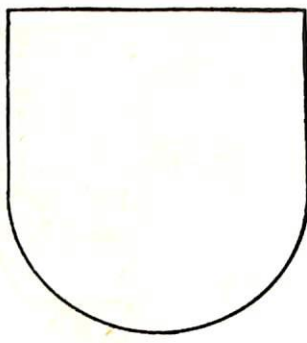
68. BERNE

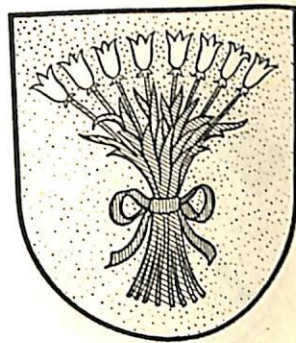
69. DIELEGHEM

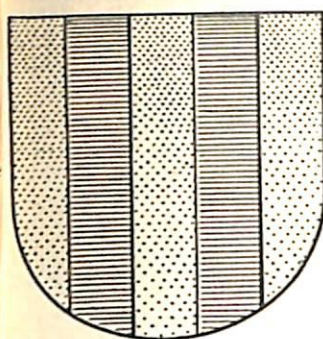
71. GRIMBERGEN

74. MARIENWEERD

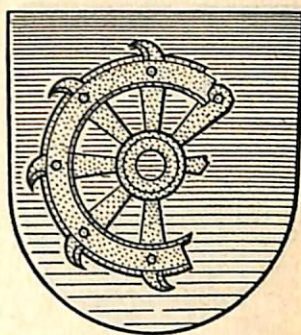
75. MECHELEN
Leliendaal

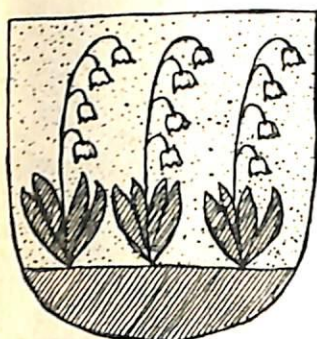
76. MIDDELBURG

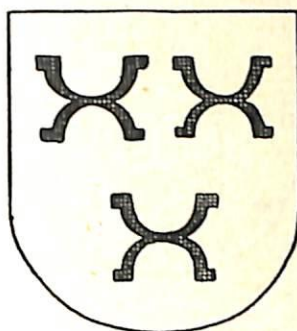
77. NINOVE

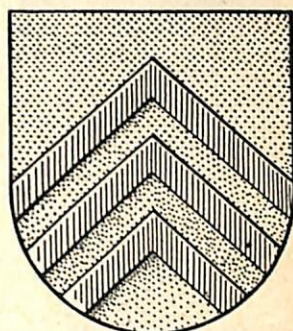
78. OOSTERHOUT
St. Catharinadal

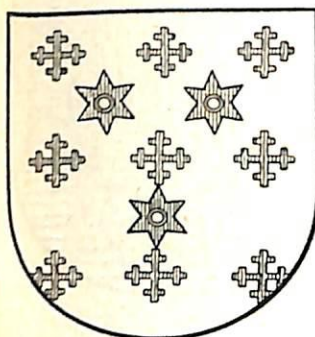
79. PARK

80. POSTEL

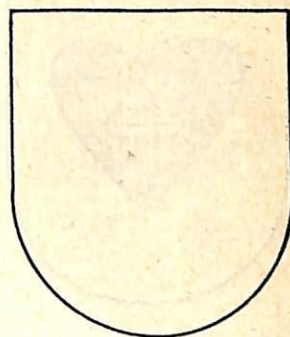
81. TONGERLOO

82. BELCHAMPS

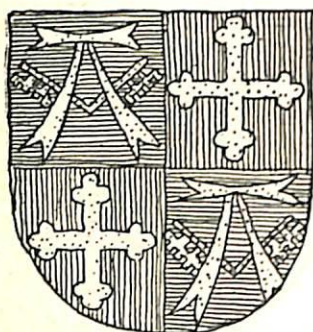

83. BELLELAY

84. CORNEUX

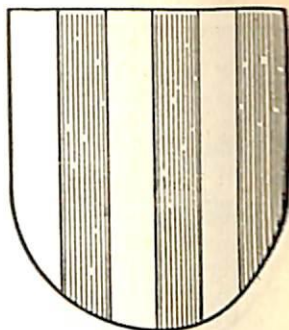
Burgundia — Flandria

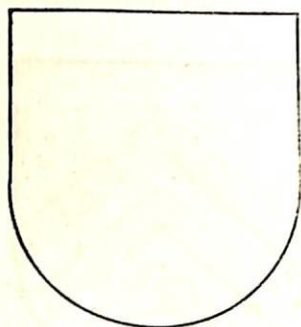
85. FONTAINE-ANDRE

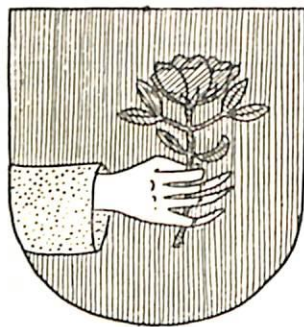
86. GOTSTATT

87. HUMILIMONT

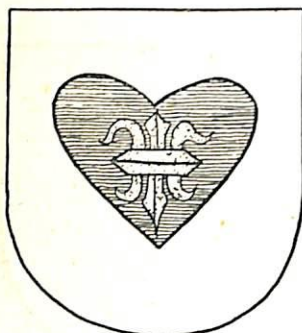
88. LAC-DE-JOUX

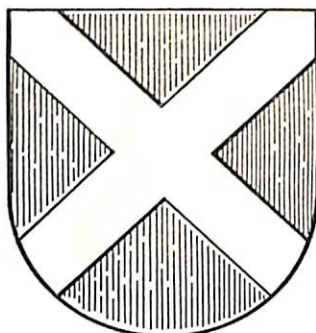
89. CHATEAUDIEU

90. DRONGEN

91. LICQUES

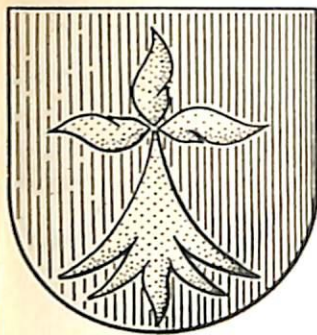

92. MONT ST. MARTIN

93. THEROUANNE
St. Augustin

Flandria — Floreffia

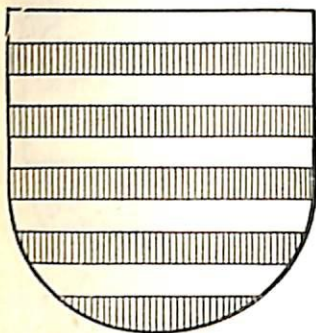
94. VERMAND

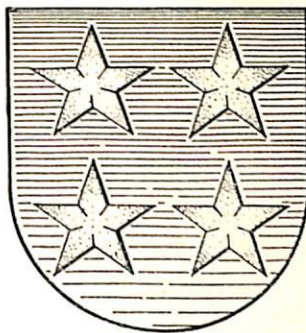
95. VEURNE St. Niklaas

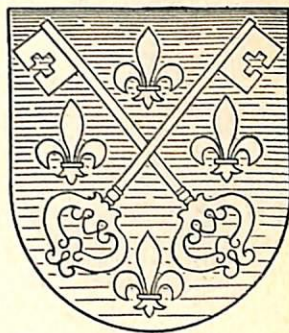
96. VICOGE

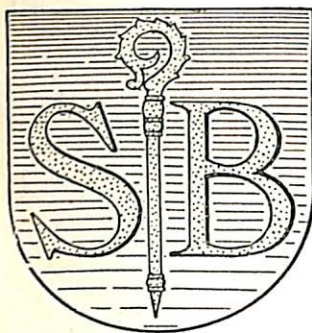
97. BEAUREPART

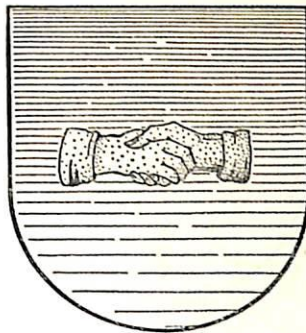
98. BONNE-ESPERANCE

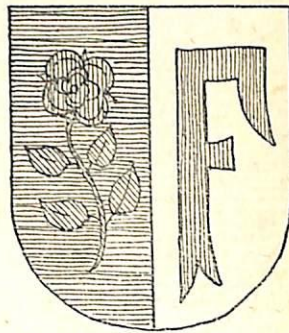
99. BUCILLY

100. CHAUMONT

101. CLAIREFONTAINE

102. FLOREFFE

103. HEYLISSEM

104. LAVALDIEU

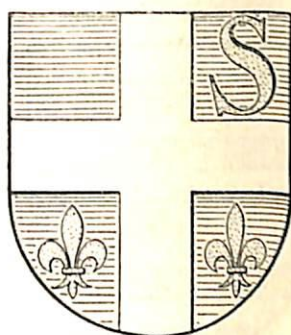
105. LEFFE

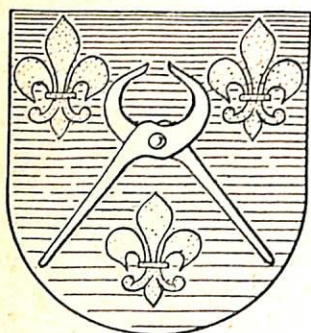
106. LONGWE

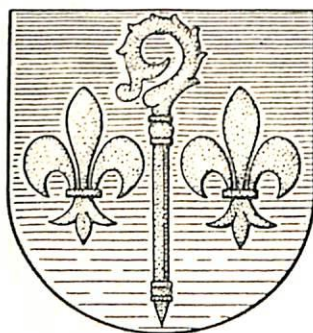
108. ST. FEUILLIEN

109. SEPTFONTAINES
en-Thiérade

110. THENAILLES

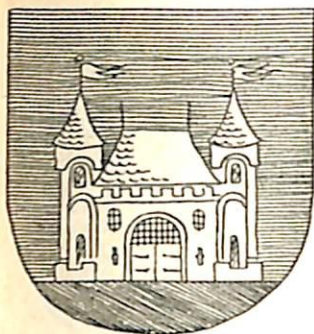

111. AUXERRE
St. Marien

112. BASSEFONTAINE

Francia

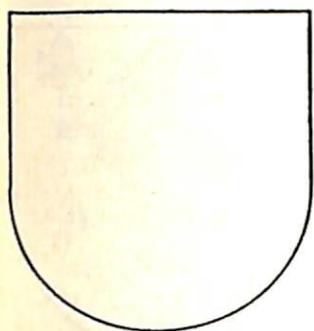
113. BEAULIEU

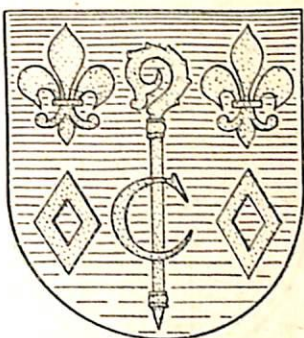
114. BRAINE

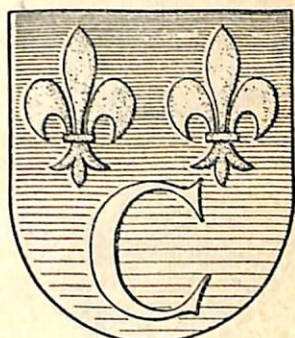
115. CHAMBRE-
FONTAINE

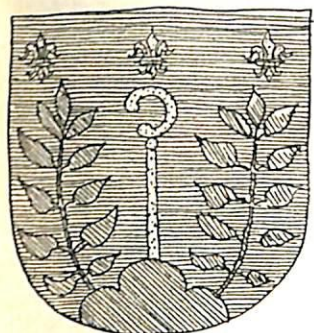
116. CHAPELLE-
AUX-PLANCHES

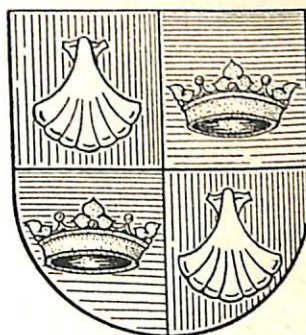
117. CHARTREUVE

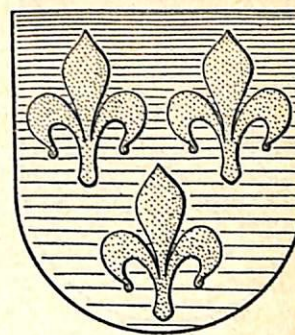
118. CUISSY

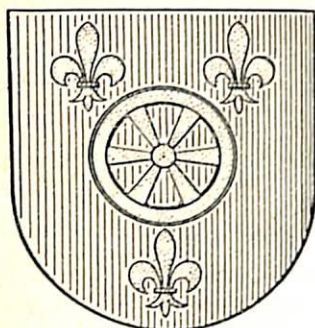
119. DILO

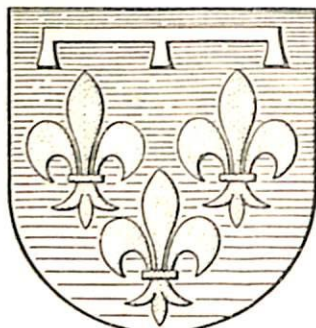
120. GENLIS

121. HERMIERES

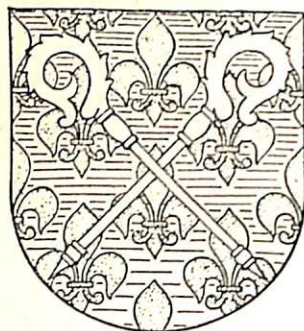
122. LAON St. Martin

123. LIEU-RESTAURE

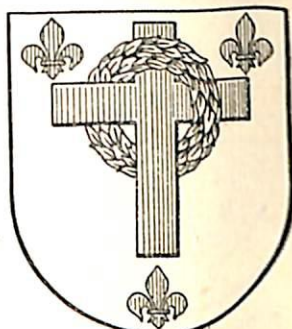
124. MONCETZ

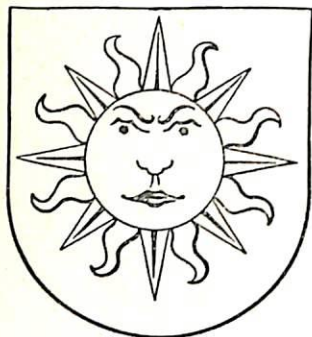
125. PREMONTRE

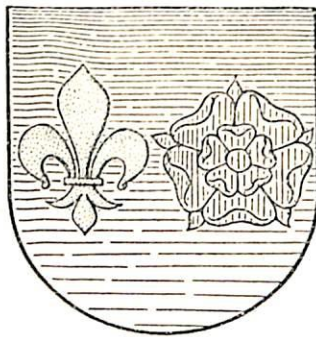
126. SENS St. Paul

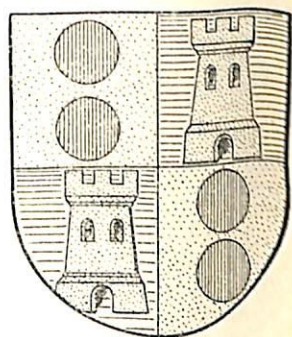
127. VALCHRETIEN

128. VALSECRET

129. VALSERY

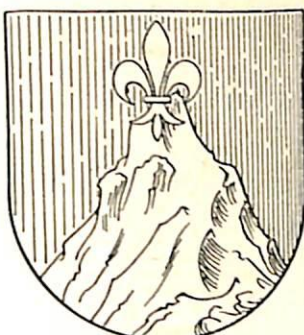

130. ARTHOUS

Gasconia

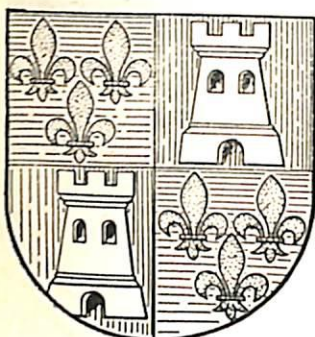
131. BEHAUNE

132. BELLPUIG
de las Avellanas

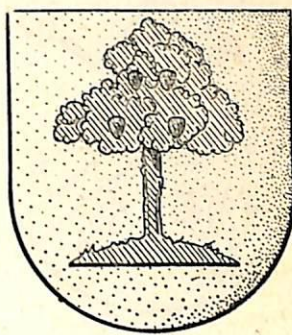
133. CASEDIEU

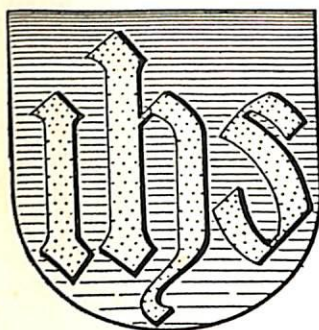
134. ST. Jean de la
Castelle

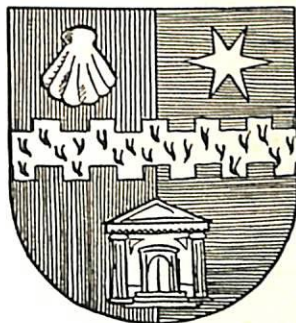
135. LA CAPELLE

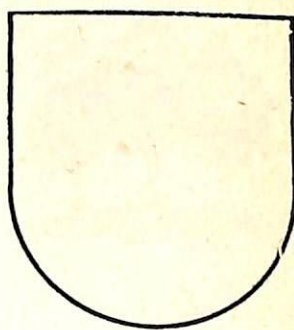
136. COMBELONGUE

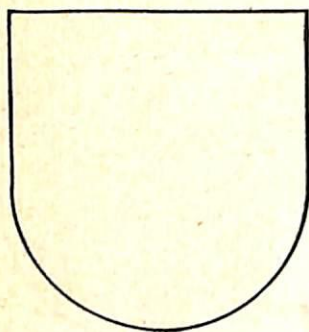
137. DIVIELLE

138. FONTCAUDE

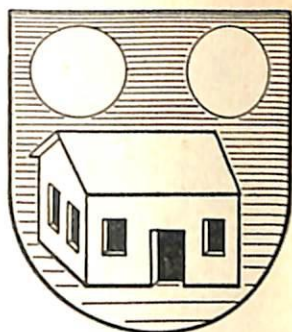
139. LAHONCE

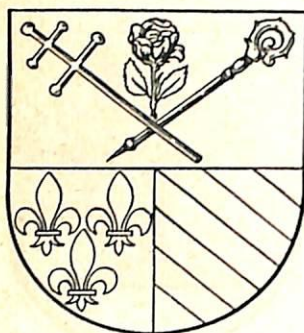
140. PLEINESELVE

141. URDAX

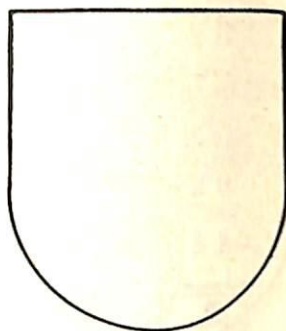
142. VIC-FEZENSAC

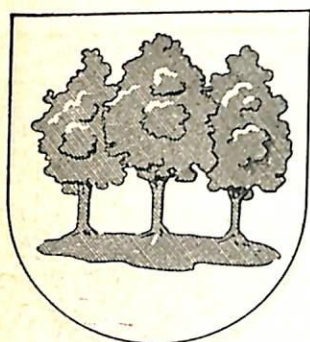
143. AGUILAR

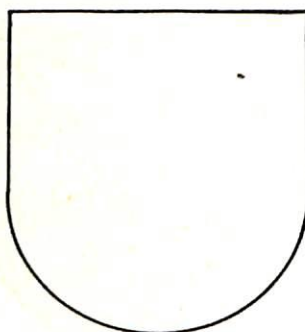
144. AVILA St. Spiritus

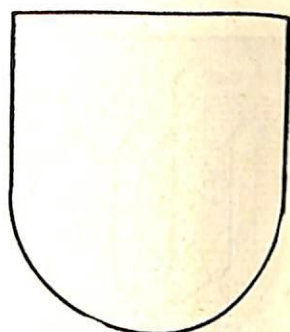
145. BUJEDO

146. CIUDAD RODRIGO

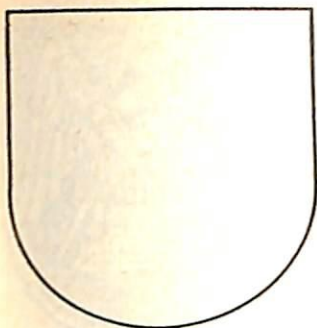

147. IBEAS

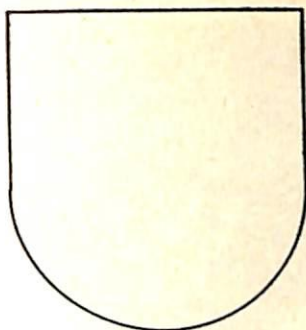

148. MADRID
St. Joachim

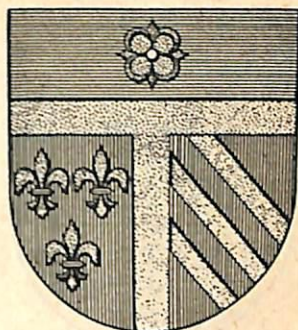
Hispania

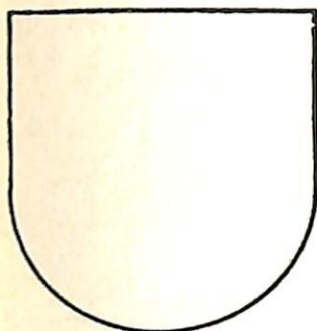
149. MADRID
St. Norbertus

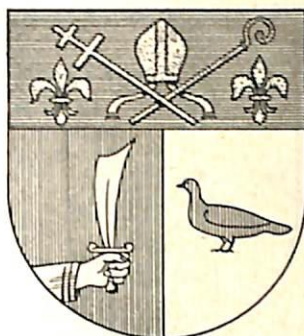
150. MEDINA DEL
CAMPO

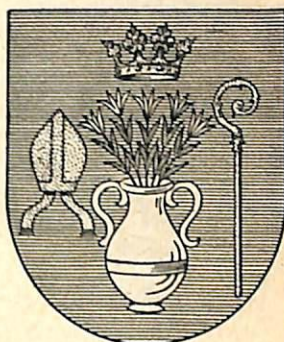
151. RETUERTA

152. SALAMANCA
St. Norbertus

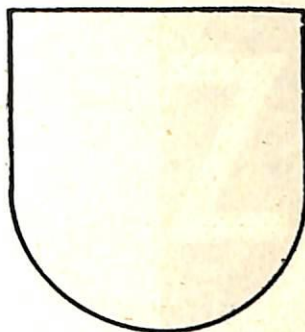
153. S. PELAYO DE
CERRATO

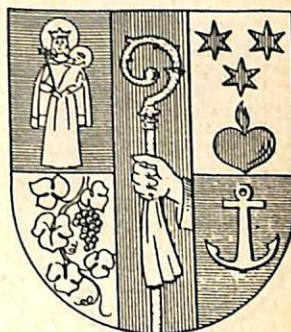
154. SEGOVIA
Los Huertos

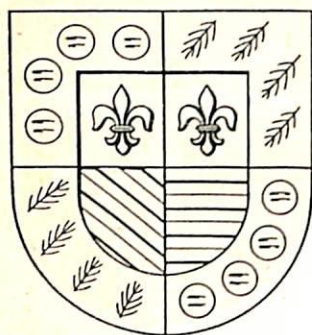
155. TORO
St. Sophia

156. VALLADOLID
St. Norbertus

157. LA VID

158. VILLAMAYOR

159. VILLORIA

160. CSORNA

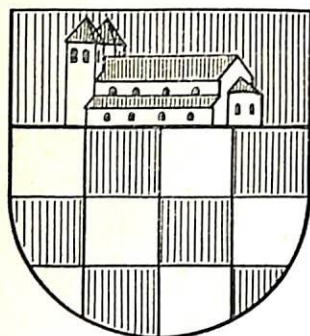
161. JASZO

162. LELESZ

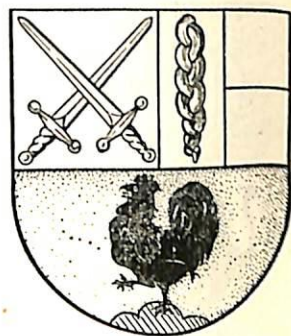
163. VARADHEGYFOK

164. ILFELD

165. OBERZELL

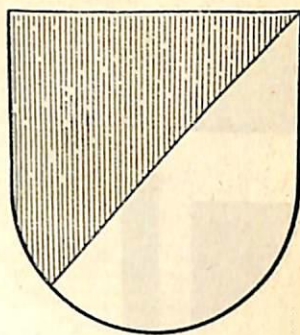
166. VESSRA

167. RIGA

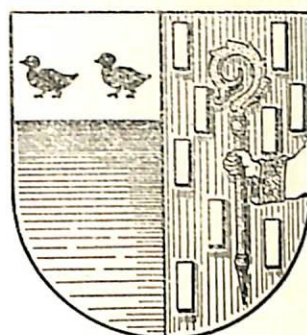
168. BELVAL

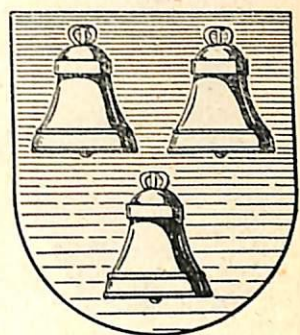
169. BONFAYS

170. L'ETANCHE

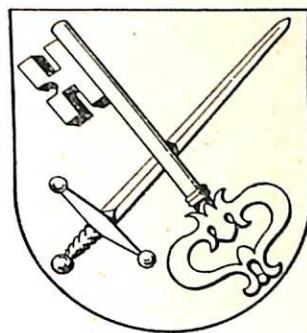
171. ETIVAL

172. FLABEMONT

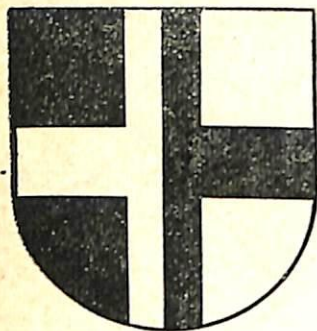
173. JANDEURES

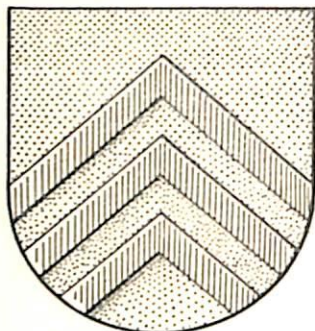
174. JOVILLIERS

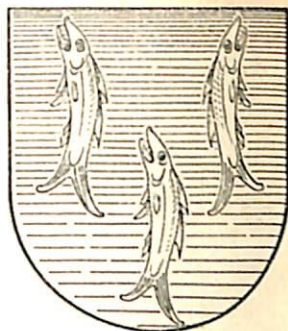
175. JUSTEMONT

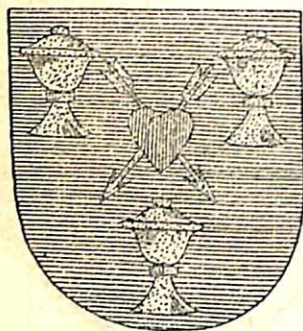
176. METZ Ste. Croix

177. MUREAU

178. PONT-A-MOUSSON

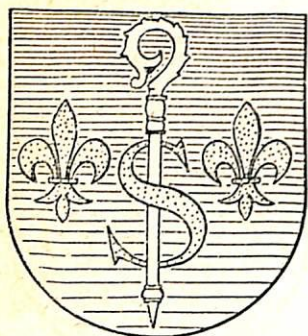
179. RENGEVAL

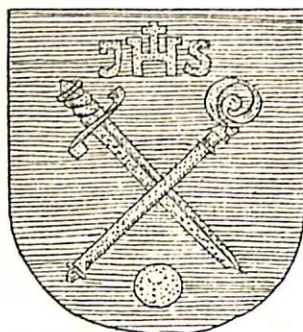
180. RIEVAL

181. SALIVAL

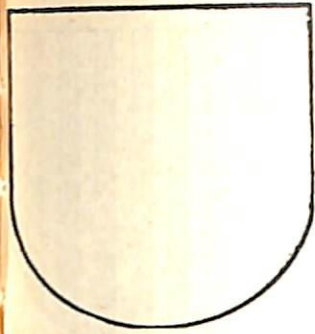
182. SEPTFONTAINES
en-Bassigny

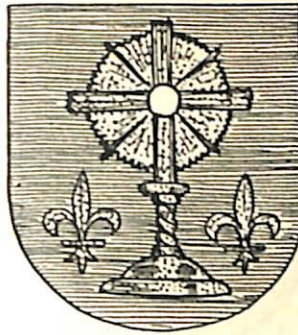
183. VERDUN St. Paul

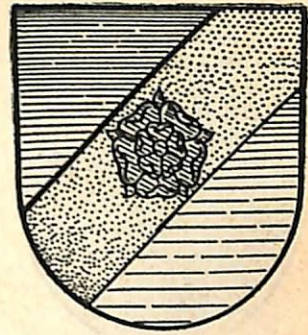
184. BRIEULLES

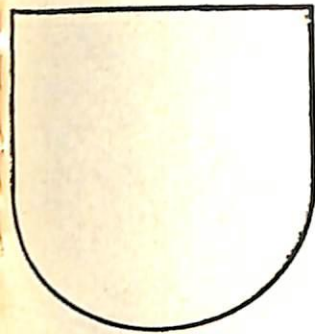
185. CHARLEVILLE

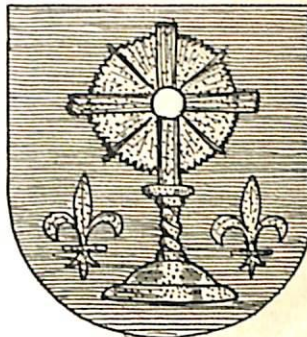
186. MONT-SAINT-
ODILE

187. NANCY St. Joseph

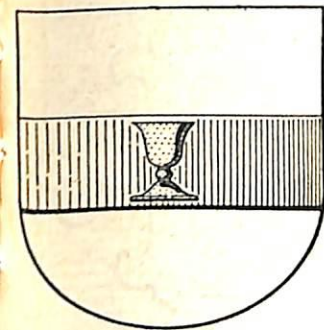
188. PAREY
sous-Montfort

189. PARIS
St. Sacrament

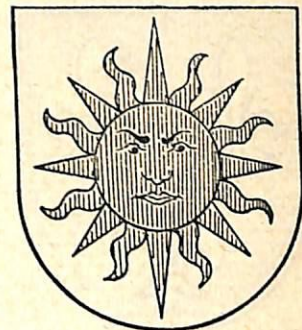
190. ST. GEORGES-
AU-BOIS

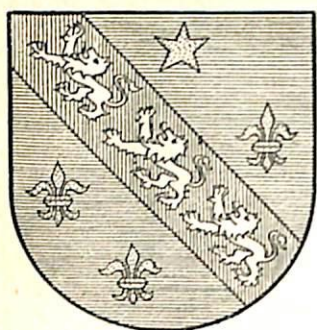
191. VAAS

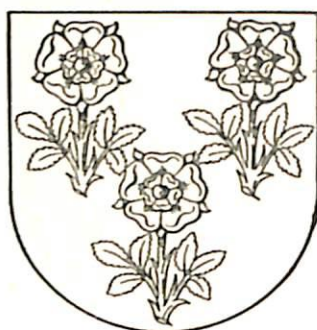
192. BEAUPORT

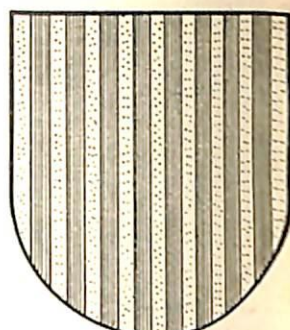
193. BLANCHELANDE

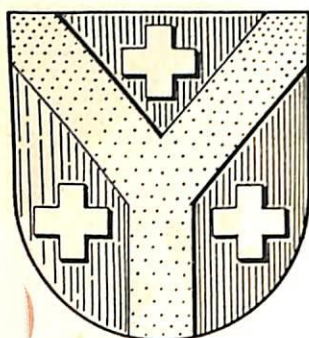
194. L'ETOILE

195. LIEU-DIEU en-Jard

196. LA LUZERNE

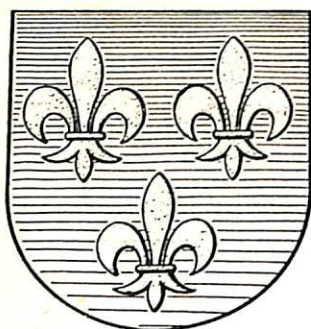
197. PERRY-NEUF

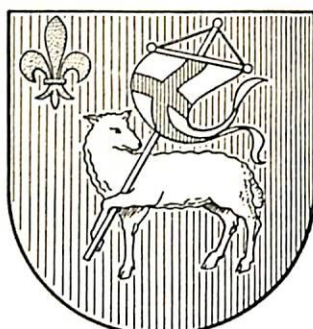
198. ARDENNE

199. BELLE-ETOILE

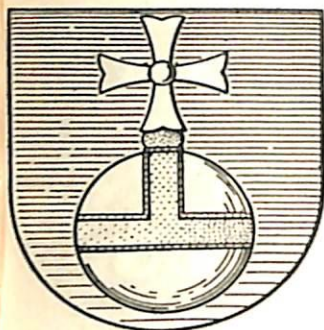
200. BELLOZANNE

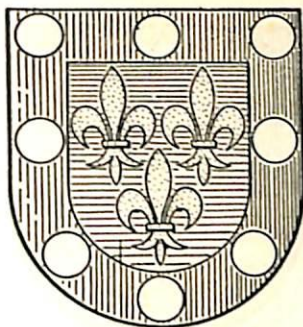
201. FALAISE

202. ISLE-DIEU

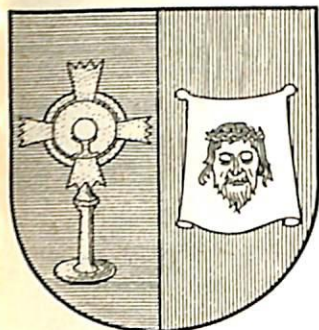
203. MONDAYE

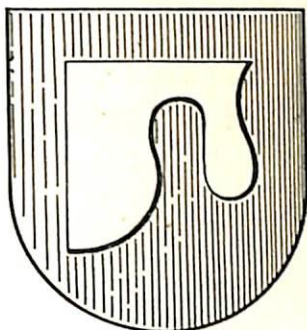
204. SILLY

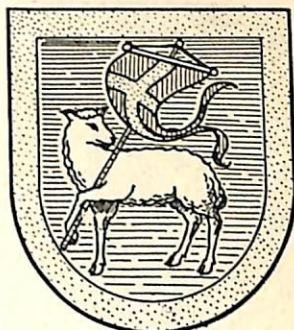
205. BRESLAU
St. Vinzenz

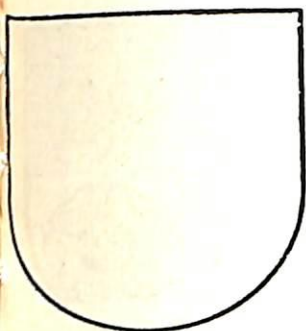
206. CZARNOWASY

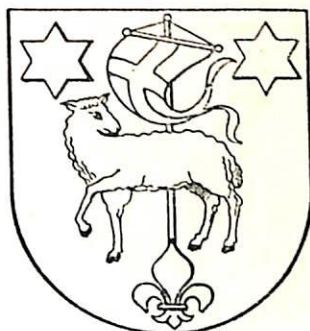
207. HEBDOW

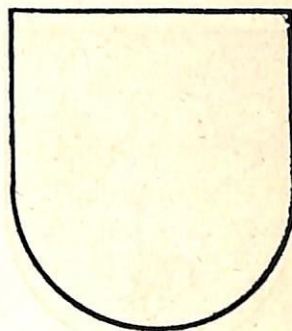
207a. IMBRAMOWICE

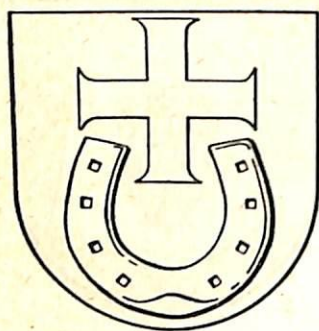
208. NOWY SACZ

209. PLOCK

210. STRZELNO

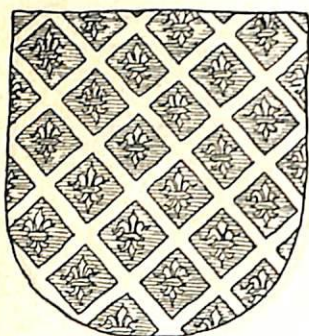
211. WITOW

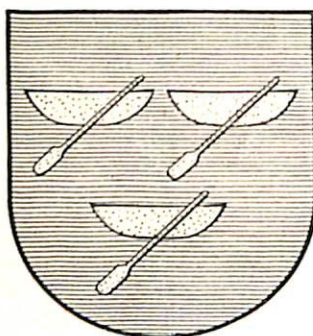
212. ZWIERZYNIEC

213. ABBECOURT

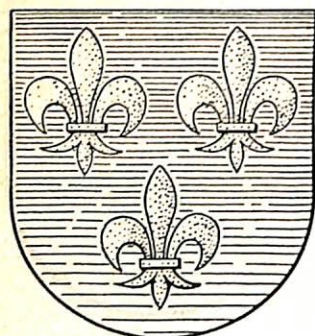
214. AMIENS St. Jean

215. DOMMARTIN

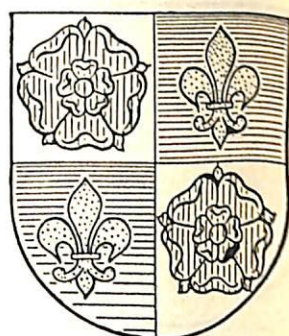
216. GRANDCHAMP

217. JOYENVAL

218. MARCHEROUX

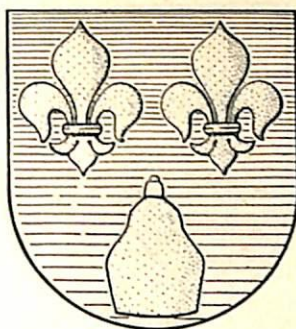

219. RESSONS

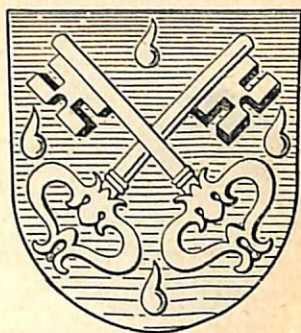
Ponthivum — Saxonia

220. ST. ANDRE-AU-BOIS

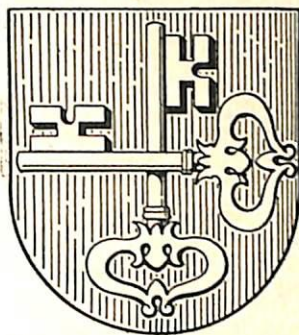
221. SAINT-JUST
au-Chaussée

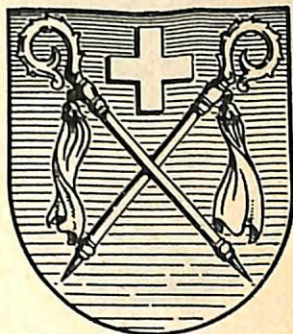
222. SELINCOURT

223. SERY

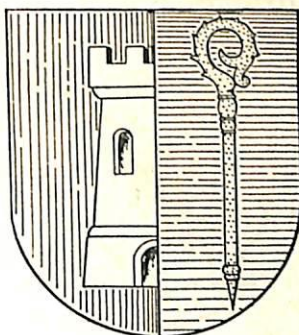
224. BRANDENBURG

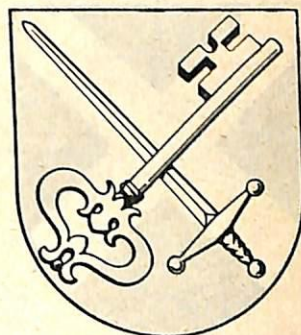
225. HAVELBERG

226. LEITZKAU

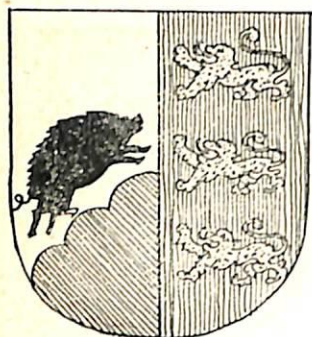

227. RATZEBURG

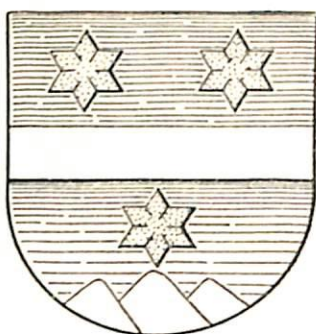

228. BELBUCK

Suevia

229. ADELBERG

230. ALLERHEILIGEN

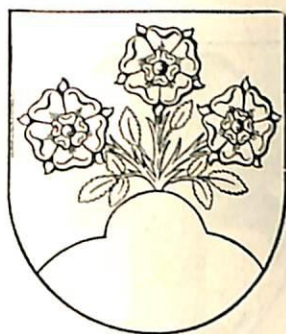
231. BERG SION

232. CHUR St. Luzi

233. CHURWALDEN

234. HIMMELPFORTE

235. KATZIS

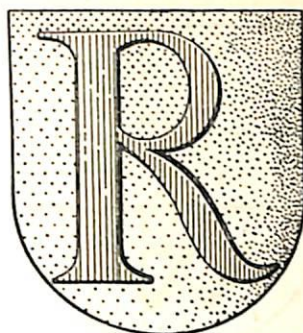
236. OBERMARCHTAL

237. ROGGENBURG

238. ROTH

239. RÜTI

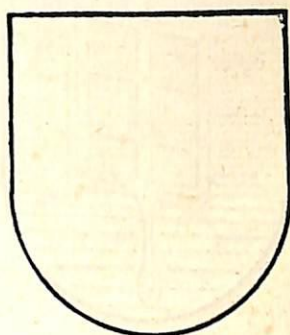
240. SCHUSSENRIED

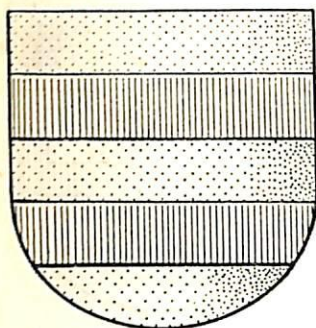
241. URSBERG

242. WEISSENAU

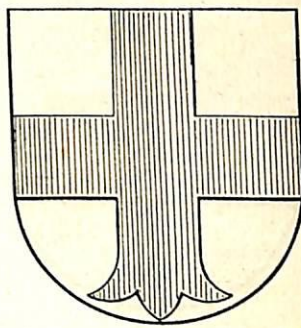
243. HAGENAU

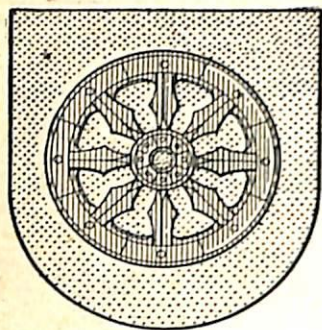
244. ILBENSTADT

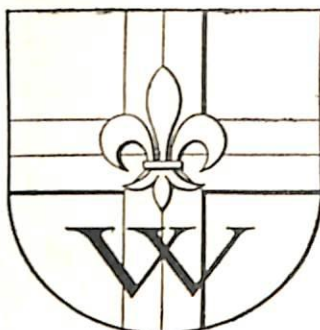
245. KAISERSLAUTERN

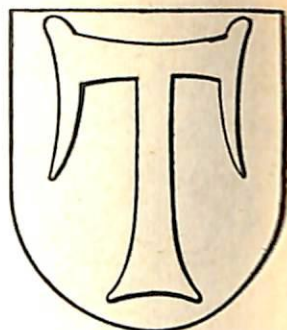
246. LORSCH

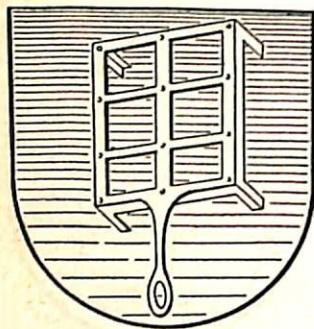
247. ROTHENKIRCHEN

248. WADGASSEN

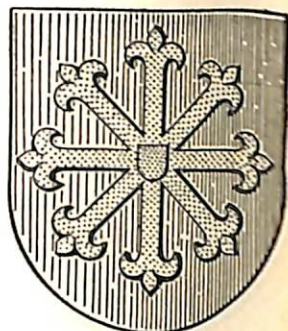
249. ANTONIGARTZEN

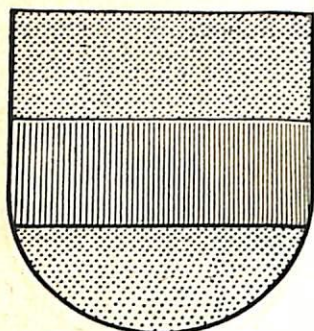
250. ARNSBERG

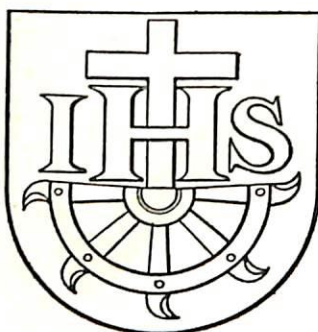
251. ARNSTEIN

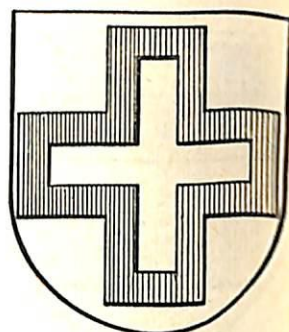
252. BEDBURG

253. CAPPENBERG

254. DORTMUND
St. Catharina

255. ELLEN

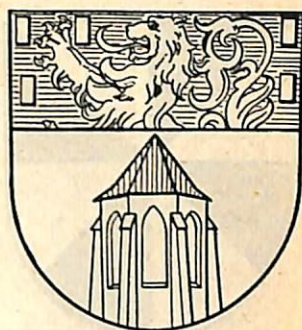
Westfalia

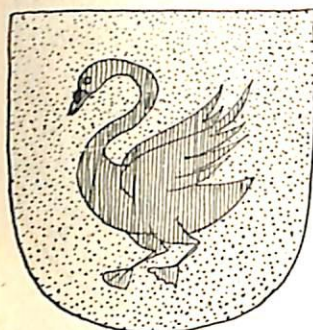
256. HAMBORN

257. HOUTHEM

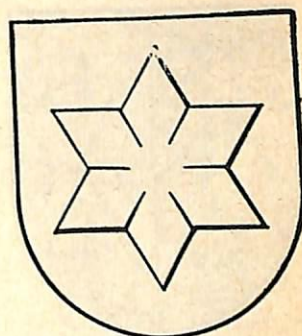
258. KEPPEL

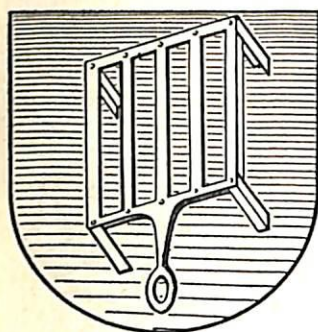
259. KLARHOLZ

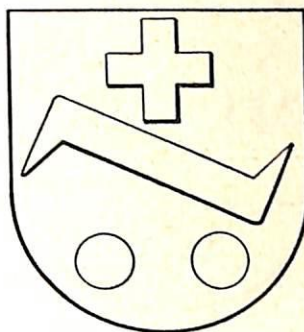
260. KNECHTSTEDEN

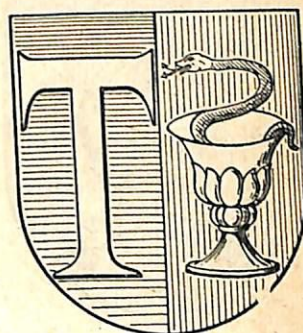
261. MARIENSTERN

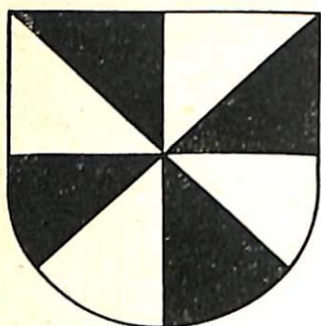
262. MEER

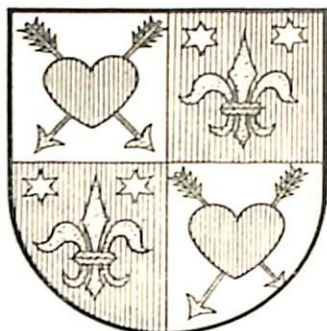
263. ROMMERSDORF

264. SAYN

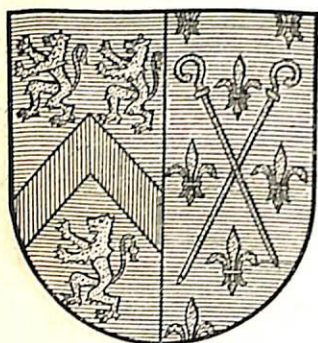
265. SCHEDA

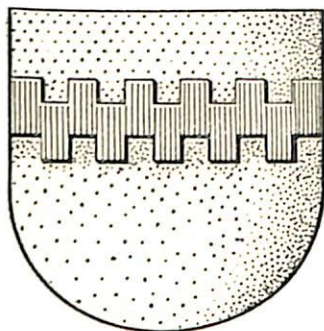
266. STEINFELD

267. VARLAR

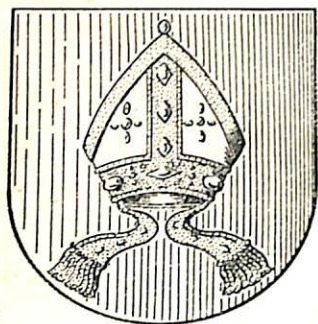
268. BALARIN

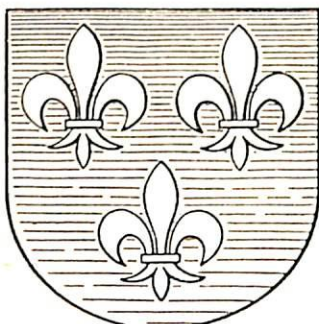
269. BOIS-SEIGNEUR-
ISAAC

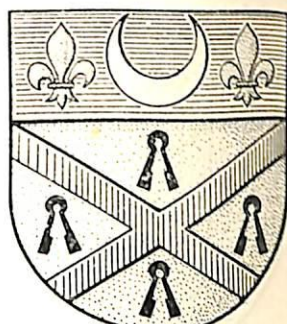
270. BONLIEU

271. CONQUES

272. DAYLESFORD

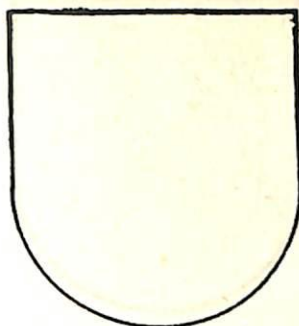

273. DEPERE

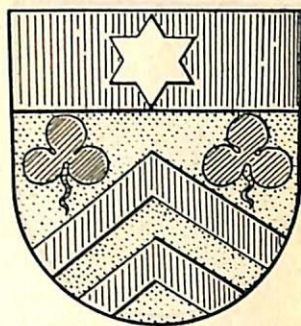
Monasteria Nova

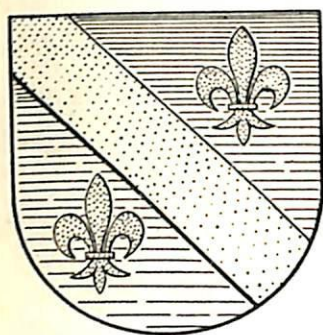
274. FRIGOLET

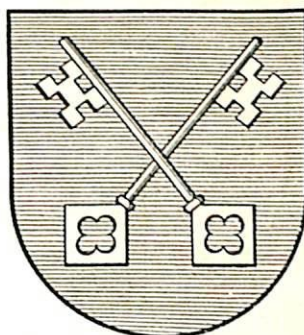
275. GÖDÖLLÖ

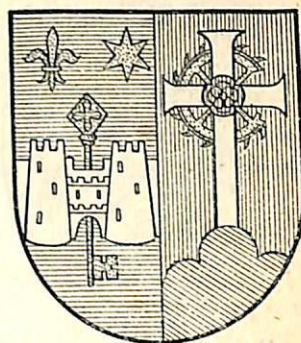
276. KILNACROTT

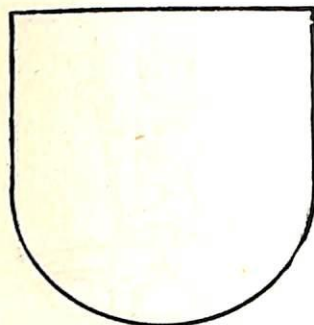
277. LACOLLE

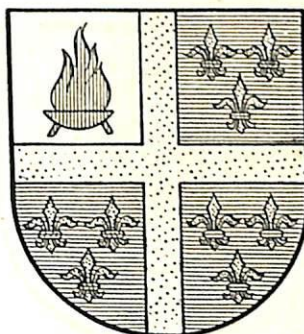
278. NANTES

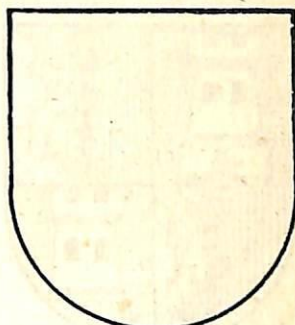
279. PETROPOLIS
B M V.

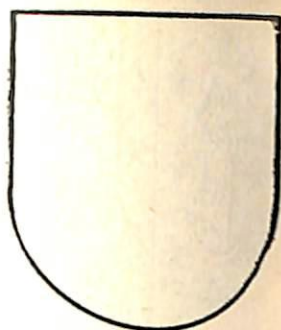
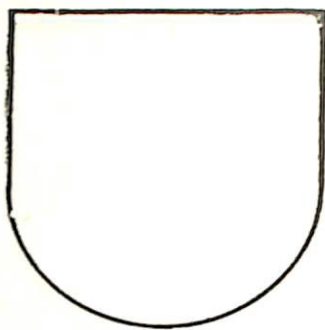
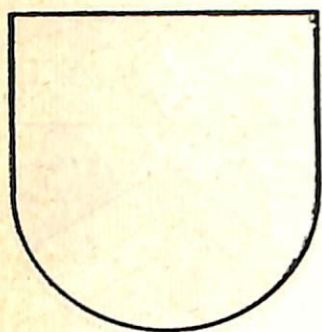

280. STORRINGTON

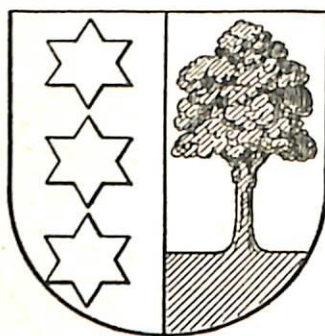

281. VEERLE

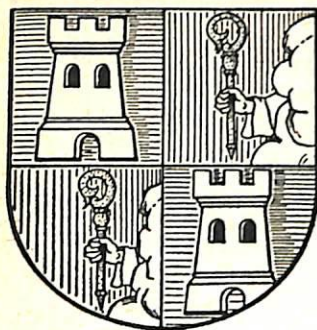
AGUILAR

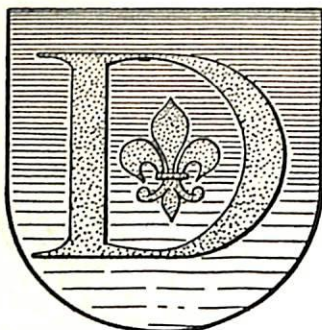
ARENILLAS

BASSEFONTAINE

BEAULIEU

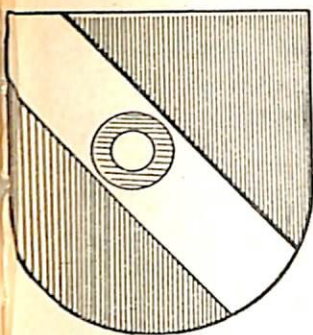

DOUE

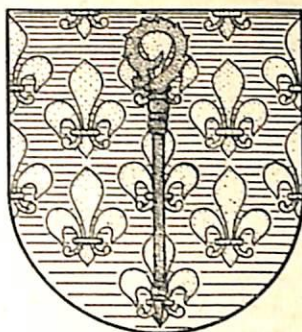

JANOSHIDA

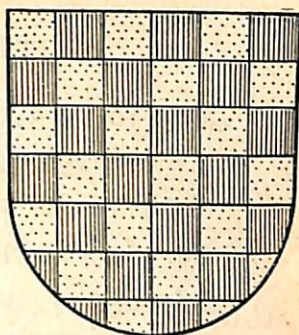
Variationes

LICQUES

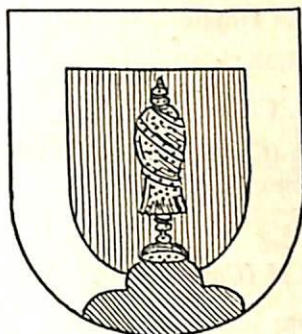
MONCETZ

MONT ST. MARTIN

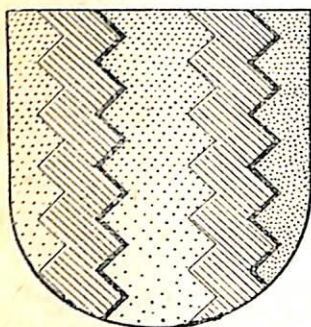
POSTEL

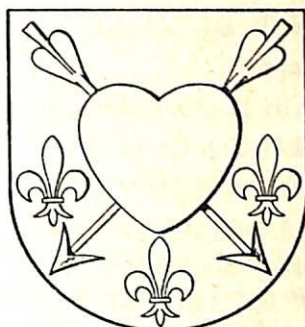
ROGGENBURG

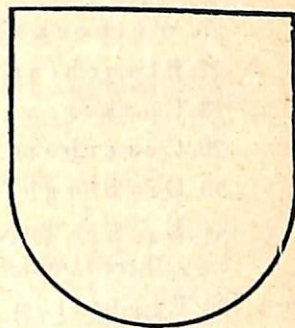
STE. MARIE-DU-BOIS

SERY

STEINFELD

TEXTUS EXPLICATIVUS

1. Bayham : VCH l. c. — Ex sigillo. Colores sunt incerti.
2. Beelcigh : Lilia caerulea. (Hoppe)
3. Durford : VCH l. c. — (ut supra ubi de Bayham)
4. Langdon : Hoppe
5. Langley : ibidem
9. Torre : VCH (ex sigillo)
10. Wendling : 3 hostiae: Unicus casus, quod in stemmate mediaevali Ordinis occurrunt (Hoppe)
11. West Dereham : Hoppe
12. Barlings : ibidem
13. Beauchief : ibid. Cf. nr. 29.
14. Croxton : ibidem (Corvi, tamquam symbolum nominis, quod pronuntiatur „Crowston“)
16. Hagnaby : Hoppe
17. Halesowen : VCH *Worcs* III 142; TANNER l. c.
18. Horneby : Hoppe
23. Tal-y-Llychau : ibidem. Pisces forte innuunt sensum nominis canoniae („in capite aquarum“)
24. Topholme : (Hoppe. Cf. nr. 92).
25. Welbeck : TANNER, DUGDALE, 11. cc.
27. Blanchland : Hoppe
28. Cockersand : VCH II 159. Colores sunt incerti.
29. Coverham : VCH II 220. Cf. nr. 13.
30. Dryburgh : LAING ASS 1008.
31. Easby : TANNER, DUGDALE l. c. Stemma advocatorum, scilicet familiae Scrope, pedo auctum.
32. Eggleston : WOODWARD 367. Stemma advocati, scilicet Lord Dacre.
33. Fearn : McGIBBON l. c. (Ita in tumulo abbatis Finlay McFaed)

34. Holy wood : LAING Suppl. ASS p. 202.
37. Tungland : LAING ASS nr. 1133.
38. Withorn : LAING Suppl. ASS. nr. 1186. Aedificium: symbolum nominis „Candida Casa“.
39. Bellevaux : HOZIER *Bourbonnais* 306
40. Clermont : *Ann. Norb.* XIX, 1882, p. 40. Delphinus est stemma fundatoris putativi: Comitis Arverniae, mutato colore. Crux indicat Stum. Andream patronum. Discerni etiam potest supra portas aedium quae supersunt. HOZIER *Auvergne* 49 dat merum sigillum.
41. Doue : PONTVIANNE 1. c. — Aliam formam vide in appendice.
43. Griffen : Gryphus symbolum nominis. Ex sigillo circariae (SIEBMACHER 38 T 61) et depictum in ecclesia abbatiali.
44. Neustift : Claves Sti. Petri patroni. SIEBMACHER 38 T 62, ZIMMERMANN 1. c. Saepius in sigillis et in monumentis.
45. Osterhofen : Draco symbolum Stae. Margaretae patronae. SIEBMACHER 38 T 61, ZIMMERMANN 1. c.
46. St. Salvator : Symbolum nominis. Idem stemma habet Mondaye. SIEBMACHER et ZIMMERMANN 11. cc.
47. Schäftlarn : Linter cum duabus ramis. Interdum additur, in parte inferiori, pedum rectum. SIEBMACHER et ZIMMERMANN 11. cc.
48. Speinshart : Stemma fundatorum. ZIMMERMANN, et in monumentis. SIEBMACHER praebet imaginem BMV, quod est sigillum.
49. Steingaden : Leo est stemma Guelforum fundatorum, reliqua symbolum nominis (domus lapidea). SIEBMACHER 38 T 62.
50. Wilten : SIEBMACHER 38 T 61, 105 T 124. Stemma modernum, occurrit saepius in monumentis et sigillis. Antiquitus forma variabat. 1. Craticula Sti Laurentii patroni, 2. Lapides indicant Stum. Stephanum copatronum, 3. Stemma legendarium Haymonis gigantis.
51. Windberg : SIEBMACHER 1. c. (canis solus), et ZIMMERMANN. Rhombi sunt stemma comitum de Bogen fundatorum, canis (vertagus, Windhund, lévrier) indicat famam, hunc locum primitus fuisse domum venatoriam fundatoris. Scutum cordiale saepius occurrit stella liliata circumdatum (ut habetur v.g. apud Bedburg, et Berne) ex stemmate comitissae de Cilli, uxoris fundatoris.

52. Chotěšov: SIEBMACHER 41 T 59, et ex archivis. Cornu cervi: stemma B. Hroznatae fundatoris. In scuto Teplensi est triplicatum.
53. Doksany: ex archivis asceterii in Strahov depositis. BMV patrona cum 3 monialibus, apparenter ortum ex sigillo.
54. Geras: stemma, abbatiæ an. 1619 concessum a Mathia Imperatore. — SIEBMACHER 104/128.
55. Hradiško: St. Stephanus protom. patronus. Ex sigillo ortum, in archivis invenitur.
56. Litomyšl: ex archivis. Hodiedum adhuc est stemma municipii. Stemma episcopatus erat: crux aurea in scuto nigro (Bibl. Strahov MS 10 908).
57. Louka: ex archivis Sioneis. Symbola S. Wenceslai regis et patroni.
58. Milevsko: Invenitur in monumentis in loco. (Stus. Wenceslaus?). Piscis, introductus saec. XVII a familia Hodějov bona canonice intrudente, est spurius.
59. Novářiš: Symbolum Sti. Michaelis, qui tamen non est patronus. Sic forma moderna. Antiquitus generatim absque baculo.
60. Pernegg: Ex archivis et monumentis. Ursus indicat nomen.
61. Schlägl: symbolum nominis: instrumentum ad pulsandum (fistuca, seu pavicula). Ex archivis, et in loco.
62. Strahov: ex archivis, et in monumentis. SIEBMACHER 72 T 85. HUGO: idem absque colore. — De stemmatibus abbatiarum O. Praem. in Bohemia v. STORM in *Erbovní teniška* 1935, 35/42.
63. Tepl: vide Chotěšov: HUGO: idem absque colore.
64. Zabrdo: Pileus — sic enim traducitur nomen fundatoris: Klobouk. Ex archivis.
65. Želiv: BRUNNER l. c., SIEBMACHER 81/93. Stemma inde a restauratione canonice saec. XVII. Furcae: stemma baronum de Leskovec benefactorum. Claves = Strahov, quae exercuit paternitatem a saec. XVII. Aquila biceps indicat fundatorem.
66. Antwerpen St. Michael: JANSEN 352, saepe in monumentis. Lemma: „moderate“.
67. Averbode: Symbolum Sti. Joannis Baptistae. Lemma: „Ecce Agnus Dei“. — A. saeculo XVII, omnes abbates praeterea in suo scuto gerunt cor et 2 rosas.
68. Berne: In monumentis et archivis (cf. *Berneboek*) — Lemma „Berna ut lucerna“.

69. Die leg hem : „Pius pelicanus“ tamquam symbolum lemmatis: „Diligam te Domine“, quod adsonat nomen canonicae. (JANSEN 1. c.)
71. Grimbergen : Phoenix (cf. Riéval). Lemma: „Salvos fac servos tuos“. JANSEN 1. c.
75. Mechelen Leliendaal: JANSEN. Symbolum nominis. (cf. Park)
76. Middelburg : JANSEN 1. c.
77. N i n o v e : Ex archivis et monumentis, et JANSEN 1. c. Scutum cordiale = Flandria; cornu est symbolum S. Cornelii Papae, patroni. — Lemma: „Felix concordia“.
78. O o s t e r h o u t St. Catharinadal: Stemma modernum. Rota Stae. Catharinae patronae. Lemma: „In valle mons“.
79. P a r k : Lilia convallium (muguets), tamquam symbolum nominis. — Lemma: „Ne quid nimis“. Ex archivis et monumentis. JANSEN 1. c.
80. P o s t e l : Tria ferra molinaria (molenijzers). Scutum antiquitate probatum, etsi alia forma, de qua in appendice, saec. XVIII et XIX praevaluerit. Lemma: „Cruce vincit veritas“. Ex monumentis, et JANSEN 1. c.
81. T o n g e r l o o : JANSEN, et ex monumentis. Lemma: „Veritas vincit“. Cf. Mureau nr. 177.
82. B e l c h a m p s : Hoppe.
83. B e l l e l a y : Symbolum nominis. Ex archivis et monumentis. Colores: SIEBMACHER 11/18.
85. F o n t a i n e - A n d r é : Arch. Cant. Neuchatel, Fonds F. A. — Partim etiam invenitur in loco. SIEBMACHER 101/120 habet aliam formam, apparenter spuriam.
86. G o t t s t a t t : SIEBMACHER 80/96. Stemma fundatorum
87. H u m i l i m o n t : Item
89. C h a t e a u d i e u : JANSEN 352
90. D r o n g e n : Ibidem, et in loco. Symbolum fluminis Leie, monasterium allambentis. — Lemma: „Non sine spinis“.
91. L i c q u e s : MEURGEY 226. Symbolum Sti. Augustini, et Galliae. HOZIER *Picardie* 614 praebet formam spuriam (cf. appendicem)

92. Mont St. Martin: Arch. Dép. de l'Aisne, Coll. Piette, Farde
Mont St. Martin. Formam HOZERII vide in appendice. Cf. nr. 24.
93. Théroutanne St. Augustin: HOZIER Picardie 482
94. Vermand: GOMART l. c. — Id quod praebet HOZIER l. c. 694
(Agnus Dei) vix est authenticum, quia abbatia Stum. Joannem non
habuit in patronum.
95. Veurne St. Niklaas: JANSEN l. c. — Lemma: „Candide“.
96. Vicogne: Ibidem, in monumentis et in archivis. HOZIER
Flandre 72
97. Beaurepart: I. v. SPILBEECK, et in loco. Scutum quod habet
JANSEN l. c. (capita 12 apostolorum, caput Christi circumdantia)
est sigillum.
98. Bonne-Espérance: In loco. Quod habet JANSEN l. c., est
spurium. — Lemma: „Bona spes“.
99. Bucilly: HOZIER *Soissons* 345. Claves Sti. Petri patroni. Lilia
sunt aurea.
100. Chaumont: S. Berthaldus patronus. HOZIER. *Champagne* 32.
101. Clairefontaine: HOZIER *Soissons* 346.
102. Florefe: JANSEN l. c. — Lemma: „Florete flores“. Symbolum
nominis.
103. Heylisse: JANSEN. B. M. V. patrona, probabiliter ex sigillo
orta.
104. Laval dieu: Supra portam abbatiae.
105. Leffe: JANSEN l. c.
106. Longwé: HOZIER *Champagne* 238. Ex sigillo: Sta. Magdalena
patrona.
108. St. Feuillien: JANSEN l. c. Lilia interdum sunt argentea. —
Lemma: „Sicut lilium“.
109. Septfontaines-en-Thiérache: Hoppe.
110. Thenailles HOZIER *Soissons* 73. — Forceps (gallice: tenailles)
symbolum nominis.
111. Auxerre St. Marien HOZIER *Bourgogne* I 508. (Etiam occurrit:
aurum super rubrum.)
112. Bassefontaine HOZIER *Champagne* l. c. — Alia forma in
appendice

113. Beaulieu Arch. Dép. de l'Aube. Alia forma in appendice.
114. Braine Arch. Dép. de l'Aisne. Alia forma, sec. HOZIER *Soissons* 224, est spuria.
115. Chambrefontaine HOZIER *Paris* IV 57. Fons emanans ex aediculo: symbolum nominis.
117. Chartreuse HOZIER *Soissons* 67
118. Cuissy Ibidem *Soissons* 111
119. Dilo Ibidem *Paris* IV 481
120. Genlis Ibidem *Soissons* 111
121. Hermières Ibidem *Paris* II 685, et IV 483.
122. Laon St. Martin Ibid. *Soissons* 219, JANSEN l. c. — Lemma: „Candoris subradiat orbem“.
123. Lieu-Restauré HOZIER *Soissons* 81.
124. Moncetz Arch. Dép. de la Marne. Forma HOZIER II (*Champagne* 387) in appendice.
125. Prémontré Stemma ordinis, ex archivis et monumentis. Peda adiuncta per abbatem Aug. Lescellier saec. XVII, tum sunt aurea, tum argentea. SARS V 541.
126. Sens St. Paul HOZIER *Paris* IV 483. Ex sigillo ortum (Stus. Paulus Apost.)
127. Valchrétien HOZIER *Soissons* 346. Videtur esse scutum satis tardivum.
128. Valsecret Arch. Dép. de l'Aisne, Coll. Piette, Farde Valsecret. — (Cf. Blanchelande).
129. Valsery HOZIER *Soissons* 65.
130. Arthous HOZIER.
131. Behaune Ibid.
132. Bellpuig Symbolum nominis (mons pulcher). Ex archivis et monumentis in loco. Colores variant.
133. Casedieu: HOZIER *Languedoc* I 774. Ex sigillo ortum.
134. St. Jean de la Castelle: Ibid. *Guyenne* 639.
135. La Capelle: Ibid. *Languedoc* I 774. Ex sigillo ortum.

136. *Combelongue* Ibid. *Languedoc* II 2385. BOSCHMANS putat hoc esse spurium.
137. *Divielle* Arch. Dép. Landes.
138. *Fontcaude* Coll. BOSCHMANS. — Infra: aediculum fontis.
141. *Urdax*. ELSO, sec. Archiva et monumenta, MS Bern de LEON 50.
142. *Vic-Fezensac* Arch. Dép. du Gers.
143. *Aguilar* ex monumentis. Baculus archiepiscopi et pedum sunt symbola S. Norberti. Colores variant. Aliam formam v. in appendice.
144. *Avila* supra portam monasterii. Stus. Spiritus est patronus. Colores, sicut apud omnia scuta monasteriorum Hispaniae, non sunt fixi.
Nota: Scutum putativum abbatae de Arenillas v. in appendice
145. *Bujedo*. Supra portam aedificii exstat stemma (probabiliter ipsius canonice), cuius imaginem vel descriptionem nobis procurare non potuimus.
146. *Ciudad Rodrigo*. Tres ulmi. Supra portam ecclesiae, et in cartulario abbatae. Interdum additur imago B. M. V., ita in sigillis.
151. *Retuerta*. In porta sacristiae, et aliquatenus varians, in sigillis.
153. *San Pelayo de Cerrato*. In sigillis. Pars superior continet symbola Sti. Norberti et Ordinis, gladius vero est Sti. Pelagii martyris.
154. *Segovia* S. M. de los Huertos. — Ex sigillis. Olla cum liliis („flor de azucena“) ubique in Hispania est symbolum capitulorum canonicorum saecularium et regularium. Reliqua: symbola Sti. Norberti.
155. *Toro* Sta. Sophia. — Conventus caruit stemmate, ideo praesens recter est compositum. Mitra et olla liliorum: symbola Praemonstratensium in Hispania, quae inveniuntur in summo altaris maioris parthenonis. Taurus et leo: stemma civitatis Taurensis.
157. *La Vid*. — In facie conventus versus orientem. Ad sinistram: BMV patrona, et palme vitis, in medio: dignitas abbatialis, ad dextram symbola Sti. Augustini (supra), et Sti. Norberti: infra. Anchora interdum symbolizat et fidem („in Norberto fides“).
158. *Villamayor* — Supra portam canonice. Probabiliter stemma fundatorum, vel advocatorum.
159. *Villoria*. — In conventu. Symbola Sti. Norberti et Ordinis. Lemma: „Norbertina propago dum viret, viget“.
- 160—63. Stemmata canoniarum Hungariae omnia sunt sigilla tantum, patronos canoniarum exhibentia. Lelesz: Sta. Helena cum cruce Domini. „Stemma“ praepositurae de Janoshida vide infra in appendice.

164. Ilfeld. — In loco. Infra: stemma comitum de Hohnstein fundatorum.
165. Oberzell. — SIEBMACHER 65 T 84, et in loco. 1. Fulgur, qui convertit Stum. Norbertum fundatorem. 2. duo lilia, symbola canonicorum Herbipolensium Henrici et Joannis, qui praedicatione Sti. Norberti commoti, in Cella Ordinem ingressi sunt.
166. Vessra — in loco. 1. Stus. Paulus; 2. Crines muliebres (Zopf, tresse) de quibus agitur in vita fundatoris 3. incertum, 4. gallina — stemma fundatorum.
167. Riga — SIEBMACHER *Bisthümer*.
168. Belval. — B. M. V., ex sigillo ortum. HOZIER, *Champagne* 232.
169. Bonfays — HOZIER, *Lorraine*.
170. L'Etanche — BMV cum malo. Ibidem, et in Benoitevaux.
171. Etival — HOZIER, *Lorraine* 137, et apud HUGO in imagine abbatae.
172. Flabemont — 3 campanae. In cathedra, quae est nunc in Harlor, et in armario, quod nunc est in Tongerlo.
173. Jandeures — BMV. HUGO, in imagine abbatae. Est sigillum.
174. Jovilliers — Symbolum SS. Petri et Pauli patronorum (E. des ROBERT I. c.)
175. Justemont — B. M. V. Est sigillum. Arch. Dép. Meurthe et Moselle T 1897 p. 186, concordat cum HOZIER *Lorraine* 125.
176. Metz Ste. Croix. — Symbolum patrocinii. HOPPE.
177. Mureau — ita in ecclesia de Pargny. HOZIER *Champagne* 373 praebet sigillum (BMV). Idem stemma habet Tongerlo (Nr. 81).
178. Pont-à-Mousson. HOZIER *Lorraine* 137
179. Riéval — phoenix (cf. Grimbergen). In altare ex abbacia proveniens, quod est nunc in parochia vicina.
180. Rengéval — HOZIER *Lorraine* 243. Cor.: St. Augustinus. Alabastrum unguenti: Sta. Magdalena, cuius possedit canonici reliquias insignes.
181. Salival — Ibidem 31. Stemma comitum de Salm.
182. Septfontaines-en-Bassigny. HOZIER *Champagne* 373

183. Verdun St. Paul. Ibidem *Lorraine* 140.
184. Brieulles — Ibidem *Champagne*. Ex sigillo.
186. Mont-St. Odile. In loco. Symbolum Sti. Norberti ad mentem saec. XVII.
187. Nancy St Joseph. — HOZIER, *Lorraine* 30
189. Paris St. Sacrement. — Symbolum nominis. Ibidem.
190. Saint-Georges-au-Bois. HOZIER
191. Vaas — Ibidem. Symbolum nominis (vas). Aliud stemma, ut supra nr. 111, ignoto tamen colore, invenitur in loco, supra portam praelaturae.
192. Beauport. — HOZIER, *Bretagne* I 653. Episcopus et archiepiscopus in navi. Cum sit probabiliter ortum ex sigillo, vix possunt esse SS. Augustinus et Norbertus.
193. Blanchelande — HOZIER *Normandie* II 760. — Sol. (cf. Val-secret)
194. Etoile — Ibidem *Orléans* 567.
195. Lieu-Dieu-en-Jard. — Ita in sigillo Collegii Parisiensis, cui abbatia saec. XVIII est unita. (BN Mazarine 319). Tamen fieri potest, scutum liliatum (ut infra nr. 200 et 217), quod invenitur in fornice aulae capitularis in ipso loco, et quod etiam adducit HOZIER *Poitou* II 707, non esse stemma regium, sed primitivum canonicae.
196. La Luzerne — Sic in loco est inventum an. 1950. HOZIER *Normandie* II 830 praebet sigillum (BMV)
197. Perray-Neuf. — HOZIER *Tours* II 922, 932.
198. Ardenne. — HOZIER *Normandie* II 789. Extat etiam absque aragone. Stemma primitivum, a Carolo VI rege praestitum, est idem ac supra nr. 111.
199. Belle-Etoile — Ibidem *Normandie* II 767
200. Bellozanne — Ibid. III 233
201. Falaise — Ibid. I 254. St. Joannes Bapt. patronus
202. Isledieu — Ibid. III 227, 232
203. Mondaye — Ibid. II 325. Mundus, forte quia consonat nomini (monde). — Idem stemma habet St. Salvator, nr. 46.
204. Silly — HOZIER *Normandie* I 273

205. B r e s l a u St. Vincentius. — Sudarium Stae. Veronicæ, cuius insignem reliquiam possedit canonica. In loco, et ex sigillis.
206. C z a r n o w a s y — 1. Stus. Vincentius abbatia mater, 2. symbolum sti. Norberti
207. H e b d o w — HOPPE (Culter ad tendendum)
- 207a I m b r a m o w i c e — ex archivis asceterii. Stemma ab abbatisa quadam (Junosza) impositum.
209. P ł o c k — ex sigillis an. 1543 (Arch. Nat. Varsov.)
211. W i t o w — Calceamentum equinum. (Sigillum s. XVIII. Arch. Domus Generalitiae O. Praem. Romae.)
212. Z w i e r z y n i e c — Recenter adoptatum: Gryphus, scutum fundatorum.
213. A b b e c o u r t — HOZIER, *Paris* IV 484 III
214. A m i e n s St. Jean. — BOSCHMANS. HOZIER *Picardie* 30 omittit craticulam.
215. D o m m a r t i n — HOZIER *Picardie* 100. 3 lintres. Etiam occurrunt 3 naves cum velis. Symbolum Sti. Judoci.
216. G r a n d c h a m p — Ita in sigillo Paris BMazarine 3319. HOZIER *Paris* IV 277 (arbor) certe est spurium.
217. J o y e n v a l — Lilia, scutum regni gallici, secundum legendam hic coelitus revelata sunt Stae. Clotildi. — HOZIER l. c., et Paris BMazarine 3319.
218. M a r c h e r o u x — spica et uva. Hoc stemma vere eucharisticum invenitur supra portam ecclesiae (an. 1713). HOZIER *Normandie* III 1050 habet sigillum (BMV)
219. R e s s o n s — HOZIER l. c.
220. S t. A n d r é - a u - B o i s . HOZIER *Picardie* 104, et CALONNE. Crux Sti. Andreae et fera nemoris: symbolum nominis.
221. S t. J u s t - a u - C h a u s s é e . PIHAN, et BOSCHMANS. Lagoena peregrini (calebasse) est symbolum Sti. Justi.
222. S é l i n c o u r t . — HOZIER *Picardie* 137. Claves Sti. Petri patroni, et lacrimae, propter reliquiam Lacrimae Christi.
223. S é r y — BN FF 8812. Stemma spurium HOZIER v. in appendice.
224. B r a n d e n b u r g — Scuta sequentia nr. 224, 225, 227, sicut 56 et 167 sunt stemmata episcopatum, et non capitulorum cathedralium. SIEBMACHER *Bisthümer*. Claves Sti. Petri.

225. Havelberg — ibidem. Occurrit etiam alia forma, cum unico pedo cum sudario, et absque cruce.
226. Leitzkau — basiliscus, ex sigillis (G. S. Brandenburg)
227. Ratzeburg — SIEBMACHER, *Bisthümer*
228. Belbuck — SS. Petri et Pauli. Ex sigillo (HOOGEWEG)
229. Adelberg — SIEBMACHER 39 T 68. Aper: fundator. Leopardi: Hohenstaufen (advocati)
230. Allerheiligen — Ex archivis. Invenitur etiam in imagine monasterii apud HUGO.
231. Berg Sion — Stemma modernum. 1. Ordo, 2. Ursus Sti. Galli (dioecesis)
232. Chur St. Lucius — *Kunstdenkm. Graubünden* 259 II, SIEBMACHER 102/123. Est stemma phantasticum atque fictitium sancti Lucii episcopi et patroni.
233. Churwalden — *Kunstdenkm. Graubünden* II 218. Stemma nobilium de Vaz, fundatorum. Invenitur saepe in ecclesia.
234. Himmelpforte — invenitur saepius in ecclesia.
235. Katzis — *Kunstdenkm. Graubünden* III 179. Occurrit a saec. XV tantum, cum parthenon iam diu pertinuerit ad alium ordinem.
236. Obermarchtal — SIEBMACHER 19 T 33, et HUGO. SS. Petrus et Paulus.
237. Roggenburg — SIEBMACHER 74 T 87. 1. castor: comites de Biberegg, fundatores, 2. Zollern, ex qua familia erat uxor fundatoris. 3. et 4. siligo et castrum, germanice Roggen et Burg, sunt symbolum nominis. — Alia forma v. in appendice.
238. Roth — 1. Gryphus = comites de Wildenburg, fundatores. 2. carpus cum annulo = symbolum Stae. Verenae patronae. Sic in loco et in archivis. SIEBMACHER 75 T 83, 89 habet formam spuriam.
239. Rüti — SIEBMACHER 10 T 18. Cf. Bellelay
240. Schussenried — SIEBMACHER 20 T 35. Stemma fundatoris
241. Ursberg — item 86 T 100. 1. Comes de Schwabegg, fundator, infra 5 alaudae (Balzhausen, eius uxor) 2. ursus, symbolum nominis.
242. Weissenau — SIEBMACHER 88 T 104, et BUSL, *Abteiwappen*. 1. supra: SS. Petri et Pauli, infra: symbolum reliquiae SS. Sanguinis, 2. Leo: stemma fundatorum, aquila indicat immedietatem.

243. H a g e n a u — Quod habet SIEBMACHER 101 T 125, revera est scutum abbatis Joachim Bahr de Allerheiligen (cf. HUGO, in imagine illius abbatis). Occurrit etiam imago Sti. Nicolai, quod est sigillum.
244. I l b e n s t a d t — Stemma fundatorum, comitum de Cappenberg. Ex monumentis et archivis.
245. K a i s e r s l a u t e r n — In monumento saec. XVI (KDB)
246. L o r s c h — „Crux Laurissana“. Ita in tegumento celebris „*Codicis Laurishamensis*“ (an. 1480, StB München).
247. R o t h e n k i r c h e n — HOPPE. Rota Sti. Willigis (stemma archiepiscoporum Moguntinensium).
248. W a d g a s s e n — In imagine saec. XVIII. Crux est archiep. Tre-virensium.
249. A n t o n i g a r t z e m — Ita in muro ecclesiae, supra portam. T = symbolum Sti. Antonii abbatis.
250. A r n s b e r g — ex archivis (craticula Sti. Laurentii)
251. A r n s t e i n — Scutum fundatoris. In monumentis
252. B e d b u r g — HOPPE. Est scutum Cliviae (Kleve). Dubium nobis esse videtur, utrum revera sit stemma parthenonis, an abbatissae cuiusdam.
253. C a p p e n b e r g — Scutum fundatorum, cf. Ilbenstadt. Ex archivis et monumentis.
254. D o r t m u n d St. Catharina — Rota Stae. Catharinae. MENNING-HAUS
255. E l l e n — In loco. Symbolum Reliquiae Stae. Crucis.
256. H a m b o r n — Antiqua abbatia caruit stemmate. Scutum praesens. pro canonica rediviva nuper creatum, symbolizat patronos SS. Joannes Evangel. (aquila) et Bapt. (flumen cum cruce). — Lemma: „Ut vitam habeant“
257. H o u t h e m — ex sigillis. Indicant folia quercum, sub quo vixit Stus. Gerlacus.
258. K e p p e l — Supra: fundatores, infra symbolum nominis (capella). Videtur nobis esse modernum.
259. K l a r h o l z — HOPPE. Cygnus. Dubium nobis esse videtur.

260. Knechtsteden — ex archivis et monumentis. Crux sti. Andreae, et cornua cervina.
261. Marienstern — symbolum nominis.
262. Meer — Supra portam monasterii. Craticula Sti. Laurentii patroni.
263. Sayn — „Ex libris“ saeculi XVIII in Bibl. Princ. Neuwied. Calix cum serpente est symbolum S. Joannis Evangelistae, patroni. F. H. KEMP — ut censem, perperam — p. 69 putat, litteras T. A et S quae inveniuntur supra portam praclaturae, esse stemma canoniae.
264. Rommersdorf — Hoc scutum, quod, invenitur in columna quadam saec. XVI in loco, videtur esse stemma canoniae.
265. Scheda — StArch Münster, ex sigillis.
266. Steinfeld — Ex monumentis, et sigillis. 1. Cor: St. Augustinus, 2.: Urft (SIEBMACHER 112 T 144). Alia forma (KLÖSER) demonstrat cor cum sagittis tantum, uno lilio adiuncto.
268. Balarin — Arch. Abb. Mondaye
269. Bois-Seigneur-Isaac. — *Cat. Gen. Ordinis* 1956. Etiam occurrit ostensorium cum reliquia SS. Sanguinis, quod est potius sigillum. — Lemma: „Discrete“.
270. Bonlieu — Scutum antiqui coenobii O. Cist. a parthenone retentum.
271. Conques — Scutum antiquae abbatae OSB (HOZIER, et in monumentis)
272. Daylesford — Nuper creatum.
273. Depere. Compositio scuti familiae de Gennep (infra), ex qua ortus est Stus. Norbertus, cum symbolis Ordinis (lilii), et BMV (luna). Cultra interdum sunt rubra.
274. Frigolet — Duo patroni: St. Michael et BMV Immaculata. Lemma: „Domine dilexi decorem domus tuae“.
276. Kilnacrott — Compositio scuti abbatae Tongerloensis, cum symbolis BMV (stella), SS. Trinitatis et Hiberniae (trifolia). Lemma: „Glorificare et sanctificare“.
277. Lacolle — Nuper creatum. Lemma: „Adiutor noster“.
278. Nantes — Symbolum S. Petri patroni. Lemma: „Fortes in fide“.
279. Petropolis. Asceterium caruit stemmate, ideo hoc est nuper creatum. Civitas cum clave = symbolum nominis „Petropolis“, liliū indicat Ordinem, stella Brasiliā. Crux cum rosa = Sta.

Theresia a Jesu Infante, patrona ecclesiae. Rota Stae. Catharinae indicat matrem asceterii, St. Catharinadal.

281. Veerle — Symbola Ordinis (lili) et contemplationis (lampas).

Lemma: „Vigilate et orate“.

Aguilar (Cf. supra nr. 143). Ita in fronte ecclesiae abbatialis, sculptum in lapide qui interea decidit.

Arenillas — Pluries invenitur in ecclesia. Cum videatur esse temporis quo canonici non iam fuit sui juris, potest esse alius originis.

Bassefontaine — Cf. supra nr. 112. Secundum Arch. Dép. de l'Aube. Videtur potius esse sigillum.

Beaulieu, sicut et infra Doue, Licques, Moncey, Mont St. Martin et Séry sunt formae quas praebet HOZIER, et quae plus minusve habendae sunt ut spuriae. Vide supra nr. 113, 41, 91, 124, 92, 223.

Janoshida. In sigillo tripartito abbatiae Csornensis. Est sigillum.

Postel — (vide supra nr. 80). Stemma loquens: truncus arboris (flandrice „post“), coniunctus litterae L. Saepius occurrit in loco saec. XVIII.

Roggenburg. — Symbolum nominis: colus, id est „Spinnrocken“ (SIEBMACHER).

Ste. Marie-au-Bois. In loco, supra portam capituli. Symbolum nominis: „Maria in nemore“.

PATRONI ECCLESiarUM

Stemmata et sigilla arcte sunt connexa, ut iam vidimus, cum patronis ecclesiarum, quorum indicem hic inserere haud inutile esse duximus. Generatim, sed nequaquam tam exclusive ac apud Cistercienses, et in Ordine nostro Beata Maria Virgo considerabatur tamquam patrona primaria, cui saepius alius patronus accedit. Qui patronus secundarius, tempore labente, interdum oblivioni est datus. Sed crebrius invenimus contrarium: quod enim secundarius ille, pluries propter reliquias insignes in ecclesiis existentes, paulatim praevaluit. Abbates in Capitulo Generali congregati, colloquendo extra sessiones, de reliquiis suis gloriantes, proculdubio tales etiam commutaverunt inter se, et sibi invicem donaverunt. Inde forsitan possumus explicare, quod reliquiae sanctorum secus parum notorum, simul extant in abbatibus longe inter se distantibus. Ita reliquias

Stae. Verenae invenimus in Roth et in Braine¹⁾, S. Sabini in Grobe et in Windberg, S. Magni in Kölbick et in Schussenried, S. Saturnini in Münsterdreisen et in Medina del Campo. Interdum dein sancti isti, propter reliquias ab abbate dissito donatas, facti sunt copatroni, vel immo patroni primarii.

Multarum canoniarum, praesertim minorum, patroni ignorantur. Quorum elenchum in fine adducimus. Numerus 1. significat patronum primarium, 2. secundarium.

Aegidius — 2. Beselich

Agatha — 1. Easby

Agnes — 1. Turnhout — 2. Wien Himmelsporten

Albanus — 1. Klosterrode

Alexander — 2. Brunnenburg

Alexius — 1. Roma S. Alessio

Andreas — 1. Clermont, Pernegg. — 2. Chur St. Luzi, Czarnowasy, Fontaine-André, Heiligental, Kappel, Knechtsteden, Langwaden, St. André-au-Bois.

Anna — 1. Arros, Koldinne?, Paris Coll.

Antonius Abb. — 1. Antonigartzem, Haarlem

XII Apostoli — 1. Beaurepart

Arnoldus — 2. Chaumont

Arnualis — 1. St. Annalis?

Augustinus — 1. Herrera, Théroutane. — 2. (diu immo:) 1. Roggenburg, Zwierzyniec

Barbara — 1. Den Haag

Bartholomaeus — 2. Joyenval, Reichenstein

Benedictus — 1. Kaposfö, 2. Prag Coll.

Berthaldus — 1. Chaumont

Blasius — 1. Haméwiller, Harchies, Tusschenbeek, Vicogne, Windberg (moniales), Zsidó.

Bonifatius I. — 2. Roma St. Alessio

Bonifatius II — 1. Dokkum

¹⁾ ACG Laon 199 (An. 1520)

- Caecilia* — 1. Diksmuiden Coll., Orvieto (moniales)
Catharina Alex. — 1. Blankenberg, Catharinadal, Dortmund, Gégrigny, Heiligerlee, Wenau, Wien Himmelspforten. — 2. Engelpfort, Köln Weiher
Christophorus — 1. Ibcas. — 2. St. Jakob im Prätigau
Columba — 1. Toledo
Comgall — 2. Holywood?
Cornelius et Cyprianus — 1. Ninove — 2. Beaurepart
Cosmas et Damianus — 2. Hachborn
Crux — 1. Boleslawiec, Burk, Dieulacresse, Dormans, Doubravnik, Gerlachshheim, Hausen?, Holywood, Koningsveld, Lelesz, Metj, Monzon, Nagyolasz, Reinoso de Cerrato, Roma, Strzelno. — 2. Kassel Ahnaberg
Cunegundis — 1. Bruderhartmannszell
Dionysius — 1. Schäftlarn
Eleutherius — 2. Leitzkau
Eligius — 2. Metj
Elisabeth Thuring. — 1. Genlis, St. Elisabeth. — 2. Rehna
Eustachius — 1. Csut
Eulalia — (Vandoma)
Evodius — 1. Braine
Felicius — 2. Steinfeld
Fiacrus — 2. Salival
Foillanus — 1. St. Feuillien
Gangolphus — 2. Freisdorf
Georgius — 1. Georgenberg, Gratteri, Homberg, St. Georges-des-Bois, Stade.
Gerlacus — 1. Houthem
Gervasius et Protasius — 2. Aubeterre
Ghislenus — 2. Valchrétien
Gilbertus — 1. Neuffontaines

Godehardus — 1. Grobe I

Habacuc — 1. St. Habacuc

Hilarius — 1. Chur (moniales)

Himerius — 1. Bellelay

Hubertus — 1. Garab, Herlaimont — 2. Füssenich

Jacobus — 1. (Bagnaia), Douc, Jakobsberg, Jihlava, Langen, Moriczhida, Olomouc, St. Jakob i. Prätigau, Suberno, Welbeck. — 2. Quedlinburg

Joachim — 1. Madrid

Joannes Bapt. — 1. Amiens, Averbode, Berne, (Enachduin), Eppenberg, Falaise, Hachborn, Janoshida, Jaszo, Kayland, Langenselbold, Pöhlde, Prémontré, Roth (moniales), St. Jean-de-la-Castelle, S. Juan de la Peña, Steingaden, Zsambek. — 2. Bassefontaine, Beaumont-les-Nonnains, Bedburg, Dortmund, Durford, Eggleston, Lavendon, Lidlum, Niederilbenstadt, Paris Coll., Roggenburg, Tal-y-Llychau, Wesel, Zwierzyniec.

Joannes Bapt. et Evangel. simul: 1. Edelstetten, Hamborn, Himmelspforte?, Trostadt. — 2. Gempe

Joannes Evangel. — 1. Croxton, Park, Rumbeck, Sayn, Souleseat. — 2. Buweklooster, Cappenberg, Dryburgh, Gommersheim, Gramzow, Halesowen, Heinsberg, Keppel, Köln Weiher, Koningsveld, Leffe, Mariengaarde, Oberkappel, Oldenklooster in de Marne, Ratzeburg, Rommersdorf, Tichfield, Ursberg, Vessra.

Joseph — 1. Douai Coll., Nancy, Veurne Bethania. — 2. Boleslawiec

Judocus — 1. Dommartin

Juliana — 2. Schäftlarn

Justus — 2. St. Just-au-Chaussée

Ladislaus — Zemlen

Lazarus — Lazarsziget (= Insula Sti. Lazari)

Lambertus — 1. Somlyovasarhély, Tüchelhausen?

Laurentius — 1. Arnsberg, Bredelar, Combelongue, Goujon, Klarholz, Meer, Wilten. — 2. Heiligental, Otham, Reichenstein, Silly

Leodegarius — 1. Niederehe

Leonardus — 1. Alba de Tormes, Snellshall. — 2. Busko

Leucius — 1. Todi

Lucius — 1. Chur

Magdalena — 1. Boismont, Čazma, Combwell, Fossemore, Fuente la Encina, Lannes, Longwé, Magedlin?, Nijmegen, Pleineselve, Plock, Redenheim, Rengéval, S. Marie-au-Bois, Shap, Wanze, Zandvliet. — 2. Flaesheim, Knechtsteden, Lac-de-Joux.

Magnus — 1. Kölbigk, Schussenried

Margareta — 1. Bytom, Crécy, Hatvan, Osterhofen, La Rochelle. 2. Bellozanne, Witow

Maria tamquam patrona unica: Abbecourt, Adony, Aguilar de Campoo, (Aguilar), Aland, Almazan, Alnwick, Ardenne, Arta, Arthous, Avigny, Bäckaskog, Bakkeveen, Balna Insula, Barlings, Bayham, Beaulieu, Beauport, Bebenhausen, Belchamps, Bellapais, Belle-Etoile, Bellpuig, Belval, Benoitevaux, Beny, Berentrop, Berg Sion, Bethlehem, Blanchland, Bofays, Bonne-Espérance, Bonneval, Bonrepos, Börglum, Brazacorta, Brieculles, Brindisi, Broadholm, Brockley, Bujedo, Busko, La Capelle, La Casedieu, Chambrefontaine, Chapelle-aux-Planches, Chartreuve, Churwalden moniales, Cillnamanac, Ciudad Rodrigo, Cockersand, Corneux, Coverham, Cuissy, Dale, Darno, Dieleghem, Divielle, Doksany, Dorlar, Dragsmark, Drongen, Enkenbach, Etanche, Flabémont, Floreffe, Foncaude, Frauenbreitungen, Freznillo, Gaillymh, Geras, Gerkesklooster?, Gottesstadt, Gottstatt, Grandchamp, Grandgourt, Griffen, Grobe II, Guéde-l'Orme, Hagen, Harlungerberg, Heiligenberg, Herenthals, Heylissem, Huveaune, Iledieu, Ilfeld, Irford, Ivanič, Jandeures, Javages, Justemont, Kalavryta, Kounice, Krzyzanowice, Kusemer, Lahonce, Langley, Łęczycza, Leliendaal, Leyston, Licques, Lieu-Dieu, Lieu-Restauré, Lounovice, Majk, Magdeburg, Mariental, Marienroth, Marienweerd, Marken, Medina del Campo (moniales), Meerholz, Milevsko, Mureau, Nantelle, Newbo, Nyeklooster op den Dam, Ocsa, Palmar, Parey, Perray-Neuf, Pont-à-Mousson, Posat, Rajk, Ressons, Retters, Retuerta, Riéval, Riga, Rode, Rüti, Saag, Sarrance, Schildwolde, Schillingskapellen, Schlägl, Scona Mora?, Segovia, Septfontaines-en-Thiérache, Séry, Speinshart, Strahov, Sulby, Sulz, Svaty Kopeček, Svitava, Tepl, Thenailles, Tongerlo, Tupholme, Türje, Turocz, Unterzell, Valguyon, Valsecret, Valsery, Veenklooster?, Vérofle, La Vid, Vic-Fézensac, Villamediana, Villapedro,

Villoria, Vinca, Domini, Wadgassen, Weerd?, Wendling, Woodburn, Zabrdovice, Želiv, Zennewijnen, Zoetendaal, Zukowo.

Maria tamquam patrona primaria, adiunctis aliis secundariis: Adelberg, Altenberg, Arnstein, Bassefontaine, Beauchief, Bedburg, Beeleigh, Bellelay, Bellevaux, Bellozanne, Beselich, Blanchelande, Brode, Brunnenburg, Busko, Buweklooster, Cappenberg, Czarnowasy, Dilo, Dryburgh, Dünwald, Durford, Eggleston, Elsey, Engelpport, Ermida, Flaesheim, Freisdorf, Gempe, Germerod, Gommersheim, Gramzow, Grimbergen, Halberstadt, Halesowen, Havelberg, Hebdow, Heiligental, Heinsberg, Himmelpforte, Holme Lacy, Hopels, Hradisko, Ilbenstadt, Jerichow, Joyenval, Kaiserslautern, Kappel, Keppel, Knechtsteden, Koldinne, Köln Weiher, Konradsdorf, Lac de Joux, Langdon, Langwaden, Laval Dieu, Lavendon, Leffe, Leitzkau, Lidlum, Mariatal, Mariengaarde, Marienstern, Marne, Middelburg, Mildenfurt, Moncety, Mont-St.-Martin, Mur, Niederilbenstadt, Oberkappel, Oberzell, Oelinghausen, Otham, Postel, Räteburg, Rehna, Roggenburg, Rommersdorf, Rotenkirchen, Rumbeck, St. André-au-Bois, St. Just-au-Chaussée, Ste. Marie-au-Bois, Salival, Sayn, Schäftersheim, Scheda, Septfontaines-en-Bassigny, Silly, Stoppenberg, Talley, Tichfield, Valchrétien, Varlar, Verman, Veßra, Vrouwtenberghe, Warburton, Wesel, Windberg, Wirberg, Wittewierum, Woerd, Wulfersberg, Zwierzyńiec.

Maria tamquam patrona secundaria: Auxerre, Averbode, Berne, Braine, Chaumont, Churwalden, Combelongue, Dortmund, Doue, Easby, Gerlachsheim, Gottesgnaden, Grobe I, Hermières, Kassel, Klarholz, Klosterode, Koningsveld, Lette, Longwé, Louka, Meer, Neuffontaines, Newhouse, Ninove, Nowysącz, Obermarchtal, Pudagla, Reichenstein, Rengéval, Roth, Schussenried, Steinfeld, Strzelno, Vicogne.

Marianus — 1. Auxerre

Martialis — 1. Newhouse

Martinus — 1. Chateaudieu, Laon, Mondaye, Whithorn, Witow, Zyfflich — 2. Dommartin, Havelberg, Himmelpforte, Humilimont, Kaiserslautern, Mont St. Martin, Wirberg

Martirius — 2. Orvieto

Mauritius — 1. Pöhlde — 2. Moncety

Michael — 1. Antwerpen, Bajum, Cammeringham, Churwalden, Csorna, Fontaine-André, S. Miguel de Groz, Nyulakszigete, Villamayor

— 2. Altenberg, Blackwose, Ermida, Oberzell, Wulfersberg

Mons Calvariae — Charleville

Nazarius — 1. Lorsch, (S. Nazzario di Cuccaro)

Nicolaus — 1. Barthe, Blackwose, Bonlieu (Lothar.), Clairefontaine, Deventer, Fondarella, Frauenwald, Füssenich, Hagenau, Hermières, Keizersbosch, Kókényes?, Marcheroux, Middelburg, Misle, (St. Quentin), Schweinfurt, Seneffe, Stolp, Treptow, Veurne, Vrejlev — 2. Altenberg, Arnstein, Beeleigh, Blanchelande, Dünwald, Engelpfort, Jerichow, Mariatal, Moncté, Nyeklooster in de Marne, Postel, Schäfersheim, Septfontaines-en-Bassigny, Stoppenberg.

Ninianus — 1. Fearn — 2. Whithorn

Norbertus — 1. Köln Coll., Krakow, Madrid, Prag Coll., Roma Coll., Salamanca, Valladolid

Odilia — 1. Etival (moniales), Mont St. Odile

Odolphus — 2. Varlar

Olavus — 1. Tönsberg

Omnes Sancti — 1. Allerheiligen, Straßburg — 2. Moncté

Paulus Apost. — 1. Palyi, Sens, Sordillos — 2. Bellevaux, Dokkum, Hopels, Verdun (vide etiam infra apud „Petrus et Paulus“)

Paulus Eps. — 1. Verdun

Pelagius — 1. Arenillas de S. Pelayo, S. Pelayo de Cerrato

Petronilla (O. Praem.) — 1. Aubeterre

Petrus — 1. (Acqualta), Behaune, Bucilly, Camerota, Doreng?, Etival, Horpacs, Merzig, Petersberg, St. Pierremont, Sélincourt, Ursberg — 2. Bellelay, Grimbergen, Leitzkau, Mur, Oelinghausen, Rotenkirchen, Sceda, Wulfersberg

Petrus et Paulus — 1. Belbuck, Brandenburg, Humilimont, Imbramowice, Katzis, Jovilliers, Neustift, Novaříše, Obermarchtal, Tommarp, Weißenau — 2. Brode, Dilo, Hebdow, Ilbenstadt

Potentinus — 1. Steinfeld

Quintinus — 1. Feuchère

Quiricus et Julitta — 1. Antrodoco

- Quirinus — 2. Vermand
 Radegundis — 1. St. Radegund
 Regiswindis — 1. Lauffen
 Remigius — 1. Vanault-les-Dames — 2. Lavaldeu
 Sabinus — 2. Grobe-Pudagla, Windberg
 SS. Sacramentum — 1. Antwerpen (moniales), Paris Coll.
 Salvator — 1. Etoile, Kassel, St. Salvator, Urdax — 2. Torre
 Samuel — 1. Accon, Barletta, St. Samuel
 Saturninus — 1. Medina del Campo, Münsterdreisen
 Sebastianus — 2. Elsey, Vicogne
 Servatius — 2. Pöhlde
 Severinus — 2. Pöhlde, Scheda
 Severus — 1. Orvieto
 Simplicianus — 2. Steinfeld
 Sophia — 1. Toro
 Spiritus — 1. Avila, Denesmonostor, Nowysacz, Szeged
 Stephanus Protom. — 1. Bertricourt, Pok, Varadhegyfok — 2. Hradisko, Kölbick, Mur, Ste. Marie-au-Bois, Rotenkirchen Vrouwtenberghe, Wilten, Wittewierum
 Stephanus Rex — 1. Bozok
 Thomas Apost. — 2. Halberstadt
 Thomas Cantuar. — 1. Hagnaby — 2. Beauchief, Heiligental, Holme Lacy, Langdon
 Trinitas — 1. Athmuige, Cillnatrinoide, Cillraiss, Etoile, Loch Cé, Loch Uachtair, Lund, La Luzerne, Öfved, Paris Coll., Pudagla, Rinn Duin, Strzelno, Torre, Tuam, Woodburn — 2. Catharinadal
 Udalricus Constant. — 2. Adelberg
 Urbanus — 2. Konradsdorf
 Verena — 1. Roth
 Victor — 1. Gottesgnaden

Vitus — 1. Lette — 2. Mildenfurt, Wittewierum

Vincentius — 1. Breslau, Lisboa

Walburga — 2. Germerod

Wenceslaus — 1. Chotěšov, Louka

Werbургis — 2. Warburton

Wilfridus — 1. Guizance, Hornby

Wipertus — 1. Quedlinburg

Patronum eruere non potuimus:

Abrany, Almas, Aumont, Berg Tabor, Berupt, Bethlenrode, Bois-les-Dames, Bollingen, Bonneuil, Bruyères, Burlebach, Caumont, Charlton, Chebret, Dionne, Dodford, Drozo (Durance), Eewen, Gedir, Griend, Hailsham, Hermannstadt, Hermokastron, Hoftenvrouwen, Keme, Kněžice, Kreuzfeld, Kronstadt, Leuven (Brab), Lochgarten Louvain (Flor), Maarsbergen, Macquaincourt, Meszes, Mežotne, Michelfeld, Mirambeau (Montault), Monthodon, Nieuwenrode, Pamel, Paphos, Peteghem, Plainemont, Ratot, Renissart, Rivreulle, Roma III. Ord., Rouez, Rueyres, Sad, Stixwold, Szalankemen, Ter Apel, Themenitz, Tongland, Trimunt, Untermarchtal, Vallclara, Valprofonde, Valvion, Eccles. de Vallibus, Westeremden, West Ravendale, Zich, Zopriza.

EMENDATIONES ET SUPPLEMENTA

In sequentibus praesertim invenies additamenta et emendationes, quae ad Circarias Germaniae, Daniae et Poloniae attinent. Ea etenim, quae de illis praebemus in primo volumine, haud satisfaciunt. Ad complendas lacunas, inter alia nunc conati sumus, etiam apud illas circarias specificare archivalia, ut in tomis II et III, petentibus subscriptoribus multis, ubique pro posse fecimus. Quorum desideratum maximum vero fuit melior ordo circa bibliographiam, praesertim quoad abbreviationes litteraturae saepius citatae. Haud enim est facile, in praesenti opere invenire titulos completos auctorum citatorum. Ideo hic infra addimus elenchum abbreviationum huiusmodi, pluribus in locis occurrentium.

Gratias agimus variis collaboratoribus. Praeter eos, quos I 6/7 et 498, sicut et II 591/92 laudavimus, citandi sunt sequentes:

Rmus. Dnus. E. Gisquière, abbas Averbodiensis modernus, latinitatem vol. II et III optime correxit, uti iam fecerant pro primo D. J. Schlappinger (†), professor Straubingae, et R. D. Michael v. d. Hagen, prior Windbergensis.

Ad materiam primi voluminis, vel pro tomo ipso vel pro supplemento eius in vol. III, auxilium nobis praestiterunt:

Archiva gubernii in Amberg, Bamberg, Detmold, Landshut, Lausanne, Meiningen, Neuburg, Nürnberg, Oranienbaum, Weimar, Würzburg — Archiva Episcop.: Augsburg, Częstochowa, Münster — Kreisarch. München — Archiva Princip.: Birstein, Braunfels, Koesfeld, Neuenstein, Neuwied, Regensburg — Arch. Municip.: Dortmund, Recklinghausen — Landesbibl. Dresden et Stuttgart, StB München — BB. Bollandiana, Bruxellis — S. Aakjaer, København — † Dr. Bader, Ichenhausen — E. Badstübner, Berlin — P. Romuald Bauerreiß OSB, München — H. H. Deußen, Heinsberg — Dr. E. Groll, Augsburg — J. John, Princeton — Dr. A. Kasper, Schussenried — Dr. Schunder, Marburg — Dr. F. Stein-

egger, Innsbruck — D. W. Trenz, Dillingen/Saar — Dr. A. Weisthanner, München.

Ad vol. II: abhinc in omnibus archivis et bibliothecis, quae in rubrica „Archivalia“ apud singula coenobia citamus, ipsi laboravimus, ideoque ea praetermittimus; gratiam tamen agentes hic omnibus archivistis benevolis, qui in adiutorium nostrum ibi intenderunt.

In vol. III varii collaboratores in notis ipsius textus laudantur: pp. 183, 201, 259, 296. Praeterea nobis succurrerunt: F. Anton, Valladolid — Herm. Eduardo Corredera, Vich — L. Delhommeau, Paris — P. Michel Degroult, Mondaye — Chan. Denaix, Hattonchâtel — J. Fournée, Paris — Derek W. Lomax, Oxford — R. D. Julianus Resch, Daylesford —.

Gratias vero speciales debemus Fr. Mauro Cocheril, Ord. Cist. Ref., (Port du Salut), et D. Nicolao de Kerschaeffer O. Praem. (Averbode), qui collaboraverunt in delineatione stemmatum.

Si in sequenti capite aliquam abbreviationem bibliographicam non intelligis, consule indicem infra p. 643.

BIBLIOGRAPHIA GENERALIS

vide etiam I 13/14, 498; II 7/10, 592; III 7/10, et infra

- ActImpSel *Acta Imperii Selecta. Urkunden deutscher Könige und Kaiser*, ed. J. F. BÖHMER, Innsbruck 1870
- Reg. Rup. J. CHMEL, *Regesta Ruperti Regis Romanorum 1460/10*, Frankfurt 1834
L. v. CRAYWINCKEL, *Legende der levens... der voornaemste personen, ... in de... Orde van den Hl. Norbertus...* - 2 voll. Antwerpen 1665
P. GEORGISCH, *Regesta chronologico-diplomatica*, 4 tomi, Francof. et Lipsiae 1740/44
H. HOBERG, *Taxae pro communibus servitiis*. Studi e testi, Romae 1949. (Praemonstratensia sunt excerpta in *Anal. Praem.* 1959, 312/18)
- HGenAtl K. HOPF *Historisch Genealogischer Atlas*, Gotha 1858
- JbDG *Jahrbücher der Deutschen Geschichte 1125/1307:*
Lothar v. Supplinburg 1125/37, ed. W. BERNHARDI, Leipzig 1879 (De Sto. Norberto hic prima vice scientificè tractatur pp. 83/103)
Konrad III 1138/52, ed. IDEM, Leipzig 1883
Friedrich I 1152/58, ed. H. SIMONSFELD, ib. 1908

- Heinrich VI 1184/97*, ed. Th. TOECHE, Leipzig 1867
Philipp v. Schwaben 1197/1208, ed. E. WINKELMANN, Leipzig 1873
Otto v. Braunschweig 1208/18, ed. IDEM, ibidem 1878
Friedrich II 1218/28 ed. E. WINKELMANN, Leipzig 1889
Albrecht v. Habsburg 1291/1307, ed. A. HESSEL, München 1931
- S. KOHEL, *Praemonstratensis Ordinis nonnullorum Patrum vitae, ex variis auctoribus collecta*, Klosterbruck 1608
- O. LEHMANN/BROCKHAUS, *Schriftquellen zur Kunstgeschichte des 11. und 12. Jahrs. für Deutschland, Lothringen und Italien*, 2 Bde u. Reg. Berlin 1938
- MGH Dipl VIII *Die Urkunden Lothars III und der Kaiserin Richenza*, Berlin 1927
- MGH Ep. Sel. *Epistolae selectae saec. XIII e regestis Pontificum Romanorum selectae per G. H. PERTZ*, 3 voll. Berlin 1883/94 (de Ordine in genere II, III cf. ind.)
- MGH UrkHeinr L *Die Urkunden Heinrichs des Löwen*, ed. K. JORDAN, Weimar 1949
- I. v. PFLUGK-HARTTUNG, *Acta Pontificum Romanorum inedita. Urkunden der Päpste 748/1198*, 3 Bde, Tübingen/Stuttgart 1880/88
- RegImp *Die Regesten des Kaiserreichs 1198/1437*, Innsbruck 1877/1948: *V (1198/1272)* ed. J. F. BOHMER
VI (1273/1313) 1a. editio O. REDLICH, 2a. ed. V. SAMANEK
VIII (1346/78) ed. A. HUBER 1877, 1. Ergb. 1889
XI (1410/37) ed. W. ALTMANN
- H. LENTZE, *Die Verfassung des Prämonstratenserordens und die Wandlungen im weltlichen Bereich (Oesterr. Arch. f. Kirchenrecht X 1959, 81/121)*
K. F. STUMPF/BRENTANO, *Die Kaiserurkunden des XI/XII. Jahrh.*, 3 voll. Innsbruck 1865

ADDespr

J. B. VALVEKENS, *Acta et Documenta Joannis de Pruetis abbatis Praemonstratensis*, *Anal. Praem.* XXX 236/78; XXXI 1955, 136/58, 253/79; XXXII 1956 102/44, 293/336; XXXIII 1957 82/140, 318/29; XXXIV 1958 51/95, 243/52. (Auctor collegit omnia documenta Ordinem tangentia e tempore abbatis Despruets, etsi pluries cum illo nullum haberent connexum. Quae publicatio extensa fere exclusive ex archivis belgicis desumpta, praesertim de abbatibus istius regionis agitur. Ideo eam, ne inflemus materiam, paginatim suo loco non adducimus.)

Coll. Germ.

IDEM, *Praemonstratenses in Collegio Germanico-Hungarico in Urbe degentes* (*Anal. Praem.* XXIX, 1953, 129/34)

EOP

A. ZAK, *Episcopatus Ord. Praem.* (Ibidem IV 1928, et V 1929)

REGISTRA SUMMORUM PONTIFICUM

POTTHAST, *Regesta Pontificum Romanorum 1198/1304*, Berlin 1873/75. Opus indice carens, ex integro perscrutavimus. Sequentia continet de Ordine in genere: 937, 1051, 1247, 1272, 2387, 3582, 3583, 4706, 5706, 5714, 5729, 5991/92, 6002, 6015, 6303, 6308, 6852, 6863, 7025, 7026, 7448, 7895, 8026, 8107, 8143, 8146, 8658, 10968, 11522, 11554, 11583, 11596, 11791, 12035, 12099, 12116, 12873, 13152, 16473, 16494/98, 16501/02, 16512, 16514, 16525, 16599/16600, 16608, 16629, 16642, 17185, 18028, 18179, 18245, 18267, 18304, 18537, 19097, 20591/92, 20597, 20609, 21817, 22346, 22797, 22939, 24150, 24963/64, 25100, 25443. Vide etiam apud ipsum archicoenobium II 525, et hic infra

ACTA CAPITULORUM GENERALIUM (cf. vol. II 13)

Acta Capitulorum Generalium, annorum 1511/22, MSS originalia, extant in bibliotheca abbatis Strahoviensis Pragae, ex legato abbatibus J. B. L'Ecu. Extant pariter copiae Act. Cap. Generalium ab an. 1552 ad an. 1586, in MS 525 Bibl. Mun. de Laon. Acta anni 1507 in extenso publicavit TAIEE XX 213/17. E. VALVEKENS in articulis suis, historiam

Ordinis saec. XVI exponentibus, in *Anal. Praem.* 1938/42 textum fere integrum Capitulorum huius saeculi publicavit. Copiae ACG 1605/1738 habentur in St B München clm 1425, 1919; et cum excerptis ab an, 1209: 24751.

Confer articulum DARAS, *Manuscript des Chapitres Généraux de Prémontré* (*An. Norb.* 1885, 127/31), et G. v. den BROECK, *De Capitulo Generali* (*Anal. Praem.* 1939 p. 123).

DE CIRCARIIS GERMANIAE IN GENERE

Fontes et Litteratura

- Reisen Ph. W. GERCKEN, *Reisen durch Schwaben, Baiern, Schweiz, Francken und die rheinischen Provinzen*, 4 tomi, Stendal/Worms 1783/88
- H. OTTE, *Geschichte der roman. Baukunst in Deutschland*, Leipzig 1874
- RAM *Regesta Archiepiscoporum Moguntinensium* (—1288), 2 Bde. Innsbruck 1877/86, ed. J. F. BOEHMER/WILL.
— *Regesten der Erzbischöfe von Mainz*, bearb. v. E. VOGT u. F. VIGENER, 2 Abtlgn. 1913/32

MONASTERIA GERMANIAE, IN DIOCESES DISTRIBUTA

Infra invenies monasteria Ordinis, dubiis exclusis, sita intra fines earum regionum, quae anno 1937 praecipue erant idiomatis germanici, etsi alienae interdum ditioni essent subditae. Indicamus eam dioecesim, ad quam monasterium spectavit in actu suppressionis suae. Asceteria canonii virorum immediate adnexa expresse hic non adducimus, neque respicimus monasteria sita in iis partibus diocesium, quae sunt alieni idiomatis, etsi ad Imperium Germanicum diu pertinuerint. Omnia nomina damus germanice.

- Augsburg: Burk, Roggenburg, Steingaden, Ursberg
- Brandenburg: ipsum Capitulum Cathedrale, Harlungerberg, Leitzkau, Themenitz
- Bremen: Heiligenberg, Hopels, Koldinne, Schoo (= Scona Mora), Stade
- Breslau: Czarnowanz, St. Vinzenz
- Brixen: Wilten

Chur: St. Luzi et St. Hilarius, Churwalden, Katzis, St. Jakob
Freising: Neustift, Schäftlarn
Halberstadt: Halberstadt, Klosterrode, Kölbick, Quedlinburg
Havelberg: Brode, ipsum Capitulum Cathedrale, Jerichow
Kammin: Belbuck, Gottesstadt, Gramzow, Grobe-Pudagla, Stolp, Treptow
Köln: Antonigartem, Arnsberg, Bedburg, Berentrop, Blankenberg, Dortmund, Dünnwald, Ellen, Elsey, Flaesheim, Füssenich, Hamborn, Knechtsteden, Köln Weiher, Köln Coll. Norb., Langwaden, Marienstern, Meer, Niederehe, Oelinghausen, Reichenstein, Rumbeck, Scheda, Schillingskapellen, Steinfeld, Stoppenberg, Wenau, Wesel, Zyfflich
Konstanz: Adelberg, Berg Sion (dein St. Gallen), Bollingen, Himmelpforte, Obermarchthal, Roth, Rüti, Schussenried, Weissenau
Lausanne: Gottstatt
Lüttich: Heinsberg
Magdeburg: Gottesgnaden, St. Marien
Mainz: Eppenberg, Gerlachsheim, Germerode, Gommersheim, Hachborn, Hagen, Homberg, Jakobsberg, Ilbenstadt, Ilfeld, Kassel, Kappel, Konradsdorf, Langenselbold, Lorsch, Mariental, Meerholz, Münsterdreisen, Pöhlde, Retters, Rode, Rotenkirchen, Spieskappel, Wirberg.
Metz: Freisdorf
Münster: Aland, Barthe, Cappenberg, Kappel, Langen, Varlar
Naumburg: Mildenfurt
Olmütz: Klosterbruck
Osnabrück: Klarholz, Lette
Paderborn: Bredelar
Passau: Geras (postea St. Pölten), Osterhofen, Pernegg, St. Salvator, Schlägl (dein Linz), Wien Himmelspforten.
Prag: Chotieschau, Tepl
Ratzeburg: ipsum Capitulum Cathedrale, Rehna
Regensburg: Speinshart, Windberg
Salzburg: Griffen
Trier: Altenberg, Arnstein, Beselich, Bethlenrode, Brunnenburg, Dolar, Engelpfort, Marienroth, Rommersdorf, Sayn, Wadgassen, Wulfersberg

Verden: Heiligental

Worms: Enkenbach, Kaiserslautern

Würzburg: Bruderhartmannszell, Frauenbreitungen, Frauenwald, Georgenberg, Hausen, Lauffen, Lochgarten, Michelfeld, Oberzell, St. Elisabeth, Schäfersheim, Schweinfurt, Sulz, Trostadt, Tückelhausen, Unterzell, Veßra

NB. Frauenbreitungen et Wirceburgensi. et Moguntinae dioecesi adnumeratur; Steingaden tum Augustanae, tum Frisingensi. Ambae domus sitae erant in ipso limite dioecesium.

CIRCARIA BAVARIAE

In abolitione parthenonum, a Capitulo Generali saec. XIII decreta, haec circaria solutionem invenit prorsus novam. Asceteria iuxta canonicas existentia non fuerunt suppressa neque translata, sed manserunt in loco tamquam piae uniones laicarum („Samenungen“, Weiße Betschwester), propriis bonis praeditae²⁾, sed absque ligamine legali cum Ordine vel cum abbatiis. Saeculis XIV/XV paulatim sunt extinctae. Idem videtur accidisse in Circ. Sueviae, saec. XIII cum Bavarica arcte unita. — Nicolaus de Cues, Episcopus Brixinensis, reformatore ecclesiae Germanicae strenuus, Wiltinam per Saxones reformatam voluit facere in centrum reformationis pro tota Circaria Bavariae, propter quod adiit Albertum III ducem Bavariae. Qui consentit, et Nicolaus an. 1459 commissionem reformatorem pro circaria constituit, praesidente abbate Wiltinensi. Sed mortuo duce anno sequenti, hoc tentamen invenit finem³⁾.

Archivalia ante annum 1400 nunc omnia sunt Monachii, posteriora vero partim manserunt in Archivis provincialibus.

Ultimum Capitulum Provinciale videtur fuisse anno 1761 Windbergae. Acta Cap. Prov. habentur in StB München clm. 1515, 24019, 24751, et completa (1601/1761): clm 1452. De Ordine in genere vide ibidem clm 15331. Extat etiam catalogus MS Circariae anni 1746 (clm 1454): in Neustift tunc fuerunt 29 religiosi, in Osterhofen 23, in St. Salvator 13, Schäftlarn 28, Speinshart 21, Steingaden 37, Wilten 57, et Windberg 38.

Fontes et Litteratura

P. R. BAUERREISS OSB, *Kirchengeschichte Bayerns*, 5 voll. St. Ottilien 1952. (De Ordine Praem. tractat III 39/42)

²⁾ WEISTHANNER, *Trad. Schäftl.*

³⁾ LENTZE, *Nicolaus v. Cues* (v. infra apud Wilten)

- H. KARLINGER, *Bayrische Kunstgeschichte*, München 1928
- Vat. Akt. S. RIEZLER, *Vatikanische Akten zur Deutschen Geschichte in der Zeit Ludwigs des Bayern*, Innsbruck 1891
- T. J. SCHERG, *Bavarica aus dem Vatikan 1465/91* (*Arch. Zschr.* IV Beiheft 1932)
- G. SCHWAIGER, *Kardinal F. W. v. Wartenberg als Bischof v. Regensburg 1649/61* (*Münchener Theol. Studien* I 6), München 1954
- H. TREMEL, *Die säkularisierten Klosterwäldungen in Bayern*, Dissert. München 1927
- Reg. Otto A. WEISTHANNER, *Regesten des Freisinger Bischofs Otto I* (*Analecta S. Ord. Cist.* XIV, 1958, 151/222)
- Trad. Schäftl. IDEM, *Die Traditionen des Klosters Schäftlarn (Quellen und Erörterungen zur Bayr. Geschichte X/1)* München 1953
- A. ZAK, *Der Prämonstratenserorden im Bayern- und Schwabenlande* (*HPolBl* CLXVI, 1920, 443 ff.)

GRIFFEN

Griuen, -a. — Dioc. Salzburg, nunc Gurk — Usque ad suppressionem generationis: Griffen(thal). Locus primitus vocabatur Oberndorf, exinde etiam interdum ipsa canonica. Vitetur confusio cum canonica Oebern- sive Eberndorf OSA, haud longe distanti.

Disciplina pluries diu erat collapsa, immo saec. XVIII. In fine 10 canonici residentes. Archivum periit post annum 1786, perpauca supersunt:

Hauptstaatsarch. Wien: 10 dipl. 1428/1706. — StArch Klagenfurt: Kopialbuch 1549; 4 fasc. acta saec. XVIII; item Bambergensia XXVI 155 f. 60, et varia MSS et volumina s. XVI/XIX (Fundationes et Stiftbriefe). — Sammelarch. des Gesch. Vereins Kärnten: 1 tom MSS 1557/1781. — BMun Nancy 992 VIII 409/22.

Litteratura: BITTNER III 95 — POTTHAST 10412 — ZAK EOP (1929) 51 — DEMUS, *Neu entdeckte Wand- u. Deckenmalereien in Kärnten* (*Die Denkmalpflege* 1931, 68) — H. FISCHER, *Katalog der Handschriften der Kgl. Bibliothek in Bamberg* (Bamb. 1912. III Misc. Nr. 781, Rechnungen des Kastenamtes 1591/1601) — H. GERM, *Burg u. Stift Griffen* (*Fürs Kärntner Heim* 1929, nr. 15) — K. GINHART, *ÖKT Kunstdenkmäler Kärntens VII, Pol. Bez. Völkermarkt* (Klagenfurt 1933) 33/38 — F. G. HANN, *Die bemalten Holzreliefs im Kreuzgang der Stiftskirche zu Griffental* (*Carinthia* I 1893, 123)

— *Die Regesten der Erzbischöfe und des Domkapitels von Salzburg* I ed. F. MARTIN, Salzburg 1926, cf. ind — N. VALVASOR, *Ducatus Carinthiae* (Klagenfurt 1668). Imago saec. XVII, item apud MERIAN, *Topogr. Provinciarum Austriac.* (1649) — J. WAGNER, *Album für Kärnten* 1845, p. 102 — M. B. ZOIS, *Stift Griffen in Unterkärnten* (Kärnten 1929, 94) — *Anal. Praem.* 1955, p. 212

Series abbatum: Christoph Mosburger annis 1421/42 erat praepositus in Eberndorf O. S. A.

NEUSTIFT

Das Neue Stüfft, Newstüfft.

De „clusa“ scotica authentice nihil constat. Hospitale (Sti. Godehardi? Sti. Nicolai?) traditur sororibus Ordinis anno 1142, canonici novis sub patronis in aliqua distantia erigitur. Ecclesia abbatialis numquam erat parochialis, neque post suppressionem umquam fuit profanata. Fons baptismalis in ea existens servivit pro ecclesiis Kleinviecht, Haindling (1312) et Tüntenhäusen (saec. XIV/XV considerata ut parochia), quae a monasterio excurrere solebant serviri. Reliquae parochiae: Allershausen 1190, Kirchdorf 1358, et Ebersdorf 1519; deleantur Gamersdorf et Buch. Praepositus Math. Widmann a Capitulo Generali an 1717 quidem abbas est nominatus et infultus, sed decretum anno tandem 1722, sub successore in praxim deductum est. — Stat. personalis: 1263: 4 DD, 4 cler, 3 nov. et 4 conv.; 1491: 7 DD, 1656: 13, 1666: 15; 1676: 21 rel., 1746: 29.

Archivalia: StB München: clm 1083. — HStArch. München, 134 Urk. 1142/1799, 1 Giltbuch, 26 fasc. Literalia s. XIII/1803 — Kreisarch. München KL 496/501, HL 3 Verz., 2 fasc. 460/630, 461/473. — StA Landshut Rep. 69 f. 1002 nr. 733. — Ordinariatsarch. München fasc. 284/85. Ibid. P. KAINDL O. Praem., *Diptychon Canoniae Neocellensis* 1780 (MS).

Litteratura: BRUSCHIUS 658 — BUCELIN 64, 243 — *Form. Pr.* nr. 281 — POTTHAST 3171 — *RegRB* cf. ind. — *Rep. Germ.* II 940 — SCHERG nr. 121 — WEISTHANNER *Reg. Otto* I nr. 39, 40, 76, 131, 132, 178, 179 — IDEM, *Trad. Schaeftl.* cf. ind. — BIRKNER, *Oesterreichische Besichtigungen des Klosters N. (Frigisinga IV, 1927, 209/12)* — H. J. BUSLEY, *Zur Frühgeschichte des von Bischof Otto I. gegründeten Prämon. Klosters Neustift* (in: *Otto von Freising, Gedenkgabe zu seinem 800jähr. Todesjahr*, Histor. Verein Freising 1958, pp. 49/64) — IDEM, *Die Traditionen des Prämon. Klosters Neustift* (editio praeparatur apud *Quellen u. Erört. zur Bayr. Geschichte*, München 1959/60) — J. ENGEL, *Das Schisma Barbarossas im Bm. u. Hochstift Freising 1159/79*, München 1930, pp. 137, 158 — *Frigisinga* 1925 p. 38, 495, 526; 1927 p. 173/76, 196/206, 287/90; 1928 pp. 50/51; 1931 pp. 24/25 — M. HARTIG, *Freising (Deutsche Kunstführer Bd. 31, Augsburg 1928, 35/36)* — C. MEICHELBECK, *Kurze Freisingische Chronika oder Historia*, Freising 1724, pp. 138/39, 154 —

V. MEILLER, *Das Banntaidingsbuch von Ebersdorf* (Arch. f. Kunde österr. Geschichtsquellen XII, 267 ff) — E. W. SALTZWEDEL / S. BENKER, *Geschichte des Buchdrucks in Freising* (Fr. 1952) pp. 126, 127, 128, 132 — *Anal. Praem.* VIII 265/57, XVII 183.

Series praepositorum

Absque parenthesi: approximative secundum annos regiminis, quos indicat Bruschi. Intra parentheses: anni quibus authentice occurrunt, sec. Schlamp.

Konrad ca. 1165/69 (1169)	Friedrich v. Leibnitz 1356/69 (1358)
Engelschalk ca. 1169/85 (post 1169/84)	Matthaeus 1369/70
Henricus 1185/1205 (1186, 1203)	Albertus 1370/82 (1378/80)
Meinhardus ca. 1205/08	Gundekar 1382/88
Albertus ca. 1208/21	Stephanus Protzenest 1388/1410
Gumpoldus ca. 1221/23	Ulrich Weiß 1410/25 (1424/25)
Gozwinus ca. 1223/30 (1228)	Ulrich Holmas 1425/46 (1434)
Ulricus ca. 1230/50 (1235/37)	Johann Schmidhofer 1446/74 (1447/71)
Conradus 1250/67 (1250/63) ⁴⁾	Stephan Thaimer 1514/61 (1519/51)
Ludovicus ca. 1316/19	Peter Phar 1561/62 (1562)
Conradus 1321/25 (1324)	Matthaeus Schwaiger administr. 1562/76, praepos 1576/79
Hermannus 1325/35 (1326/34)	Philippus 1659 depos.
Conradus 1335/40 (1336)	Albert Pockmayr 1675/86 res.
Henricus 1340/42	
Hermannus 1342/52 (1346)	
Henricus 1352/56	

OSTERHOFEN

Abbatia an. 1288. Fundatio saec. VII certe est spuria⁵⁾. Inter annos 1004 et 09 Henricus (Hezilo) dux Bavariae, et Lutgardis eius uxor fundant in antiquo palatio regio in O. ecclesiam collegiatam, quam Henricus Imperator ante an. 1017 tradit ecclesiae Bambergensi. — An 1833, gubernium canoniam emit a canonissis, et eam vendit in parcellis.

Archivalia: HStA München 37 Urk. 1231/1693, 13 fasc. Lit. saec. XIV/1763. — Kreisarch. München GL 3169, 3164. — BMun Nancy 991/II, 359/70.

⁴⁾ WEISTHANNER, *Trad. Schäftl.* nr. 439

⁵⁾ HEUWIESER l. c.

StB München: clm 1204 (Antiquitates Osterh.), clm. 1365, 1730 (Collect. Histor.)
— StB Wien: Chron. Osterhoviense XIV s. (Hist. Prof. nr. 95)

Litteratura: BITTNER III 393 — *JahrbDGesch. Friedrich I.* 766 —
LEHMANN/BROCKHAUS 1014/15 — LIEB 49/55 — *Ottonis Ep. Frising.*
Chronica (MGH SS. Rer. Germ., red. A. HOFMEISTER, Hannover 1912, cf.
ind.) — POTTHAST 7029/30, 8503, 8506/07, 8519, 15332 — *RegRB* cf. ind. —
RepGerm III 191, IV 3103 — M. HEUWIESER in „*Heimatglocken*“ VIII
(1932) pp. 1/6 — WIEDEMANN, *Oberbayr. Arch.* LIX (1915) 20 — ACG
1498 pp. 34, 40. — *Verzeichnis der beim Verkauf des Damenstiftsgutes Oster-*
hofen an den Staat vorgefundenen Urkunden (Verhandl. Hist. Ver. Unterdonau-
kreis 1834. I, 10, 35. — VN LXXXIII, 1857, 17/38.

ST. SALVATOR

Archivalia: HStA München 358 Urk. 1289/1800, 27 fasc. Lit. 1490/1757
StB München: clm 1035 (necrol. 1448/1614); clm. 1135, 1448/50, 1454 (ma-
nuale), cgm 1830 (*Chronica an. 1733*), 1831 (confoederationes). — StA Lands-
hut: 4 fasc. acta s. XVII/XIX.

Litteratura: BITTNER III 382 — SCHERG nr. 110

SCHEFTLARN

Archivalia: HStA München 745 Urk. 1140/1796, 150 fasc. Lit. ca. 1150/
1829 — Kreisarch. München KL 646/648, 851/874 — Ordinariatsbibl. ibidem
Fasc. 304/05 — Staatsbibl. ibidem: clm 17024, 17138 (*Annales Schestl. minores*),
17189, clm. 1202, 1330 (catal MSS), 1891, 14594 f. 68. — Alia MSS ex
Schäftlarn provenientia: clm 17001/17320.

Litteratura: ENGEL (v. Neustift) cf. ind. — *Form. Pr.* nr. 123 —
GOTTLIEB 387 — *Hist. Atlas v. Bayern* 3 (Starnberg 1955) et 4 — JAFFE
8110 — *Jb/DG Friedrich I.* 774 — LEHMANN/BROCKHAUS 1297/1303 —
LIEB 95/100 — MGH *Urk. Heinr. L.* cf. ind. — POTTHAST 20996, 24240 —
RegRB cf. ind. — RIEZLER *Uat. Akten* 912 — STUMPF/BRENTANO II
4358 — WEISTHANNER, *Reg. Otto I* nr. 11, 12, 33, 123/28, 134, 164, 174,
181, 182 — IDEM, *Die Traditionen des Klosters Schäftlarn* (*Quellen u. Erörte-*
rungen zur Bayr. Gesch. X/I) München 1953 — IDEM, *Die Urkunden und*
Urbare des Klosters Sch. (ibidem X/2) München 1957 — ZAK EOP (1929) 133.

Series praepositorum (Weisthanner, Trad.)

Arnoldus iam an. 1158

Heinrich obiit 1199

SPEINSHART

Parochiae ante an. 1556: Eschenbach, Kastl (1292). Post an. 1669:
Eschenbach, Kirchenlaibach, Grafenwöhr, Burkardsreuth (excurrando),
Kirchentumbach erat numquam incorporata, sed interdum tantum ad-
ministrata. — 1746: 21 rel.

Archivalia: HStA München 850 dipl. (1163/1800); 45 fasc. Lit. ca.
1500/1800; Lehensachen 26 dipl. 1523/1797. — StB München: cgm 1910/i2

(restitutio 1661), cgm 1834 (Kastl) — StA Amberg: 40 fasc. acta 1513/1804 (Amt Eschenbach 219, 1/40), 258 voll. Zins- und Lehenbücher, Rechnungen, Briefprotokolle etc. 1580/1802; 50 docum. 1509/1768 (Geistl. Sachen 5521/70) quae continent 2 inventaria biblioth. et sacristiae an. 1556; 32 docum. 1628/1791 (Klöster 551/83).

Litteratura: AUVRAY 7 — BUCELIN II 275/76 — CHMEL *Reg. Rub.* 1182 — FABRE *Libr. Cens.* 172 — JAFFE 14383 — JANNER II, III cf. ind. — *Lettr. com Jean XXII* 18079 — POTTHAST 7871 — PRESSUTTI 6913 — *Reg. Imp.* V, VIII, XI cf. indd. — *RegRB* II 234, IV 8, V 253, VI 19 — *Rep. Germ.* IV 522, 3390 — SCHERG nr. 442, 602 — SCHWAIGER 20, 205, 271 — STUMPF/BRENTANO II 3973 — ZIMMERMANN *Churb. Geistl. Kal.* V 137/56 (cum imagine medii saec. XVII). — N. BACKMUND, *Zwei Gebetsverbrüderungen des Bened. Klosters Metten mit Speinshart und dem ganzen Orden aus dem XIU. Jahrh.* (*Anal. Praem.* XXVII, 1951, 116/19) — M. FITZTHUM, in „*Oberpfälzer Jura*“ Amberg 1958, pp. 23 ff. — H. GRADL, *Monumenta Egrana* (Eger 1886) nr. 116, 173, 194, 200, 204, 620, 654, 661, 692 — VO III 442, IX 173, XI 217 ff., XV 217, XVI 135, XVIII 220, XXI 16 f. XXIV 432 f., 440 f.

Series praepositorum

Magister H... 1227 ⁶⁾	Gregor 1363/68 ¹⁰⁾
Heinrich 1243 ⁷⁾	Erhard 1359 ⁹⁾
Volkwin 1332/45 ⁸⁾	Martin 1369 ¹¹⁾

STEINGADEN

Circa annum 1300, asceteria monasteriorum duplicium in Polling, Rotenbuch (OSA) et Steingaden, propter vexationes advocatorum adeo erant depauperata, ut sorores aufugerint in asceterium Sti. Laurentii in Benediktbeuern OSB¹²⁾.

Archivalia: HStA München 1976 dipl. 1154/1788, 55 fasc. Lit. 1550/1804 — Kreisarchiv München KL 688/704 — StA Neuburg: Literalien 47 Nummern 1591/1804 (Urbaria etc., Inventarium Archivorum canonice an. 1687/89, nuper detectum); Klosterakten 68 Nummern 1513/1800 — BMun Nancy 995/III 199 sq.: inopinate continet etiam „*Historiam monasterii Scotorum OSB in Memmingen*“, de quo ceteroquin parum scitur. — StB München: MSS 1461/63 continet 2 necrologia s. XVII/XVIII, clm 1007, 1013, 1921; cgm. 2960 (chronica an. 1764).

⁶⁾ POTTHAST 7871

⁷⁾ HStA München, Speinshart 14

⁸⁾ Ibid. Ens Dorf 64, et Kastl 114

⁹⁾ Ibid. Leuchtenberg 43

¹⁰⁾ Ibid. Waldsassen 450, Arch. Abb. Metten et Tepl

¹¹⁾ Arch. Abb. Tepl.

¹²⁾ PRECHTL (v. Neustift) p. 11

Litteratura: DEHIO/GALL *Oberbayern* 262/63 — FABRE *Lib. Cens.* 177/78 — *Form. Pr.* nr. 323, 324, 327 — JAFFE 10180, 12847, 15436, 17068, 17574 — LEHMANN/BROCKHAUS 1381/82 — POTTHAST 610, 6040/41, 3308, 10564/65, 10567, 10567, 10578, 10751, 14997 — PRESSUTTI 2001, 2002 — *RegImp* V, VIII, XI cf. ind. — *RegRB* cf. ind. — *Reichsreg. Karls V.* 1980 — *Rep. Germ.* IV 3392 — SCHERG nr. 280 — STUMPF/BRENTANO II 4513, 4647, 4818 — STURM 99 — VALVEKENS *Vis. Can.* I 40 — *Anal. Praem.* XIV 264 (bibliographia) — P. ACHT, *Drei Fälschungen von Papsturkunden des 13. Jahrh. (Istituto di Paleografia dell' Università di Roma, Nuova Serie II/III, 1956/57, p. I — F. ESSENWANGER, Geschichte des Dorfes Irsingen, Buchloe 1935 — H. SIMONSFELD, Briefe Steingadens aus dem 12. Jahrh. aus dem 1941 (Sitzungsber. Bayr. Akad. Wissensch. 1909) — W. ZORN, Histor. Atlas von Bayr. Schwaben, Augsburg 1955 — In periodicis „Huosigau“ ab an. 1935, et in „Lech und Ammerrain. Beilage zu den Schongauer Nachrichten“, annis 1952/55 permulti articuli prodierunt auctoribus S. HOFFMANN et P. H. DUSSLER.*

Series praepositorum

Heinrich 1273¹³⁾

Ulrich 1300¹⁵⁾

Manegold 1276¹⁴⁾

WILTEN

Archivalia in loco: ca. 7000 dipl. 1138/1920; 2 Kopialbücher¹⁶⁾ XV s. et 1626/1818; Rechnungsbücher 1525/1762; Kastenamtsbücher 1814/1902 Urbare 1305/1800; Weistümer, Ordnungen u. Statuten s. XVI/XIX; Zehentverzeichnisse 1651/1737; Inventare 1589/1620; Matrikeln u. Messenverzeichnisse 1601/79; Tagebücher 1650/1860; Abttagebücher 1651/1850. — BMus. Ferdinandeum Innsbruck: *Annales Wilthinenses*, auct. A. TSCHAVELLER, MS s. XVII — HStA München 2 diplom. 1641 — BMun Nancy 991/II 289/99.

Litteratura adeo est ingens atque exuberans, ut duodecim paginae vix sufficerent. Remittimus lectorem ad articulum F. STEINEGGER: *Das Stiftsarchiv*, qui praebet bibliographiam integram usque ad an. 1953, praeter ea quae ad historiam artis attinent. Ex qua bibliographia praecipua hic tantum referimus, eamque complemus usque ad an. 1959. (Cf. *Anal. Praem.* 1959, 374).

BITTNER I 141, III 78, 120 — BÜHMER, *Act. Imp. Sel.* cf. ind. — *Lettr. com. Jean XXII* 6424 — MGH *UrkHeinrL* cf. ind. — POTTHAST 7664, 15196, 17909 — *Reg. Boniface VIII* 361, 846 — *Reg. Imp. V* cf. ind. — *RegRB* cf. ind. — WEISTHANNER, *Trad. Schäftlarn* cf. ind. — ZAK *Oest. Klb.* 49/51 — A. HAIDACHER, *Ein Gnadenstreit zwischen dem Stifte W. und*

¹³⁾ HStA München Steingaden 96

¹⁴⁾ Ibid. Rottenbuch 25

¹⁵⁾ Ibid. Steingaden 167

¹⁶⁾ Termini technici horum archivalium non sunt fixi, atque hinc inde differunt, neque interdum latine facile exprimuntur, ideo adducimus ea in lingua vernacula.

der Universität Innsbruck aus dem Beginn des XVIII. Jahrh. (*Anal. Praem.* XXXI, 1955, 100/35, 193/226) — IDEM, *Studium u. Wissenschaft im Stifte Wilten im Mittelalter u. Neuzeit* (*Veröffentl. d. Mus. Ferdinandeum* XXXVI, 1956, et XXXVIII, 1958, 5/100) — F. HUTER, *Tiroler Urkundenbuch*, Innsbruck 1937, cf. ind. — H. LENTZE, *Herrenpfünden im mittelalterl. Wilten* (*Innsbrucker Beiträge zur Kulturwissensch.* IV, 1956, 163/70) — IDEM, *Leibrentenverträge im mittelalterl. Wilten* (*Carinthia* 1956, 536/48) — IDEM, *Nicolaus v. Cues und die Reform des Stiftes W.* (*MÖIG* 1951, 501/27) — IDEM, *Pitanz u. Pfründe im mittelalterl. Wilten* (*Beiträge z. Innsbrucker Kirchengeschichte* 1954, 5 ff) — IDEM, *Stadt u. Kirche im mittelalterl. Innsbruck* (*Oesterr. Archiv f. Kirchenrecht* IV 1953, 212/68) — F. STEINEGGER, *Das älteste Kopialbuch des Stiftes W.* (*Tiroler Heimat* XXII, 1958, 39/55) — IDEM, *Basilika Wilten-Innsbruck. Ein Kirchenführer*. München 1959 — IDEM, *Das Stiftsarchiv Wilten, seine Bestände u. deren Auswertung* (*Tiroler Heimat* XVII, 1953, 75 ff, et *Jahrb. f. Oest. Wissensch.* IV, 1957/58, 283) — IDEM, *Die gefälschten Urkunden des Bischofs Reginbert v. Brixen für das Kloster Wilten* (*Veröffentl. aus dem Stadtarchiv Innsbruck* nr. 10, 1956) — IDEM, *Die mittelalterlichen Siegel des Stiftes Wilten* (*Adler, Zeitschr. f. Genealogie u. Heraldik* 1954, 149/53) — H. SZANTO, *Die Hausordnung des Abtes Gregor v. Stremer aus dem Jahre 1699* (*Anal. Praem.* XXX 1954, 178/218) — IDEM, *Reformversuche im Stifte Wilten nach dem Konzil v. Trient* (*Anal. Praem.* 1959, 56/78, 227/64). — Ibidem 1960, 146/56.

Series abbatum

Heinrich Schuler 1922—49

Hieronymus Triendl coadj. 1948, abbas 1949, res. an 1956

Aloysius Stöger 1957—

WINDBERG

Archivalia: HStA München 1064 dipl. 1146 / ca. 1800; 36 fasc. *Liter.* s. XIV/1803 — StA Landshut: *Computus, Matricula, rentalia* s. XVII, *Bayrische Akten* (*praesertim de suppressione*) — Nationalmus. München: *Stiftsbuch des Abtes J. Talmair* 1541 — Arch. Parochiale Windberg: 174 dipl. 1402/1810, *Acta Cap. Prov.* 1629 et 1723, *Salbuch an.* 1469, *alius tomus an.* 1305 non iam invenitur — Diöz. Archiv Regensburg: *Visitationes, corresp. de exemptione et de parochiis* — Arch. Archiepisc. (C 123, fasc. cxj) et *Bibl. Cap. Cathedr. Pragae:* *Archivalia referentia ad Albrechtsried* — Univ. Bibl. München: *Chronica monasterii* auct. P. J. RESSELIO saec. XVII — Staatsbibl. München: clm 1031: *necrologium* s. XII/XVI, clm 1030: *martyrologium et obituarium*. *Varia MSS* saec. XII/XIV: clm 22201/22422 (*Annales, historia foundationis etc.*) clm 1514: *Chronica an.* 1653. cgm 2963: *item s. XVIII; catal. librorum*: clm 1930, *protoc. visitat. an.* 1598: clm 25223.

Litteratura: HUGO cf. I 32 — GOTTLIEB 82, 390 — GERCKEN *Reisen* II 77/80 — JAFFE LOEWENFELD 12811, 14876, 15316 — JAFFE WATTENBACH 8971, 15464, 15567 — JbDG Friedrich I 783, Konrad III 290 — KARLINGER I 22, 46, 48, 209 — LEHMANN/BROCKHAUS 1533/39 — PFLUGK HARTTUNG II 436, III 81 — POTTHAST 4705, 6168, 11819, 11820 —

RAMACKERS *Urk. Nancy* 134/35, 142/43 — *Reg. Imp.* VIII cf. ind. XI 5864 — *RegRB* cf. ind. — *Rep. Germ.* II 935, 1020, 1429, III 39, 374, 401, IV 3798 — SCHWAIGER 16, 73, 179, 184, 190, 205 — STUMPF/BRENTANO II 3794, 3883, 4163, III 154 — TAIEE XIX 227 — TREMEL *Klosterwaldungen* 101/02 — VALVEKENS, *Visites Can.* 32, 40 — ZAK EOP (1929) 47 — N. BACKMUND, *Die Versendung von Totenroteln beim Kloster Windberg kurz vor der Säkularisation* (*Zeitschr. f. Bayr. Landesgesch.* 1934, pp. 481/87) — IDEM, in *Bayerwald* 1955 nr. 1, et 1956 nr. 1 — *Anal. Praem.* 1957 pp. 246, 251

CIRCARIA SUEVIAE

Fontes et Litteratura:

- H. CHRIST, *Kunstwanderungen in Württemberg u. Hohenzollern*, Stuttgart 1958
 P. GILLANDOU, *Geschichte des Zehentgerichtsbundes*, Davos 1936
 KKF L. HEIZMANN, *Die Klöster und Kongregationen der Erzdiözese Freiburg in Vergangenheit und Gegenwart*, München 1930
 A. KASPER, *Zur Genesis des oberschwäbischen Chorgestühls (Heilige Kunst)* 1954/55, pp. 15/52
 H. KOEPF, *Die Baukunst der Spätgotik in Schwaben*, ZWLG XVII 1958, 1
 N. LIEB, *Barockkirchen zwischen Donau und Alpen*, München 1953
 K. RIEDER, *Röm. Quellen zur Konstanzer Bistumsgeschichte zur Zeit der Päpste von Avignon 1305/78*, Innsbruck 1908
 H. STURM, *Inventar des Bayr. Staatsarchivs Neuburg a. D.*, München 1952
 H. TÜCHLE, *Die Bulle Unigenitus und die süddeutschen Prämonstratenser* (*Hist. Jahrb.* LXXIV, 1955, 342/50)
 IDEM, *Kirchengeschichte von Schwaben*
 C. WIRZ, *Regesten zur Schweizer Geschichte aus den Päpstlichen Archiven 1447/1513*, 6 Hefte Bern 1906/13
 W. ZORN, *Histor. Atlas von Bayr. Schwaben*, Augsburg 1955
 Bl. f. Wttbg. *Gesch. Blätter für Württembergische Geschichte*
 Bündn. Mbl. *Bündnerisches Monatsblatt*, Chur

VICARII GENERALES ET VISITATORES (nisi aliter notetur, sec. ACG)

Abb. de Weißenau 1405 ¹⁷⁾	Abb. de Corneux 1531
Abb. Sorethanus 1498/1505	Abb. Adelberg 1532/33
Abb. Rothensis — 1501 ¹⁸⁾	Abb. de St. Just-au-Chaussée 1534
Abb. de Adelberg 1506/30	Abb. Servatius de Lairuelz 1619/22

¹⁷⁾ *Rep. Germ.* II 1222

¹⁸⁾ BMun Nancy 992/XIV, 495

ADELBERG

Mons Aquilii. — Plus semel confunditur cum Magdeburg

Ecclesiis incorporatis adde: Hohenstaufen, Unterensingen, Steinenberg; Ultimus abbas, Caspar Schönhainz, in vanum conatus est communitatem suam restaurare in Speinshart an. 1654.

Archivalia: maior pars interiit fere tota. — StA Stuttgart, A 469: 56 fasc. s. XVI/XVIII, 108 manualia s. XV/XIX. Duo copialia s. XII/XVI combusta sunt an. 1944 (Regesta apud MÜLLER) — Württ. Landesbibl. Stuttgart: Hist. fol. 71, 2; 86, 162, 192, 308, 319, 1; 550, 582, 658, 999. Necrologium: Hist. oct. 16 b — HStA München: 5 dipl. 1531/1781 — StBibl München: clm 15330 — BMun Nancy 992/I, 14/62.

Litteratura: BROM, *Arch. Italie* nr. 198 — *Form. Pr.* nr. 283 — JAFFE 14415 — *JbDG, Phil. v. Schwaben*, cf. ind. — *Lettr. com. Jean XXII* 40050, 40058 — *Lettr. com. Urbain V* 1202 — *Reg. Imp.* V, VI 1, VI 2, VIII cf. ind. — *Rep. Germ.* I 189, II 38, 61, 260, 925; IV 3 — *Reichsreg. Karls V.* 6588 — SCHWAIGER 205 — STUMPF/BRENTANO II 4323 — TAIEE XX 124, 238 — TÜCHLE cf. ind. — VALVEKENS *Vis. Can.* I 41, 51 — A. DIEHL, *Urkundenbuch von Eßlingen*, 2 Bde, Stuttgart 1899/1905, cf. ind. — H. GUNTER, *Das Restitutionsedikt von 1629*, Stuttgart 1901 — E. KOHLER, *Das Frauenkloster Adelberg (Das Stauferland 1956, nr. 6)* — WVJH NF XX 59, XXV 150, 161, XXVI 10, 12, 16 XXVII 16/23.

Series abbatum (nisi aliter notetur, sec. DIEHL et MÜLLER)

Ulrich 1178—1216	Johannes 1374
Johannes 1251	Berthold Nestlin 1414—23
Bertholdus 1269	Rupert abbas an. 1442
Heinrich 1309 ¹⁰⁾	Berthold (idem ac praecedens?)
Heinrich v. Heilbronn 1320/38	—1502
	Leonhard Dürr 1502—38

ALLERHEILIGEN

Archivalia: Generallandesarchiv Karlsruhe: 1674 dipl. 1196/1796 Abt. 34); Anniversarium s. XVI (64); 30 copialia s. XVI/XVIII (67); 3 doc. s. XVIII/XIX (65); 122 fasc. Litteralia 1509/1832 (84) — Diöz. Arch. Freiburg 1 fasc. doc. saec. XVIII — BMun Nancy MS 1006, 169/71 — In BB abbatiae Sti. Bonifacii Monacensis nullum invenitur necrologium, neque est aliquid in BB. Gymnas. Rastatt. — Cf. *Anal. Praem.* XII 97

¹⁰⁾ HStA München, Kl. St. Salvator, Lit. 1. — HUGO II 468, qui primus hoc diploma publicat, perperam Henricum facit praepositum Magdeburgensem.

Litteratura: HEIZMANN KKF 124/25 — POTTHAST 2110, 5572, 6939, 6951, 22121, 22128, 22137 — PRESSUTTI 645, 4204, 4227 — *Reichsreg. Karls V.* 1801 — M. EIMER, *Die Schwarzwaldklöster ... Allerheiligen, Freudenstadt* 1934 — P. GAMS, *Nekrologium der 1802/13 in der jetzigen Erzdiözese Freiburg aufgehobenen Klöster* (FDA XII, 232/34) — C. A. HECKEL, *Roman. u. got. Baukunst in Allerheiligen (Die Ortenau XXII, 1935, pp. 103/28)*. — RUPERT in FDA XXIV 273 ff.

Praepositus: Georg Gorff ca. 1435^{19a)}

BERG SION

Litteratura: N. BACKMUND, *Couvents de la Suisse alémanique à la fin du XVIIIe siècle* (Zschr f. Schw. KG 1952, 204/17)

BERGTABOR (v. I 501)

Anno 1774, duodecim sorores ex Monte Sion, una cum priorissa, collocatae sunt in castro prope Jestetten, satis ruinoso, a Principe de Schwarzenberg in hunc finem dato. Anno 1778, sorores ex penuria ad quinque redactae sunt, fundator Helg construxit novam capellam, et emit domus et agros, quos non potuit solvere. Ideo non obstante adiutorio M. Gerbert, abbatis Sti. Blasii, paulo post annum 1780 communitas est dissoluta, et sorores in Montem Sion reverterunt. Annis 1802/04, in Monte Tabor habitaverunt PP. Redemptoristae duce Sto. Clemente Hofbauer.

Archivalia: GLA Karlsruhe, Akten Jestetten, conv. 14

Litteratura: G. PFEILSCHIFTER, *Korrespondenz des Fürstabtes Martin II. Gerbert von St. Blasien*, Karlsruhe 1934, II 143, 144, 169, 319, 329, 501

BOLLINGEN

Superest capella romanica asceterii. — POTTHAST 14397, 26582.

CHUR St. Lucius

Loco „parochiae“ lege: „ecclesiae“ incorporatae.

Litteratura: DHGE XIII 221 — GILLANDOU 12, 17, 96 — *Kunst- denkm. Schweiz, Kant. Graubünden*, Bd. II (edd. E. POESCHEL) pp. 257 ff. — *Reg. Imp.* V cf. ind., XI 740 — MGH *Ep. Sel.* I cf. ind. — *Rep. Germ.* I 198, 249, 254, 255, 258, II 1222 — STEFFENS/REINHARD III 177 — WIRZ I 7. IV 287, V 239 — ZAK EOP 1929, p. 145 — P. KAISER, *Theodor Schlegel, Abt v. St. Luzi (Bündnerisches Monatsbl. 1856 nr. 4)* — E. POESCHEL, *Zur Baugeschichte der Kathedrale und der Kirche St. Luzi in Chur* (Anzeiger f.

^{19a)} Mense oct. 1435 interest Conc. Basileensi (edd. J. HALLER, Basel 1896/1927, III 551), mense novembris eiusdem anni iam adest Conmannus. Forte Georgius fuerat praepositus ante annum 1428, et concilio interfuit tamquam resignatus.

Schweiz. Altertumsk. XXXII, 1930, 99/113) — O. VASELLA, *Abt Theodul Schlegel und seine Zeit 1515/29* (*Zschr. Schw. KG*, Beiheft 13, Freiburg 1954. Recens. *Anal. Praem.* 1956, pp. 340/46)

CHURWALDEN

Churwalden an. 1804 a gubernio bavarico donatum est episcopo Curiensi, qui vero tantum post mortem ultimi administratoris ex ordine de eo disposuit an. 1808. In domo parochi existit pulchra pictura abbatis Ludovici de Lindau (ca. 1465), antiquissima forte ex ordine, quae subsistit.

Archivalia: StA Wien: Urbar Saec. XV (HS Böhm 500), cf. BITTNER III 233.

Litteratura: DHGE XII 790/91 — GILLANDOU 9, 14, 17, 22, 24, 95/97, 154, 172, 198 — PRESSUTTI 3989 — *Reg. Imp.* V cf. ind., XI 721 — WIRZ I 117, II 137, IV 287, V 189, VI 295 — F. JECKLIN, *Beitrag zur Reformationsgeschichte v. Churwalden* (Bündn. Mbl. 1900) — *Annales Osterooviens.* (MGH SS, XVII, 541) — BMun Nancy 995 a, p. 18.

Abbatess: 1. Haimo (antea abb. Sti. Lucii)

HIMMELPFORTE

Patroni ecclesiae primitus videntur fuisse: SS. Joannes Ev. et Bapt.

Archivalia: Generallandesarch. Karlsruhe: 133 dipl. 1262/1798 (Abt. 17), Anniversarium s. XV (Abt. 64), 1 copiale s. XVI (67), 53 fasc. acta 1493/1811 (91).

Litteratura: *Form. Pr.* 305 — *Rep. Germ.* I 208, II 1122, 1230, III 145 — G. BASSLER 2 a ed. 1917 — HEIZMANN KKF

Abbatess: Heinrich Ner 1406, Henricus Girardin abb. Bellelagien. et commendatarius Coeliportae 1415/26, Jean de Chatelat 1426/28.

Series abbatum et priorum usque ad an. 1807 apud SAUCY (v. Bellelay) pp. 308/10.

LAUFFEN

Archivalia: HStA Stuttgart 84 dipl. s. XIII/XV, — StA Würzburg 1 dipl. 1477.

Litteratura (v. etiam Adelberg): CONTZEN 21, 24, 38 — W. FISCHER, *Die Regiswindiskirche zu Lauffen* (*Bl. f. Würtbg. Gesch.* NF 1927, pp. 192/97) — T. RENNER in WVJH NF XXV, 1916 — E. SCHNEIDER, *Die Klosterfrau Katharina Gräfin v. Württemberg, † 1497 als Prämonstratenserin in Lauffen* (*LtBStAnz* 1895, pp. 35/37) —

OBERMARCHTAL

Patronatus in parochiam Niederraitenau primitus spectans ad canoniam Rothensem, dein transiit ad Obermarchtal, postremo ad abbatiam Isny OSB.²⁰⁾

Archivalia: Maior pars eorum est in Fürstl. Archiv Regensburg, et ea quae fuerant in loco, ab an. 1952 tamquam depositum illius in StA Sigmaringen. Utrumque nondum ad amussim est ordinatum, ideo praebere possumus nisi conspectum provisorium: Regensburg ca. 320 diplomata 1171/1810, multi fasciculi actorum, et volumina (Lager-, Zins-, Rechnungsbücher etc.) — Sigmaringen: aliqua centena diplomata 1250/1790, 350 fasc. acta 1395/1828; et 880 voll., inter quae 142 Urbaria 1525/1846, 9 Kopialbücher, 112 voll. Amtsprotokolle ab an. 1585, 589 voll. Rechnungsbücher. — Landesbibl. Stuttgart: Annales (Hist. fol. 359, Hist. quart 261). Notitiae histor.: Hist. fol. 43, IV — StA Stuttgart: 273 dipl. 1171/1793, 56 fasc. acta s. XV/XVIII, 5 manualia s. XVI/XVIII. — MS LESAGE — BMun Nancy MS 991/II, 313/36; 995/III 139/60

Litteratura: BUCELIN 56, 214 — Cap S — GOTTLIEB 380 — JAFFE 16929, 17319/21 — KASPER, *Genesis* 32/33 — LEHMANN/BROCKHAUS 885/86 — *Lettr. com. Jean XXII* 13562 — LIEB 16/28 — PETRUS 563/66 — POTTHAST 2201, 6133, 26565 — PRESSUTTI 2214 — *Reg. Imp.* V, VI 1, XI cf. indd. — *Reichsreg. Karls V.* 323, 326, 2652, 6590, A 435, 1059, 1370 — *Rep. Germ.* II 577, 1222, III 22, 257, IV 1, 1182, 1528, 2695 — RIEDER nr. 606 — *Schulordnung der Reichsabtei Marchthal 1748* (*Magazin für Pädagogik* 1883, pp. 119/21 — STEINHAUSER (v. Adelberg) p. 201 — STUMPF/BRENTANO II 4807 — ZAK EOP (1929) 241 — PFEIFFER, *Die Vorarlberger Bauschule* (WVJH, NF XIII 1904 p. 11 ff.) — De obituario v. *NArch* VII 25 — *Anal. Praem.* 1929, pp. 385/86

ROGGENBURG

Saec. XIII S. Augustinus erat patronus praecipuus. Civitas Ulmensis exercuit advocatiam, ex hoc voluit protestantismum introducere in Roggenburg et Ursberg an. 1546, simulque ambas domus suppressere, sed non successit.

Archivalia: HstA München 278 dipl. 1144/1765; 18 fasc. acta 1525/1818 — StA Neuburg Litteralia: 129 tomi (Kopialbücher, Urbare, Protokolle etc.), acta 1294/1806, 17 chartae 1473/1782, 16 mappae — Diöz. Archiv Freiburg 1 fasc. acta saec. XVIII — Bibl. Ordin. Episc. Augustani: Kopialbuch 1765 — Archivum Municipale ibidem: Litteralia varia — Arch. Parochiale in loco: *Chronica „Acta Roggenburgensia“* 1126—1753; *Necrologium* 1801, et varia documenta s. XVI et XVIII. — MS LESAGE — BMun Nancy MS 992/XIV ff. 267/424. Fol. 383 invenitur pretiosus catalogus bibliothecae an. 1520 — StB München: *Diarium Religiosorum* s. XVIII (clm 15369); *Diarium abb.* 1767: cgm 4299, *Gerichtsordnung* s. XVI cgm 3912.

²⁰⁾ *Rep. Germ.* II 257

Litteratura: CapS — DEHIO/GALL *östl. Schwaben* 143 — *Lettr. com. Jean XXII* 30512/14 — POTTHAST 12964, 20471 — *Reg. Imp.* XI cf. ind. — *RegRB* cf. ind. — *Reichsreg. Karls U.* 1431, 1432, 1956, 6108, 6524, 8735, A 715, 1688, B 35 — *Rep. Germ.* II 577, 1222 — RIEDER nr. 714 — RIEZLER *Uat. Akten* 941, 942 b — STURM 99. — ZAK EOP (1928) 409, (1929) 147 — ZORN cf. ind. — *Anal. Praem.* II 332, XIV 262 (bibliographia) — permulti articuli in periodicis: *Mitteilungen des Museumsvereins Weißenhorn* (postea *Der Heimatfreund*, postremo *Der Gänsrückeler*): Jahrg. 1926, nr. 11; 1927: 1, 5, 8; 1928: 4, 5; 1929: 9/12; 1930: 1/5; 1934: 1/12; 1935: 1/11; 1936: 1, 5/8; 1949: pp. 129, 149, 158, 166, 174 — *Zschr. f. Bayr. Landesgesch.* X (1937) 395/434 — *ZschrHist UerSchwab Neubg* XLIII, 1917, 57 — Apud GOOVAERTS corrige: 259 et 263 loco: 258 et 61, dele I 346, IV 166, 215.

ROTH

Anno 1959, Ordo hanc praeclaram canoniam, a decennio laboriose recuperatam, iterum dereliquit. Canonici secesserunt in Hamborn, de quo supra I 166, communitas sororum III. Ordinis regularis translata est in Geras. Canoniam autem Rothensis venumdata est dioecesi Rottenburgensi, quae ibi erigit centrum actionis pro juventute.

Archivalia: StA Stuttgart B 486/88: 940 chartae 1152/1793; 1809 fasc. acta s. XIII/XIX, 127 tomi manualia, rentalia etc. XV/XVIII — MS LESAGE — Gräfl. Gesamtarchiv Erbach: Catalogus Bibliothecae s. XVIII — Diöz. Archiv Freiburg: 1 fasc. acta s. XVIII — BMun Nancy MS 992/XIV, ff. 495/750 — BB Abb. Ottobeuern: ca. 50 rotuli.

Litteratura: CapS — CHMEL *Reg. Rup.* 2391, 2393 — FABRE *Lib. Cens.* 156, 246 — JAFFE 9618, 1470 — KASPER, *Genesis* 31/32 — *Lettr. Jean XXII* 13562, 21586 — POTTHAST 8144 — RAMACKERS *Urk. Nancy* 134/35 — *Reg. Imp.* V, VIII cf. ind., Ergh. 6712, 6855; XI cf. ind. — *Reichsreg. Karls U.* 6266 — *Rep. Germ.* II 577, 1222, III 188, 257, 261, IV 3296 — RIEDER 714 — STUMPF/BRENTANO II 4272, 4319 — TÜCHLE, *Die Bulle Unigenitus* — VALVEKENS *ADDespr* (1954) 260, 265, 267 — J. ROHR in *ArchChrK* XXXVI, 19/24 et 46/48 — IDEM, Hermann Uogler, *Abt des Klosters R.* in RMPT I 207 ff — WVJH XXVIII 76/166

RÜTI

Litteratura: BERGER 3593, 5889 — CHMEL *Reg. Rup.* 2138 — *Lettr. com. Jean XXII* 27613, 27615/17, 28084, 40853, 49235, 49282, 48963, 49291, 49302 — MGH *Ep. Sel.* II 346, 460, 463 — POTTHAST 12832, 13183 — *Reg. Imp.* V 8086, XI cf. ind. — *Rep. Germ.* II 577, 1222, III 331, IV 51, 3329 — RIEDER 715 — WIRZ III 143, V 251, VI 394 —

Abbatess

Albertus 1422/33

Ulrich Tennenberg 1467/76²¹⁾

Johann Murer 1454/67

²¹⁾ *Konstanzer Investiturprotokolle* p. 240, 261, *Rep. Germ.* IV 2

ST. JAKOB IM PRÄTIGAU

Suppressum est an. 1528. An. 1624, per aliquot tempus denuo duo canonici Ordinis hic commorati sunt. An. 1482 ecclesia incorporata: Saas²²⁾.

Litteratura: Cap. S. p. 169 — GILLANDOU 13, 59, 94, 97, 154, 172

SCHUSSENRIED (cf. I 503)

Saec. XV, Sorethum habuit unum ex primis prelis monasticis Germaniae. Ex ecclesiis incorporatis dele Untereggatsweiler.

Archivalia: StA Stuttgart: 1594 chartae 1205/1793, 375 fasc. acta s. XIV/XIX, 5 rentalia s. XVII/XIX — StA Ludwigsburg cf. Repert. B 507/08, F 402 — MS LESAGE — BMun Nancy MS 991/II 451/57 —

Litteratura: ACG 1498, 40 — CapS — CHMEL *Reg. Rup.* 760 — POTT-HAST 4179 — *Reg. Imp.* V 4033, 4428; VIII, XI cf. ind. — *Reichsreg. Karls V.* 662, 6192, 8394, A 670, 1027, 1716 — *Rep. Germ.* II 577, 1222, IV 1037, 3342, 3389 — RIEDER 719 — KASPER, *Genesis* 33/35 — IDEM, *Der Schussenrieder Bibliotheksaal und seine Schätze*, Erolzheim 1954 — IDEM, *Das Schussenrieder Chorgestühl*, ibid. 1954 (rec. *Anal. Praem.* 1955, 170) — IDEM, *Das säkularisierte Reichsstift Sch (Theol. Quartalschr.* 1956, 325/48) — IDEM, *Das Reichsstift Sch. im Kampf gegen Aufklärung und josephinische Reformen* (FDA 1955, 300/07) — IDEM, *Die Bau- und Kunstgeschichte des Prämon. Stifts Sch.* 2 Bde, s. I. et d. (Schussenried 1959)

Abbatess: Burkhard 1209/15 (antea in Ursberg); Petrus Fuchs 1466/80.

STRASBOURG Allerheiligen

Domus Argentina

Ordo Saccitarum dissolutum est a Gregorio X in Concilio Lugdunensi an. 1274²³⁾.

Arch. Dép. Bas Rhin, Strasbourg D 47 (2doc.) — GRANDIDIER/INGOLD IV 147/49 — E. L. STEIN op. cit. pp. 50/54 — *Anal. Praem.* 1960, 180.

URSBURG

De aversa suppressione an. 1546 v. supra apud Roggenburg.

Archivalia: HStA München 518 dipl. 1130/1800; 32 fasc. Liter. 1460/s. XVIII — StBibl. München clm 27213, 27214, 27216, 23455 — StA Neuburg: 3 dipl. 1574/1800; Kopialbücher, Urbare, Salbücher etc. 68 tomi; acta 1143/1806 — BMun Nancy MS 991/II 493/524

²²⁾ GILLANDOU 59

²³⁾ v. supra p. 186

Litteratura: — CapS — CHMEL *Reg. Rup.* 863 — DEHIO/GALL *Ustl. Schwaben* 139 — JAFFE 7981, 17484 — Jb d DG *Konrad III* 343, *Phil. v. Schwaben* Friedr. II cf. ind. — LEHMANN/BROCKHAUS 1472 — PFLUGK/HARTUNG I 443 — POTTHAST 3770, 9146, 25693 — *Reg. Imp.* V, VI, 1, VIII, XI cf. indd. — RcgRB cf. ind. — *Reichsreg. Karls U.* 1024, 1092, 1145, 2774, 2775, 7134, A 922 — *Rep. Germ.* II 61, 406, IV 3782 — SCHERG 151, 390 — STUMPF/BRENTANO II 3463 — STURM 99. — ZAK EOP 1928, 409 — ZORN cf. ind. — *Anal. Praem.* 1957, pp. 239/42 — F. HILBLE, *Histor. Ortsnamenbuch v. Bayern Landkr. Krumbach*, München 1956 — R. LANG, *Präm. Kloster Ursberg (Anal. Praem. XXIX, 1953, 296/300)* — IDEM *Das Ursberger Nekrolog* (ibid. XXX, 1954, 137/41) — IDEM, *Kloster U., Bibliothek, Handschriften, Bücher* (ibid. 1952, 46/52) — *Anal. Praem.* XII 208

Abbatēs

8. Burchardus 1215/26	Balthasar Villici 1438 dep. ²⁴⁾
antea praep. Sorethi	45. Mattheus Hochenrieder 1628/72
30. Heinrich v. Pfaffenhausen	
1398/1407	

WEISSENAU

Loco Risenbach lege: Obereisenbach. 1763: 23 DD, 7 FF, 2 conv; 1793: 30 DD, 2 FF. Anno 1835, cum esset venundata regi Württembergensi, redditus annui bonorum erant 13390 fl.

Archivalia: HStA Stuttgart 4042 chartae 1161/1795; 371 fasc. acta s. XIV/XIX, 64 tomi rentalia, manualia etc. s. XV/XVIII — Landesbibl. Stuttgart; cf. LEHMANN — Generallandesarch. Karlsruhe: 5 fasc. acta 1488/1724 (Abt. 98 et 114); necrologium 1504/16. (Abt. 64) — HStA München 2 fasc. Lit. 1656/1804 — Inventarium bibliothecae apud HUGO, melius et fusius BMun Nancy MS 991/II 423/47 — MS LESAGE —

Libri et MSS ex Weißenau, nunc in Collegio S. J. in Feldkirch existentia v. *Anal. Praem.* III 360 — Codex traditionum s. XIII (Bibl. St. Gallen MS 321) — Liber praelatorum 1524 (Schloßarchiv Zeil VI, 7, 8) Ex MSS in Bibl. et archivis in Stuttgart depositis permulta sunt combusta an. 1944

Litteratura: HUGO SAM *Ep. Gerv.* 65, 66 — AUVRAY 2240, 2472 — BERGER 3356 — BÖHMER, *Act. Imp. Sel.* cf. ind. — CapS — GOTTLIEB 79 — JbDG *Friedr. I* 781, *Phil. v. Schwaben, Friedr. II* cf. ind. — KASPER, *Genesis* 27/28 — LEHMANN/BROCKHAUS 880, 1515/20 — *Lett. com. Jean XXII* 13644, 15760, 17839, 26366, 55503 — MGH *Urk. Heinr. L.* cf. ind. — POTTHAST 856, 6029, 8173, 8178, 8325, 8621, 9069 — PRESSUTTI, 1985 — RAMACKERS *Urk. Nancy* 133 — *Reg. Imp.* V, VII, VIII, cf. ind., VIII Ergh. 6713/14, XI cf. ind. — *Reichsreg. Karls U.* 1123, 1159, 1200, 1201, 1202, 2620, 2813, 2814, 2826,

²⁴⁾ Wilhelmus abbas resignavit brevi ante an. 1438, Balthasar factus est successor eius. Sed mox denuo deponitur, et Wilhelmus „per commissarios abbatibus Generalis in praelatura restituitur“ (*Form. Pr.* nr. 283)

6193, A 1010 — RIEDER 725 — STUMPF/BRENTANO II 3627, 4035, 4742 — *Rep. Germ.* II 100, 337, 577, 1222, IV 167 — TÖCHLE *Bulle Unigenitus* — MEMMINGER, *Oberamtsbeschreibung von Ravensburg* XII, 1836, pp. 183/90 — GERCKEN, *Reisen* I 149 — *Anal. Praem.* XII 102

Abbat es

Johann Buckeler 1396²⁵⁾

Leopold Mauch res. an. 1722

PRAETERMISSA

BREGENZ (POTTHAST 8647) est confusio cum Mehrerau, abbatia OSB, cf. *ibidem* 8660.

CIRCARIAE VADEGOTIAE ET ILFELDIAE

Ut patet et regeſtis Circ. Ilfeldiae (KOEHLER), ambae circariae generatim cumulatim adminiſtrabantur, praevalente ſemper Vadegotiana. Nonniſi raro Ilfeldenſis agit ſola.

Fontes et Litteratura

L. BAUR, *Hessische Urkunden* 5 Bde, Darmſtadt 1860/73

(† Dr. CONTZEN) *Die Urkunden des Bms. Würzburg*, in *Arch. Z.* VII 1882, 1/57, VIII 1883, 1/63.

H. DIEMAR, *Die Chroniken des Wigand Gerſtenberg von Frankenſberg*, Marburg 1909

UGStädte

W. ENGEL, *Urkundenregeſten zur Geſchichte der Städte des Hochſtifts Würzburg (Quellen u. Forſch. z. Geſch. d. Bms. Wzbg. XII)*, Würzburg 1956

UGVerw

IDEM, *Urkundenregeſten zur Geſchichte der kirdl. Verwaltung des Bms. Würzburg im Mittelalter* (*ibid.* IX) Würzburg 1954

Vat.Q.

IDEM, *Vatikanische Quellen zur Geſchichte des Bms. Würzburg im 14. u. 15. Jahrh.* I, Würzburg 1948

O. GROTEFEND, *Regeſten der Landgrafen v. Heſſen*, Lfg. I (1247/1308) Marburg 1909

²⁵⁾ Rudolfo mortuo, Joannes Buckeler fit abbas an. 1396. Fuerat profeſſus de Roggenburg (*Rep. Germ.* II 577). Anno 1403, Gerung iam occurrit (*ibid.* 337)

G. Chr. IOANNIS *Rerum Moguntiacarum vol. III*,
Francofurti 1722/27

G. LANDAU, *Histor. topogr. Beschreibung des Kfms.*
Hessen, Kassel 1842

IDEM, *Beschreibung der deutschen Gaue. I: Wettereiba*
(Kassel 1855), II: *Hessengau*. (Halle 1866)

J. MARX, *Die Entwicklung des Pfarrsystems im Bis-*
tum Trier, Trier 1916

A. NEUBAUER, *Regesten des ehem. Benediktiner-*
klosters Hornbach (Mittlg. Hist. Ver. Pfalz XXVII,
1904)

H. REIMER, *Hessisches Urkundenbuch 2. Abtlg.* (con-
tinuatio operis A. WYSS) 4 voll. (—1400), Leipzig
1891/97

H. E. SCRIBA, *Regesten zur Landes- und Ortsge-*
schichte des Großherzogtums Hessen, 4 voll. et reg.
Darmstadt 1847/60

G. SIMON, *Die Geschichte des reichsständischen Hau-*
ses Üsenburg und Büdingen, 3 voll. Frankfurt 1865

L. STAMER, *Kirchengeschichte der Pfalz*, 2 Bde.
Speyer 1949 (De ordine II 24/41)

HUB

K. WELLER, *Hohenlohisches Urkundenbuch*, 3 Bde.
Stuttgart 1899

AMrhKG

Archiv für Mittelrheinische Kirchengeschichte, 1949 ff.

ENKENBACH

Archivalia: StA Speyer: Lagerbuch nr. 21 (an. 1527), Zinsbuch an. 1680 —
HStA München: 16 dipl. 1245/1399 (Rheinpälz. Akten 386/401) — StA Luzern:
ca. 20 dipl. 1221/1562 (Gattererapparat)

Litteratura: DHGE XIV — GLASSCHROEDER *Urk. Pf. KG* cf. ind —
STAMER

GOMMERSHEIM

Archivalia: StA Darmstadt: 5 dipl. 1448/1563, 1 fasc. docum. XV/XVI
sacc., Computus an. 1485, Kopiar 1555, 163 regesta 1145/1565.

Litteratura: LEHMANN/BROCKHAUS 447 — C. EINSFELD, *Geschichte*
von Gauodernheim, 2 Bde., Mainz 1953/57 (passim. Etiam tractat de Petersberg) —
C. A. SCHAAB, *Geschichte der Stadt Mainz*, M. 1841/51, IV 111/12

HACHBORN

Fundatio erat penitus nova an. 1186, non videtur exitisse iam antea.

Archivalia: StA Marburg: ca. 250 dipl. 1189/1527 (quorum regesta mox publicentur a F. SCHUNDER, *Hess. Klosterarchive* III), 8 voll. rentalia, computus, Kopiare, inventaria archivorum. — Univers. Marburg: cf. DERSCH — Aliqua pauca doc. in StA Darmstadt

Litteratura: BAUR I — DIEMAR — DOBENECKER III 1950 — GUDENUS II, III — POTTHAST 26195, 26212 — RAM cf. ind. — WENCK II 92 — WOLFF —

Priores (SCHUNDER): Werner 1337, 1348 — Heinrich Furer 1381/86 — Dietmar 1417 — Konrad 1440 — Konrad Houbethreiff 1458/61 (idem?) — abhinc praepositi: Reinhard Gnyp 1473/82 — Heinrich Imhof 1492 — Joh. Muser 1514 — Joh. Faber 1525 — Hermann Becker 1527

HAGEN

Archivalia: StA Speyer 7 dipl. 1419/1527, Copiale saec. XVI, continens dipl. saec. XII/XVI (Kopialb. nr. 18)); Copia dipl. an. 1426: Geistl. Güteradministration nr. 648 — HStA München: 8 dipl. 1129/1364 (Rheinpfälz. Urkunden nr. 1021/28)

Litteratura: HAEBERLE III 79 — NEUBAUER nr. 63, 134 — PFLUGK HARTTUNG II 384 — *RegImp* V cf. ind. — REMLING II 151 ff, 359, 373 — STUMPF BRENTANO II 4824 — W. FABRICIUS, *Die Herrschaften des unteren Nahegebietes, Der Nahegau und seine Umgebung*, Bonn 1914, p. 405 — R. KRAFT, *Das Reichsgut im Wormsgau*, Darmstadt 1934, p. 163 — KRIEGER, *Geschichte der Pfarreien des Bezirks Kirchheimbolanden seit 1500* (*Neue Leininger Blätter* II 1928, 89)

HAGENAU (B. M. V., S. Paulus et) S. Nicolaus

Hagenaw, -awe, -now, -owe, -enoa, -gnawe. Hanogia, -noia, -owia, -ovia, -gnowa.

Primitus opulenter erat ditata. In charta Imperatoris an. 1189 verbum fit de Ordine, sed non de abbacia Vadegotiana. Saec. XIII ad tempus videtur pertinuisse ad Circariam Westfaliae. Conceditur incorporatio capellae in Illwickersheim an. 1413²⁶). Anno 1503 redditus annui adhuc erant 90 Librarum. Praepositus Henricus Wolff paulo post omnia fere bona canoniae vendidit. Anno 1542 tentamen, ad hanc ecclesiam transferendi capitulum collegiatum Surburgense, non successit. Hospitale adiunctum saec. XVI versum est in xenodochium. Alsatia per Gallos occupata an. 1689, canonica a Vadegotia separatur, denuo fit sui juris, et

²⁶) *Rep. Germ.* III 139

priores abhinc iterum vocantur praepositi. Saec. XVIII aggregatur Circariae Campaniae. Status personalis 1504: 8, 1721: 9, 1757: 6, 1773 4 professi proprii, et duo e Vadegotia. Ecclesia et hospitale an. 1944 combusta, denuo reparata sunt.

Archivalia: Arch. Dép. Bas Rhin, Strasbourg: 21 fasc. (H 1219/38) — Arch. Munic. Haguenau —

Litteratura: — CapS — *Lettr. com.* Jean XXII 19560 — PRESSUTTI 2830, 3343 — *RegImp* VI 1. 183; VI 2 342; XI — *Rep. Germ.* III 139, IV 933 — SCHOEPFLIN I 291, 315 — STUMPF BRENTANO 4517, 4743 — F. BATT, *Das Eigentum zu Haguenau im Elsaß*, Colmar 1876 — J. CLAUSS, *Histor. topogr. Wörterbuch des Elsaß*, Zabern 1895, pp. 62, 480 — L. DARAS, *Archives de l'Abbaye de Haguenau (An. Norb.* 1885, pp. 235/36, 248/53) — IDEM, *L'Ordre de Prémontré et la civilisation d'Alsace Lorraine*, ibid. nr. 259/63 — GRANDIDIER, *Nouvelles oeuvres inédites (Alsacia Sacra)*, edd. INGOLD, Colmar 1899, IV 2, 99/103 — C. HANAUER, *Cartulaire de l'Eglise de St. Georges de Haguenau*, Strasbourg 1898, p. 579 — IDEM, *Cartulaire de St. Nicolas de H.* (opus non finitum nec editum. 96. pp sunt impressae, quorum extant adhuc 4 exemplaria, v. g. in Bibl. Univ. et Seminarii Maioris Argentorati) — SCHMIDTLIN, *Die Gegenreformation im Elsaß (Arch. f. Elsäss. Kirchengesch.)*

Series praepositorum

(GUERBER, Arch. Municip. et Hospitalis in Haguenau)

Göts (Gottfried) 1311	Johann Kobe 1494/97
Sigmund 1313	Heinrich Wolff 1502/21
Johann 1328, 1341/43	Johann Schwißer 1529
Volkwin 1343	Athanasius Schlecht 1643/51
Johann Fessiger 1350/56	postea abb. in Allerheiligen
Sigmund 1359	Milo Kaiser 1651/74
Joh. v. Lambersheim post 1388	Hugo Sinoth 1674/98
Friedrich von Wickersheim	Joseph Seitz 1698/1700
1401/12	Friedrich Schmitz 1700/06
Leo Zorn 1420/38	Norbert Bonn 1706/17
Nikolaus v. Luttern sive	Ferdinand Kraus 1717/26
de Wadegis 1439/45	Franz Schwarz 1726/45
Gottfried v. Pfaffenhofen	Josef Klein 1745/75
1449/57	Joh. Bapt. Bordier 1775/84
Johann Ulrich 1457	postea abb. in Wadgassen
Sigelin 1461/67	Georg Hammes 1788/93
Simon Kornkauff 1481/83	

ILBENSTADT

Archivalia: Hauptstaatsarch. München: Mainzer Urk. nr. 5992/6038 (an. 1289/1560) — StA Würzburg: Mainzer Reg. Archiv L 662, 705/08, 735, 764 — Archiv. Stift Tepl (nunc in Kaaden): C. LAUER, *Commentarius historico-diplom. de ortu et progressu utriusque canonice Ilbenstadt* (MS an. 1772, 930 pp.) — Univ. Bibl. Straßburg: Convolut an. 1500 — Ord. Arch. Mainz: Lade 35 — StA Münster: Msc VII 6803 (copiae) — BMun Nancy 992/VII 201/403 (cartularium maximi momenti), 992/IX 133/46, 995/III 185 — Reliqua vide apud DERSCH I. c.

Litteratura: BAUR I/IV — CHMEL Reg Rup 2008 — HOPF HGen-Atl. I 118/19 — JAFFE W. 8060, 8669, 9113 — JbDG *Friedrich I* 610 — JOANNES I 781 — LANDAU *Wettereiba* 87 — PAAS *Prov. Kap.* — IDEM *Vis. Ber.* — POTTHAST 17615 — RAM Will et Vogt/Vigener conf. indd. — RAMACKERS *Urk. Nancy* 132 — ROMMEL I — ROTH *Briefsamml.* 66 — SCRIBA cf. ind. — STUMPF/BRENTANO II 3805, 4064 — WAGNER I 42 — WUERDTWEIN *Mon. Pal.* VI 243 — E. BRINCKMEIER, *Geneal. Geschichte des . . . Hauses Leiningen*, Braunschweig 1891, II 286 — L. CLEMM, *Die Hauptdaten aus der ältesten Geschichte des Klosters I. (Oberhess. Anzeiger, Friedberg 1923, 14. und 16. Juli; et Friedberger Geschichtsblätter VI, 1923, nr. 8)* — K. v. HERTLING *Säkularisationsprojekte aus dem Jahre 1798 (Hist. Jahrb. XIII 1892, 507 ff)* — P. JACOBS OSB, *Ilbenstadt*, München-Gladbach 1925 — L. KRAFT, *Aus der Vergangenheit des Klosters I (Friedberger Gesch.-Blätter VII, 1925, pp. 4, 6/8, 9/10, 13)* G. KRAHL, *Ilbenstadt (Kalender Hessenkunst 1923, pp. 26/30)* — F. P. MITTERMEIER, *Zur Gütergeschichte der Präm. Stifte Ober- und Niederilbenstadt (AHGA NF XXIX 89/118)* — IDEM, *Friedberg, Ilbenstadt, Mainz. Ein Beitrag zur Verfassungsgeschichte von Oberilbenstadt (Wetterauer Geschichtsblätter V, 1959, 87/131)* — IDEM, *Die Anfänge der Präm. Stifte . . . Ilbenstadt (ArchMrhKG XI, 1959)* — K. H. SCHMITT, *Erzbischof Adalbert I v. Mainz (1111/37) als Landesfürst* (Dissert. Gießen 1914, hsgb. Berlin 1915 als Heft I der *Arbeiten zur deutschen Rechts- u. Verfassungsgeschichte*) p. 12 ff. — A. L. VEIT, *Kirchl. Reformbestrebungen im ehemal. Erzstift Mainz unter Erzb. Joh. Phil. v. Schönborn 1647/73 (Studien u. Darstellungen aus d. Geb. der Geschichte, ed. H. GRAUERT VII 3, Freiburg 1910)* pp. 37, 47 ff. — G. WIECZOREK, *Das Verhältnis des Papstes Innocenz II (1130/43) zu den Klöstern*. Diss. Greifswald 1914, pp. 49, 67, 84, 100, 152 — *Anal. Praem.* VII 34/42.

JAKOBSBERG

WUERDTWEIN *Mon. Pal.* VI 243

KAISERSLAUTERN

Ex ecclesiis incorporatis corrige Wallhaltern in Wallhalben.

Archivalia: HStA München: 13 dipl. 1219/1559 (Rheinpfälz. Urkunden nr. 1285/1296 a) — StA Speyer: Gefällebuch 1565 — StA Luzern: Diplomata saec. XIII/XVI — Univ. BB. Heidelberg. Städt. Sammlung nr. 76, 77, 106, 776. — Maior pars archivi periiit.

Litteratura: *Form. Pr.* nr 233, 254/60 — GLASSCHROEDER *Urk. Pf. KG* cf. ind. — IDEM *Neue Urk. — Kaiserslautern 1276/1951. Festschrift zum 675jährigen Jubiläum der Stadterhebung — Reg. Imp.* VI 1, 1760, 1904; VIII Erg. H. 6834; VIII, XI cf. indd. — STAMER cf. ind. — *Anal. Praem.* 1957 pp. 334/42

Praepositi: Jakob 1307 (HStA München 6979)

KONRADSDORF

Konstdorff. — Prope Selters.

Advocati: initio Büdingen, medio saec. XIII: Ortenberg, initio saec. XIV: Brenenberg, an. 1333: Trimberg, an. 1376: Eppenstein, ab an. 1535 advocatia communis domuum Stolberg, Königstein, Isenburg-Büdingen et Hanau. Anno 1333 ibi degebant 64 moniales, 4 canonici (inter quibus praepositus, 2 capellani et unus altaris). Abbas Selboldensis anno 1404 renuntiat juri paternitatis, sed retinet jus visitationis et confirmationis praepositi²⁷). Ab anno 1810 est praedium guberniale Hassiae. Praeter ecclesiam superest etiam refectorium saec. XIII.

Archivalia: StA Marburg (Bestand Hanau): 66 dipl. 1191/1568, 3 voll. copialia — StA Darmstadt Abt. VB 3, Conv. 214 et Repert. Gelb nr. 50 (Invent. archivorum an. 1592 et 1603), MSS 200/20 (historia asceterii auct. G. SIMON) — StA Münster Msc 6802 (de restitutione an. 1629) — StA Würzburg: Mainzer Reg. Akten L 738 — Arch. Princ. de Stolberg, quod fuerat in Roßla, nuper translatus est in Landesarch. Oranienbaum (Urk. Ortenberg). 57 chartae referunt ad asceterium nostrum, inter alia v. g. „Zins und Wirtschaftsbuch“ an. 1333. — Fürstl. Stolberg. Arch. Ortenberg: 13 fasciculi, tomi et convoluta, continentia diplomata et literalia an. 1445/1630, praesertim s. XVI. — Fürstl. Archiv Birstein. 9 dipl. saec. XV.

Litteratura: BAUR I 65 — HIRSCHING I 848 — POTTHAST 26041 — REIMER I/IV — ROMMEL I 285 — SCRIBA cf. ind. — SIMON I 132 ff, 258 ff, 312 — *Bericht der Mainzer Visitationskommission in K. von 1550* (AHGA NF XV, 397) — K. DEMANDT in *Hess. Jahrb. f. Landesgesch.* V 57 ff. — WEIGAND in *Period. Blätter* 1850, 235 f.

LANGENSELBOLD

Ecclesiae incorporatae: Gelnhausen St. Peter 1151, item B. M. V. ibidem.

Archivalia: Fürstl. Isenburg. Archiv Birstein: 93 diplom. et fasc. (mixtum cum Meerholz) in copiali quodam colligata — Item Büdingen: diplomata varia, et copiae — StA Marburg: Bestand Hanau, 1 dipl. Reichskammerger. M 35 — StA Würzburg: Mainzer Akten L 736, 738 — StBibl. Dresden H 128 (Cessio abbatis an. 1543) — Minuta de archivis vide ap. DERSCH 2 a ed. p. 105

²⁷) WÜRDTEIN, *Prosp. arch. Mog.* III 200

Litteratura: (cf. I 504) v. DEHN ROTFELSER / LOTZ 359 — FABRE Cens. — Form. Pr. nr. 315 — JAFFE 10411 — POTTHAST 5496 — PRESUTTI 422, 1928 — RAM (WILL, VOGT et VIGENER) cf. ind. — Reg. Imp. V 916, 2170, 5461, 6330, 14660; VI 1 2175; VI 2 270, 729; VIII cf. ind. — REIMER I/IV cf. ind. — Rep. Germ. IV 3345 — ROMMEL I cf. ind. — ROTH Briefsamml. 66 — SAUERLAND IV 618 — SIMON III — STUMPF/BRENTANO II 3451 — WENCK II — WUERDTWEIN Prosp. arch. Mog. III — WYSS I/III — AHGA I 302, XV 714.

LORSCH

Lorce, -rsse, -orsche

Anno 1473 reformatio per abbatem Saynensem, instigante Comite Palatino. Anno 1631 praepositus J. van den Bossche conventum adduxit e Belgio.

Archivalia: maior pars periit. StA Darmstadt: 2 diplomata 1327/47, 4 convoluta docum. a saec. XVI. Copiarium 1567/1608, Liber privilegiorum saec. XVI — HStA München, Mainzer Urk. nr. 62/64, 1892, 2187 — Permulta inveniuntur (s. XVI et XVII) in BMun Nancy 992/X, f. 29/79

Litteratura: ACG 1498 34, 39 — BERGER 1234 — BRACKMANN Germ. Pont. II 105 — CANIVEZ II 108 — CHMEL RegRup 2209 — Form. Pr. nr. 71, 233, 250, 255 — GLASSCHROEDER, Urk. zur Pfälz. Kirchengesch. cf. ind. — IDEM, Neue Urk. — GOTTLIEB 334/37 — D'HOOP, Inv. Gen. Arch. Ecclés. Brabant III 5318 — JANAUSCHEK lxi — KÜHLER, Ilfelder Regesten cf. ind. — Lettr. com. Jean XXII 26381, 26383 — MIRAEUS ODH II viij — POTTHAST 11649 — RAM (BOEHMER) II 298 — Reg. Benoit XII 4669 — Reg. Imp. V 14716, VI 2 923 — Rep. Germ. II 411, IV 2590 — F. HERRMANN, Die Protokolle des Mainzer Domkapitels, 3 Bde. Paderborn 1932, cf. indd.

Praepositi:

Jacobus v. Dudenfeld el. 1398 (HStA München, Mainzer Urk. 2387).

Inseri nequeunt: Konrad Echter (nonis apr.), et Johann Amelle (6 Kal. Maii) (BMun Nancy l. c.)

MARIENTAL

Sante Mergenthal, -dal; Sent Mariendayl

Censemus, locum Stetten esse quaerendum in vico Stetten prope Kirchheimbolanden. Parochiae dependentes jure patronatus: Rockenhausen 1231, ca. an. 1500 etiam possedit ipsam parochiam loci. Anno 1541 monasterium vacuum et desolatum, una cum Münsterdreisen, a praeposito Laurissano cessatur electori Palatino.

Ab anno 1557, ecclesia erat protestantium.

Archivalia: StA Speyer Abt. Falkenstein nr. 35/41 a, Kurpfalz nr. 752, 753 — HStA München Rheinpfälz. Urk. nr. 327, 365, 1360/65, 1368, 1478. — StA Luzern, Gatterersammlung nr. 37, 338, 428, 449.

Litteratura: DEHIO/GALL *Pfalz Rheinh.* (1951) 133 — GLASSCHROEDER, *Urk. Pfälz. KG I* 573, 581, 582, 686, II 305, 312; item *Neue Urk.* nr. 323 — WÜRDTEIN, *Mon. Pal.* V 443, VI 148, 149 — FREY/REMLING, *Urkundenbuch des Klosters Otterberg* (Mainz 1845), nr. 206, 207 — HERQUET, *Arnsteiner Urkundenbuch* (b. ibidem) nr. 77 — A. HOFFMANN, *Kloster Marienthal am Donnersberg*, Landau 1957 — MAYERHOFER/GLASSCHROEDER, *Die Weistümer der Rheinpfalz*, s. l. 1892, p. 109 ff.

Praepositi vel priores (HOFFMANN)

Gerlach 1190

Henricus 1251

Herrmann ca. 1215

Werner 1277

Rudeger ca. 1225

Johannes 1291

Johannes 1231

MEERHOLZ

Archivalia: Fürstl. Archiv Büdingen (v. Langenselbold) — StA Würzburg: vide DERSCH 2 a ed. p. 177

Litteratura: GUDENUS III — JOANNIS II 816 — RAM (WILL) II, VOGT et VIGENER cf. ind. — *Reg. Imp.* V cf. ind. — REIMER I/IV — *Rep. Germ.* IV 2806 — ROMMEL I — WENCK II — WÜRDTEIN *Prosp.* III

MÜNSTERDREISEN

Munstre, Treisen, Monsterdraisen

Fundata est ca. an. 863. Restaurata pro Can. OSA ante an. 1076, ut monasterium duplex. Ca. an. 1144 moniales tantum, et penitus collapsum. Ecclesia incorporata: Niedernhausen an. 1369.

Archivum perit fere integrum. HStA München: 8 dipl. 1221/1400 (Rheinpfälz. Urk. nr. 1365/72) — StA Speyer Kurpfälz. Akten 702, 1616; Akten Baden 751/2e — StA Koblenz Abt. 33, nr. 12288

Litteratura: BÖHMER *Act. Imp. Sel.* cf. ind. — *Form. Pr.* nr. 233, 250 — GLASSCHROEDER, *Urkunden zur Pfälz. Kirchengesch.*, cf. ind. — IDEM, *Neue Urk.* — *Reg. Imp.* VI 1 nr. 185, VI 2 cf. ind. — ROTH *Briefsamml.* 68 — STAMMER *Pfälz. KG* — STUMPF/BRENTANO II 3468, 3985 — WEISTHANNER *Reg. Otto I*, nr. 48 — FREY/REMLING (v. Marienthal) nr. 31 et 365 — HOFFMANN (v. ibidem) — H. WERLE, in *AMrhKG* 1956, pp. 323/32

Praepositi et abbates

Johann 1231 (GLASSCHROEDER II 305)

Volkmar 1277 (HOFFMANN 40)

Wernher 1304 (ibid. 41)

Jacob 1312/33 (GLASSCHROEDER II 312, HOFFMANN 43)

Heinrich 1353, 1366, 1376
(HOFFMANN 44/45)

Werner 1362/68 (HStA München
l.c.)

Konrad 1385 (HOFFMANN 46)

Heinrich 1437 (Form. Pr. p. 183)

NIEDERILBENSTADT

Litteratura: N. BACKMUND, *Die Meisterinnen des Klosters Niederilbenstadt* (Anal. Praem. XXX, 1954, 289/91) — W. DIEHL, *Der Abbruch der Klosterkirchen zu Arnsburg und Niederilbenstadt* (Hess. Chronik XXI, 45 ff; et *Hassia Sacra* VIII 656 f.)

RETTERS

Iam ab initio certe fuit in suo loco, et quidem Ord. Praem²⁸). In catalogis insertum est aut „Rettrez“, aut Steinbach, numquam ambo simul; quod insinuare videtur, ea esse idem. Quod si verum est, ex hoc non necesse corrueret ex integro nostra hypothesis de asceterio Steinbach im Odenwald²⁹), cui favet insertio illius immediata post „Lorse“. Si tamen Retters est idem ac Steinbach, putamus potius, hunc locum habuisse duo nomina, quorum alterum — Retters — postremo praevaluit, quam conventum fuisse translatum ab uno locum in alterum, ut autumat Stramburg. — Retters in fine saec. XIII habebatur ut „filia Praemonstrati“

Archivalia: HStA München: 61 diplomata 1190/1400 (Mainzer Akten, cf. repertorium) — StA Wiesbaden: 2 dipl. 1277, 1395. Computus saec. XVI/XVII — StA Würzburg: 33 dipl. 1400/1569. Kopialbuch XV Jahrh., Akten 1624/1701 (in repertorio: MU geistl. Schr., MB versch. Inh. 71, MRA Kasten 53 nr. 79)

Litteratura: PETIT, *Spiritualité* 119/24 — POTTHAST 21634, 25430, 25434 — *Reg. Benoit XI* nr. 1321 — *Reg. Imp.* VIII cf. ind. — Antiquissima vita B. Christinae invenitur in convoluto quodam an. 1500, ex Ilbenstadt proveniente, nunc in Bibl. Univ. Argentoratensi deposito. Vide de ea K. KÜSTER in *AMrhKG* VIII 1956, 241/56, et F. P. MITTERMEIER *ibid.* X 1958, 353 ff.

ROTENKIRCHEN

Anno 1495 reformata est, instigante comite de Nassau-Zweibrücken.

Archivalia: StA Speyer: 60 dipl. 1353/1567 — HStA München: 22 dipl. 1214/1370 (Rheinpf. Urk. nr. 1417/38) — StA Koblenz: 1 dipl. 1492, 1 copia 1231 (cf. AUSFELD 100) — StA Wiesbaden: ca. 26 dipl.

Litteratura: CHMEL *RegRup* 579 — *Form. Pr.* nr. 71, 233, 255/59 — GLASSCHROEDER, *Urk. Pf. Kg.* cf. ind. — IDEM, *Neue Urk.* — HAEBERLE III 199 — MGH *Ep. Sel.* III 688 — POTTHAST 18157, 18262, 18268 — *Reg. Imp.* V 727/28 — *Rep. Germ.* IV 3211 — STAMER

²⁸) ita CLEMM in AHGA NF XXII 213.

²⁹) Vide vol. I 115

Abbat es

Nikolaus de Walderten resign. 1418. Sequitur Mathias Gisebrecht prima vice, qui litigavit cum Gerardo Schmutzel. Curia Romana 22. XII. 1418 Gerardum abbatiae praeficit³⁰⁾ — Arnaldus praep. Bolandensis *Ob. Praem.* 4. IV.

WADGASSEN

Advocati erant primo archiepiscopi Trevirenses, saec. XIV comites de Zweibrücken, dein duces de Pfalz-Zweibrücken, a saec. XIV duces Lotharingiae conati sunt advocatiam sibi arripere, cui definitive renuntiant an. 1581. Dein comites de Nassau-Zweibrücken, ab an. 1766 reges Galliae.

Archivalia: StA Koblenz (Abtlg. 218): 473 dipl. 1080/1779, 153 copiae 213 fasc. acta s. XV/1793 (multa continent acta Capitulorum Generalium et Provincialium (Zinsrolle s. XIII, Register s. XIV). Cf. Abt. I; C; 14 I et II; 22 (nr. 2322, 2990/91); 55/4; 702 — Bundesarch. Frankfurt, Reichskammergerichts-Urteilsbücher nr. 36/39, 65, 68 — Arch. d'Etat, Luxembourg: cf. v. WERVEKE, *Publ. de la Sect. Histor. de l'Institut. Grand Ducal de L.* 1903, p. 278 — Arch. Dép. de la Moselle, Metz: B 61, C 21, G 294, H 3894/98, J 1027 — HStA München: 11 dipl. 1181/1335 — Arch. Dép. de la Meurthe et Mos. Nancy: B 486, 3000, 3159, 10223, 10227, 10228, 10830; H 634, 3194 — Praha, Archivni Správa (R. P. Strahov) C XXIV/142, nr. 85, 591, 619, 715, 736, 768, 779, 794, 874 — Histor. Verein Saarbrücken: Akten s. XVII/XVIII, — Bistumsarch. Trier: Abt. A I 126/135, Abt. 45, 2; et 95 nr. 251 (2 dipl. 1357, 1450; 12 docum. s. XVII, *Annales Wadegotiensis* 1692, Catal. Abb. 1792) — StA Würzburg: acta an. 1705 (WK 128/34 f. 112)

Fontes et Litteratura: AUSFELD 36, 92, 118 — BEYER/ELTESTER/GOERZ I 150, 377, 532, cf. ind. II Einleitung — BROWER MASEN cf. ind. — CatMSSBDép XLVIII cf. ind. — CHMEL *RegRup* 648 — *Collection complète des Lois, Décrets, Ordonnances... au Conseil d'Etat*, tomes I/IV (Paris 1834) — *Collection générale des Lois, Proclamations... et autres actes du pouvoir exécutif*, Tome I 1 et 2, II 1 (Paris 1792) — *Form. Pr.* nr. 71, 233 — GAIN — GLASSCHROEDER, *Urk. z. Pfälz. Kirchengesch.*, cf. ind. — IDEM, *Neue Urk.* — GOERZ *Mittelrhein. Reg.* I 814, 1478, 1880 et cf. ind. — JAFFE L. 13378, 17521 — JAFFE W. 9585 — KEUFFER/KENTENICH 160, 270 — KÖHLER *II. Reg.* cf. ind. — LAUER *Coll. MSS* I 311, 436 — LECESTRE 45 — *Lett. com. Urbain* U 1349 — NEUBAUER nr. 43, 46, 122, 128 — PAAS *Prov. Kap.* — IDEM, *Vis. Ber.* — POTTHAST 26071, 26135 — PRESSUTTI 3228, 5434 — *Recueil Complet des Débats législatives et politiques des Chambres Françaises*, Sér. I (1787/99) tome XI, XLI, XLII — *Reg. Imp.* V cf. ind., VI 2, 67 — *Rep. Germ.* I 5, 7, 144, 244, II 73, IV 360 — Des ROBERT, *Sc. Lorr.* 8297/99 — SAUERLAND I 78, 352, V 366, VI 1155, 1347 — F. CUNY, *Der Vertrag vom 23. 8. 1581 zwischen Karl III. v. Lothringen u. Philipp v. Nassau-Saarbrücken betreff der Vogteirechte über die Klöster... Wadgassen* (*JbGesLothrGesch. u. Altertumsk.* XIII, 1901, 145/63) — J. EICH, *Les Prêtres mosellans pendant la Révolution*, Metz s. d. — L. JUST, *Das Staatskirchentum der Herzöge v. Lothrin-*

³⁰⁾ *Rep. Germ.* IV 856

gen-Bar von 1445/1633 (AMrhKG V, 1953, 223/66) — A. H. JUNGK, *Regesten zur Geschichte der ehem. Nassau-Saarbrückischen Lande bis 1381*, Saarbr. 1914/19 (Mittlgn.Hist. Ver. Saar XIII/XIV) cf. ind. — J. KREMER, *Genealog. Geschichte des Nassauischen Geschlechts*, Wiesbaden 1779, pp. 31, 374, 428, 429, 545 (Necrologium) — LOHMEYER, *Die Meister barocker Kunst an der Saar und ihre Auftraggeber* (Zschr. Rhein. Verein f. Denkmalspflege u. Heimatschutz XXII, 1929, 141 ff) — SAUERLAND, *Vatikan. Urkunden und Regesten zur Geschichte Lothringens*, Metz 1901/05, 181 — W. TRENTZ, *Geschichte der Abtei W. 1766/92*. Dissert. 1959 — *Blätter f. Pfälz. Kirchengesch.* XIX (1952) 1/11. — *Trierisches Archiv* VIII 1905 nr. 592, X 1906 nr. 15, 17.

Abbat es

Andreas benedicatur an. 1398 (*Rep. Germ.* II 73)

WIRBERG

Archivalia: StA Darmstadt 60 dipl. 1257/1510 .Reliqua omnia fere s. XVI tantum (cf. DERSCH)

Litteratura: BAUR I — DIEMAR — GROTEFEND 201 — RAM (WILL) I, II — SCRIBA

MERZIG

Archivalia in Koblenz cf. AUSFELD 81

PETERSBERG

In necrologio Arnsteinensi (ed. BECKER) occurrit die 17a jan.: Joh. de Siegen, prepositi Montis Sti. Petri, canonici fr. nostri.

Litteratura: K. J. BRILMEYER, *Geschichte der bestehenden und abgegangenen Städte, Flecken u. Klöster in Rheinhessen*, Gießen 1904, pp. 383/84 — EINSFELD (cf. Gommersheim) — SCHAAB IV 112 (v. ibidem)

THRON

Innocentius IV Pp. mandat abbati Cisterciensi, incorporare monasterium Thronense Ordini suo, et submittere abbati Arnsburgensi anno 1247³¹). — Cuius ordinis fuerat antea, nescitur.

VISITATORES CIRCARIAE ILFELDENSIS

(sec. ACG Laon)

Ab. Capellensis (Spieskappel)
1498/99

Abb. Ilfeldensis 1515/20

Praep. Laurissanus 1500/10

Ab. de Chambrefontaine 1518
(ad tallias recipiendas)

Abbat es Vadegotiensis et Ilfeldensis
1512/15

Ab. de Spieskappel 1521/29

³¹) POTTHAST 26387

BRUDERHARTMANNSZELL (v. I 505)

Archivalia: StA Stuttgart H 28: 6 dipl. 1357/1406 — StA München 3 dipl. 1338/69 — (cf. CONTZEN 28) — in Langenburg et Rothenburg: nihil.

EPPENBERG

Archivalia: StA Marburg: perpauca de tempore O. Praem, admixta praesertim archivis asceterii de Ahnaberg (cf. SCHULTZE)

Litteratura: DHGE XIV — DIEMAR 294, 298 — DOBENECKER II — *Handbuch des Kreises Melsungen* (M. 1951) p. 24 — RAM Vogt/Vigener — ROMMEL I/III — SCHULTZE etiam 5, 18, 20

FRAUENBREITUNGEN

Archivalia: LArch. Meiningen: 113 dipl. 1148/1623, 7 fasc. acta 1455/1544 — LHArch. Weimar: 1 dipl. 1195, 1 vol. copiae diplomatum 1137/1482, 1 fasc. acta 1481 — In Gotha est nihil, neque in Marburg

Litteratura: CONTZEN 21, 24, 28 — DOBENECKER I, II — ROMMEL I, II — STUMPF/BRENTANO II 4041 — GEISTHIRT, in *Zschr. Verein f. Henneberg. Geschichte* Suppl. 1/6 — R. HERMANN in *ZVThG*, VIII 1871, 23 — O. POSSE/H. ERMISCH, *Codex Dipl. Saxoniae Regiae I 2* (Leipzig 1889) cf. ind. — SCHOEPPACH/BRÜCKNER, *Henneberg. Urkundenbuch* (cf. Veßra) I/VII cf. indd. — M. STIMMING, *Mainzer Urkundenbuch I* (Darmstadt 1932) cf. ind. — VILMAR in *Zschr. Verein Henneberg. Gesch.* X 1891, 12; XI 1892, cf. ind.

FRAUENWALD

deest in omni catalogo.

Archivalia: Landesarch. Meiningen 5 dipl. 1388/1502 (Vid. etiam Veßra)

GERLACHSHEIM

Monasterium et ecclesia constructa sunt per architectum ex ordine: P. Sebaldu Appelman annis 1721/26.

Archivalia: GLArch Karlsruhe: Copia an 1760 libri copialis antiquioris 1187/1548 (Abt. 67) — StA Würzburg: (Rep. WP 128/34, f. 71/74) acta 1524/1802, 24 dipl. 1372/1742, quorum aliqua XVI s. inter archivalia Cellensia — Hist. Ver. Unterfranken ibid. Rechnungen 1689/1709 — BB. Bolland. Bruxellis, Mus. Boll. 31, pp. 62/97. — Quae fuerant in Mannheim, an. 1944 combusta sunt

Litteratura: CONTZEN 21, 24, 29 — GOOVAERTS I 247, 355, 536, 639, II 72 — HEIZMANN, KKF 125/26 — PAAS, *Vis. Ber.* — WELLER HUB I/III — *Acta in Sachen Fürstlich Würzburgischen Anwaltds und des Prämonstratenserordens gegen die samptlichen Herrn Graven von Hohenlohe, Gerlachsheim und Schäfersheim betreffend* (s. 1. 1630) 402 pp. —

GERMERODE

Archivalia: StA Marburg: ca. 580 dipl. (1086/1576, v. 566 regesta apud HUYSKENS), 3 fasc. acta s. XVI (22a, 2 et 11), 25 tomi Zinsregister, Bau-register u. Kopiare

Litteratura: DOBENECKER III — KÖHLER *Ilfelder Regesten* nr. 576 — MGH *Ep. Sel.* III 363 — RAM (WILL II, Vogt u. Vigener) — ROMMEL I/III — SCHOEPFACH/BRÜCKNER, *Henneberg. Urkb.* (v. Veßra) V 54 ff. — WOLFF, *Säkularisierung*.

GEORGENBERG

Archivalia: LArch Magdeburg: 4 dipl. 1415/1482, 1 Zinsregister s. XVI. Vide etiam Veßra.

HAUSEN

Archivalia: LArch. Meiningen: 2 dipl. 1370/1502, 1 copia 1395, 2 docum. 1497/1585. — StA Würzburg: 7 dipl. ante an. 1400, 18 postea; acta 1573/88 (WK 128/34, f. 74/75)

Litteratura: CONTZEN 14, 21, 31 — POTTHAST 25601 — *Reg. Imp.* VIII cf. ind.

HOMBERG

Ecclesia deleta est. Consecrata fuerat an. 1223.

Archivalia: StA Marburg 165 dipl. 1269/1534. Reliqua omnia saec. XVI/XVIII.

Litteratura: GROTEFEND 396, 443 — RAM Vogt u. Vigener I 292, 306 — ROMMEL I/III — WOLFF, *Säkularisierung* — W. SCHMITT, *Kloster St. Georg b. Homberg (Kreisblatt für Fritzlar-Homberg LXXXVII, 1952, nr. 290 et 296)* — Imago apud MERIAN, *Hassia*

ILFELD

Anno 1339:40 canonici clerici, an. 1544 adhuc 2 erant in conventu. Nulla est ratio supponendi, scholam ante annum 1559 fuisse ullius momenti. Abbas Nihusius tempore restaurationis an. 1629/31, non erat membrum Ordinis.

Archivalia: StA Hannover: ca. 700 fasc. Literalia saec. XV/XIX. Diplomata an. 1932 extradita sunt Archivo Magdeburgensi (49 dipl. 1223/1686). — BMun Nancy 992/IX 213/20 — Epistolae abbatis Nihusii: StB München, clm Collectio Cameriana 15, 179, 180.

Litteratura: *Act. Imp. Sel.* (BOEHMER) cf. ind. — GEORGISCH *Reg.* (an. 1297/1567) — GOOVAERTS insuper I 99, 623, II 72 — *Lettres com. Jean XXII* 30311 — RAMACKERS *Urk. Nancy* 132 — *Reg. Imp.* V 5072, VIII, XI cf. ind. — *Rep. Germ.* III 186 — STUMPF/BRENTANO II 4665 — ZAK EOP (1928) p. 179 — *Nass. Ann.* 1881, 128 ff. — ZHarzGA III 266/69, V 504/05 — BOUTERWEK, *Bericht Neanders über Kloster Ilfeld*, Nordhausen 1873

Abbatess: 21. Heinrich Kolbe 1458/63

KASSEL Ahnaberg

Archivalia: StA Marburg ca. 600 dipl. 1152/1575 (592 reg. apud SCHULTZE), 2 fasc. acta saec. XVI — Stadtarch. Kassel: aliqua pauca doc.

Litteratura: DEHN ROTFELSER/LOTZ 28 — DIEMAR 239, 243, 250, 373, 374 — DOBENECKER I/III — GROTEFEND 341, 397, 479 — JbDG *Friedrich I* 218 — RAM Vogt u. Vigener — ROMMEL I/III — STUMPF/BRENTANO II 3685, III 479 — WENCK III — WOLFF, *Säkul.* — WYSS I — H. BRUNNER, *Das klösterliche Kassel (Hess. Chronik 2, 1913, 263 ff.)* — IDEM, *Geschichte der Residenzstadt K.*, K. 1913, p. 9, 74, 168 — KNETSCH, in ZVHGL XL, 1907, pp. 282, 303 — F. C. SCHMINCKE, *Versuch einer genauen Beschreibung der ... Stadt Cassel*, C 1767, pp. 343 ff. — SCHULTZE o. c. 664 ff.

LOCHGARTEN

Locarden, Lovkarthen

Archivalia: Fürstl. Hohenloh. Arch. Neuenstein, aliqua docum.

Litteratura: CONTZEN 21, 24, 39 — JbDG *Konrad III* 383, *Friedr. I* 394/95, 759 — STUMPF/BRENTANO II nr. 3479, 3729.

MICHELFELD

Litteratura: CONTZEN 21, 24, 42 — POTTHAST 18092 — WELLER HUB I cf. ind.

OBERZELL

Archivalia: HStA München: 49 dipl. 1128/1399 — StA Würzburg: 175 dipl. saec. XV/XIX, 5 Kopialbücher (s. XVI/XVII), 1 Urbar, 1 Waldbeschreibung, Acta 1326/1813 (cf. Rep. WK 128/34 f. 75/97) — Karmelitenkl. Würzburg: 1 tomus Protocolla 1648/1750 — MS LESAGE — BMun Nancy 992/V 182/209 — Bibl. Bolland. Bruxellis: Mus. Boll 31 et 462 (copiae epist. 1710/45, et docum. varia).

Litteratura: CONTZEN 21, 24, 61 — ENGEL *UGStädte et UGUerw* cf. indd — *Form. Pr.* nr. 233, 315 — JAFFE W. 7609, 8441, 9662, 14367, 14629 — JbDG *Konrad III* 503 — KÖHLER *Ilfelder Reg.* cf. ind. — LEHMANN/BROCKHAUS 999 — *Lettr. com. Jean XXII* 21327, 21776, 22677, 25055, 27055, 27058, 27409, 29473 — PAAS, *VisBer.* 318 — IDEM, *Prov.Kap.* — POTTHAST 24511 — PRESSUTTI 2707 — RAMACKERS *Urk. Nancy* 131 — *Reg. Benoît XII* 3249, 9465/68, 9499 — ROTH *Briefsamml.* 66 — STUMPF/BRENTANO II 3523, 4037, 4140 — WELLER HUB I/III cf. ind. —

Abbatess (HStA München, Rep. Würzb. Reg. II 183, 282)

Engelbert 1311

Georg v. Reinstein ante 1399

Theodorich 1355/67

Siegfried 1399/1418

SCHÄFTERSHEIM

Laurentius de Coquiel, canonicus Sti. Michaelis Antwerpiensis, annis 1630/48 erat praepositus in Schäftersheim³²⁾.

Archivalia: StA Stuttgart: 9 fasc. acta 1326/1665, (B 502), 1 Kopialbuch 1630/37, Inventarium archivorum 1643 — HStA München 3 dipl. 1293/1432 (nr. 6331/33) — Fürstl. Hohenloh, Archiv Neuenstein: ca. 250 dipl. s. XIII/XV, StA Würzburg: 6 dipl. et acta 1630/48 — BB. Boll. Bruxellis (cf. *Anal. Pr. VII* 371): pauca doc. Mus. Boll. 31

Litteratura: CONTZEN 21, 24, 47 — ENGEL *UGUerw.* cf. ind. — POTTHAST 26331 — WELLER HUB I/III cf. ind. — C. E. HANSELMANN, *Diplomat. Beweis, daß dem Hause Hohenlohe die Landeshoheit nicht im sogen. Interregno zuteil geworden, sondern schon lange vorher zugestanden*, Nürnberg 1751. — K. SCHUMM, *Das Obleibuch des Klosters Sch. v. Jahre 1393 (Württemb. Franken XLI, 1957 1/4)* — K. ULSHÖFER, Mergentheim, Deutschmeisterstr. 12, preparat thesim de historia parthenonis.

SCHWEINFURT St. Nikolaus

Litteratura: ENGEL *UGStädte* nr. 17.

SPIESKAPPEL

Multoties fit confusio non solum cum 3 aliis „Capellis“ in Germania sitis, sed etiam cum La Capelle et Chapelle-aux-Planches.

Archivalia: StA Marburg 600 dipl. 1143/1543, 2 fasc. act s. XV XVI, 30 tomi Zinsregister, Rechnungen 1433/1534, Güterregister, Kopiare — StA Darmstadt: aliqua pauca documenta.

Litteratura (v. I 506): ACG 1498 p. 34, 39 — DIEMAR 83*, 127, 235, 263, 344, 360 — DOBENECKER I — GROTEFEND cf. ind. — JAFFEL. 17485 — JOANNES *Rer. Mog.* I 805 — KÖHLER *Ilf. Regesten* cf. ind. — *Lettr. com. Jean XXII* 48960/61, 53118, 54451, 60004, 60500 — RAM (WILL II, Vogt u. Vigener) — *Reg. Imp.* U 10965, 11116 — WENCK III — WOLFF *Säkul.* — WYSS I — E. BECKER, *Regesten aus dem Alsfelder Stadtarchiv* (Mittlg. Oberhess. Gesch. Ver. NF XX, 1912, 22 ff.) — v. DRACH, *Die Bau- u. Kunstdenkmäler im Reg. Bez. Kassel II*, Marburg 1909, pp. 21, 138 — H. GLAGAU, *Hess. Landtagsakten I* (1508/21), Marburg 1909 — C. F. HAAS, *Versuch einer hessischen Kirchengeschichte*, Marburg 1782, pp. 358 ff. — B. HILDEBRAND, *Urkundensammlung über die Verfassung u. Verwaltung der Universität Marburg unter Philipp dem Großmütigen*, Marburg 1848, 33 f. — LENNEP, *Codex probationum*, Marburg 1768, 159, 199, 219, 315 — W. SOHM, *Territorium und Reformation in der hess. Geschichte 1526/55*, p. 114 f. — loco „K. SCHARTAU“ lege „K. SCHARLAU“.

³²⁾ Obiit an. 1660 (BGHB I 463)

Abbatēs: Johann 1418 (KÖHLER)

SULZ

nunc D. Bamberg

Litteratura: AUVRAY 990 — CONTZEN 21, 24, 55 — WELLER HUB II/III — F. FROELICH, *Die Säkularisation des Klosters Sulz 1556 (Der Bergfried, Rothenburg, VIII 1956, 27 ff.)*.

TROSTADT

Archivalia: Landesarch. Meiningen: 27 dipl. 1275/1554, 12 fasc. acta 1434/1557 — Landeshauptarch. Weimar: 1 vol. copiae chartarum 1182/1509 — LHArch Magdeburg: 1 Erbreger s. XV.

Litteratura: CONTZEN 21, 24, 57 — ENGEL UGStädte cf. ind. — POTTHAST 20833 — E. BADSTÜBNER, *Die ehemal. Klosterkirche zu T. (Thüringer Heimat III, 1958, pp. 121/25)*.

TÜCKELHAUSEN

Tueckelhawesen. Etiam vocabatur Mons Sti. Lamperti, quod innuit hunc sanctum primitus fuisse patronum.

Praeter magistram extabat priorissa.

Archivalia: HStA München: 13 dipl. 1157/1351 (nr. 6975/86) — StA Würzburg, 41 dipl. eiusdem circiter temporis.

Litteratura: CONTZEN 21, 24, 57 — ENGEL UGStädte et UGVerw cf. ind. — KÖHLER *Hf. Reg.* nr. 304, 305 — WELLER HUB I/III cf. ind. — Diploma an. 1153 apud N. HAAS, *Geschichte des Slavenlandes*, Bamberg 1819, II 324/26.

UNTERZELL

Archivalia: HStA München: 3 dipl. 1302/48 (nr. 7029/33) — StA Würzburg: 46 dipl. 1400/1804, Zins-, Sal- u. Protokollbücher s. XVI/XVIII, Acta 1528/1805 (Rep. WK 128/34, 98/111) — HStA Stuttgart: 7 dipl.

VESSRA

Ecclesia constructa est annis 1131/50, et 1201/50. Privilegium pontificalium concessum est a Capitulo Generali an. 1504, de rogatu Wilhelmi Comitis de Henneberg³³). Canoniam suppressa est anno demum 1573, quo facta est praedium camerale. Equaria facta est saeculo sequenti. Primo dimidio saeculi XVIII canoniam conservata erat adhuc integra ut fuerat in actu suppressionis: cum 58 stallis in choro, pretioso altari gothico, et refectorio depicto³⁴). Nuper turre de novo sunt tectae, et muri ruinae consolidati sunt.

³³) ACG Laon 65

³⁴) Landeshauptarch. Magdeburg, Rep. A 33 et 25 b

Archivalia: Arch. Meiningen 151 dipl. 1135/1585, 56 fasc. acta 1425/1662 — StA Bamberg: 21 dipl. — StA Würzburg: acta 1526/66 (Rep. WK 128/34, f. 111/12) — In Gotha est nihil — HStA München: 3 dipl. 1261/1339 (nr. 7037/39) — LHArch. Weimar: 5 fasc. docum 1463/1567, 1 vol. copiae chartarum 1135/1419. — LHArch. Magdeburg: 330 dipl. 1131/1767, 1 Erbbuch 1567.

Litteratura: CONTZEN 21, 24, 58 — ENGEL *UG* *Uerw.* cf. ind. — JAFFE L. 8133 — KÜHLER *Ilf. Reg.* cf. ind. — LEHMANN/BROCKHAUS cf. ind. — Ob. Praem. 23. VII — POTTHAST 7010 — *Rep. Germ.* IV 250 — WELLER HUB II/III cf. ind. — HAAS (cf. Tückelhausen) — *Anal. Praem.* VI 451.

Abbates (Arch. Weimar et Meiningen)

29. Barthol. Morlein 1457	40. Georg 1561
39. Wolfgang 1557/58	41. Johannes? † 1573

KREUZFELD

CONTZEN 37 — GROTE 284

CIRCARIA WESTFALIAE

Febronianismo imbuti, electores ecclesiastici in Rhenania post annum 1785 abbatiis imposuerunt, ut clericos suos mitterent ad studia in Seminaria Dioecesana, et quoad cetera multa innovarunt ad mentem temporis, haud secus ac in Austria sub Josepho I Imperatore. — Status personalis Circariarum unitarum Westfaliae, Vadegotiae et Ilfeldiae anno 1716 ³⁵⁾: 335 Canonici, 48 Clerici, 26 novitii, 16 conversi et 2 donati; 223 canonnissae, 21 novitiae, 91 conversae et 3 donatae.

Difficile est valde, seriem conferre visitorum et vicariorum generalium huius circariae. Abbates enim Knechtstedenses, et praesertim Steinfeldenses, (haud raro aemuli) in ea adeo praevaluerunt, ut semper unus ex illis, vel ante an. 1630 crebro ambo simul de facto fuerint visitatores, etsi de jure alius quidam fuisset nominatus. Ita secundum archiva, Steinfeldensis erat visitor annis 1448/67, 1476/83, 1494/1517, 1540/82, 1619/30; Knechtstedensis vero annis 1448/71, 1476/91, 1494/97, 1501/07, 1509/43, 1549/73, 1612/13 potius quam postea. Visitatores autem secundum ACG Laon:

Steinfeld et Knechtsteden 1498/99	Parc et Antwerpen 1504
Knechtsteden et Arnstein 1500/01	Knechtsteden et Sayn 1505/06
Steinfeld et Knechtsteden 1502/03	Knechtsteden 1507/15

³⁵⁾ BMun Nancy, MS 1006, p. 290

Fontes et Litteratura:

M. BÄR, *Bücherkunde zur Geschichte der Rheinlande (I. Aufsätze in Zeitschriften und Sammelwerken bis 1915). Publikationen der Gesellschaft für Rheinische Geschichtskunde XXXVII*, Bonn 1920.

BAERSCH, *Nachrichten über Klöster des Prämonstratenserordens im Rheinland und Westfalen* (AHVN II 1855, 141/85 ete III, 1856, 63/115).

H. BÜRSTING, *Inventar des Bischöflichen Domarchivs in Münster (Inventare der nichtstaatlichen Archive Westfalens, Beiband III)*, Münster 1937.

BRAUN, *Nachrichten über Klöster des Prämonstr. Ordens in Rheinland und Westfalen* (AHVN IV, 1857, 283/310).

CLEMEN, *Die gotische Monumentalmalerei in den Rheinlanden* (Düsseldorf 1930).

DARPE, *Codex traditionum Westfalicarum*, Münster 1907.

ILGEN, *Übersicht über die Bestände des Staatsarchivs Düsseldorf und deren Inhalt (Westdeutsche Zeitschrift, Erg. 2, 1/165)*.

L. KORTH, *Das Urkundenarchiv der Stadt Köln (Regesten bis 1396)* Köln 1910.

J. KRUEWIG, *Übersicht über den Inhalt der kleineren Archive der Rheinprovinz (Publik. der Ges. für Rhein. Geschichtskunde XIX, Bonn 1915)*.

LINNEBORN, *Inventar des Archivs des Bischöflichen Generalvikariats Paderborn*, Münster 1920.

J. J. MERLO, *Urkunden, Stadt und Erzstift Köln nebst den angrenzenden Territorien betreffend* (AHVN XIX, 1868, 310/26).

H. MIEDEL, *Die Prämonstr. Klosterkirchen Arnstein, Beselich und Brunnenburg im Lahntal* (AMrhKG IX 1956, 266/70, et Nass. Ann. 1956, 285).

- W. NEUSS, *Die Glasmalereien aus dem Steinfelder Kreuzgang*, München Gladbach 1955.
- Kampf Th. PAAS, *Der Kampf der Prämonstratenser um ihre Exemption in der Kölner Erzdiözese* (Zschr. der Savigny-Stiftung f. Rechtsgeschichte 1927, 359/537 (cf. Anal. Praem. IV 321).
- Vis. Ber. IDEM, *Visitationsbericht des Abtes Christian Steinhauer auf dem Generalkapitel zu Prémontré 1738* (Anal. Praem. III 314/21).
- IDEM in AHVN CXVI, 1930, 142/50.
- H. V. SAUERLAND, *Urkunden und Regesten zur Geschichte der Rheinlande aus dem Vatik. Archiv, von 1294 an. 7 voll.* Bonn 1902/...
- H. SCHNEIDER, *Die Ortschaften der Provinz Westfalen bis zum Jahr 1300*, Münster 1936.
- BGNR Etiam vocatur „Jahrbuch des Düsseldorfer Geschichtsvereins“ Düsseldorf 1886/1912, 1914 —
- Rhein. GBl. Rheinische Geschichtsblätter 1895 ff.
- ZAGV Zeitschrift des Aachener Geschichtsvereins, 1878 ff.

AFFOLTERBACH

Hoc asceterium videtur esse praetermittendum. In Necrologio Arnsteinensi enim vocantur „sorores nostrae“ non tantum moniales et conversae proprii ordinis, sed etiam cuiuscumque alius, immo laicae confederatione quadam orationis abbatae specialiter coniunctae. Ortae sunt tunc temporis multoties communitates liberae, a magistris generatim rectae, quae mox ordini cuidam se aggregare solebant vel coactae sunt. Quod videtur accidisse et in Affolterbach, tamen illas umquam fuisse Praemonstratenses, parum est probabile.

ALTENBERG

Gertrudis fundatrix voluit templum, praeter B. M. V., Sto. Michaeli esse sacrum, de quo officium patrocinii ³⁰⁾. Brachium Stae. Elisabeth nunc est in ecclesia Saynensi.

Archivalia: StA Koblenz: 22 dipl. 1192/1804, 28 copiae chartarum, 9 fasc. literalia. — StA Wiesbaden: 33 dipl. 1299/1737, Rentale 1349, 12 fasc. acta s. XVI/1818 — BMun Nancy MS 992/I 80, 83/91, 98/151 — Schloßarchiv

³⁰⁾ Vita S. Gertrudis ll. cc.

Braunfels: 901 dipl. 1226/1803, 15 fasc. acta 1529/1790, 5 Bde. Kopiare 1644/1785, 100 voll. Rechnungen, Güterverzeichnisse, Lagerbücher 1519/1802. — Necrologium non iam invenitur.

Litteratura: GOOVAERTS I 139, 189, 338, 490 — KEUFFER/KENTENICH 169 — PAAS *Prov. Kap.* — IDEM, *Vis. Ber.* — *Reg. Imp.* V, VI 1 et 2, VIII cf. ind. — *Rep. Germ.* IV 64 — STUMPF/BRENTANO II 4760 — GENSICKE (v. infra apud Beselich) — F. HIMMELREICH, *Der Auszug der Nonnen aus Kloster Altenberg 1646* (Mittlgn. des Wetzlarer Gesch. Vereins VI, 1917, 14/17) — C. KNETSCH, *Fuldaerinnen im Kloster A. (Fuldaer Geschichtsblätter 1926, 17/20)* — *Anal. Praem.* XXVII 162/64 (de cultu B. Gertrudis an. 1311) — *Anzeiger für Kunde d. deutschen Vorzeit* V, 1858, 409/11 — *Nass. Ann.* LXX, 1959, 236 ff.

ANTONIGARTZEM

Hortus Sti. Antonii

Iam an. 1670, monasterium, etsi legitime in Ordinem nondum receptum, adnumeratur Circariae Westfaliae ³⁷⁾. Aedificia omnia supersunt, ecclesia nunc est horreum.

Archivalia: StA Düsseldorf 16 dipl. 1357/1789, acta varia (v. ILGEN) — Diözes. Archiv Aachen: acta saec. XIX — BMun Nancy 992/VIII, 211/30.

Litteratura: ILGEN 77 — PAAS *Prov. Kap.* — IDEM, *Vis. Ber.*

ARNSBERG

Monasterium nunc est schola. Ecclesia, capitulum et claustrum nuper restaurata sunt. Exstant pariter imagines depictae abbatum saec. XVI/XVIII.

Archivalia: StA Münster ca. 700 dipl. 1173/s. XVIII., 3 copialia, 3 voll. MSS (annotationes historicae s. XV/XVIII), 1 rentale, 1 inventarium, 1 obituarium s. XV/XVI — Altertumsverein Paderborn: Chronica ca. an. 1700 — BMun Nancy 992/I 230 sq. II 3/11 —

Litteratura: HUGO SAM *Ep. Gerv.* 104 — JAFFE LOEWENFELD 17503 — PAAS *Kampf* — IDEM, *Prov. Kap.* — POTTHAST 5342 — PRESUTTI 55 — RAMACKERS *Urk. Nancy* 130 — *Rep. Germ.* IV 201, 605, 866, 1403 — SAUERLAND IV 368, V 776, 1321, 1341 — WUB I/VII cf. ind. — F. X. HOEGG, *Geschichte des Klosters und des Gymnasiums zu Arnsberg*, 1843 — K. KESSLER, *Kloster Wedinghausen, Arnsberg* 1953 —

Abbat es (cf. vol. I 507)

Gottfried v. Plettenberg el. 1371³⁸⁾ Widekind v. Plettenberg 1470/86⁴⁰⁾

Gerwin v. Schungel 1417³⁹⁾

Inseri nequeunt:

Herbord v. Meinershausen 1470⁴⁰⁾

Leo, Jacobus⁴⁰⁾

³⁷⁾ BMun Nancy MS 1006 p. 290

³⁸⁾ SAUERLAND V 776

³⁹⁾ *Rep. Germ.* IV 866

⁴⁰⁾ BMun Nancy l. c. p. 285

ARNSTEIN

Asceterium videtur fuisse ad latus septentrionale ecclesiae⁴¹⁾. Thesis, quae dicit Conradum de Marburg fuisse canonicum huius abbatis, cuique favent varii auctores moderni⁴²⁾, nihilominus nobis videtur plus quam dubia. Bibliotheca venit in Seminarium Maius Limburgense, MSS autem quoad maiorem partem sunt venumdata, et venerunt in Brit. Museum London (Harleian MSS).

Archivalia: StA Wiesbaden 1520 dipl. 1142/1802, 480 fasc. acta s. XV/1815, necrologium s. XIII/XIV, Kopiare s. XV/XVIII (incompleta) — HStA München: 12 dipl. 1197/1381 — Arch. Episc. Trier: 2 doc. s. XVIII, Vita B. Ludovici (MS s. XVI) — BMun Nancy 992/II 12/30 — Fürstl. Archiv Neuwied: 3 dipl. 1194/1453, 1 fasc. acta 1684.

Litteratura: AUSFELD 72 — GERCKEN, Reisen III 429 — GOTTLIEB 20, 293/98 — JAFFE W. 8239 — KEUFFER/KENTENICH 56, 177 — KORTH *Urk. Köln* nr. 143 — LEHMANN/BROCKHAUS 161 — MIEDEL — PAAS *Prov. Kap.* — IDEM, *Vis. Ber.* — POTTHAST 8406, 17632, 26561/62 — RAMACKERS *Urk. Nancy* 130 — *Reg. Imp.* V 11116, VIII cf. ind. — ROTH *Briefsamml.* 2, 63 — SAUERLAND IV 779, VI 495 — STUMPF/BRENTANO 3468, 3490 — *Anal. Praem.* XIX 61/62 — *Nass Ann.* II (1834) 121/46, et XV (1879) 394 ff. — P. WERNER, *Arnsteiner Marienleichen, aus einer HS des 12. Jahrh. übersetzt*, in *Anal. Praem.* 1958, 253/73 (cum fusa bibliographia).

Abbat

20. Gerhard Burschet 1367/68	46. Adam Traudes 1776/78
27. Meffried Löner 1458/73	47. Evermod Sauer 1778/86
31. Adam Andermann de
Montabaur 1489/1527	Inseri nequit: Conradus
(Necr. Rommersdorf 19. XI)

BEDBURG

Bedeber, Beduburre, Bethdebure, Bethburen, Castrum Orationis.

Ad tempus erat filia Hambornensis⁴³⁾. Anno 1308 prima vice occurrit tamquam asceterium. Videtur fuisse praelatura sui iuris, sicut Heinsberg. Ab an. 1771 decem domicellae protestantes, et 5 catholicae.

Archivalia: StA Düsseldorf 222 dipl. 1138/1802, Kopiar s. XVI, acta varia (v. ILGEN 60) — Stiftsarch. Xanten: Chronik b. Pels Sammelband I 356 — Litteratura: BROM, *OBStUtr* II cf. ind. — IDEM, *Reg. Utr.* 619, 842, 848 — *Form. Pr.* nr. 287 — OHZ II 912, cf. p. 511, item Suppl. 28, 301 — PAAS, *Kampf* — POTTHAST 25585 — *Reg. Imp.* V 10216 — SAUERLAND

⁴¹⁾ P. WERNER in *Anal. Praem.* 1958, 273

⁴²⁾ Ita K. MAY in *Jahrb. f. Hess. Landesgeschichte* I 1951, 87/109; W. MAURER ibid. VII 37, et CLEMM ibid. IX 1958, 117.

⁴³⁾ BMun Nancy MS 1006 p. 282

V 679, 984 — *Niederrhein. Geschichtsfreund* 1879 p. 69, 77/100 — K. RÜDELL, *Umbau der kath. Pfarrkirche in Bedburg* (*Zeitschr. f. Christl. Kunst* IX 1896, 181/90 — Adde et corrige: LACOMBLET I 404, 463, III 276, 360 — L. SLOET — CLEMEN I 4, *Kr. Kleve* 12/17.

Praepositi (si non aliter notetur, secundum SLOET excvj)

Herimann 1138	Dirk van Braedbeek 1408/15
Winrich 1162/70	Dirk Estes 1418/21 (idem?)
Reinhold ca. 1200	Rutger v. Hambroek 1427/35 ⁴⁴)
H..... 1228	Marcelis v. Macharen 1437/ca. 53
Petrus 1251	postea abbas in Berne
Bernhard 1319	Jan van Bel 1455/73
Johannes 1323/24	Berthold v. den Have 1475/84
Wessel 1339/48	Hendrik Kerkerink 1487/89
Jan van Apeldorenbeek 1354	Rudolph v. Langen 1489/92
res. ante 1365	Jan Steinhuijs res. 1492
Lambert 1358/63	Geert van Thij 1492/1514
Leeuwe van Monument res. 1365	Paul van Overheit 1514/19
Arend v. d. Wiele 1370/72	Inseri nequeunt (saec. XIII)
Evert Vrijdach 1375/79	Walter 19. II (Ob. Praem.)
Jacobus v. Maasbommel 1390	Wilhelm 24. VII (item)
Zeger 1393/95	

BERENTROP

Obtinuit patronatum in ecclesiam de Werdohl an. 1220. Circa annum 1630, ultimus Prior secessit in Scheda, quae prioratum cum bonis suis laicis locavit.

StA Münster: perpauca dipl. s. XIV/XVI — Litteratura: KNIPPING II cf. ind. — SCHNEIDER 15, 105, 116 — WUB VII 117 — J. WALTER-MANN, *Berentrop* (*Der Märker* IV, 1955, Heft 3/4) — *Westf. Zschr.* LI, 1893, p. 43

BESELICH

Archivalia: StA Wiesbaden 140 dipl. 1163/1631, 84 fasc. acta s. XVI/XVII; necrologium (excerpta) an. 1641 —

Litteratura: LEHMANN/BROCKHAUS 161 — MIEDEL — PAAS *Prov. Kap.* — A. GENSICKE, *Gottfried v. Beselich Untersuchungen über die Anfänge der Klöster Altenberg, Walsdorf und Beselich* (*Nass. Ann.* LXVIII,

⁴⁴) *Form. Pr.* nr. 287 adhuc occurrit an. 1440.

1957, pp. 33/40) — F. A. SCHMIDT, *Beselicher Grabinschriften (Land und Leute im Oterlahnkreis, Weilburg 1926, 9/10)* — WOLFF, *Kloster B. (Zeitschr. f. Nassauische Gesch. u. Heimatkunde XI, 1910, 299/301)*

BREDELAR

Semper spectabat ad dioec. Paderbornensem

StA Münster: 2 dipl. s. XII — SCHNEIDER 75, 107 — WUB 107 —

BRUNNENBURG

Hoc asceterium potius ponendum est inter „Dubia“. „Sorores nostrae“, et „conversi in Brunburgk“ occurrentes in necrologio Arnsteinensi, parum probant, ut iam dicimus supra, ubi de Affolterbach. Saec. XVII/XVIII, Br. in circaria habebatur ut asceterium quondam Ord. Sti. Benedicti, subditum tamen paternitati abbatum Arnsteinensium, qui et praepositos nominaverunt de gremio suo⁴⁵). Hic status vero tantopere est extraordinarius, praesertim cum variae abbatae monachorum OSB fuissent vicinae, ut putemus esse probabile, nihilominus foundationem huius domus primitus esse factam pro Ordine nostro.

StA Koblenz: 2 dipl. 1343/1535 — AUSFELD 72 — MIEDEL — deleatur: LTK III 692

CAPPENBERG (v. etiam I 508)

Archivalia: StA Münster ca. 400 dipl. 1125/1795, 22 fasc. acta s. XVI/XIX, 2 Heberegister s. XIV/XV — Schloßarchiv Cappenberg: ca. 1100 dipl. 1123/1575, ca. 360 fasc. acta s. XVI/XIX, 3 Lagerbücher XVII s., Rechnungen und Protokolle s. XVI/XVIII, 1 necrologium — Bistumsarchiv Münster: (v. BÖRSTING 153): 2 Kopiare s. XVIII (regesta dipl.), Notae historicae (MS 179), acta visitationum et electionum s. XVII/XVIII — AAB: elect. praepositi an. 1445 (publ. in BBH 1888, p. 195) — AAA: necrologium (edd. RAMACKERS l. c.) — BMun Nancy MS 992/V 76/155 —

Litteratura: HUGO SAM *Ep. Gerv.* 107 — BÖRSTING 2/9, 43, 97, 153 — BROM *Reg. Utr.* 434, 518, 1753 — DHGE — *Form. Pr.* 70 — d'HOOP III 58 — JAFFE L 7246, 8818, 9676, 14520, 17501 — JbDG *Friedr. I* 755 — LEHMANN/BROCKHAUS 668/79 — *Lettr. com. Urbain V* 1518 — NIESERT cf. ind. — PAAS *Kap. Sitzung* — IDEM, *Prov. Kap.* — IDEM, *Vis. Ber.* — POTTHAST, 1877, 6751, 7395, 23875, 24313 — PRESSUTTI 3671, 5435, 5442 — RAMACKERS *Urk. Nancy* 131, 134 — *Reg. Imp. V* cf. ind. — ROTH *Briefsamml.* 26, 38, 55, 66 — SAUERLAND VII 153 — SCHNEIDER 19 — STUMPF/BRENTANO II 3182, 3912, 4482, 4636, 4838 — WILMANS *Kaiserurk.* II 214 — WUB I/VII cf. indd. — ZAK EOP (1928) 307, 408, (1929) 243 — E. BOTZENHART, *Schloß Cappenberg*, Soest 1953 — GRUNDMANN, *Gottfried v. Cappenberg (Westf. Lebensbilder 8)*, 1959 — IDEM, *Der Cappenberger*

⁴⁵) Quod habetur quidem in materia, ab abbate Arnsteinensi annalistae nostro HUGO transmissa (BMun Nancy, MS 1006, pp. 299, 320), sed ille hanc rem reticuit.

Barbarossakopf und die Anfänge des Stiftes C., Köln/Graz 1959 — NAGEL, *Die Chorstühle der Abtei C.* (Zeitschr. für Architektur 1881) — O. SCHNETTLER, *Eine unbekannte Nachricht über das Präm. Kloster C. (Westfalen XXXI, 1953, 221)* — *Westfalen* XXI, 1936, Heft 5; XXXI, 1953, p. 204 ff., XXXIII, 1955, pp. 113/29

DORLAR

Archivalia: StA Koblenz 7 dipl. orig. 1297/1629, 5 copiae dipl., 4 fasc. acta 1499/1630 — StA Wiesbaden: 17 dipl. 1297/1629, 5 fasc. acta s. XV/XVII

Litteratura: DHGE XIV 682

DORTMUND

De eremitorio Huckarde vide infra sub dubiis.

Archivalia: StA Münster: ca. 530 dipl. 1188/s. XVIII, rentale s. XV, 53 fasc. acta s. XV/XVIII, — Altertumsverein Münster: Chronica s. XVI/XVIII — In archivio Municipali in Dortmund habetur nihil.

Litteratura: DHGE XIV 697 — GOOVAERTS I 98, 414, IV 124 — PAAS, *Kap. Sitz.* — IDEM, *Prov. Kap.* — *Reg. Imp.* V cf. ind. — *Rep. Germ.* IV 1479 — *Die Chroniken der westfäl. u. niederrhein. Städte I, Dortmund u. Neuß* (Leipzig 1887) cf. ind. 633 — A. FAHNE, *die Grafschaft und Freie Reichsstadt Dortmund II* 1, Urkundenbuch, 1855.

DÜNNWALD

Anno 1288 subditur ad tempus OSB et abbatae de Brauweiler⁴⁶). Anno 1644 coenobium occupatur ab abbate Steinfeldensi, quod statim a Nuntio Apostolico, anno demum 1650 ab Ordine confirmatur. Anno 1653 nobiles vi armata canonicos expulserunt, et Margaretam de Virmundt imposuerunt tamquam abbatisam. Post tres autem septimanas status quo ante restituitur. Saeculis XVII/XVIII generatim tres canonici expositi erant in Dünnwald. Machinationes nobilitatis cessaverunt anno demum 1687.

Archivalia: StA Düsseldorf: 63 dipl. 1118/1746, 45 fasc. acta et computus s. XV/XVIII, cartularium saec. XV, et variae copiae diplomatum. Fragmentum necrologii s. XV/XVI (Köln, Stadt, Depositum 5), Inventarium archiv. in HS N I 6 V nr. XIII — StA Koblenz: 2 copiae (cf. AUSFELD 95)

Litteratura: DHGE XXV 994 — LEHMANN/BROCKHAUS 1167 — NEUSS 262, 264 — PAAS *Prov. Kap.* — Corrigantur linea 17: W. HARLESS; Lin. 21: 1886 (loco 1686) ;lin. 25: I 1925, 128 ff.

ELLEN

Patronus revera est St. Lambertus. Anno 1329, monasterium „Hellen“ se nuncupat „Ord. Sti. Benedicti“⁴⁷). Ecclesia s. XVII adhuc existit, et

⁴⁶) *Reg. Honorius IV*, 285/86

⁴⁷) SAUERLAND II 1647

post devastationem belli peracti restaurata est. Etiam superest pars aedium.

Archivalia: StA Düsseldorf 123 dipl. s. XIII/XVIII. 2 Kopiare s. XVIII acta s. XV/XVIII — Pfarrarchiv Ellen: acta s. XVII/XVIII — BMun Nancy MS 992/VII 190/201

Litteratura: BINTERIM/MOOREN I 99, II 213, 491 — DHGE XIV — NEUSS 262, 264 — OFFERMANN 101 — PAAS *Kampf* — BONN, *Die Geschichte der Überbringung der großen Partikel vom Hl. Kreuz in dem ehem. Kloster zu Ellen*, Aachen 1864 — AHVN II 158, 168; III 65; LVII 295 — ZAGV II 182, III 321, XIV 113, XXVII 121 —

ELSEY

Archivalia: Heimatmuseum Hohenlimburg (loco archivi parochiae) ca. 50 dipl. 1220/1558 — StA Münster: 1 fasc. acta s. XVII/XVIII — Fürstl. Bentheimsches Archiv Rheda:

Litteratura: DHGE XIV — KNIPPING II 1581 — PAAS *Kampf* — SCHNEIDER 41, 67 — *Anal. Praem.* XVIII 193 — *Heimatblätter für Hohenlimburg* VIII 33/48, X 97/112

ENGELPORT

Ab anno 1275 erat sub abbate Saynensi, secundum catalogos HWT erat filia Steinfeldensis, annis 1617/71 erat sub Rommersdorf.

Archivalia: StA Koblenz 18 dipl. orig. 1272/1803, 9 copiae; 11 fasc. acta 1596/1802 — Domarchiv Trier: 50 dipl. s. XIII/XVII, repertorium archiv. (incompl.) 1673/74 —

Litteratura: AUSFELD 77 — DHGE XIV — *Gall. Christ.* XIII 669 — GOOVAERTS I 467, II 401, IV 63, 95 — KEUFFER/KENTENICH 175, 297 — KORTH *Urk. Köln* nr. 789 — *Lettr. com. Jean XXII* 49377 — PAAS *Prov. Kap.* — IDEM, *Vis. Ber.* — SAUERLAND II 1888 — HAUERSPERGER, *Kloster Maria Engelport*, Hünfeld 1918

FLAESHEIM (cf. I 509)

Archivalia: Vest. Arch. Recklinghausen: 507 dipl. — StA Münster: 2 fasc. acta s. XVIII

Litteratura: PAAS *Kampf* — IDEM, *Prov. Kap.* — E. FELDMANN, *Die Aufhebung des Stiftes F. (Vestische Zeitschr.* XLVI, 1939, 131/57) — K. GAERTNER, *Das adelige Damenstift zu F. (Die Heimat in Vergangenheit und Gegenwart*, Recklinghausen, III 1926, 79 ff. —)

FÜSSENICH (cf. I 509)

In Ramersdorf, hodie Lippramersdorf, an. 1230 fundatur asceterium O. Cist. — In Bettenhoven, ecclesia incorporata asceterio de Füssenich, colebatur Beatus quidam Irmundus, cuius vita vere est copia vitae B. Al-

derici. Advocatia erat penes equites de Hengebach, postea apud comites et duces de Jülich. Anno 1497 reformatur. Saec. XVI/XVII multa passum est in bellis, annis 1642/49 moniales vixerunt profugae in Colonia. Monasterium nunc est proprietas dioecesis, quae sorores ibi collocavit.

Archivalia: StA Düsseldorf 160 dipl. 1147/1802, acta saec. XVI/XVIII — BMun Nancy MS 992/VIII 135/210 — Pfarrarchiv F.: Urkundenbuch (1867)

Litteratura: HUGO SAM *Ep. Gerv.* 122 — JAFFE L 10310 — NEUSS 262, 264 — OFFERMANN 112 — PAAS *Kampf* — IDEM, *Prov. Kap.* — IDEM, *Vis. Ber.* — REDLICH I 48, 49, 50, 51, 57, 63, 95 — *Reg. Imp.* V 2166 — *Reichsreg. Karls V* 4216 — SAUERLAND I 339, VII 1081, 1082, 1084 — ZAGV III/219, 220, VII 185, X 264, XI 109, XII 184, XIV 79

HAMBORN (cf. ibid.)

Ecclesia et monasterium post bellum sunt restaurata, et an. 1959 Ordini restituta, communitate Rothensi eo secedente.

Archivalia: StA Düsseldorf 162 dipl. 1139/1701, Kopiar XV s., acta varia (v. ILGEN p. 83), Inventarium archivorum an. 1696 — BMun Nancy 992/IX 11/20 — Pfarrarch. Hamborn: Lagerbücher s. XVII/XVIII

Litteratura: HUGO SAM *Ep. Gerv.* 104, 107, 122 — JAFFE L 10311 — MGH *Ep. Sel.* III 503 — NEUSS 262, 264 — PAAS *Prov. Kap.* — IDEM, *Vis. Ber.* — POTTHAST 17330 — *Reg. Imp. V* cf. ind. — *Reg. Urbain IV.* 91 — SAUERLAND VII 1081 — ZAK EOP (1928) 180 — E. GELDERBLOM in *Monatsh. f. Rhein. Kirchengesch.* XXXII (1938) 161/78 — HAUCH/RENARD in *Berichte der Prov. Kommission für Denkmalschutz* 1913, pp. 22/28 — P. OPLADEN, *Die Minoriten in Duisburg*, Emmerich 1940, pp. 87/91 — *Anal. Praem.* XVII 181, XXXII 349/53

Abbat

Adam inter an. 1183/91

Gottschalk Berfreyt

ante an. 1273 (postea abb.
in Knechtsteden)

Konrad 1299

Hermann v. Hiersfeld 1487

non confirmatur

Joh. Stael v. Holsteen 1487/1543

Albr. v. Haen res. 1559

Joh. Albert v. Heerdt 1° 1672/75

Joh. Wimar v. Breydenbach 1677/94
1674 coadjutor

Joh. Albert v. Heerdt 2° 1694/1705

Bernardus Mayer, Prior 1959-

Inseri nequit:

Gerardus, antea praep. in Keizers-
bosch, die 5a sept.

HEILIGENBERG B. M. V. et Sti. Thomae Mart.⁴⁸⁾

Archivalia: StA Hannover: aliquae chartae ab an. 1318, et aliqua alia documenta. — StBibl. Göttingen: MS Histor. 1 Bd. XV, ff. 1/4

⁴⁸⁾ Necr. Parcense ad 20. XII

Litteratura: HUGO SAM *Ep. Gerv.* 14 — *Lettr. com. Jean XXII* 22235, 42143, 45439, 52136

HEILIGENTAL (cf. I 510)

Incorporatio parochiae Mittelnkirchen revocatur a Bonifacio IX PP⁴⁹).

Litteratura: KÖHLER, *Ilfelder Reg.* cf. ind. — *Rep. Germ* II 422 — W. REINECKE, *Die Chroniken der niedersächsischen Städte*, XXXVI Lüneburg. Stuttgart 1931. Cf. ind. p. 500

Praepositus: Heinr. Bucken 1343 (*Inv. Nichtstaatl. Arch. Westfalen* I, Heft III p. 385*)

HEINSBERG (cf. ibid.)

Anno 1194, moniales tantum⁵⁰). Nihilominus, in obituario Praemonstratensi, sub die 17. VIII, occurrit „domnus Joannes abbas in Heinsberch“. A fine saeculi XVII aliquae ex suis parochiis incorporatis serviri solebant a canonicis de Sayn.⁵¹)

Archivalia: StA Düsseldorf: 202 dipl. 1156/1756, Kopiar s. XVIII, acta s. XVI/XIX (cf. ILGEN) — StA Koblenz: Akten Steinfeld — BMun Nancy MS 992/IX, pp 47/85 (materia magni ponderis) — AAPa XVIII 4: 75 docum. 1541/1658 — StB München cgm 2213/2214 fol. 24 r. ff (Samml. Redinghoven) — ARB (v. d'HOOP) — Pfarrarch. Gangelst: Kopiar s. XIV/XVII

Litteratura: HUGO SAM *Ep. Gerv.* 62, 122 — d'HOOP III 9008 — JAFFE L 17134 — MIRAEUS ODH II ij — NEUSS 262/264 — OFFERMANN 188 — PAAS *Prov. Kap.* — IDEM, *Vis. Ber.* — PFLUGK HARTUNG I 428 — *Reg. Imp.* V 10286 — *Reichsreg. Karls V* 2462, 6195 — SAUERLAND V 1199 — H. SCHIFFERS, *Die Pfarre Hünshoven im Wandel der Jahrhunderte (Veröffentl. des Bischöfl. Diözesanvereins Aachen 1951)* — J. STIENNON, *Observations paléographiques sur les premières chartes de N. D. de Heinsberg 1168/1223 (Ann. Fédér. archéol. et histor. de Belgique XXXVI, Gand 1956, pp. 467/78)* — *700 Jahre Stadt Heinsberg. Beiträge zur Stadtgeschichte*, Heinsbg. 1956, pp. 55/59 — Corrige p. 171 lin. 13: 248/86 et II 336, et Ch. QUIX/C. F. MOOYER in *Westf. Zeitschr.* etc.

HOUTHEM (cf. ibid.)

St. Ghierlach, Hout-, Holt-, Holtheim, -hem, -heym; Houlten.

Primitus tamquam monasterium duplex unitum canoniae Heinsbergensi, a qua ante annum 1232 separatur, quod confirmatur dicto anno a Capitulo Generali, et declaratur monasterium sui juris. An. 1293 numerus canonissarum restringitur ad 30. Status personalis 1555:21 canonissae, 1784:15 can., 2 conversae. An. 1670 religiosae postulant a S. Sede ut abhinc gubernentur a priore amovibili loco praepositi, sed in cassum.

⁴⁹) *Rep. Germ.* III 40

⁵⁰) PFLUGK/HARTTUNG I 428

⁵¹) KEMP, *Abtei Sayn*, p. 21

Anno 1682 frustratur tentamen incorporandi coenobium episcopatus Ru-
raemundano.

Archivalia: ACG Laon 700 — AAPa XI 3: 1 fasc. — BMun Nancy
992/XII 465/79 — RAMaastricht: 221 dipl. 1202/1786, 3 registra 1737/95

Litteratura: BROM *Arch. Italie* 2229 — *Chambre Apost. Martin V*
I 825 — *Corp. Sig. Neerl.* 416/18 — GOOVAERTS I 112, 309, II 181, 309, IV
10, 119, 266 — d'HOOP III 350, 9477 — *Inv. Arch. Arrond. Maastricht* cf. ind.
— *Inv. Cart. B* III 57/58 — NEUSS 262, 264 — PAAS *Prov. Kap.* — IDEM,
Vis. Ber. 319 — VALVEKENS *ADDespr.* — IDEM, *Chap. Gen. Despr.* cf. ind.
— IDEM, *Vis. Can* II 133 — VLM VIII — CRASSIER in *Publ. Limb.* LXVIII
(1932) pp. 204/05 — C. DAMEN, *Studie over St. Gerlaci te Houthem*, ibid.
XCII/XCIII (1956/57) pp. 49/115 — A. ERENS, *Autour de l'élection d'un*
prévôt coadjuteur à H.-St. Gerlac (*Anal. Praem.* V, 1929, 158/59) — J. RA-
MACKERS, *Niederrhein. Urkunden und Briefe des 12. und 13. Jahrh.* (AHVN
CXVI, 1932) — J. VANNERUS, *Matrice du sceau du couvent de St. G. à H.*
(*Revue Belge de Numismat. et de Sigillogr.* LXX, 1925, 221/31) — *Anal. Praem.*
XVII 190/92 — *De Maasgouw* 1883: 904; 1888: 50, 53; 1889: 181 — *De Sto.*
Gerlaco cremita v. Anal. Praem. 1959, pp. 348/53, et 1960, 176.

Series praepositorum (HABETS 157,
et *Anal. Praem.* XIV 224/25)

Tres primi simul fuerunt
praepositi in Heinsberg:

Theodoricus 1180/1201

Joannes 1209/20

Giselbertus 1223/25

Wilhelmus 1279/87

Joannes 1299

Wilhelmus v. Libbeke 1304

Godefridus 1314

Nicolaus — 1325

Didericus Knehart 1383

Rinckhart † 1419

Hermann Blijoff 1465/85

Oliver van Aspe 1507/16 res.

Henricus Engelen 1517/23

Henricus de Wever 1523/51

Egidius Bruel 1551/55

Joannes van der Porten 1555/75

Erasmus Ghoye 1575/1612

Lambertus Woet 1612/32

Joannes Fraissinne 1632/60

Cleophas Kegel 1660/70

Joannes Maternus 1670/72

Gerardus van der Elst 1672/73

Joseph Barthol. van der Stegen
1674/1700

Franciscus v. Cauwenberg
1700/18

Franciscus van Pelt 1718/28

Hermann Jacob Christophori
1728/35

Henricus Castell 1735/45

Mathias de la Haye 1745/47

Abraham Lindenlauff 1747/64

Maximilian Silmen 1764/86,
† 1803

Inseri nequeunt, sec. necrologium
loci:

Bernardus v. Assendorf

Arnoldus 10. VIII

Bartholomaeus Without
Aegidius Saverode 5. VIII
Wilhelmus v. Oyst
Hermannus v. Dulcken 11. IX
Henricus

N. de Wijnhoven 4. X.
Edmundus
Henricus van Aken
Henricus Creit
Petrus Engelberti

KAPPEL

Archivalia: Omnia quae fuerant in loco, interea translata sunt in StA Detmold: 6 dipl. 1312/1551, 2 copiae 1277/1328, 400 fasc. acta saec. XVI/XX. Maior pars eorum asceterium Ordinis non iam tangit. — StA Münster: ca. 30 dipl. 1196/1738, item de Eikeloh: ca. 25 fasc. acta saec. XVII/XVIII.

Litteratura: PAAS *Prov. Kap.* — SAUERLAND V 776 — R. STEGMANN, *Die Grafschaft Lippe im 30jähr. Krieg (Mittlgn. aus der lippischen Geschichte und Landeskunde* III 1905, pp. 38/43, 64, 149 — IDEM, *Urkunde des Stiftes Cappel* (ibidem IV 1906, 190/92) — Corrige et adde: SCHELHASSE... in *Westf. Zeitschr.* LXIII 2 (1905), 63/81 — O. PREUSS/A. FALKMANN, *Lippische Regesten* I/IV, Lemgo/Detmold 1860/68, I 215, II 16, 21, 48, 88, 155, 475, III 381, IV 433 —

KEPPEL (v. I 510)

Archivalia: StA Münster ca. 320 dipl. 1239/1803, ca. 50 fasc. acta s. XVI/XVIII — Stiftsarch. Keppel: aliqua diplomata et acta — StA Koblenz: Akten Steinfeld — BRB MS 4125: chronica an. 1725

Litteratura: PAAS *Prov. Kap.* — W. HARTNACK, *Die Brüsseler Chronik des Stiftes Keppel (Siegerland* XXIX, 1952, p. 60) — E. HOFMANN, *Über die Lehnverhältnisse des Stiftes Keppel (Heimatland, Siegen, X 1935)* — Prof. Hartnack, Laasphe, historiam asceterii ad prelum praeparat. In periodico domestico „Keppeler Bote“ ab an. 1950 prodierunt varii articuli ad historiam asceterii referentes

KLARHOLZ

Possedit curiam in Vollenhove (Overijssel, Neerlandia). Comes de Bentheim an. 1803 tentavit saecularisationem, sed non successit. An. 1806 per tractatum inter eum et conventum canonica tandem dissoluta est. Clastrum proprie dictum est deletum, loco eius postea constructum est domus parochi. Praepositura est castellum principis.

Archivalia: StA Münster: 35 dipl. s. XII/XVIII — Fürstl. Archiv Rheda — Diözesanarch. Paderborn — Pfarrarchiv Klarholz: Dipl. 1134/1231, series praepos. in Aktenband I. — BMun Nancy 992/V 227/40

Litteratura: HUGO SAM *Ep. Gerv.* 11, 94, 104, 105/07, RC 93 — BÖRSTING cf. ind. — BROM OBStUtr I 319, 320 — JAFFE W 8923 — LINNEBORN 198 — MGH Dipl. VIII (*Lothar III*) 58 — PAAS *Prov. Kap.* — POTTHAST 2587, 8727 — RAMACKERS *Urk. Nancy* 131 — *Reg. Imp.* V cf. ind. — SCHNEIDER 4. 13, 29 — STUMPF/BRENTANO II 3298 — WILMANS *Kaiserurk.* nr. 217 — WUB (ERHARD) nr. 1554, 1559, 1672 — ZAK

EOP (1928) 299 — *Transfert d'une écurie à Prémontré en 1265* (Anal. Praem. 1951, 112) — H. CLAUSSEN, *Die ehem. Prämonstratenserkirche in Clarholz und ihre neuentdeckten Gewölbemalereien* (Westfalen XXXVII, 1959, 174/99) — C. MAY, *Das Kloster C in der osnabrückisch-rhedaischen Geschichte* (Ravensberger Blätter XXVIII, 1928, H. 3/4, s. 12) — PHILIPPI, *Osnabrücker Urkundenbuch I*. Osnabr. 1892, nr. 254, 255.

Abbas: Florinus 1265 (Anal. Praem. 1951, p. 112)

KNECHTSTEDEN

Archivalia: StA Düsseldorf: 163 dipl. 1134/1756, Kopiar 1720 — Stadtarch. Köln: GELENIUS IV 110/60 — StB München: Cgm 2213, XXIV 99 — StA Koblenz: Akten Steinfeld — BRB: Cod. lat. 8564, series abb. s. XVII — StB Berlin: Cod. Boruss. 4° 278: Cartularium — Pfarrarch. Grefrath: Catal. fratrum 1566/1824, et chronicon „Fundatio Knechtstedensis“ (—1780)

Litteratura: ACG 1498 31, 32, 34, 39, 40 — BECKER, *Necr. Arnstein* 91 — CHENEY, *Epist. Gerv. Cod. Rawl. lxxxxiiij* — JAFFE W. 10081 — JbDG *Friedr. I* 355 — MERLO cf. ind. — PAAS *Kampf*. — IDEM, *Prov. Kap.* — IDEM, *Vis. Ber.* — PRESSUTTI 583 — POTTHAST 5550 — Reg. Imp. V 2006 — SAUERLAND V 1335 — STUMPF/BRENTANO II 3716 — A. BOHLEN, *Knechtsteden* (4. Aufl. 1932) — CLEMEN, *Die roman. Wandmalerei der Rheinlande, Text und Tafelb.* Düsseldorf 1905 — IDEM, *Die roman. Monumentalmalerei in den Rheinlanden* (Publ. d. Gesellsch. f. Rhein. Geschichtskunde XXXII) Düsseldorf 1916 — P. van DOORNINCK en J. van VEEN, *Acten betreffende Gelre en Zutphen*, (Haarlem 1908) pag. 318 — P. GOSSES, *Zur Chronologie der Knechtsteder Propste und Aebte*, AHVN 1950/51, pp. 7/29 — W. JUNG, *Die ehemal. Präm. Stiftskirche Knechtsteden* (Rhein. Bilderbuch nr. 7) Ratingen 1956 — J. MARCHAND, in *Christl. Kunst* IV 1907, 116/19 — J. C. RASCHDORFF in *Zeitschr. für Bauwesen*, Berlin 1874 — WEINHAGEN, *Beschreibung der im Kreise Neuß gelegenen Besitzungen des Herrn v. Hövel*, s. I. 1860

Abbatess (GOSSES)

8. Fortlivus (etiam vocatur
praepositus)	28. Jakob 1343/44
17. Gottschalk (antea abbas in
Hamborn)	35. Heinrich Moyr 1° 1386/97
19. Mathias von Giele	36. Godert v. Hasselt 1397/1411
26. Arnold 2° 1336/41	40. Heinrich v. Schlickem
	48. Leonhard Teveren (1617/19
coadj.)

KÖLN St. Norbertus

Archivalia: StA Koblenz: Akten Steinfeld — Arch. Abb. Averbode: Docum. et statuta, an. 1643 — BMun Nancy 992 / V 269 — MS LESAGE.

Litteratura: GOOVAERTS I 244, 331, 338, 412, 414, 467, 544, II 53,

152/54, 384, 396, 397, III 48, 107, 167, 180, IV 95, 109, 128 — PAAS *Kap. Stg.* — IDEM, *Prov. Kap.* — BRAUN in *AHVN* VI, 1859, 168/71.

Series praesidum (BRAUN l.c.)

Ab anno 1635 omnes fuerunt de gremio Steinfeldensi. Nr. 1, 4, 5, 10, 13, 17, 20 facti sunt in posterum abbates sui monasterii, nr. 5 immo in Sayn et in Rommersdorf.

1. Antonius Jamar (Beaurepart)
1617/19	12. Wilhelm Heimbach 1661/65
2. Amandus Fabius (Ninove)
1619/22	13. Theodor Firmenich 1665/78
3. Joannes Krefeld (Steinfeld)
1622/24	14. Adam Schmitz 1678/82
4. Norbertus Horrichem (Steinfeld) 1624/26	15. Eberhard Fuchsius 1682/85
5. Kaspar Schildt 1626/31
(Steinfeld)	16. Jakob Bardenhewer 1685/88
6. Peter Schultheiß (Arnsberg)
1631/35	17. Michael Küll 1688/93
7. Stephan Horrichem 1635/37	18. Peter Steinhewer 1693/98
8. Lambert Dondorff 1637/43	19. Anno Schorrenberg 1698/1716
9. Hermann Wilckens 1643/45	20. Christian Steinhewer 1716/32
10. Johann Luckenrath 1645/60	21. Josef Prickarz 1732/57
11. Peter Pistorius 1660/61	22. Ferdinand Krufft 1757/58
	23. Hieronymus Dieudonné
1758/85
	24. Franz Xaver Rauweiser
1785/86
	25. Leodegar Schmitz 1786/1802

KÖLN Weiher (cf. I 510)

Litteratura: H. HEGEL, *Die Chroniken der niederrhein. Städte: Cöln*, 3 Bde. Leipzig 1875/77, cf. indd. — J. JOST, *Das Weiherkloster b. Köln (Rhein. GBl. I, 1895, pp. 93, 129, 149, 190, 240 — Le Couvent de Weyer (Le Mercure du Département de la Roer, Cologne 1813, pp. 259/63) — Corrige p. 179 lin. 16: KNIPPING II Nr. 1534/36, 1588 f. etc.*

LANGWADEN

Archivalia: StA Düsseldorf 224 dipl. (140 orig.) 1173/1790, 2 Kopiare (s. XVII/XVIII), acta 1557/1794, Chronicon s. XVII

Litteratura: ACG 1498, 39 — d'HOOP V 20—333 — MIRAEUS ODH IV 518 — PAAS *Kampf* — IDEM, *Neue Beiträge* — IDEM, *Prov. Kap.* — IDEM *Vis. Ber.*

LETTE

Litteratura: BROM *OBStUtr* 311, 319, 320 — *OBGronDr* nr. 26.

MARIENROTH (v. I 511)

Vitetur confusio cum abbazia Marienrode O. Cist prope Hildesheim.

Archivalia: StA Koblenz: 12 dipl. orig. et 5 copiae 1231/1794, 6 fasc. acta.

Litteratura: AUSFELD 80 — KEUFFER / KENTENICH 175, 179, 203 — PAAS *Prov. Kap.* — IDEM *Vis. Ber.*

MARIENSTERN

Monasterium anno 1905 destructum est, vix unus alterve murus, et forte aliqua aedificia minoris momenti supersunt. Nunc duo praedia, quae vocantur: „Kloster Essig“.

Archivalia: StA Düsseldorf: 28 dipl. 1432/1721, et acta. — StA Koblenz: Akten Steinfeld. — Imago asceterii in cgm 2635 (StB München) cf. CLEMEN p. 25.

Litteratura: PAAS *Prov. Kap.* — IDEM, *Vis. Ber.*

MEER

Vitetur confusio cum Mare = Longwé (Circ. Floreffiae)

Archivalia: StA Düsseldorf 387 dipl. (236 orig.) 1166/1749, Kopiar s. XVII, acta vide ILGEN 113 — StA Koblenz: Akten Steinfeld — StB Berlin, Cod. Boruss. 4° 233; Obituarium 1675 — Stadtarch. Köln: GELENIUS XXX 345.

Litteratura: AUSFELD 97 — JAFFE L. 13277 — KORTH — NEUSS 262, 264 — PAAS *Kampf* — IDEM, *Prov. Kap.* — IDEM, *Vis. Ber.* — POTTHAST 5599 — PRESSUTTI 762 — *Reg. Imp.* V 10207 — *Reichsreg. Karls V* 2972 — SAUERLAND I 436 — KEUSSEN in „Die Heimat“ 1877 p. 83, 127, 130, 134, 137, 150, 154, 162; 1878 p. 38 — J. v. TROSTORFF in BGNR IV, 1900, 111 — *Anal. Praem.* XIX 105/06 — ZBGV XVII, 1881, 120, 170; XXII 177 — Vita B. Hildegundis: AASS 6 febr. I 918/21, B. Hadwigis ibid. 14 apr. II 264/65

NIEDEREHE

Archivalia: StA Koblenz 10 copiae chart. 1126/46, Cartularium s. XVIII, acta s. XVII — Ibid. Akten Steinfeld — Pfarrarch. Niederehe: doc. s. XIV/XVII.

Litteratura: AUSFELD 95, 196 — BINTERIM/MOOREN II 447 — MARX *Entw. Pfarrsyst.* I passim — NEUSS 262, 264 — KORTH — KRUEDEWIG IV 114, 124, 131 — Omnia opera Th. PAAS — POTTHAST 12040 — *Bericht Provinzialkom. Denkmalsch.* XVIII 15

OELINGHAUSEN

Archivalia: StA Münster ca. 1000 dipl. 1119 / s. XVIII, ca. 50 fasc. acta s. XVI/XVIII, 1 Güterverzeichnis s. XVII, necrologium s. XIII — Altertumsverein Paderborn 2 collectiones dipl. s. XVIII — BMun Nancy MS 992/VII, 1/102 (materia bene congesta).

Litteratura: ACG 1498, 34 — PAAS *Prov. Kap.* — POTTHAST 5342, 7395, 7397 — PRESSUTTI 55 — *Rep. Germ.* II 255, IV 3624 — SAUERLAND I 546, 547, II 2340, V 797, 876 — A. METTE, *Oelinghausen in der Geschichte (Heimwacht, Heimatblätter für das Kurköln. Sauerland XIII 1931, 150 ff.* — D. WEIRICH, *Die Klosterkirche von O. (Westfalen Spiegel 1955, Heft 4).*

REICHENSTEIN (v. I 511)

Ryn-, Rych-, Rickwin-, Rickwine-, Reichweinstein; Ricuinipetra

Fundatio, in qua habuit magnam partem Bruno IV archiepiscopus Coloniensis, peracta est versus annum 1205, per Walramum III ducem Limburgensem. Etiam an. 1543 combustum, et dein per decennium desolatum est. An. demum 1692 constructio novae ecclesiae. Ecclesiae incorporatae: Kontgen 1640, Roetgen 1664/1734, Höfen 1701; patronatus: Bettenhoven. Bona canonicae: 263 ha. 1798:27 religiosi (11 residentes), 1802:28 (10).

Archivalia: StA Düsseldorf 53 dipl., acta et protocolla s. XVII/XVIII; StA Koblenz: Akten Steinfeld — Diöz. Archiv Aachen: notitiae historicae —

Litteratura: AUSFELD 97 — *Inv. Arch. Arr. Maastricht*, nr. 1208 — KORTH nr. 229, 410 — KRUEDEWIG III 212 — LACOMBLET VII 107 ff — NEUSS 262, 265 — PAAS *Prov. Kap.* — IDEM *Vis. Ber.* — *Reg. Imp.* V cf. ind. — ROTH *Briefsamml.* 63 — A. BUCHET, *Notes d'histoire Limbourgeoise. Le prieuré prémontré de Reichenstein -lez-Montjoie*, Verviers 1951 (antea publ. in *Hautes Fagnes XXXX* (1950 Verviers, 201/09, XLI, 1951, 3/25) — J. CONRADS, *Das Uenndorf Kalterherberg mit dem Kloster Reichenstein (Veröffentl. Bischöfl. Diözesanarch. Aachen VII)* Aachen 1938 — S. P. ERNST, *Histoire du Limbourg, suivie de celles des comtés de Daelhem et de Fauquemont, des Annales de Rolduc*, publ. par E. LAVALLEYE (Liege 1837) p. 147, IV 5, VI 170 (necrologium), 20, 21, 259 — K. FAYMONVILLE, *Die Kunstdenkmäler des Kr. Monschau* (Düsseldorf 1927) 93 ff — P. KAISER, *Der kirchl. Besitz im Arrond. Aachen gegen Ende des 18. Jahrh. und seine Schicksale in der Säkularisation durch die franz. Herrschaft*, Aachen 1906 — H. PAULY, *Beiträge zur Geschichte der Stadt Montjoie und der Montjoier Lande*. Köln 1862, p. 20 — W. RITZ, *Urkunden und Abhandlungen zur Geschichte des Niederrheins und der Niedermaas I*, Aachen 1824, pp. 72/82 — TEMMING, *Kloster R. Festschrift zum Jubiläum der kath. Pfarngemeinde Monschau 1925*, pp. 8/10 — AHVN XXXV 1880, p. 54; XXXVII 1882 p. 22 — ZGAV III 1881, 236 — ZBGV XXII 1886, p. 80.

Praepositi (CONRADIS)

W..... 1241 ⁵²⁾	15. Gottfried v. Aer inter
Wilhelm v. Gressnich 1366/69	an. 1481 et 87
Gerlach v. Antweiler 1369/71	16. Johann — 1487
Johann Forst † 1473	17. Christian Pütjweck 1487/91

ROMMERSDORF

Archivalia: StA Koblenz 785 dipl. orig. 1162/1802, 278 fasc. acta; ibid. Akten Steinfeld. necrologium 1580/1705, cartularium 3 voll. s. XVII — Domarchiv Trier: A I c nr. 139/40: 4 acta s. XVIII, catal. abbatum et canon. — Pfarrarch. Heimbach: Kopiar, et Catal. abb. et fratrum s. XVII — Fürstl. Archiv Neuwied: 20 dipl. 1263/1793, 4 fasc. acta s. XVII/XVIII.

Litteratura: HUGO SAM *Ep. Gerv.* 64, 122 — AUSFELD 83/84, 97 — AUVRAY 1575 — FABRE *Lib. Cens.* 163, 174 — *Form. Pr.* 233 — JAFFE 13394, 14473 — KEUFFER/KENTENICH 179 — *Lettr. com. Jean XXII* 49340 — MGH *Ep. Sel.* II 55 — PAAS *Prov. Kap.* — IDEM *Vis. Ber.* — POTT-HAST 2528, 4727, 25592, 26048, 26194, 26425 — PRESSUTTI 2313 — RAMACKERS *Urk. Nancy* 134 — ROTH *Briefsamml.* 67 — SAUERLAND I 539, 544, II 1870, VI 495 — ZAK EOP (1928), p. 306, 407 — H. LEICHTNER, *Geschichte der Abtei R. von der Gründung bis zur Reformation* (Nass. Ann. 1957, 303 ff.) — R. PICK, *Aus einer verschollenen Urkundensammlung* (Rhenus 1983, cf. ind.) — A. THOMA, *W. A. Günther 1763/1843, Weihbischof v. Trier*, Tr. 1959.

Abbas qui inseri nequit: Gerlacus (Necr. Tongerlo 25. III)

RUMBECK

Rum-, Ru-, Rombeke, -bike

Archivalia: StA Münster: ca. 250 dipl. 1193/s. XVIII, 11 fasc. acta s. XV/XVIII, 1 Kopiar s. XIV/XVIII, 2 Güterverzeichnisse s. XVI/XVIII, 2 voll. notitiae historicae s. XVIII.

Litteratur: KNIPPING II 1257, 1676, 1442 — PAAS *Prov. Kap.* — In fine corrigatur: J. GRAFE..... Westf. Zschr. 87/2 (1930) p. 132.

SAYN

Non constat, quando introductus est titulus abbatialis. Primi tres praesules erant praepositi, etsi Hermannus in epitaphio suo vocetur abbas. Abbas Adolphus Gülich recepit jus pontificalium praepositorum de Lorsch „ad personam“, successor eius vero definitive an. 1709. Annis 1684/1719 novitiatus communis. Ecclesiae administratae: Nauort cum

⁵²⁾ J. HALKIN/C. ROLAND, *Recueil des chartes de l'Abbaye de Stavelot-Malmédy*, Bruxelles 1909, II 39

filiis Grensau an. 1662, et ab anno 1675 insuper tres parochiae spectantes ad parthenonem Heinsbergensem. Bona canonicae: 910 jugera (Morgen) et multae vineae. Status personalis 1702: 14 DD et 1 conversus, 1777: 19 DD, 1803: 8 residentes.

Archivalia: StA Koblenz: 203 dipl. 1206/1800, 143 fasc. acta s. XVII/1803; 2 tomi Annales 1574 et 1649; Akten Steinfeld — Domarchiv Trier: MS *Antiquitates Saynenses* s. XVIII —.

Litteratura: AUSFELD 84 — *Form. Pr.* 233 — JAFFE L. 13693. 15659 — KEUFFER/KENTENICH 179, 193, 287 — LORENZI II 505 — NEUSS 262, 265 — PAAS *Prov. Kap.* — IDEM. *Üis. Ber.* — POTTHAST 1206, 2767, 26569 — ACG 1498, 39 — *Reg. Imp. U. cf. ind.* — SAUERLAND II 1452, 2073 — VOGEL 680 — F. H. KEMP, *Die Prämonstratenserabtei Sayn*, Bendorf 1952 — G. ZEDLER, *Die Inkunabeln nassauischer Bibliotheken* (Nass. Ann. XXXI 1900, 1 ff.) — AMrhKG I 1949, 192/94.

Abbates

7. Goswin et 9. Johann v. Löwen postea abbates in Steinfeld
29. Levin v. Gouda depos.

SCHEDA

De fundatione „domus“ in Fröndenberg vide infra sub dubiis. Inter filias eius recensendae sunt etiam Hamborn et Oelinghausen.

Archivalia: StA Münster 320 dipl. 1176/s. XVIII, 440 fasc. acta s. XVI/XVIII, 1 Kopialbuch s. XVI, 1 vol. notitiae historicae.

Litteratura: HUGO SAM *Ep. Gerv.* 94 — JAFFE 17502 — KNIPPING II 1039 — *Kunstdenkm. Westfalens. Krs. Unna* (Münster 1959) p. 69 — MIGNE PL t. CCXV, c. 36 — MGH *Urk. Heinr L.* cf. ind. — PAAS *Kap. Sib.* — IDEM, *Prov. Kap.* — POTTHAST 1877 — *Reg. Imp. V* 5826 — *Reg. Leon X* 8659 — *Rep. Germ.* IV 1245, 3790 — SAUERLAND I 106, V 776 — SCHNEIDER 62, 64, 66, 69/71, 75 — H. RICHTERING, *Clarenberger und Schedaer Kirchenschatz* (Westfalen XXXIV, 1956, p. 249) —.

SCHILLINGSKAPELLEN

Hodie vocatur: Rittergut Capellen. Erat dives et insignis. Inter ecclesias incorporatas deletur Wickrath. Loco: ruina ecclesiae, lege: pars ecclesiae.

Archivalia: StA Düsseldorf 171 dipl. 1197/1675, acta v. ILGEN 123 — Stadtarch. Köln: dipl. an. 1231.

Litteratura: *Form. Pr.* 64 — MERING IX 80/92 — STRAMBERG *Rhein. Ant.* III 13, 110/14.

STEINFELD (v. I 512)

Filiis adde: Börglum, asceteriis subditis: Niederehe, ubi a saec. XVII habuit prioratum canonicorum et domum studiorum. Anno 1715 emit arcem de Wildenburg, ubi erexit prioratum simplicem.

Archivalia: StA Koblenz: 6 dipl. orig., item 9 copiae; 168 fasc. acta (s. XV/1796), quae referunt ad omnia fere monasteria filialia — Diöz. Arch. Aachen: doc. saec. XVIII — GELENIUS *Farragines* XXI — StA Düsseldorf: 184 dipl. 1166/1790, acta s. XV/XVIII — BMun Nancy MS 992/XV: fol. 267/78, 333/43 (corresp. inter Steinfeld et Circ. Frisiae 1540/70), fol. 279/99 item cum Circ. Saxoniae 1589/1629. Ibid. 992/XVII 1/417: materia insignis. 995/I: 61/74 — Arch. Kloster Steinfeld: Codex St. ensis (Index canonicorum 1540/1802) — Arch. Abb. Averbode: idem — Pfarrarchiv Steinfeld et Kall — Stadtarch. Bonn — AGR Bruxelles — Arch. Abb. Strahov — StA Wien — et alia minora; sed dele: Stadtarch. Köln et Stadtbibl. Trier.

Litteratura (est ingens, cf. CLEMEN *Kunstdenkm.* 1. c. Bibliographiam de B. Hermanno Joseph. praeter praecipua, omittimus): ACG 1498 31/34, 39, 40 — BERGER 2208, 2085 — CLEMEN, *Monumentalmalerei*, cf. ind. — GOTTLIEB 75 — JAFFE W. 7342, 7801/02, 7820 — JbDG Konrad III 419 — ILGEN 126 — KEUFFER/KENTENICH cf. ind. — *Lettr. com. Jean XXII* 44007 — MERLO cf. ind. — MIGNE t. CLXXXIII c. 676/80 (de B. Everwino) — MIRAEUS *OPChron* 45 — MGH SS XI 163, XVI 772 (cf. ind.), XXIII 585 — MGH *Ep. Sel.* II, III cf. ind. — PAAS *Kampf* — IDEM, *Neue Beiträge* — IDEM, *Prov. Kap.* — IDEM, *Uis. Ber.* — POTTHAST 1271 — REDLICH, *Jülich-Berg. Kirchenpolitik* I 463, III 940, II 2 464 — *Reg. Imp.* V cf. ind., VI 2, 668 — *Reg. Urbain IV.* t. IV 93 — RIEZLER, *Uat. Akten* 1126 — SAUERLAND VI 298, 700 — STUMPF/BRENTANO II 3492, 3969 — ZAK EOP (1928) 81, 410 — IDEM, *Zur Briefsammlung etiam in StMitt OSB* XXII, 439/51 — P. KLOSER, *Die Wappen der Abtei St. (Schleidener Heimatkalender 1954, 103 ff.)* — J. KURTHEN, *Die Kunst der Steinfelder Kreuzgangsfenster*, Euskirchen 1941 — IDEM, *Neuentdeckte Wandmalereien im Kloster St. (Verein f. Christl. Kunst 1927, p. 15)* — E. HEGEL, *Die geistige und religiöse Welt einer Eiselabtei im Hochmittelalter*, (Trierer Theol. Zeitschrift LXVI, 1957, 298/311) — R. MANSELLI, *Studi sulle eresie del secolo XII*, Roma 1953, pp. 89/109 — W. NEUSS, *Die Glasmalereien aus dem Steinfelder Kreuzgang*, M. Gladbach 1955 — H. OIDTMANN, *Die rheinischen Glasmalereien*, 2 Bde. 1912/29 — E. PAULS in ZAGV XXVI, 1905, 257/59 — B. RACKHAM, *The Ashridge Stained Glass*, (JBAA X, 1945/47, pp. 1/23) — N. REINARTZ, *Johann VII Luckenrath, Abt. v. Steinfeld 1661/80*, Euskirchen 1941 — P. RICK, *Kloster Steinfeld in seiner geschichtlichen Bedeutung*, Steinfeld 1949 — J. H. SCHMIDT, *Steinfeld (Rhein. Bilderbuch, hsg. v. d. Landesbildstelle Niederrhein) Ratingen 1951* — AHVN 1861, 255; 1891, 149 f; 1918, 129/39; 1940, 139/41 — *Anal. Praem.* V 66/72, XXX 284/85 — *Die Eifel* XXXVIII, 1937, pp. 121/23, 137/38 — *Eufalia* II (1828) 49/54, III 52/62, VI 41/53, VII 50/54, VIII 50/54 — De B. Hermanno Joseph: prima editio eius vitae auct. B. RAZO, Coloniae 1511 — K. KOCH/H. HEGEL, *Die Vita des Präem. Hermann Joseph v. St., Köln 1958*.

STOPPENBERG (v. I 512)

Ex archivis abbatiae Knechtstedensis nulla apparet relatio inter illa et asceterio Stoppenberg. — Ecclesia non iam est parochialis, mox construetur iuxta eam asceterium O. Carm. Disc.

Litteratura: H. GAUL, *Das adlige Damenstift St. (Das Münster am*

Hellweg XII, 1959, 88/92 — R. JAHN, *Etwas vom Stoppenberg und seiner Geschichte* (ibidem IV, 1951, 40/42) — C. MEYER, *Geschichte der Bürgermeisterei St. 2 a ed.* 1900, 4 a: 1925 — SAUERLAND IV 539 (an. 1359 priorissa et conv. monasterii Ord. S. Aug.)

VARLAR (v. I 512)

Archivalia: Fürstl. Salm-Horstmarsche Rentkammer Coesfeld: vide *Inv.* Bd. I, Heft III (Krs. Coesfeld, edd. L. SCHMITZ KALLENBERG, Münster 1904) pp. 68/71, 339*/411*. Extensum hoc archivum continet inter alia (Tit. VII, F. 36) „*Catalogum librorum bibliothecae an 1699*“, et Cartularium (*Liber Copiarum*) eiusdem temporis, cum copiis 290 diplomatum s. XII/XV. — Sta Münster: ca. 25 dipl. s. XIII/XVII.

Litteratura: HUGO SAM *Ep. Geru.* 60, 107 — BROM *RegStUtr* 541, 591, 2679 — IDEM *OBSTUtr* II 38, 39 — JAFFE L. 8197, 8241, 8926 — *Lettr. com. Jean XXII* 29516 — NIESERT I 4, 383, 387; II 141, 148/50, 292, IV 185, 204 — PAAS *Kap. Sig.* — IDEM *Prov. Kap.* — POTTHAST 15433, 19880, 20100, 22897 — *Reg. Imp.* V. 726 — *Reg. Honorius* IV 7474 — *Rep. Germ.* II 265 — WUB I/II nr. 1579, 2344, p. 143; *Cod. dipl.* nr. 254; III nr. 12, 237, 307, 489, 726, 745, 767, 770, 1206, 1367, 1802; V 49, 57, 539 et cf. indd — F. DARPE, *Coesfelder Urkundenbuch*, Coesf. 1897/1908, cf. ind.

Praepositi (Liber Copiarum, Arch. Coesfeld)

Deleantur nr. 18, et probabiliter etiam nr. 15	Joannes 1280/1303 ⁵³)
Werenboldus an. 1175/80 tum vocatur abbas, tum praepositus	Gerardus Brinking obiit ca. an. 1346
Jordanus an. 1215: quondam abb.	successor eius:
Fridericus 1234	Hermann 1346/66
Liborius 1240/48	Gerardus de Brabant 1366/76
Macarius 1260 (cf. etiam Ob. Praem. 7. III)	Albertus 1395/1406
Wilhelm 1260/76 (resignavit vel obiit inter an. 1276 et 80)	Inseri nequit: Bertrannus abbas 12.. (Ob. Praem. 29. VIII)

WENAU (v. I 512)

Litteratura: BINTERIM/MOOREN I 99 — *Lettr. com. Jean XXII* 45279 — PAAS *Kampf* — IDEM, *Prov. Kap.* — IDEM, *Vis. Ber.* — SAUERLAND II 1723 — *Beiträge zur Gesch. von Eschweiler u. Umgebung* I/II (Eschw. 1875/85) I 78, 332 — FAIDER, *Catalogue des MSS conservés à Namur*, Gembloux 1934, p. 576 — AHVN II 143, III 106, LV 266, LVII 259 — ZBGV XV 102, — ZAGV I 178 —.

⁵³) VERMEULEN nr. 569

WESEL

Archivalia: StB Berlin: Cod. Boruss. oct. H. EWICHII *Endiridium Collectaneorum de statu patriae Cliviae nostrae sub Romanis* — Stadtarch. Wesel: Caps. 190, 7; 144, 7 — StA Düsseldorf: 7 dipl. 1233/1666, 3 cartularia s. XV/XVI, 2 necrologia s. XVI/XVII, 41 fasc. acta, protocolla, registra etc. (In cartulariis inveniuntur copiae 178 diplomatum).

Litteratura: AHEB X 487 — BINTERIM/MOOREN III 1, 166 — PAAS *Kampf* — IDEM, *Kap. Sitz.* — IDEM *Prov. Kap.*

WULFERSBERG

Catalogi SVU distinguunt inter Montem Sti. Michaelis et Altenberg (quos attribuunt Circ. Wadegotiae), dum Wulfersberg omittunt. Forte amba asceteria hoc nomine designabantur, quia etiam adhibetur pro Altenberg⁵⁴). In loco monasterii Wulfersberg hodie est capella profanata, saec. XVII erecta.

Archivalia: StA Koblenz 1 dipl. orig., 2 copiae (1329/1555).

Litteratura: AUSFELD 93 — *Form. Pr.* 233.

ZYFFLICH

Litteratura: CLEMEN *Kunstdenkm. Krs. Cleve* (I, 4) p. 157.

DUBIA

Deleatur Denighofen (cf. quae supra diximus, ubi de Affolterbach)

ADENRODE

prope Montabaur. Datum est abbatiae Rommersdorfiensi circa annum 1260 a Brunone de Isenburg ad fundandum asceterium, quod vero videtur fuisse absque eventu. Postea facta est curia abbatiae praefatae.

WEGELER (v. Rommersdorf) 34/36.

FREIENOHL

prope Arnsberg, quo translata est saec. XII pars sororum Arnsbergensium. Postremo vero omnes transferuntur in Rumbeck.

Fons: HÜYNCK, *Geschichte der Pfarrei des Dekanats Arnsberg* (Hüsten o. J) p. 270 — SCHMITZ/KALLENBERG 26.

FRÜNDENBERG

prope Soest. Anno 1197, Papa confirmat coenobio Scheidensi possessionem „domus“ in Fründenberg, fundatae a Bertholdo canonico de Scheda.

⁵⁴) JAFFE L. 13394 enumerat filias Rommersdorfienses: „Cella Consilium Dei, Cella in Monte Sti. Michaelis, Cella in Wulfersberg“.

Anno 1230 vero ibi fundatur asceterium O. Cist. et Scheda bona sua ibi sita alienat anno 1254.

SCHMITZ/KALLENBERG 26.

HUCKARDE

prope Dortmund. Ibi iam an. 1274 vixit virgo quaedam eremita⁵⁵). Anno 1486 vero hoc eremitorium occupatur a 12 monialibus ex parthenone Stae. Catharinae in Dortmund⁵⁶). Ceteroquin nihil scitur hac de re.

SCHMITZ/KALLENBERG 38.

PRAETERMISSA

BOTTENBROICH

Assertio prioris Axer recte sic profertur: „Godefridus, comparata villa in Bottenbroich a monialibus de Füssenich, ibidem conventum monialium collocavit“⁵⁷).

Litteratura: F. W. NOLL, *Heimatkunde des Kreises Bergheim*, Oberlahnstein 1928, pp. 224/25.

ERP

erat parochia abbatae Steinfeldensi incorporata, ideo forte ad tempus prioratus pluribus canonicis consistens. (PAAS II. cc.)

HIMMELPFORTE

prope Neheim. Asceterium O. Cist, quod GROTE perperam dicit fuisse O. Praem.

GROTE 239 — SEIBERTZ *Urk.* I nr. 252.

PARADIES

prope Soest. Asceterium O. Praem. sec. CHEVALIER 2665. Revera pertinuit ad ordinem S. Dominici (J. SEIBERTZ in *Westf. Zeitschr.* VII 1856, 267/91.)

CIRCARIA SAXONIAE

Ea quae scripsimus in fine pag. 208 de obligatione definitionum Capitulorum Generalium, revera refert ad integrum Ordinem, non ad Saxoniam tantum. In fine saec. XIII capitula provincialia erant omni triennio, ab anno 1473 denuo quotannis. Anno 1482, sex tantum canonicae erant reformatae, scilicet Magdeburg, Gottesgnaden, Quedlinburg, Mildensfurt,

⁵⁵) RÜBEL, *Dortmunder Urkundenbuch* II 398

⁵⁶) SCHMITZ/KALLENBERG I. c., et LUDORFF, *Landkr. Dortmund*

⁵⁷) PODLECH III 3

Kölbigk et Klosterode, quae vocari solebant „Unio“. Primo illae tantum intererant Capitulis Provincialibus, postremo autem partim etiam canoni-
nae non reformatae. Reformatio Joannis Busch etiam curavit denuo de
asceterio Rehna, a circaria tamdiu neglecto⁵⁸⁾.

Archivorum maior pars venit in „Landeshauptarchiv Magdeburg“. Sed
cum schema huius archivi respiciat potius origines territoriales et insti-
tutionis quam locales, difficile est indicare, ubinam sint inserta diplo-
mata singularum domuum. Acta Capitulorum Provincialium Circ. Saxo-
niae saec. XV/XVI exstant in Archivo Strahoviensi Pragae⁵⁹⁾.

Fontes et Litteratura

A. L. GABRIEL, *Les Prémontrés dans les Universités médié-
vales de l'Allemagne du Nord* (Anal. Praem. 1960, pp. 5/15)

Ph. W. GERCKEN, *Ausführliche Stiftshistorie von Branden-
burg, nebst einem Codice Diplomatico aus dem Brandenbur-
gischen Stiftsarchiv* 8 tomi etc.

IDEM, *Fragmenta Marchica oder Sammlung ungedruckter Ur-
kunden und Nachrichten zum Nutzen der Brandenburg. Histo-
rie*, Salzwedel 1770

H. HEGEL, *Die Chroniken der niedersächsischen Städte VII:
Magdeburg* 2 voll. Leipzig 1869/99

MGH Ep. Sel. I 194

POTTHAST 167, 7399

G. WENTZ, *Karte des geistl. Grundbesitzes in der Mark
Brandenburg und angrenzenden Gebieten*, Berlin 1931

BRANDENBURG

Bibliotheca spectabilis, quae partim subsistit, et magnus numerus cano-
nicorum studentium in universitatibus, demonstrat statum intellectualem
fuisse elevatum.

Archivalia: Kapitelarchiv Brandenburg 487 dipl., 2 cartularia.

Litteratura: AUVRAY 1663, 1830, 2082 — FIDICIN cf. ind. — JAFFE
L 16259, 17401, 17508 — LEHMANN/BROCKHAUS 199 — *Lcttr. com.* Jean
XXII 7773, 11418, 44804, 47710/12, 47719, 47927 — MGH Ep. Sel. I cf. ind. —
POTTHAST 4905, 6946, 7235, 9341, 9404, 9414, 11740, 11752, 13814, 14378,
24433, 25126 — PRESSUTTI 3961, 4213 — *Reg. Benoit XI* 480 — *Reg. Boni-
face VIII* 1249, 4471, 5183 — *Reg. Imp. V* cf. ind. — *Reg. Urbain IV* I 333 —
Rep. Germ. II 386, IV 3122, 3409 — ROTH *Briefsamml.* 42 — ZAK EOP
(1928) 177, 180, 294, 299, 300, 302, 307, 308, 309, 406, 409; (1929) 50, 54, 55,

⁵⁸⁾ Arch. Strahov, *Acta Cap. Prov. Saxoniae*

⁵⁹⁾ Nunc Archivum Gubernii. D. Karel Dolista praeparat editionem huius fon-
tis praestantissimi.

138, 139, 144, 145, 146, 147, 239, 242, 243, 244 — HADICKE (v. infra ap. Havelberg) — G. G. KÜSTER, *De missalibus et breviariis ecclesiae Brandenburgensis* (Biblioth. Histor. Brandenburgica) Breslau 1743 — WATTENBACH in *Sitzungsber. Berl. Akademie* 1882, pp. 587/609 et 1883, 431/64 — De episcopo Steph. Bodeker v. SCHÖNFELDER in *Histor. Jahrb. der Görresges.* 1902 pp. 559/77

BRODE

monasterium in Brodis extra muros oppidi Novebrandenborch

Canoniam erat exigui ponderis in vita spirituali et temporalis.

Archivalia: LArch Schwerin: 443 dipl. 1170/1533, ex quibus 43 pro tempore sunt deposita in Göttingen.

Litteratura: DHGE IX 800/03 — *Lettr. com. Jean XXII* 49227 — *Rep. Germ.* II, 49, 113, 144

GOTTESGNADEN

Archivalia: LArch. Magdeburg 112 dipl. et unum chronicon s. XVI — Sächs. LArch. Dresden: 5 dipl. 1286/1681 — St. Bibl. ibid.: MS K 306 (*Dei Gratiae Coenobiographia*, saec. XVII)

Litteratura: JAFFE W. 7921 — JbDG *Friedr. I* 748, *Konrad III* 952 — LEHMANN/BROCKHAUS 473/76 — POTTHAST 6968 — PRESSUTTI 3716, 3722, 4258 — STUMPF/BRENTANO 3530, 3594, 3601, 3633 — WEISTHANNER *Reg. Otto I* nr. 119 — ZAK EOP (1928) 173, 297

Praepositi: R.....1286, Anno 1329 (LArch Dresden O. U. 1156 et 1329) — Andreas Witte 1470/79⁶⁰).

GOTTESSTADT

Litteratura: JANAUSCHEK 253 — POTTHAST 9308 — WINTER, *Die Cistercienser im nordöstl. Deutschland*, Gotha 1868, II 277

GRAMZOW

Litteratura: *Rep. Germ.* II 113, IV 916

HALBERSTADT

Archivalia: LArch. Magdeburg 1 dipl. (1192)

Litteratura: JAFFE L 16803, Item W 7915 — PFLUGK HARTTUNG I 408

HARLUNGERBERG

Convent uff unser lieben frawen berg vor Brandenburg, Capittel auffm Berge

Archivalia: Geh. StA Berlin (v. G. S. 197)

⁶⁰) WASCHKE (vide ap. Kölbigk) nr. 722

Litteratura: Form. Pr. 314 — GERCKEN Cod. Dipl. 659/60 — LEUTINGER, *Script. Historiae Marchiae Brandenburg lib. XVII* (1729) p. 592 ff. — L. SCHNEIDER in *Mittlg. Uer. Gesch. Potsdams* 1864 II, Lief. 1/16 — JbHV-Br 1870, 57/58; 1894, IX; 1896, 66/78; 1898, 63/65; 1904, 17

H A V E L B E R G

Litteratura: LEHMANN/BROCKHAUS cf. ind. — *Lettr. com.* Jean XXII 13894/95, 21625, 30496, 62264 — MIGNE PL t. 189: 1148, 1243, 1300, 1319 — MUB I 94, 240, 341 — POTTHAST 2743, 19300, 25126 — *Reg. Benoit XI* 480 — *Reg. Benoit XII* 9462 bis — *Reg. Boniface VIII* 4471, 4562 — *Reg. Imp.* V cf. ind. — *Rep. Germ.* II 113, 386, III 118, 142, IV 146, 254, 457, 716, 728, 981, 983, 986, 1010, 2766, 3790 — RIEDEL *Mark Br.* 1250. p. 3, 5 — WENTZ *Reg. Vat.* cf. ind. — ZAK EOP (1928) 175, 176, 180, 183, 185, 186, 299, 301, 307, 308, 309, 310, 406, 407, 410, 412, (1929) 49, 51, 140, 143, 145, 242, 244 — G. ALBRECHT in „*Brandenburgia*“, Berlin 1898, pp. 100/08 — J. G. BÜSCHING, *Reisen durch einige Münster und Kirchen des nördl. Deutschlands* 1817, Leipzig 1819, pp. 64/80 — HÄDICKE, *Die Reichsunmittelbarkeit und Landsässigkeit der Bistümer Brandenburg und Havelberg*, Naumburg 1882 — J. HECKEL, *Bilder aus der Geschichte des Domstifts Havelberg* (FBrPrG XXXIX, 1927, 51 ff) — HENNIG, *Die Kirchenpolitik der älteren Hohenzollern*, Berlin (Diss.) 1906 — W. LUCK, *Die Prignitz und ihre Besitzverhältnisse vom 12. bis z. 15. Jahrh.*, München/Leipzig 1917 — LUDEWIG, *Catalogus Havelbergensium episcoporum cum diplomatibus et sigillis (Reliquiae manuscriptorum omnis aevi)*, Frankfurt/Leipzig 1726, VIII 236/48) — G. MÜLLER/ALPERMANN, *Stand und Herkunft der Bischöfe der Magdeburger und Hamburger Kirchenprovinzen im Mittelalter* (Prenzlau 1930) pp. 26/31 — C. B. OPALINSKY, *Geschichtliches über die Städte, Klöster... in der Prignitz*, Wittstock 1906, pp. 226 ff — G. WENTZ in *JbBrandKG* XXVI, 1931, 3/7 — De Anselmo vide bibliographiam in GS 33/40, et K. FINA. in *Anal. Praem.* 1956 pp. 96/101, 193/227; 1957 5/39, 268/30; 1958: 13/41.

J E R I C H O W

Ecclesia nunc profanata est in depositorium.

Litteratura: ADLER I 36 — HEGEL cf. ind. — JAFFE L. 10541 — JbDG *Lothar v. Supplinbg.* 550 — OTTE 624/30 — POTTHAST 2743, 10282, 14956, 22402 — *Reg. Bonif.* VIII 4562 — *Rep. Germ.* II 284, 386 — ZAK EOP (1928) 408 — G. HERTEL, *Wüstungen im Jerichowschen* (GBMagd 1899, 206/327) — NEUMANN *ibid.* 1882, 80/81 — F. v. QUAST, *Zur Charakteristik des älteren Ziegelbaues in der Mark Br., mit besonderer Rücksicht auf die Klosterkirche zu J.* (Deutsches Kunstblatt I, 1850 pp. 229/40) — Th. RUDOLPH, *Die niederländ. Kolonien der Altmark im 12. Jahrh.*, Berlin 1889, pp. 51/68 — G. WENTZ, *Die Urkunden des Jerichower Stiftsarchivs* (JHKSA 1929, 291/99) — E. WERNICKE, *Bau- und Kunstdenkmäler der Kreise Jerichow*, Halle 1898, pp. 20, 306/31 — *Centralblatt der Bauverwaltung* IV, 1884, pp. 150, 161, 172, 235, 443, 466, 478, 488, 503, 516, 530

KLOSTERRODE

An. 1421, nobiles de Querfurt sunt „domini temporales“ canonice.

Archivalia: LArch. Magdeburg 3 dipl. 1283/1434 —

Litteratura: *Reg. Imp.* V 10040 — RIEDEL CDBr I 10 — SCHMIDT UBHHalb nr. 362, 394, 438, 514, 515 — SCHOETTGEN KREYSIG etiam p. 707 nr. 37, 716 nr. 64 — ZAK EOP 1928 p. 173 — KRÜHNE Gerbstedt nr. 25, 30, Sittichenbach nr. 120, 133, Wimmelburg nr. 30, 44 — HERTEL *Urbk. Klosters ULF* (v. apud Magdeburg) nr. 73

KÖLBIGK

Archivalia: LArch. Magdeburg 2 dipl. 1426/1527 — LArch. Oranienbaum 25 dipl. 1233/1500, quae partim nunc sunt deposita in Göttingen.

Litteratura: JAFFE W 8240 — JbDG *Konrad III* 476 — ISRAEL MÖLLENBERG 451 — POTTHAST 3495 (? Coldriz) — SCHMIDT UBHHalb II 1621 — BECKMANN, *Historia des Fürstenthums Anhalt*, Zerbst 1710, IV 465/73 — HERTEL *Urbk. d. Klosters U. L. F zu Magdeburg* (v. ibid.) nr. 100, 102, 104, 158, 159 — KRÜHNE, Gerbstedt nr. 29 — J. MEIER, *Das Tanzlied der Tänzer von Kölbick* (*Schweizer Archiv f. Volkskunde* XXXIII, 1934, 152 ff.) — E. WEYHE, *Landeskunde des Hzms. Anhalt*, Dessau 1907

LEITZKAU

Pars monasterii, vulgo „Schloß Althaus“ nuncupata, et in cuius parte inferiori fuerant residua claustrum, nuper deleta est. Ecclesia est ruina.

Archivum periit. Pauca diplomata hinc inde dispersa in variis archivis vide GS 168//71, v. g. HA. Dresden 3 dipl. 1419/1568. Multa materia de L. invenitur in Stadtarchiv Zerbst.

Litteratura: AUVRAY 2612 — HEGEL cf. ind. — JAFFE L 16473 — JbDG *Friedrich I* 758 — LEHMANN/BROCKHAUS 772 — *Lettr. com. Jean XXII* 21443, 47710/12, 47719 — MGH SS XXV 481, 482 (de origine), 484 — POTTHAST 19367 — *Reg. Boniface VIII* 1249 — *Reg. Honorius IV* 4016 — *Reg. Urbain IV*, I 333 — *Rep. Germ.* II 386 — JbHVBBr 1888, I IX, 1/52 — F. O. MÜLLER *Das Schloß L.* (GBMagd 1876, pp. 1/42)

MAGDEBURG

Capitulum Generale Ordinis anni 1660 commisit iura pontificalia huius monasterii, simul et titulum abbati Sti. Andreae in nemore, Circ. Ponthivi. Idem capitulum ordinavit inquisitionem de sorte archivorum eius, quae notorie in incendio urbis non perierant⁶¹⁾.

In L.-Arch. Dresden inveniuntur 9 dipl. partim originalia an. 1136/1697.

⁶¹⁾ TAIEE 122. — Ergo archiva a religiosis secedentibus non sunt ablata.

Litteratura: ACG 1498, 34 — AUVRAY 349, 437, 599, 2286, 2287 — BUSCH — HEGEL cf. ind. — JAFFE L 12837, 14320/23, 16581 — KOHLER, *Ilf. Reg.* cf. ind. — LEHMANN/BROCKHAUS 840, 843, 845, 847, — MGH *Ep. Sel.* 119, 173, 194, 225 — POTTHAST 1182, 3005, 3006, 4060, 8521*, 8698, 8840, 9599/600 — PRESSUTTI 3289, 4843 — *Reg. Imp.* V cf. ind. — *Rep. Germ.* II 386, 399, III 122, 225, IV 110, 2546, 2690, 2839, 2960, 3060, 3310 — ZAK EOP (1928) pp. 84, 173, 177, 180, 296, 299, 300, 310; (1929) 53, 135, 145, 243 — A. BORMANN, *Über die Schicksale des Archivs des Klosters ULF im 17. Jahrh.* Magdeburg 1875 — J. ENGELMANN, *Untersuchungen zur klösterlichen Verfassungsgeschichte in der Diözese Magdeburg 950/1350 (Beiträge zur mittelalterl. u. neueren Geschichte, Jena 1933)* — GRUBE, *Joh. Busch, der Reformator des Liebfrauenklosters in Magdeburg*, Freiburg 1881 — G. HERTEL, *Aktenstücke und Urkunden zur Geschichte des Klosters U. L. F. im 16. Jahrh.* (GBMagd XIII, 1878 et XIV, 1879) — IDEM, *Eine Urkunde des Klosters ULF von 1459* (ibid. XVIII, 1883) — IDEM, *Regesten und Urkunden zur Geschichte des Klosters ULF im 16. und 17. Jahrh.* (ibid. XXI, 1886) — IDEM, *Über die Datierung einer Schenkungsurkunde für das Kloster ULF 1145/48* (ibid. XXXVII, 1902) — F. HUELSSE, *Die Einführung der Reformation in der Stadt Magdeburg*, M. 1883 — IDEM, *Eine Urkunde des Klosters ULF von 1302* (GBMagd XVI, 1881) — KNITTERSCHEID, *Der Kreuzgang des Klosters ULF* (Zeitschr. des Architekten- und Ingenieurvereins zu Hannover XXXII, Heft. 8, 1886) — J. KOHTE, *Das Kloster und die Kirche ULF* (Zeitschrift f. Bauwesen XLV, Berlin 1895) — W. MÖLLENBERG, *Der Codex Viennensis* (JHKSA III 1927, 149/76) — E. NEUBAUER, *Bibliographie zur Geschichte des Klosters ULF* (GBMagd 1914/15) — O. PETERS, *Magdeburg und seine Baudenkmäler*, M. 1902 — F. WINTER, *Der Codex Viennensis auf der Wernigeröder Bibliothek, ein Magdeburger Formelbuch des 12. Jahrh.* (Forschungen zur Deutschen Geschichte X, Göttingen 1870) — IDEM, *Das Archiv des Klosters ULF* (GBMagd X 1875) — IDEM, *Legende über Wichmann v. Arnstein* (ibid. XI, 1876) — *SBeWiWi* CXLIV, 1901, 77

Praepositi

Henricus Segerdes, qui Romae habebatur ut illegitimus, an. 1428 est in possessione quicta, dum Curia Romana iam anno ante contra eum confirmaret Joannem Wulf (*Rep. Germ.* IV 110, 2546).

MILDENFURT

Archivalia: LHArch. Weimar: 36 dipl. 1269/1544, 120 fasc. docum. 1442/1558, copiae chartarum ab an. 1209 — LHArch. Dresden: 2 dipl. et item 3 copiae 1209/1527.

Litteratura: POTTHAST 11387 — *Reg. Imp.* V 14774 — *Rep. Germ.* IV 499

PÖHLDE

Archivalia: Univ. Bibl. Göttingen: MS Histor. 1, XXIV pp. 24/226 (Copiae chartarum an. 853/1519, ex cartulario amisso) — Pauca supersunt in StA Hannover

Litteratura: JAFFE W 8010 — *JbDG Friedr.* I 768 — KOHLER *Ilf.*

Reg. cf. ind. — LEHMANN/BROCKHAUS 1137/38 — MÜLLENBERG etiam nr. 283, 307 — MÜLVERSTEDT *RAMagd* I 1222, III 327 — *Reg. Imp.* V 3941, 5064, VI 1 2282 — G. BODE, *Urkundenbuch der Stadt Goslar (Geschichtsqu. der Prov. Sachsen Bd. 29/32)* I, Halle 1893, nr. 457; II, ibid. 1896, nr. 136 — *Chron. Gratiae Dei* (MGH XXII) p. 690 — K. JANICKE, *Urkundenbuch des Hochstiftes Hildesheim*, Leipzig 1896, nr. 447, 582 — *Die Urkunden des Stiftes Walkenried (Urk. Hist. Ver. Niedersachsen II/III)* Hannover 1852/55 I nr. 19, 89 — J. WOLF, *Geschichte und Beschreibung der Stadt Duderstadt*, Göttingen 1803, Urk. nr. 78 et passim

Præpositi: Joh. Hanibal, quondam præp. in Polede, revocatur ad monasterium Gratiae Dei an. 1507 (*Acta Cap. Prov., Arch. Strahov*).

QUEDLINBURG

Ecclesia canonica an. 1959 restaurata, et cultui catholico reddita est tamquam parochialis.

Archivalia: LHArch Dresden: 2 dipl. 1266/1628.

Litteratura: BERGER 5071 — HEGEL cf. ind. — KÜHLER *II* cf. ind. — MGH *Ep. Sel.* III 468 — JAFFE L. 8058, 13479 — POTTHAST 1348, 1349, 3031, 4060, 14197, 18896 — PRESSUTTI 2506 — *Reg. Clement* IV 1618 — *Reg. Imp.* V cf. ind — *Rep. Germ.* IV 1246, 1253.

Præpositi

Heinrich v. Reden iam 1424/26⁶²), Jacobus res. 1478 vel paulo ante⁶³).

RATZEBURG

Archivalia: Exstant 1400 dipl. 1154/1654, ex quibus 457, et copialia s. XVI/XVIII sunt in Arch. Schwerin, reliqua in Staatl. Archivlager Göttingen — LHArch Dresden 2 dipl. s. XVI.

Litteratura: JAFFE L. 10831 — *Lettres com. Jean XXII* cf. ind. — MGH *UrkHeinrL* cf. ind. — POTTHAST 3336, 7602, 7606, 7608, 10154, 10816, 13860/61, 17153, 24876, 24926, 24931, 25268, 25671 — PRESSUTTI 6044 — *Reg. Imp.* V cf. ind., VI 1 155, VIII *ErgH* 6744 — *Rep. Germ.* II 168, 214, 219, 224, 327, III 9, 76, 77, 172, 235, 272, IV 293, 335, 1026, 1468, 1574, 2704, 2731, 3257, 3627, 3804 — RIEZLER *Uat. Akten* 905 — ZAK EOP (1928) 182, 183, 185, 297, 298, 302, 305, 309, 310, 408 (1929), 48, 49, 50, 52, 53, 54, 56, 139, 140, 141, 143, 241, 242, 244 — F. BAIX, *Un prélat norbertin, Christianus Cobant (Anal. Praem.* 1950, pp. 170/75) — De B. Evermodo vide JbDG *Friedr.* I 199, 209, 278, 489, 723.

REHNA

Anno 1325 habebatur ut asceterium O. Praem, quod „per saeculares clericos solet gubernari“⁶⁴). Post reformationem per J. Busch, saec. XV,

⁶²) *Rep. Germ.* IV 1246, 1253

⁶³) Arch. Abb. Strahov, *Acta Cap. Prov. Sax.*

⁶⁴) *Lettr. com. Jean XXII* 23615

denuo ab Ordine visitabatur. Disciplina erat bona, etsi viguerit peculium. Ab anno autem 1472 cessat omnis connexus cum Ordine⁶⁵⁾.

Archivalia: extant 205 dipl. 1236/1534, ex quibus 75, matriculum an. 1566 et diplomatarium sunt in LHArch. Schwerin, reliqua in Göttingen.

Litteratura: *Reg. Imp.* V 10462

STADE

Anno 1628 haud restauratum est tamquam domus sui juris, sed tamquam residentia commissa abbati Scheidensi.

Litteratura: *APontDan* III 2431 — AUVRAY 4166, 4178 — *Lettr. com. Jean XXII* 26554, 30932, 44924, 51884, 57509 — POTTHAST 26213 — *Reichsreg. Karls V.* 3035, 6503 — *Rep. Germ.* IV 1000, 1014, 1215, 2616, 2639, 2768, 2982, 3024, 3135 — RIEZLER *Uat. Akten* 1083, 2068 — G. MOHLMANN, *Regesten der Erzbischöfe von Bremen II* (Hannover 1955) nr. 58, 59, 74, 82, 85, 89, 122, 123, 143, cf. ind. p. 77.

Praepositi: Heinrich de Helvense 1469 (*APontDan* l. c.)

DUBIA — Fredelsloh videtur esse praetermittendum

HILWARTSHAUSEN

In districtu Einbeck, ad Visurgim. Archiepiscopus Moguntinus, convictus Conradum munere suo male fungi, depositionem eius apud Curiam Romanam machinatus est, et illa approbante, et abbate Praemonstratensi petente, regimen coenobii commisit Bertrando praeposito de Fredelsloh. Quod Eugenius PP. III confirmavit, simul statuens „ut ordo Beati Augustini perpetuis ibi temporibus inviolabiliter servetur“⁶⁶⁾.

PRAETERMISSA: NEUNDORF

Hohenneindorf B. M. V. Anno 1352 sanctimoniales Ord. Sti. Augustini, sub abbatissa, anno 1480 destructum est⁶⁷⁾. *Rep. Germ.* saepe errat in attributione coenobiorum diversis ordinibus, cf. infra Marienfließ.

LEBUS

Mark Brandenburg, ad flumen Oder, prope Frankfurt versus aquilonem. Secundum Goovaerts IV 37, 141/44 erat O. Praem. Revera fuit Capitulum Cathedrale saeculare, cf. GROTE 296. Abbatia Lubensis, de

⁶⁵⁾ Arch. Abb. Strahov l. c.

⁶⁶⁾ JAFFE L. 9717

⁶⁷⁾ LEDEBUR, *Korrespondenzbl.* XIX, 1866, 51

qua loquitur idem Goovaerts l. c., est abbatia Leubus O. Cist. prope Breslau. Lübeck, Lubensis potest esse confusio cum Lubena = Imbramowice (Cat. Averbodiensis).

MARIENFLIESS

Dioc. Kammin, Pomerania. — Asceterium O. Cist. quod falso attribuit Ordini nostro *Rep. Germ.* IV 133.

MIDLUM cf. *Anal. Praem.* X 138

MILDENSEE cf. BACKMUND *Neuere Forschungen* l. c.

RILZMADUM

Cat. V: Riczmandu, clm 23455: Riczmadw. Nomen simile saec. XIII in Germania saepius adhibetur pro sanctuario Rocamadour in Gallia, tunc temporis valde frequentato, cf. KRÜGER, in *Zschr. Ver. Lübeck. Gesch. u. Altertumsk.* XXVII, 1933/34, et *Urkundenbuch der Stadt Lübeck* III, 1871.

CIRCARIA SLAVIAE

BELBUCK

Anno 1398 incorporatio parochiarum Belgard, Oldenstadt, Stolp, Tzerben et Wischow confirmatur a Curia Romana⁶⁸). LEPAIGE 317 perperam scribit: „monasterium Belburchense cathedrali sede decoratur“.

Litteratura: *APontDan* III 1987, IV 2746 — DHGE VII 504 — *Lettres com. Jean XXII* 5930, 11416/17, 16354, 53849, 56365, 58656/57, 59349 — MGH *Ep. Sel.* I 13 — POTTHAST 5656, 9308, 14030, 25857 — *Rep. Germ.* II 113, 116, 338, 388, 821, 1069, III 253, IV 198, 2826 — ZAK EOP (1929) 248.

Abbat es: Berenger primus abbas (Ob. Braine, et Ob. Prem. 8. II)

GROBE — PUDAGLA

Litteratura: HUGO I 785, prob. 621/22 — JAFFE-L. 17206 — *Lettres com. Jean XXII* 16355, 24260 — *Reg. Boniface VIII* 4481 — *Reg. Honorius IV* 7601 — *Rep. Germ.* IV 3660 — BURCKHARD op. cit. I 46/92, II 30/97 — HAAG, *Zur Geschichte der Stadt Pasewalk und der Klöster Grobe.* (Balt. Studien XXXIII, 1883, 211/29).

Praepositus: Roger (Necr. Braine 13. I)

Laurentius abbas anno 1457 mortuus est.

⁶⁸) *Rep. Germ.* II 113

TREPTOW

Nota²) est delenda. Cf. vol. I 443. Omne dubium est exclusum.

Litteratura: POTTHAST 23657 — *Rep. Germ.* IV 159, 3660.

HUENES = Huveaune, IVENOC = Ivanič. (Cf. I 514)

CIRCARIA DANIAE ET NORVEGIAE

Fontes

- AeDAReg *De aeldste danske Archivregistraturer*, voll. I/III, edd. T. BECKER, et C. PLESNER (København 1854/85), V 1/2 ed. W. CHRISTENSEN (ibid. 1910)
- Dip. Ar. M. *Diplomatarium Arna-Magnaeum*, 2 voll. Hafniae 1759/86
H. J. HUITFELDT, *Biskop Eysteins Jordebog*, Christiania 1879
- Dipl. Dan. *Diplomatarium Danicum* R. 1, IV/V (Hafniae 1957/58), R. 2, I/XI (ibid. 1938/56), R. 3, I (ibid. 1958)
- LANGEBEK *Scriptores Rerum Danicarum*, tom. I/VIII, edd. J. LANGEBEK et P. F. SUHM, Hafniae 1772/1834, Register 1878, tom. IX: J. LANGEBEK, *Diplomatarium* (MS in Archivo Regio Hafniae)
C. MOLBECH / N. PETERSEN, *Udvalg af danske Diplomer og Breve fra XIV/XVI Aarh.* København 1858.
- NgL *Norges gamle Love*, 2. rekke 1388/1604. Eatenus prodierunt voll. I et II (1388/1482) Oslo 1912/1934
G. TANK, *Akershusregisteret af 1622*, Kristiania 1916
C. WEEKE, *Libri memoriales Capituli Lundensis: Lunde Domkapitels Gavebøger (libri datici Lundenses⁶⁹)*, København 1884/89
- Necr. Lund. L. WEIBULL, *Lunds Domkyrkas Nekrologium*, Lund 1923
- NHF IDEM, *Nordisk historiska Forskingar och undersökningar. II: Stat och Kyrka i Danmark under äldre medeltid*, Lund 1948.

⁶⁹) Est nova editio sequentium: *Liber Daticus Lundensis vetustior 1080/1418* (edd. LANGEBEK III 474/579), et *Lib. Dat. recentior 1268/1352* (ibid. IV 26/68)

Litteratura

- DKirkHist H. KOCH / B. KORNERUP, *Den danske Kirkes Historie I. Den aeldre Middelalder indtil 1241.* — København 1950
- KloStil H. KOCH, *De aeldste danske Klostres Stilling i Kirke og Samfund indtil 1221* (*Dansk Historisk Tidsskrift* X R. III, 1936, p. 511/582)
- O. KOLSRUD, *Noregs Kyrkjesoga i Millomalderen*, Oslo 1958
- J. MESSENIUS, *Scandia Illustrata*, 2 voll. Holmiae 1700/05
- M. MÖRNER, *L'Ordre de Prémontré en Scandinavie* (*Pro Nostris* 1951, 3)
- P. A. MUNCH, *Det norske Folks Historie*, Christiania 1852/63
- E. PONTOPPIDAN, *Annales Ecclesiae Danicae diplomatici, oder nach Ordnung der Jahre abgefasste und mit Urkunden belegte Kirchen-Historie des Reiches Dänemark*, 4 voll. Hafniae 1741/52
- J. C. STEENSTRUP, *Danmarks Riges Historie. Oldtiden og den aeldre Middelalder*, København 1897/1904

V Ä - B Ä C K A S K O G

Non fuit filia de Börglum. Patrona iam in Vä erat B. M. V. Ecclesia incorporata de Kiaby, cum capella de Kjuge, sub abbate Tobia mutata est pro Skepparslöv. Anno 1547 adhuc supererant religiosi.

Archivum periit. Supersunt tamen aliquae copiae diplomatum in Kgl. Bibl. København, Annales Collectanea Th. Bartholins — Rigsark. ibidem: Copia chartae an. 1470, et excerpta diplomatum an. 1477/87, et 1503.

Litteratura: *APontDan* II 172, V 3840 — *Dipl. Norw.* III 28 — *HELVEG* 358/60 — *KLN* — *MÖRNER* 80/81 — *WEEKE* cf. ind. — *NILSSON* (cf. *Tommarp*) — *PONTOPPIDAN* II 736

B Ø R G L U M

A saeculo XV, praepositi erant commendatarii a Curia Romana nominati, qui partim professi sunt ordinem.

Archivalia: Rigsark. København: 18 dipl. 1445/1502 (non sunt in unum locum congregata). Registrum 310 diplomatum an. 1370/1535, an. 1542 redactum (edd. *AeDAReg* I. c.)

Litteratura: HUGO SAM *Ep. Gerv.* 108 — *Aarbøger for Nordisk Old-*

kyndighed og Historie 1895, nr. 237 — *APontDan* I/III, V/VI cf. indd. — *AeDAReg* I 11/12, III 79/108 — HELVEG 358/60 — (KRARUP et BECKER delectantur) — LANGEBEK VI 551, VIII 316 — MOLBECH/PETERSEN p. 365 — PONTOPPIDAN cf. ind. — POTTHAST 25404 — (loco RAKKE: *Ny Kirkehistoriske Samlinger* IV 465/73) — P. RIEMANN, *Borglum Klosters Historie fra de ældste Tider til vore dage*, Hjørring 1941 (ita est titulus completus et correctus operis iam citati) —

Praepositi (*APontDan*)

Olavus Glob 1251 ⁷⁰⁾	Simon Laesø 1485/93 res.
Joannes 1304 ⁷¹⁾	Laurens Vesteni 1493/97 ⁷⁵⁾
Tetbern res. 1401 ⁷²⁾	Jan And. Beldenak 1497/98
Joannes Nicolai II † 1458	Erik Valkendorf 1498/1500 res.
Mathias Smalsted 1458— ⁷³⁾	Andreas Valkendorf 1500/07
Jon Jenssen — 1462	Antonius Fürstenberg 1507/20
Andreas Jacobi 1462— ⁷⁴⁾	res. ⁷⁵⁾
Nils Styggeson 1 ^o res. 1478	Nils Styggeson 2 ^o 1520/40

DRAGSMARK

Traxmarck, Marieskog. Incorporatio ecclesiarum Morlanda et Bokenäs videtur esse peracta circa annum 1420, anno 1450 a S. Pontifice confirmatur⁷⁷⁾.

Archivum periit. Rigsark, København: 2 dipl. 1492, et aliqua an. 1519/23.

Litteratura: DHGE XIV 784 — *Dipl. Norw.* 1965, II 243, 702, 955, 968, 969, 1070, III 29, 160, IV 671, V 3, 193, VIII 518, X 673, XII 320, XIV 39, 40, XVI 84, 93, 314 — KLN — *NgL* 2 II 209, 257 — LANGE 35, 473/79 — LIDELL, *Dragsmarks Kloster. Kort historisk og vägledning*, Uddevalla 1923.

Abbas: Nicolaus 1439 (*Dipl. Norw.* XIV 52)

LUND

Etiam vocabatur „monasterium eterni Salvatoris”.

Litteratura: KLN — *Necr. Lund.* 57 (21. II: Hugleth abbas) — WEEKE cf. ind. — R. BLOMQUIST, *Lunds historia under Medeltiden*, Lund 1951

ØFVED

Archivum, sicut de praecedenti, periit. Copia unius chartae ab. 1346 edita est in *Dipl. Suec.* V 525.

⁷⁰⁾ GOOVAERTS IV 87

⁷¹⁾ Anno 1304 fit episcopus Burgilaviensis (*Reg. Ben.* XI 581)

⁷²⁾ *APontDan* II 1003. Joannes Nicolai est forma latina pro „Jens Nilsson”

⁷³⁾ *Ibid.* II 2142

⁷⁴⁾ *Ibid.* 2243

⁷⁵⁾ *Ibid.* 3365

⁷⁶⁾ *Ibid.* 4768

⁷⁷⁾ *NgL* 2, II, 209

Litteratura: *APontDan* II 1360 — HELVEG 358/60 — KLN — MÖRNER 80 — WEEKE cf. ind. — *Ob. Praem.* 10. VI: Akonis abb. in Ewith (forte est idem qui Acco, et Agho)

TOMMARP

Initio monasterium duplex. Anno 1532 data est dicto Georgio Kvik, sed vita regularis perrexit. Anno tamen 1540 non amplius aderant religiosi.

Archivalia: Rigsark. København: 47 dipl. 1155/1531, Registrum bonorum ca. an. 1490, Registrum 99 diplomatum an. 1266/1532, redactum an. 1550 (ed. *AeDAReg* l. c.) — Cetera sunt in Stockholm, in Oslo est nihil.

Litteratura: HUGO SAM *Ep. Gerv.* 121 — *AeDAReg* IV 365/82 — HELVEG 358/60 — KLN — MÖRNER 79 — WEEKE cf. ind. — A. B. NILSSON, *Försvunna skånska medeltidstäder (Svenska Turistföreningens Årsskr. 1908, pp. 106/31)* — *Svenske Riksarkivets Pergamentsbreve 1351/1400* cf. ind. — L. TYNELL, *Vestra Tommarps kyrka i Skåne (Uitt. Hist. och Ant Akad. Månadsbl. 1892, 104/14)* — L. WEIBULL, *Valdemar Is privilegium för Tommarps Kloster (Scandia XV, 1943, 86/94)*

Abbatēs: Hugo 1. X., Crismannus quondam abb. 18. V. (WEEKE)

TØNSBERG

Fundatio per Eskillum archiepiscopum et per ecclesiam Burgilaviensem nullo modo constat, neque est probabilis. Cat. T habet: „filia Praemonstrati sive Burgillensis“, cat. N II: „filia Burgilanensis“ Langebek inserit Tunsbergam ut filiam Praemonstrati, dum abbatiam Dragsmark vocet „filiam Burgillanensis“⁷⁸⁾. Putamus ergo, Tunsbergam primitus fuisse filiam Praemonstrati, et postea, propter remotionem, fuisse subditam paternitati praepositi de Börglum. Primos religiosos venisse ex archicoenobio, est possibile, sed censemus, potius coenobium iam existens (OSA?) esse amplexum Ordinem nostrum⁷⁹⁾. Ecclesia Sti. Michaelis in Tønsberg, primitus capella castralis, postremo collegiata regia, numquam fuit incorporata canoniae nostrae, econtra „cum suis pertinentiis canonicos Praemonstratensis ordinis in eadem uilla commorantes sustentabat“⁸⁰⁾. Forte hoc refert ad tempus ante dotationem eorum per episcopos Asloenses, cum quibus canoniam postea litigavit de ecclesia parochiali

⁷⁸⁾ LANGEBEK VIII 316/17

⁷⁹⁾ In tali casu enim Capit. Generale domum aggregatam solebat subdere paternitati archicoenobii, quod in fine saec. XII vix adhuc fecit fundationes de proprio gremio.

⁸⁰⁾ GERTZ o. c. II 473

in Slagen⁸¹). Primus abbas notus, Orm scilicet, annis 1226/40 erat episcopus Asloensis⁸²).

Archivum periit. Rigsark. Oslo: Registrum 64 diplomatum an. 1265/1542, an. 1622 redactum, et quondam in castro Akershus conservatum (ed. TANK).

Litteratura: *Dipl. Norw.* I 365, 525, 598, 599, 600, 601, 669, 752, II 311, 606, 637, 660, 707, 1157, III 26, 29, 282, 734, 823, IV 351, 362, 635, 1028, V 486, 579, VI 110, 132, VII 82, 297, 373, VIII 481, 544, IX 236, X 667, XI 41, 45, 56, 93, XII 546, XV 1, XVIII 28 — BANG 194 ff. — HUITFELDT 204/11 — JOHNSEN 206 — KEYSER I 650, 690 — KLN — KOLSRUD I 207 — *Lettr. com. Jean XXII* 16929 — TANK 145/50 — „*Profectio Danorum in Hierosolymam*“ est opus praestantissimum a canonico huius canonicae redactum. Bibliographia recens: H. MIDBØE in *Avhandlingar Norske Videnskapsakademi i Oslo*, II *Hist. Fil. Kl.* 1949 — E. VANDVIK *ibid.* 1954 — L. HOLM OLSEN in *Norsk Historisk Tidsskr.* XXXV, 1951, 459/83.

VREJLEV

Archivum periit. Anno 1556 redactum est registrum diplomatum an. 1254/1551 (Rigsark. København, ed. *AeDAReg* III 30/44)

Litteratura: HELVEG 358/60 — KLN

Praetermissa

LOCUS DEI, Dioc. Ripen, in Dania (recte Løgum) perperam O. Praem. apud MAS LATRIE *Trésor de Chronologie*, revera fuit abbatia O. Cist (cf. JANAUSCHEK 168).

CIRCARIAE BOHEMIAE ET MORAVIAE

Instigante rege Bohemiae, annis 1482/86 circaria ad normas Stae. Mariae Magdeburgensis reformata est. Tepla facta est centrum reformationis.

Fontes et Litteratura:

L. BITTNER, *Gesamtinventar des Wiener Haus-, Hof- u. Staatsarchivs*, III et IV, Wien 1938

Reg. Arch. P. v. CHLUMECKY, *Die Regesten oder die chronolog. Verzeichnisse der Urkunden in den Archiven von Iglau, Trebič, Triesch, Großbites, Meserice und Pirnice*. Brünn 1856

W. C. SCHRAM, *Katalog der Handschriften des Franzens-Museums Brünn*, B. 1890

⁸¹) *Dipl. Norw.* IV 191

⁸²) *Ibid.* XVII B 242

JBÖW
NBlatt

C. v. WURZBACH, *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich*, Wien 1856/91

Jahrbuch der Oesterreichischen Wissenschaft

Notizenblatt der historisch-statistischen Sektion der k. und k. mährisch-schlesischen Sektion zur Förderung des Ackerbaues, Brünn.

In annuario „*Königsteiner Jahrbuch*“ ab anno 1951 multi articuli sunt publicati, qui monasteria circariae huius tangunt, praesertim Teplam, item in „*Jahrbuch der Egerländer*“ (Geistingen).

CHOTEŠOV

Patronus non semper videtur fuisse idem, in necrologio nempe de Marcheroux^{82a}) legitur: „Grosnata... fundator ecclesie Sti. Augustini in Gotestuit“.

Archivalia: Praha, Bibl. Clementina MS VI c 13: Chronicon 1666/98 — Ibidem Arch. Archiepisc.: XB5 nr. 4: 11 fasc. acta — Arch. Princip. Thurn et Taxis Ratisbonae: XI 142/46: diplomata 1363/1474, 4 Zinsbücher 1509/34, Registra, Protocolla, Salbücher, Zinsbücher etc. s. XVII/XVIII — Arch. Munic. Pilsense cf. *Anal. Praem.* 1956, p. 183 — BMun Nancy MS 992/VI, 40/66; 995/III 67/107.

Litteratura: BITTNER III 359 — DHGE XII 764 — EMLER *Decem Reg.* cf. ind. — *Mon. Vat.* I 449 — „*Plzensko*“ 1926 p. 84, 99; 1927 pp. 86/91, 117/19; 1931 p. 36 — POTTHAST 20737 — *Reg. Imp.* VIII, XI cf. indd. —

Praepositi (denuo emendata a K. DOLISTA)

Zdislaus 1237/48

Gotthard 1250/66

Miroslaus sive Mirko 1271/93

Konrad 1303

Wisimir 1310/12

Siegfried 1312/20

Pernold 1320/28

Peter 1333/53

Joannes Lestkow 1356/66

Udalricus de Krukanice 1367/80

Hartmann 1383/90

Johann Sulko 1391/1415

Hinko 1416/27

Wenceslaus 1438/54

Tristram 1481/92

Georg Scheitler 1593/98

DOKSANY

Archivalia: BMun Nancy 995/III 123/37.

^{82a}) Mun Nancy, MS 995/III 51.

Litteratura: BITTNER III 359 — DHGE XIV 566/67 — LEHMANN/BROCKHAUS, 1167 — *Mon. Vat.* I cf. ind. — POTTHAST 20731 — SCHUBERT 230/39 — B. MATEJKA *Soupis památek historických a uměleckých v. pol. okresu Roudnickem*, I Praha 1898 p. 51 — J. PRAZAK, *Privilegium Přemysla I. pro Doksany, a jeho konfirmace z. r. 1276* (*Sborník archívních prací* V, 1955, pp. 159/203) — C. STRAKA in SHK XXVII 1/17, 81/92; XXVIII 44/53, 122/27; XXIX 1/14 — J. VOLF, *Knihovna doksanský* (*Časopis československého knihovníku* VI 143/44)

Praepositi (emend. a. K. DOLISTA)

Deleantur nr. 1, 8, 12, 18, 19, 25, 27 et 28	Joh. Puchauer 1517/31
Wolfram 1175/..	Joh. Freywald 1531/62
Berthold 12..	Leonhard Schütz 1562/75
Petrus 1355/78	Laurentius Kastl 1586
Jimram 1382/1405	Andreas Werner 1586/91
Diepold 1456/64	Joh. Konrad 1598/1601
Wenceslaus 1470/93	Siegmund Kohel 1601/06
Stanislaus 1493/1508	Melchior Römer 1606/21
Jan Cipra 1508/17	Krispin Fuck 1622/37

Inseri nequeunt (ex necrologio loci)

Gotfridus (res.) 12. I	Florianus 22. IV
Benedictus (res.) 14. III	Theodoricus (res.) 17. XI
Alexius 22. IV	Vincentius 24. XI

GERAS

Secundum cat. SUV primitus pertinuit, una cum Plaga, Pernegg et Porta Coeli Viennensi, ad Circariam Moraviae. Pro tempore canonici bene floret, iam habet residentiam apud ecclesiam Sti. Caroli Vindobonae, et intendit ibi foundationem prioratus.

Litteratura: BITTNER III 220, 346, 357, 384, 530 — CHLUMECKY *Reg. Arch.* 35, 50 — *Lettr. com. Jean XXII* 46480, 51431, 55099, 61800 — *Lettr. com. Urbain V* 1376 — *Mon. Vat.* I cf. ind. — POTTHAST 18012 — A. PFIFFIG, *Die Abtei Geras*, München 1957 — A. ZAK, *Die Aachensfahrt von 1433 und das Präm. Stift Geras*, in ZAGV 1920, pp. 294/96 — IDEM, *Regesten aus dem Archiv zu Geras und Drosendorf* (*Quellen zur Gesch. der Stadt Wien* V, nr. 4752/89)

Abbatēs

16. Johann v. Nuß an. 1330⁸³) 54. Isfried Franz 1952—
53. Friedrich Silberbauer 1931/52

HRADIŠKO

Archivalia: Arch. Brno: Collectio Geroni MS II 385: 67 a, 69 a, 60 b,
61 a — BMun Nancy MS 992/VIII 257/323

Litteratura: AUVRAY 5045 — BITTNER 359 — CHLUMECKY
Reg. Arch. 32, 71 — *Script. Rer. Siles.* VII 152 — LEHMANN/BROCKHAUS
637/40 — *Lettr. com. Jean XXII* 19222, 23455, 27135, 46900, 47224, 51834,
52928, 55731, 56619, 57375 — *MGH Ep. Sel.* I 147, II 74 — *Mon. Vat.* I cf.
ind. 839 — POTTHAST 10822, 10842, 11587, 17182 — *Reg. Ben.* XII 5592,
7278, 9519, 9520 — *Reg. Imp.* XI cf. ind. — ROTH *Briefsamml.* 12, 17, 19,
32 — SEBANEK cf. ind. — WURZBACH XI 96, XXVII 232, 316, 317, 321,
XXXIX 363, XLIII 4, XLIX 3, 187/88, LVI 208/09 — *NBlatt* 1859, 89/91 —
Zeitschr. f. Gesch. u. Kulturgesch. Schlesiens 1930/31, pp. 58/67 — NOVOTNY,
Uvědení Premonstratu do kláštera Hradištského na Moravě (CMM L, pp.
155/70) — *Annales Gradicensis* etiam edd. J. EMLER, sub titulo „*Letopisy*
Hradištko-Opatovické“ in FRB II (2, 1875) 386/400, cum translatione cehica.

Abbatēs (DOLISTA)

Georgius —1170	Bernardus 1478/83
Michael 1171/96	Joannes Hisko 1497/1502
Robert 1243/67	Stephanus Rambal 1502/03
Budis 1267/90	Joannes de Kaplice 1503/08
Pribislaus de Odlochovice 1350/66	Paulus de Kralice 1509/23
litigans cum sequenti:	Joannes Keil 1527
Therwardus 1356/81	Martin de Přemyslovic 1530/46
Benedictus 1409	Benedictus 1550/54
Nicolaus Rys 1446/63	Lucas Tomicius 1608/12
Georgius Jursa 1464/72	Norbertus Umlauf 1732/41
	Paulus Vaclavik 1741/84

KNĚŽICE

Praepositi (sec. DOLISTA): Vojslavus 1278/79, Henricus 1289, Jacob
1340.

Fontes: *Reg. Imp.* VI 1, 1111

⁸³) Praelatura, vacans per obitum Gerardi, confirmatur dicto Joanni an. 1300
(*Lettr. com. Jean XXII* 51431).

KOUNICE

Litteratura: CHLUMECKY *Reg. Arch.* 32 — *Lettr. com. Jean XXII*: 5043, 5289, 5343, 8269, 18646, 20649, 20653, 23403, 23458, 30062, 58151, 64075, 64078 — MGH *Ep. Sel.* I 65 — *Mon. Vat.* I cf. ind., II 557 — POTTHAST 5964 — ZAK *Oest. Klb.* 272 — KUTAL in CMMZ XXX, 1937 — *NBlatt* 1861, 77/79 — PERNIKA in SHK XI — TRISKA in CSPSc 1930, 313.

Praepositi (DOLISTA)

Nicolaus de Mikulov 1334/61 ⁸⁴⁾	Henricus 1480/81
Wenceslaus Pauli 1361/86	Wolfgang 1484/90
Joannes 1430/44	Georg 1494/96
Nicolaus 1446/51	Wolfgang 1500/04
Wenceslaus 1453/67	Joannes de Althan 1516/17
Joannes 1473/75	Martinus Pöschl 1519 / ante 1526

LITOMYŠL

Linea 13 ab infra adde: (Svitaviensem archiepiscopo) Pragensi, et ita episcopatus (simul etc.)

Saeculis XV et XVI varii episcopi et administratores fuerunt ex ordine.

Litteratura: HUGO SAM *Ep. Gerv.* 80 — JAFFE L. 8766 — JbDG Friedrich I 758 — *Lettr. com. Jean XXII* 53526 — *Mon. Vat.* I cf. ind. 858 — *Reg. Ben. XII* 7501 — *Reg. Imp. VI* 1, 1262; XI cf. ind. — ZAK EOP (1928) 27, 294, 410, 412 (1920) 142 — IDEM, *Oestr. Klb.* 59 — KONEČNY in CCH I 327/29

Abbatess. Inscr. nequeunt ex Necr. Doxanensi:

Mauritius 4 V, et Gerardus quondam abbas 25. VII

LOUKA

Archivalia: Arch. Brno: Collectio Boček nr. 3701, 3729 — BMun Nancy MS 992/XI, 275/358

Litteratura: BITTNER III 359 — CHLUMECKY *Reg. Arch.* 55, 59, 65, 69 — JAFFE L. 17227 — *Lettr. com. Jean XXII* 10461, 27135, 30062, 46674, 58151, 59705 — *Mon. Vat.* I 860, II 586 — POTTHAST 5007, 7256, 8652, 11044, 11617, 14031, 15309, 22323 — *Reg. Ben. XII* 6896 — *Reg. Honorius IV* 861 — *Reg. Imp. V* cf. ind., VI 1055, VIII cf. ind. — VALVEKENS *ADDespr (Anal. Pr.* 1954, 267/70 et 1957, 85, 322) — IDEM *Vis. Can.* 142/43 — WURZBACH XII 451, XIV 19, XVIII 372, LII 295 — ZAK EOP (1928) 410, 412 — J. BECK, *die eingegangenen Dörfer der Präm. Abtei Bruck (NBlatt* 1869, 5/8, 14/16, 23/24, 31/32) — *Catalogus Bibliothecae aboleti monasterii Lucae ad Znaim Moravorum (Allgem. Litteraturzeitg.* Brünn 1790, *Intellig.*

⁸⁴⁾ *Mon. Vat.* II 557.

Blatt nr. 106, 869/80) — J. J. CZIKANN, *Bibliotheca Cerroniana*, Wien 1883 — B. DUDIK, *Geschichtl. Entwickl. des Buchdrucks in Mähren 1486/1621*, Brünn 1879, pp. 73/78 — M. FITZTHUM in *Anal. Praem.* 1953, pp. 134/37 — GOLDMANN in ZBBW V, 1888, 7 — HRUBY in CMM XXXV, 1929 — KREJČEK *ibid.* XXXIV (1928) — *NBlatt* 1856 p. 57, 65; 1861 p. 40; 1866 p. 40; 1870 p. 14, 53; 1880 nr. 4; 1883 nr. 3; 1888 nr. 3, 9 — A. PROKOP, *Die Markgrafsche Mähren in kunstgeschichtl. Beziehung*, Wien 1904, I/IV cf. indd. — F. SCHENNER, *Quellen zur Gesch. Znaims in d. Reformationszeit* (ZDVGMS X, 1906, 84 ff) — W. SCHRAM, *Der Abt v. Klosterbruck, Freitag v. Cziepiroh*, *ibid.* 1899, 312/24 — IDEM, *Mährische Briefe* (*Mähr. Magazin für Biographie und Kulturgesch.* I, Brünn 1908, 119 ff) — Charta fundationis apud DOBNER, *Specimen cod. dipl. Moraviae*, Prag 1779, nr. 43.

Abbat es (DOLISTA)

nr. 7, 16, 22 et 23 sunt delendi	Jan Bavor 1467/75
Joannes Lupus 1326 ⁸⁵)	Joannes Leupoldi 1478/82
Joannes Pučdota 1404/24	Paulus 1484/1519
Zacharias 1426/28	Joannes 1522/33
Pribislaus 1433/64	Andreas Weiß 1536/42

LOUŇOVICE

Litteratura: *Reg. Imp.* XI 12125 — ZAK *Oestr. Klob.* 271

Praepositi (DOLISTA): Hinko ante 1350, Bernardus 1355/75

MILEVSKO

Saec. XV: patronus S. Aegidius (*An. Praem.* 1959, 314)

Litteratura: ACG 1498, 34 — DOBNER I 79/129 — *Lettr. com. Jean XXII* 8823, 17069/70, 27135 — POTTHAST 16818 — *Reg. Ben.* XII 281, 7501 — *Reg. Imp.* XI cf. ind. — *Rep. Germ.* II 67, 141, 226, 893, 1306 — ZAK EOP (1928) 411 — IDEM *Oest. Klb.* 60 — CSPSC 1936, 175/76.

Abbat es (DOLISTA)

Mrakota 1327/55	Martinus 1457/66
Svatomirus 1405/23	deinde abbas in Siloe

NOVAŘIŠE

Litteratura: BRUNNER 386/411 — CHLUMECKY *Reg. Arch.* 52, 62, 64, 66, 67, 68, 69, 70, 73, 74, 75, 78, 82 — *Mon. Uat.* II 120, 145 — POTTHAST 18012 — ZAK *Oest. Klb.* 57, 272 — J. ČIBULKA/A. MATEJČEK in *Pam. Arch.* XXXIV (1924/25) pp. 22/40 — A. MATEJČEK *ibid.* pp. 219/22 — *Anal. Praem.* 1956 pp. 187/88

⁸⁵) can. Siloensis, eligitur an. 1326 (*Lettr. com. Jean XXII* 27135).

Praepositi (DOLISTA)

Deleantur: nr. 10 et 17	Procopius 1462/82
Jaroslau de Schellenberg ante 1364	Bartholomaeus 1490/93
Dominicus Sowka 1368	Andreas 1542/52
Předboř 1390/1401	Cyrillus 1559
Henzlinus 1407/23	Mathias 1561/62
Joannes 1446	(nota ¹⁸) pertinet ad paginam 303)

OLOMOUC

Etiam an. 1357 citatur „abbatissa O. Praem.“^{85a}) — Cf. WOLNY I 302

PERNEG

Ecclesia gothica perpulchra nuper est restaurata. Aedes monasterii, quondam magnificenter ornatae (supersunt rectorium, bibliotheca, capitulum, praelatura, et 2 capellae octogonae) partim saec. XIX corruerunt in ruinas, reliqua adaptata sunt in domum parochi, et in asyllum infantium.

Archivalia: 374 dipl. 1188/1860, Litteralia s. XVI/XIX, item rentalia et manualia, urbarium an. 1456 (vide ŽAK, *Das Stiftsarch. in Geras*, et JbÖW IV, 1957/58 p. 172) — BMun Nancy 992/VIII 499, XIII 433

Litteratura: BITTNER I 232, III 346, 357, 384, 530

Praepositi: Georg Sumperer erat praepositus ab anno 1568, et obiit an. 1605⁸⁶)

PRAHA

Litteratura: O. KLETZL, *Ein Baukontrakt von Domenico Orsi de Orsini* (MVGDB LXX, 278/87) — K. KÖPL, *Geschichte des K. K. freiweltlichen adligen Damenstiftes zu den Hl. Engeln in Prag*, Pr. 1901

SCHLÄGL

Primo pertinuit ad Circ. Bavariae, dein ad Circ. Moraviae. Ineunte saec. XV fuit ibi lis magna, quia instante patre abbate Milovicensi Bohemi tantum potuerunt recipi, in quam intervenit Curia Romana⁸⁷).

Archivalia: HStA München, 1 dipl. 1460

^{85a}) *Mon. Vat.* II 584.

⁸⁶) Stiftsarch. Klosterneuburg, *Canonici Colleg. Neoburgens.* 1789

⁸⁷) Curia Romana praescribit an. 1418, ut "recipiant non solum Bohemos, sed etiam homines idoneos de omni natione" (*Rep. Germ.* III 26, IV 27).

Litteratura: ACG 1498, 34 — BITTNER III 23, 382, IV 11 — POTT-HAST 6604 — PRESSUTTI 3227 — *RegRB* cf. ind. — *Rep. Germ.* III 26, IV 17 — ZAK EOP (1928) 183 — IDEM *Oest. Klb.* 48/49 — *Oberösterr. Heimatblätter* IV 1950, 204 ff, VI 1952 513 ff — J. OSWALD, *Alte Klöster in Passau und Umgebung*, Passau 1954, pp. 113/40 — L. SCHUSTER, *Martin Greysing, der zweite Stifter Schlägls* (*Anal. Praem.* 1957, 217/58) — *Anal. Praem.* XII 187/89

Praepositi et abbates

Nicolaus Flentzel 1395, et Diepoldus de Bernhartig⁸⁸⁾
Cajetan Lang 1946/58
Florianus Pröll 1958—

STRAHOV

Ztrahaw. Excavationes recentes probant, Sion saec. XII fuisse abbatiam extensissimam Europae Centralis (cf. KUBICEK).

Litteratura: HUGO SAM *Ep. Geru.* 99, 100/03 — AUVRAY 1947, 3906, 3911 — BERGER 7403 — BITTNER IV 27 — JAFFE L 8831 — JbDG *Konrad III* 852 — *Lettr. clos. Benoit XII* (E) 1615 — *Lettr. com. Jean XXII* 8884, 10658, 16669, 19147, 23508, 41630, 50512, 52929, 53316, 57204 — MGH *Ep. Sel.* 64, 626 — *Mon. Vat.* I 57 — POTTHAST 3468, 9468, 10456, 10467, 13265, 15306, 20730 — *Reg. Ben.* XII 7478, 7501 — *Reg. Imp.* VIII, XI cf. indd. — *Rep. Germ.* II 577, III 9 — ROTH *Briefsamml.* 9, 11, 17, 20, 30, 32, 46, 70 — VALVEKENS *ADDespr* 1957, pp. 119, 130/31 — ZAK *Oest. Klob.* 51/54 — IDEM EOP (1928) 81, 181, 183, 184, 185, 295, 298, 308, 310, 410, 411 (1929) 47, 135, 242 — K. DOLISTA in *Anal. Praem.* 1956, pp. 60/68 — A. KUBICEK / D. LIBAL, *Strahov. Statni nakladatelstvi prasné literatury, hudby a umění*, Praha 1955 — C. STRAKA, *Evolutio sepulchri Sti. Norberti* (*Anal. Praem.* III 336/46) — I. ZAHRADNIK, *Doplňky k urbani strahovskému* (*Pam. Arch.* XXI 243/50) — *Anal. Praem.* I/XIV chronicon, praesertim IX, XI, XIV — CCMus XCI 377, LXXXIII — *Pam. Arch.* XXX 111/17 — ZDVGMs 1908, 94/98

Abbates (DOLISTA)

Martinus 1359/63	Andreas Weiß 1535/36
Otto 1364/67	postea abbas in Luca
Conradus 1367/90	Wenceslaus 1537/42
Nicolaus Durynk 1410/23 ⁸⁹⁾	Joannes Muth 1542/49 res.
Leo de Bukšice 1438/45	Vitus Theophilus 1550/56
	Bohuslaus Jarolimek 1942—50, †

⁸⁸⁾ Nicolaus a conventu electus, Diepoldus ab abbate Milovicensi nominatus (*Rep. Germ.* II 141, 226, 893, 1306), inde lites.

⁸⁹⁾ Erat O. Praed., commendatarius a Curia Romana intrusus.

TEPLA

Monasterium nunc est caserna, archivum a gubernio translatum est in Kaaden, bibliotheca, multis quidem thesauris orbata, manet in loco tamquam publica.

Litteratura: JAFFE L. 17575/77 — *Lettr. com. Jean XXII* 22619 — MGH *Ep. Sel.* I 64 — *Mon. Vat.* I 922 — POTTHAST 1656, 5814, 5978, 20661, 20739 — PRESSUTTI 1858 — *Reg. Imp.* V 11009, VIII, XI cf. indd. — VALVEKENS *ADDespr.* 1955, 143 — ZAK EOP (1929) 47 — IDEM *Oest. Klb.* 54/56 — P. FELIX, in ROPM XII 220/28 — M. FITZTHUM, *Die Bedeutung des Stiftes T. für Kultur u. Wirtschaft des Egerlandes*, Amberg 1954 — IDEM, *Die Glocken des Stiftes T.* (*Anal. Praem.* XXX, 1954, 285/88) — IDEM, ibidem 1956, 163/69; et 1959, 324/29 — A. STARA, ibid. VI 192/95 — *Anal. Praem.*: Chronicon I/XIV, praesertim XI, XIV

Abbat es (DOLISTA)

Dele nr. 18	Račko 1415/43
Bernardus 1237/42	Joannes Čenko 1445/49
Gerardus 1242/..	Petrus 1509/26
Benedictus ca. 1259?	Ambrosius Schmidt
Ulricus ca. 1259?	prof. Sioneus, commendatarius
Eringus 1356/64	regularis 1789/91
Hermannus 1365/80	Wolfgang Böhm, coadj. 1960
Bohussius 1384/1413	

WIEN Himmelspforten

Archivalia: Oest. Staatsarch. Wien: 76 dipl. 1267/1752 — Niederösterr. Landesarch. ibid.: 1 dipl. 1471 — Stadtarch. Wien: Urbar 1564 — StBibl. Wien MS 100 pp. 206, 302 a / 305 a (Collect. Hist. Austr. XIII)

Litteratura: BITTNER III 640 — *Rep. Germ.* II 261, 315, IV 18, 112, 327, 513, 801, 2958 — SCHERG nr. 243 — ZAK *Oest. Klb.* 270

ZABRDOVICE

Litteratura: BERGER 1243 — BITTNER III 359 — CHLUMECKY *Reg. Arch.* 74, 75, 76, 162 — *Lettr. com. Jean XXII* 10461, 27135, 40880 — POTTHAST 3697, 10454, 11097, 11099 — *Reg. Benoit XII* 8468 — *Reg. Boniface VIII* 3226 — *Reg. Imp. VIII* cf. ind. — SEBANEK — ZAK *Oest. Klb.* 62

Abbat es (DOLISTA)

Deleantur nr. 13 et 14	Gotfridus 1343/47
Gotscales 1343	Hinko de Vlašim 1349/62

litigans cum sequenti:
 Jaroslaus 1360/96
 Petrus (intrusus) 1372
 Bernardus 1400/05
 Mathias 1406/36
 Simon 1436/41
 Mathias 1442/50
 Casparus 1495/98
 Wolfgangus 1500/05

Gregorius 1545
 Sebastianus 1546/49
 Simon Farkas 1597/1608
 Benedictus Waltenberger
 1613/45
 Inscr. nequeunt ex necrol.
 Doxanensi:
 Joannes 8. II
 Gerlacus 23. XI

ZELIV

Litteratura: CHLUMECKY *Reg. Arch.* 13, 14, 18, 33, 43, 51, 57, 58, 60, 62, 63, 64, 65, 68/69, 70, 72, 73, 74, 75, 80, 81, 82, 83, 85 — LEHMANN / BROCKHAUS 1342 — *Lettr. com. Jean XXII* 27135, 51431 — MGH *Ep. Sel.* 64, 65 — *Mon. Vat.* I 948 — POTTHAST 7568, 17755, 18012, 18220 — PRESUTTI 5923 — *Reg. Imp.* VIII, XI cf. ind. — ROTH *Briefsamml.* 10, 11, 18, 54, 64 — ZAK EOP (1929) 132 — IDEM *Oest. Klb.* 56/57 — F. ANTON, *Los Premonstratenses en Bohemia por fines del siglo XVIII* (*Revista Historica*, Valladolid 1924, nr. 3, pp. 124/27⁹⁰) — *Anal. Praem.* VI 372, XII 198/99 et saepius in „Chronicon“.

Abbat es (DOLISTA)

Deleantur nr. 18, 19, 23
 Marsilius 1257/72
 Hinko 1350/54
 Drslaus 1424/37
 Joannes 1447/63
 Martinus 1466/68
 antea abbas in Milevsko

Venceslaus 1468/92
 Petrus 1493/1500
 Wolfgang I 1500/18
 Wolfgang II 1518/21
 Bartholomäus 1521/30
 Andreas 1540/52
 Martinus Stralicky 1555/67

DOUBRAVNÍK

Fundatum est asceterium circa annum 1211 a Mědlov de Pernstein. Anno 1233 memoratur „abbatissa pauperum inclusarum... ecclesia Sti. Francisci de Doubrawnik“⁹¹). Anno 1260 certificatur diploma pro abbati-bus de Geras, de Siloe et pro praeposito de D.⁹²). Anno 1333 visitatur et

⁹⁰) Fr. José Angel de Anero, canonicus abbatae de Retuerta, anno 1776 per aliquot menses commoratus est in Zeliv, inde in epistola suas impressiones lepide describens (Unicum exemplar huius periodici rarissimi invenimus in BB. abbatae de Silos OSB).

⁹¹) POTTHAST 9102/03

⁹²) Ibid. 18012

reformatur a Frederico de Pernstein, archiepiscopo Rigensi, monasterium OSA in Dubrawnik, cuius abbatisa exorbitat malis moribus⁹³).

Litteratura: DHGE XIV 738 — POTTHAST 10842, 11097

CIRCARIA POLONIAE

In Obituario Praemonstratensi, die 23 a oct. legimus: „Cipriani episcopi, fundatoris octo claustrorum Ordinis in Pollonia⁹⁴). Initio saec. XV, Vladislaus Jagiello, Rex Poloniae, voluit reunire communitates parthenonum Busko, Krzyzanowice, Imbramowice et Zwierzyniec. Sed Krzyzanowice et Imbramowice tantum de consensu Capituli Generalis et S. Pontificis translatae sunt in Busko an. 1419. Anno 1657 decernit Capit. Generale, quod Circ. Poloniae et Bohemiae maneant unitae sub uno Vicario Generali⁹⁵). Ultimis saeculis commune erat in Polonia, quod abbates immo regulares sumptuose vixerint ad instar nobilium, dum religiosi premerentur penuria maxima. Plusque postulantes receperunt superiores, quam aedes neglectae et arctae monasterii potuerint capere. Ita in actu suppressionis abbatisae Nowy Sącz, quae nullos canonicos potuit exponere, pro 25 religiosis aderant decem cellae viles⁹⁶)

Fontes et Litteratura:

- VPolZ N. BACKMUND, *Die Visitation der Polnischen Zirkarie durch Abt Questenberg im Jahr 1617* (Anal. Praem. XXIX, 1953, 238/45)
- C. GRÜNHAGEN, *Wegweiser durch die Schlesischen Geschichtsquellen bis 1550*, 2 a ed. Breslau 1889
- P. DAVID, *Les sources de l'Histoire de Pologne à l'époque des Piasts 963/1386*, Paris 1934 (cf. Anal. Praem. X 339)
- W. LUSZESKIEWICZ, *Studia nad zabytkami architektury roman. w Polsce*, Krakow 1889 (cf. GOOVAERTS I 474)

⁹³) Lettr. com. Jean XXII 59368

⁹⁴) Erat primus abbas Sti. Vincentii, et obiit tamquam episcopus Vratislaviensis an. 1207 (ZAK EOP 1928, 183). Monasteriorum fundator fuit certe in latissimo sensu tantum.

⁹⁵) ACG Laon 714

⁹⁶) SYGANSKI, *Historia Nowego Sacza* p. 18. — Audiamus abbatem de Questenberg, visitatorem an. 1617: „manent (scilicet in asceteriis) iunctae duae aut tres in una cellula, plures enim admittunt quam locorum angustiae patiantur, et verendum profecto, ne quibusdam in locis aedificii subita ruina, maior aliqua congregationis pars opprimatur. Ubi nostratibus vix commoditas sufficeret ut convenienter 12 vel 13 locarent, illic tamen 60 et amplius est numerare“. (BACKMUND VPol Z 240)

F. PIEKOSINSKI, *Pięczęcie polskie* (= sigilla polonica),
Krakow 1899

N. PROCHASKA, *Codex epistolaris Uitoldi*, Krakow 1882
Nasza Przeszłość: Studia z dziejów kościoła i kultury katolickiej w Polsce (Redaktor Ks. A. SCHLETZ, Krakow 1957)

VICARII GENERALES CIRCARIAE
seu Visitatores ante saec. XVII (ACG)

Prior Praemonstr. 1498/99	Abb. Strahov 1619/22 ¹⁰⁰)
abhinc: Procurator Ordinis	Abb. Sti. Vincentii 1657/63
tamquam Visitor nominalis. De	Abb. Strahov 1686
facto: Praep. de Czarnowasy 1579 ⁹⁷)	Abb. Hebdow 1692/1726
Abb. Sti. Vincentii 1580 ⁹⁸)	Praep. de Strzelno 1726/32
Praep. de Strzelno 1617 ⁹⁹)	

BOLESŁAWIEC

Monasterium postremo corrui propter negligentiam abbatis de Witow, et ultimae priorissae, quae absque licentia domum dereliquit an. 1809. Biennio post per decretum gubernii sorores superstites translatae sunt primo in Łęczycza, dein eodem anno in Strzelno. Ecclesia an. 1823 est venundata, altaria venerunt in eccles. parochialem loci et in ecclesiam lutheranam in Byszyna.

Archivalia: Arch. Gubern. Varsaviae: Decreta castrensia de Wielun 1683 nr. 40, Libri inscriptionum castrens. 1692/99 nr. 101, decreta origin. 1667/90 k. 200, Libri relat. 1699/1702 K 213b. — Arch. Episc. de Częstochowa: Kalendarium (= Obiutarium) s. XVI/XIX. — MS LESAGE — Arch. Cap. Cathedr. Włocławek: visitationes, chronica, et alia docum. s. XVII/XIX — Archiva parochialia Bolesławiec et Wojcin.

Litteratura: KRASZEWSKI II 276 — SG (1880) I 299; (1900) XV/1, 191 — BALINSKI, *Starozyna Polska*, Warszawa 1885, II/1, 287/88 — S. CHODYNSKI, *Opis parafii Bolesławiec (Katalog diecezji włocławskiej na rok 1878, pp. 52/54)* — IDEM, *Przyczynek do dziejów Norbertanek w Bolesławcu (Kronika diecezji kujawsko-kaliskiej na r. 1917, pp. 88/94, 141/48)* — W. GAWARECKI, *Wiadomości historyczne o mieście Bolesławcu, Dzwon Literacki*, Warszawa 1853 II 21/46 — *Katalog zabytków sztuki w Polsce*, Warszawa 1953, II/12, pp. 1/2 — *Liber Beneficiorum Łaskiego*, Gniezno 1881, II 144/46

⁹⁷) *Anal. Praem.* 1955, 137

⁹⁸) *ibid.* 151

⁹⁹) *ibid.* 1927, 279

¹⁰⁰) BACKMUND VPolz

Praepositi (CHODYNSKI)

Martin Sabellinus 1648/57	N. Mazurkiewicz 1758
Wojclaw Zeglinski 1657/72	Eugenius Nowakowski 1774
Carolus Witkowski 1672—	Theodorus Kraszewski 1776
Sebastianus Sabicki 1747	Gabriel Amowicz 1779/86

BRESLAU St. Vincentius

Infulantur abbates ante annum 1379.

Archivalia: HStA Wien: cf. BITTNER IV 27, 28 — BMun Nancy MS 991 / II 467/80, MS 1005

Litteratura: AUVRAY 3075, 3084 — JAFFE L. 16977, 16978 — JbDG Konrad III 405 — LEHMANN/BROCKHAUS 240/41 — Lettr. com. Jean XXII 17342, 18500, 21531, 22098, 24566/67, 26884, 28495, 30865, 47233, 47445, 48629, 51447, 52141, 57835, 57897, 57903 — MPV III 430/31 — POTTHAST (deleatur: II 840, 1029) loco eius: 1445, 4102, 5741, 5742, 6481, 6835/36, 7891, 8918, 10123, 10577, 11397, 22079 — PRESSUTTI 1209, 1210, 2976, 3970/71 — Reg. Ben. XII 932 — Reg. Imp. V 10585, VIII et XI cf. ind., VIII Ergl. 6887/88 — Rep. Germ. II 130, 790, III 24, 76, 77, 376, IV 100, 335, 939, 1388, 2805, 2934, 3153, 3818 — VALVEKENS ADDespr. 1955 p. 151 — ZAK EOP (1928) 182, 183, 301 (1929) 50, 240 — Anal. Praem. III 236, VI 338/40, 448/49; XII 203; XXXIII 250 — ZschVGSchl LXIX, 1935, pp. 1/39 — F. BAIX (cf. Ratzeburg) — A. CHROUST, Monumenta Palaeographica, Lieferung 9/15 (Leipzig 1931/34) — H. GROTEFEND, Die Paternität über das Vinzenzstift zu Br. (ZschVGSchl X, 1872, 402/10) — C. GÜNDEL, Das Grabmal des Grafen Peter Wlast u. s. Gemahlin Maria (Schles. Monatshefte III, 381/82) — J. KAUFMANN, Erklärung einer Zahleninschrift in der Breslauer Vinzenzkirche (Schlesische Vorzeit VII 266) — P. KNÜTEL, Das älteste Bildmal oberschlesischer Geschichte (Oberschlesien XVII, 15/19) — L. SANTIFALLER, Ueber die Urkunde für das Breslauer Vinzenzstift vom Jahr 1139/49 (Mittlgn. d. Oesterr. Staatsarchivs VI, 1953, 9/33) — L. SCHULTE, Die angebliche Urkunde des Herzogs Boleslaus IV von 1149. Eine Abwehr (ZschVGSchl XLVIII, 1914, 332/64) — W. SCHULTE, Die angebliche Stiftungsurkunde für das St. Vinzenzkloster auf dem Elbing (ibid. XXXVII, 1903, 286 ff.) — M. SEMRAU, Zu den Resten des Vinzenzklosters in B. (Jahrb. des Schles. Museums, I 1900, 70/72) — G. A. STENZEL, Scriptores rerum Silesiacarum V, Breslau 1851, Diarium canonici cuiusdam S. Vincentii an. 1739/41 pp. 469/536; Bruchstücke des Tagebuches 1741: pp. 537/74 — W. WATTENBACH in ZschVGSchl 1860 pp. 202/06, et 1862 pp. 146/59 Corrigatur p. 336, lin. 14: 1950/52 ed. textus.

Abbates: Michael quondam abbas Sti. Vincentii in Polonia (Necr. Arthous 11. X)

BUSKO B. M. V. et St. Leonardus

Bosca, Busca, Buscza, Busska

Anno 1819:23 religiosae. Anno sequenti monasterium combustum est, propterea moniales translatae sunt in Pinczów. An. 1844 adhuc ibi degunt

9 sorores sub Margareta abbatissa, 1858:4. Anno 1864 ultimae duae inde transferuntur in Imbramowice, ubi ultima earum obiit an. 1871.

Fontes: MPV III 83, 85.

Praepositi:

Hermannus 1287¹⁰¹⁾

Hermannus 1326¹⁰³⁾

Ulricus ca. 1325¹⁰²⁾

Nicolaus 1421

CZARNOWASY

Loco Oplno lege: Opole.

Archivalia: BMun Nancy 992/VI 173 sq. — MS LESAGE
Litteratura: DHGE XIII 1196 — *Lettr. com.* Jean XXII 28496, 51446
— *Reg. Ben.* XII 9090 — *Rep. Germ.* II 1176 — VALVEKENS *ADDespr.* 1955,
137 — ZAK EOP (1929) 50 — *Anal. Praem.* VI 349/59, XII 204 — Th. LANGER, *Aus der Geschichte des Klosters Cz.* (Der Oberschlesier 1927, 585/88) — M. STRECKE, *Aus der Gesch. d. alten Klosters Cz.* (*Heimatkalendar für d. Kreis Oppeln* 1927, pp. 40/43, 72, cf. 70/71, 76/78) — WAHNER, *Ueber die Bibliothek des Nonnenklosters Cz.* (*ZschVGSchl* XXXIV, 1900, 414/16)

HEBDOW

Antiquabresco, Novabresco, Bresk, Bressco, Brezensis

Iustitiam integram in territorio suo obtinuit canonica circa annum 1500.
Anno 1819:13 religiosi residentes. Ecclesia combusta est annis 1792 et 1859.

Archivalia: BMun Nancy MS 995/III, 161/83

Litteratura: CDECC I 110, 208, 277 — DHGE IX 1001 — MPV I 118,
188, II 379, 390, 406 — POTTHAST 8545 (abbati de Bresk et de Zuerincia) — PROCHASKA 690 — ZAK EOP (1929) 55, 133 — W. ŁUSZCZKIEWICZ, *Opactwo norbertańskie w Brzesku czyli Hebdowie* (*Sprawozdanie komisji do badania historii sztuki w Polsce* t. IV, 1891)

Abbatēs

Blasius ca. 1325¹⁰⁴⁾

Joannes 1379¹⁰⁰⁾

Philippus 1350/58¹⁰⁵⁾

Nicolaus 1439¹⁰⁶⁾

Henricus 1374¹⁰⁰⁾

Michael Wilkowski † 1726
simul praepositus in Plock

¹⁰¹⁾ *CDMinPol* I 134

¹⁰²⁾ *ibid.* 296

¹⁰³⁾ *ibid.* 189, 440

¹⁰⁴⁾ MPV II 118

¹⁰⁵⁾ *ibid.* 374, 406. Fuit successor Blasii

¹⁰⁶⁾ BMun Nancy, MS 995/III

IMBRAMOWICE

Ymmeramowicz, Imramowicz. — In solitudine est situm.

Ymram erat avunculus Yvonis, qui dederat praedium suum Dlubnia, quod post fundationem monasterii nuncupatum est Imbramowice. Ab anno 1594 sub jurisdictione episcopi Cracoviensis, sed semper bini vel terni canonici ex aliqua abbatia aderant ut capellani. Combustum est annis 1710, 1836 et 1957. Annis 1819, 1864, et 1950 omnia bona sunt confiscata. Annis 1834—63 habuit scholam pro puellis nobilibus, anno 1863 clauditur et novitiatus, qui resumitur anno demum 1905. An. 1906:8, 1958:27 religiosae. Ultima soror Czerwinskensis obiit an. 1921.

Litteratura: CDECC I 28, 29, 30, 195 — GOOVAERTS IV 339 — MPV I 189, 464, II 319, 427, 434, 526 — *Pro Nostris* XXIII, 1958, 77/79 —

Praepositi:

Nicolaus 1293¹⁰⁷⁾ — Jacobus 1326/27¹⁰⁸⁾ — Swentoslaus 1350¹⁰⁹⁾

Abbatissae (ex archivis loci)

Gertrud Odrowąż, magistra 1229	Magdalena Ludmilla Bodzecianka 1673/88
Elisabeth, Jachna, Sophia	Cristina Oraczewska 1688/1703
Jachna (priorissae s. XV)	Sophia Groth 1703/41
Agnes Ogonowska post an. 1485 ¹¹⁰⁾	Catharina Bąkowska 1741/58
Catharina Przysańska 15..	Teresia Mieroszevska 1758/69
Katarina Przybyławska 1557	Constantia Wolicka 1769/79
Sophia Mieroszevska † 1586	Feliciana Otwinowska 1779/85
Anna Brudzinska 1594/96	Konstantia Kręska 1785/96
Agnes Wygnańska † 1613	Anna Bętkowska 1796/1804
Anna Poniatowska † 1621	Marianna Kozubska 1804/34
Magdalena Borzeńska 1638	Victoria Zdanowska 1834/48
Bogumiła Magdalena Gumieńska † 1665	Bronisława Switanowska 1848/66
Eva Caecilia Ogonowska 1665/73	Maria Trzebińska 1866/82
	Anna Oraczewska 1882/90

¹⁰⁷⁾ CDMinPol III 144

¹⁰⁸⁾ MPV 189

¹⁰⁹⁾ ibid. 319

¹¹⁰⁾ eruere non potuimus, quando incipiunt abbatissae, sed probabiliter saec. XVI, cum jurisdictio transiit ab ordine ad episcopum.

Maria Nidecka 1890/1917
Anselma Wisnicka 1917/20
Stephania Czerkiewicz 1920/24

Konstantia Łukowicz 1° 1924/39
Maria Łukaszeńska 1939/45
Konstantia Łukowicz 2° 1945—

KRAKOW

Anno 1803: 23 religiosae, quae omnes secesserunt in Zwierzyniec.
Litteratura: ZAK *Oest. Klb.* 273

KRZYŻANOWICE

Anno 1354 occurrit „abbas de K.”¹¹¹⁾
Litteratura: GOOVAERTS I 452, 464, II 407 — MPV I 189, 119, 450,
II 319

Praepositi:

Donatus 1293 ¹¹²⁾	J. D. Kraszewski —1745
Friczco 1326 ¹¹³⁾	postea abb. in Witow
Melchior Szymanowski † 1678	Isfridus Bieganski —1819
Chrysost, Felix Staszewski 1727/29	
postea abb. in Nowysącz	

ŁĘCZYCA

Archivalia: Arch. Cap. Cath. Włocławek.
Litteratura: BACKMUND VPolZ 241

NOWY SĄCZ

Primus abbas Joannes mortuus est in odore sanctitatis apud Camaldulenses in Biełany prope Cracoviam. Bibliotheca (1647 volumina) post suppressionem tradita est Universitati Leopoliensi (Lwow), stalla chori et unum altare venerunt in ecclesiam parochialem civitatis, ubi an. 1880 incendio perierunt.

ZAK *Oest. Klb.* 62

PŁOCK

Gervasius abbas generalis scripsit Ivoni episcopo Cracoviensi, ut juxta asceterium Plocense construeret etiam coenobium canonicorum¹¹⁴⁾. Conse-

¹¹¹⁾ MPV II 390

¹¹²⁾ CDMin Pol II 390

¹¹³⁾ MPV I 189

¹¹⁴⁾ HUGO SAM Ep Gerv. 93

cratio virginum sollemnis erat in usu, moniales emiserunt vota in manus episcopi secundum ritum romanum.

Litteratura: HUGO SAM *Ep. Gerv.* 93 — BACKMUND, V PolZ 242 — MPV I 251, 271 — *Rep. Germ.* III 5, IV 3244

Praepositi

Paulus 1409/25¹¹⁵) — Michael Wilkowski, simul abb. in Hebdow 1692/1726

STRZELNO

Usque ad annum 1231 erat abbatia, dein de novo fundatum tamquam asceterium a Casimiro duce Cuiaviae¹¹⁶). Anno 1617:50 moniales.

Archivalia: Bibl. Paroch. loci: Liber privilegiorum Stae. Mariae, cum obituario (1646), edd. KETRZYŃSKI

Litteratura: W. ŁUSZCZKIEWICZ, *Kościół i rzeźby duninowskie w Strzelnie na Kujawach. Przyczynek do dziejów sztuki XII wieku w Polsce. (Pamiętnik Akademii Umiejętności w Krakowie. Wydział filol. histor. T. III, 1878)*

Abbates et praepositi

Marcus 1216/31¹¹⁷)

Nicolaus Koszen 1480/83

Rodeger 1295/98¹¹⁷)

Jacobus Paulewska —1505

Marcus 1356/64¹¹⁸)

Nicolaus Chwaliszewski

dein abbas Sti. Vincentii

1558/73

Leonardus Fröhlich 1417/26¹¹⁹)

Gabriel Kielczewski —1623¹²¹)

Johann Melin 1426—¹²⁰)

Samuel Kielczewski 1623/30

Johann Lukav 1436/47

N. Lukowski 1726—28, 1732—36

Johann Lopszycz 1475/80

Xaverius Salmonski —1838

WITOW

Ecclesiae incorporantur: Raczo et Slawszowo an. 1421. Anno 1442 infulatur abbas. — MS LESAGE

Litteratura: AUVRAY 43, 44 — BACKMUND VPolZ 242 — MPV I 499, III 14, 15, IV 906 — POTTHAST 7879 — *Rep. Germ.* IV 78, 2599, 2761, 3429, 3721 — ZAK EOP (1928) 32, 298 (1929) 146

¹¹⁵) *Rep. Germ.* III 24

¹¹⁶) Epistola praepositi P. Wolski ad abbatem Hugo (BMun Nancy 995/I, 9)

¹¹⁷) item

¹¹⁸) MPV III 431

¹¹⁹) *Rep. Germ.* IV 2544, 2599

¹²⁰) et quinque sequentes: SANTIFALLER in *Anal. Praem.* 1951, p. 190

¹²¹) et sequens: BMun Nancy 1005

Abbat es

Mathias de Krzeszny 1396

Swietoslaus 1417¹²²⁾

Stanislaus res. ante an. 1417

Mathias Kietlynski 1581¹²²⁾

ZUKOWO

Litteratura: MPV I 267, 269, 280, IV 906, V 1923/33, VI 187, 216, 386, 403 — *Reg. Imp.* V 10407 — O. W. SZOŁDRSKI, *Miscellanea Zukowskie* (*Studia z dziejow kościoła i kultury katolickiej w Polsce*, Krakow 1957)

Praepositi (FANKIDEJSKI, SZOŁDRSKI)

Daniel 1414/17

Georg von Eden 1565/79

Johann Knauer 1424/46 dep.

Georgius de Wyskocki 1° 1579/83
dep.¹²⁴⁾

Nicolaus Boytin 1483

Benedictus Gorynski 1° 1583/87

Laurentius Lauban —1531

Georgius de Wyskocki 2° 1587—

Johann Collete 1531/32

Benedictus Gorynski 2° —1599

Kaspar von Haymb 1532

Franciscus Gregorius Blendowski
1599/1603

Johann Lambert 1535

Alexander Wskrzynski 1603/32

Blasius 1554/57

Andreas Swinecki 1633/60 ultimus

Fabian Schwarz 1557

Johann Wintjig 1564

abhinc loco praepositorum „confessarii“, qui erant de clero saeculari.
Inseri nequeunt ex necrologio loci:

Mathias monachus 17. I

Paulus 1. VI

Heinrich Salomon item 18. I

Andreas monachus 5. VI

Johann Wanta 22. II

Joannes 7. VI

Joannes 22. III

Sebastianus 15. VI

Nicolaus 27. III

Petrus 29. VI

Leonardus 26. IV

Joannes 7. VII — alter: 31. VII

Bohuslaus 27. IV

Andreas monachus 8. VIII

Jacobus monachus 29. IV

Gulielmus 27. VIII

Nicolaus 13. V

Jacobus 16. IX

¹²²⁾ MPV I 1923/33

¹²³⁾ Anno 1417 confertur abbatia Swantoslaui, vacans per resignationem Stanis-
lai (*Rep. Germ.* IV 3429)

¹²⁴⁾ O. Cist., erat intrusus (MPV IV, V cf. ind.)

Gulielmus 17. IX
Sigismundus 30. IX
Callixtus 6. X

Joannes Cruceborg 25. X
Joannes Blumink 27. XI
Nicolaus praep. frater noster 3. XII

Z W I E R Z Y N I E C B. M. V., SS. Augustinus (et Joannes)

Adhuc anno 1293 videtur fuisse monasterium duplex. Signant enim hoc anno praepositus, 4 canonici et 1 conversus „fratrum nostrorum et sororum voluntate unanimi“¹²⁵). Saeculo XIII, monasterium regebatur a praepositis et priorissis, a saeculo sequenti a priorissis tantum, quibus anno 1501 abbatissae sunt substitutae, ad tempus immo triennales. Ab anno 1956 asceterium se conformat novis statutis monialium Ordinis, quae abrogant abbatissas. 1958: 40 religiosas. Parochia loci jure patronatus a monasterio dependet.

De Archivo vide *Anal. Praem.* XII 211

Litteratura: CDECC I 52, 88 — CDMin Pol III 144, 265, 374 — MPV I 117, 187, 294, II 506, V 735 — PETIT, *Spiritualité* — PIEKOSINSKI nr. 100, 212, 213, 277 — POTTHAST 8545 — ZAK *Oest. Klb.* 270 — F. PESENDORFER, *Künstlerinnen und Schriftstellerinnen im Nonnenkleide*, Linz 1933 (cf. *Anal. Praem.* XII 83) — ZAK in ROPM VIII, 1906, pp. 206/08 — *Pro Nostris* XXIII, 1958, 75/76 —

Praepositi:

Detuinus 1252 ^{125a})	Ulricus 1372/74 ¹³⁰)
Arnoldus 1293 ¹²⁶)	Nicolaus Lukowski 1728/32 ¹³¹)
Romanus 1293— ¹²⁷)	Norbertus Wolski 1844
Nicolaus 1326/27 ¹²⁸)	Eugenius Tupy 1847/81
Thomas, eius successor 1354 ¹²⁹)	(can. Sioneus)

Abbatissae (ex archivis loci)

1. Magistrae:	Wisnega 1252
Weruka 1164—	Marca 1263
Agnes, Anna, Beatrix et Scholastica	Sandislawa 1276
s. XII/XIII	2. Priorissae:
B. Bronisława 1241	Stredka 1327

¹²⁵) CDMinPol III 144

^{125a}) Ibid. III 43

¹²⁶) Ibid. 143

¹²⁷) Ibid. 144

¹²⁸) MPV I 187, 214

¹²⁹) Ibid. II 506

¹³⁰) Ibid. II 374

¹³¹) ZAK, *Praepositi* 362 (ut sequentes)

- Ludmilla 1356
 Kupisława 1357
 Klarissa 1366
 Kraina 1372
 Sandka 1375
 Piechna 1378
 Kraina 1378
 Flora 1383
 Victoria I. 1399
 Victoria II. 1421
 Witochna 1439
 Piechna 1449
 Hedwigis 1470
 Barbara 1480
 Anna 1484
 Anna Słupowska 1490
 3. Abbatissae:
 Anna Słupowska 1501/11
 Dorotea Balińska 1512/21
 Anna Służewska 1° 1527/30
 Anna Chełmska 1530/33
 Anna Służewska 2° 1533/36
 Katharina Bossowska 1536/49
 Anna Strzelanka 1550/56¹³²⁾
 Katharina Zebrzydowska 1556/60
 Katharina Sułkowska 1560/67
 Katharina Słupska 1568/71
 Hedwigis Niesiołowska 1571/74
 Sophia Łagonowska 1574/85
 Sophia Morska 1585/88
 Sophia Woykowska 1588/91
 Dorotea Kačka 1591/1643
 Hedwigis Kačka 1643/44
 Elisabeth Dębińska 1644/51
 Euphrosina Korycińska 1652/53
 Dorotea Łukowska 1653/62
 Anna Zapolska 1662/73
 Justina Oraczowska 1673/94
 Helena Zbijowska 1694/95
 Sophia Urbańska 1695/1717
 Marianna Rabszłyńska 1718/26
 Sophia Kačka 1726/31
 Birgitta Ottfinowska 1731/56
 Petronilla Poniatowska 1756/69
 Victoria Grabkowska 1769/74
 Magdalena Ottfinowska 1774/99
 Magdalena Wagrowska 1799/1808
 Euphemia Ottfinowska 1809/32
 Eva Słobiecka 1832/45
 Victoria Piasecka 1845/53
 Agnes Krzesińska 1853/55
 Karolina Kuczevska 1856/73
 Norberta Kossakowska 1873/85
 Euphemia Zarska 1885/91
 Bronisława Jarecka 1892/95
 Norberta Zajązek 1896/1911
 Karolina Słupnicka 1911/26
 Friderika Szeligiewicz 1926/35
 Siarda Ryzińska 1935/56
 4. Denuo priorissae:
 Immaculata Geisler 1956—

¹³²⁾ etiam vocatur „Strzałkowska“

BYTOM

Anno 1381 occurrit „Stephanus praepositus domus ecclesie ad Stam. Margaretam“¹³³). In dignitate, praepositus de Bithum immediate erat post abbatem Sti. Vincentii¹³⁴).

Fontes: MPV I 142, 215, 305, 354, 369, 385, 396

BRESLAU St. Martinus

Quidquid dicamus I 516, haec „abbatia“ est praetermittenda, ut fuse probat K. ENGELBERT in suo articulo „Zum 950jährigen Bestehen des Bistums Breslau. Bischof Walter und seine Zeit“ (*Archiv f. Schles. Kirchengesch.* IX 3)

SCLICASIA

Secundum cat. V, qui de hac circaria optime est instructus, situm erat in dioecesi Cracoviensi, ergo probabiliter est aliud nomen pro Imbramowice aut pro Krzyzanowice.

CIRCARIA BURGUNDIAE

In decursu saeculi XVII, Circ. Lotharingiae paulatim decrevit per ortum et progressum Congregationis Antiqui Rigoris. Capitulum Generale an. 1657 Corneolum et Bellelagiam attribuit Circariae Sueviae, dum monasteria Galliae Orientalis, quae nondum dictae Congregationi nomen dederant, considerabat tamquam circaria quodammodo provisoria absque nomine. Anno 1672, Bellelagia definitive attribuitur Sueviae, dum Corneolum — ut de facto iam ante — mansit fidelis praefatae circariae provisoriae, quae ab anno 1686 vocabatur „Circ. Burgundiae et Campaniae“. Nomen tamen „Burgundiae“, currente saeculo sequenti, paulatim obsolevit.

VISITATORES CIRCARIAE BURGUNDIAE (ACG Laon)

Abb. Laudunensis 1498	Abb. Auxerre et Amiens 1505
Abb. de Cuissy et de Salival 1499	Abb. Fontaine-André 1509/10
Abb. de Cuissy 1500	Abb. Auxerre et Bellelay 1515
Abb. Generalis, et Laudunens. 1501	Abb. Generalis 1516/17
Abb. Auxerre 1502/04, 1506/08, 1511/14	Abb. de Bellelay 1518
	Abb. de Chambrefontaine 1519/22

¹³³) CDMinPol III 420

¹³⁴) SANTIFALLER, *Nicolaus Liebental* 33, Urk. 1507 (*An. Praem.* 1950, text.)

Abb. Auxerre 1523/26
 Abb. Joyenval 1527/29
 Abb. Isledieu 1530
 Abb. de Corneolo 1531/37
 Abb. Loci Restaurati 1538
 Abb. Jandeures 1558/59
 item, eius coadjutor 1584
 Abb. Jovilliers 1622

Abb. Corneoli — 1643
 Abb. Jovilliers 1657
 Abb. Generalis 1660
 Abb. Belliloci 1663/85
 Abb. Corneoli 1686
 Abb. de Moncety — 1693
 Abb. de Bellelay 1717/19
 Abb. Belliloci — 1730

Fontes et Litteratura

J. CALMETTE / E. CLOUZOT, *Pouillés des provinces de Besançon, de Tarantaise et de Vienne*, Paris 1940

F. STEFFENS / H. REINHARDT, *Die Nuntiatur des Giovanni Franc. Bonhomini (Nuntiaturberichte aus der Schweiz seit dem Konzil v. Trient, I)* 3 Bde. Solothurn 1906/17

BELCHAMPS

Archivalia: ACG Laon 673 (de restauratione intenta an. 1630) — BMun Nancy MS 992/1750; 234, 278

Litteratura: CALMETTE/CLOUZOT cf. ind. 494 — DOUET D'ARCO, ISAN 8149 — JAFFE L 17388 — LAUER I 309, 435 — *Lettr. com. Jean XXI* 25359, 25361, 55089, 55198/99, 60230 — U. ROBERT, *Testaments de l'officialité de Besançon 1265/1500*, Paris 1902, II 212

Abbatēs: Reginald de Champey 1392¹³⁵) — Inseri nequit: Durandus¹³⁶)

BELLELAY

Belle-, Bellilaiges, -laigre, -lagie, -lagye, Bellalaige

Abbatia erat imperialis, territorium eius vocabatur „La Courtine“. Dioecesis disputabatur cum Bisuntina. Ecclesia pro tempore a gubernio restauratur in statum pristinum.

Archivalia Bernae admixta sunt archivis princ. episc. Basileensis. — ACG Laon 675 — BMun Nancy 992/1750, 92/220; 1006 173/74 — *Necrologium* nuper detectum non est in abbatia Bernensi in Hollandia, sed in prioratu Daylesford (Box 566, Paoli, Pa. USA). Publicatum est a BACKMUND art. citato.

Litteratura: BERGER 4384 — CALMETTE/CLOUZOT cf. ind. 494 — JAFFE L. 8211, 9262, 14617 — *Lettr. com. Jean XXII* 55090, 55093, 58575 — MGH *Ep. Sel.* II 478 — POTTHAST 13140 — *Reg. Benoit XII* 6278/79, 8157

¹³⁵) ROBERT, *Testaments* l. c.

¹³⁶) *Necr. Vicogne* (BMun Nancy, MS 995/III 253 b)

— *Rep. Germ.* I 193, III 14, 145, IV 198, 1009, 1211, 3412 — RIEDER 668 — STEFFENS/REINHARDT I 69, II 325, III 177, 366 — TREVILLERS 57 — WIRZ V 235 — N. BACKMUND, *Ein neu entdecktes Nekrolog von B.* (*Zschr. SchKG* 1950, 292/96) — A. BOITEUX, *Conquête par la France 1797 de l'abbaye suisse de B., faisant partie du diocèse de Besançon* (*BSEmDoubs* 1906, pp. 113/26) — C. A. MÜLLER, *Das Buch vom Berner Jura*, Derendingen 1953, cf. ind. — SAUCY: nova editio Délémont 1958 — *ActSEmJur* 1866, pp. 20, 25, 62, 72, 79, 107, 212 sv., 1868 pp. 94 sv., 1871: 171, 287; 1872: 108 — *Anal. Praem.* 1959, 318/24.

Abbatēs: Guido — 1282, dein abb. Generalis¹³⁷)

CORNEUX

Archivalia: Arch. Dép. Vesoul: multa extant archivalia. 28 voll. MSS, 88 fasciculi (H 745/849), qui continent 1056 dipl. 1133/1793 — Arch. Dép. du Doubs: B 524, B 507, H 1 fasc. 1607/1773 — BMun Besançon: Coll. Droz (Extracta cartularii s. XVIII; Coll. Duvernoy et Coll. Dunand, de quibus vide *CatMSSBDép* XXXII, XLV) — AGR Bruxelles, Arch. Cons. d'Et: 1 fasc. 1639/73 — Arch. Dép. Calvados H 30 — ACG Laon 673 — AAPa VII 69

Litteratura: CALMETTE/CLOUZOT cf. ind. 539 — *Cat. Fact.* I 532 — CHEVALIER 798 — DARAS ANF 56 — DHGE XIII 399/900 — *Form. Pr.* 131 — *Inv. Arch. CE* nr. 1200 — LECESTRE 45 — *Lettr. com. Jean XXII* 358, 634 — POTTHAST 1264, 18150 — PRESSUTTI 477 — STEIN nr. 1068 — VALVEKENS *Chap. Gen. Despr.* cf. ind. — WIRZ II 332 — L. GIRARDOT in *Courrier de Mondaye* 1953, pp. 12/19 — ROBERT (vide Belchamps) II 212, 309 — W. WIEDERHOLD, *Papsturkunden in Frankreich, Franche Comté* (1906) nr. 44, 51, 17 —

Abbatēs: nr. 42 vide Moncey — Bartholomaeus videtur vixisse initio saec. XIII (*Ob. Praem.*)

FONTAINE-ANDRE

Abbas, qui fuit canonicus natus in Eccl. Collegiata BMV in Neuchâtel, an. 1476 infulatur¹³⁸). Anno 1955 abbatia acquisita est a Fratibus Scholarum Piarum.

Archivalia: Arch. Cant. Neuchâtel: 500 dipl. 1143/s. XVI — Bibl. Pastorum ibid.: 2 obituarialia s. XIV/XV — BMun Nancy MS 992/1755, 113/32

Litteratura: BERGER 3102 — CALMETTE/CLOUZOT cf. ind. 564 — GOOVAERTS I 9, 138, 575, III 111, 127 — *Lettr. com. Jean XXII* 12322, 22771 — WIRZ IV 290, VI 252 — *Description de l'abbaye de F. A. en 1787* (*CH de Marie* 1873, nr. 109, pp. 1773/76)

¹³⁷) TAIEE 181

¹³⁸) WIRZ pp. 23 et 102

Abbatēs: Cono ante 1236¹³⁹⁾ — Joannes Tuissot 1518/20¹⁴⁰⁾ —

GOTTSTATT

Secundum Cat. N II: fundata est anno 1263 Locus Dei.

Litteratura: CALMETTE/CLOUZOT cf. ind. 573 — *Lettr. com. Jean XXII* 12789, 12793, 19166, 22525, 49275, 57131/32 — O. REDLICH, *Regesta Habsburgica*, Innsbruck 1905, I 293

GRANDGOURD

In materia, ex Bellelagia abbati Hugo transmissa, legimus, „Ecclesiam de Vallibus“ et Grandgourd esse idem: „Grangourt, latine Ecclesia de Vallibus in *Optica Regularium*¹⁴¹⁾ appellatum, situm in valle amoenissima. Hic abbates septem olim gubernaculum tenere, postea prioratus factus est“¹⁴²⁾ In necrologio Parcensi invenitur die 14a januarii: „Cononis primi abbatis in Vallibus“. Quem cum sciamus vixisse circa annum 1170¹⁴³⁾, probabiliter fuit praedecessor illius Radulfi, occurrentis annis 1182/89. Cono, ex priore OSA forte factus est primus abbas, et canoniam suam Ordini nostro aggregavit. Identitati duarum domuum favet factum, quod abbatia tam diu saec. XII existens, ut Grandgourd, alioquin vix a Catalogis Ordinis fuisset reticita.

BMun Nancy 992/1750, 323 — CALMETTE/CLOUZOT cf. ind. 574 — JAFFE L. 16147.

HUMILIMONT

Archivalia: Arch. Cant. Fribourg: 15 dipl. s. XII/XV, item 714 acta s. XIII/XVI, Urbar, Necrologium 1338/1580; Computus s. XVI. — BMun Nancy 992/1756, 98

Litteratura: CALMETTE/CLOUZOT 112 b — JAFFE L. 13476, JAFFE W. 9233 — *Lettr. com. Jean XXII* 22768 — PFLUGK/HARTTUNG I 301 — STEFFENS/REINHARDT I 691, 703, II cf. ind. 649 — WIRZ II 140, IV 293, V 243 — DEY, *Fondation de l'Abbaye de H. ou de Marsens (Mém. de Fribourg 1855, pp. 94, 121, 160)* — J. J. HISELY / J. GREMAUD, *Histoire du Comté de Gruyère*, ibid. XXII, XXIII

LAC DE JOUX

Lacus Virensis. — Vitetur confusio cum Maria Laach.

Erat Filia Praemonstrati. Usque ad annum 1680 omnia aedificia fuerunt intacta, ecclesia erat parochialis protestantium. Dein incendio omnia

¹³⁹⁾ erat postea abbas in Thenailles (1236), in Braine (1239), et in ipso archicoenobio 1242 (TAIEE 180)

¹⁴⁰⁾ BMun Nancy MS 992/VIII, fol. 117

¹⁴¹⁾ id est LAIRUELZ

¹⁴²⁾ qui septem abbates aliunde sunt ignoti. Vide etiam I 517

¹⁴³⁾ Arch. N. Paris K 25 nr. 3

sunt deleta praeter turrim, cuius pars inferior est vetus. In aedibus circumdantibus supersunt tres arcus claustrum, et unus alterve murus antiquus.

Archivalia: Arch. Cant. Lausanne Sér. CXC, 4 capsae plenae diplomatum, nondum ordinatae, saec. XII/XVI; Ad 7, 7 bis, 8: 3 voll. MSS s. XVI (iura abbatiae)

Litteratura: CALMETTE/CLOUZOT 108, 112, 118, 129, 138 — *Form. Pr.* 305 — JAFFE L. 12943 — *Lettr. com. Jean XXII* 2572, 3315, 11861 — *Reg. Imp.* VI 1, 1845 — STUMPF/BRENTANO II 4463 — WIRZ II 141, IV 294, V 244

ECCLESIA DE VALLIBUS v. supra ubi de Grandgourd.

Praetermissum: LA CHARITE, sec. *CatMSSBDép* XXXII Ord. Praem, cf. WAEFELGHEM 56. Revera fuit abbatia O. Cist, vide COTTINEAU 704.

CIRCARIA TUSCIAE ET CALABRIAE

Hoc erat nomen eius authenticum, quo tempore cum abbatiae eius florerent, exclusive solebat designari. Vox „Circaria Romana“ videtur esse inventa a historicis Ordinis saec. XVII et XVIII.

Fons et Litteratura:

Documentum praestantissimum pro historia circariae est relatio de visitatione abbatis generalis Wilhelmi an. 1234, apud LEPAIGE 927/28.

N. BACKMUND, *Nos anciennes abbayes en Italie (Pro Nostris* 1953, pp. 111/14)

ANTRODOCO

Stae. Sedi immediate subiecta, „juris Sti. Petri“. — BMun Nancy MS 995/III, 11/14

Litteratura: AUVRAY 332, 415 — DHGE I 991 — *Lettr. com. Jean XXII* 12920 — PRESSUTTI 2204, 5402 — *Reg. Hon. IU* 6429, 6521 — MGH *Ep. Sel.* I 320 — ZAK EOP (1929) 141 — IDEM, in *Anal. Praem.* V 172 — Ibid. 1959, 317.

Abbatessae

Simon 1285¹⁴⁴⁾

Amico Angifilo della Rocca 1467¹⁴⁷⁾

Ricardus 1321¹⁴⁵⁾

Filippo Buonaccorsi — 1727

Petrus Antonius 1432¹⁴⁶⁾

Mario Tanzi 1727/54

¹⁴⁴⁾ Visitavit hoc anno abbatiam de Tal-y-Llychau in Wallia (P.R.O. *Ancient Corresp.* XX, 20)

¹⁴⁵⁾ *Lettr. com. Jean XXII* 12920

¹⁴⁶⁾ EUBEL II 215, ZAK l. c.

¹⁴⁷⁾ COTTINEAU 2462

Inseri nequeunt: Robertus 14. I (Necr. Braine) — Gerardus? (ZAK EOP 1. c.)

BARLETTA

Litteratura: AUVRAY 601 — PRESSUTTI 1626 — S. SANTERAMO, *L'Abbadia Premonstratense di S. Samuele di Barletta* (Anal. Praem. 1957, pp. 61/81)

BRINDISI

Litteratura: FABRE *Lib. Censuum* 28 (confusio cum abbazia monialium OSB?) — POTTHAST 85 — PRESSUTTI 1010 — P. KEHR, *Ältere Papst-urkunden in den Registern von Innocenz III bis Paul III*, Göttingen 1902, nr. 19

CAMEROTA

Litteratura: N. BACKMUND, *L'église abbatiale de St. Pierre de Camerota vers la fin du XVe siècle* (Anal. Praem. XXVI. 1951, 149/55) — Ibid. 1959, 317.

GRATTERI

Anno 1257 occurrit „abbas Sti. Georgii de Gratteri OSA“¹⁴⁸). Iam anno 1234 probabilius haec domus iam ab Ordine Praem. defecerat, secus abbas generalis Wilhelmus in sua relatione certe eam memorasset.

Reg. Imp. V 1551, 8166 — ZAK in Anal. Praem. V 172

ORVIETO

Parochia incorporata et administrata: Orvieto St. Martinus.

Archivalia: Arch. comunale Orvieto: *Sexternus libelliariorum mon. Sti. Severi* 1256/97, item inventarium bonorum an. 1450 — BMun Nancy 995/I 159/66

Litteratura: BERGER 182 — MGH *Ep. Sel.* II 15, 16, 432, III 712 — Lett. com. Jean XXII 8424, 11885, 13232, 13913, 15010, 17048, 17215, 18439, 19372, 22756/57, 24559, 26983, 44882/83, 44907, 45631, 49008, 51975, 53802, 54075, 54489, 54499, 55181/82, 56328, 56687, 62343, 62492 — POTTHAST 24085, — Reg. Benoit XII 7897 — Reg. Clement IU 151, 541 — Reg. Bonif. VIII 517, 769, 1773, 2095/97, 3759, 3790, 3818, 3864 — Reg. Honorius IU 929, 1820, 5327, 6198 — Reg. Imp. V 13733 — Reg. Urbain V 151 — ZAK EOP 1929, 135 — R. FAGGIOLI, *La chiesa ed il convento servitano di Orvieto* (Studi storici dell' Ordine dei Servi di Maria VII, 1955/56, 30/64) — Anal. Praem. 1956, 379; et 1959, 317.

Abbares

Nicolaus — 1265¹⁴⁹)

Martirius 1265—

Raynaldus 1274

Bartholomaeus 1277/97

¹⁴⁸) POTTHAST 16784

¹⁴⁹) Reg. Clement IU 151

Paulus —1362¹⁵⁰⁾

Nicolaus 1373/99

Bartholomaeus de Orvieto 1363—¹⁵⁰⁾Giovanni Aldobrandini ca. 1570

Inseri nequit: Gerardus 4. IX (Necr. Braine)

ROMA St. Alexius

Abbas Generalis Despruets, nesciens hanc abbatiam iam diu esse amissam, venit eam visitare an. 1578 ¹⁵¹⁾.

Litteratura: LEPAIGE 656/57, 1070 — AUVRAY 801, 1198, 1739, 4103 — FABRE *Lib. Cens* 309 — *Form. Pr.* 31 — *Lettr. com.* Jean XXII 2864, 9883, 15995, 28820, 42525, 42582, 42600, 42626, 42637, 42689, 42699, 51065, 55265, 56326, 56729, 57908 — *Ob Praem.* 22. III, 30. V, 22. VII — POTTHAST 4545, 5505, 5829, 8656, 8955, 16498, 24183 — *Reg. Bonif.* VIII 4882, 5402/03 — *Reg. Honorius* IV 5677 — *Rep. Germ.* IV 70, 335 — *An. Praem.* 1959, 314.

Abbatēs: Saec. XIV unus abbas transiit e Lauduno St. Martini in Stum. Alexium ¹⁵²⁾ — Alfonsus Card. Albornoz 1425 —

ROMA Collegium Ordinis

Anno 1855, Jacobus Vos can. Averbodiensis, est praefectus Collegium Studiorum Ordinis Romae, et Procurator Ordinis ibidem. Annis 1870/73, Ordo conatus est recuperare antiquum Collegium in Monte Viminali, quod frustratum est per saecularizationem gubernii Italiae an. 1873 (AAT).

Litteratura: GOOVAERTS I 180, 193 — G. J. HOOGEWERF, *Joannes Honorius v. Axel, stichter van het Collegie van den Hl. Norbertus te Rome* (*Mededelingen van het Nederlandsch Instituut te Rome* II 1932, 119/27) — H. LAMY, *La dévotion de Benoît XIII pour le Bienh.* Herman Joseph (*Anal. Praem.* XV, 53/63) —

TODI

Litteratura: POTTHAST 3852 a, 5831 a, 11109, 14437, 16233, 16999, 17037, 17674, 25574, 26023, 26210 — *Reg. Imp.* III 492 — STUMPF/BRENTANO II 4235 — STI. JOANNIS IN PLANO: POTTHAST 26023.

ORTE Sta. Maria della Verità

Hoc monasterium, de quo loquimur I 395, etiam alibi occurrit, et videtur revera extitisse, sed non in ipsa civitate Viterbo, sed prope eam, scilicet in Orte. In Libro Formulario S. Poenitentiariae saec. XIII, in casu quodam satis delicato, haec abbatia etiam memoratur expresse ut Ord. Praemonstratensis.

¹⁵⁰⁾ *Reg. Urbain* U 151

¹⁵¹⁾ VALVEKENS *Vis. Can.* 138/39, cf. LEPAIGE 1070

¹⁵²⁾ *Form. Pr.* 31

H. C. LEA, *A Formulary of the Papal Penitentiary in the Thirteenth Century* (Philadelphia 1892) pp. 10, 26.

MILLE cf. H. DENIFLE, *La désolation des églises* I 201 n.

ROMA S. Sisto: LEPAIGE 1070/71, VALVEKENS *ADDespr* 1955, pp. 261/63.

CIRCARIA GRAECIAE ET HIEROSOLYMITANA ACCON

Abbas Sti. Samuelis attulit an. 1245 reliquias Sti. Joannis Baptistae in Praemonstratum.

Fontes: AUVRAY 2742, 2743, 2744, 4140, 4141, 4142, 4152.

BELLAPAI S

Episcopia videtur fuisse saec. VII/X residentia episcoporum graecorum de Cyrenia. Post annum 1187, eo aufugerunt Canonici Templi Dominici in Jerusalem, qui ab anno circiter 1206 authentice occurrunt ut Ord. Praem. Non putamus hic esse peractus verus transitus, sed potius supponere fas est, Canonicos Templi ad tempus Ordini Praem. fuisse aggregatos. Vide hic infra apud Stum Nicolaum Constantinopolitanum — In bellis Mamelucorum, sub Joanne rege an. 1426, coenobia Cypri sunt devastata et derelicta, etiam Bellapais. Dum multi religiosi deinceps in sua coenobia non reverterunt, Praemonstratenses sub sequenti rege (Jacobo dicto spurio) ad sua redierunt ¹⁵³). Loredano et Lusignano, duo auctores italici, suppressioni abbatis nostrae satis proximi, perperam illam dicunt fuisse „Ordinis Humiliatorum”. Tempore Venetorum, interdum tres abbates simul vindicaverunt monasterium: unus nominatus a gubernio, alter a Curia Romana, tertius electus a conventu Adhuc veneratur a Graecis in ecclesia abbatiali imago B. M. V. „albis vestita” (asprophorosa), absque dubio in memoriam Praemonstratensium.

Litteratura: AUVRAY 3951 — DHGE XIV 169/71. Vide etiam art. „Chypre” — *Lettr. com. Jean XXII* 4129, 4132, 4540, 7962, 9950, 29055, 45104, 53637, 58258, 58261, 60647, 60653, 60953, 61396 — *Reg. Benoit XII* 5120 — I. HACKETT, Ed. graeca. op. cit. Peiraios 1927/32, III 159/64 — A. H. S. (MEGAW), *A brief history and description of Bellapais Abbey* (6. ed. Nicosia 1959) — *Anal. Praem.* VII 223/24 — De Haytone Churchi: *An. Norb.* 1886, pp. 64/68, 87/92, et *Anal. Praem.* 1928 p. 407 — De monasterio Laman-gana an. 1301: *Reg. Boniface VIII* 3957, *Lettr. com. Jean XXII* 25120, 25122 (ca. an. 1320), 13737, 15993.

¹⁵³) G. GOLUBOVICH, *Biblioteca bio-bibliografica della Terra Santa* Quaracchi 1906, I 397

Abbaes: Geraldus 1337 (*Reg. Ben. XII* l. c.) — Benedetto Soranzo, archiep. Nicosiensis, commendatarius 1488/95.

KALAVRYTA B. M. V.

Colimbria, ut habet Hugo, non est designatio correcta. Factum, quod haec domus non iam occurrit in catalogo 1320, insinuat, eam desiisse antea. Ideo vix est probabile, Joannem episcopum de Argolis O. Praem (an. 1334)¹⁵⁴⁾ fuisse in aliquo connexu cum ea.

ST. HABACUC: RÖHRICHT. *Gesch. Kgr. Jerusalem* cf. ind. 1090 — ROZIERE, *Cartulaire du St. Sépulcre*, Paris 1849, 133, 136.

ST. SAMUEL

Vocabatur etiam „ecclesia transmarina“, ad distinguendam ab abbazia eiusdem nominis in Barletta. Difficile distinguuntur abbates eius, necrologiis inscripti, ab abbatibus illius.

Litteratura: BERGER 5129 — BERLIERE *Mon. Belge* I 115 n — AUVRAY 2652, 4387/88, 4411 — ENLART — *Ob. Praem.* 24. III, 25. VIII — RÖHRICHT, *Gesch. Kgr. Jerus.* cf. ind. 1091.

CONSTANTINOPOLIS Sti. Nicolai

Quae domus, alias „de Pharthar“, erat coenobium canonicorum Templi Domini, rami Ord. Can. Reg. S. Augustini¹⁵⁵⁾, quocum ordo noster aliquo modo videtur fuisse connexus. Henricus Zdik, episcopus Olomucensis, iam circa annum 1137 ingressus hunc ordinem in Terra Sancta, et dein reversus ad sua, solum Ordinem Praemonstratensem professus est, quem summo zelo propagavit. Testis s. XII exeuntis hac de re scribit: „Henricus . . . habitum nostrum, quem Hierosolymis viderat, super sepulchrum vitae susceperat . . . et reportabat . . . Bohemis sicut novum hominem, ita et novum Ordinem“¹⁵⁶⁾. Post annum 1187, canonici ipsius Templi Hierosolymitani, una cum rege suo Amalrico, aufugerunt in Cyprum, ubi domus eorum in Episcopia mox apparet ut Ord. Praem Röhricht, probatus

¹⁵⁴⁾ ZAK EOP nr. 106

¹⁵⁵⁾ POTTHAST 3620

¹⁵⁶⁾ *Chronographus Siloensis* (DOBNER I 100). Ea, quae verbis allatis paulo inferius sequuntur: „... comperit institutiones Praemonstratensis ecclesiae, quod inde esset initium Ordinis“, referunt ad archicoenobium, non vero ad Ordinem. Pauci enim religiosi, quos Henricus ex Hierosolymis adduxerat in Pragam, non suffecerunt ad fundandam ibi canoniam, ideo quaesivit magnam abbatiam bene fundatam, unde alios religiosos posset accersire. Quae dicimus de Henrico vol. I pp. 310 et 515, sunt corrigenda. De Chronographo Siloensi, qui fuit Ord. Praem., vide ibidem p. 322.

auctor pro historia Terrae Sanctae, praetendit: „anno 1256 in coenobio Montis Sion, et in St. Samuel fuerant abbates Ord. Praem.“¹⁵⁷). Quae vestigia atque testimonia, partim contemporanea, (quibus accedit factum insertionis in Cat. S) videntur nobis satis gravia ad innuendum, Canonicos Templi fuisse Praemonstratenses. Forsitan et insertio „Montis Stae. Catharinae“ et verba Anselmi Havelbergensis de existentia Ordinis in Bethlehem (v. supra vol. I 407) hoc modo possunt explicari? Vix possumus supponere, tot auctores saec. XII/XIII tam graviter errasse.

JERUSALEM Canonici Templi Dominici. Vide sub praecedenti.

LIVONIA

Circaria proprie dicta huius nominis numquam extitit. Haec designatio creata est ab annalista Hugo, qui in sua praefatione numerum circariarum quam maxime augere studet. In cat. T legimus apud Riga: „nec est ista ecclesia alicuius circariae, propter ipsius remocionem“. In omnibus catalogis Riga aut est annexa Circariae Slaviae, aut habet inscriptionem: „In Livonia“.

MEZOTNE

Anno 1228, Summus Pontifex episcopo Seloniensi dat potestatem accipiendi unum canonicum Praemonstratensem ad evangelizandum, et conversum ad obsequium suum ex quocumque monasterio Germaniae¹⁵⁸). Anno 1233, Papa „episcopum et capitulum Semigallenses et eorum ecclesiam sub B. Petri et sua protectione suscipit, statuens ut Ordo canonicus, qui secundum B. Augustini regulam atque institutionem fratrum Praemonstratensium in ea instituebatur, perpetuis ibidem temporibus observetur“¹⁵⁹).

ZAK EOP (1928) 177, 178, 296, 309 — AUVRAY 2287 — *Anal. Praem.* IV 69 — *Reg. Imp.* V cf. ind. (Semgallen).

RIGA

Derogatio habitus et Ordinis Praemonstratensis videtur esse peracta inter annos 1373 et 83. Abhinc decanus loco prioris praefuit capitulo. Anno 1451 nequaquam habitus Praemonstratensis fuit reintroductus, sed definitive habitus Ordinis Teutonici¹⁶⁰).

Fontes: AUVRAY 437, 599, 761, 762, 2286, 2287 — BERGER 2005 — *Lettr. com. Jean XXII* 56653, 58309 — *MGH Ep. Sel.* I cf. ind. — *Ob Praem.*

¹⁵⁷) RÖHRICHT *Gesch. Kgr. Jerusalem* 328

¹⁵⁸) POTTHAST 8292

¹⁵⁹) AUVRAY 1256

¹⁶⁰) KALLMEYER o. c. (recte: *Livländ. Mittheil.* II, 2, 1841, pp. 334/40) et METTIG, *Zur Verfassungsgesch.* ibid. XII, 1880, pp. 509/37.

17. VII — POTTHAST 6169, 7612, 7886, 7979, 8293, 8320, 8388, 8521, 8632, 8698, 8704, 8865, 8867, 10100, 10977, 11062, 12225, 15213, 16821, 20757, 24842, 26225 — *Reg. Bonif. VIII* 107, 3090, 3831 — *Rep. Germ.* IV 101, 134, 775, 982, 1240, 3290 — ZAK EOP (1928) 181, (1929) 47, 51, 135, 146, 247/48.

CIRCARIA HUNGARIAE

Anno 1657 decrevit Capitulum Generale, quod Circariae Bohemiae, Moraviae, Poloniae et Hungariae maneat unitae sub uno Vicario Generali¹⁶¹). Anno 1883 erigitur Circaria Austro-Hungarica, in Capitulo autem Generali anni 1889 Circaria Hungariae restituitur.

De qua vide in ACG Laon p. 78, 88, 116, 117, 161/63 — StArch Koblenz Abt. 231,57 Nr. 19: correspond. abbatis Steinfeldensis de canoniis hungaricis et bohemicis an. 1688 sq. — HUGO SAM *Ep. Gerv.* 116/19 Visitatores secundum ACG Laon: St. Martin Laon 1498; Prior Praemonstratensis 1499, Osterhofen 1503/05; Abbas Serv. de Lairuelz 1619, Breslau St. Vincenz 1657/63, Zabrdovice 1686, Louka 1717.

Litteratura:

L. DARAS, *Les Prémontrés en Croatie* (An. Norb. 1880, 1881).

F. OSZVALD, *Adatok a Magyarországi Premontreiek Arpad-kori törtenetehez* (Különlenyomat a művészettörténeti értesítő 1957, 2/3 szambol). In quo articulo tractatur de omni canonica huius circariae.

A. STARA, *Handschriften der Ungar. Prämon.-Abteien im Haus, Hof u. Staatsarch. in Wien* (Anal. Praem. XIX 62/63).

ADONY — Art. A. OSZVALD in *Anal. Praem.* 1951, pp. 102/10

ALMAS — HORVATH, *De primordiis*

BOZOK — HORVATH, *De primordiis* — JAFFE L. 14580 —

CHEIM — Occurrit in Cat. N II, ergo fundata esse videtur ante an. 1235.

CSORNA — Nunc in monasterio sunt officia municipalia. — DHGE XIII 1082/83 — ROPM XII (1912) 29/32 — HORVATH, *De Primordiis* — ZAK EOP (1928) 295, 297 — *Anal. Praem.* 1955, 177/78 — Praepositus Eug. Simonffy obiit an. 1954 in exilio.

CSUT — DHGE XIII 1083

DARNO — DHGE XIV 89

GARAB — HORVATH, *De primordiis* — IDEM, *Praem. Hung.* — JAFFE L. 14580.

¹⁶¹) ACG Laon fol. 714

HORPACS — HORVATH, *Praem. Hung.*

IVANIČ — DARAS, *CH de Marie* 1880, p. 1104

JANOSHIDA — GOOVAERTS I 351, 353, 585, IV 200 —

JASZO

Anno 1922 erat abbatia nullius cum 8 parochiis incorporatis. Nunc in aedibus est „campus concentrationis“ pro monialibus.

Litteratura: HORVATH *De primordiis* — OSZVALD *Adatok* — POTTHAST 24485 — ZAK EOP (1928) 178, 298, 301 — M. HORVATH, *Magyar regestak a Szepesi Kaptalan Jaszai s Lelesze conventek, Kassa as Sopron (Reg. 1228/1643)* in: *Tört. Tar* IX, 99; XI 125 — A. LANG, *Acta Salzburgo Aquileiensi* (V. apud Wilten) I 346 — TOTH/SZABO, *A Jaszai konvent mint hittelehelyi a közepkorban (Turul XXI 110)*

LELESZ — Archivalia: Landesarch. Brno — HORVATH, *Magyar regestak* (v. Jaszo) — IDEM, *De primordiis* — OSZVALD, *Adatok* — ZAK EOP (1928) 177, 178, 294, 301, (1929) 146.

NAGYOLASZ — „In Marchio“ probabilius designat vocem germanicam „in der Mark“, id est, in limitibus. — JAFFE L. 14580 — OSZVALD *Adatok* — HUGO II 615 — HORVATH *De primordiis* — IDEM, *Praem. Hung.*

NYULAKSZIGETE — HORVATH *De primordiis*

SAAG — HORVATH *De primordiis* — OSZVALD *Adatok*.

SADIUM — Probabilius idem est ac Novisad, civitas prope Belgrad versus aquilonem.

SZEGED Szent Lelek — An. 1511, 19 moniales translatae sunt in Somlyovasarhely — A. HORVATH in *Anal. Praem.* VII 337/38.

TÜRJE — HORVATH *Praem. Hung.* — ZAK EOP 1929, 133.

TUROCZ — OSZVALD *Adatok* — DARAS, *Notre Dame de Thurocz (Cour d'Hon. de Marie* 1870 nr. 83, 1877 nr. 158) — D. MENCLOVA, art. cit. in *Sbornik muzealnej slovenskej spoločnosti XXX.* 1936, 60/64 — J. SIKURA in *CCH XLIII* 1937, 65/68.

VARADHEGYFOK

Magis est notum sub vocibus: Nagyvarad, Großwardein, Magnovaradinum. Nunc hungarice vocatur: Varadszentmárton. Non est suppressum, sed bona sunt sequestrata. Anno 1959 in monasterio adhuc degebant aliqui religiosi.

Litteratura: BERGER 6123 — HORVATH *De primordiis* — IDEM *Praem. Hung.* — OSZVALD *Adatok* — POTTHAST 14779 — THEINER I 213

Abbates

Drogo abbas Regiae Vallis in Hungaria (Necr. Cuissy, MS 995/III BMun Nancy, 23. XI).

Constantius abbas Sti. Stephani in Hungaria (ibid. 4. IV.).

Additio

Č A Z M A St. Magdalena. In Croatia, comit. Kreutz. DARAS art. cit. invocatur KERCSELICH, putantem ibidem fuisse Praemonstratenses, qui tutelam habuerunt asceterii Ivanič¹⁶²), a quo Čazma distat ca. 20 km versus orientem.

Volumen II — CIRCARIAE ANGLIAE

De Richardo Anglo vide MIRAEUM¹⁶³). Registrum Praemonstratense ex quo fecit transscriptiones F. Peck, interea inventum est¹⁶⁵).

Fontes et Litteratura

Form. Pr. 66, 272.

J. COX/RUSSELL, *The Clerical population in mediaeval England* (*Traditio* 1944).

O. LEHMANN/BROCKHAUS, *Lateinische Schriftquellen zur Kunst in England, Wales und Schottland*, 2 Bde. München 1956.

ALNWICK — LEHMANN/BROCKHAUS 9599.

BARLINGS — AUVRAY 4793 — LEHMANN/BROCKHAUS 159/60 — ZAK EOP 1929, 132.

¹⁶²) DARAS, *Les Prémontrés en Croatie* l. c. — KERCSELICH, quocum ipse Daras habuit amplam correspondentiam, fuit auctor magni ponderis, cuius opinio haud est spernenda. Čazma, quod etiam adducitur tamquam Ord. Praem. in opere *Groazia Sacra* (Roma 1943) p. 236, forte est unum ex numerosis monasteriis dubiis nostrae circariae? Patrocinium S. Magdalenae innuit, hoc esse idem ac Magedlin. Sed dioeceses discrepant. Quae concorderet cum Isagrabia sola (v. p. 260).

¹⁶³) *Chron. Praem.* 122 (Invocat Caesarium Heisterbac.)

¹⁶⁵) MS s. XV/XVI, proveniens e Welbeck, nunc in Bibliotheca Ducis de Rutland, Belvoir Castle, Add. MS 2 (Cf. COLVIN in *Journal of Eccles. Hist.* VIII 96)

- BAYHAM — AUVRAY 4950 — PARKYNS I 89.
- BEAUCHIEF — Obituarium edd. ADDY chap. III. op. cit.
- BLACKWOSE — KNH 163.
- BLANCHLAND — LEHMANN/BROCKHAUS 378 — J C CRAWFORD in *Hist of Northumberland* VI (1902) 312/25
- BROADHOLME — 1494: 9 canonissae — KNH 170, 230
- COCKERSAND — DHGE XIII 182/83 — LEHMANN/BROCKHAUS 1066/68 — POTTHAST 4007
- COVERHAM — DGHE XIII 1001.
- CROXTON — AUVRAY 4756, 4793 — DHGE XIII 1072.
- DALE — AUVRAY 1800 — DHGE XIV 24/25 — LEHMANN/BROCKHAUS 1213/16 Abbates: 10. Richard de Normanton 1303—05, John Horsley 1305—32.
- DURFORD — Ecclesia incorporata: Harting — DHGE XIV.
- EASBY — Ecclesiae jure patronatus dependentes: Great Langton, Stanwick St. John — DHGE XIV — LEHMANN/BROCKHAUS 1497
- EGGLESTON — Ab anno 1275, 6 canonici residebant apud capellam castralem de Richmond. Anno 1536 suppressum, sed anno sequenti restauratum est monasterium. — DHGE XIV — R. GRAHAM/P. K. BAILLIE, *Eggleson Abbey*, London 1958
- GUIZANCE — KNH 230 (putat asceterium extitisse usque ad annum circiter 1500, quod vix credere possumus) — p. II 57 lin. 18 lege: (Rolls ser.) II 939, 960, 969 —
- IRFORD — KNH 231 (an. 1553, adhuc 6 erant in vivis)
- LEYSTON — LEHMANN/BROCKH. 2296 — POTTHAST 25943
- NEWBO — AUVRAY 4756, 4793
- NEWHOUSE — LEHMANN/BROCKHAUS 3216 — ZAK EOP, 1928, 182
- ST. RADEGUND — LEHMANN/BROCKHAUS 401
- SHAP — ZAK EOP 1929, 144
- STIXWOLD — KNH 231 — 1539: 14 moniales, proventus £ 165
- SULBY — LEHMANN/BROCKHAUS 4332

TAL-Y-LLYCHAU - DUGDALE dicit, hanc domum primitus fuisse OSB. LELAND praetendit fundatorem eius fuisse Rhys ap Tewdwr († 1093), inde coniecturae vix fundatae, ibi fuisse antea quoddam monasterium OSB. — ZAK EOP 1928, 302

TORRE — LEHMANN/BROCKHAUS 4422/23

WELBECK — *Lettr. com. Urbain* U 163 — ZAK EOP 1929, 47

WEST DEREHAM — Ad Capgrave et carmen eius v. *Anal. Praem.* 1959, 367 Liber liturgicus eatenus ignotus est in Bibl. Escorial Q II 6: Varia officia sec. ritum O. Praem. saec. XIV. — AUVRAY 4293

DODFORD — DHGE XIV 548

GORZE — hoc coenobium est ponendum inter „Dubia“. Cum in tot catalogis occurrat, non dubitamus, in hac regione extitisse monasterium huius vel similis nominis.

CIRCARIA SCOTIAE

Fontes et Litteratura:

- APS *Acts of the Parliament of Scotland*, 1814/44
 Letters of James U, H. M. Stationery Office Edinburgh 1954
 D. E. EASSON, *Mediaeval Religious Houses in Scotland*,
 Edinburgh 1957
- ASS H. LAING, *Descriptive Catalogue of Impressions of Ancient
Scottish Seals*, Edinburgh 1850
- ASS IDEM, *Supplemental Descriptive Catalogue of Ancient
Suppl. Scottish Seals*, Edinburgh 1866

DRYBURGH — dele „Modanus“, una cum nota²³). Multa enim monasteria habuerunt abbatem quendam in suo sigillo. Proventus anno 1561: £ 2210. Saecularizatum est anno 1606. — AUVRAY 5087, 6025 — *Chron. Melrose* 74 — BACKMUND, *Pr. O. Scoll.* — DHGE XIV 823 — EASSON 86 — LAING ASS nr. 1004/08, Suppl. ASS nr. 1129 — LEHMANN/BROCKHAUS 1272/74 — POTTHAST adde: 6697, 7387, 9505, 17308, 19357, 25542. Dele: 6632 — J. BULLOCH, *Adam of Dryburgh*, London 1958 — A. C. LAWRIE, *Early Scottish Charters, prior to 1153*, Glasgow 1905 — Abbates: Roger 1220¹⁶⁶) — nota²⁹) pertinet

¹⁶⁶) LAING ASS 1004 (nisi forte sit sigillum abbatis Rogerii † 1197, post mortem eius usitatum)

ad Andream 1354/69, nota³⁰⁾ vero ad sequentem — Joannes 1404³¹⁾. David Dewar ante 1488³²⁾. Abbates ab an. 1483 sunt commendatarii. — JAFFE-L. 17342. Corrige: 14498 — Notae³¹⁾ adde: P. L. Pet. I 639.

FEARN — Patronos coluit B. M. Virginem simul et S. Ninianum. Archiva canonice quoad maiorem partem combustae sunt an. 1467 in Tain¹⁶⁹⁾. Anno 1540 ruinosae et neglectae. Proventus an. 1561: £ 1010. Saecularizata an. 1609, quo anno dioecesi de Ross est annexa. — APS IV 240, 446 — BACKMUND *Pr. O. Scotl.* — EASSON 87 — LAING ASS 200 — *Letters of James V* 420/21.

HOLYWOOD — Reditus an. 1561: £ 880?. Saecularizatio an. 1609. — APS IV 464, 575 — AUVRAY 379 — BACKMUND *Pr. O. Scotl.* — EASSON 87 — GEUDENS 40 — KEITH 399 — LAING ASS nr. 1043/44, Suppl. ASS 202 — POTTHAST 8470, 14636 — *Registrum monasterii de Passelet* (Maitland Club 1832) 320 — RMS VIII 1817 — *TDumfrGall* XXXVI, 1959, 71. — A b b a s : Wilhelmus 1394¹⁷⁰⁾.

SOULSEAT — Reditus an. 1561: £ 810. Saecularizatio an. 1630. — APS V 132 — BACKMUND *Pr. O. Scotl.* — EASSON 67, 87 — GEUDENS 41 — ZAK EOP 1928, 181 — RADFORD in *TDumfrGall* 3d ser. XXVII, 103/04 — Iam John Johnston erat commendatarius, obiit ante an. 1598.

TONGLAND — An. 1509, Jacobus IV rex petit a S. Pontifice, ut abbatiam daret David episcopo Candidae Casae, ad reformandam disciplinam, et ad reparandam ruinam. Incorporatio dicto sedi peracta est an. 1529, definitive confirmata an. 1541. — AUVRAY 6025 — BACKMUND *Pr. O. Scotl.* — *Chron. Melrose* 146 — EASSON 88 — GEUDENS 42 — GOODALL II 538 — LAING ASS 1133 — W. M. BRADY, *The Episcopal succession in England, Scotland and Ireland 1400/1875*, I 209 — J. DOWDEN, *The bishops of Scotland*, Glasgow 1912, 371 — *Epistolae Regum Scotorum*, edd. RUDDIMAN 1722/24, II 115 — *Letters of James IV* (Scottish History Society 1953) nr. 289 — *Letters of James V*, 161/62, 425 — *TDumfrGall* 3 ser. xxvii, 128/29 — Commendatarius W. Melville obiit circa an. 1606. P. 113, in nota⁷⁴⁾ corrige: „Gilbertus de Gamdia ...“

WHITHORN — Proventus an. 1561: £ 2540 — AUVRAY 6077 — BACKMUND *Pr. O. Scotl.* — EASSON 88 — LAING Suppl. ASS

¹⁶⁷⁾ LAING ASS 1007

¹⁶⁸⁾ *Acts of the Lords Auditors of Causes and Complaints* 1839, p. 125

¹⁶⁹⁾ *The Clan Donald* I 542

¹⁷⁰⁾ *Spalding Club Miscellany* V 251. Probabiliter est idem qui W. de Adavogan.

1186 — LEHMANN/BROCKHAUS 4590 — ZAK EOP (1928) 82, 83, 173, 174, 185, 295, 300, 302, 304, 307, 309, 408, 410, (1929) 133; 137, 138, 139, 146, 239, 240, 242 — RALEGH/RADFORD, *Excavations at Whithorn, Final Report* (TDumfr Gall 1955/56, 3d ser. xxxiv, 1957, pp. 115/23, 131/94) — Priores: Michael loco 1164, lege: post an. 1186 — Wilhelmus ca. 1173/77¹⁷¹)

De conatu, substituendi canonicos OSA in Score per Praemonstratenses ex Hornby v. SAYLES in *Scot. Hist. Rev.* XXXI 137

CIRCARIA HIBERNIAE (v. II 597/98!)

CILLNAMANAC et Enach Duin fuerunt duo monasteria distincta, et nostri Ordinis. — *Anal. Praem.* 1959, 316

BAILE MOR non fuit Ord. Sti. Gilberti. Ibi fuerunt duo monasteria: alterum canonicorum OSA, alterum parthenon O. Cist. (A. GWYNN). Forte primum ad tempus adjudicatum fuisse potuit Ordini Praem., tamen nimis distat a „provincia Armacana“ ut posset identificari cum Ballineval.

DIEULACRESSE — DHGE XIV 452

LOCH CE — GEUDENS 45 — ZAK EOP (1928) 181, 300 — *Anal. Praem.* 1959, 317

CIRCARIA FRISIAE

A. v. d. HURK, *De betekenis van de Reguliere Canonie voor Friesland in de Middeleeuwen* (*Anal. Praem.* XXXI, 1955, 36/62)

BARTHE

Ultima monialis obiit anno 1597. Saeculo sequenti in ecclesia erat cultus. Residua monasterii anno demum 1859 sunt rasa.

Litteratura: NEUSS 264 — H. WIEMANN, *Rechnungen des Klosters Barthe um 1600* (*Jahrb. Gesellsch. Bildende Kunst u. Vaterl. Altertümer Emden* XXXIX, 1959, pp. 37/96) — BACKMUND, *Die letzte Priorin von Schildwolde* (*Sacris Erudiri*, Steenbrugge, VII 1955, 386/96)

DOKKUM — Codex iste, de quo in nota⁸⁹), (Bibl. Fulda, Cod. Bonifatianus nr. 3) scriptus est in lingua gaelica, et nota, eum esse conscriptum ab ipso Sto. Bonifatio, addita est saec. IX vel X. Non potest fuisse in Dokkum saec. XVI, quia constat eum iam saec. IX fuisse Fuldae¹⁷²) —

¹⁷¹) British Mus. London, Cotton MS XVIII 32. Iam occurrit an. 1163 (v. supra II 597)

¹⁷²) E. A. LOWE, *Codices Latini Antiquiores* VIII, Germany: Altenburg, Leipzig. (Oxford 1959) nr. 1198, p. 49

DHGE XIV 565/66 — NEUSS 142, 264 — POTTHAST 7338, 7392, 7511, 21854 — dele: PRESSUTTI 7392 —

HEILIGERLEE — Art. BACKMUND prodiit in *Sacris Erudiri*, Steenbrugge VII 1955, 381/85, et quidem in lingua neerlandica.

LIDLUM — NEUSS 264 — *Reg. Imp.* V 10009, 10420

MARIENGAARDE — LEHMANN/BROCKHAUS 896/98 — POTTHAST 7338, 7511 — *Reg. Imp.* V 10009 — *Rep. Germ.* IV 3708 — NEUSS 142, 264 — Abbas: 22. Wibrandus v. Leeuwarden res. an. 1426¹⁷³⁾

MARNE — NEUSS 143, 264 — *Rep. Germ.* IV 3661

SCHILDWOLDE — ad notam²⁰⁹⁾ vide VALVEKENS, *Uis. Can.* II 9 — NEUSS 265 — *Reg. Imp.* V 10008 — N. BACKMUND (v. supra apud Barthe)

SCONAMORA — WUMKES *Abtenleuens* p. 43, nota, refert ad MGH SS XXIII 565, 10. Sed hic revera agitur de Scharmer (Skeremera), non de monasterio nostro.

WEERD — Hypothesis proposita a K. DOLISTA art. cit., hunc parthenonem fuisse exstructum circa annum 1260 a Joanne quondam abbate Strahoviensi, nobis videtur esse audax. Constat, Weerd formasse unum corpus cum abbazia Doccumensi, ideo nil fuit nisi sectio feminea primitivi monasterii duplicis. Supponere fas est, abbates Doccumenses soli de fatis sororum suarum curavisse, neque ingerentiam alienorum in hisce rebus tolerasse. Si hypothesis allata factis concordat, sequentia essent supponenda: Sorores Doccumenses non translatae sunt in Vrouwtenberghe, sed manserant juxta abbatiā. „Mons Stae. Mariae“, in indice an. 1326 occurrens, non refert ad Vrouwtenberghe, sed ad aliud quoddam asceterium, forte alius ordinis: „Templum Domini“ vero, quod aliquatenus titulo monasterii Strahoviensis consonat (Mons Sion), ad nostrum Weerd. Dictus abbas Joannes, in abbazia rhenana — probabiliter Steinfeld — commorans, munere visitoris forte in Frisia fungens, impetravit, ut abbas Doccumensis se deciderit ad construendum monasterium in Weerd, in quod Joannes se retraxit et ubi sepultus est.

Litteratura: K. DOLISTA, *Die Anfänge des Frauenstiftes Weerd in Friesland* (*Anal. Praem.* 1956, pp. 60/68)

WITTEWIERUM — E. JENSMA, *De Continuatio Menconis* (*It Beaken* XVII, 1953, 24/30)

¹⁷³⁾ *Rep. Germ.* IV 3708

TRIMUNT — BERLIERE, *Les monastères doubles* dicit hunc parthenonem fuisse incorporatum Ordini Cist. an. 1259.

CIRCARIA BRABANTIAE

Fontes et Litteratura:

- OAT A ERENS, *De Oorkonden der Abdij Tongerlo*, 3 voll. Bruxellis 1948/55
P. van DOORNINCK / J. van VEEN, *Acten betreffende Gelre en Zutphen*, Haarlem 1908
P. GORISSEN, *Le séquestre des biens des abbayes brabançonnées en 1527* (*Anal. Praem.* 1955, 63/99)
P. LENAERTS adde: *Anal. Praem.* XXX (1954) 60/122, XXXV (1959) 105/52, 284/300.
F. PRIMIS, *Album Pastorum Campinae Antwerpiensis*, Tiel 1952
Inv. M. R. THIELEMANS / R. PETIT / R. BOUMANS, *L'Inventaire des Archives du Conseil d'Etat*, Bruxelles 1954
Arch. CE (Generalia de Ordine: nr. 1160/61, 1716)

ANTWERPEN St. Michiels

Ad notam ³²⁾: summula tenoris operis L. PHILIPPEN in *Anal. Praem.* X 301.

Archivalia: AGR Bruxelles, Arch. Cons. d'Et. 1 fasc. (1652/1716)

Litteratura: *ActImpSel* cf. ind. — AUVRAY 801, 1198, 1739 — *InvArch CE* nr. 1237 — POTTHAST 8955, 9137, 9379, 14504, 16498, 18244 — *RegImp V* 10166, XI 6919 — STUMPF / BRENTANO II 3161, 4573 — VALVEKENS *ADDespr* 1955/59 passim.

AVERBODE

Archivalia: AGR Arch. C. d'Et. 1 fasc. 1647/1725 — MS LESAGE.

Litteratura: v. DOORNINCK / v. VEEN 317, cf. XXX — *InvArch CE* nr. 1214 — MGH *Ep. Sel.* III 563 — ZAK EOP 1929, 54 — VALVEKENS *ADDespr* 1955/59 — M. CALBERG, *Les broderies historiées de l'Abbaye d'A.* (RBAHA 1954, pp. 133/96) — *Anal. Praem.* 1960, 62/112, 113/19.

BERNE

Archivalia: p. 276 corrige lin. 9: AAA loco SAA. — AGR Brussel, Arch. Cons. d'Et. 1 fasc. 1639/94

Litteratura: DOUET D'ARCO ISAN 10874 — *InvArch CE* nr. 1216 — A. M. FRENKEN, *Van Alphen en de religieuzen, bijzonder de Norbertijnen van Berne* (BB XXIV 1956, 1/31) — *Pro Nostris* III 1931, 34/37

A b b a t e s

Petrus van Hemert 1435/58¹⁷⁴⁾ Milo Ondersteijn 1942/59
 Marcelis v. Macharen 1458/61 Albertus Haselager 1959—
 notae ⁴²⁾ adde: et IV, 1571

DELFT Opus P. OOSTERBAAN recens. *Anal. Praem.* 1955, 359/61

D I E L E G H E M

Anno 1432 ibi celebratur Capitulum Generale¹⁷⁵⁾.

Archivalia: AGR Brussel, Cons. d'Et. 1 fasc. 1645/80 — AAMech: Visitationes et Capitula Prov. s. XVII.

Litteratura: DHGE XIV 480/82 — *InvArchCE* nr. 1219 — A. d'ANSEMBOURG *L'ancien palais abbatial de Diligheem à Jette*, Bruxelles 1958.

GRIMBERGEN — AGR Brussel Cons. d'Et. 1 fasc. 1647/1716 (*InvArchCE* nr. 1224) — *Reg. Imp.* VIII cf. ind. — Abbates: Hroznata v. Heesch res. an. 1958, successor: Emilius de Winde.

KEIZERSBOSCH — HUGO I praefatio — de necrologiis vide GOOVAERTS III 140/41

MARIENWEERD — v. DOORNINCK / v. VEEN 29 sq. — *MGH Ep. Sel.* I 50 — POTTHAST 18130 — *Reg. Imp.* U 4900

MIDDELBURG — AUVRAY 801, 1198, 1739 — DOUET D'ARCQ ISAN 10876 — KORTH nr. 337, 340 — *MGH EpSel* I 195, II 525/26 — POTTHAST 7402, 8955, 9137, 9379. Corrige 14493 loco 14433 — *RegImp* V cf. ind. — *RepGerm* IV 2805, 2950 — ZAK EOP (1928), 81, 181; (1929) 137. — *Forum (Maandblad voor architectuur en gebonden kunsten)* V, 1950, 402/36.

NIJMEGEN — Doc. an. 1463 apud ERENS, *Oork. Cath.* p. 321

NINOVE — Anno 1433 fuit ibi Capitulum Generale¹⁷⁶⁾ — AGR Brussel Cons. d'Et. 1 fasc. 1636/1702 (*InvArchCE* nr. 1288 — LEHMANN / BROCKHAUS 1924/29 — Abbas nr. 33: Joannes de Avena probabilius recte: de Arena, id est „van den Zande“.

PARK — AGR Brussel Cons. d'Et. 1 fasc. 1634/1701 (*InvArchCE* nr. 1230) — *JbDG Friedr.* I 230 — KORTH nr. 99 — LEHMANN / BROCKHAUS 1934 — STUMPF / BRENTANO II 3693 — ZAK EOP (1928) p. 298 (1929), p. 46, 53 — MS LESAGE.

¹⁷⁴⁾ communicatio privata R. D. Hugo Heijman, archivarii abbatae.

¹⁷⁵⁾ CALONNE, *Dommartin et St. André* (v. ibidem) p. 135

¹⁷⁶⁾ Arch. Dép. Somme, Arras, Coll. Rodière MS 192

POSTEL — AGR Brussel Cons. d'Et. 5 fasc. 1636/1702 *InvArchCE* nr. 272. 1231 — *Anal. Praem.* 1957, pp. 302/17

ST. CATHARINADAL — Dele p. 328, lin. 10: „usque 1922“. Anno 1958: 59 religiosae. *Pro Nostris* XXIII 1958, pp. 59/62

TONGERLOO — Ecclesiis incorporatis resp. administratis adde: Herselt 1365, Wildert (loco: Waldert), Blaenberg ab an. 1857, Heultje ab an. 1895.

Archivalia: AGR Brussel Cons. d'Et. 1 fasc. 1642/1723

Litteratura: DOUET D'ARCQ ISAN 10795 — *Inv. ArchCE* nr. 1239 — VALVEKENS *ADDespr* 1954/59 — ZAK EOP (1928) 83, 174, 406; (1929) 53, 240 — J. E. JANSEN / A. ERENS, *De Norbertijnerabdij van Tongerlo. Acht-honderdjarige werking in de Antwerpsche Kempen 1133/1933* (Uitg. *Taxandria*) — *Anal. Praem.* 1956 pp. 277/92 — BCRH Ind. I 164, III 134, IV 682, V 419, VI 1277 — BGHB 1954 pp. 55/64, 1957 pp. 93/117 — *De Spycker* XI, 1951/54 pp. 119/29

WOERD — Nunc dioec. s'Hertogenbosch. Anno 1570, per bullam papalem episcopus Ruraemundanus inhihetur ab occupatione praepositurae.

HEESWIJK — Quondam dioec. Leodiensis. Iam saec. XII occurrit nomen „Bernheze“.

ST. JANSBERG — FABRE, *Lib. censuum* 163

UTRECHT Wittevrouwen — Nota¹⁴⁷⁾ aliquatenus est corrigenda. Designatio „Albae Dominae“ etiam adhibetur pro monialibus Ord. Praem. (cf. supra II 184, nota⁶⁰⁾)

VENLO — Etiam aliunde constat, hoc asceterium numquam fuisse Ord. Praem. Anno 1413 intenditur mutatio „begginagii“ Venloensis in asceterium Ord. St. Augustini¹⁷⁷⁾, an. 1623 iterum verbum fit de beginis

¹⁷⁷⁾ Parochus Venloensis, qui erat O. Praem., dat permissionem ad transitum peragendum (A. J. FLAMENT in *Maasgouw* XXVII, 1905, 26). Non videtur esse certum, eum revera in praxim fuisse deductum. Si umquam, beginae vix factae sunt canonissae vel eremitae OSA, sed potius communitas „Augustinarum Hospitalarium“, vulgo „Zwarte Zusters“, quae erant communes in Belgio. Quidquid est, FLAMENT l. c. perperam concludit sorores fuisse factas Praemonstratenses, propter identitatem regulae Sti. Augustini. Putamus, auctoritatem ecclesiasticam ibi instituisse in „regularizationem“ beginarum, quae in hoc casu prima vice non successit, quia constat sorores ad statum pristinum esse reversas. Secunda vice, inter annos 1623 et 1737, mutatio revera est peracta.

tantum. Anno 1737 Helena Horsten intrat apud „Sorores III. Ordinis Sti. Francisci in monasterio S. Spiritus in Venlo“¹⁷⁸).

Archivalia: Arch. Mun. Venlo, Oud Archief 1700/05 — RA Maastricht, Klooster van de Hl. Geest der Penitenten te Venlo (1408/1796). In nullo documento horum archivorum sorores istae vocantur Ord. Praem.

CIRCARIA FLOREFFIAE

BEAUREPART — POTTHAST 13792 — *RegImp* VI 1, 2314

BONNEESPERANCE

Archivalia: AGR Bruxelles, Cons. d'Et. 1 fasc. 1642/1724 — Arch. Et. Mons: omnia diplomata perierunt praeter duo. — Bibl. Sém. de Bonne Esp.: rentale, registra, inventarium s. XVIII; Catal. Religiosorum s. XV/XVIII.

Litteratura: DHGE IX 1030 — DOUET D'ARCQ ISAN 8160, 8559 — *InvArchCE* nr. 1314 — LEHMANN/BROCKHAUS 1652 — PIETRESSON DE ST. AUBIN H II 272 — STUMPF/BRENTANO II 4059 — VALVEKENS *ADDespr* 1954/59 — E. BROUETTE, *Les Archives de l'Abbaye de B. E. (BSA Charleroi* 1955, nr. 3) — A. M. BROUTIN, *Un nécrologe de dix huit abbayes de la région du Nord 1767/1837 (BSE Prov. de Cambrai* XV, 1910, 29/37 — T. LEJEUNE, *Monographies historiques et archéolog. du... Hainaut, Mons* 1873, 129/44 — J. LEROT, *Les anciennes églises de B. E. (BSA Charleroi* XXII, 1953, 49/59) — BCRH CXIX, 213/19 — *BSA Charleroi* XXIII, 1954, 3/8 — *La Vie Wallonne* XXVI, 1952, 52 — Periodicum „Bona Spes“ (*Bulletin de l'Association des anciens élèves du Séminaire de B. E.*) ab anno 1954 multa continet de historia canonica, cf. *Anal. Praem.* 1957 et art. A. MILET in *Anal. Praem.* 1959, pp. 329/48, qui praebet bibliographiam completam.

Abbatess: p. 364 dele lineam 10 (antea abb. in Chaumont)

BUCILLY — abbas Pontius sive Ponsardus, sec. *Gallia Chr.* et HUGO annis 1233/37 (cf. *Obit. Braine, Prémontré et Ninove* 17, VI)

CHAUMONT — DOUET D'ARCQ ISAN 8632, 9394 — POTTHAST 17082, 24412, 25199 — Abbatess: Alelmus 1180/93 (numquam fuit abbas Bonae Spei¹⁷⁹); Simon d'Aharis an. 1309 erat abb. Justimontis; Petrus abbas 1317¹⁸⁰; Ob. Braine habet duo abbates Simon, scil. 2. VI et 23. XII.

CLAIREFONTAINE — DOUET D'ARCQ ISAN 8198/8200 — Abbatess: Gerardus 1132—, 1160?; Lambertus 1151¹⁸¹)

¹⁷⁸) Rijksarch. Maastricht I. c.

¹⁷⁹) MIGNE PL t. 214, nr. 193

¹⁸⁰) DOUET D'ARCQ 8632

¹⁸¹) Arch. Dép. Haute Marne 8 H 11, nr. 1

FLOREFFE

Archivalia: AGR Bruxelles Cons. d'Et. 1 fasc. 1638/1700

Litteratura: AUVRAY 1766, 3379, 3771, 3857, 4396, 4688 — FABRE *Lib. Cens.* 164 — JbDG Konrad III 148, 889, 952 — *Inv. ArchCE* nr. 1341 — LEHMANN/BROCKHAUS 1722/26 — POTTHAST 1264, 11589 — *RegImp* V cf. ind. — Des ROBERT, *Sceaux de Lorraine* 8201 — STUMPF/BRENTANO II 3456a, 3585, 3655, III 147 — ZAK EOP (1928) 173 (1929) 249 — VALVEKENS *ADDespr* 1955/59

HEYLISSSEM — VALVEKENS *ADDespr* — G. GEERTS in *ESchBr* 1955 pp. 355/58, 1956 pp. 242/44, 469/76 — *Leodium* 1957 p. 27

LAVALDIEU — nota^{ss}) ponatur p. 384 — notae⁶²) adde: Imago eius (ca. an. 1810) in Musée Curtius, Leodii. — Thomas de Ham II non apparat ut abbas in Cap. Generali an. 1562 (VALVEKENS, *Hipp d'Este* p. 99. 103).

LEFFE — F. JACQUES, *L'ardidiaconé d'exception de l'Abbaye de L. et les cures à la collation de son abbé* (*Anal. Praem.* 1956 pp. 228/276, 1957 pp. 40/60) — *Namurcum* 1926 pp. 37/40, 1937 pp. 56/58

LONGWE — DOUET D'ARCQ ISAN 8807, 9311

REEKHEM

„Abbatia“ anno 1610 combusta est. — A. REMANS/R. VERBOIS, *Rekem tijdens de Fransche Revolutie (Het Land van Loon XIII, 1958, p. 61)*

Priores: Lambert Montenij 1591/1620 — Henricus Slims (non Hins) 1627/58 — Augustinus d'Alleur 1673/85 — Ambrosius Godard 1715 — N. Horens 1740/45 — Bernardus Dufays 1745/47 — Balthasar Andriette 1763/74

ST. FEUILLIEN — AGR Bruxelles Cons. d'Et. 1 fasc. 1637/1718 (*Inv. ArchCE* nr. 1319) — Abbas Tussanus res. 1486, obiit 1490 in Burgos

SEPTFONTAINES en Thiérache — DOUET D'ARCQ ISAN 9109/10, 9341 — POTTHAST 6670 — Abbas Joannes 1185 (DOUET D'ARCQ 9109)

THENAILES — *CatMSSBDép* XLVIII cf. ind. — DOUET D'ARCQ ISAN 8420, 9124 — POTTHAST 9705 — Abbas Bartholomaeus 1205 (DOUET D'ARCQ 9124)

VEROFLE — Subsistit capella. — M. THIRY, *Mariembourg, N. D. de la Brouffe*, Bruxelles 1954.

WANZE — FABRE *Lib. Cens.* 163

CIRCARIA FLANDRIAE

CHATEAUDIEU — LEHMANN/BROCKHAUS 1698 —

DOUAI — Acta an. 1623/29 in Arch. Mun. Douai — DHGE XIV 724

DRONGEN — Praeclarum illud epos germanicum „Reynaert de Vos“ probabiliter ca. an. 1260 a canonico Trunchiniensi est redactum¹⁸²⁾ — AGR Brussel Cons. d'Et. 1 fasc. 1647/1723 (*InvArchCE* nr. 1304) — AUVRAY 850, 2011 — J. GOETSTOUWERS. *De Abdij van Drongen. De abten tot de troebelen der XVI eeuw* (*Anal. Praem.* 1959, 301/11) — J. HEYMAN in *Oost Vlaanderen* IV, 1955, 72/29

LICQUES

Anno 1183 eximitur ab episcopo, et subditur immediate S. Pontifici.
Ab an. 1276 advocati erant comites de Artois.

Archivalia: AGR Bruxelles Cons. d'Et. 1 fasc. 1635.

Litteratura: *InvArchCE* nr. 1177 — *Chronique de Jean Froissart* dcij (edd. BUCHON, Paris 1834) V 107 — *An. Norb.* 1886

Abbatēs (ROZE)

Wilhelmus 1224

Balduinus Hircus 1283

Philippus 1231

Joannes 1460

MONT ST. MARTIN — POTTHAST 1264 — STUMPF/BRENTANO II 3964, III 147 — ZAK EOP (1928) 304, (1929) 136 — *An. Norb.* 1886 p. 71 — Vita B. Garemberti apud LEPAIGE 473, et AA. SS. Jan. I 304

Abbatēs · G.... 1225 forsan est Garinus (Necr. Braine 10, IX)

Antoine d'Estrées 1565 (Arch. N. X. Ia. 1612, f. 290)

THEROUANNE — AGR Bruxelles Cons. d'Et. 1 fasc. 1642/51 (*InvArchCE* 1181) POTTHAST 24043 — ZAK EOP (1928) 184

VEURNE Bethania — Anno 1761: 16 religiosae.

VEURNE St. Nicolaus — AGR Brussel Cons. d'Et. 1 fasc. 1636/1724. De archivo vide etiam *Anal. Praem.* 1957, p. 185 — AUVRAY 393 — DOUET D'ARCQ ISAN 10788 — *InvArchCE* nr. 1291 — ROPM XII 360/65

Abbas: Helyas (Necr. Ste. Marie du Bois 8. I.)

VICOGNE — AGR Bruxelles Cons. d'Et. 1 fasc. 1624/78 (*InvArchCE* nr. 1330) — LEHMANN/BROCKHAUS 2077/80 — PFLUGK/HART-

¹⁸²⁾ *Anal. Praem.* I 208/09

TUNG I 219, 231 — POTTHAST 9705, 18362 — De Ch. Ochin: *Anal. Praem.* 1957 pp. 162/63

ARDRES — POTTHAST 2906

CIRCARIAE GALLIAE IN GENERE

Pag. 442, lin. 19 lege: „cuncti abbates Generales — praeter quatuor“ Ad notam⁵³⁾: numquam Capitulum Gen. celebratum est in Strahov. — Ab anno 1497, rex Galliae active reformationem Ordinis propulsit. Lieu Dieu suppressa est anno 1733. Sic dicta „Commission des Réguliers“ decrevit suppressionem quindecim domuum Ordinis, scilicet: Doue, Foncaude, La Capelle, Divielle, St. Paul de Sens, Bellevaux, Bassefontaine, Lieu-Restauré, Valchrétien, Chambrefontaine, Marcheroux, Longwé, Charleville, Parey et Etoile¹⁵³⁾. Quae confirmata sunt a Capitulo Nationali, anno 1770 Praemonstrati celebrato, sed de facto, suppressiones peractae sunt tantum in Doue, in Bassefontaine et in Bellevaux, conservata tamen mensa abbatiali pro commendatariis. Reliquae domus partim mutatae sunt in parochias dependentes, partim substituerunt ut fuerant antea. Elencho ecclesiarum p. 449 (infra) adde: ecclesia cultui aperta: Combelongue, Bellevaux addenda est ecclesiis profanatis, Divielle et Lieu Dieu ruinis sunt inserendae.

Manuscripta (p. 463) DARAS ANF 50/51 praebet tenorem voluminum LARCHER

CIRCARIA FRANCIAE

AUXERRE — AUVRAY 5360 — POTTHAST 11645 — Ch. POREE, *Cahiers des Curés et des Communautés ecclésiastiques du Bailliage d'Auxerre pour les Etats Généraux de 1789* (Auxerre 1927) cf. ind

BASSEFONTAINE — POTTHAST 1264 — ZAK EOP 1928, p. 411

BEAULIEU sur-Aube — POTTHAST 240 — J. DENAIX in *Ann. de l'Est* 1958, pp 75/76

BRAINE — CatMSSBDép XLVIII 228 — DOUET D'ARCQ ISAN 8403/04, 8572 — PERIN I 60/65, II 43/47, III 82/87 — ZAK EOP 1929, 140 — E. BROUETTE, *Obituaire de l'abbaye de St. Yved de B.* (*Anal. Praem.* 1958, 274/337; 1959, 85/104) — M. BUFFENOIR, *Les registres de la Municipalité de Braine pendant la révolution 1790/95* (BSArch

¹⁵³⁾ RAVARY (vide Prémontré) 59

Soissons, 4 V, 1931/32, 216) — E. COLLET, *La fin de l'Abbaye de St. Yved (de Braine)*, ibid. 2 V, 1877, pp. 75/102

Abbatēs: BROUETTE adducit „Everardum primum abbatem de Brana 14. IX,“ recte: de Berna.

CHARTREUVE — *Ep. Gerv. Cod. Rawl.* lxxij - AUVRAY 3471 -

CHEBRET — Ex epistola Gervasii patet, moniales propter dissolutionem excommunicatione fuisse plexas. Gerardus episcopus Tullensis pro illis intervenit. Gervasius scribit episcopo: „Verum si exposita esset vobis infamia qua laborant, et cognita... dissolutio diutina earundem... non rogaretis pro illis“. Probabiliter paulo post, et propter hoc sunt suppressae.

CUISSY — p. 496 lin. 26 loco „alauni“ lege „aluminis“. — AUVRAY 3771, 3857, 4688 — DHGE XIII 1097/98 — DOUET D'ARCQ ISAN 8690/91 — *Ep. Gerv. Cod. Rawl.* ciiij — POTTHAST 1264, 11589 —

DILO — DHGE XIV — DARAS, *Voyage littéraire de deux Prémontrés (An. Norb.* 1882, pp. 149/54, 208/11)

DIONNE — DHGE XIV 504 — DORMANS ibid. 682

HERMIERES — POTTHAST 6161, 6176, 7426

LAON — Fundatio canonice Sti. Vincentii Ulissipone corrigatur secundum ea, quae supra p. 269/70 referimus. De Gregorio VIII vide *Anal. Praem.* 1957, p. 369. — AUVRAY 3771, 3857, 4688, 5912 — DOUET D'ARCQ ISAN 8258, 8787/90, 8968 — MGH *EpSel* I 695 — ZAK EOP (1928) 77, 81, 182, 305, (1929) 245 — POTTHAST 11343 —

LIEU-RESTAURE — DOUET D'ARCQ ISAN 8261, 8792 — Abbatēs: R... 1238 forte est Reinaldus (Necr. Braine 11. II). Henricus d'Escairac de Lauture 1788/89.

MONCETZ — DOUET D'ARCQ ISAN 8296, 8849 — Des ROBERT *Sc. Lorr.* 8235/37 — P. 517 lin. 8 loco JORY lege JOVY. — Abbatēs: Johannes 1290¹⁸⁴), G... 1323¹⁸⁵). In necrologio Branensi occurrunt Garin 14. XI. et Gaucher 29. VII —

PARIS Coll. Ordinis — Etiam Joyenval illi fuit unitum. — POTTHAST 18484, 24155 — DARAS, *Les Prémontrés à Paris (An. Norb.* 1881, pp. 200, 216, 274) — TOULOUZE, *Les révélations du vieux sol*

¹⁸⁴) Des ROBERT 8235

¹⁸⁵) Ibid. 8236

parisien. *Les Prémontrés et mes fouilles archéologiques à l'Ecole de Médecine* (BSHist Ule arrond. 1901, pp. 45/120)

PREMONTRÉ

Iam anno 1843, proprietarii abbatiæ adierant monasteria Belgii, mediante archiepiscopo Mechliniensi, ut Praemonstratum restaurarent, sed in cassum. Abbas Edm. Boulbon liquit archicoenobium, quia nequivit allicere 5 canonicos e Belgio adventis, ad amplectendum rigorem primævum.

Archivalia hanc abbatiam tangentia vide RAVARY 279/81

Litteratura: AUVRAY (etiam de Ordine in genere) 745, 801, 1198, 1712/14, 1739, 1797, 2088, 2838, 5115, 5376, 5465, 5476, 5679, 5888, 5902, 6082, 6092 — *CatMSSBDép* XLVIII cf. ind. — DOUET D'ARCQ ISAN 8345/46, 8967/68 — LEHMANN/BROCKHAUS cf. ind. — MGH *EpSel* I cf. ind. — POTTHAST 7, 59, 158, 162, 163, 166, 168, 179, 207, 240, 334, 5651, 6054, 9696, 9137, 9369, 9379, 9383, 9412, 18245, 25997 — *Reg. Imp.* V 10022, 10992 — Des ROBERT *ScLorr* 8170/75 — ZAK EOP (1928) 297, 303, 305, 306, 407, 413, (1929) 137/38 — E. FLEURY, *Le Clergé de l'Aisne pendant la Révolution*, 2 voll. Paris 1853 — F. PETIT, *Les lettres de Michel Colbert à ses religieux* (*Anal. Praem.* 1955, 280/91) — B. RAVARY recte: *Prémontré dans la tourmente révolutionnaire. La Vie de J. B. L'Ecuy, dernier abbé général des Prémontrés en France*, Paris 1954 — SOUCHON, *De l'intervention royale dans les élections des Abbés généraux de Prémontré 1741/80*, (BSAcLaon XXVIII, 1888/91, pp. 278/305) — *Description des deux salles capitulaires de Prémontré* (*An. Norb.* 1884, 178/90) — *Histoire de l'Eglise de l'Abbaye de Prémontré* (C H de Marie 1871/72) — *Pro Nostris* XIV, 1948, 65/71 — JAFFE — L 11562, 11670, 11671, 12050

Abbatēs

(De Gervasio Anglo vide *Anal. Praem.* 1956, pp. 337/40)

Dodo 1171 ¹⁸⁶⁾

Petrus (vide infra ubi de Joyenval)

Hugo 1171 ¹⁸⁶⁾

Hubert de Monthermé

Joannes de Marle 1380 ¹⁸⁷⁾

simul abb. Sti. Pauli Viridunen.

SENS — AUVRAY 443, 3369, 6090 — DARAS *Voyage* (v. Dilo) —

Abbas: Claude Duchat 1637/60 ¹⁸⁸⁾

VALCHRETIEN — *Ep. Gerv. Cod. Rawl.* lxxj, lxxj

¹⁸⁶⁾ Catalogus Abbatum s. XIII (Cod. 6717, BRB; cf. GOOVAERTS II 21, et IV 259) habet: „Dodo 1171 paucis diebus, dein Hugo xvij annis, mense uno diebus duobus“.

¹⁸⁷⁾ Joannes abbas Praemonstrati et Sti. Martini Laudunensis an. 1380 (DOUET D'ARCQ o. c. 8968)

¹⁸⁸⁾ *Anal. Praem.* IV 172

VALPROFONDE — *L'église de U. (An. Norb. XXI. 1884, pp. 176/78)*

VALSECRET — AUVRAY 1237, 2057, 3223, 4891, 6064 — *CatMSSBDép XLVIII cf. ind.* — POTTHAST 3340, 5686, 5961, 6099, 6103, 6543, 10745, 13326, 15665 — Abbas: Ponsardus 15. X (Necr. Braine).

VALSERY — Saeculo XVII. Capitulum Generale titulum, iura et infulam abbatae de Vessra contulit abbati Vallis Serenae — *CatMSSBDép XLVIII cf. ind.* — DOUET D'ARCQ ISAN 8433, 9161/62 — C. TRICHAUD, *Mémoire sur les reliques de S. Clotilde (An. Norb. 1889)*.

ST. QUENTIN — G. SOURMAIS, *Notice historique sur le monastere de St. Nicolas de l'Ordre de Prémontré, dans la ville de St. Quentin (CHde Marie 1881 nr. 208)*.

CIRCARIA PONTIIVI

ABBE COURT — ZAK EOP 1929, p. 142 — Abbates: Matthaecus 1262¹⁸⁸⁹) — Gulielmus de Mantes 1361¹⁸⁹) — Carolus Regnier 1729/39.

AMIENS — *CatMSSBDép XLVIII cf. ind.* — ZAK EOP (1928) 304, (1929) 136 — *CHde Marie 1879 nr. 186*.

DOM MARTIN — „Sancti judocenses” habebantur tamquam ordo separatus, ad instar Praemonstratensium annis 1130/31¹⁹⁰) — Arch. de Simancas SE K 1537, B 38 (an. 1575) — notae ¹¹) adde: Marcheroux, St. André au Bois, Amiens St. Jean, immo probabiliter Séry (filiae Domni Martini) habuerunt sorores.

AUVRAY 3471, 3586, 6092 — DHGE XIV 635 — DOUET D'ARCQ ISAN 9402 — POTTHAST 1264, 12714, 24896 — ZAK (1928) 174, (1929) 133.

GRAND CHAMP — Secundum necrologium Branense, fundatrix erat comitissa de Liesse ¹⁹¹). Parochiis incorporatis adde: St. Léger-en-Yveline. — FABRE, *Lib. cens.* 192 — J. FOURNEE, *L'église abbatiale de Grandchamp, et l'église prieurale de Gambaiseuil* (Polycop. Centre d'Etudes Istina, Boulogne s. S. 1958) — Abbates: Firminus 21. III (Necr. Braine).

¹⁸⁸⁹) LEFEVRE *Chartes* p. 14

¹⁸⁹) DOUET D'ARCQ 8488

¹⁹⁰) MIGNE PL t. 213, p. 827

¹⁹¹) Necr. Braine 5. IX

JOYENVAL — Monasterium saec. XVII unitum est Collegio Parisiensi, nihilominus in loco semper permansit conventus. — BMun St. Germain MSS 81, 89/90 — POTTHAST 9114 — TRICHAUD (v. Val-sery) — Abbates: Petrus abbas 1364¹⁹²), Jean Touppet 1441¹⁹³). — p. 557 lin. 29 corrige 8221 in 8821.

RESSONS — De priore Henri (nota⁴⁶) vide GOOVAERTS IV 284, *Anal. Praem.* XIV 259, et A. BAHLMANN, *Pater Henry's Erlebnisse*, Münster 1865. (MS originale non iam invenitur.)

ST. ANDRE-AU-BOIS. — Saec. XVII, Capitulum Generale concedit abbatibus titulum et infulam praepositorum Stae. Mariae Magdeburgensium. — AGR Bruxelles Arch. Cons. d'Et. 1 fasc. (1635), cf. *InvArchCE* nr. 1180 — DOUET D'ARCQ ISAN 8366 — *Un prêtre prémontré du XVIIe siècle*, Nicolas Lédé (*An. Norb.* 1881, p. 172)

ST. JUST — DOUET D'ARCQ ISAN 8382/83, 9044/45 — POTTHAST 2069, 2433, 9705 — Abbates: Gervasius Anglus 1199/ante 1205

SELINCOURT — *CatMSSBDép* XLVIII cf. ind. — G. MILLET, *Histoire de la Ste. Larme* (*An. Norb.* 1889)

SERY — De sororibus vide infra, ubi de Clair-Ruissel. — *CatMSSB Dép* XLVIII cf. ind. — P. 570 lin. 8, dele: „ante an. 1638“.

Dubium: CLAIR-RUISSEL (Somme). Secundum DARAS ANF 55 fuit asceterium dependens ab abbacia Séry. Atqui notum est tantum ut asceterium Ordinis Fontis Ebraldi. Seriacum probabiliter initio erat monasterium duplex, propter maturam eius foundationem. Forte sorores eius ad Ordinem illum transierunt. (Cf. BN Paris, FF 20915, f. 158)

Pag 599 dele lineam 24, et lege loco eius: „SCHILDWOLDE: Nota²⁰⁶) cf. VALVEKENS, *Vis. Can.* II 9.“ — Linea 24 (SCONA MORA) ponenda est loco lin. 27.

Indici vol. II adde: Cuissy et Wanze.

Volumen III — CIRCARIAE NORMANNIAE

J. FOURNEE, *L'Ordre de Prémontré en Normandie* (*Cahiers Léopold Delisle* 1959, nr. 4, 2/18)

BEAUPORT — POTTHAST 24453 — ZAK EOP (1928) 311

ETOILE — Canonici Ferigoletenses anno demum 1903 sunt expulsi

¹⁹²) DOUET D'ARCQ 8776

¹⁹³) F. SCHUNDER, *Regesten der oberhessischen Klöster* (Hess. Klosterarchiv III), opus quod ad prelum praeparatur.

LIEU-DIEU

Abbatia iam existit anno 1180. Translata est in Jard ante annum 1196. Anno 1371 vel 72 (non autem 1384) combusta est. Joannes archiepiscopus Auxitanus (Auch) anno 1506 obtinet bullam unionis abbatiae cum sede sua, sed absque eventu. Anno 1525: 7 religiosi. Anno 1615 sola praelatura est restructa. Iam ab anno 1630 pars communitatis vixit secundum normas Congregationis Antiqui Rigoris, annis 1650/60 erigitur dormitorium adhuc existens. Etsi unio legalis cum dicta Congregatione anno 1660 vi esset frustrata, canonici nihilominus semper ab illa est vindicata, et de facto saec. XVIII illi adnumeratur. Anno 1667, conventus petit ab abbate Generali translationem suam in locum pristinum de Génétouze, sed ille noluit annuere. Unio mensae conventualis Collegio Parisiensi decreta est quidem anno 1674, sed propter protestationem episcopi Lucionensis non in praxim deducta. Anno 1690, religiosi obtulerunt Collegio Parisiensi summam 1600 Librarum annue solvendam, et Abbas Generalis consentit. An. 1701, loco summae, conventus Collegio dat praedium quoddam. Abbas Generalis ab an. 1720 denuo insistit in suppressionem plenam, et ad frangendam resistantiam religiosorum decernit destructionem aedium conventualium. Episcopus Lucionensis denuo protestatur, sed frustra, et anno demum 1733 suppressio totalis potest peragi. Ex septem religiosis, qui partim administraverant parochias Thiré, Avrillé, Le Bernard et Brétignolles, duo translati sunt in alias canonicas, dum reliqui manserunt in ministerio parochiali. Anno 1734 benedicitur modesta capella in antiqua sacristia canonicae, et sacerdoti saeculari committitur. Anno 1779 et illa supprimitur. P. Phil. Duval, supplicio interfectus Lugduni anno 1794 (*Anal. Praem.* 1959, 353/55) certe non fuit canonicus Loci Dei iam diu suppressi.

Archivum translatum est anno 1721 in Collegium Parisiense, unde venit in Archivum Nationale. Est satis amplum, continet enim sex capsas: S 4343/50. — AN Paris Sér. J, JJ, E, S, V, X (cf. DELHOMMEAU) — Arch. Dép. Vendée 30 doc. (Sér. B, C, E, H, J et Q) — Arch. Dép. Gironde G 264 — Arch. Dép. Vienne I G 18, Q I 98 — BN Paris FF 5502, 15721, 20907, Co 11. Dupuy 33, 804 — Ibid. FL 9019

Litteratura: L. DELHOMMEAU, *Inventaire analytique des documents concernant l'Abbaye royale de Lieu-Dieu-en-Jard* (Polycopié) Paris 1958 — M. Y. du GUERNY, *Dictionnaire topographique, histor. et géograph. de la Vendée, Canton de la Roche-sur-Yon*, Luçon 1959 — LABORDE, *Layettes du Trésor de Chartes III* 3926 — Arch. Dioc. Luçon I 509/12, *Mélanges* II 61, 68, 78 — Arch. Hist. Gironde XXIII 1883 — *Rôles Gascons* (ed. F. MICHEL) I 616 — ZAK EOP (1928) 408, (1929) 144.

Abbatess:

Joannes 1376¹⁹⁴⁾

René de la Tremblaye 1484/86

Jean de Bessey 1548/53

Jean de Malain OSB. nominatus
an. 1557

Petrus Aymard —1581¹⁹⁵⁾

Henri de Béthune 1624/47

Gilbert de Clairambault 1673/80

LA LUZERNE — AUVRAY 3771

LE PERRYAY-NEUF — VALVEKENS *ADDespr* 1957; 136, 320

LA ROCHELLE — Sub abbate Generali Colbert an. 1664 Ordo movit processum pro recuperatione asceterii, sed frustra. — Articulus BACKMUND in periodico citato pp. 441/46.

BELLE-ETOILE — Donatio definitiva fit an. 1216¹⁹⁶⁾. In linea paenultima loco „commendatarium“ lege „possessorem“. — C. CAUTRU, *L'Abbaye de B. E. (Art de Basse Normandie* 1957 nr. 5, pp. 10/13) — J. FOURNEE; articuli eius „Notes“ et „Le domaine“ prodierunt locis citatis an. 1941. — IDEM, *Les paroisses de l'Abbaye de B. E. (Courrier de Mondaye* 1951, nr. 26, pp. 5/8) — IDEM, *L'Abbaye de B. E. étude historique (Pays Bas Normand* 1952, pp. 45/49, 147/67; 1953 pp. 47/54, 86/89) — A. HOMMEY, *Histoire du dioc. de Séez* IV, Alençon 1900, pp. 250/51 — Jacobus de Crux, et Joannes de Mazoyer de Verneuil, tamquam abbates sunt delendi

MONDAYE

An 1790: 17 religiosi. Anno 1887, conventus se redintegrat in castro Cottun. Series abbatum ab initio usque ad an. 1587 diligenter revisa est a P. M. Degroult:

Roger de Juetz 1200, † 1215

Richardus 1216/25

Roger † ca. 1242

Gabriel du Fay 1276/85

Godefridus 1296

Godefridus Blason 1312

Godefridus de Champrépús 1319

Petrus 1325

Radulphus d'Orival 1327/30

Godefridus 1333

¹⁹⁴⁾ Arch. Dép. Vienne H Suppl. 3

¹⁹⁵⁾ Arch. N. Paris S 4344, 2

¹⁹⁶⁾ Arch. Dép. Orne H 44

Thomas Ernoulphe 1335
 Richardus Symon † 1349
 Robert Gareth 1360/61
 Godefridus Randouin 1362/94
 Robertus de Bacilly † ante 1414
 Laurentius 1414
 Joannes Le Barberel 1429
 Joannes Louis 1432
 Gulielmus 1440
 Petrus 1452/57
 Gulielmus le Bigot 1462
 Thomas † ca. 1465

Samson de Crepon † ca. 1487
 Lauentius de Cussy † ca. 1490
 Joannes Pelcon 1494
 Thomas de la Boysaine † ca. 1497
 Aegidius Lours 1497/1512
 Joannes Ferey 1512/55 res.
 Aegidius de Valognes † ca. 1562
 Julianus Guichard † 1565
 Gulielmus Poyneau 1567
 Guido Habel 1583
 Joannes Bourdon 1586/87 res.

Litteratura: M. DEGROULT, *Mondaye en Normandie* (polycop. 1958)
 — IDEM, *Anal. Praem.* 1960, 140/46 — J. MACE, *Le Cartulaire de l'Abbaye de M.* (*Anal. Praem.* 1959, 79/85) — *Art de Basse Normandie* 1956, nr. 2 — *CH de Marie* Nov. 1869

CIRCARIA LOTHARINGIAE

Annis 1430/50 tota Lotharingia ab exercitibus gallico et Burgundico terribiliter vastatur, fere omnia monasteria destructa sunt. Ad prohibendam commendam, duces Lothringiae anno 1484 interdixerunt publicationem omnium „Litterarum Apostolicarum“, et reservaverunt sibi censuram „Gratiarum Exspectatarum“. Cum in Gallia an. 1516 introduceretur commenda regia, Lotharingia mansit fidelis Concordatui Imperii anni 1448, praestanti electiones liberas.

Litteratura

JbGesLoth *Jahrbuch der Gesellschaft für Lothringische Geschichte,*
 Gesch Metz 1889 ff.
 MemSarLorraine 1863, pp. 58/362; 1872 pp. 68/90
 JournSArchLorraine 1872, pp. 163/64; 1874 pp. 138/43.

BELVAL — Monasterium pro communitate exorta inter annos 1120 et 30, ab Adalberone de Chiny, episcopo Verdunensi, fundatum et confirmatum est anno 1133. Exstat cartularium impressum saec. XVIII — LEHMANN/BROCKHAUS 1618 — Abbas: Radulphus 1211¹⁹⁷⁾

¹⁹⁷⁾ BN Paris, Cartul. de St. Pierremont FL 12866, f. 12

BONFAYS — POTTHAST 18528 — Abbas: Guido 1151^{197a)}

CRECY — Factum, quod inseritur Veteri Registro, innuit hanc domum non esse exortam ex monasterio duplici — *Ep. Gerv. Cod. Rowl.* lxxij

L'ETANCHE — DHGE XIV — LEHMANN/BROCKHAUS 1618

ETIVAL' — DHGE XIV — STUMPF/BRENTANO II 3110, 4293/95 — ZAK EOP 1929, 54 — *MSAr Lorraine* 1867 p. 186, 198/99 — N. BACKMUND, *L'église de l'Abbaye d'Etival au XVIIe siècle (An. de l'Est* 1957, 145/47) — M. GEORGEL in *BSPPhilomVosg.* 1960.

FLABEMONT — AUVRAY 5393

FREISDORF — StA Koblenz, cf. AUSFELD p. 93

JUSTEMONT — „Canonici Ordinis Sti. Eligii“ interdum vocabantur Canonici regulares abbatae de Mont-Saint-Eloi (Somme), qui ad nullam spectabant congregationem. — D. MÜSEBECK, *Regesten zur Genealogie der Seitenlinie Flörchingen-Ennery des Lothring. Herzoghauses (JbGesLothrGesch XVIII, 1906)* nr. 3, 4, 5, 9, 20 — *Ibidem* XXII 1910, nr. 178

METZ S. Croix — *Ibid.* V 72, 75/87, 156, VII 54, 64, 65, IX 116, XIII 235, 310, XXII nr. 168 — Theodoricus abbas iam occurrit a. 1195¹⁹⁸⁾

METZ Ste. Croix-aux Dames — An. 1404 iam fuit alienatum laicis. — X. MUNIER, *Notice sur la Grange-aux-Dames (Mém. de l'Acad. de Metz* 1848/49, I 61 — *Anal. Praem.* 1959 p. 94 (confusio cum Messines, parthenone OSB in Belgio).

MUREAU — Gulielmus abbas 1169

STE. MARIE-AU-BOIS — Erat filia de Riéval. — MS 141 quod fuerat in BMun St. Mihiel, interea periit. — Abbates: Richardus abbas 1157. Fulco inter annos 1201 et 1248 (*Necr. Braine* 26. I.)

RENGEVAL — Abbates: Hugo 1199, R.... 1205¹⁹⁹⁾; Guarinus 1226/28. — Moniales videntur fuisse in Bruley.

RIEVAL — *Anal. Praem.* VIII, 1932, 253/54 —

SALIVAL — *Rep. Germ.* IV 3758 — STUMPF/BRENTANO II 4551

SEPTFONTAINES — *An. Norb.* XXVI, 1889, pp. 145/54

^{197a)} Arch. Dép. Haute-Marne 8 H 11, nr. 1

¹⁹⁸⁾ *JbGesLothrGesch* VII, 1895, p. 65

¹⁹⁹⁾ Arch. Dép. Meurthe et Mos. H 139. Inde et sequens.

VANAULT — BMun Verdun MS 751 (Cartularium Sti. Pauli) 209.

VERDUN St. Paul

Monachi OSB ibi collocantur an. 971. Confirmationes pontificiae 1137, 1141, 1178/81. Dele lin. 25: 1194; lin. 26: s. X. — Lin. 29 recte: Virton, Robelmont. Ecclesiae sitae extra dioecesim Virdunensem: Othe, Sevrincourt, Lockweiler, Viéville, Chauvigny. Loco Douzey lege: Duzey.

Litteratura: *JbDGesd Friedr. I* 466 — MGH *Dipl. VIII* (Lothar III) 78, cf. MGH *SS X*, 510 — POTTHAST 18862 — *Reg. Imp.* V 175, VIII cf. ind. — *Rep. Germ.* IV 3738 — STUMPF/BRENTANO II 3314, III 459 — ZAK EOP (1928), 81, 83; (1929) 136 — De priore Martin: *CHde Marie* 1871 nr. 94/96

Abbatēs: notam¹⁸⁹) corrige: BMun Verdun MS 5, fol. 110, 160, 28. — Robertus 1226.

CONGREGATIO ANTIQUI RIGORIS

Parochi electi sunt capitulariter a conventu²⁰⁰). De Capitulis Congregationis annuis vide etiam REJALOT (v. Bucilly). Archivalia Congregationem tangentia vide etiam BMun Laon MS 538 I: 593/693.

PARIS St. Sacrement. Communitas solebat administrare parochias sequentes: Gray, Tours St. Hilaire, Perrières et Pereuse-en-Nivernais (Arch. N. S 4342 I).

ST. GEORGES des Bois — DARAS in *An. Norb* 1889

CIRCARIA ARVERNIAE

BELLEVAUX — LEHMANN/BROCKHAUS 1645

CLERMONT — DHGE XII 1451 — L. WELTER, *La réforme ecclésiastique du diocèse de Clermont au XVIIe siècle*, Paris 1956 (cf. *Anal. Praem.*, 1959, 165/83; et 1960, 38/61. Tangit etiam Neuffontaines).

DOUE — DHGE XIV 742

CIRCARIA GASCONIAE

Praetermissum: CUNLHAC, prioratus O. Praem. sec. *CatMSSBDép XIV* (cf. WAEFELGHEM 72). Revera fuit OSB, cf. COTTINEAU 933.

BELLPUIG

pronuntia more gallico: Belpoutche. — Neque rex Hispaniae, neque Hieronymitae (1567/68), neque Congregatio Reformata Hispaniae potue-

²⁰⁰) *Anal. Praem.* VII 228

runt reformare monasterium penitus collapsum, cuius abbates interdum vi armorum omni tentamini huiusmodi se opposuerunt, sub praetextu, se ad aliam pertinere circariam. Anno 1655, Jesuitae conati sunt adipisci Romae extinctionem canoniae, et unionem eius Collegio S. J. de Balaguer, sed in vanum²⁰¹). Anno 1666 Bellipodium iterum se submittit Praemonstrato, sed absque fructu. Anno denique 1685 abbas Retortae canoniam admonet, ut reformationi et Congregationi se submittat, quod bienio post denique est peractum. De abbatibus titularibus vide supra p. 224.

Archivalia: MS Vergara, Valladolid f. 92/94, 141/64 — MS Vid 1 bis: 89/90, 130, 139/41, 159 — BERN. DE LEON 78/80 — Arch. Simancas (cf. AEE)

Litteratura: AEE I 31, V cf. ind. — AUVRAY 2838 — NORIEGA DAMC 156/58 — POTTHAST 26089 — ZAK EOP 1928, 178 —

Abbatēs: Ignacio Gutierrez 1582/85 — Diego del Solar 1665 fuit mere titularis.

LA CAPELLE — DARAS in *An. Norb.* 1884, 116/20

LA CASE DIEU — AUVRAY 3765 — ZAK EOP (1928) 302, 411

DIVIELLE — Suppressa 1930. — DHGE XIV 522/25 — ZAK EOP (1928) 176, (1929) 54

FONDARELLA — MS Vid 1 bis (nota de NORIEGA: „Se dió a un caballero de Barcelona“) — BERN. DE LEON 79

GOUJON — G. LEBLANC, *L'église de l'abbaye de moniales de Goujon (Mélanges St. Bernard, Dijon 1954, pp. 350/58)*

HUVEAUNE: lin. 5 recte: „in suburbio orientali Massiliae“ — POTTHAST 24784

PLEINESELVE — Habebatur, secundum catalogos, ut filia Praemonstrati. P. 193 infra corrige „notam¹¹⁶“ in „¹²²“.

SARRANCE — H. CONDOU, *N. D. de S.*, Pau 1948

SAINT-JEAN de la Castelle — ZAK EOP (1929) 132, 142, 143

URDAX

Archivalia: BERN. DE LEON 49/53 — MS Vergara Vallad. 143/44 — MS Vid 1 bis fol. 86/88

Litteratura: LEPAIGE 1068 — NORIEGA DAMC 164/65 — VALVEKENS *ADDespr* 1955, 258 — M. ARIGOTA Y LASA, *Coleccion de documentos inéditos para la historia de Navarra, I Cartulario de Fitero* (Pamplona 1900) pp. 320, 329

²⁰¹) AEE I 251, 265

Abbatēs

Domingo 1394 ²⁰²⁾	Leon de Aranibar 1591/1600,
Juan de Guardalba — 1568 ²⁰³⁾	1606/09, 1612/15
Juan de Echaide 1573/76 ²⁰⁴⁾	Norberto Borda ca. 1750/60 ²⁰⁵⁾
Leon de Arleta 1576/79	José Matias de Elizalde 1825/27
Juan de Echaide 1579/82	Franc. Esteban de Miranda 1830/33
Juan de Elizondo 1582/91	José Matias de Elizalde 1833/39

CIRCARIA HISPANIAE

Litteratura:

N. BACKMUND, *Les origines de l'Ordre de Prémontré dans le Portugal* (*Boletim Cultural da Camara Municipal do Porto*, XXII, 1959, pp. 388/412)

IDEM, *Los abades trienales de la Congregacion Premonstratense de España* (*Hispania Sacra* XI, 1958, pp. 427/78)

VALVEKENS *ADDespr.* 1955 pp. 153/58, 253/55; 1957 pp. 88, 327

ZAK EOP (1928) 80, 176, 179, 297, 406, (1929) 48, 52.

AGUILAR de Campoo — AHN Arch. de Uclés, caj. 94 nr. 35 (an .1259)

BUJEDO — ZAK EOP 1928, 179

CIUDAD RODRIGO *Anal. Praem.* 1960, 10/11

ERMIDA do Paiva — Anno 1278 adhuc erat prioratus, signat enim hoc anno prior Joannes Periz, una cum conventu loci²⁰⁶⁾. Ordo tacetur. — P. 259, post notam⁴⁸⁾, loco „Ibid.“ lege: „PMH“. — P. 261, lin. 18, post „Ciudad Rodrigo“ adde: „libro 10539“ — BACKMUND, *Les origines*

SAN MIGUEL de Groz — Arch. Catedr. de Zamora, leg. 13 y 15. Ibidem (15) invenitur abbas: Pedro Lorenzo an. 1234.

LISBOA — Primus rex Lusitaniae maximam praedilectionem habuit pro canonicis regulatis Ord. Sti. Augustini, qui ordo, suo tempore, in regno suo omnibus aliis praevaluit. — BACKMUND, *Les origines*

²⁰²⁾ AHN Madrid, Clero Perg. Retuerta 2268

²⁰³⁾ Ibid. Pap. La Vid 1394

²⁰⁴⁾ et sequentes usque ad an. 1600: MS Vergara I. c.

²⁰⁵⁾ Arch. del Mon. de la Vid, Necrologio 27. 5 (Inde et sequentes)

²⁰⁶⁾ Arquivo Municipal de Viseu, MS Viterbo: *Provas e apontamentos da historia portugueza* II 125.

MEDINA del Campo, S. Saturnin — ZAK EOP 1928, p. 182

RETUERTA — Si inter archivalia recensemus „Acta Omnium Capitulum Generalium“, subintelligendum est: „scilicet Congreg. Hisp. Ord. Praem. an. 1576—1835“.

SALAMANCA — ZAK EOP 1929, 46

SEGOVIA — Iubente Summo Pontifice, haec canonica an. 1253 reformatur ab abbacia Vitensi (POTTHAST 14937)

TORO. — Omissa est ultima linea pag. 296: „-tur fuisse alienatum Ordini in posterum, saltem de facto.

VALLADOLID — ZAK EOP 1928, 295

LAVID — AHN Clero leg. 230 nr. 18 (an. 1223) — VALVEKENS *ADDespr* 1957, 327 — ZAK EOP (1928) 78, 177, 300, 406, (1929) 141 — Iñigo Lopez anno demum 1531, immediate ante elevationem ad cardinalatum, sacerdos ordinatus est.

PEREIRO — Episcopus Salmanticensis an. 1156 non fuit Clemens, sed Navarro. Omnia documenta probant, hanc domum semper esse secutam regulam Sti. Benedicti. In archivo Alcobatiensi nihil invenitur, nec supersunt ruinae ullae²⁰⁷⁾ — BACKMUND, *Les origines*

LOYO — Neque hic aliquid superest. In chronica antiquissima Ordinis Sti. Jacobi (AHN Cod. 668) enarratur historia originis Ordinis ex canonica de „Sant Loyo“ sive de „Loyo“, quae secuta est regulam Sti. Augustini, sed nihil scit de Ord. Praem.²⁰⁸⁾

VANDOMA — BACKMUND, *Les origines*.

MONASTERIA NOVA

BONLIEU — *Anal. Praem.* 1956, 154/63

FRIGOLET — D. Gazeau in *Catholicisme*, fasc. XVII, 1956, col. 1647

²⁰⁷⁾ Communicatio privata D. Derek W. LOMAX, in historia Ordinum equestrum Hispaniae experti

²⁰⁸⁾ Derek W. LOMAX, *The Order of Santiago and the Kings of Leon (Hispania* 1958, nr. 1xx)

LA BAÑEZA

Exorta est in Ingelheim (Dioc. Limburg, Germania) congregatio „Sorum Stae. Monicae“, servitio infirmorum incumbens, cuius sorores omnes personaliter III. Ordini Praem. se voverunt. Ad vocationes augendas, fundavit an. 1958 domum filialem in La Bañeza (Dioc. Astorga, Hispania). Intenditur fundatio domus III. Ordinis Regularis O. Praem.

WESTDEPERE. — Haec abbatia, inde a translatione sua ultra flumen Fox, non iam vocatur WestDeperc, sed Deperc tantum. Antiqua abbatia, nunc schola cum collegio, mutata est in prioratum.

YORK St. Patritius

Rms. D. Prendeville, archiepiscopus de Perth (Australia Occidentalis), invitavit Rm. D. Abbatem Kilnacrottensem ad fundandum monasterium in sua dioecesi an. 1958. Anno sequenti, primi canonici advenerunt in York, ad assumendam administrationem parochiae. Fundatio novae abbatae intenditur, et paulatim perficitur.

VETERES CATALOGI CIRCARIARUM

In Bibliotheca Gubernii (StB) München invenitur inter „Codices originis ignoti“ codex quidam saec. XIII, insignitus clm 23455, qui absque dubio ex abbatia quadam nostri Ordinis provenit²⁰⁹). Nihil probat, eum fuisse quondam canonicae Osterhoviensis, nisi forte aliqua nota, ab archivario saec. XIX paginae cuidam in medio superscripta: „Vgl. Cod. Osterhoviensis N.“. Censemus vero hanc notam parum probare. Etsi origo Osterhoviensis dicti codicis non est impossibilis²¹⁰), catalogum circariarum, qui habetur in fine eius fol. 147/55, malumus nuncupare „Catalogum Monacensem“, quam „Osterhoviensem“. Qui catalogus est de genere „Veteris Registri“, maxime similis catalogo Ursbergensi. Nihil praebet speciale alicuius momenti.

P. 354: in schemate genealogico deest Etival.

P. 401 adde notae³³): ... nisi forte „Porta Stae. Marie“ hic sit Palmar!

²⁰⁹) In quo codice invenitur pretiosum poema in honorem „Norperti“ fundatoris Ordinis, quod publicatum est apud MIGNE PL t. 170, col. 1350

²¹⁰) Vide supra III 368, nota

INDICES

INDICES ABBREVIATIONUM

in hoc opere usitatarum

I. Abbreviationes communes

A	Catalogus Averbodiensis	Gub.	gubernii, -ialis
abb.	Abbas, abbatis(lis)	H	Catalogus Hilgenthalensis
Abt(lg)	Abteilung	ha	hectaria
add.	additiones	Hl.	heilig(e)
an.	anno	HS	Handschrift
arr.	arrondissement	hsg.	herausgegeben
art.	articulus	ibid.	ibidem
auct.	auctor(e)	ind(d)	index, (-ices)
Bd(c)	Band, Bände	L	Catalogus Lairuelz
B.	Beatus, -a	lat.	latin(e)
BMV	Beata Maria Virgo	l. c. (ll. cc.)	loco citato
ca.	circa	leg.	legaje
caj.	caja, cajon	lib.	liber, libro
can.	canonici	Libr.	£ (in Gallia et in Anglia)
cant.	canton	MS(S)	manuscriptum, -a
cap.	caput, capitulum	N 1, N 2	Catalogus Ninivensis
carp.	carpeta	necr.	I et II
cat(al).	catalogus	neue.	necrologium
cf.	confer	NF	Neue Folge
circ.	circaria	no., nr.	numero
coadj.	coadjutor	NS	New Series, nouvelle
cod.	codex		série
com.	commune	Ob(it)	obituarium
conv.	conversus, -i	o.c.	opus citatum
DD	Domini (scil. canonici)	O.Cist.	Ordinis Cisterciensis
Dép.	Département	OFM	Ordinis Fratrum Minorum
depos.	depositus	OO.SS.	Omnium Sanctorum
dioc., dioc.	diocesis	O.Praed.	Ordinis Praedicatorum
dipl.	diploma(ta)		(= Dominicani)
diss.	dissertatio	Ord.	Ordinis
doc(um).	documentum, -a	orig.	originalia
ed(d).	editio, edidit (-erunt)	OSA	Ordinis Sti. Augustini
el.	electus	OSB	Ordinis Sti. Benedicti
emend.	emendatus	P	Catalogus Le Paige
Ergbd.	Ergänzungsband	p., pp.	pagina
Ergb.	Ergänzungsheft	Pp.	Papa
fasc.	fasciculus	pr(ob).	probationes (HUGO)
FF	fratres (cf. pag. 642)	proc.	procuravit
ff.	(und) folgende	prof.	professus
f(ol).	folio	prot(oc).	protocolla

prov.	provincia	SS.	Sancti, -ssima
rec.	recensio	Ssma.	Sanctissima
reg.	regularis, regesta.	Stat.	status
	registrum	sv.	suivants
regn.	regnavit	T	Catal. Tongerloensis
rep.	repertorium	t.	tomus
res.	resignavit	t. à p.	tirage à part
S	Catalogus Scheftlariensis	U	Cat. Ursbergensis
S.,St(a).	Sanctus, -a	u.	und
s(aec)	saeculo	Urk.	Urkunde(n)
sc(il).	scilicet	V	Cat. Vincentinus
s.d.	sine dato	v.	vide, von
sec.	secundum	v.g.	verbi gratia
S.J.	Societas Jesu	vol(l).	volumen, -ina
s.l. (et d.)	sine loco (et dato)	W	Cat. Windbergensis
sq.	sequentes	Zschr.	Zeitschrift

II. Archivalia et bibliothecae

Variis circariis praemisimus elenchum abbreviationum huiusmodi, quae ad illas attinent, ita apud Hungariam I 425, apud Frisiam et Neerlandiam II 165, apud Scotiam II 99, et apud Hispaniam III 228. Hic infra adducimus eas tantum, quae apud plures circarias occurrunt.

AAA	Archief der Abdij Averbode	BB. Boll.	Bibl. des Bollandistes, Bruxelles
AAB	item Berne	B. Mun.	Biblioth. Municipalis
AAG	item Grimbergen	BN	Bibliothèque Nationale
AAMech	Archief van het Aarts- bisdom Mechelen	BRB	Bibliothèque Royale
AAPa	Archief der Abdij Park		Bruxelles
AAT	item Tongerlo	clm	Codex latinus Mona- censis
AGR	Archives Générales du Royaume Bruxelles	cgm	item germanicus
AHN	Archivo Historico Nacional Madrid	FF	Bibl. Nationale de Paris
Arch. Dép.	Archives Départemen- tales.	FL	Fonds Français
Arch. N.	Archives Nationales Paris	GLArch	Generallandesarchiv
Arch.	Archivo de Simancas	HStA(rch)	Hauptstaatsarchiv
Simancas	(Valladolid)	LHArch	Landeshauptarchiv
BB, Bibl.	Bibliotheca	P.R.O.	Public Record Office
		RA	London
			Reichsarchiv, Rijksarchief

RAA	item Antwerpen	StB	Staatsbibliothek
RAG	item Gent	Vat.	Vaticana (Bibl. ve.
StA	Staatsarchiv		Arch.)

III. Bibliographia

Titulos librorum et periodicorum, ut de more, abbreviamus, indicem titulorum integrorum unicuique circariae praemittentes, ubi facile eos invenies. Oportuit vero, pro aliquibus circariis bibliographiam regionaliter congerere; ita valet index II 166 pro Neerlandia (Circ. Frisiae et partem septentrionalem Brabantiae), elenchi II 255 et 355 pro Belgio, ideo pro maiores partes circ. Brabantiae, Flandriae et Floreffiae. Monasteriis Galliae competit index II 452, cui accedunt pro aquilone regni II 355, pro Lotharingia III 55, 130, et pro Gasconia III 158. Pro Hispania, etiam pro parte circ. Gasconiae, valet index III 230. Registra Summorum Pontificum vide II 11, et III 11. Atqui abbreviationes haud paucae hinc inde occurrunt etiam apud alias circarias, insuper in appendice, in notis, in supplementis etc. Licet pluries ad dictos indices in capite referamus, interdum est difficile, titulos completos invenire. Ideo infra inserimus, haud secus ac apud indicem praecedentem, illas abbreviationes tantum, quae in toto opere occurrunt dispersae, aut quae in elenchis incomplete sunt insertae, aut dubiae propter identitatem cognominis auctoris. Omni tomo praecurrit index litteraturae generalis, qui quoties evasit exactior atque completior. Propter defectum uniformitatis eum hic repetimus, sicut indicem bibliographicum „Germaniae in genere“. Modum, quo periodica historica Galliae sunt enucleanda (v. g. „BSAr Morinie“), vide II 461/62. Hic infra indicamus locum, ubi titulum completum operis abbreviati invenies.

Aachener Zschr.	v. ZAGV	AOP	I 13, II 10
AA. SS.	I 13, II 7,	APontDan	I 264
ACG 1498	II 592	A(rch) Mrh KG	III 533
ACG Laon		Arch. Z(schr.)	II 10
(A Cap Gen Laon)	II 13	AUSFELD (sic)	I 145
Act Imp Sel	III 511	AUVRAY	III 11
ADLER	I 213	AVB	II 255
AeDAReg	III 579	BACKMUND	
AEE	III 230	Neuere Forsch.	I 32
AHEB	II 263	Pr. O. Scottl.	III 618
AHGA	I 96	VPolZ	III 593
AHVN	I 147	Les origines	III 639
Alm. Roy.	II 452	BANG	I 265
A(nal). Praem	I 7, II 10,	BÄRSCH	I 145, III 549
An. Norb. (ANN)	III 10	BAUR	III 532

BAVARIA	I 39	CHde Marie	III 333
BCRH	II 263, 600	CHENEY	v.Ep.Gerv.
BECK	II 29	CHEVALIER	II 455
BECKER	I 94	CHLUMECKY	III 583
BERGER	III 11	CHMEL	III 511
BERLIERE		CHRIST	III 524
Mon doubles	III 7	Chron.Melrose	II 98
Reliqua opera	II 255/58	CLEMEN	
BERN. DE LEON	III 230	Kunstdenkm.	I 145
BEYER/ELTESTER/		Got.Mon.Mal.	III 549
GOERZ	I 144	CMM	I 284
BGHB	II 264	CMMZ	I 284
BGNR	I 147	Cod.Rawl.	II 8
BINTERIM-MOOREN	I 145	COLVIN	II 29
BITTNER	III 583	CONTZEN	III 532
Bl.f.Wttbg.Gesch.	III 524	Corp.Sig.Neerl.	II 170
BONENFANT	II 356	COTTINEAU	III 7
BÖRSTING	III 549	CRAM	II 29
BÖRSTING-SCHRÖER	I 145	v. GRAYWINCKEL	III 511
BRACKMANN		CSPSC	I 284
Germ.Pont (GP)	III 11	DARAS	ANF
Helv.Pent.	I 355	DARPE	III 549
BRAUN	I 60	DEHIO	I 32
	III 549	DEHN/ROTFELSER/	I 95
BREWER		DEMAY	
Lett. Henry VIII	II 27	(Omnia opera)	II 456
BROM (omnia opera)	II 166	DENIFLE	II 456
BROM-HENSEN	II 166	DHGE	I 13, III 7
BROUWERS	II 356	DIEMAR	III 532
BROWER/MASEN	I 145	Dipl.Dan.	III 579
BRUNNER	I 32	Dipl.Norw.	I 264
BRUSCHIUS	I 32	DOBENECKER	I 94
BSA (DSA) Charleroi	II 356	DOBNER	I 282
BUCELINUS	I 32	v. DOORNINCK/v. VEEN	III 621
DE BUCK	I 94	DOUET D'ARCQ	
BÜNGER	I 33	(Omnia opera)	II 457
BUSCH		DUBRULLE	
Windesheim (ed. GRUBE)	I 212	(Omnia opera)	II 453
CAESARIUS Heisterbac.	I 13	DUGDALE	II 30
CALMETTE/CLOUZOT	III 604	DUPRE	III 7
CANIVEZ	II 257	EASSON	III 618
CAP	II 28	EBERT	I 503
Cap S	I 60	EMLER	I 282
Cat. Fact (ums)	II 453	ENGEL	
Cat. Gen. (idem ac. sequer		(Omnia opera)	III 532
CatMSSBDép	II 455	ENLART	I 399
CCH	I 284	Ep.Gerv.	II 8
CCMus	I 284	ERENS	
CDECC	I 332	Les socurs	III 7
CDMinPol	I 332	OAT	III 621
Chambre Ap. Martin V	II 256		

Oork.Catharinadal	II 328	HORVATH	I 428
ERHARD	I 144	HOZIER	III 453/54
E Sch Br	II 264	HUBER, Spanien	III 231
EUBEL	I 212	HUGO (Omnia opera)	III 8
EWALD	I 145	HUITFELDT	III 579
FABRE	III 7	JADIN	II 260
FABRICIUS	I 145	JAFFE (L. et W.)	III 11
F Br Pr G	I 214	JANAUSCHEK	III 8
FDA	I 62	JANSEN	II 260
FIDICIN	I 213	JBAA	II 31
FINKE	I 144	JbDG	III 511
Form. Pr.	III 7	JbGesLothGesch	III 635
GAIN	III 56	JbHVBr	I 214
Gall. Christ	II 8, III 8	JBrGK (JbBrandKG)	I 214
GAUDY	I 61	JHKSA	I 214
GB Magd	I 214	ILGEN	
GELENIUS	I 45	Übersicht	III 549
GEORGISCH	III 511	Westf.UB	I 144
GERCKEN		Inv.Arch.CE	III 622
Reisen	III 571	IOANNES Rer.Mog.	III 533
Cod.Dipl. (Stiftsh.)	III 514	JOHNSEN	I 272
GEUDENS	I 399, II 30	ISAD	II 453
GILLANDOU	III 524	ISRAEL/MÖLLENBERG	I 212
GLASSCHRODER	I 94	KARLINGER	III 517
GOERZ	I 144	KASPER Genesis	III 524
GOODALL	II 98	KDB	I 38
GOOVAERTS	III 8	KDK	I 33
GOTTLIEB	I 32	KEHR	I 13
GRASSL	III 8	KEITH	II 99
GROTE	I 32	KER	II 30
GROTEFEND	III 532	KEUFFER/KENTENICH	III 549
GS	I 214	KEYSER	I 265
GUDENUS	I 94	KIRKFLEET	II 30
GUICCIARDINI	II 259	KLEINFELD-WEIRICH	I 95
GROSE	II 30	KLN	I 265
HAEBERLE	I 95	KNH	II 593
HALL	II 30	KNIPPING	I 144
HALMA	II 259	KNOWLES Mon.Sites	II 593
HARDICK	I 145	KOCH/KORNERUP	III 580
HBL Schweiz	I 62	KOEPP	III 524
HEGEL	III 571	KÖHLER III.Reg.	I 128
HEIJMAN Unters.	III 8	KOLSRUD	III 580
HEIZMANN KKF	III 524	KORTH	III 549
HELVEG	I 265	KRASZEWSKI	I 332
HIRSCHING	I 32	KREMER	I 95
HMCR	II 27	KRIEGER	I 61
HOLTZMANN	II 28, 593	KRUDEWIG	III 549
HOOGEWEG		LACOMBLET	I 144
Nieders.	I 32	LAING Ass (Suppl.)	III 618
Pommern	I 254	LAIRUELZ	III 8
d'.HOOP	II 260	LANDAU	III 533

LANGE	I 265	Chron.	III 9,
LANGEBEK	I 264	ODH	II 257
LARCHER	II 463, III 159	MITHOFF	I 213
LAUER	II 458	MOLBECH PETERSEN	III 579
LECESTRE	II 458	Mon. Vat.	I 282
LEGLAY	II 458	MÖRNER	III 580
LEHFELDT	I 146	MPV	I 332
LEHMANN		MSVid 1 bis	III 230
(Bibliothekskataloge)	I 32	MUB	I 212
LEHMANN/BROCK-		MULINEN	I 61
HAUS Deutschld.	III 512	MULVERSTEDT	I 213, 214
Engld.	III 616	MVGDB	I 284
MS LESAGE	III 16	N Arch	I 33
Lettr. Benoît XII	II 256, III 12	Nass. Ann.	I 96
Lettr. Clément VI	II 256, III 12	NBlatt	III 584
Lettr. Clément VII	II 256	NEUBAUER	III 533
Lettr. Com. Jean XXII	II 256, III 12	NEUSS	III 550
Let. Innoc. VI	II 355, 600	NgL	III 579
Let. Urb. V (I et II)	II 355, 592.	NICHOLS	II 31
	III 12	NIESERT	I 144
LEU	I 61	NORIEGA DAMC	III 232
LIEB	III 524	OB Gron Dr	II 166
LIENHARDT		Ob. Praem. (I et II)	III 7
Eph.Hag.	III 8	OBSUtr	II 168
Spir.Lit.	I 194	OFFERMANN	I 146
LINDNER		OHZ (Suppl.)	II 167 et 169
August.	I 61	ÖKT	I 284
Salib.	I 38	OSZVALD	III 613
LINNEBORN	III 549	OTTE	III 514
LONGNON	II 453	PAAS	
de LORENZI	I 95	Prov.Kap., Kap. S.	
LTK (LThK)	III 8	Neue Beitr.	I 146
LÜNIG	I 32	Kampf, Vis.Ber.	III 550
LUTHMER	I 95	I.E PAIGE	III 9
McGIBBON/ROSS	II 99	Pam. Arch.	I 284
MARTENE	III 8	PARKYNS	II 593
MARTENE-DURAND	II 459, III 9	PERIN	II 460
MARX		PETIT	III 9
Gesch. Erzt. Trier		PETRUS	I 61
Entw. Pfarrsyst.	I 95, III 533	PFLUGK/HARTTUNG	III 512
MB (Mon. Boica)	I 38	PIEKOSINSKI	III 594
MERING	I 146	PIETRESSON	
MERLO	III 549	de ST. AUBIN	II 460
MGH		P. L. (Pet. I)	II 27
Necr., SS	III 9	PODLECH	I 146
Dipl. VIII, Ep. Sel.		PONTOPPIDAN	III 580
Urk. Heinr. I	III 512	POTTHAST	III 11
MIEDEL	III 549	PRESSUTTI	III 11
MIGNE PL	III 9	P. R. O.	II 26
MIOG (MÖIG)	I 284, II 10	Pro Nostris	III 333
MIRAEUS		PROCHASKA	III 594

Publ. Limb.	II 174	SG	I 333
RAM (BOHMER/WILL,		SHK	I 284
VOGT/VIGENER)	III 514	SIEBMACHER	III 454
RAMACKERS		SIMON	III 533
Neuere Arb	I 214	SPONHEIMER	I 96
PURkN	II 257	STAMER	III 533
Urk.N (ancy)	II 9	STEFFENS/REINHARD	III 604
RBAHA	II 264	STEIN Bibl.Gén.	II 461
REDLICH	I 146	STEINBRÜCK	I 254
Reg. Archb. York	II 28	STRAMBERG	
RegImp	III 512	Metr.Trev.	I 145
RegRB	I 38	Rhein.Ant.	I 147
Reichsreg. Karls V	III 9	StudMittOSB	III 10
REIMER	I 94, III 533	STUMPF/BRENTANO	III 512
REMLING	I 95	STURM	III 524
Rep. Germ.	III 9	Sulzb.Kal.	I 39
RIEDEL	I 213, 214	Suppl.Urbain V	v. Berlière
RIEDER	III 524	Suppl.Clem.VII	II 355
Rhein. GBl.	III 550	TAIEE	II 526
RIEZLER Vat. Akten	III 517	TANK	II 31
RMPT	I 62, 118	TANNER	III 579
Des ROBERT Sc. Lorr.	III 56	T Dumfr.Gall.	II 100
ROMMEL	I 95	TESCHENMACHER	I 147
ROMP	III 10	Tört.Tar	I 429
ROTH	III 9	TREMEL	III 517
ROUSSEAU	II 356	TREVILLERS	I 356
SARS	II 461	TÜCHLE	III 524
SAUER	I 94	Val.Eccl.	II 29
SAUERLAND	III 56, 550	VALVEKENS	
SBEWiWi	I 284	Congr.Esp.	III 232
SCHANNAT		Doc.Prém.	II 258
Hist.Ep.Worm.	I 96	ADDespr	III 513
Vindem.Lit.	I 33	Reliqua omnia	III 9/10
SCHIEGLMANN	I 39	VANDERSTERRE	III 10
SCHERG	III 517	VCH	II 31
SCHMID	I 33	VERGARA	
SCHMIDT	I 213	MS Vallad. — MS Madr.	III 231
SCHMITZ-KALLEN-		VERMEULEN	II 169
BERG	I 147	VLM	II 173
SCHNEIDER	III 550	VO	I 39
SCHOEPFLIN	I 60	VOGEL	I 96
SCHOETTGEN-		WAEFELGHEM	III 10
KREYSIG	I 94	WAGNER	I 96
SCHRAM	III 583	WEEKE	I 265
SCHUBERT	I 283		III 579
SCHWAIGER	III 517	WEIBULL	III 579
SCRIBA	III 533	WEISTHANNER	III 517
Script.Rer.Siles	I 336	WELLER	
	III 595	HUB	III 533
SEBANEK	I 282	Wttbg KG	I 62
SEIBERTZ	I 144	WENCK	I 96

WENTZ		WYSS	I 94
Germ.Sacra	I 214	ZAGV	III 550
Reg.Vat.	I 213	ZAK	
Westf.UB	I 144	EOP	III 513
Westf.Zschr.	I 147	OstKlb	I 284
WjbsL	I 62	PAM	I 33
WICHNER	I 33	ZBBW	I 14
B. WILLIS	II 593	ZBGV (ZGBV)	I 147
WILMANS		ZDVGMS	I 284
Kaiserurk.	I 145	ZGNK	I 214
Westf.UB	I 144	ZGOrh	I 62
WINTER	I 214	ZHarzGA	I 96
WIRZ	III 524	ZIMMERMANN	I 39
WOLFF Säk.	I 96	ZORN	III 524
WOODWARD	II 31	Zschr. Aach. Gesch. Ver.	v. ZAGV
WUB	I 60	Zschr. Schw. KG	I 356
WURDTWEIN	I 96	ZschVGSchl	I 333
WURZBACH	III 584	ZVHGL	I 96
WVJH	I 62	ZVThG	I 25

Ordines alieni in hoc opere occurrentes

Ordo Canonicorum Regularium Sti. Augustini — I 10, 46, 73, 74, 90, 91, 93, 99, 105, 110, 111, 114, 118, 119, 121, 123, 127, 129, 137, 149, 161, 179, 181, 183, 192, 193, 196, 205, 206, 210, 233, 246, 260, 268, 269, 274, 304, 307, 318, 323, 324, 345, 356, 360, 365, 368, 384, 385, 400, 411, 412, 441, 470, 515, 517 — II 5, 15, 20, 34, 44, 46, 50, 58, 77, 88, 90, 91, 104, 109, 111, 113, 116, 118, 120, 123, 132, 133, 136, 138, 141, 144, 150, 155, 159, 161, 169, 184, 196, 199, 200, 206, 210, 224, 231, 234, 240, 257, 274, 275, 280, 281, 286, 289, 291, 294, 306, 312, 314, 118, 340, 350, 357, 367, 370, 386, 403, 406, 409, 414, 417, 426, 429, 432, 433, 441, 442, 481, 494, 503, 506, 534, 535, 544, 548, 564, 566 — III 4, 14, 15, 21, 23, 41, 53, 58, 61, 64, 72, 74, 81, 84, 99, 103/04, 108, 119, 128, 133, 137, 139, 143, 149, 163, 181/82, 186, 191, 192, 196, 198, 199, 210, 245, 259, 260, 263, 265, 269, 286, 290, 296, 316, 321, 323, 324, 335, 337, 342, 517, 518, 521, 539, 568, 577, 589, 606, 608, 611, 619, 623, 635, 638, 639.

Ordo Eremitarum Sti. Augustini — I 35, 154, 200, 321 — II 85, 241, 414 — III 99, 261, 307, 337.

Ordo Sti. Basilii — I 375, 380, 383, 387, 401, 403, 454.

Ordo Sti. Benedicti — I 6, 32, 33, 43, 47, 50, 53, 64, 66, 68, 75, 101, 103, 106, 107, 109, 113, 115, 124, 125, 130, 141, 152, 158, 161, 169, 172, 186, 192, 202, 205, 215, 229, 237, 238, 239, 242, 243, 244, 248, 249, 250, 270, 274, 291, 292, 307, 315, 320, 328, 334, 365, 366, 368, 372, 375, 377, 378, 379, 380, 381, 385, 386, 387, 391, 393, 394, 421, 432, 433, 439, 448, 452, 453, 458, 460, 502, 503, 507, 511, 517, 518 — II 43, 52, 63, 72, 73, 85, 86, 92, 118, 132, 135, 147, 155, 158, 178, 184, 190, 192, 201, 213, 216, 218, 224, 230, 237, 238, 241, 242, 255, 280, 286, 324, 348, 350, 365, 371, 383, 389, 406, 416, 417, 421, 434, 438, 441, 445, 448, 475, 480, 490, 505, 516, 521, 532, 534, 540, 543, 548, 551, 552, 553, 557, 564, 595, 597 — III 21, 24, 28, 51, 53, 63, 67, 68, 73, 75, 76, 78, 111,

116, 117, 119, 120, 133, 136, 137, 142, 145, 153, 171, 175, 186, 194, 207, 210, 212, 213, 218, 237, 259, 260, 265, 285, 286, 300/01, 321, 325, 337, 341, 342, 346/47, 370, 521, 525, 526, 527, 532, 554, 555, 617, 619, 633, 635, 639.

Ordo Stae. Birgittae — I 181, 206.

Ordo Equester de Calatrava — III 325.

Ordo Camaldulensis — I 452 — III 598.

Ordines Carmelitarum — I 134 — II 33, 135 — III 85

Ordo Carthusiensis — I 123, 137, 171, 251, 396, 466 — II 102, 279, 292, 358, 409 — III 29, 105, 140.

Ordo Equitum Christi — III 259

Ordo Cisterciensis — I 4, 65, 66, 91, 97, 107, 113, 121, 140, 148, 149, 156, 157, 164, 165, 169, 171, 175, 181, 204, 205, 206, 207, 209, 217, 219, 220, 222, 227, 232, 236, 247, 248, 249, 257, 261, 263, 266, 271, 291, 307, 308, 324, 326, 355, 367, 372, 389, 395, 397, 403, 405, 410, 430, 441, 473, 506, 509, 512, 513, 516 — II 15, 16, 36, 41, 43, 48, 50, 58, 59, 72, 73, 75, 85, 90, 92, 101, 109, 117, 120, 123, 125, 128, 129, 132, 133, 134, 135, 136, 138, 140, 146, 152, 161, 186, 189, 196, 204, 213, 220, 225, 227, 237, 238, 242, 247, 257, 266, 313, 318, 324, 337, 345, 346, 349, 350, 352, 359, 376, 389, 401, 403, 406, 410, 411, 416, 441, 442, 448, 450, 483, 505/06, 512, 572, 594, 596, 598 — III 15, 20, 36, 43, 46, 48, 51, 65, 74/75, 99, 103, 108, 155, 165, 178, 182, 184, 186, 187, 206, 207, 212, 218, 238, 250, 289, 296, 311, 318, 321, 323, 325, 328, 335, 336, 337, 365, 501, 517, 556, 563, 570, 578, 583, 600, 607, 619, 621.

Ordo Stae. Clarae vel moniales Sti. Francisci — I 107, 155, 203, 318, 323, 324, 375, 392, 454 — II 345, 351, 420 — III 134, 296, 323, 623.

Ordo Sti. Coelestini — III 57.

Ordo Canonicorum Stae. Crucis — II 200, 236, 241, 275.

Ordo Sti. Dominici — I 74, 133, 140, 164, 245, 318, 375, 392, 393, 472 — II 25, 96, 135, 150, 151, 312, 348, 446, 543, 546 — III 40, 167, 169, 209, 272, 275, 290, 306, 324/25, 570, 590.

Eremitae — I 46, 63, 93, 120, 122, 124, 133, 171, 371, 392, 518 — II 18, 44, 65, 370, 433, 496, 521, 548 — III 18, 36, 43, 108, 259

Ordo Fontis Ebraldi — III 631

Ordines Sti. Francisci — I 7, 149, 268, 304, 319, 335, 400, 462 — II 25, 151, 205, 206, 220, 225, 291, 323, 357, 393, 408, 437, 446 — III 68, 105, 184, 209, 270, 319

Ordo Sti. Gilberti — II 72, 133, 596, 598 — III 619.

Ordo Grammontensium — II 540

Ord. S. Hieronymi — I 388 — III 119, 132, 164, 213/17, 218, 242, 254, 280, 290, 297, 317, 636

Ord. Humiliatorum — III 610

Ordo Equester Sti. Jacobi — III 245, 323, 324, 639

Ord. St. Joannis de Malta — I 385 — II 135, 199, 328

- Ordo Stae. Magdalenae — I 338 — II 178, 312, 342, 348 50 — III 134
 Minimitae — III 121
 Ordo de Monte Oliveto — I 386, 387
 Ordo Eremitarum Sti. Pauli — I 337, 422, 437, 468
 Ordo Saccitarum sive Fratrum B.M. Matris Christi — I 85 — III 186, 530
 Ordo Canonicorum Sti. Sepulchri — I 113, 406, 407, 473 — II 303
 Ordo Servorum B. Mariae — I 395 — III 608
 Societas Jesu — I 35, 40, 109, 156, 158, 173, 182, 198, 278, 343, 355, 358, 361, 366, 370, 419, 432, 433, 458, 459, 464 — II 202, 214, 215, 300, 327, 331, 385, 410, 411, 448, 531, 549 — III 15, 29, 85 86, 118, 119, 120, 121, 126, 199, 302, 322, 637
 Ordo Canonicorum Templi — I 407, 515 — III 372, 610/12
 Ordo Equitum Templi — I 222, 406 — II 90 — III 275, 301
 Ordo Equester Teutonicus — I 307, 408, 412 — II 357 — III 612
 Ordo SS. Trinitatis — II 90

INDEX GENERALIS

omnium circariarum, canoniarum et domuum Ordinis Praemonstratensis, in praesenti opere obviarum, inclusis dubiis et praetermissis, et variationibus nominum tertii tomi. Numeri vero pinguiore indicant hic de hac canonica tractari expresse et explicitè. Valde desiderandum fuisset quidem, adiungere etiam indices personarum et ecclesiarum incorporatarum, sed labore iam coepto patuit, hoc exigere spatium integri fere tomi, ideo invite renuntiavimus, ne nimis inflectur operis volumen.

I. Circariae

- Circ. Angliae — I 6, 10, 18, 19 — II 4, 5, 15/91 (—118); 92, 93, 94, 95, 97, 104, 117, 127, 131, 188, 592/97 — III 370, 376, 377, 381/82, 383, 406/08, 429, 455/59, 488, 615/17
 Circ. Arverniae — I 15, 19 — II 441, 442, 463 — III 13, 29, 141/53, 155, 355, 362, 369, 370, 374, 375, 376, 636
 Circ. Bavariae — I 5, 6, 15, 17, 19, 30, 33, 34/57, 58, 59, 143, 210, 276, 307, 308, 325, 472, 476, 488, 499, 500 — II 287 — III 372, 374, 376, 385, 411, 439, 453, 516, 589
 Circ. Bohemiae — I 9, 19, 30, 33, 34, 40, 49, 143, 210, 253, 276/328, 329, 333, 335, 338, 343, 417, 418, 419, 422, 423, 482, 488, 498, 515/16 — II 158, 246 — III 327/28, 330, 368, 372, 374, 376, 385, 412, 441, 453, 583/93, 613
 Circ. Brabantiae — I 20, 56, 142, 170 — II 155, 156, 163, 240, 241, 243/352, 353, 354, 357, 380, 391, 392, 404, 405, 424, 442, 600/02 — III 220, 327, 329, 331, 334, 335, 366, 369, 375, 376, 380, 403, 420, 462, 621/24
 Circ. Burgundiae — I 6, 20, 30, 58, 72, 354/73, 485, 495, 498, 499, 516/17 — II 441, 442, 463 — III 54, 79, 100, 108, 154, 370, 371, 376, 384, 409, 437, 603/07

- Circ. Campaniae (communis Observantiae) — I 355 — III 141, 144, 147, 152, 535, 603
- Circ. Daniae — I 6, 21, 253, 262/75, 411, 483, 493, 498, 514 — II 94, 314 — III 373, 374, 377, 386, 415, 447, 453, 510, 579/83
- Circ. Flandriae — I 21, 66 — II 243, 245, 254, 352, 353, 354, 404/40, 441, 442, 443, 463, 470, 541, 602 — III 154, 173, 375, 380, 404, 422, 465, 626/27
- Circ. Floreffiæ — I 21 — II 243, 245, 254, 302, 322, 323, 353/403, 404, 405, 441, 463, 474, 602 — III 154, 379, 402, 418, 466, 624/26
- Circ. Franciae — I 21 — II 264, 368, 370, 441, 442, 447, 463, 474/540, 541 — III 141, 144, 369, 375, 379, 402, 417, 468, 627/30
- Circ. Frisiae — I 7, 9, 22, 30, 263, 275, 415, 499, 510 — II 119, 153/242, 244, 245, 249, 250, 254, 307, 345, 352, 355, 405, 447, 599/600 — III 366, 367, 371, 373, 376, 384 410 438, 453, 619/21
- Circ. Gasconiae — I 22 — II 441, 442, 443, 444, 463, 470, 474 — III 31, 141, 149, 154/208, 210, 215, 356, 363, 366, 371, 373, 376, 383, 408, 434, 451, 470, 636/37
- Circ. Graeciae et Hierosolymitana — I 7, 15, 23, 381, 397/408, 475, 486, 496, 499, 519 — III 366, 372, 374, 412, 449, 610/12
- Circ. Hiberniae — I 7, 23, 415 — II 18, 57, 92, 93, 96, 104, 109, 119/52, 445, 597/99 — III 366, 373, 453, 619
- Circ. Hispaniae — I 9, 23, 389 — III 119, 154, 155, 157, 164, 171, 198, 209/326, 327, 357, 366, 367, 371, 376, 384, 409, 435, 453, 638/39
- Circ. Hungariae — I 7, 9, 16, 24, 209, 259, 260, 276, 280, 330, 415/75, 487, 497, 499, 519 — II 119, 156, 445 — III 118, 328, 330, 366, 372, 377, 385, 402, 412, 444, 453, 613/15
- Circ. Ilfeldiae — I 7, 15, 17, 25, 30, 31, 92/96, 122/41, 143, 253 479, 490, 505/06 — II 156 — III 366, 367, 369, 374, 375, 384, 427, 473, 532, 542/48
- Livonia — I 7 15, 16, 25, 158, 262, 275, 408/14, 475, 481, 493 — II 93, 94 — III 612/13
- Circ. Lotharingiae — I 5, 25, 499 — II 441, 442, 446, 463 — III 52/117, 119, 120, 123, 126, 202, 354, 360, 370, 376, 3 81, 405, 428, 474/76, 603, 634/36
- Circ. Moraviae — I 15, 19, 330, 339, 353 — II 158 — III 368, 372, 374, 385 412, 585, 589, 613
- Circ. Normanniae — I 15, 26, 385 — II 440, 441, 443, 463, 470, 474, 488, 506, 519, 541, 542, 554 — III 13/51, 141, 146, 149, 152, 192, 352, 353, 358, 359, 370, 374, 376, 382, 409, 434, 477/79, 631/32
- Circ. Norwegie — I 15, 253, 262/75 — III 371, 373, 374, 377, 386, 416, 447, 448
- Circ. Poloniae — I 7, 9, 26, 30, 277, 329/53, 471, 484, 494, 498, 499, 516 — II 91, 92, 117, 158, 445 — III 327, 368, 372, 373, 376, 377, 385, 411, 443, 453, 510, 593/603, 613
- Circ. Pontivi — I 26 — II 246, 353, 404, 405, 440, 441, 442, 443, 447, 463, 541/72 — III 13, 39, 43, 369, 375, 380, 403, 419, 480, 630/32

- Circ. Romana — I 15, 27, 374/96, 475, 486, 496, 498, 499, 517/18 — II 445 — III 377, 607, vide: C. Tusciae!
- Circ. Sti. Andreae — I 15, 253 — II 93, 104, 597 — III 374, 377, 448
- Circ. Saxoniae — I 7, 9, 16, 17, 27, 30, 31, 35, 53, 92, 112, 127, 138, 142, 151, 168, 198, 207/51, 252, 255, 256, 263, 274, 275, 279, 390, 411, 421, 475, 481, 492, 498, 513/14 — II 18, 231, 246, 287 — III 118, 366, 372, 377, 414, 449, 451, 453, 516, 570/78
- Circ. Scotiae — I 351 — II 15, 18, 20, 21, 92/118, 120, 146, 445, 597 — III 185, 366, 373, 376, 415, 453, 617/19
- Circ. Slaviae — I 15, 27, 30, 208, 220, 221, 252/61, 262, 263, 348, 411, 443, 475, 481, 492 — II 93 — III 373, 377, 386, 415, 448, 453, 578, 612.
- Circ. Sueviae — I 5, 7, 15, 17, 27, 30, 33, 34, 35, 39, 51, 53, 58/91, 92, 100, 142, 143, 307, 355, 358, 477, 489, 498, 500/03 — II 246, 442 — III 369, 371, 372, 374, 375, 376, 385, 410, 439, 453, 524/31, 603
- Circ. Tusciae et Calabriae — I 15, 374/96, 398 — III 372, 373, 374, 377, 386, 416, 449, 451, 607/10
- Circ. Vadeotiae — I 7, 15, 17, 28, 30, 31, 58, 63, 92/96, 97/121, 128, 138, 142, 143, 148, 158, 208, 478, 490, 503/05 — II 156 — III 366, 367, 368, 369, 374, 375, 381, 383, 400, 404, 425, 484, 532/42, 569
- Circ. Westfaliae — I 7, 9, 28, 30, 92, 94, 135, 142/206, 210, 253, 330, 411, 480, 491, 498, 506/13 — II 123, 155, 156, 188, 221, 244, 353, 374, 380, 392 — III 367, 369, 371, 375, 376, 380, 404, 422, 484, 548/70
- Congreg. Antiqui Rigoris — I 26 — II 14, 353, 365, 368, 390, 441, 442, 443, 447, 448, 463, 470, 474, 496, 503, 531, 557, 560, 569 — III 13, 21, 24, 26, 29, 33, 37, 41, 43, 45, 49, 53, 54, 58, 61, 62, 66, 68, 72, 76, 79, 82, 90, 93, 97, 100, 105, 108, 112, 118/40, 157, 220, 338, 361, 477, 603, 632, 636

II. Monasteria

- Abbecourt — I 26 — II 385, 464, 469, 471, 473, 515, 541/43, 548, 554, 555, 557, 559, 561, 582, 590 — III 13, 100, 380, 396, 403, 420, 478, 497, 505, 630
- Abbio — I 247, 265, 275
- Abrany — I 24, 297, 417, 430, 431, 456, 487, 497 — III 398, 414, 446
- Acqualta — I 377, 499, 518 — III 507
- Adelberg — I 27, 31, 49, 58, 59, 62/63, 74, 77, 79, 477, 489, 500/01 — III 372, 385, 395, 410, 440, 480, 498, 505, 508, 515, 524, 525
- Adenrode — III 569
- Adony — I 24, 297, 417, 420, 431, 445, 449, 466, 472, 487, 497 — III 414, 446, 505, 613
- Affolterbach — I 28, 147, 152, 480, 491 — III 550, 554, 569
- Aguilar de Campoo — I 23 — III 204, 211, 212, 213, 221, 227, 228, 233, 234, 237/42, 244, 246, 263, 272, 283, 297, 307, 315, 316, 318, 357, 364, 384, 399, 400, 409, 436, 437, 470, 486, 494, 501, 502, 505, 638
- Aguilar (Circ. Gasconiae) — III 163, 204, 505
- Ahirlos — I 472

- Ahrensbock — I 210, 251, 492
- Aicska — I 472 — III 412
- Akkon St. Samuel — I 400, 486, 496 — III 373, 386, 396, 416, 449, 508, 610
- Aland — I 22, 274, 275, — II 157, 158, 161, 163, 175/78, 181, 182, 215, 217, 234, 577, 586 — III 376, 399, 505, 515
- Alba de Tormes S. Leonardo — I 23 — III 210, 211, 221, 242/43, 253, 264, 279, 280, 309, 357, 364, 384, 400, 409, 436, 505
- Albei — I 419, 469 — III 372, 413
- Alger — III 341
- Alkmaar — II 342
- Allerheiligen — I 27, 58, 63/65, 75, 85, 91, 92, 100, 107, 311, 477, 478, 489, 490, 501, 522 — III 385, 395, 411, 427, 441, 480, 498, 499, 507, 525, 535
- Almasmonostor — I 24, 319, 417, 431/32, 466, 472, 487, 497 — III 372, 398, 447, 613
- Almazan — I 23 — III 191, 211, 228, 243/44, 280, 357, 364, 505
- Alnwick — I 19 — II 15, 16, 17, 22, 24, 25, 32/34, 56, 57, 63, 67, 94, 101, 103, 575, 583, 593 — III 382, 391, 406, 430, 432, 457, 505, 615.
- Altenberg — I 18, 28, 92, 112, 142, 143, 148/49, 160, 186, 201, 250, 480, 491, 506/07 — III 375, 401, 405, 425, 506, 507, 515, 550, 569.
- Altenmarkt v. Osterhofen*
- Altstrelitz — I 247
- Amiens St. Jean — I 26 — II 37, 75, 76, 137, 420, 427, 450, 464, 469, 470, 473, 489, 544/47, 548, 560, 571, 572, 582, 590 — III 23, 30, 54, 141, 380, 387, 389, 392, 403, 420, 432, 478, 497, 504, 603, 630.
- Anjum — II 240.
- Antonigartzem — I 28, 143, 149, 193, 202, 480, 491, 507 — III 482, 499, 502, 515, 551.
- Antrodoco S. Quirico — I 27, 374, 376, 377, 378/79, 486, 496, 517 — II 75, 522 — III 386, 393, 416, 449, 507, 607.
- Antwerpen St. Michael — I 20, 387 — II 163, 245, 246, 248, 250, 253, 254, 265/69, 270, 285, 289, 300, 306, 329, 330, 335, 337, 340, 341, 345, 354, 364, 471, 522, 528, 578, 587, 600 — III 380, 387, 396, 403, 420, 421, 462, 490, 506, 546, 548, 621.
- Antwerpen St. Sacrament — I 20 — II 265, 269/70, 328, 336 — III 508.
- Appelscha — II 200, 236, 240.
- Appingedam — I 499 — II 241.
- Ardenne — I 26 — II 440, 450, 464, 471, 472, 527 — III 26, 28, 33/36, 42, 124, 125, 128, 129, 352, 358, 382, 389, 408, 434, 476, 496, 505.
- Ardres — II 414, 437/38, 590 — III 627.
- Arenellis v. Arenillas de S. Pelayo*
- Arenillas de San Pelayo — I 23 — III 211, 217, 221, 240, 244/46, 279, 286, 287, 288, 309, 357, 364, 371, 400, 409, 436, 486, 501, 507.

Arnes v. St. Etienne-à-A.

Arnsberg — I 28, 142, 144, 147, 149/51, 157, 166, 178, 183, 188, 480, 491, 507 — II 18, 303 — III 381, 396, 404, 423, 424, 482, 499, 504, 515, 551, 562, 569.

Arnstein — I 28, 31, 92, 94, 97, 98, 110, 120, 127, 143, 151/54, 156, 157, 158, 173, 178, 203, 208, 219, 252, 324, 478, 480, 481, 491, 507, 508 — II 522 — III 369, 381, 390, 394, 401, 404, 425, 426, 482, 499, 506, 507, 515, 548, 550, 552, 554.

Arros — III 155, 163, 171, 204/05, 211, 363, 502

Arta — III 159, 163, 363, 505.

Arthous — I 22 — II 450, 464, 469, 471, 473 — III 155, 156, 157, 159/61, 171, 177, 180, 187, 197, 207, 296, 356, 363, 383, 399, 409, 435, 469, 493, 505

Assotum — I 203.

Aszod — I 470, 474.

Athmuige — I 23 — II 121, 123, 124, 125, 131, 138, 149, 151, 576, 585, 597, III 508.

Aubecourt v. Abbecourt

Aubeterre — I 19 — III 141, 142/43, 144, 151, 503, 507.

Auchel — I 18 — II 90 — III 407.

Aumont — I 26 (Omont) — II 547, 560, 582, 590.

Auxerre St. Marien — I 21 — II 321, 464, 469, 470, 473, 475/77, 522, 523, 532, 535, 589 — III 54, 141, 142, 379, 388, 402, 418, 467, 492, 506, 603, 604, 627.

Las Avellanas v. Bellpuig

Averbode — I 20, 77, 83, 159, 264, 499 — II 245, 247, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 265, 266, 270/74, 294/97, 301, 302, 311, 312, 314, 329, 339, 347, 351, 380, 530, 553, 578, 587, 600 — III 222, 329, 331, 333, 334, 335, 346, 349, 378, 380, 396, 403, 421, 462, 490, 504, 506, 510, 609, 621.

Avigny — I 21 — II 468, 471, 473, 477/78, 516/17, 581, 589 — III 505.

Avila S. Spiritus — I 23 — III 211, 212, 222, 224, 227, 246/49, 302, 306, 357, 364, 399, 409, 436, 470, 494, 508.

Bäckaskog — I 21, 263, 264, 265/66, 267, 270, 275, 483, 493 — III 377, 386, 393, 415, 448, 505, 580.

Bagnaia — I 499, 518 — III 504.

Bailemor — I 23 — II 93, 117, 122, 123, 125, 127, 131/33, 134, 137, 144, 522, 576, 585, 596, 598 — III 619.

Bajum — I 22 — II 158, 163, 178/79, 207, 210, 215, 227, 242, 576, 586 — III 506.

Bakkeveen — I 22 — II 159, 163, 179/80, 206, 210, 211, 235, 242, 344, 586 — III 505.

Balance — II 572.

Balarin — II 450 — III 46, 329, 334, 335, 345, 484, 500.

Ballimore v. Bailé Mor

- Ballineval — II 117, 123, 131/33, 598 — III 373, 392, 415, 433.
- Balna Insula — I 260 — II 157, 163, 176, 180/82, 236 — III 365, 371, 376, 410, 505.
- La Bañeza — III 331, 332, 640.
- Barletta S. Samuel — I 27, 374, 375, 376, 379/81, 383, 395, 396, 398, 486, 496, 517 — II 522 — III 373, 386, 395, 416, 449, 508, 608, 611.
- Barlings — I 18, 507 — II 15, 16, 22, 23, 24, 25, 34/35, 40, 48, 67, 574, 584, 593 — III 382, 391, 407, 431, 456, 488, 505, 615.
- Barthe — I 22, 275 — II 156, 157, 161, 163, 181, 182/84, 190, 191, 192, 194, 201, 202, 205, 206, 220, 222, 240, 577, 599 — III 371, 376, 377 (Werethe), 398, 399, 401, 416, 439, 507, 515, 619.
- Bassefontaine — I 22 — II 420, 449, 464, 469, 472, 479/81, 483, 516, 581, 589 — III 379, 388, 402, 418, 467, 486, 492, 501, 504, 506, 627.
- Bayham — I 18 — II 15, 16, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 36/37, 46, 65, 73, 89, 91, 481, 522, 573, 584, 593 — III 370, 382, 391, 407, 432, 455, 488, 505, 616.
- Beantes, Beanthies — I 18 — II 90 — III 407.
- Beauchief — I 18 — II 15, 22, 23, 24, 38/39, 48, 65, 67, 69, 82, 83, 90, 91, 108, 111, 131, 574, 584, 593 — III 370, 382, 391, 407, 431, 456, 488, 506, 508, 616.
- Beaufays — II 403.
- Beaulieu — I 22 — II 443, 446, 464, 469, 472, 479, 481/83, 490, 493, 516, 522, 527, 581, 589 — III 379, 386, 388, 402, 417, 418, 467, 487, 493, 501, 505, 604, 627.
- Beaumont - les - Nonnains — I 26 — II 547, 556, 582, 590 — III 504.
- Beauport — I 26 — II 87, 430, 448, 450, 464, 469, 471, 472, 592 — III 13, 14/18, 26, 353, 359, 383, 389, 408, 433, 476, 496, 505, 631.
- Beaupuys — III 208.
- Beaurepart — I 21 — II 354, 357/60, 374, 387, 392, 393, 579 — III 379, 396, 402, 418, 465, 492, 502, 503, 562, 624.
- Bebenhausen — I 27, 65, 477 — III 505
- Bedburg — I 28, 30, 142, 154/55, 193, 196, 480, 491, 507, 508 — II 248, 522 — III 375, 401, 424, 483, 489, 499, 504, 506, 515, 552/53.
- Beeleigh — I 18 — II 15, 20, 22, 23, 24, 35, 39/40, 53, 67, 573, 584, 593 — III 382, 391, 407, 432, 455, 488, 506, 507.
- Begham v. Bayham*
- Behaune — I 22 — III 154, 155, 157, 161/62, 188, 198, 356, 363, 469, 493, 507.
- Belbuck — I 27, 253, 255/56, 257, 258, 259, 261, 270, 481, 492 — II 210 — III 373, 386, 395, 416, 448, 480, 498, 507, 515, 578.
- Belchamps — I 20, 354, 356/58, 361, 371, 390, 485, 495, 499, 517 — II 464, 471, 472 — III 384, 390, 409, 437, 491, 505, 604.
- Belingia v. Wendling*
- Bellapais — I 23, 398, 399, 402/03, 406, 486, 496 — II 522 — III 186, 393, 412, 449, 505, 610/11.

Bella Stella v. Belle-Etoile

Bella Vallis v. Belval, et Bellevaux

Belle Etoile — I 26 — II 450, 464, 471, 473 — III 26, 36/39, 124, 128, 352, 358, 382, 389, 408, 434, 477, 496, 505, 633.

Belelay — I 20, 58, 72, 73, 354, 358/60, 364, 365, 366, 368, 371, 485, 495, 499, 516 — III 142, 384, 390, 410, 437, 453, 491, 504, 506, 507, 527, 603, 604, 606.

Belletanche — I 25 — III 52, 56/57, 105, 115, 370, 376, 429.

Bellevaux Circ. Arvernicae — I 19 — II 449, 464, 469, 471, 473 — III 57, 141, 143/45, 151, 355, 362, 369, 375, 388, 402, 438, 459, 489, 506, 507, 627, 636 — item Circ. Burgundiae I 372.

Bellipodium v. Bellpuig

Bellozanne — I 26 — II 442, 464, 469, 471, 473, 571 — III 13, 39/41, 43, 51, 352, 358, 383, 389, 408, 434, 477, 496, 505, 506.

Bellpuig — I 22 — III 154, 155, 156, 157, 158, 159, 162/68, 170, 171, 174, 178, 180, 191, 201, 202, 204, 205, 206, 215, 216, 217, 219, 224, 225, 236, 244, 272, 315, 356, 363, 383, 400, 409, 435, 469, 493, 505, 636/37.

Bellum Stagnum v. Belle Tanche

Bellus Rivus v. Bérup

Belpuche v. Bellpuig

Belval — I 25, 486 — II 448, 450, 464, 471, 472, 522, 357, 389, 390, 391, 402 — III 53, 57/60, 61, 64, 65, 67, 71, 73, 74, 81, 83, 84, 85, 87, 99, 103, 104, 108, 116, 121, 124, 125, 127, 128, 129, 354, 356, 360, 381, 388, 389, 390, 405, 428, 429, 473, 495, 505, 634.

Benoitevaux — I 25 — III 54, 61, 66, 354, 360, 505.

Beny — I 24, 311, 417, 432, 466, 487, 497 — III 413, 445, 505.

Sta. Maria in Berca — III 117, 370, 405.

Berendorf — I 204.

Berentrop — I 28, 155, 190, 203, 480, 491, 507, 517 — III 369, 375, 381, 395, 404, 505, 515.

Bergisch Gladbach — I 202.

Berg Sion — I 27, 66, 391, 489, 501 — III 330, 332, 480, 498, 505, 515, 526.

Berg Tabor — I 499, 501 — III 526.

Berne — I 20, 56, 204, 390 — II 156, 241, 244, 246, 247, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 274/78, 303, 304, 325, 329, 331, 336, 343, 344, 345, 348, 578, 587, 601 — III 328, 329, 330, 331, 333, 334, 349, 350, 371, 376, 380, 396, 403, 410, 421, 462, 489, 490, 504, 506, 553, 604, 621, 628.

Berok v. Sta. Maria in Berca

Berthe (Beerta) v. Barthe

Bertricourt — I 26 — II 544, 547/48, 572, 582, 590 — III 508.

Berupt — I 25 — III 115.

Beselich — I 28, 152, 155/56, 173, 480, 491, 508 — III 375, 425, 502, 506, 515, 553.

Bessunum — II 572 — III 117, 369, 375, 403.

Bethania v. Uerne

Bethlehem (C. Frisiae) — I 22, 259, 443 — II 157, 158, 184/86, 187, 210, 215, 242, 289, 577, 586 — III 505 — item in terra Juda I 407 (III 612).

Bethlenrode — I 28, 97, 108, 152, 480, 490, 503, 508 — III 515.

Beuthen v. Bytom

Bilebi v. Sulby

Blackwose — I 18 — II 16, 18, 24, 40/41, 64, 69, 72, 573, 584 — III 507, 616.

Blanchelande — I 26 — II 41, 43, 417, 464, 469, 471, 473, 548 — III 13, 18/20, 25, 353, 359, 371, 382, 389, 408, 433, 476, 493, 496, 506, 507

Blanchland — I 19 — II 15, 22, 23, 24, 25, 41/42, 48, 57, 67, 71, 575, 583, 593 — III 382, 391, 406, 430, 457, 488, 505, 616.

Blankenberg — I 28, 156/57, 480, 491 — III 503, 515.

Blyborough — II 91.

Bois - des - Dames — III 58, 61.

Boismont — I 26 — II 541, 548, 560 — III 505.

Bois Seigneur Isaac — II 252, 271 — III 46, 330, 331, 334/35, 484, 500.

Bolanden v. Hagen

Bolesławiec — I 26, 333/34, 338, 484, 494 — III 503, 504, 594.

Bollingen — I 27, 66, 81, 477, 489 — III 515, 526.

Bolsward v. Vine Domini

Bonfays — I 25 — II 464, 472, 473 — III 52, 61/63, 71, 73, 74, 98, 125, 128, 134, 135, 354, 360, 381, 390, 406, 429, 473, 495, 505, 631.

Bonlieu (Circ. Lotharingiae) — I 25 — III 63, 108, 117, 370, 507.

Bonlieu Ste. Anne — II 252, 450 — III 329, 332, 336/37, 363, 485, 500, 639.

Bonne Esperance — I 21 — II 211, 251, 268, 285, 354, 355, 361/64, 394, 395, 396, 397, 398, 405, 407, 471, 522, 579, 588 — III 127, 379, 387, 402, 418, 465, 492, 505, 624, 625.

Bonneuil — I 22 — II 443, 484, 521, 581, 589 — III 369, 375, 402.

Bonneval — III 64, 90, 135, 505.

Bonrepos — III 163, 202, 205/06, 207, 363, 505.

Bonum Fagetum v. Bonfays

Börghum — I 21, 262, 264, 266/68, 272, 273, 483, 493, 514 — II 114 — III 366, 386, 392, 393, 415, 447, 448, 505, 566, 580, 582.

Bottenbroich — I 204 — III 570.

Bozok — I 24, 292, 415, 417, 420, 422, 430, 433/34, 487, 497 — III 99, 398, 413, 445, 508, 613.

Braine — I 22 — II 253, 289, 354, 369, 401, 449, 464, 469, 472, 474, 484/87, 493, 495, 498, 512, 522, 527, 529, 541, 556, 571, 581, 589 — III 83, 379, 386, 387, 402, 417, 418, 467, 493, 503, 506, 606, 627.

Brandenburg — I 11, 27, 31, 125, 207, 210, 211, 212, 215/17, 220, 222, 230, 232, 245, 481, 492, 513 — III 400, 414, 450, 454, 479, 497, 507, 514, 571.

Braunschweig St. Cyriac — I 514.

- Brazacorta — I 23 — III 211, 212, 217, 221, 250, 262, 283, 305, 315, 357, 364, 376, 436, 505.
- Bredelar — I 28, 157, 188 — III 504, 515, 554.
- Bregenz — III 532.
- Breslau St. Martin — I 335, 351/52, 482, 499, 516 — III 603.
- Breslau St. Vincentius — I 26, 193, 276, 281, 329, 334/37, 338, 341, 345, 348, 350, 351, 353, 450, 484, 494, 516 — II 509 — III 365, 368, 385, 396, 397, 411, 443, 444, 477, 497, 509, 514, 593, 594, 595, 599, 603, 613.
- Brest — II 303, 342.
- Brieulles — I 26 — III 126, 128, 131/32, 360, 361, 475, 505.
- Brindisi Sta. Maria de Parvo Ponte — I 27, 374, 375, 376, 380, 381/82, 398, 402, 486, 496 — II 5, 522 — III 386, 393, 416, 449, 505, 608.
- Broadholme — I 18 — II 17, 24, 25, 42/43, 57, 60, 67, 73, 574, 584 — III 505, 616.
- Brockley — II 16, 36, 46, 73, 573, 584 — III 505.
- Brode — I 27, 217/18, 223, 259, 481, 492, 513 — III 414, 506, 507, 515, 572.
- Bruck v. Louka*
- Bruderhartmannszell — I 25, 93, 122/23, 126, 131, 479, 490, 505 — III 375, 401, 503, 516, 543.
- Brumbach v. Brunnenburg*
- Brunnenburg — I 28, 92, 152, 157/58, 480, 490, 503 — III 502, 506, 515, 554.
- Bruyères — I 22 — II 487, 581, 589.
- Bucilly — I 21 — II 364, 365/67, 385, 446, 464, 471, 472, 494, 496, 497, 522, 528, 579, 588 — III 60, 80, 126, 128, 379, 386, 403, 419, 465, 492, 507, 624.
- Budec — I 19, 325.
- Bujedo — I 23 — III 211, 212, 221, 227, 228, 250/53, 260, 266, 272, 278, 307, 357, 364, 384, 399, 409, 437, 471, 494, 505, 638.
- Burk — I 27, 67/68, 86, 90, 477, 489 — III 503, 514.
- Burlebach — III 111, 115.
- Buscha — I 274 — III 373, 377.
- Busko — I 26, 274, 325, 331, 337/38, 339, 341, 347, 351, 484, 494 — III 373, 397, 411, 416, 443, 505, 506, 593, 595.
- Buveklooster — I 22 — II 163, 184, 186/88, 195, 196, 201, 210, 212, 217, 225, 242, 577, 586 — III 376, 438, 504, 506.
- Buxetum v. Bujedo*
- Bytom — I 26, 335, 350, 353 — III 505, 603.
- Calis — I 351, 352, 353 — II 117 — III 373, 397, 415.
- Callat — II 117 — (v. Tal-y-Llychau).
- Calvaria (Mont Calvaire) v. Charleville*
- Camerota — I 27, 374, 375, 376, 377, 380, 383/84, 394, 486, 496 — II 141 — III 373, 386, 393, 416, 449, 507, 608.
- Cammeringham — I 18 — II 18, 22, 24, 25, 43, 584, 594 III 18, 506.
- Camp — I 202.

Candida Casa v. Whithorn

*Capella v. La Capelle, Chapelle-aux-Planches, Kappel, Keppel, Schillingskapellen
Spieskappel.*

La Capelle — I 22 — II 464, 469, 472, 490 — III 155, 156, 158, 167, 168/70,
171, 174, 176, 183, 356, 363, 371, 383, 399, 408, 434, 469, 493, 505, 546,
627, 637.

Cappenberg — I 28, 118, 142, 143, 146, 147, 158/60, 168, 169, 174, 176, 190,
198, 200, 219, 239, 411, 480, 481, 499, 508, 513 — II 182, 213, 216, 221, 522
— III 380, 393, 395, 396, 404, 422, 423, 483, 499, 504, 506, 515, 554.

Cappendael — I 21, II 380.

Caridad v. Ciudad Rodrigo

Carrickfergus — II 101, 109, 117, 121, 123, 125, 135, 136, 146/47, 576, 585 —
III 373, 376, 392, 415, 433.

Casa Dei v. Casedieu, et Vicogne

La Casedieu — I 22 — II 464, 469, 470, 472, 509, 522 — III 154, 155, 156, 158,
159, 163, 167, 169, 170, 171/74, 175, 176, 178, 179, 180, 183, 184, 187, 193,
195, 196, 198, 202, 203, 204, 209, 266, 279, 356, 357, 363, 371, 383, 399, 400,
408, 424, 435, 469, 493, 505, 637.

La Castelle v. St. Jean-de-la-Castelle

Castrum Botnam v. Medina del Campo

Caumont — I 21 — II 367, 400, 579, 588.

Čazma — III 615.

Cella Dominarum v. Ste. Marie-au-Bois

Cella Monialium v. Ualprofonde

Cerrato v. San Pelayo de G.

Chambrefontaine — I 22 — II 372, 464, 469, 471, 473, 487/89, 498, 507, 535,
547, 581, 589 — III 13, 14, 142, 157, 379, 388, 402, 417, 453, 467, 493, 505, 542,
603, 627.

Chancey — I 517.

Chapelle - aux - Planches — I 22 — II 465, 469, 472, 473, 478, 481, 490/92,
516, 581, 589 — III 168, 379, 388, 402, 418, 467, 505, 546.

Charleville — I 26 — III 126, 128, 132, 360, 361, 475, 507, 627.

Charlton — I 18 — II 18, 24, 25, 88, 584, 596 — III 43.

Chartreuve — I 22 — II 366, 465, 469, 472, 481, 493/95, 497, 504, 527, 581,
589 — III 25, 379, 386, 402, 417, 467, 493, 505, 628.

Chateaudieu — I 21 — II 353, 364, 404, 405/08, 433, 436, 446, 465, 469, 470,
473, 580, 590 — III 380, 388, 404, 422, 464, 491, 506, 626.

Chaumont — I 21 — II 366, 367/70, 387, 465, 471, 472, 474, 486, 498, 504, 522,
579, 588 — III 83, 126, 128, 379, 388, 403, 419, 466, 492, 502, 506, 624.

Chebret — II 495, 581, 589 — III 628.

Cheim, Chemi v. Keme

Chezy — II 540.

- Chotesov — I 19, 236, 260, 277, 278, 279, 285/87, 302, 315, 328, 482, 488 — III 373, 395, 412, 442, 460, 490, 509, 515, 584.
- Chur St. Hilarius — I 27, 68, 69, 477 — III 504, 515.
- Chur St. Luci — I 27, 68/70, 73, 74, 77, 477, 489, 501 — III 385, 394, 410, 441, 480, 498, 502, 505, 515, 526, 527.
- Churwalden — I 27/28, 69, 70/72, 77, 81, 82, 83, 477, 489, 501 — III 385, 395, 410, 441, 480, 498, 505, 506, 515, 527.
- Cill na Manac — I 23 — II 117, 123, 125, 128, 134, 576, 585, 598 — III 373, 376, 392, 415, 433, 505, 619.
- Cill Na Trinoide — I 23 — II 122, 123, 124, 138, 149, 585 — III 508.
- Cillraiss — I 23 (Cill Rois) — II 121, 123, 124, 138, 149/50, 151, 585, 597 — III 508.
- Ciudad Rodrigo — I 23 — III 210, 211, 212, 213, 215, 220, 222, 227, 228, 234, 242, 248, 253/57, 258, 260, 261, 279, 283, 357, 364, 384, 400, 409, 436, 471, 494, 505, 638.
- Claerwater — II 241.
- Clairefontaine (Villers-Cotterets) — I 21 — II 370/73, 389, 443, 449, 465, 469, 471, 472, 474, 489, 498, 502, 512, 522, 524, 527, 528, 530, 559, 579, 588 — III 379, 386, 388, 402, 419, 466, 492, 507, 625.
- Clairruissel — III 631.
- Claravalls v. Vallclara
- Clarholt v. Klarholz
- Clermont St. André — I 19 — II 465, 469, 471, 473 — III 13, 141, 146/48, 151, 153, 171, 355, 362, 371, 376, 389, 408, 438, 459, 489, 502, 636.
- Clondrumalis — II 152.
- St. Michaelde Clusa — I 406.
- Cockersand — I 19, 93 — II 15, 18, 19, 22, 23, 24, 43/45, 48, 60, 71, 82, 111, 132, 575, 583, 594 — III 382, 391, 392, 406, 430, 431, 458, 488, 505, 616.
- Colimbria v. Kalavryta
- Combelongue — I 23 — II 450, 465, 469, 471, 472 — III 155, 156, 157, 161, 171, 175/77, 178, 182, 356, 363, 383, 399, 408, 434, 470, 494, 504, 506, 627.
- Combwell — II 46, 584 — III 505.
- Conques — II 450 — III 329, 332, 340, 341, 348, 485, 500.
- Constantinopolis (St Nicolaus extra Muros) — I 23, 398 — III 372, 412, 610, 611/12.
- Corneux — I 20, 355, 357, 358, 360/62, 371, 372, 485, 495, 517 — II 442, 465, 469, 471, 473, 509, 518, 528 — III 384, 390, 409, 437, 464, 505, 524, 603, 604, 605, 615.
- Coverham — I 19 — II 15, 22, 23, 24, 25, 39, 47/48, 52, 67, 79, 575, 583, 594 — III 382, 391, 406, 430, 458, 488, 505, 616.
- Crecy — I 25 — III 52, 61, 64/65, 370, 376, 406, 505, 635.
- Crowle — II 23, 331 — III 347
- Croxton — I 18 — II 15, 16, 18, 22, 23, 24, 41, 44, 48/50, 60, 66, 67, 90, 133, 574, 584, 594 — III 382, 391, 407, 430, 431, 456, 488, 504, 616.

- Csorna — I 24, 168, 279, 292, 305, 319, 417, 420, 422, 423, 430, 434/37, 441, 442, 444, 452, 457, 462, 463, 464, 472, 474, 487, 497, 498 — III 330, 332, 372, 397, 413, 445, 446, 472, 501, 506, 613.
- Csudany — I 472.
- Csut — I 24, 319, 417, 420, 422, 437, 448, 464, 487, 497 — III 413, 445 (thuxt), 447, 503, 613.
- Cuissy — I 22 — II 26, 253, 354, 365, 366, 369, 372, 399, 401, 405, 427, 446, 448, 465, 471, 472, 474, 486, 487, 494, 495/99, 503, 504, 512, 513, 514, 521, 522, 527, 528, 529, 536, 541, 581, 589 — III 14, 54, 83, 114, 121, 126, 128, 129, 134, 140, 141, 150, 379, 386, 396, 402, 417, 451, 468, 493, 505, 603, 628, 631.
- Culenburg — II 342.
- Cunlhac — III 636.
- Curzola — I 472.
- Czarnowasy — I 26, 276, 329, 333, 334, 335, 338/39, 345, 350, 351, 484, 494 — II 522 — III 411, 443, 477, 497, 502, 506, 514, 594, 596.
- Czerwinski — I 340, 345, 494 — III 597.
- Dale — I 19, 352 — II 15, 16, 18, 19, 22, 23, 24, 50/52, 54, 67, 80, 527, 574, 584, 594 — III 370, 382, 391, 407, 431, 456, 505, 616.
- Darno — I 24, 297, 416, 417, 420, 438, 445, 449, 487, 497 — III 369, 413, 446, 505, 613.
- Daylesford — III 330, 332, 337, 351, 385, 500, 604.
- Deivilla v. Divielle
- Delapais v. Bellapais
- Delft — II 249, 279/80, 297, 303, 587 — III 622.
- Denesmonostor — I 24, 460, 470 — III 508.
- Denighofen — I 152, 203 — III 569.
- Depere — II 252, 276 — III 329, 332, 337, 350/51, 485, 500, 640.
- Deventer — I 198 — II 188/90, 586 — III 507, 619.
- Dielegem — I 20 — II 247, 250, 251, 280/83, 285, 300, 311, 314, 316, 410, 425, 471, 578, 587, 600, 601 — III 380, 387, 403, 420, 462, 491, 505, 622.
- Diest St. Sulpitius — II 330, 342/43, 439, 587 — III 116.
- Dieulacresse — I 23 (Drum Cross) — II 101, 121, 123, 125, 134/36, 146, 147, 576, 585, 598 — III 373, 392, 433, 503, 619.
- Dilo — I 22 — II 465, 469, 472, 473, 499/501, 502, 530, 531, 535, 581, 589 — III 151, 355, 379, 388, 389, 402, 417, 418, 438, 468, 493, 506, 507, 628.
- Dionne — I 22 — II 501, 509, 581, 589 — III 628.
- Divielle — I 23, 395 — II 465, 469, 471, 473 — III 155, 156, 157, 161, 165, 171, 174, 176, 177/80, 188, 189, 195, 356, 363, 383, 399, 409, 434, 470, 494, 505, 627, 637.
- Dixmuiden — II 408, 430, 439, 590 — III 503.
- Doa v. Doue
- Dobrovitium — I 326, 515.
- Dodford — I 19 — II 15, 25, 58, 88, 574, 584, 596, 617.

- Dokkum — I 22, 193 — II 155, 156, 157, 159, 160, 163, 164, 182, 184, 190/95, 196, 198, 199, 200, 201, 203, 210, 213, 214, 218, 220, 224, 225, 226, 229, 232, 237, 238, 239, 242, 386, 577, 586, 599, 600 — III 385, 396, 401, 410, 438, 439, 502, 507, 619, 620.
- Doksany — I 19, 161, 278, 285, 287/89, 311, 349, 482, 488, 515 — III 349, 412, 441, 460, 490, 505, 584.
- Dommartin — I 26 — II 246, 353, 398, 405, 416, 440, 446, 450, 465, 469, 470, 473, 522, 527, 529, 530, 541, 544, 548/51, 556, 562, 564, 566, 569, 582, 590 — III 14, 18, 26, 41, 352, 353, 380, 387, 389, 403, 419, 420, 433, 434, 478, 497, 504, 630.
- Domus Dominarum v. Riéval*
- Dompaire — III 117.
- Doreng — I 22 — II 370, 501/02, 589 — III 507.
- Dorlar — I 28, 160/61, 186, 480, 491 — III 375, 505, 515, 555.
- Dormans — I 22 — II 502, 581, 589 — III 503.
- Dortmund St. Catharina — I 28, 161, 175, 178, 480, 491 — III 375, 401, 423, 483, 499, 503, 504, 506, 515, 555, 570.
- Douai — I 21 — II 408/09, 430, 590 — III 504, 626.
- Doubraunik — I 19, 304, 323/24, 326, 328, 482, 488, 515 — III 503, 592.
- Doie — I 19 — II 450, 465, 469, 471, 472, 498, 522, 529 — III 13, 141, 148/51, 155, 355, 362, 371, 376, 389, 408, 438, 459, 487, 489, 501, 504, 506, 627, 636.
- Doxan v. Doksany*
- Dragsmark — I 21, 260, 264, 267, 268, 273, 483, 493 — III 373, 377, 416, 448, 505, 581, 582.
- Drongen — I 21 — II 281, 289, 404, 405, 409/12, 420, 424, 426, 438, 509, 580, 590, 602 — III 380, 387, 404, 420, 422, 464, 491, 505, 626.
- Drozo — I 24, 417, 421, 438/39, 462, 467 — III 372, 377, 414.
- Drum Cross v. Dieulacresse*
- Dryburgh — I 19 — II 15, 17, 32, 33, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 100/03, 109, 118, 120, 121, 134, 135, 141, 146, 575, 583, 597 — III 370, 376, 382, 391, 392, 406, 430, 433, 458, 488, 504, 506, 617.
- Dunbrothy — II 152.
- Dünnwald — I 161/62, 178, 182, 193, 204, 287, 299, 480, 491, 508, 509 — III 375, 401, 423, 483, 506, 507, 515, 555.
- Durance — III 194, 206, 363.
- Durford — I 18 — II 15, 16, 22, 23, 24, 25, 36, 39, 40, 47, 52/53, 65, 66, 79, 82, 573, 584, 594 — III 382, 391, 407, 430, 432, 455, 488, 504, 506, 616.
- Easby — I 19 — II 15, 16, 20, 22, 23, 24, 25, 53/55, 56, 67, 575, 583, 594 — III 382, 391, 406, 430, 458, 488, 502, 506, 616.
- Easton — II 90.
- Edelstetten — I 28, 67/68, 90/91, 163, 197, 477, 489, 503 — III 504.
- Eewen — I 20 — II 283, 330, 578, 587.
- Eggleston — I 19 — II 15, 16, 21, 22, 23, 24, 25, 53, 54, 55/56, 575, 583, 594 — III 382, 391, 406, 430, 458, 488, 504, 506, 616.

- Ellen — I 23, 162/63, 184, 193, 480, 491, 508 — III 375, 401, 483, 499, 515, 555/56.
- Elsey — I 29, 142, 163/64, 190, 197, 480, 491, 509 — III 375, 506, 508, 515, 556.
- Enach Duin — I 23 — II 123, 125, 134, 136/38, 144, 152, 598 — III 504, 619.
- Engelport — I 29, 164/65, 188, 480, 491 — III 375, 425, 503, 506, 507, 515, 556.
- Enkenbach — I 28, 94, 97/98, 109, 110, 478, 490 — II 522 — III 375, 383, 401, 405, 426, 505, 516, 533.
- Episcopia v. Bellapais*
- Eppenberg — I 25, 93, 123, 127, 129, 135, 479, 490, 505 — II 522 — III 375, 384, 401, 405, 427, 504, 515, 543.
- Ermida do Paiva — I 23 (Hermida) — III 210, 221, 254, 258/62, 270, 322, 357, 364, 371, 376, 506, 507, 638.
- Erp — I 204 — III 570.
- Estival v. Etival*
- L'Etanche — I 25 — II 450, 465, 472, 473, 522 — III 54, 58, 59, 61, 65/67, 80, 107, 124, 128, 135, 354, 360, 381, 390, 406, 429, 473, 495, 505, 635.
- Etival — I 4, 25 — II 14, 449, 465, 471, 473 — III 53, 54, 67/71, 84, 124, 128, 133, 135, 360, 381, 390, 406, 429, 473, 495, 507, 635.
- L' Etoile — I 26 — II 436, 440, 450, 465, 471, 473, 522, 546 — III 14, 20/23, 126, 128, 138, 340, 341, 353, 359, 383, 388, 408, 433, 476, 496, 508, 627, 631.
- Falaise — I 26 — II 465, 471, 472, 548 — III 41/43, 44, 125, 128, 129, 352, 358, 383, 389, 408, 434, 477, 496, 504.
- Farnborough — III 342.
- Fearn — I 19, 253 — II 15, 92, 93, 94, 96, 97, 104/06, 114, 117, 118, 120, 575, 583, 597 — III 373, 376, 377, 393, 415, 430, 448, 458, 488, 507, 618.
- Felsöör — I 472.
- Feucheres — I 21 (Fechel) — II 373, 398, 579, 588 — III 507.
- Flabemont — I 25 — II 465, 472, 473 — III 53, 58, 60, 62, 63, 64, 68, 71/74, 87, 98, 125, 128, 135, 201, 202, 354, 356, 360, 381, 390, 406, 429, 474, 495, 505, 635.
- Flaesheim — I 29, 142, 165, 196, 480, 491 — III 375, 401, 423, 505, 506, 515, 556.
- Floreffe — I 21, 144, 180, 186, 192, 194, 199, 200, 219, 390, 397, 400, 404, 405, 478, 480, 511 — II 144, 163, 246, 247, 251, 253, 322/26, 353, 354, 355, 357, 373/78, 379, 386, 388, 391, 392, 398, 399, 402, 403, 405, 443, 521, 522, 523, 579, 588, 602 — III 120, 379, 388, 390, 396, 401, 402, 418, 419, 424, 425, 453, 466, 492, 505, 625.
- Floridus Hortus v. Wittewierum*
- Foncaude — I 23 — II 450, 465, 469, 472, 473 — III 141, 142, 155, 156, 157, 170, 174, 175, 177, 181/84, 185, 356, 363, 383, 399, 409, 434, 470, 494, 505, 627.
- Fondarella — I 23 (perperam: Tandarilla) — III 154, 163, 180/81, 201, 356, 363, 371, 376, 383, 400, 435, 507, 637.
- Fontaine - Andre — I 20, 354, 362/64, 368, 369, 371, 373, 485, 495, 499 — II 401, 438, 527 — III 384, 390, 409, 437, 464, 491, 502, 506, 603, 605.

- Fons Calidus v. Foncaude*
Fontelenzina v. Fuente la Encina
Fontenelles v. Bonneuil
Fontia v. Lahonce
 Fossemore — II 499, 502, 581, 589 — III 505.
 Frauenbreitungen — I 25, 123/24, 138, 479, 490, 505 — II 522 — III 384, 400, 405, 428, 505, 516, 543.
 Frauenroth — I 140.
 Frauenwald — I 25, 124, 131, 138, 479, 490 — III 507, 516, 543.
 Fredelsloh — I 246, 492 — III 577.
 Freienohl — III 569.
 Freisdorf — I 25, 119 — II 468, 471, 473 — III 53, 74/75, 103, 354, 360, 503, 506, 515, 635.
 Freznillo — I 23 — III 211, 212, 217, 221, 262, 283, 305, 357, 364, 376, 436, 505.
 Fridlandium — I 326.
 Frigolet — I 389 — II 23, 252, 387, 450, 597 — III 21, 157, 328, 329, 332, 333, 336, 337/42, 348, 363, 485, 500, 631, 639.
 Fröndenberg — III 566, 569.
 Fuente la Encina — III 163, 210, 237, 238, 263, 357, 364, 505.
 Fürstenberg — I 204.
 Füssenich — I 29, 161, 165/66, 196, 204, 205, 480, 491, 509 — II 248, 338 — III 375, 401, 424, 504, 507, 515, 556, 570.
 Gaillymh — I 23 (Galway) — II 123, 124, 144, 150/51, 576, 585 — III 505.
Gajdel v. Gedirmonostor
 Garab — I 24, 292, 415, 417, 439, 445, 448, 449, 453, 487, 497 — III 99, 398, 413, 445, 504, 613.
Garßen v. Antonigartem
 Garway — II 90.
Gaudii Vallis v. Joyenval
 Gedirmonostor — I 24, 319, 417, 439/40, 455, 487, 497 — III 414, 447.
 Gempe — I 20 — II 247, 248, 282, 284/86, 294, 299, 318, 322, 334, 343, 391, 578, 587, 601 — III 380, 403, 421, 462, 491, 504, 506.
 Genlis — I 22 — II 404, 450, 466, 471, 472, 494, 496, 502/04, 517, 556, 581, 589 — III 71, 126, 128, 451, 468, 493, 503.
 Georgenberg — I 25, 124/25, 140, 180, 479, 490 — III 369, 375, 405, 503, 516, 544.
 Geras — I 4, 19, 280, 289/91, 305, 311, 318, 320, 435, 463, 482, 488, 498, 515 — III 331, 351, 398, 411, 412, 442, 443, 460, 490, 505, 515, 585, 592.
 Gerigny — II 368, 474, 496, 504/05, 581, 589 — III 503.
 Gerkesklooster — I 22 — II 186, 187, 195/96, 210, 225, 577, 586 — III 505.
 Gerlachsheim — I 25, 125/26, 131, 479, 490 — III 384, 400, 405, 428, 503, 506, 515, 543.

- Germerod — I 25, 94, 126, 134, 479, 490, 505 — II 522 — III 370, 375, 384, 401, 427, 506, 509, 515, 544.
- Ghines (-isnes) v. Guizance*
- Gloriadei — I 247.
- Gödöllő — I 7, 424, 446 — III 330, 332, 342/43, 485.
- Gommersheim — I 28, 98, 120, 152, 478, 480, 490 — III 370, 375, 383, 401, 426, 504, 506, 515, 533.
- Goodborn v. Woodborn*
- Gorze — II 91 — III 365, 370, 376, 407, 617.
- Gottesgnaden — I 27, 151, 208, 209, 210, 218/20, 274, 311, 404, 411, 478, 480, 481, 486, 492, 513 — II 522 — III 194, 400, 414, 450, 506, 508, 515, 570, 572, 576.
- Gottesstadt — I 27, 212, 215, 220, 481, 492 — III 505, 515, 572.
- Gotteswan — I 260 — III 373, 395, 412, 416.
- Gottstadt — I 20, 354, 358, 364/65, 368, 485, 495 — III 390, 410, 437, 464, 491, 505, 515, 606.
- Goujon — I 23 — III 171, 184, 207, 504, 637.
- Goyon v. Goujon*
- Gradicum v. Hradiško*
- Grafergos — I 272, 274 — II 117, 123, 146 — (v. Carrickfergus).
- Gramzow — I 27, 209, 212, 221/22, 226, 481, 492, 513 — III 400, 415, 450, 504, 506, 515, 572.
- Granada — III 326.
- Grandchamp — I 26 — II 450, 466, 471, 473, 519, 522, 552/54, 582, 590 — III 380, 388, 403, 420, 479, 497, 505, 630.
- Grandgourt — I 21, 358, 365/66, 485, 495 — III 371, 505, 606.
- Grangia Dominarum v. Metj, et Flabémont*
- Gratia Dei v. Gottesgnaden, et St. Jean de la Castelle*
- Gratterer — I 27, 374, 375, 376, 377, 384/85, 486, 496, 517 — III 374, 386, 503, 608.
- Grefrath — I 204, 513.
- Griend — II 210, 211, 235, 586.
- Griffen — I 19, 34, 36, 40/41, 138, 276, 476, 479, 488, 500 — III 397, 398, 411, 441, 459, 489, 505, 515, 517/18.
- Grimbergen — I 20 — II 245, 251, 252, 253, 254, 281, 282, 285, 286/89, 301, 312, 316, 424, 429, 450, 471, 522, 578, 587, 601 — III 46, 331, 334, 336, 380, 387, 403, 420, 422, 462, 491, 495, 506, 507, 622.
- Großwardein v. Uradhegyfok*
- S. Miguel de Groz — I 23 — III 210, 211, 242, 263/65, 279, 280, 296, 297, 311, 313, 357, 364, 384, 400, 409, 436, 506, 638.
- Guadalajara — I 23 — III 323.
- Gué - de - l' Orme — I 22 — II 468, 471, 473, 474, 505/06, 533, 589 — III 505.
- Guizance (Ghines) — I 19 — II 17, 22, 24, 25, 32, 56/57, 575, 583 — III 509, 616.

Guvens — II 343.

den Haag Ste. Barbaren — I 20 — II 289/90, 306, 578, 587 — III 502.

Haarlem St. Antonisb. — I 20 — II 291/92, 303, 578, 587 — III 502.

Habelburg v. Hadborn

Hachborn — I 28, 93, 98/99, 101, 152, 478, 490 — III 370, 375, 384, 401, 426, 503, 504, 515, 534.

Hagen — I 28, 99, 114, 119, 120, 478, 490 — III 375, 383, 401, 426, 505, 515, 534.

Hagenau — I 28, 58, 64, 92, 93, 99/101, 103, 116, 142, 478, 490, 503 — II 441, 442, 469 — III 369, 371, 375, 390, 394, 404, 409, 411, 427, 482, 499, 507, 534/35.

Hagnaby — I 19 — II 15, 18, 23, 24, 25, 57/58, 82, 522, 574, 584, 594 — III 370, 382, 431, 456, 488, 508.

Haj — I 472.

Hailsham — II 89.

Halberstadt — I 27, 212, 222, 492 — III 506, 508, 515, 572.

Halesowen — I 19 — II 15, 17, 22, 24, 25, 58/60, 75, 82, 88, 89, 574, 584, 594 — III 382, 392, 407, 431, 432, 456, 488, 504, 506.

Hamborn — I 29, 143, 162, 166/68, 193, 197, 199, 416, 480, 491, 509, 512 — II 110, 295, 297, 380, 386 — III 330, 332, 381, 395, 397, 401, 404, 424, 483, 499, 504, 515, 529, 552, 557, 561, 566.

Hameln — I 205.

Hamewiller — I 25 — III 75, 81, 84, 502.

Hane v. Hagen

Hanta — I 473.

Harchies — I 21 — II 412/13, 426, 433, 580, 590 — III 502.

Harlungerberg — I 27, 210, 212, 215, 222/23, 245, 481, 492 — III 505, 514, 572.

Hatvan — I 24, 311, 416, 417, 434, 440, 449, 466, 469, 487, 497 — III 397, 398, 413, 444, 445, 446, 505.

Hausen — I 25, 122, 126/27, 131, 138, 479, 490, 505 — III 369, 375, 384, 401, 405, 427, 503, 516, 544.

Havelberg — I 11, 27, 31, 122, 207, 209, 211, 212, 217, 218, 223/25, 232, 250, 256, 406, 481, 492, 513 — III 373, 400, 414, 415, 450, 480, 498, 506, 515, 573.

Hebdow — I 26, 311, 329, 330, 331, 333, 334, 337, 339/40, 341, 342, 343, 344, 347, 349, 351, 352, 482, 484, 494 — III 372, 376, 385, 396, 397, 411, 442, 443, 444, 477, 497, 506, 507, 594, 596, 599.

Heeswijk — II 251, 274, 275, 343, 587 — III 623.

Heiligenberg — I 29, 158, 168/69, 193, 480, 491, 509 — II 522 — III 381, 398, 404, 425, 505, 514, 557.

Heiligental — I 18, 29, 158, 168, 169/70, 210, 480, 491, 510 — III 378, 404, 502, 504, 506, 508, 516, 558.

Heiligerlee — I 22 — II 163, 164, 179, 196/98, 201, 210, 219, 221, 225, 240, 577, 586, 599 — III 376, 439, 503, 620.

Heinsberg — I 29, 30, 142, 170/71, 175, 184, 196, 199, 480, 491, 510 — II 244, 248, 352, 392, 522 — III 369, 375, 396, 404, 424, 504, 506, 515, 552, 558.

Hellendhines v. Heylisse

Herenthals — I 20 — II 247, 248, 270, 292/93, 327, 331, 462, 578, 587, 601 — III 505.

Herlaimont — I 21 — II 374, 378/79, 579, 588 — III 504.

Hermannstadt — I 24, 209, 416, 421, 441, 449, 497 — III 402.

Hermières — I 22 — II 396, 466, 469, 471, 473, 506/08, 520, 535, 555, 581, 589 — III 13, 379, 388, 402, 418, 468, 493, 506, 507, 628.

Hermida v. Ermida

Hermokastron — I 381, 398, 402, 407, 486, 499.

Herrera de Pisuerga v. Aguilar

Heylisse — I 21, 170, 179/80, 480, 491 — II 245, 251, 285, 297, 353, 354, 374, 379/83, 579, 588, 602 — III 379, 396, 402, 418, 466, 492, 505, 625.

Hildeburgröde v. Klosterode

Hilgenthal v. Heiligental

Hilwartshausen — I 27, 246/47, 492, 514 — III 577.

Himmelpforte (Circ. Sueviae) — I 28, 58, 59, 72/73, 81, 355, 358, 359, 477, 489, 495 — II 522 — III 371, 408, 440, 441, 483, 498, 504, 506, 515, 527.

Himmelpforte (Westf.) — III 570.

Hoftenvrouwen — I 21 — II 413, 430, 580, 590.

Holme Lacy — I 19 — II 24, 89, 584, 595, 596 — III 506, 508.

Hollywood — I 19 — II 15, 92, 94, 95, 96, 97, 100, 106/08, 109, 117, 575, 583 — III 381, 392, 406, 430, 458, 503, 618.

Homburg — I 25, 93, 123, 127, 134, 479, 490, 505 — III 375, 405, 503, 515, 544.

La Honce v. Lahonce

Honswijk — II 274, 343.

Hopels — I 22 — II 157, 163, 164, 192, 198/200, 206, 223, 225, 236, 240, 577, 586, 599 — III 376, 439, 506, 507, 514.

Hormida v. Ermida do Paiva

Hornby — I 19 — II 18, 24, 39, 44, 48, 60, 583, 594 — III 456, 488, 509, 619.

Horpacs — I 24, 305, 434, 435, 441/42, 487, 497 — III 376, 413, 507, 614.

Houthem — I 29, 142, 170, 171, 480, 491, 510 — II 248, 392, 522 — III 375, 424, 483, 499, 503, 558/59.

Hradisko — I 19, 40, 277, 279, 280, 281, 291/94, 296, 304, 314, 324, 328, 343, 417, 423, 433, 435, 442, 463, 464, 471, 473, 482, 488, 499, 515 — III 385, 394, 398, 412, 442, 445, 461, 490, 506, 508, 586.

Huckarde — III 570.

Hulsterloo — II 409, 411, 438/39, 590.

Humilimont — I 21, 354, 358, 366/68, 369, 370, 485, 495 — III 384, 390, 409, 437, 464, 491, 506, 507, 606.

Huveaune — I 23, 351, 352, 514 — II 117, 466, 471, 472 — III 154, 155, 182, 185/87, 356, 363, 373, 376, 397, 415, 505, 579, 637.

Ibeas — I 23 — III 211, 212, 213, 216, 227, 234, 250, 260, 265/68, 309, 316, 317, 357, 364, 384, 399, 409, 437, 471, 503.

Ibelnia (-elma) v. Huveaune

Iburg — I 274 — III 365, 373, 377, 416.

Ilbenstadt — I 28, 30, 93, 94, 99 101/03, 105, 111, 118, 144, 198, 478, 490, 503 —
II 522 — III 381, 384, 393, 401, 405, 426, 482, 499, 506, 507, 515, 536, 540.

Ilfeld — I 25, 31, 92, 123, 127/29, 138, 141, 152, 208, 238, 252, 311, 479, 490, 491
— II 361, 386, 522 — III 381, 384, 395, 405, 427, 473, 495, 505, 515, 542, 544.

Iledieu v. Isledieu

Imbramowice — I 26, 331, 337, 338, 339, 340/41, 345, 352, 484, 494, 514 —
III 332, 344, 372, 443, 478, 497, 507, 593, 596, 597.

Imbria — I 248 — III 415.

Immichenhain — I 28, 118, 119, 490.

Indago — I 260.

Insula Dei v. Ile-Dieu

Insula Lazari — I 24, 319, 417, 418, 442/43, 453, 455, 471, 473, 487 — III 372,
413, 447, 504.

Insula Leporum v. Nyulaksziget

Insula Stae. Birgittae — I 473.

Introduco v. Antrodoco

Irford — I 19 — II 17, 24, 25, 57, 60/61, 67, 574, 584 — III 505, 616.

Isagrabia — I 260, 469, 473 — III 373, 416, 615.

Isledieu — I 26, 93 — II 88, 442, 466, 471, 472, 528 — III 13, 14, 39, 42, 43/45,
126, 128, 140, 142, 158, 352, 358, 383, 389, 408, 434, 477, 496, 505, 604.

Ivanič — I 24, 259, 260, 261, 420, 421, 441, 443/44, 460, 497, 514 — III 373, 377,
414, 505, 579, 614.

Jakobsberg — I 28, 103, 478, 490, 503 — II 522 — III 504, 515, 536.

Jandeures — I 25 — II 450, 466, 472, 473 — III 14, 54, 75/78, 92, 99, 125, 128,
135, 196, 354, 360, 381, 390, 405, 428, 474, 495, 505, 604.

Janoshida — I 24, 279, 296, 319, 415, 417, 423, 435, 440, 444/45, 449, 470, 487,
497 — III 372, 398, 445, 487, 494, 501, 504, 614.

Jard v. Lieu-Dieu

Jaszo — I 24, 279, 280, 297, 298, 305, 417, 420, 423, 424, 430, 431, 438, 439, 445/48,
450, 451, 455, 456, 457, 464, 466, 474, 487, 497, 500 — III 330, 332, 342, 398
(Turna), 413, 445, 446, 472, 504, 614.

Javages — I 22 — III 508, 537, 581, 589.

Jehdona — I 326.

Jerichow — I 27, 209, 212, 218, 221, 225/27, 232, 311, 481, 492 — III 400, 414,
450, 506, 507, 515, 573.

Jerusalem — I 407 — III 612.

Jette v. Dieleghem

Jihlava — I 311, 320, 324, 327, 328, 488 — III 504.

Jovilliers — I 25 — II 367, 442, 450, 466, 472, 473 — III 54, 67, 78/81, 83, 92, 99,
101, 116, 126, 128, 129, 134, 354, 360, 381, 390, 406, 428, 474, 495, 507, 604.

Joyenval — I 26 — II 466, 469, 471, 473, 498, 504, 508, 522, 528, 529, 534, 554/56,
582, 590 — III 13, 14, 142, 158, 380, 388, 403, 420, 479, 497, 502, 506, 604,
629, 630.

- Justemont — I 25, 119, 168 — II 443, 466, 471, 473, 486, 498 — III 52, 53, 54, 58, 59, 71, 74, 75, 81/84, 85, 86, 88, 103, 104, 123, 124, 125, 128, 354, 360, 381, 390, 406, 425, 429, 474, 495, 505, 624, 635.
- Kaiserslautern — I 28, 79, 93, 94, 100, 103/04, 477, 478, 504 — III 314, 381, 383, 405, 425, 482, 498, 506, 516, 536.
- Kalavryta — I 23, 398, 403/04, 486, 496 — II 522 — III 58, 377, 398, 412, 505, 611.
- Kalcow — II 92, 117.
- Kalchrain — I 91.
- Kalisz v. Breslau St. U.
- Kaposfü — I 24, 296, 416, 417, 437, 448, 487, 497 — III 413, 445, 502.
- Kappel — I 29, 135, 171/72, 175, 196, 197, 206, 480, 491, 500 — II 522 — III 375, 401, 423, 502, 506, 515, 560.
- Kappenberg v. Cappenberg
- Kassel Ahnaberg — I 25, 123, 129/30, 139, 479, 490 — III 375, 401, 503, 506, 508, 515, 543, 545.
- Katzis — I 28, 69, 73/74, 477, 489 — III 498, 507, 515.
- Kayland (Kalendar) — I 19 — II 18, 25, 61, 73, 584, 594 — III 504.
- Keizersbosch — I 20 — II 248, 258, 270, 271, 284, 294/99, 321, 392, 578, 587, 601 — III 375, 421, 463, 507, 557, 623.
- Keme — I 24, 319, 417, 418, 434, 466, 487, 497 — III 372, 377, 398, 447, 613.
- Keppel — I 29, 135, 152, 173, 480, 491, 500, 510 — II 522 — III 375, 425, 483, 499, 504, 506, 515, 560.
- Kessel — II 249, 303, 337, 342, 343/44, 587.
- Kilnacrott — II 128, 331 — III 329, 332, 343, 485, 500.
- Kilnarnanagh v. Cill na Manac
- Kiritein, (Ky-) v. Kirtiny
- Klarholz — I 29, 174/75, 176, 180, 190, 198, 204, 206, 480, 491, 508, 510 — II 156, 221, 522 — III 369, 372, 376, 380, 396, 401, 404, 410, 423, 483, 499, 504, 506, 515, 560.
- Kleinbockenheim — I 116, 121.
- Klosterbruck v. Louka
- Klosterrode — I 27, 227/28, 232, 481, 492 — III 372, 400, 414, 415, 450, 502, 506, 515, 571, 574.
- Knechtsteden — I 29, 143, 144, 149, 161, 162, 164, 165, 170, 172, 175/77, 178, 179, 194, 197, 199, 200, 205, 480, 491, 499, 510 — II 522 — III 120, 375, 381, 396, 404, 423, 424, 483, 500, 502, 505, 506, 515, 548, 549, 557, 561.
- Kněžice — I 19, 294, 320, 328, 482, 488 — III 586.
- Kökenyes — I 24, 311, 415, 416, 417, 439, 448/49, 458, 473, 487, 497 — III 398, 413, 444, 445, 507.
- Kölbick — I 27, 210, 212, 228/30, 332, 481, 492 — III 400, 414, 450, 502, 505, 508, 515, 571, 574.
- Koldinne — I 22 — II 157, 163, 164, 192, 200/01, 223, 225, 237, 577, 586 — III 376, 439, 502, 506, 514.

- Köln Coll. Norb. — I 29, 143, 162, 178, 193, 510 — III 507, 515, 561/62.
- Köln Weiher — I 29, 175, 178/79, 192, 480, 510 — III 375, 423, 503, 504, 506, 515, 562.
- Koningsveld — I 20 — II 247, 248, 278, 279, 280, 297/99, 303, 305, 348, 578, 587 — III 369, 375, 421, 503, 504, 506.
- Konradsdorf — I 28, 85, 94, 104/05, 478, 490, 504 — II 522 — III 370, 375, 384, 401, 426, 506, 508, 515, 537.
- Kottenforst — I 205/06.
- Kounice — I 19, 277, 278, 279, 294/95, 299, 302, 320, 325, 327, 328, 482, 488 — III 412, 442, 505, 587.
- Krakow St. Norbertus — I 26, 339, 341, 349, 484, 494 — III 507, 598.
- Kreuzfeld — I 133, 140 — III 548.
- Kronstadt — I 24, 209, 416, 421, 441, 449, 497 — III 402.
- Krtiny — I 319, 327, 488.
- Krzyzanowice — I 26, 329, 335, 337, 341/42, 345, 347, 352, 484, 494 — III 372, 443, 505, 593, 598, 603.
- Külsövat — I 349 — III 330, 332, 343/44.
- Kusemer — I 22 — II 157, 162, 163, 164, 182, 192, 195, 201/03, 206, 208, 218, 224, 237, 577, 586 — III 376, 438, 505.
- Lac de Joux — I 21, 354, 358, 362, 364, 366, 368/69, 370, 485, 495 — II 509, 522 — III 384, 390, 409, 437, 464, 505, 506, 606.
- Lacolle — II 332 — III 330, 331, 344, 485, 500.
- Lahonce — I 23 — II 449, 466, 469, 471, 472 — III 154, 155, 156, 157, 161, 162, 171, 187/89, 207, 356, 363, 383, 399, 409, 435, 470, 505.
- Landek — I 473.
- Langdon — I 18 — II 15, 16, 20, 23, 24, 61/62, 65, 69, 573, 584, 595 — III 382, 391, 407, 432, 455, 488, 506, 508.
- Langen — I 22, 274, 275 — II 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 176, 178, 181, 182, 184, 203/06, 214, 215, 217, 219, 220, 222, 240, 577, 586 — III 371, 376, 398, 399, 439, 504, 515.
- Langenselbold — I 28, 104, 105/06, 109, 112, 478, 490, 504 — II 522 — III 381, 384, 394, 401, 405, 426, 504, 515, 537.
- Langley — I 18 — II 15, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 32, 63/64, 65, 84, 91, 573, 584, 595 — III 382, 391, 407, 432, 455, 488, 505.
- Langwaden — I 29, 179/80, 480, 491 — II 380 — III 375, 424, 502, 506, 515, 562.
- Lannes — I 23 — III 155, 157, 189/90, 194, 206, 356, 363, 505.
- Laon St. Martin — I 22, 329, 334, 351, 361, 480, 484 — II 13, 95, 137, 253, 302, 317, 354, 372, 383, 398, 400, 405, 409, 414, 418, 433, 436, 449, 450, 466, 469, 471, 472, 474, 486, 489, 497, 498, 501, 509/13, 521, 522, 524, 529, 533, 541, 581, 589 — III 54, 141, 171, 201, 269, 279, 356, 357, 379, 386, 387, 388, 389, 390, 396, 399, 402, 417, 419, 421, 422, 434, 437, 468, 493, 506, 603, 609, 613, 628, 629.
- Lapais v. Bellapais*
- Laufen — I 28, 58, 62, 74, 477, 489 — III 508, 516, 527.
- Laurissa v. Lorsch*

- Lavaudieu — I 21 (Valdieu) — II 354, 367, 383/86, 389, 443, 446, 449, 466, 469, 471, 472, 509, 529, 543, 579, 588 — III 28, 380, 388, 403, 419, 466, 492, 506, 508, 625.
- Lavendon — I 19 — II 15, 19, 23, 24, 37, 41, 64/65, 72, 73, 84, 89, 574, 584, 595 — III 370, 382, 391, 407, 431, 457, 504.
- Lebus — III 577.
- Łeczyca — I 26, 342, 345, 484, 494 — III 505, 594, 598.
- Leeden — I 206.
- Leffe — I 21, 128 — II 252, 335, 354, 368, 374, 377, 386/89, 395, 579, 588, 602 — III 329, 331, 335, 340, 379, 396, 402, 418, 466, 492, 504, 506, 625.
- Leitomischl v. Litomyšl*
- Leitzkau — I 27, 209, 212, 215, 230/32, 481, 492, 513 — III 400, 414, 450, 480, 498, 503, 506, 507, 514, 574.
- Lelesz — I 279, 296, 298, 305, 422, 423, 430, 431, 438, 440, 445, 446, 447, 449/51, 467, 470, 474, 497 — II 522 — III 397, 414, 445, 472, 494, 614.
- Lette — I 174, 180, 198, 204, 206, 491 — III 375, 423, 515, 563.
- Leuven Coll. Brab. — II 250, 258, 301/02, 587 — Coll. Floreff.: 374, 391, 587.
- Leyston — II 15, 21, 22, 23, 24, 25, 47, 47, 53, 61, 65/66, 82, 573, 584, 595 — III 382, 391, 407, 432, 455, 616.
- Licques — II 15, 67, 93, 404, 405, 413/17, 437, 438, 439, 440, 449, 466, 469, 471, 473, 509, 590 — III 25, 380, 387, 404, 422, 431, 465, 487, 491, 501, 626.
- Lidlum — II 154, 155, 157, 159, 160, 163, 169, 178, 179, 199, 205, 206/10, 214, 215, 218, 227, 228, 236, 242, 586, 599, 600 — III 384, 396, 410, 438, 620.
- Lieu-Dieu — II, 417, 450, 466, 471, 473, 519, 522 — III 13, 14, 20, 23/26, 31, 126, 127, 128, 141, 144, 192, 359, 383, 389, 408, 433, 435, 476 — 496, 627, 632.
- Lieu-Restaure — II 450, 466, 469, 472, 473, 496, 513/15, 543, 589 — III 31, 142, 158, 379, 387, 402, 417, 468, 493, 604, 627, 628.
- Lindow — I 248, 492 — II 350
- Linoma — I 248, 260, 469 — III 415.
- Lisboa S. Vicente — II 509 — III 201, 202, 210, 258, 269/70, 364, 628, 638.
- Litomyšl — I 277, 278, 292, 296/97, 304, 311, 314, 324, 417, 471, 488, 515 — III 385, 394, 412, 442, 445, 461, 490, 587.
- Loch Cé — II 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 138/41, 142, 143, 145, 149, 150, 151, 152, 522, 585 — III 373, 392, 433, 619.
- Lochgarten — 130, 131, 133, 137, 490, 505 — III 375, 401, 516, 545.
- Loch Uachtair — II 121, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 132, 138, 141/43, 585.
- Locus dei (= Logum) — III 583.
- Locus Dei v. Lieu-Dieu*
- Longwé — II 357, 370, 389/91, 466, 471, 472, 588 — III 59, 60, 380, 388, 403, 419, 466, 492, 563, 625, 627.
- Lorsch — I 64, 106/08, 110, 115, 477, 504, 512 — II 5, 246, 522 — III 384, 394, 405, 426, 482, 499, 515, 538, 540, 542, 565.
- Lough Key v. Loch Cé

- Louka — I 41, 277, 279, 280, 281, 297/99, 311, 325, 335, 337, 417, 423, 445, 446, 447, 450, 452, 466, 488, 515 — II 498 — III 385, 394, 412, 442, 446, 461, 490, 515, 587, 590, 613.
- Lounovice — I 161, 278, 295, 299/300, 320, 326, 327, 328, 488 — III 412, 441, 588.
- Loyo — I 23 (perperam: Lugo) — III 210, 324, 639.
- Lübeck — I 248, 514, III 373, 415, 578.
- Luca v. Louka*
- Lund SS Trinitas — I 253, 255, 262, 269/70, 481, 493 — II 522 — III 373, 377, 386, 392, 415, 444, 447, 581.
- La Luzerne — II 385, 450, 466, 470, 473, 548 — III 14, 26/28, 33, 35, 36, 45, 114, 126, 128, 324, 352, 359, 382, 389, 408, 433, 434, 476, 496, 633.
- Maarsbergen — II 274, 275, 337, 344/45, 587
- Macheret — II 540.
- Macquincourt — II 417, 580, 590.
- Madelberg v. Adelberg*
- Madrid Sta. Catharina — III 324.
- Madrid S. Joaquin — III 212, 220, 228, 270/72, 273, 291, 364, 471.
- Madrid S. Norbertus — III 212, 219, 220, 222, 228, 238, 270, 272/74, 302, 324, 471.
- Magdeburg ULF — I 31, 53, 138, 151, 208, 209, 210, 212, 215, 219, 223, 225, 227, 229, 230, 232/35, 237, 239, 241, 244, 249, 250, 256, 311, 345, 390, 476, 492, 513, 514 — II 287, 386, 522 — III 400, 414, 450, 570, 574, 583, 621.
- Magedlin — I 417, 470, 471 — 372, 377, 414, 615.
- Magnovaradinum v. Varadhegyfok*
- Majk — I 296, 417, 451/52, 456, 466, 497 — III 397, 413, 445, 446.
- Maldon v. Beeleigh*
- Marcheroux — II 372, 400, 466, 471, 473, 541, 543, 547, 548, 556/59, 560, 590 — III 13, 126, 128, 390, 388, 389, 403, 420, 479, 497, 627, 630.
- Marchthal v. Obermardtal*
- Mariatal — I 74, 88, 477.
- Marienburg — I 206.
- Marienfliess — III 578.
- Mariengarde — I 193, 255, 256, 480, 481, 499 — II 155, 159, 160, 161, 163, 167, 169, 180, 184, 186, 188, 190, 196, 206, 208, 210/12, 214, 217, 221, 223, 228, 235, 348, 395, 586, 600 — III 384, 395, 396, 410, 438, 439, 448, 620.
- Marienhafte — II 241.
- Marienroth — I 180/81, 186, 196, 491, 511 — II 374 — III 375, 563.
- Marienschoot v. Zennewijnen*
- Marienstern — I 143, 181/82, 193, 202, 203, 491 — III 484, 563.
- Mariental — I 97, 108/09, 110, 157, 490 — III 375, 383, 401, 405, 426, 538/39.
- Marienswaard — I 149, 480 — II 155, 156, 198, 210, 244, 248, 250, 274, 279, 280, 291, 297, 299, 302/05, 313, 323, 338, 339, 342, 343, 345, 348, 509, 587, 601 — III 371, 376, 380, 396, 403, 410, 421, 423, 463, 491, 622.

- Marken — II 163, 210, 211, 235, 586.
- Marne — I 193, 274, 480 — II 91, 155, 156, 157, 158, 162, 163, 175, 176, 178, 179, 182, 183, 187, 188, 190, 191, 202, 203, 204, 205, 206, 210, 212, 213/18, 221, 223, 234, 239, 240, 586 — III 371, 376, 377, 385, 399, 416, 438, 439, 620.
- Martini Fons v. Rengéval*
- Mechelen Leliendaal — II 247, 248, 250, 284, 292, 293, 299/301, 522, 587, 601 — III 380, 403, 421, 463, 491.
- Medina del Campo B. M. V. — III 211, 275, 289, 376, 436.
- Medina del Campo S. Saturnin — III 211, 212, 215, 218, 227, 234, 245, 275/78, 282, 286, 288, 309, 364, 384, 399, 409, 436, 471, 502, 639.
- Meer — I 138, 182, 193, 196, 491, 511 — III 375, 424, 484, 500, 563.
- Meer (Circ. Floreff.) II 380
- Meerholz — I 105, 109, 118, 490 — III 370, 375, 384, 401, 426, 539.
- Meersberg v. Maarsbergen*
- Merzig — I 94, 114, 116, 119/20, 490 — III 542
- Mesnil - St. Denis — II 450 — III 329, 332, 344/45.
- Meszes — I 416, 452, 466, 467 — III 397
- Metz Ste. Croix (as signors) — I 403, 486 — II 466, 471, 473 — III 53, 54, 58, 60, 73, 74, 81, 83, 84/88, 89, 103, 360, 381, 390, 398, 406, 429, 474, 495, 635.
- Metz Ste. Croix-aux-Dames — III 74, 75, 81, 88/89, 635
- Mežotne — I 410, 409, 411, 493 — III 612
- Michelfeld — I 130/31, 137, 490, 506 — 369, 375, 401, 405, 545
- Middelburg — I 387 — II 170, 245, 246, 247, 248, 249, 265, 283, 285, 290, 306/11, 337, 345, 346, 348, 436, 587, 601 — III 380, 396, 403, 421, 463, 491, 622
- Midlum — I 249, 492 — III 578
- Mildenfurt — I 35, 210, 212, 232, 235/37, 250, 492 — III 395, 400, 415, 450, 570, 575.
- Mildensee — I 249 — III 578.
- Milevsko — I 278, 279, 300/02, 308, 311, 320, 326, 488, 515 — III 385, 394, 412, 442, 443, 461, 490, 588, 589, 590, 592.
- Mille — I 395, 519 — III 610.
- Milovitium v. Milevsko*
- Minderau (Minor Augia) v. Weissenau*
- Mirabellum v. Mirambeau*
- Mirambeau — II 443 — III 31, 190, 192, 356, 359, 363.
- Miravallis v. Mureau*
- Misle — I 24, 470 — III 507.
- Moncetz — II 466, 469, 471, 473, 478, 479, 485, 486, 504, 516/18, 529, 589 — III 379, 387, 402, 418, 468, 487, 493, 501, 604, 605, 628.
- Mondaye — II 252, 287, 449, 450, 463, 467, 471, 472 — III 14, 26, 45/48, 123, 125, 128, 328, 329, 332, 333, 334, 335, 345, 358, 382, 389, 408, 434, 477; 489; 496; 633.
- Monnikendam v. Marken*

Mons Dei v. Mondaye

Mons Ste. Katherine — I 402, 407 — III 374, 416, 612.

Monster — II 345.

Montault — III 78, 116, 509.

Monthodon — II 518, 535, 580, 590.

Mont St. Martin — II 404, 405, 417/20, 426, 427, 467, 469, 471, 472, 481, 509, 529, 546, 590 — III 380, 387, 404, 422, 465, 487, 492, 501, 626.

Mont - St. Odile — III 68, 126, 128, 133/34, 360, 361, 475, 496.

Monzón v. Valladolid

Moriczhida — I 296, 417, 420, 421, 422, 434, 444, 445, 452/53, 456, 462, 497 — III 413, 445.

Morón v. Almazán

Mühlhausen v. Milevsko

Münchenwyler — I 372.

Münsterdreisen — I 97, 107, 108, 109/11, 152, 490, 504 — III 381, 383, 394, 401, 405, 426, 502, 538, 539.

Mur — I 23 (perperam: Morón) — III 154, 157, 163, 182, 190/91, 363, 371, 376, 383, 409.

Mureau — II 467, 472, 473 — III 53, 54, 64, 89/92, 128, 360, 381, 390, 406, 429, 474, 491, 495, 635.

de Muro v. Mur

Mussipontana v. Pont-à-Mousson

Naaldwijk — II 303, 345.

Nagyolasz — I 415, 443, 453/54, 460, 470, 497 — III 99, 376, 614

Nancy St. Joseph — III 64, 126, 128, 134/36, 360, 361, 475, 496.

Nantes — II 450 — III 46, 329, 332, 345, 485, 500.

Nantelle — III 78, 92, 505.

Naumburg — I 249.

Nazareth — I 407.

Neerpelt v. Ueerle

Neufchatel — I 21, 372, 495, 499.

Neuffontaines — II 447, 467, 469, 471, 472, 499, 522 — III 13, 141, 142, 143, 144, 146, 148, 151/53, 362, 371, 376, 388, 389, 408, 438, 457, 636.

Neundorf — I 247, 492 — III 577.

Neureisch v. Nova Říše

Neustift — I 34, 36, 37, 42/43, 86, 488, 500 — II 246, 287 — III 385, 398, 411, 440, 459, 489, 516, 518.

Newbo — II 15, 23, 24, 25, 48, 66/67, 584, 595 — III 382, 391, 407, 431, 457, 616.

Newhouse — II 15, 17, 23, 24, 25, 39, 42, 47, 48, 50, 53, 60, 61, 64, 66, 67/69, 73, 80, 82, 84, 93, 109, 414, 584, 595 — III 370, 382, 391, 407, 430, 431, 432, 616.

Niederehe — I 182/83, 491, 511 — III 375, 563, 566.

Niederilbenstadt — I 28 (Unter-), 101, 111 — III 334, 540.

- Nienburg — I 250.
- Nieupoort — II 430, 439, 590 — III 116.
- Nieuwenrode — II 286, 312, 578 — III 509.
- Nijklooster op den Dam — I 22 (Rozenkamp) — II 158, 163, 164, 200, 206, 213, 215, 218/19, 231, 586.
- Nijmegen St. Magdalena — I 150 — II 248, 250, 303, 312/13, 327, 587 — III 451, 622.
- Ninove — II 249, 250, 251, 281, 282, 285, 300, 301, 314/17, 318, 346, 352, 424, 471, 587, 600, 601 — III 124, 365, 366, 380, 387, 403, 420, 463, 491, 562, 622.
- Noortdijk — II 345.
- Nováříš — I 276, 278, 279, 280, 281, 302/04, 311, 319, 322, 325, 328, 488 — III 332, 412, 442, 461, 490, 588.
- Novum Castrum — II 118.
- Nowy Sącz — I 276, 292, 330, 333, 339, 340, 342/44, 494 — III 444, 451, 478, 593, 598.
- Nyulaksziget — I 319, 417, 454/55, 466, 473, 474, 497 — III 413, 447, 614.
- Oberkappel — I 131, 490 — III 384, 427.
- Obermarchtal — I 31, 58, 60, 63, 65, 75/77, 79, 85, 489, 478, 502 — III 384, 394, 410, 440, 481, 498, 528.
- Oberzell — I 30, 40, 41, 93, 94, 120, 122, 124, 125, 126, 127, 130, 131/33, 136, 137, 138, 178, 490, 499, 505, 506 — II 522 — III 375, 381, 384, 393, 394, 400, 401, 405, 427, 428, 473, 495, 543, 545.
- Obrowitz v. Zabrdovice
- Ocsa — I 296, 417, 418, 431, 439, 442, 443, 445, 455/56, 466, 472, 497 — III 398, 413, 445, 447.
- Odilienberg v. Mont-St. Odile
- Öfved — I 262, 263, 270, 271, 493 — II 522 — III 377, 386, 392, 415, 447, 448, 581.
- Oldenburg — I 250.
- Oleboch — I 350, 351 — II 91, 117 — III 373, 397, 415.
- Ölinghausen — I 150, 183/84, 196, 491, 511, 512 — II 522 — III 375, 400, 424, 564, 566.
- Olomouc — I 292, 304, 323/24, 327/28, 488 — III 589.
- Oosterhout v. St. Catharinadal
- Orte — III 609.
- Orvieto Sta. Cecilia — I 376, 386, 391, 393.
- Orvieto S. Severus — I 374, 376, 377, 378, 386/87, 393, 395, 496, 517, 518 — II 522 — III 386, 393, 416, 449, 608.
- Osterhofen — I 5, 16, 34, 35, 36, 37, 43/45, 46, 86, 308, 472, 488, 500 — III 375, 385, 398, 411, 440, 459, 589, 516, 519/20, 613, 640.
- Otham — II 16, 36, 46, 52, 584 — III 504, 506.
- Ourdach v. Urdax
- Palmar — II 156, 157, 158, 161, 163, 181, 182, 192, 201, 202, 220, 586, 599 — III 376, 401?, 439, 640.

- Palyi — I 291, 417, 430, 445, 456, 466, 467, 497 — III 398, 414, 446.
 Pamel — II 314, 317, 587 — III 509.
 Paphos — I 398, 400, 406 — III 509.
Parcus v. Dale, et Park
 Parey - sous - Montfort — III 126, 128, 136, 140, 360, 361, 475, 627.
 Paris Ste. Anne (Coll. Ordinis) — II 100, 199, 418, 448, 469, 518/20, 523, 529, 552, 590 — III 13, 24, 233, 496, 502, 628, 631, 632.
 Paris St. Sacrement — III 126, 128, 129, 137, 475, 496, 636
 Paris Ste Trinité — II 506, 520/21.
 Park — I 107, 235, 403, 499 — II 163, 195, 203, 216, 218, 245, 246, 247, 250, 251, 252, 253, 254, 284, 285, 286, 291, 296, 300, 301, 307, 311, 317/22, 327, 329, 346, 354, 428, 477, 509, 528, 587, 602 — III 331, 333, 346, 380, 387, 396, 403, 420, 421, 453, 463, 491, 548, 622.
 Parlitt — I 395.
 S. Julião de Pereiro — I 24 — III 210, 325, 639.
 Pernegg — I 276, 279, 280, 289, 290, 299, 305/07, 325, 422, 423, 429, 435, 445, 450, 463, 466, 473, 488, 515 — III 411, 412, 442, 453, 461, 499, 502, 585, 589.
 Le Perray-Neuf — II 441, 467, 470, 473, 522, 546 — III 13, 14, 28/30, 126, 128, 141, 359, 382, 389, 408, 433, 476, 496, 633.
Perrodium Novum v. Le Perray-Neuf
 Peteghem — II 409, 420, 424, 590.
 Petermonostor — I 471.
 Petersberg — I 28, 98, 120 — III 507, 542.
 Petropolis Sta. Terezinha — II 252, 271, 328 — III 330, 332, 345/46, 486, 500.
 Pirapora — III 331, 346.
Plaga v. Schlägl
 Plainmont — I 25 — III 76, 92/93, 509.
 Pleineselve — II 443, 449, 467, 471, 472, 494, 522 — III 13, 31, 154, 155, 156, 157, 174, 190, 192/93, 359, 363, 383, 389, 409, 435, 470, 637.
 Plocko — I 329, 331, 337, 339, 344/45, 347, 351, 352, 353, 494 — II 117 — III 373, 397, 411, 415, 444, 478, 497, 596, 598.
 Podlázice — I 328.
 Pöhlde — I 207, 210, 212, 232, 237/38, 492, 514 — III 400, 415, 450, 575.
 Pok — I 319, 417, 452, 456, 497 — III 372, 377, 446 (Pormik).
 Pont - a - Mousson (et Ste. Marie - au - Bois) — I 380, 391, 486 — II 14, 450, 467, 472, 473, 499, 522, 529 — III 52, 53, 54, 88, 93/96, 98, 99, 103, 113, 117, 119, 120/27, 128, 129, 130, 360, 370, 381, 390, 406, 429, 474, 495, 524, 635.
Porta S. Mariae v. Barthe, et Palmar
 Posat — I 366, 370, 485, 495.
 Postel — II 245, 249, 251, 254, 322/26, 353, 374, 393, 587, 602 — III 331, 334, 463, 487, 491, 623.
 Praha Coll. Norb. — I 279, 307, 311 — III 502, 589.
 Prémontré (et Abbas Generalis ante an. 1834) — I 10, 16, 17, 22, 55, 59, 64,

72, 79, 86, 93, 97, 103, 104, 105, 107, 114, 116, 127, 131, 138, 151, 158, 170, 174, 175, 193, 198, 207, 208, 210, 219, 232, 246, 257, 269, 270, 271, 279, 280, 330, 352, 375, 378, 380, 386, 387, 395, 400, 403, 411, 415, 416, 418, 449, 464, 465, 466, 471, 475/88, 499, 512 — II 5, 13, 19, 20, 36, 69, 94, 109, 120, 122, 123, 126, 127, 131, 132, 136, 138, 144, 155, 157, 160, 231, 245, 247, 248, 253, 265, 266, 268, 286, 299, 300, 321, 327, 329, 338, 354, 361, 365, 366, 367, 370, 372, 374, 385, 394, 400, 401, 405, 420, 423, 427, 445, 447, 449, 450, 467, 469, 471, 472, 474, 475, 477, 482, 484, 486, 487, 493, 494, 496, 497, 498, 501, 509, 512, 518/20, 521/30, 536, 537, 539, 540, 541, 551, 552, 554, 556, 565, 573/82, 589, 594 — III 5, 14, 23, 28, 45, 48, 54, 57, 59, 81, 93, 97, 99, 113, 114, 119, 121, 122, 123, 126, 127, 141, 142, 149, 154, 155, 157, 158, 185, 194, 213, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 258, 266, 279, 306, 328, 338, 352/57, 365, 372, 379, 386/98, 401, 402, 417, sq. 439/440, 443, 447, 448, 468, 493, 504, 540, 577, 582, 594, 603, 604, 605, 610, 613, 627, 629, 632, 637.

Promontorio v. Uradhégysok

Pudagla (Grobe) — I 221, 223, 232, 252, 253, 256/57, 260, 263, 271, 411, 492, 514 — II 210, 522 — III 373, 386, 395, 415, 448, 578.

Quedlinburg — I 190, 210, 212, 239/40, 492, 514 — III 400, 415, 450, 570, 576.

Quintanilla — III 250, 278, 357, 364.

Raducium — I 473.

Rajk — I 292, 417, 434, 457, 497 — III 413, 446.

Ratot — I 296, 319, 417, 445, 455, 457/58, 497 — III 413, 445.

Ratzburg — I 11, 31, 207, 209, 211, 212, 232, 241/43, 411, 492, 513, 514, 518 — II 322 — III 400, 414, 450, 480, 498, 576.

Reekhem — I 142, 491 — II 353, 357, 358, 392/93, 588 — III 466, 625.

Regia Vallis v. Riéval

Rehna — I 210, 212, 241, 243/44, 492 — III 373, 377, 571, 576.

Reichenstein — I 170, 178, 184/85, 193, 194, 196, 491, 511 — III 375, 423, 563.

Reinoso de Cerrato — III 279, 286, 364, 435.

Rellinghausen — I 206.

Rengéval — II 450, 467, 472, 473, 522 — III 54, 63, 73, 96/99, 124, 128, 360, 381, 390, 406, 428, 429, 474, 495, 635.

Renissart — II 314, 346, 587, 602.

Ressons — II 449, 467, 471, 473, 541, 542, 543, 544, 547, 548, 559, 560/61, 572, 590 — III 13, 126, 128, 369, 375, 380, 389, 403, 420, 479, 497, 631.

Retinal v. Holywood

Retters — I 93, 111/12, 186, 490, 504 — III 370, 375, 384, 401, 426, 540, 569.

Retuerta — III 163, 164, 171, 209, 211, 213, 215, 217, 218, 221, 222, 223, 225, 226, 227, 228, 231, 234, 237, 238, 240, 242, 243, 244, 245, 254, 263, 264, 265, 272, 279/82, 285, 288, 295, 297, 301, 302, 305, 309, 318, 326, 364, 384, 399, 400, 409, 435, 436, 471, 494, 592, 637, 639.

Rieval — I 415, 433, 439, 543, 466, 487 — II 442, 467, 472, 473, 512, 522, 527, 543 — III 53, 76, 78, 80, 96, 97, 99/101, 103, 126, 128, 135, 360, 381, 390, 406, 428, 474, 491, 495, 635.

- Riga — I 158, 219, 248, 275, 408/14, 493 — II 522 — III 373, 377, 395, 416, 444, 473, 495, 593, 612.
- Rilzmadum — I 250, 514 — III 415, 578.
- Rinn Duin — II 125, 138, 151, 585, 597.
- Rivreulle — II 361, 394, 588.
- La Rochelle Ste. Marguerite — II 443 — III 13, 23, 31/32, 154, 190, 359, 633.
- Rochenitz — I 473.
- Rode — I 93, 105, 109, 112/13, 180.
- Roeskilde — I 274.
- Roggenburg — I 31, 58, 59, 60, 62, 69, 71, 72, 77/79, 86, 489, 502, 503 — II 14 — III 330, 366, 385, 394, 395, 410, 440, 441, 453, 481, 487, 498, 501, 528, 532.
- Roma St. Alexius — I 374, 376, 377, 387/88, 496, 518 — II 513, 522 — III 385, 393, 416, 449, 609.
- Roma Colleg. Ordinis — I 389/90, 518 — II 250, 331, 530 — III 331, 333, 609.
- Roma Sta. Crux in Laterano — I 209, 390 — III 503.
- Roma SS Pietro e Marcellino — I 389, 396 — III 610.
- Roma Sorores III Ord. — I 391, 499, 501.
- Rommersdorf — I 111, 112, 121, 148, 160, 164, 178, 186/87, 201, 202, 403, 491, 511 — II 374, 377 — III 369, 381, 390, 401, 404, 425, 426, 484, 500, 556, 562, 565, 569.
- Rosières v. Bonneuil*
- Roth — I 31, 32, 51, 53, 56, 58, 59, 60, 62, 75, 79/81, 88, 103, 136, 160, 489, 502 — II 522 — III 330, 332, 385, 394, 398, 410, 440, 441, 481, 498, 524, 527, 529.
- Rothenkirchen — I 17, 93, 99, 114/15, 120, 490 — II 522 — III 366, 381, 394, 401, 405, 426, 482, 499, 540.
- Rouen — III 126, 127, 140.
- Rouez — II 495, 496, 503, 530, 581, 589.
- Rueyres — I 363, 370/71, 372, 495.
- Rumbeck — I 150, 157, 184, 188, 196, 491, 511 — II 522 — III 375, 424, 565, 569.
- Runkelen — II 318, 346, 587.
- Rupella v. La Rochelle*
- Rüti — I 58, 66, 67, 71, 72, 81/82, 489, 502 — III 385, 395, 410, 440, 441, 453, 481, 498, 529.
- Sad — I 292, 417, 418, 460, 461, 462, 466, 470, 474 — III 414, 446, 614.
- Sag — I 311, 417, 420, 422, 430, 432, 433, 437, 439, 440, 449, 453, 454, 458/59, 462, 468, 497 — III 398, 413, 444, 614.
- Salamanca S. Norbertus — III 215, 217, 220, 222, 225, 227, 250, 262, 283/85, 315, 364, 471, 639.
- Salina Uallis v. Salival*
- Salival — II 467, 471, 473 — III 54, 56, 57, 67, 81, 102, 104/07, 115, 123, 128, 360, 381, 390, 406, 429, 475, 495, 603, 635.
- Sandobal v. Villapedro*

- 473, 541, 548, 549, 562/64, 590, 600 — III 14, 380, 387, 403, 419, 479, 497, 574, 630, 631.
- St. Andrews — II 118.
- Sta. Ana — III 330, 332.
- St. André - au - Bois — II 26, 253, 353, 354, 386, 405, 440, 446, 467, 469, 470,
- St. Annalis — I 499 — III 53, 102/03.
- St. Augustinus — I 443, 453, 471, 473 — III 372, 377, 413.
- S. Bartholomaeus v. Delft*
- St. Bernard — III 207.
- St. Catharinadal — II 246, 247, 248, 251, 252, 269, 270, 313, 326/30, 331, 337, 340, 522, 587 — III 332, 346, 347, 349, 369, 421, 463, 491, 501, 623.
- St. Chderampz — II 414, 439 — III 375.
- Sta. Columba v. Toledo*
- Sta. Cruz de Monzon v. Valladolid*
- S. Eligius v. Loyo*
- St. Elisabeth — I 93, 122, 131, 133, 490 — II 18.
- St. Etienne - a - Arnes — III 58, 116.
- Sta. Euphemia v. Vandoma*
- St. Feuillien — II 163, 245, 251, 353, 354, 355, 364, 394/97, 423, 433, 443, 471, 507, 522, 588 — III 234, 379, 387, 402, 419, 466, 492, 625.
- St. Georges - au - Bois — II 450, 467, 471, 473 — III 21, 128, 137/39, 361, 476, 496, 636.
- St. Gerlach v. Houthem*
- St. Gilbert v. Neuffontaines*
- St. Habakuk — I 219, 310, 397, 400, 404, 407, 481, 515, 519 — II 374, 377 — III 373.
- St. Jakob im Prätigau — I 58, 59, 71, 82/83, 489, 502 — III 410, 530.
- St. Jansberg — II 270, 347, 587 — III 623.
- St. Jean - de - Côte — II 450 — III 342.
- St. Jean - de - la - Castelle — II 450, 467, 469, 470, 473 — III 154, 155, 156, 157, 158, 171, 174, 179, 189, 194/96, 197, 206, 363, 371, 383, 399, 408, 434, 469, 493, 637.
- S. Joannis in Plano — I 377, 393/94, 499, 518 — III 609.
- S. Juan de la Peña — III 210, 279, 285/86, 364.
- S. Julianus de Peregro v. Pereiro*
- St. Just - au - Chaussée — II 467, 469, 471, 473, 527, 529, 548, 564/66, 590 — III 13, 142, 158, 380, 387, 403, 420, 479, 497, 631.
- Sta. Larme v. Sélincourt*
- S. Leonardus v. Alba de Tormes*
- S. Lodius v. Loyo*
- S. Macarius — I 395.
- S. Maria de la Caridad v. Ciudad Rodrigo*
- Sta. Maria in Choro v. Freznillo*
- S. Maria ultra Dorium v. Almazan*

- S. Maria de Eremitorio v. Ermida*
S. Maria de Hortis v. Segovia, et Medina
Sta. Maria in Nemore v. Pont-à-Mousson
S. Maria in Portu Patrum v. Enach Duin
S. Maria della Verita — I 395 — III 609.
S. Maria de la Zarca v. Uillamediana
S. Marie de Goufer v. Silly
St. Martin - des - Champs — III 117.
S. Miguel (S. Michael) v. Groz, et Uillamayor
S. Nazzario di Cuccaro — I 383, 394, 499.
St. Nicolaus v. Fondarella, et Hagenau
S. Pelagius v. Arenillas, et S. Pelayo de C.
San Pelayo de Cerrato — III 211, 212, 215, 218, 221, 227, 233, 234, 244, 245, 272, 275, 279, 282, 286/89, 303, 306, 309, 313, 364, 371, 384, 399, 409, 435, 436, 471, 494.
St. Pierremont — I 119 — III 53, 58, 64, 74, 99, 103/04, 108, 109, 182, 360.
Sta. Praxedis — I 395.
St. Quentin — II 523, 540, 589 — III 507, 630.
(Bradsole) St. Radegund — II 15, 16, 19, 22, 23, 24, 41, 62, 69/70, 72, 132, 522, 584, 595, 598 — III 382, 391, 407, 432, 455, 616.
St. Salvator — I 9, 37, 44, 46/47, 93, 488 — II 18 — III 82, 411, 441, 460, 489, 496, 516, 520.
St. Samuel — I 380, 397, 400, 405, 407, 496 — II 522, 523 — III 373, 611, 612.
S. Stefano di Bosco — I 396.
Sta. Ursula v. Kessel
Sarrance — III 155, 157, 160, 189, 194, 196/98, 363, 637.
Sayn — I 144, 164, 178, 188/89, 193, 491, 511/12 — II 377 — III 381, 390, 404, 425, 484, 500, 538, 548, 550, 556, 558, 562, 565.
Schäftersheim — I 18, 122, 130, 131, 133/34, 140, 141, 490 — II 246 — III 375, 384, 400, 405, 546.
Schäftlarn — I 36, 37, 47/49, 53, 86, 488, 500 — III 368, 385, 398, 411, 428, 440, 460, 489, 516, 520.
Scharmer — II 224, 231, 236, 241, 599 — III 620.
Scheda — I 147, 155, 158, 163, 166, 174, 176, 178, 183, 190/91, 198, 203, 204, 239, 411, 491, 512 — III 381, 395, 404, 423, 424, 484, 500, 549, 553, 566, 569, 577.
Schildwolde — I 510 — II 155, 156, 158, 163, 183, 197, 201, 205, 210, 217, 221/23, 225, 236, 586, 599 (cf. III 631) — III 376, 401, 439, 620, 631.
Schillingskapellen — I 135, 178, 192, 196, 197, 491 — II 374 — III 375, 566.
Schlägl — I 16, 34, 40, 44, 276, 280, 281, 300, 308/10, 326, 491, 488, 515 — II 530 — III 331, 333, 334, 372, 375, 376, 411, 412, 440, 443, 453, 461, 490, 585, 589.
Schönaue — I 32, 143 — III 332, 346/47.
Schussenried — I 31, 58, 59, 60, 64, 66, 83/85, 88, 489, 501, 503 — II 384 — III 385, 394, 410, 440, 481, 498, 524, 530.

- Schweinfurt St. Nikola — I 134, 138, 490, 505 — III 546.
- Sclicasia — I 350, 351, 352, 353 — III 365, 372, 411, 603.
- Scona Mora — II 157, 223/25, 229, 231, 237, 241, 586, 599 (cf. III 631) — III 376, 439, 620, 631.
- Seclau v. Zeliv*
- Segovia S. M. de los Huertos — III 210, 211, 212, 216, 218, 222, 234, 272, 275, 289/93, 306, 309, 364, 399, 409, 436, 472, 494, 639.
- Selbod v. Langenselbold*
- Sélincourt — II 405, 421, 440, 467, 469, 470, 473, 541, 548, 565, 566/69, 590 — III 380, 387, 403, 419, 479, 497, 631.
- Semgallen v. Mezotne*
- Seneffe — II 397/98, 588.
- Sens St. Paul — II 467, 469, 472, 473, 477, 499, 530/32, 589 — III 126, 142, 379, 388, 402, 418, 468, 493, 627, 629.
- Septfontaines en Bassigny — II 398, 442, 450, 467, 471, 473 — III 53, 54, 58, 63, 89, 99, 103, 108/10, 117, 126, 128, 360, 381, 389, 405, 428, 429, 475, 495, 635.
- Septfontaines-en-Thiérache — II 354, 373, 374, 377, 398/99, 468, 469, 471, 472, 497, 588 — III 108, 380, 388, 403, 419, 467, 492, 625.
- Serna — II 241.
- Serques — II 414, 440, 590.
- Sery — II 405, 440, 468, 470, 473, 487, 541, 548, 569/71, 590 — III 14, 125, 128, 129, 380, 387, 403, 419, 479, 487, 497, 501, 630, 631.
- Seumay — II 380/81.
- Shap — II 15, 17, 20, 21, 22, 24, 25, 26, 44, 70/72, 91, 127, 583, 595 — III 382, 392, 406, 431, 458, 616.
- Sigeberg — I 273, 274 — III 377, 416.
- Silly — I 93 — II 449, 472, 473, 522 — III 14, 43, 48/51, 124, 125, 128, 358, 383, 389, 408, 434, 477, 496.
- Siloe v. Zeliv*
- Silva Dominarum v. Bois-des-Dames*
- Sindelfingen — I 91.
- Sion (Circ. Frisiae) — II 242.
- Sion v. Strahov*
- Sligo — II 125, 139, 151/52, 585.
- Smalsift — II 242.
- Snellshall — II 16, 18, 24, 64, 72, 584, 595.
- Somlyovasarhely — I 420, 422, 453, 460/61, 462, 497 — III 614.
- S. Pablo de Sordillos — III 221, 293/94, 312, 507.
- Sorethum v. Schussenried*
- Soulseat — I 166 — II 15, 92, 94, 95, 97, 100, 106, 108, 109/11, 112, 113, 114, 386, 522, 583 — III 381, 392, 406, 430, 458, 619.

- Spalding Lily Valley — III 329, 347, 350.
- Speinshart — I 32, 34, 41, 49/51, 53, 56, 276, 280, 315, 488, 500 — III 329, 332, 376, 385, 398, 411, 439, 443, 460, 489, 516, 520, 525.
- Spieskappel — I 93, 99, 123, 126, 127, 129, 131, 134/35, 490, 506 — II 490, 491, 522 — III 381, 384, 394, 405, 427, 542, 546.
- Stade — I 219, 225, 228, 244/45, 492, 513 — III 400, 414, 450, 577.
- Stagnum v. L'Etanche*
- Steinbach (Circ. Vadegotiae) — I 107, 111?, 115/16, 490, 504 — III 370, 504.
— Circ. Hungariae: v. Zsambek.
- Steinfeld — I 100, 105, 114, 119, 120, 126, 142, 143, 144, 149, 154, 157, 161, 162, 166, 168, 178, 181, 182, 183, 184, 188, 192/95, 199, 200, 202, 219, 266, 267, 297, 299, 310, 320, 321, 324, 334, 491, 499, 512 — II 120, 121, 123, 132, 144, 155, 157, 163, 164, 177, 190, 191, 192, 194, 205, 210, 213, 214, 217, 219, 229, 237, 377, 386, 522, 599 — III 102, 120, 375, 381, 390, 392, 394, 395, 396, 404, 423, 424, 425, 438, 441, 443, 447, 484, 490, 500, 548, 549, 555, 556, 562, 566/67, 620.
- Steingaden — I 34, 35, 36, 37, 40, 49, 51/53, 58, 79, 168, 488, 500 — II 246, 287 — III 372, 385, 394, 410, 440, 453, 460, 489, 516, 521.
- Stella v. L'Etoile*
- Stimpfach — I 141, 490.
- Stivagium v. Etival*
- Stixwold — II 17, 22, 24, 25, 61, 72/73, 584 — III 616.
- Stocquoy — I 21, II 380
- Stolp — I 31, 253, 258, 348, 492, 494, 500 — III 373, 377, 448.
- Stoppenberg — I 142, 163, 172, 175, 176, 183, 195/97, 199, 203, 206, 491, 512 — III 375, 401, 567.
- Storrington — II 23, 332 — III 329, 330, 331, 339, 342, 348, 486.
- Strahov — I 64, 117, 193, 231, 233, 277, 278, 279, 280, 281, 287, 288, 294, 295, 296, 297, 298, 301, 302, 304, 310/13, 314, 315, 319, 321, 323, 324, 326, 329, 330, 338, 339, 342, 417, 505, 514, 515 — II 246, 442, 530 — III 120, 328, 329, 332, 333, 348, 394, 396, 412, 441, 442, 443, 444, 461, 490, 571, 590, 591, 594, 601, 611, 621, 627.
- Straßburg OO.SS. — I 64, 85, 489 — II 441 — III 411, 530.
- Strzelno — I 329, 331, 333, 334, 335, 336, 338, 341, 342, 345/46, 348, 350, 351, 494 — II 117 — III 397, 411, 415, 443, 478, 594, 599.
- Subernoia — III 160, 207, 363, 504.
- Sulby — II 15, 20, 21, 24, 25, 36, 61, 67, 73/74, 584, 594, 595 — III 370, 382, 391, 407, 431, 457, 616.
- Sulz — I 131, 136, 490 — III 384, 401, 405, 428, 547.
- Svatý Kopeček / Canonici: I 292, 314, 488 — Sorores: I 349 — III 330, 332, 348/49, 350, 351.
- Svitava — I 296, 314, 327, 353, 488.
- Swine — II 17, 48, 73, 90, 133, 584, 596.

- Szalankemen — I 292, 416, 417, 418, 420, 421, 460, 461/62, 497 — III 369, 414, 446.
- Szeged — I 420, 421, 422, 444, 458, 461, 462, 497 — III 614.
- Tal-y-Llychau — II 15, 18, 22, 23, 24, 58, 74/76, 117, 544, 584, 595 — III 370, 382, 392, 406, 407, 432, 457, 488, 607, 617.
- Tamworth — II 597.
- Tandarilla v. Fondarella*
- Tejo — III 210, 221, 283, 294/95, 306, 315, 364.
- Tepl — I 4, 6, 49, 51, 66, 77, 139, 143, 226, 236, 277, 278, 280, 281, 284, 285, 311, 315/17, 326, 327, 422, 445, 488, 503, 515 — II 14 — III 128, 329, 330, 332, 333, 347, 385, 394, 412, 442, 443, 461, 490, 521, 536, 585, 591.
- Ter Apel — II 164, 181, 199, 221, 235/36, 240, 586.
- Themenitz — I 212, 215, 245/46 — III 373, 377, 400, 450.
- Thenailles — II 354, 367, 400/02, 438, 468, 469, 471, 472, 486, 497, 509, 527, 565, 588 — III 60, 379, 386, 403, 419, 467, 492, 606, 625.
- Therouanne — II 396, 404, 405, 421/24, 430, 438, 440, 446, 468, 469, 472, 473, 566, 590, 602 — III 380, 387, 404, 422, 465, 492, 626.
- Thron — I 121, — III 542.
- Tichfield — II 15, 17, 19, 22, 23, 24, 53, 58, 59, 77/78, 84, 123, 584, 596 — III 382, 392, 408, 432, 455.
- Tiefental — I 105, 109, 112/13.
- Todi St. Leucius — I 374, 375, 376, 391/93, 394, 496, 518 — 373, 377, 386, 416, 609.
- Toledo Sta. Columba — III 210, 279, 295/96, 364.
- Tommarp — I 17, 247, 253, 256, 262, 263, 264, 266, 270, 271/72, 275, 493, 514. II 81, 522 — III 369, 386, 392, 393, 395, 415, 447, 448, 582.
- Tongerloo — I 17, 18, 389, 390, 396 — II 23, 128, 211, 245, 246, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 256, 265, 266, 283, 285, 289, 292, 293, 300, 311, 327, 329, 330/35, 342, 387, 389, 395, 471, 530, 587, 602 — 329, 331, 333, 334, 336, 340, 343, 344, 347, 348, 349, 378, 380, 387, 396, 403, 420, 463, 491, 495, 500, 623.
- Tongland — II 15, 44, 92, 97, 111/13, 583 — III 381, 392, 406, 430, 459, 489, 618.
- Tönsberg — I 263, 267, 272/73, 274, 493 — II 522 — III 373, 377, 386, 393, 416, 448, 582.
- Toro Sta. Sofia — III 210, 211, 215, 221, 228, 242, 264, 280, 296/300, 318, 319, 332, 364, 472, 494, 639.
- Torre — II 15, 16, 17, 22, 23, 24, 43, 68, 79/80, 82, 584, 596 — III 382, 392, 408, 432, 455, 488, 617.
- Tortoles — III 234, 300/01, 306, 364.
- Trejo v. Tejo*
- Treptow — I 253, 258, 421, 443, 492 — II 184 — III 373, 377, 448, 579.
- Treviño v. Villamayor*
- Trimunt — II 202, 237, 586 — 621.
- Tronchiennes v. Drongen*
- Trostadt — I 136/37, 138, 490 — 375, 384, 400, 405, 427, 547.

- Tuam St. Trinitas — I 193, 480 — II 120, 121, 122, 123, 125, 127, 131, 132, 136, 137, 143/45, 150, 151, 522, 585, 598 — III 373, 392, 433.
- Tückelhausen — I 130, 131, 137, 490, 506 — III 381, 384, 394, 405, 428, 547.
- Tupholme — II 15, 16, 22, 23, 24, 25, 50, 60, 80/81, 83, 584, 596 — III 382, 391, 407, 431, 457, 488.
- Türje — I 279, 292, 305, 417, 418, 423, 434, 435, 442, 448, 453, 462/63, 472, 497 — III 372, 397, 413, 445, 614.
- Turnhout — II 265, 269, 335/36, 587.
- Turocz — I 319, 416, 417, 420, 422, 430, 437, 442, 452, 464/65, 497, 494 — II 522 — III 372, 413, 446, 447, 614.
- Tusschenbeek — II 245, 252, 282, 286, 404, 409, 420, 424/26, 440, 590, 602 — III 171, 375, 422.
- Unterilbenstadt v. Nieder-*
- Untermarchtal — I 75, 85, 477.
- Unterzell — I 94, 131, 137/38, 182, 490, 506 — III 375, 384, 405, 427, 547.
- Urdax — III 154, 155, 156, 157, 171, 198/201, 212, 215, 218, 219, 220, 225, 228, 363, 383, 399, 409, 435, 470, 494, 637.
- Ursberg — I 5, 16, 31, 35, 42, 44, 47, 58, 59, 60, 67/68, 77, 86/88, 90/91, 324, 489, 503, — II 522 — III 128, 385, 394, 398, 410, 439, 440, 453, 481, 498, 527, 530.
- Usnam v. Grobe-Pudagla*
- Utrecht Wittevrouwen — II 312, 342, 348/51, 587 — III 623.
- Vaas — II 449, 468, 471, 473 — III 128, 139/40, 361, 453, 476, 496.
- Vä — v. Bäckaskog
- Vadegotia v. Wadgassen*
- Valchretien — II 468, 469, 472, 474, 502, 505, 509, 517, 533/34, 536, 537, 538, 556, 589 — III 379, 386, 402, 417, 469, 493, 627, 629.
- Valguyon — III 51, 505.
- Valladolid S. Norbertus (Sta. Cruz de Monzon) — III 211, 212, 220, 221, 227, 233, 245, 272, 276, 279, 280, 301/05, 364, 399, 409, 435, 472, 639.
- Vallclara — III 71, 154, 156, 162, 163, 201/03, 206, 363.
- Ecclesia de Vallibus — I 357, 361, 371/72, 517 — II 468, 471, 472 — III 365, 370, 371, 376, 384, 406, 409, 437, 451, 606.
- Vallis Clara v. Vallclara*
- Vallis Dei (Luxemburg) v. Burlebach*
- Vallis Nonnarum v. Rengéval*
- Valprofonde — II 475, 534/35, 581, 589 — III 630.
- Valsecret — II 468, 469, 472, 474, 488, 497, 499, 506, 518, 522, 527, 529, 534, 535/37, 538, 539, 589 — III 81, 355, 379, 386, 388, 402, 417, 418, 469, 493, 630.
- Valsery — II 468, 469, 472, 474, 508, 522, 528, 534, 537/39, 589 — III 379, 386, 402, 417, 469, 493, 630.
- Valvion — II 544, 571, 572, 590.
- Vanadium, Vandium v. Vanault*
- Vanault — III 110/11, 370, 636,

- Vandoma — III 210, 258, 260, 321/22, 364, 639.
- Varadhegyfok — I 279, 298, 305, 319, 415, 416, 417, 420, 423, 424, 431, 432, 434, 439, 440, 444, 445, 446, 448, 451, 452, 454, 455, 456, 458, 460, 465/67, 468, 469, 497 — II 522 — III 99, 330, 332, 372, 397, 398, 412, 444, 445, 446, 447, 473, 615.
- Varlar — I 176, 190, 197/99, 239, 491, 508, 512 — II 188, 190, 231, 522 — III 380, 393, 404, 422, 484, 568.
- Veaune v. Huveaune*
- Vedatium v. Vaas*
- Veenklooster — II 163, 164, 192, 195, 196, 202, 225/26, 242, 586 — III 376.
- Veerle (-Neerpelt) — II 252, 328 — III 328, 332, 347, 349/50, 486, 501.
- Vendoma v. Vandoma*
- Venlo St. Spiritus — II 271, 351, 587 — III 623.
- Vera Charitas v. Koldinne*
- Verdun St. Paul — II 446, 450, 468, 472, 473, 489, 498, 522, 527 — III 53, 54, 57, 95, 110, 111/14, 115, 119, 120, 123, 128, 129, 131, 360, 381, 390, 406, 429, 475, 496, 629, 636.
- Vermant — I 519 — II 404, 413, 416, 418, 426/28, 440, 468, 469, 471, 472, 497, 527, 546, 590 — III 380, 387, 404, 422, 465, 492.
- Verofle — II 374, 379, 402, 588 — III 625.
- Vessra — I 40, 92, 94, 95, 123, 124, 125, 127, 134, 136, 138/40, 208, 232, 249, 252, 506 — II 522 — III 381, 384, 394, 398, 400, 405, 427, 441, 473, 547/48, 630.
- Veurne Bethania — I 66 — II 352, 428/29, 430, 590 — III 330, 626.
- Veurne St. Niklaas — II 286, 352, 397, 404, 408, 409, 413, 421, 428, 429/33, 439, 566, 590 — III 380, 387, 404, 422, 465, 492, 626.
- Vic Fezensac — III 154, 155, 157, 171, 172, 203/04, 206, 363, 470, 494.
- Vicogne — I 93, 346 — II 18, 122, 289, 310, 352, 353, 404, 405, 406, 407, 412, 433/37, 446, 449, 468, 469, 470, 473, 509, 512, 590 — III 93, 171, 173, 380, 388, 404, 422, 465, 492, 626.
- Vicus Fesentiaci v. Vic-Fézensac*
- La Vid — I 361 — III 169, 209, 210, 211, 212, 213, 221, 222, 227, 228, 233, 234, 240, 244, 247, 250, 253, 262, 266, 277, 279, 282, 286, 287, 289, 290, 293, 300, 305/11, 315, 323, 364, 384, 399, 409, 435, 436, 437, 472, 494, 639.
- Villa Aurea v. Villoria*
- Villamayor — III 211, 212, 222, 227, 234, 263, 264, 288, 289, 293, 306, 309, 311/14, 364, 384, 399, 409, 437, 472, 494.
- Villamediana — III 211, 217, 240, 266, 283, 294, 315/17, 364, 384, 399, 409, 437.
- Villapedro — III 212, 266, 316/17, 364.
- Villoria — III 210, 211, 212, 215, 220, 221, 238, 297, 309, 317/21, 332, 364, 371, 376, 400, 437, 472, 494.
- Vinea Domini — II 159, 161, 163, 207, 209, 210, 227/29 — III 376, 438.
- Vitis v. La Vid*
- Vitovia v. Witow*
- Vrbovo — III 330, 332, 349, 350.

- Vrejlev — I 262, 263, 267, 273, 493 — III 373, 377, 447, 448, 583.
- Vrouwtenberghe — II 163, 190, 229, 237/40, 242, 586, 599 — III 620.
- Waarschoot — II 352, 410.
- Wadgassen — I 31, 93, 94, 100, 114, 116/18, 119, 121, 178, 490, 491, 504 — II 442, 469, 522 — III 103, 360, 381, 383, 390, 394, 405, 425, 427, 482, 499, 534, 535, 541/42.
- Wanze — II 374, 403, 588 — III 625, 631.
- Warburton — II 18, 44, 82.
- Wedinghausen v. Arnsberg*
- Weerd — II 158, 163, 164, 191, 192, 196, 215, 223, 224, 229/30, 239, 242, 586 — III 620.
- Weiher v. Köln*
- Weißenau — I 31, 58, 59, 60, 75, 79, 80, 81, 82, 83, 88/89, 364, 489, 503 — II 14, 497, 527, 536 — III 385, 394, 395, 410, 440, 481, 498, 524, 531/32.
- Welbeck — I 352 — II 15, 16, 17, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 38, 39, 47, 50, 52, 57, 58, 65, 67, 69, 75, 77, 79, 82/84, 85, 91, 94, 136, 584, 596 — III 347, 369, 370, 382, 391, 392, 406, 431, 432, 457, 488, 615, 617.
- Wenau — I 196, 199/200, 491, 512 — II 374 — III 375, 401, 424, 568.
- Wendling — II 15, 16, 24, 25, 63, 84/85, 584, 596 — III 370, 391, 432, 456, 488.
- Wesel — I 147, 158, 175, 196, 200/01, 491, 500, 508, 513 — III 375, 422, 569.
- Wesela — I 326, 328.
- West Depere v. Depere*
- Westdercham — II 15, 17, 18, 19, 22, 23, 24, 25, 82, 85/87, 584, 596 — III 369, 382, 391, 407, 432, 456, 488, 617.
- Westeremden — II 231, 240, 586.
- Westerwird — II 242, 586.
- Westravendale — II 18, 22, 24, 25, 87, 584, 596 — III 15.
- Whithorn — II 5, 15, 16, 92, 95, 96, 97, 100, 101, 104, 109, 113/17, 583, 597 — III 366, 381, 392, 393, 406, 430, 448, 459, 489, 618.
- Wien B.M.V. — III 330, 332, 349, 351.
- Wien Himmelsporten — I 289, 317/18, 453, 461, 488 — III 411, 412, 443, 585, 591.
- Wilten — I 34, 35, 36, 37, 49, 53/55, 79, 488 — III 331, 350, 385, 398, 411, 439, 441, 460, 489, 516, 522/23.
- Windberg — I 32, 33, 35, 36, 37, 55/57, 79, 277, 488, 499, 500, 515 — II 252, 276, 522 — III 120, 329, 332, 378, 385, 398, 411, 439, 460, 489, 502, 516, 523/24.
- Windeke — II 352, 433.
- Winperga — II 352.
- Wirberg — I 92, 93, 118/19, 490 — III 375, 542.
- Witow — I 329, 331, 332, 333, 334, 337, 339, 341, 342, 344, 346/48, 351, 434?, 494 — III 385, 397, 411, 422, 443, 478, 497, 598, 599.
- Wittewierum — I 198, 210 — II 154, 155, 156, 157, 159, 160, 161, 163, 174, 176,

- 178, 181, 214, 215, 217, 218, 219, 220, 221, 223, 224, 225, 230/34, 240, 241, 522, 586, 599 — III 372, 385, 396, 410, 438, 439, 620.
- Wlostowice — I 353, 516.
- Woerd — II 274, 336/37, 344, 587 — III 623.
- Woodburn — II 101, 117, 119, 121, 122, 127, 133, 135, 136, 146/48, 152, 585.
- Wormegay — II 90.
- Wulfersberg — I 148, 186, 201/02, 491, 507 — III 375, 405, 425, 569.
- Wulpen — II 352, 428, 590.
- Ybelnia (-ina) v. Huveaune*
- York — III 640.
- Zabrdovice — I 278, 280, 281, 302, 311, 318/20, 322, 325, 326, 327, 328, 417, 423, 444, 445, 458, 470, 488 — III 394, 412, 442, 446, 462, 490, 599, 613.
- Zandvliet — II 327, 337/38, 340, 587.
- Zarn — I 474.
- Zbeischovium — I 326, 328.
- Zeliv — I 193, 277, 278, 280, 281, 289, 294, 295, 299, 300, 304, 311, 320/23, 324, 326, 327, 328, 488 — III 332, 385, 394, 398, 412, 441, 442, 462, 490, 588, 592.
- Zemlen — I 417, 471, 497 — III 372, 377, 414.
- Zennewijnen — II 156, 244, 248, 250, 303, 304, 338/39, 522, 587 — III 371, 376, 380, 403, 410, 421.
- Zich — I 416, 466, 467 — III 398.
- Zoetendaal — II 206, 248, 265, 269, 306, 337, 340/41, 587 — III 380, 404 (Kaperchim), 421.
- Zopriza — I 417, 421, 439, 467, 471 — III 372, 377, 414.
- Zsambek — I 291, 416, 417, 420, 422, 445, 466, 467/68, 474, 497 — III 369, 397.
- Zsidó — I 292, 417, 440, 469, 497 — III 413, 445, 413, 446.
- Zukow — I 331, 334, 345, 348/49, 352, 494 — III 411, 444, 600.
- Zwierzyniec — I 330, 331, 339, 431, 349, 351, 494, 498 — II 117 — III 332, 348, 397, 411, 415, 443, 478, 497, 593, 601/02.
- Zwittau v. Svitava*
- Zyfflich — I 202, 247, 491 — III 102, 569.

EXPLICIT MONASTICON
PRAEMONSTRATENSE
DEO GRATIAS

INDEX MINOR

huius tomi. Quoad supplementa, confer indicem praecedentem

Praefatio	3
Bibliographia Generalis	7
Registra Summorum Pontificum	11
Circ. Normanniae Borealis	14
Circ. Normanniae Australis	33
Circ. Lotharingiae	52
Congregatio Antiqui Rigoris	118
Circ. Arverniae	141
Circ. Gasconiae	154
Circ. Hispaniae	208
Monasteria Nova	327
Schemata Genealogica	352
Mappae Geographicae	358
Veteres Catalogi Circariorum	365
Heraldica (stemmata canoniarum)	452
Patroni Ecclesiarum	501
Emendationes et Supplementa	510
Indices abbreviationum	641
Index Generalis	650